

TIZEDIK FOLYAM. I-VI. FÜZET. 1885. JANUÁR—DECZEMBER.

MAGYAR

KÖNYV-SZEMLE.

KÖZREBOCSÁTJA

A M. NEMZETI MÚZEUM

KÖNYVTÁRA.

BUDAPEST
HORNYÁNSZKY VIKTOR NYOMDÁJA
1886.

AZ 1885-IKI FOLYAM (I—VI. FÜZET) TARTALMA.

MAGYAR

KÖNYV-SZEMLE

KÖZREBOCSÁTJA

A M. NEMZETI MÚZEUM

KÖNYVTÁRA.

1885-ik ÉVI FOLYAM.

BUDAPEST
HORNYÁNSZKY VIKTOR NYOMDÁJA
1886.

TARTALOM:

ADATOK A N. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ. [1]

Összeállította : CSONTOSI JÁNOS.

A M. Nemz. Múzeum könyvtárát néhai gróf Széchenyi Ferencz Bécsben, 1802. nov. 25-én kelt s néhai Ferencz császár és apostoli magyar király által november 26-án megerősített alapító oklevéllel oly czélból alapította, hogy az specialis nemzeti magyar könyvtár legyen s gyűjteményében felölelje mindazon nyomtatványokat és kéziratokat, melyek Magyarország történetére bármi tekintetben vonatkoznak.

A könyvtár alapját a gróf nagyczenki könyvtára képezte, mely 11,884 műből, körülbelül 15,000 kötetben és 1152 kéziratból, körülbelől 2000 kötetben, kizárólag hungaricákból, és tekintélyes térkép-, kép-, czimer- és éremgyűjteményből állott, melyeket a főúri alapító hazafias nagylelkűséggel a magyar nemzetnek e czélra felajánlott.

Ezenkivűl saját költségén kinyomatta 13 kötetben a könyvtár nyomtatványainak, kéziratainak és érmeinek catalogusát, melyet alább az irodalmi rovatban ismertetünk.

A nemeslelkű gróf kikötötte: hogy az általa alapított könyvtár székhelye Pest városa vagy azon város legyen, hol az ország legfőbb hatóságai székelnek; hogy a Nemzeti Múzeumnak első törzsosztályát képezze, továbbá, hogy annak őrét, irnokát és fűtőjét, ki egyszersmind a szolgai teendőket is végzi (custos, cancellista, et calefactor) ő, és utána családjának azon tagjai nevez-

[1] Ezen jelentés eredetileg a m. kir. országos statistikai hivatal által a magyarországi könyvtárakról kiadandó nagy munka számára a könyvtár hivatalos actáiból készült. Tekintve azonban az abban foglalt adatokat, czélszerűnek tartottuk azt folyóiratunkban egész terjedelmében lenyomatni. Szerk.

zék ki, illetőleg a kormánynak kinevezésre terjesszék fel, kik a családban a legnagyobb méltóságot viselik.

Az általa kijelölendő 3 egyénről kikötötte még az alapító gróf, hogy catholicusok legyenek; ezenkívül az őri és írnoki állomások betöltésénél különös tekintetben kivánta részesíttetni azokat, kik a gróf Széchenyi-családnál nevelősködtek, vagy a család körül érdemeket szereztek.

Az intézet fővédnökségét József főherczeg, az ország nádorispánja vállalta el, ki a Nemzeti Múzeum, s különösen a könyvtár körül elévülhetlen érdemeket szerzett magának. Ő nyitotta meg a közönségnek ünnepélyesen az alapító gróf Széchenyi Ferencz jelenlétében 1803. deczember 10-én a könyvtárt, miután ez már előbb Nagy-Czenkről Pestre hozatott s a pálosok pesti zárdájában felállíttatott. Első könyvtárnoka Miller Ferdinánd nagyváradi jogakadémiai tanár lett, kit a nádor az alapító gróf ajánlatára 1803-ban nevezett ki.

1804. február 28-án a magyar királyi helytartó-tanács kötelességökké tette az összes hazai nyomdatulajdonosoknak, hogy az általok kiadandó nyomtatványokból az országos könyvtárnak egy-egy példányt küldjenek.

1805-ben a könyvtár becsesebb tárgyai a nádor-ispán rendeletéből, a francziа háború miatt ládákba rakattak és Temesvárra szállíttattak, honnét csak a béke megkötése után hozattak vissza.

1806-ban a könyvtár az úgynevezett kis seminariumba (a mai szerb- és lövész-utcza sarkán levő zálogházba) költözött át s ott új szekrényekben, új jegyekkel ellátva felállíttatott. Ez évben a nádorispán megbízta Miller Ferdinánd könyvtárőrt, hogy miután a Széchenyi országos könyvtár múzeummá lesz kiegészítendő, úgy, hogy a hozzátartozó régiségi, természeti tárgyak, valamint képek és festmények alkalmas s a nemzet méltóságának megfelelő saját külön épületben legyenek elhelyezve, egy ilyen épület felállítása iránt tervrajzot nyújtson be.

Miller e megbizásnak 1807-ben eleget tevén, a tervrajzot kinyomatta ily czímmel: „Museum Hungariae Excelsis Regni Proceribus et Incl. Statibus ac Ordinibus exhibitum. Budae Typis Regiae universitatis Hung. fol.“ E tervrajz az országgyűlés tagjai közt szétosztatott s a nádor által az ország törvényhatóságainak is megküldetett. Az 1807-iki országgyűlés gróf Széchenyi

Ferencz alapítványát beczikkelyezte (Corpus jur. hung. Tom. II. Franc. I. Decr. V. anni 1807. Art. XXIV. pag. 511.) s a „Széchenyi országos könyvtár“-ról külön czikk alatt rendelkezik. Itt kapta a könyvtár hivatalosan először a „Széchenyi országos“ czímet.

1808-ban a nádor-ispán a Nemzeti Múzeumnak egy alapot óhajtván teremteni, elrendelte, hogy az összes királyi só- és vámhivatalok fogadhassanak el pénzbeli ajándékokat a múzeumi alap javára, de kötelesek azokat az országos közpénztárba beküldeni. Elrendelte továbbá, hogy a múzeumi tisztviselők fizetéseiket az országos közpénztárból húzzák, s hogy ez a múzeumi alapot kezelje. Ezen alap az országgyűlésnek bemutatott számadások szerint 1808-ban 233,333 frt és $7^{3}/_{8}$ krból állott. Ezen alapból vétetett meg ez évben 4500 frtért Éder József Károly kézirat- és oklevél-gyüjteménye és herbáriuma. Ekkor ajándékozta a Múzeumnak Grassalkovich Antal herczeg a hatvani-útczában fekvő üres telkét, mely azelőtt egyetemi füvészkert volt.

Azóta lelkes hazafiak áldozatkészsége nagybecsű nyomtatványokkal, kéziratokkal és metszetekkel gyarapította a könyvtárt. Ezek közt első helyen említendő a nádor, ki 1809-ben nemcsak saját könyvtárát, hanem Kovachich Márton Györgynek általa 12,000 forinton vásárolt kézirat-gyüjteményét is a könyvtárnak ajándékozta.

Kisebb-nagyobb kézirat-, könyv- és metszetgyüjteményeket ajándékoztak : gr. Rhédey Lajos, Kubinyi Péter, Nagy Ferencz, Genersich János, Horvát István, Kissel Pál, Ivritskay László, Német József és mások.

1809-ben junius 14-én a franczia hadak fenyegető előnyomúlása miatt a könyvtár ládákba csomagolva Nagy-Váradra szállíttatott s ott a megyeházban helyeztetett el. Itt maradt nyolcz hónapig és 1810. márczius 10-én szállíttatott vissza Pestre.

Ez évben vették meg a múzeumi alapból Szirmay Antal kézirat-gyűjteményét 3000 forintért.

1811-ben az ország közadakozásaiból teremtett múzeumi alap 479,541 frtból állott, mely azonban az ez évben bekövetkezett devalvatió által $95,908^{1}/_{5}$ forintra olvadt le. Ez évben becses nyomtatványokat, kéziratokat és okleveleket ajándékoztak a könyvtárnak : Kovachich Márton György, Marczibányi István,

Bessenyei György, Nagy József, az egri és nagyváradi káptalanok és Boronkay Imre.

1812-ben a nádor részletes jelentést tett az országgyűlésnek a Múzeum összes ügyeinek állapotáról. Ezzel kapcsolatban felmerült egy külön e czélra építendő múzeumi palota eszméje, mely azonban csak eszme maradt, mert a Múzeum hatvani-útczai telkét a szakértő e czélra nem találta alkalmasnak. Ez évben szólította fel a nádor az összes hazai törvényhatóságokat, hogy a birtokukban levő nyomtatott és írott könyvekkel, érmekkel, régiségekkel, természeti vagy műritkaságokkal gazdagítsák a múzeumot. Ennek következtében: Verhovácz Miksa, Koller József, Szirmay Antal, Horvát István, Kubinyi Péter, Kovachich Márton György, Miller Ferdinánd és mások becses kéziratokkal, nyomtatványokkal és oklevelekkel gyarapították a könyvtárt. Ez évben a nádor Miller Ferdinánd könyvtárőrt múzeumi igazgatóvá kinevezvén, a megüresedett könyvtár-őri állomásra gróf Széchenyi Ferencz Horvát István országbírói titkárt nevezte ki, illetőleg kinevezésre ajánlotta, ki hivatalát elfoglalván, a nádortól 1885. deczember 7-én hivatalában megerősíttetett. Ekkor ajándékozta a pozsonyi káptalan a könyvtárnak azokat a XIII—XV. századbeli kéziratokat és régi egyházi nyomtatványokat, melyeket Horvát István múzeumi könyvtárőr a nádor megbízásából, a káptalan ősrégi könyvtárából a Széchenyi országos könyvtár számára kiválasztott.

Ezek közt volt a Pray-codex néven ismert Missale, mely irodalmunk legrégibb magyar nyelvemlékét, a Halotti Beszédet és Könyörgést tartalmazza.

Ez évben a nádor 11 aranyon megszerezte a „Capitula concordiae“ czímű ősnyomtatványt s azt a könyvtárnak ajándékozta.

1813-ban megkezdettek az alkudozások gr. Batthyányi Antallal a hatvani és kecskeméti kapu közt fekvő nyári lak és a hozzá tartozó kertnek a Nemzeti Múzeum czéljaira való átengedése iránt.

Az alkú 220,000 frtban csakhamar megköttetett. A telek másik részét, mely már más magántulajdonosok kezén volt, a nádor közbenjárására 43,850 frton szintén sikerült megszerezni. Az egész telek 10,000 □ ölnyiből állott; a rajta levő kisebb épületek a múzeumi szolgáknak engedtettek át lakhelyül, s ez

évi nov. 17-én Miller Ferdinánd múzeumi igazgató ünnepélyesen bevezettetett a telek birtokába. Ez időtájban adták el árverés útján a Múzeum hatvani-utczai telkét 94,670 frt 35²/₅ krért, s nov. 22-én a nádor elrendelte, hogy a Múzeum némely osztályai az újonnan szerzett helyiségekbe költözzenek át.

1814-ben a nádor a frankfurti városi tanácstól ajándékba nyert Hartvik-féle XIII. sz. legendát ajándékozta a könyvtárnak.

1815-ben april 29. Marczibányi István titkos tanácsos végrendeletében 70,000 forint alapítványt tett oly czélból, hogy ennek évi kamataiból 1000 frt a Múzeumnak adassék oly feltétel alatt, hogy ebből 500 frt évenként vagy a tisztviselők javadalmazására, vagy könyvek vásárlására, vagy az alaptőke gyarapítására fordíttassék, a mint a nádor ez iránt rendelkezik; továbbá a Múzeum tűzzön ki évről-évre 3—3 nyelvtudományi pályakérdést, s annak, ki a Pestmegye által kinevezendő bíráló bizottság ítélete szerint magyar nyelven a legjobb művet küldi be, jutalmúl 100 frtot fizessen; végre a ki a legjobb tudományos művel gyarapítja a nemzeti tudományos irodalmat, a fennmaradt 400 frtot kapja jutalmúl.

Ez évi május 5-én néh. Sándor István örökösei, azon 10,000 frtot, melyet Sándor István a felállítandó magyar túdós társaságnak hagyományozott, a Múzeumnak engedték át oly feltétellel, hogy annak 6-os kamatai a múzeumi tisztviselők javadalmazására fordíttassanak. Ez évben az alapító gróf 11 kötet kéziratot és 2 nyomtatványt, a nádor pedig 8 középkori codexet ajándékozott a könyvtárnak.

1816-ban Khimm Ferencz és Mihály a múzeumi tisztviselők fizetésének javítása czéljából a személyes járandóságok alapjához 1000 frt tőkével járúltak.

Ez évben a nádor a közadakozás útján gyűlt pénzalapból, a könyvtárnál egy segédőri állomást szervezett s arra Kovachich József Miklóst nevezte ki.

1817-ben Vitéz József udvari agens 1000 frtos alapítványt tett oly czélból, hogy ennek kamatai fele részben a Múzeum javára, fele részben pedig magyarországi tárgyú tudományos értekezések kinyomatására fordíttassanak.

Ez évben a Múzeum telkén levő helyiségekben (a Batthyányi-féle lakban) gróf Csáky László tinnini felszentelt püspök

és az alapító gróf szekrényeket készíttettek, hova a könyvtár a seminariumból még ez évben átszállíttatott.

1818-ban gróf Széchenyi Ferencz, soproni könyvtárát, mely kizárólag külföldi munkákból állott, a Nemzeti Múzeumnak ajándékozta oly kikötéssel, hogy az „segédkönyvtár" czím alatt, mint külön könyvtár kezeltessék, a benne található duplumok és a nem szükséges munkák adassanak el, s a bejövendő összeg kamatai a könyvtári tisztviselők csekély fizetésének pótlására fordíttassanak. Ennek következtében a nádor nov. 14-én Horvát István könyvtárőrt Sopronba küldte, ki itten a könyvtárt jegyzékbe vette és megbecsülte. E szerint állott az 5086 műből, 9206 kötetben, melyek 25,000 ezüst forintra voltak becsülve, és 6000 db rézmetszetből és földabroszból, melyeknek becsértéke 9000 frtra tétetett. Gróf Széchenyi 2 törzsalapitványa áll tehát összesen 16,966 műből és 24,206 kötetből, 2000 kéziratból, 6000 rézmetszet és földabroszból és tekintélyes érem-, kép-, térkép- és czímer-gyűjteményből. Ez évben vásárolták meg a könyvtár számára 7000 forintért Kitaibel kézirat-gyűjteményét.

1819 junius 25-én gróf Széchenyi könyvtára Sopronból Pestre szállíttatott s némely duplumok elárúsításából, az ez év decz. havában tartott nyilvános árverésen 1060 frt folyt be, 1820. febr. 9-ig pedig összesen 2501 frt 20 kr. A nádor azonban a begyűlt összeget keveselvén, az árverést 1820. február 10-én megszüntette s a befolyt összeget a múzeumi alaphoz csatolta.

1821-ben Kovachich József Miklós a Múzeum helyiségében in crudo letett könyveit a könyvtárnak ajándékozta, s ez alkalommal a könyvtárnál viselt segédőri állásáról lemondott, mely azután 40 évig betöltetlen maradt.

1824-ben végrendeleti hagyomány gyanánt kapta a könyvtár Vuchetich Mátyás egyetemi tanár gyűjteményét, mely 61 kötet kéziratból és 1492 kötet nyomtatványból állott.

1825-ben 5000 forintért megvásárolta a könyvtár Kéler Gottfried kézirat- és könyvgyűjteményét, mely összesen 1492 munkát foglalt magában. Ez évben az alapító életnagyságú arczképét a gróf fiai saját költségükön Enders Tamás bécsi festő által lefestették s a Múzeumnak ajándékozták, hol az a képtár helyiségében felállíttatott. E kép jelenleg a könyvtár helyiségében az alapítóról nevezett Széchenyi-termet díszíti.

1827. május 3-án gróf Széchenyi Lajos, az alapító fia, a könyvtárnak 10,000 frt alapítványt tett, oly czélból, hogy ennek kamataiból évenként 400 frt magyar könyvek vásárlására, 100 frt pedig az alapítványt kezelő könyvtárőr javadalmazására fordíttassék. Ez évi október 27-én hirdettetett ki az országgyűlés azon határozata, mely szerint a múzeumi könyvtárnak minden nyomtatványból, továbbá fa-, réz-, aczél- és kőmetszetekből egy köteles példány küldendő.

Ugyanezen országgyűlés egyik (Art. XXXV.) törvényczikkébe beczikkelyeztettek mindazon pénzbeli adományok, melyeket a megyék, sz. kir. városok, testületek és egyesek, részint az egész Múzeum, részint különösen annak valamely osztálya javára tettek. Ezen adományok összege akkor 606,990 frt 39 krajczárra, az 1836-ik évi országgyűlési kimutatásban 105,754 forintra, összesen tehát 712,744 frt 39 krajczárra ment.

Az 1832—36-iki országgyűlés emlékezetes marad a Múzeum és a könyvtár történetében. Ez szavazta meg a költséget id. Jankovich Miklós európai hírű gyűjteményének megvásárlására s 125,000 ezüst forintért biztosította a Nemzeti Múzeumnak azon nagybecsű könyv-, kézírat-, oklevél-, érem-, régiség-, fegyver-, ékszer- és festmény-gyűjteményeket, melyeket Jankovich egész életén át, nagy költséggel, fáradsággal és szakismerettel Európaszerte összevásárolt. Ugyanezen országgyűlés (37. t.-cz.) az építendő új múzeumi épület költségeire 500,000 forintot ajánlott meg. Ezenkívül a karok és rendek, Deák Ferencz indítványára, Horvát Istvánnak a Széchenyi országos könyvtár őrének, ki fáradhatlan munkássága és roppant ismeretei által a külföldön is köztiszteletet, nemzetünktől pedig a hazai történetek, diplomatica és a magyar nyelv körül szerzett jeles érdemeivel hálát és köszönetet vívott ki magának, nem annyira jutalmúl, mint inkább nemzeti közmegtiszteltetés gyanánt, egyedűl és egyenesen személyére, fizetésén kivűl évenként 2000 pengő forint országos dotatiót szavaztak meg.

1835-ben gróf Illésházy István nagybecsű dubniczi könyvtárát, melyben a Thurzók régi könyvtárából is voltak példányok, ajándékozta a könyvtárnak. A gyűjtemény több ezer kötet nyomtatványból, kéziratból, térkép- és oklevélből ált. Nevezetesebb codexei: a Dubniczi krónika a XV., Cicero de Oratore, Bakocs czímerével

a XV. és Galeotti De dictis et factis Mathiae Regis, a XV. századból.

1836-ban kezdték meg a múzeumi palota alapjainak a lerakását.

1837-ben hozzáfogtak a Jankovich-könyvtár átvételéhez és lajstromozásához. A könyvgyűjtemény nagyobb része 165 ládába csomagoltatván, a Múzeum telkén levő régi épület első emeletére szállíttatott. A többi tárgyak (könyvek, kéziratok, oklevelek, képek, régiségek, drágaságok és ékszerek) egyelőre a Jankovich házban zár és pecsét alatt maradtak.

Ez évben Kubinyi Péter 2000 frt alapítványt tett a könyvtárnak a végből, hogy ennek évi kamatai Horvát István könyvtárőr fizetésének pótlására fordíttassanak, ennek holta után pedig a nádor rendelkezzék vele a Múzeum javára. Ez az alapítvány 1846-ban a múzeumi alapba beolvasztatott.

1838-ban az árvíz betört a múzeumi helyiségekbe, de a tárgyakban kárt nem okozott. A hatvani-útczai Jankovich-házból azonban, minthogy ezt az árvíz összeomlással fenyegette, az ott hagyott tárgyak részint a megyei fegyvertárba, részint az egyetem egyik termébe, részint pedig a Ludoviceumba vitettettek át. Ez évben a nádor elrendelte, hogy az ócska múzeumi épületből, melynek lebontása immár szükségessé vált, az összes gyűjtemények a Ludoviceumba szállíttassanak; hol jól-rosszúl elhelyezve, egy részök ismét felállíttatott, a másik rész pedig ládákba rakva elzáratott s igy maradt 1846-ig, midőn a könyvtár a Múzeum új palotájában véglegesen elhelyeztetett.

Az 1838—45-ik időszakban, míg a múzeumi palota épült, a könyvtár új szerzeményekkel kevésbbé gyarapodott.

1840-ben a Jankovich-gyűjtemény, mely körülbelől 30,000 kötet nyomtatványból (hungaricák, külföldi jeles munkák és ritkaságok) és kéziratokból — köztök 2 corvin-codex, *Curtius* és *Sallustius* — és 1000-et meghaladó oklevélből állott, átvétetett és lajstromozása véget ért.

1845-ben a nádor a Thuróczy-krónika 1488-ki augsburgi kiadásának egy hártyapéldányát, melyet Bécsben 400 frt 9 kron vásárolt, ajándékozta a könyvtárnak.

Ez időre esik a nádor kezdeményezéséből a múzeumi igazgatóság tárgyalása a wolfenbütteli herczegi könyvtár igazgató-

ságával az itteni Corvin-codexeknek megfelelő csere vagy vásárlás útján való átengedése iránt, mely azonban, fájdalom, eredményre nem vezetett.

A múzeumi palota 1845 tavaszán elkészülvén, a hivatalnokok lakásaikba april végén beköltöztek.

A Múzeum osztályai azonban csak 1846-ban kezdték meg az új palotába a költözködést. Legelőször a könyvtár hurczolkodott be, mely gyűjteményei számára az új palota első emeletén 14, egymásba nyiló nagy termet és három zárt folyosót nyert, melyeket azóta állandóan bir. Ezeknek fokozatos bebútorozását a nádor január 27-én rendelte el, minek következtében a könyvtárőr hivatalos terme, az olvasóterem és a kézirat- és oklevél-gyűjtemény helyiségei bebútoroztattak. A nádor a könyvtárnak a Ludoviceumból a Múzeumba leendő átszállítására 300 ezüst forintot utalványozott. Az átszállítást azonban Horvát István könyvtárőr már nem eszközölhette, mert ez évi junius 13-án elhúnyt. Harmincznégy évre terjedő működése az intézet történetében maradandó nyomot biztosít emlékének. Mint tudós és könyvtárnok, a könyvtárőr állását magas színvonalra emelte, s kéziratban maradt 946 kötetből álló munkáiban oly irodalmi kincset hagyott nemzetének, a melyért a hazai tudományt mindenkorra hálára kötelezte.

Helyébe a nádor jun. 26-án a Széchenyi-család javaslatára Mátray Gábor ügyvédet s a m. tud. akadémia tagját nevezte ki, ki a könyvtárban Horvát István oldala mellett, mint napdijas, a lajstromozási munkálatokban már évek óta tevékeny részt vett. A nádor egyúttal megbizta Mátrayt, hogy Horvát István hátrahagyott könyvtára és kézirat-gyűjteményének megvásárlása iránt, annak örököseivel tárgyalásokba bocsátkozzék.

Mátray a könyvtárról jelentését ez év végén elkészitette, melyet a nádor kinyomatván, a törvényhatóságoknak megküldött, ajánlván a könyvtárnak az ország költségén leendő megvásárlását.

Erre Pest vármegye késznek nyilatkozott a könyvtárnak 80,000 forintért leendő megvásárlásához arányosan járúlni. Ennek következtében a nádor az örökösökkel ideiglenes egyezségre lépvén, utasította a Múzeum igazgatóságát, hogy a könyvtárt a hozzá tartozó bútorokkal tüstént vegye át s vitesse át a Múzeumba,

a mi haladék nélkűl meg is történt. — A gyűjtemény 30,000 kötet nyomtatványból, kéziratból és oklevélből állott. Véglegesen azonban csak 1851-ben 60,000 forintért vétetett meg az örökösöktől.

Horvát István könyvtárának megvétele volt a nádor utolsó intézkedése, melyet a Múzeum könyvtára érdekében tett, mivel 1847. jan. 13-án meghalt. Halála az országra csapás s intézetünkre nézve pótolhatatlan veszteség volt, mivel benne a Múzeum nemcsak fővédnökét, pártfogóját, hanem valóságos atyját veszíté el, ki a Múzeumot saját gyermekének tekintette, gyöngéden őrködött fejlődése és haladása fölött s 1802—1847-ig, 45 éven át érdekében mindent megtett, a mit az akkori körülmények közt tennie lehetett. Midőn a Múzeum védnökségét 1802-ben elvállalta, az még akkor, mint vendég, bérházban volt elhelyezve s csak a Széchenyi-könyvtárból állott, s mikor meghalt, a Múzeumnak már saját fényes palotája volt, melyben a könyvtáron kivűl régiségtári, természetrajzi és képtári osztályok nyertek elhelyezést. A könyvtárnak pedig részint vásárlás, részint ajándék útján megszerezte mindazon nagy könyv- és kézirat-gyűjteményeket, melyeket az akkori legelőkelőbb hazai amateurök gyűjtöttek. Halálakor a múzeumi könyvtár könyv- és kéziratállománya a 120,000 kötetet jóval meghaladta.

A könyvtár most állandó helyiséggel birván, az ujonnan bútorozott termekben úgy állíttatott fel, hogy a kéziratok és oklevelek külön termekben, a voltaképeni Széchenyi-könyvtár és a kisebb szerzemények külön teremben és a Széchenyi által segéd-könyvtár czímen adományozott külföldi munkák gyűjteménye szintén külön lettek elhelyezve; a Jankovich-, Illésházy- és Horvát-féle gyűjtemények ellenben, külön termekben, régi szekrényekben, egymástól elkülönítve állíttattak fel. Ekkor kezdték meg a kézirat- és oklevél-gyűjteményt, a Széchenyi-könyvtárt és a kisebb szerzeményeket rendszeresen lajstromozni. Ezen időbeli gyarapodásokból kiemeljük:

1848-ban Czeh János a könyvtárnak 70 db oklevelet és Gallovich Vincze 400 műből és 650 kötetből álló könyvgyűjteményt ajándékozott. A magy. kir. pénzügyminiszterium pedig az eltörölt szerzetes rendek azon könyveiből, melyek a kir. kamara levéltárába kerültek, 250 kötet nyomtatványnyal és 27 kéz-

irattal ; — Sadler J. pedig 1849-ben 104 kötet kézirattal gyarapította a könyvtárt.

Az ötvenes években a legnevezetesebb szerzemények azon ősnyomtatványok, nyomtatványok, kéziratok és oklevelek voltak, melyeket a könyvtár néhai idősb Jankovich Miklós második gyűjteményéből 1852-ben tartott árverésen 8016 frt 12 krért vásárolt. E szerzemény állott 1448 régi oklevélből és 305 töredékből, továbbá 12 db középkori pergamen- és 90 db középkori papir-kéziratból és 9 becses ősnyomtatványból.

1853-ban a feloszlott magyar kereskedelmi társulat 144 kötetből álló kéziratait s két láda leveleit a múzeumi könyvtárnak ajándékozta, egyúttal ezek gondozásáért a könyvtári szolgának 200 forintnyi alapítványt tett.

1854-ben pedig Petrich András végrendeleti hagyatékából 128 kötet nyomtatványt és 2 kéziratot kapott a könyvtár.

1855-ben a cs. k. helytartó rendelete következtében a múzeumi könyvtár az 1804 óta élvezett köteles példányoktól megfosztatott, melyek ezentúl az Akadémiába voltak küldendők. Ezek helyett kárpótlásúl kapta a rendőrséghez benyújtott próba-nyomtatványokat. Nehány nyomda azonban ezentúl is küldött példányokat a Múzeumnak. Az előbbi rend csak a magyar kormány megalakúlásával állott helyre.

1857. május 8-án Ferencz József ő cs. és kir. Felsége, Erzsébet király asszony ő Felségével meglátogatta a múzeumot s ennek czéljaira 50,000 frtot ajándékozott. Az összeg 1865-ben tétetett folyóvá s a könyvtárra eső részletből az olvasó terem bebutorozásának és régi hirlapok bekötésének költségei fedeztettek.

1858-ban Karácsonyi Guido 2000 frt alapítványt tett a könyvtárnak oly czélból, hogy annak kamatai a könyvtár könyveinek bekötésére fordíttassanak. Az erről szóló számadások évenként neki vagy családjának beküldendők.

1859-ben a magyar hölgyek a múzeumi termek butorozására 26,000 forintot gyűjtöttek, mely összegből a Múzeum dísztermén kivűl a Széchenyi-terem és az incunabulumok terme is bebutoroztatott.

1860. ápril 24-én a Kovachich József Miklós lemondása következtében megüresedett segédőri (adjunctusi) állomás 40 évi szünetelés után betöltetett.

Ez állásra Barna Ferdinánd ügyvéd és nagyváradi pénzügyi fogalmazó neveztetett ki s hivatalát ez év junius 1-én foglalta el.

1866-ban Ő Felségének márcz. 15-éről 3833 szám alatt kelt udvari rendelete következtében a m. kir. udvari helytartó tanács a múzeumi könyvtár kézirat- és oklevél-gyűjteményéhez egy segédőri (adjunctusi) állomást rendszeresített s erre Supala Ferenczet nevezte ki.

Ez évben a könyvtár olvasó terme teljesen bebútoroztatván, a közönség használatára megnyittatott.

Az ez évi ajándékokból kiemelendő gróf Sándor Móricz budai könyvtára, mely 17 kötet kézirat, 1777 kötet nyomtatványból állott.

Az 1867-ik év a Múzeum s a könyvtár történetében uj aerát jelez. Az alkotmány teljes visszaállításával az ország ügyeinek vezetésére ő Felsége magyar felelős miniszteriumot nevezvén ki, a Múzeum összes ügyeinek vezetését a vallás és közoktatási magy. kir. miniszter vette át.

Báró Eötvös József vallás és közoktatási m. kir. miniszter átvevén tárczájának vezetését, a múzeumi ügyek előadásával dr. Hegedüs Candid Lajost, a vallás és közoktatási miniszterium osztálytanácsosát bizta meg, ki a Múzeum ügyeinek beható tanúlmányozása után az intézet állapotáról kimerítő jelentést készitett, melyet a miniszter minden részleteiben elfogadott és jóváhagyott. E jelentés forduló pontot képez a könyvtár történetében, mert innét datálódik a könyvtár összes nyomtatványainak szakszerű rendezése s a könyvtárnak a tudomány mai elvei szerinti lajstromozása.

A múzeumi könyvtár tisztviselőinek elégtelen volta, a könyvtári szerzeményeknek 65 év alatt felszaporodott nagy halmaza, a sokszori hurczolkodások s azon körülmény, hogy a könyvtári helyiségnek azon termei, (6 terem) melyekben a Jankovich, Horváth, Illésházy és más gyűjtemények őriztettek, még bútorozva nem voltak, s egyéb körülmények okai voltak annak, hogy a könyvtár lajstromozása nem haladhatott oly mérvben, a mint azt az intézet és a hazai mívelődés érdekei kivánták.

A könyvtár gyűjteményeiből ez időben lajstromozva és czédulázva voltak: az úgynevezett Széchenyi-könyvtár, mely az alapitó gróf hungaricáiból és az azóta szerzett hungaricákból (a Jankovich-, Illésházy- és Horvát-gyűjteményt ide nem számítva) állott, összesen 58,353 kötet; továbbá a 13,000 kötetből álló kézirat-gyüjteményből 11,810 s a 4046 oklevélből 1468 db. Lajstromozatlan volt 2578 oklevél, a Széchenyi magyar könyvtárból 4370 kötet, a kéziratokból 1190 kötet és az úgynevezett segédkönyvtár, (külföldi munkák) 14,805 kötet egészen, továbbá a Jankovich-, Illésházy- és Horvát-gyűjtemény, mintegy 65,000 kötet, 36,000 kötet hírlap, 4000 kötet duplicatum és a 15,000 darabot meghaladó térkép-, fa-, réz-, aczélmetszet-, kőnyomat- és réztáblák-, fénykép- és pecsétnyomat-gyűjtemény.

Ennek következtében b. Eötvös József közoktatási miniszter dr. Hegedüs Candid Lajos osztálytanácsos javaslatára 1868 október 21-én 17,115 sz. a. kelt leiratával, a múzeumi könyvtár rendezetlen részének végleges rendezését és lajstromozását rendelte el s a lajstromozási munkálatok vezetésével Barna Ferdinánd könyvtári segédőrt bizta meg s ezt az ujabb könyvtártudomány vívmányainak s egy európai ujabb közkönyvtár rendezésének, lajstromozásának, felállításának és kezelésének tanúlmányozására államköltségen Münchenbe küldötte ki.

A miniszter a könyvtárrendezés keresztülvitelére az országgyűléstől államsegélyt eszközölvén ki, ez évi decz. 18-áról 21,205 sz. a. kelt rendeletével a könyvtárrendezés módozatait egy kimerítő útasításban részletesen megállapította; a rendezési munkálatoknak keresztűl vitelével Barna Ferdinánd segédőrt bizta meg, melléje Supala Ferencz segédőrt osztotta be és 10 napidijast bocsátott rendelkezésére.

A rendezésnél mintáúl a müncheni királyi könyvtár rendszere fogadtatott el némi módositással, és pedig úgy, hogy megtartatván az osztályozásnál XII tudományos osztály, az alszakok száma 111-re reducáltatott.

Hogy pedig a rendezési munkálatok a miniszterium közvetlen felügyelete és ellenőrzése alatt álljanak, a rendezés tartamára Vilecz Camill miniszteri titkár személyében miniszteri biztos neveztetett ki. Ennek rendelte alá a miniszter a könyvtárrendezés összes személyi és dologi ügyeit, Barna Ferdinánd

segédőrt pedig a rendezés, felállítás és lajstromozás tartamára a múzeumi igazgató és Mátray Gábor könyvtárőr fegyelmi hatósága alól feloldotta. Ennek következtében a szakszerű rendezés nagy munkája a könyvtárban 1869-ben megkezdődött és 1875-ben befejeztetett.

A rendezés először csak a könyvtár rendezetlen részének lajstromozására szorítkozott, ennek befejezésével azonban az 1869 előtt rendezett részre is kiterjesztetett s itt is következetesen keresztülvitetett. A könyvtár most *egy rendszer szerint* levén rendezve, melynek keretében a hungaricáknak külön osztálya van, az összes nyomtatványok, a gyűjteményre való minden tekintet nélkül, commassáltattak, szakok szerint felállíttattak, a duplumok kiselejteztettek, a czédula-lajstrom czédulái egyesíttettek s a különböző gyűjteményekből, adományokból és szerzeményekből állott könyvtárból egy egységes nagy könyvtár lett, mely megtartva specialis nemzeti jellemét, a könyvtártudomány legujabb elvei szerint van rendezve s nemcsak könyveinek mennyiségénél és minőségénél, hanem rendezett voltánál fogva is a tudományos igények mai szinvonalán áll.

Jelleme, természete ma is az, melyet a boldogúlt alapító számára kijelölt. Gyűjteményében egyesíti a nem hungaricákat is, de ezeket nem gyarapítja, hanem vásárlásoknál kizárólag a hungaricák kiegészítésére és gyarapítására fordítja figyelmét. Ezeken kivűl pedig csak könyvtártudományi, bibliographiai segédmunkákat és kiválóbb történeti forrásmunkákat szerez.

A könyvtár rendezésének megkezdése összeesik Pulszky Ferencznek a Nemzeti Múzeum igazgatójává történt kinevezésével, ki a Múzeum történetében egy új korszakot nyitott meg, melyet a regeneratio korszakának nevezhetünk.

Az ő igazgatása alatt a Nemzeti Múzeum európai szinvonalra emelkedett s elérte a fejlődés azon fokát, mely neki az európai culturállamok hasonló intézetei közt kitűnő helyet biztosít.

Az ő igazgatása alatt a Nemzeti Múzeum dotatiója emelkedett, a tisztviselők száma gyarapodott, ezeknek fizetései a régiekhez képest javíttattak s az osztályok gyűjteményei szakszerűen rendeztettek és lajstromoztattak.

A könyvtárban ez idő alatt hajtatott végre a szakrendezés nagy munkája, bebútoroztatott erkélyes szekrényekkel négy nagy

terem, a hivatalos személyzet száma három tisztviselővel [1] s három szolgával gyarapodott, s az osztály nyomtatványokban, kéziratokban és oklevelekben oly mérvű gyarapodást nyert, a minőt csak a harminczas években tapasztalunk. Az ez időbeli gyarapodásokból kiemeljük a következőket.

AJÁNDÉKOK:

1869. Ferencz József ő cs. és kir. apostoli felségének ajándéka: négy konstantinápolyi Corvin-codex.

Kölcsey Ferencz végrendeleti hagyatéka 1158 kötet nyomtatvány, a Nemzeti Casino adománya 934 kötet hírlap.

A m. kir. belügyminiszterium ajándéka, a felosztatott helytartótanács levéltárából 1208 kötet nyomtatvány.

A belügyminiszterium ajándéka, a Hajnóczy-könyvtárból 660 kötet nyomtatvány és 20 kézirat.

Pulszky Ferencz ajándéka 450 kötet nyomtatvány.

A m. kir. kereskedelmi miniszterium ajándéka 1350 czéhszabály.

Fraknói Vilmos ajándéka: Töredék legrégibb magyar nyomtatványból, XV—XVI. századból.

A Kállay, Báró Jeszenák, Hanvay, Dancs, gróf Berényi, Soos, gróf Forgách, gróf Eszterházy, Békássy, gróf Rhédey és Kisfaludy-családok levéltárai, mint örök letétemények, továbbá özvegy Bükk Zsigmondné és Szily Kálmán ajándéka, összesen 50,000 oklevél és levél.

VÁSÁRLÁSOK:

A Múzeum rendkivüli dotatiójából megvásároltatott:

Jászay Pál kézirat-gyüjt.	3000 frt.
Farkas Lajos könyv- és kézirat-gyüjt.	7500 „
Nagy István kézirat- és oklev.-gyüjt.	5000 „
Vörös Antal könyv- és kézirat-gyüjt.	3600 „
A Fáy-gyüjteményből származó Sylvester grammatikája 1539-ből	1100 „
Könyvkiállítási fényképek gyüjt.	2080 „

[1] Pulszky Ferencz igazgatóságának első éveiben a könyvtár Széchenyi-alapítványi irnokja segédi (assistensi) czímet nyert s a rendezéshez egy új segédi állomás rendszeresíttetett. 1882-ben a könyvtár oklevél-gyűjteményéhez egy levéltárnoki, a folyó ügyekhez egy irnoki állás rendszeresíttetett. a két segédi állás pedig segédőri rangra és fizetésre emeltetett.

Tunyogi oklevél-gyűjt.	2000	frt
Torma-féle oklevél-gyűjt.	1000	„
Liszkay József könyv- és kézirat-gyűjteménye	600	„
Gyurikovich oklevél-gyűjt.	462	„
Hodzsa-féle könyv-gyűjt.	600	„
Összesen:	26942	frt.

Ez összegbe azon szerzemények, melyeket a könyvtár rendes évi dotatiójából vásárolt, felvéve nincsenek.

A Pulszky-aeraba esik Fraknói Vilmos történésznek s a m. tudományos Akadémia osztálytitkárának könyvtárőri működése a könyvtárban, ki a nyugalomba vonult s érdemekben gazdag Mátray Gábor helyébe 1875-ben neveztetett ki könyvtárőrnek s négy évet meghaladó, rendkivűl tevékeny működésével maradandó nyomot hagyott a könyvtárban. Az ő könyvtárnokságához fűződik a „Magyar Könyv-Szemle“ czímű folyóirat alapítása, melyet az osztály ritkaságainak s a hazai könyvtárak ismertetésére, továbbá a bibliographiai és könyvtártudományi ismeretek terjesztésére 1876-ban a könyvtár kiadásában alapított s mely a jelen évben tizedik folyamába lép. Ő hozta létre a könyvtárban az osztály kiválóbb rítkaságaiból az állandó könyv-, kézirat- és oklevél-kiállítást, s széleskörű tudományos összeköttetései által a külföldi könyvtárakkal oly tudományos érintkezéseket szerzett a könyvtárnak, a minőkkel ez ezelőtt nem birt. Emelte a könyvtár tudományos reputatióját, hatással volt a fiatal könyvtárnoki és leveltárnoki nemzedék képzésére, midőn fiatal történészeket a könyvtárban mint gyakornokokat alkalmazott s itt valóságos kis iskolát nyitott a könyvtártudományi, bibliographiai, levéltárnoki és diplomatikai ismereteknek. Könyvtárnoksága alatt 1877. nov. 17-én Urunk királyunk ő Felsége legmagasabb látogatásával tisztelte meg a könyvtárt.

Könyvtárnoki működését azonban nem sokáig folytathatta, mert 1878-ban nagyváradi kanonokká kineveztetvén, majd 1879-ben a m. tud. Akadémia főtitkárává megválasztatván, a könyvtárban viselt könyvtárőri állásáról lemondott. Helyébe 1879. októberben a gróf Széchenyi-család felterjesztésére Székhelyi Majláth Béla, volt liptómegyei alispán s ismert történet- és régiség-buvár neveztetett ki könyvtárőrnek, kinek vezetése alatt a könyvtár a megkezdett irányban és szellemben halad előre. Alatta a könyv-

tár részt vett a velenczei nemzetközi földrajzi, továbbá a bécsi könyvkiállitáson s az 1882-iki budapesti országos könyvkiállításon 2000-nél több nyomtatványt és kéziratot állított közszemlére. Összefoglalva az eddig mondottakat, a könyvtárról a következő kép nyújtható. A könyvtár a M. Nemz. Múzeum tulajdona, 1802-ben gróf Széchenyi Ferencz által alapíttatott s a Múzeum épületében az első emeleten 14 nagy teremben és 3 zárt folyosón festett faszekrényekben van elhelyezve, nyilvános jellegű. s 90 egyénre berendezett olvasó teremmel bir. Termei vizfűtésre vannak berendezve összes helyiségei tüzmentesek.

A könyvtár összes ügyeit a könyvtárőr vezeti, kit feladatában 6 rendszeresitett tisztviselő, 4 rendszeresitett szolga és 4 napdijas támogat. A tisztviselők az állampénztárból fizettetnek és 100 frt ötödéves korpótlékot élveznek.

A könyvtárőr képviseli az osztályt a hatóságokkal szemben, intézi a könyvbevásárlásokat, bekötéseket, reclamatiokat és levelezéseket, szóval vezeti az osztály összes administrativ és tudományos ügyeit.

A könyvtár tisztviselőinek fizetése a következő:

1 könyvtárőr 1400 frt fizetéssel, 100 frt alapítványi, 600 frt személyes pótlékkal és természetbeni lakással.

1 segédőr és t. őr 1000 frt fizetéssel, természetbeni lakással, 6 öl tűzifa illetékkel és 300 frt személyes pótlékkal;

1 segédőr 1000 frt fizetéssel és 300 frt lakbérrel;

2 segédőr 900 frt fizetéssel és 300 frt lakbérrel;

1 levéltárnok 900 frt fizetéssel és 300 frt lakbérrel;

1 irnok 500 frt fizetéssel, 200 frt lakbérrel és 100 frt személyes pótlékkal;

1 felügyelő-szolga 400 frt fizetéssel, természetbeni lakással és 50 frt ruhapénzzel;

3 szolga 300 frt fizetéssel, 60 frt lakbérrel és 50 frt ruhapénzzel;

4 napdijas 1 frt 50 krtól 2 frtig terjedő napidijjal.

A könyvtár rendes évi dotatiója a Széchenyi-alapítvány 420 frt, s a gróf Karácsonyi-alapitvány 100 frt évi kamatjaival együtt 3500—4000 frt közt váltakozik, melyből 1000 frtot meg haladó összeg bekötésekre, a hátramaradó összeg pedig könyv- kézírat- és oklevél-vásárlásra fordíttatik.

1884-ben a könyvtárra fordíttatott:

a) személyi kiadásokra	14,099 frt	— kr.
b) könyvvásárlásokra	3,512 „	14 „
c) bekötésre	1,128 „	50 „
d) dologi kiadásokra (tisztogatás, oklevélborítéknak való papir, írószerek, blanquette-nyomtatványok stb.)	703 „	16 „
Összesen:	19,442 frt	80 kr.

A könyvtár ez évi gyarapodása a következő:

Nyomtatvány	3371 köt. és fűz.
Kézirat	111 „
Oklevél és levél	4185 darab.

Ezekből:

Köteles példány: 2461 kötet és füzet, ajándék 193 kötet és füzet, 31 kötet kézirat és 3928 oklevél és levél. Vétel: 712 kötet és füzet nyomtatvány, 80 kötet kézirat és 257 db oklevél és levél.

Ez évben a múzeumi könyvtárban 21,091 egyén használt 39,150 nyomtatványt, 1834 kéziratot és 8903 oklevelet; a könyvtáron kivül házi használatra 1451 egyén 3217 kötet nyomtatványt kölcsönzött ki. Összesen tehát: 22,542 egyén használt 42,367 kötet nyomtatványt, 1834 kötet kéziratot és 8903 oklevelet.

A könyvtár nyomtatott könyveinek száma, az ősnyomtatványokon kivűl, 141,255 műre és 202,494 kötetre rug, melyek a következő szakok szerint oszlanak meg:

		Mű.	Kötet.
I.	Encyclopaedia	10,537	15,986
II.	Philologia	9,763	13,313
III.	Historia	40,870	54,753
IV.	Mathematica	3,546	4,956
V.	Physica	6,800	10,192
VI.	Anthropologia	4,464	6,237
VII.	Philosophia	4,324	5,822
VIII.	Aesthetica	15,390	21,802
IX.	Politica	5,318	7,935
X.	Medicina	7,632	10,224
XI.	Jurisprudentia	6,331	8,538
XII.	Theologia	21,421	28,107
	Hirlapok	1,154	6,629
	Összesen:	137,550	194,494
	Felvétetlen az utolsó szerzeményekből	3,705	8,000
	Ezekkel együtt a könyvtár összes könyvállománya	141,255 mű	202,494 köt.

Ehez járúl: 865 incunabulum (1500-ig); 40,000 apró nyomtatvány: dissertatio, régi röpiratok és újságlapok; 12,000 alkalmi versek és beszédek; 10,000 iskolai értesítő; 20,000 egyleveles nyomtatvány (hirdetés, körlevél, színlap, partecedula stb.); 15,301 darab fa-, réz- és kőmetszet; 16,460 kötet kézirat; 80,000 db. oklevél és levél; és 603 db. fénykép, ritka kéziratok, oklevelek és nyomtatványok másolatai.

Ezekből a nyomtatványok legnagyobb része, az utolsó szerzemények, metszetek és egy leveles nyomtatványok kivételével rendezve van. A betűrendes czédulalajstrom 650 4-edrétű, vastag könyvalakú tokban van elhelyezve. Ezenkivűl van a könyvtárnak még egy szakkatalogusa is, mely 111 alszakra oszlik s a könyvtár anyagáról szakok szerint nyújt tájékozást. A Széchenyi-féle törzskönyvtárnak és kéziratgyűjteménynek Catalogusát az alapító gróf saját költségén nyomatta ki. Egyéb nyomtatott catalogusa a könyvtárnak nincsen. Az egyes szakgyűjtemények kiválóbb ritkaságairól megjelent ismertetések jegyzéke a könyvtár irodalmi rovatában olvasható. A kéziratgyűjteménynek legnagyobb része, az utolsó szerzemények kivételével, lajstromozva van. És pedig van egy betűrendes czédulalajstrom és egy nyelvek szerinti jegyzék. Munkában van a kéziratgyűjtemény raisonné catalogusának előkészítése, mely a Széchenyi-kéziratgyűjteményről megjelent catalogusnak folytatása lesz s a szakférfiakat a könyvtár fölötte becses kéziratgyűjteményéről fogja tájékoztatni. Az oklevélgyűjteményből körülbelül 8,000 oklevél van lajstromozva.

A felsoroltakon kivűl tartoznak még a múzeumi könyvtárhoz az intézet különböző osztályainak szakkönyvtárai is, melyek együtt véve a 15,000 kötetet megközelítik. Ezek az anyakönyvtár kiegészitő részét képezik.

Elismert igazság, hogy a múzeumi könyvtár főleg hungaricákban és ritkaságokban oly gazdag, hogy ehez hasonló gyűjteményt ma lehetetlen volna összehozni.

Ezen ritkaságokból kiemeljük a kiválóbbakat a könyvtár különböző gyűjteményeinek csoportjai szerint. És pedig:

A.

I. RÉGI MAGYAR NYOMTATVÁNYOK.

A M. Nemz. Múzeum könyvtárában található régi (azaz 1711. előtti) *magyar nyelvű* nyomtatványok száma — ide értve a „Magyar Könyv-Szemlé"-ben közölt adalékok illető példányait is — összesen 1056-ra rug, mely létszámban 282 unicum foglaltatik. 15 mű 2—2 és 3 mű 3—3 példányban van meg. Ezeknek legnagyobb részét Szabó Károly, *Régi magyar könyvtára* I. kötetében ismertette.

E 1056 műből esik:

1. a	XVI. századra (1531—1600.)	168 mű	s köztök	47 unicum.
2. a	XVII. századra	792 „	„	206 „
3. a	XVIII. századra (1711 bezár.)	96 „	„	39 „

Az ugyane korszakban megjelent hazai idegen nyelvű nyomtatványok közül könyvtárunkban összesen 1113 mű őriztetik, melyek közt 336 unicum-példány foglaltatik. Századok szerint ez összeg következőleg oszlik meg:

1. a	XV.	századból van	1 mű	[1473-ból.]	
2. a	XVI.	„ „	74 „	s köztök	14 unicum.
3. a	XVII.	„ „	954 „	„	303 „
4. a	XVIII.	„ „	84 „	„	19 „

Mint legrégibb hazai nyomtatvány, az 1473-diki budai *Chronica Hungarorum* (u. n. *budai krónika)* érdemel különösen említést, melynek leírását az ősnyomtatványok közt adjuk.

A magyar nyelvű régi nyomtatványok közül kiemelendők a következő XVI. századbeli unicumok:

1. Legrégibb (ekkorig ismert) magyar nyomtatvány töredéke. Egy negyedrétü levél ismeretlen munkából és nyomdából, góth betűkkel nyomtatva. Tartalmaz sz. Pál leveléből részleteket. Felfedezte Fraknói Vilmos a krakkai egyetemi könyvtár egy XVI. századi könyvtáblájában, hol mint maculatura-levél volt beragasztva. (Ismertetését l. Magyar Könyv-Szemle. IV. (1879.) 169—180 l. Fraknói Vilmos: A legrégibb magyar nyomtatvány.)

2. *Heyden Sebald.* Formulae puerilium colloquiorum. Krakkó. 1531. Elején csonka.

3. *Sylvester János.* Grammatica Hungaro Latina. Neanesi (= Uj-Sziget, Sárvár mellett.) An. 1539. die 14 Junij. 8r. 48 l. Ekkoráig az első magyar nyomtatvány, mely hazánkban készült.

4. *Ozorai Imre.* De Christo et eius Ecclesia. Krakkó. 1546. Csonka.

5. *Dévay Biró Mátyás.* Orthologia Vngarica. Krakkó 1549.

6. *Pesty Gábor.* Nomenclatura sex linguarum. Bécs 1550. Első kiadás.

7. *Az Urnak Vaczoraiarol* Valo kőzenseges keresztyeni vallas. Kolozsvár 1559.

8. *Pesti Gábor.* Nomenclatura sex lingvarum. Bécs 1561. Második kiadás.

9. *Károli Gáspár.* Keet kőnyv. Debreczen 1563.

10. *Heltai Gáspár.* Halo. Kolozsvár 1570.

11. *Poncianus* Historiaia. Bécs 1573.

12. *Kulcsár György.* Az Ördőgnec a penitencia stb. Alsó-Lindva 1573.

13. *Csengeri András.* Historia. Debreczen 1574.

14. *Idari Péter.* Historia Alexandri Magni. Debreczen 1574.

15. *Szegedy Lőrincz.* Theophania. Debreczen 1575.

16. *Aritmetica.* Debreczen 1577.

17. *Ilosvai Péter.* Az nagy Szent Pál Apostolnac stb. Debreczen 1577.

18. *Misocacus Vilmos.* Prognosticon. Kolozsvár 1578.

19. *Salánki György.* Historia cladis turcicae. Kolozsvár 1581.

20. *Sztáray Miklós.* Az Viz ezőnnec Historiayarol. 1581.

21. *Judicium* Magyar Nyelven. 1581.

22. *Sibolti Demeter.* Lelki hartz. (Galgócz.) 1584.

23. *Effectus Amoris.* Az Szerelemnec ereie. Debreczen 1588.

24. *Salamon Királynak* az Dávid Király fianak stb. Monyorókerék 1591.

25. *(Ó és új kalendariom.)* H. n. 1591.

26. *Pathai István.* Az Sacramentomokrol. H. w. (1593.)

27. *Calepinus (Ambrosius).* Dictionarium. H. n. 1594.

28. *Heltai Gáspár.* Száz Fabula. Német-Ujvár 1596.

29. *Pécsi Lukács.* Calendariom. Nagy-Szombat. 1597.

30. *Cantiones funebrales.* 1599 előtt.

31. *Pécsi Lukács.* Calendariom. Nagy-Szombat 1599.

32. *Dézsi András.* Historia. Bártfán é. n. (XVI. század.)

33. *Debreczeni Szűr Gáspár.* (Aitatos imadsagok.) Bártfa é. n. (XVI. sz.)

34. *Kákonyi Péter.* Historia az nagy erős Samsonról. Bártfa é. n. (XVI. sz.)

35. *Ormpruszt Kristóf.* Gonoz azzony embereknek stb. Bécs é. n. (XVI. sz.)

36. *Erdélyi Máté.* Az zent János Baptistanak feie vetelereul. (Debreczen XVI. sz.)

37. *Torkos János.* Historia regis Absolon. (Debreczen XVI. sz.)

38. *(Sybillák jövendölése.* Kolozsvár. XVI. sz.)

39. *Bornemisza Miklós.* Historia. H. és év n. (XVI. sz.)

40. *Decsi Gáspár.* Az David Királynak Bethsabeval valo vetkeről. H. és év n. (XVI. sz.)

41. *Idari Péter.* Historia az vilag biro Nagy Sándornac stb. H. és év n. (XVI. sz.)

42. *Ilosvay Péter.* Historia. H. és év n. (XVI. sz.)

43. *Markalfnak* Salamon Királlyal valo treffa beszediről stb. H. és év n. (XVI. sz.)

44. *Pólyi István.* Historia. H. és év. n. (XVI. sz.)

45. *Kulcsár György.* Postilla. Bártfa. (XVI. sz.)

46. *Énekeskönyv.* Debreczen (?) (XVI. sz.)

47. *Bogáti Fazekas Miklós.* Ez Vilagi Nagi Sok Zor Zavarrol valo Enek. H. és év n. (XVI. sz.)

48. *Agenda.* Keresztúr. 1598.

II. ŐSNYOMTATVÁNYOK ÉS KIVÁLÓBB RÉGI (1526 ELŐTTI) NYOMTATVÁNYOK.

A M. Nemz. Múzeum könyvtárában van összesen 865 ősnyomtatvány (incunabulum).

Ezekből kiemeljük a következő ritkaságokat:

1. Cicero de Oratore libri III. 4°. s. let. a.

Ezen év és helynélküli nyomtatvány a *subiacoi* nyomdának első terméke, [1] mely 1465-ben september 30. előtt nyomatott s

[1] *First books and printers of the fifteenth century.* New-York, 1884. 2r. 25 l.

ekkorig *csak öt* példányban ismeretes. A bibliographusok ekkorig Lactantiust tartották első subiacoi nyomtatványnak, mely 1465. okt. 29. készült. Azóta azonban, hogy a Fumagalli-gyűjteményből Cicero azon példánya lett ismeretes, melyet a corrector 1465-ben szept. 30-án javított, kétségtelen, hogy ez a legelső subjacoi nyomtatvány, mely Lactantiusnál legkevesebb 30 nappal régibb. A könyvtár legrégibb nyomtatványa. Elsőrendű bibliogr. ritkaság.

2. 1473. Chronicon Budense. Finita Bude Anno domini M CCCC LXXIII in vigilia penthecostes: per Andream Hess. Kis folio.

3. H. és év. n. Constitutiones incliti regni vngarie. (Mátyás kir. korából.) Mátyás király fametszetű arczképével. 8-adr.

4. Hely és év n. Capitula concordie dudum inter Gloriosissimum Principem dominum Fridericum Romanorum imperatorem . . . necnon clare memorie Mathiam Hungarie Regem etc. conclusa. (A XV. század végéről, ívrét.)

4ª. Hely és év n. Concordia hungarica inter Fridericum III. Rom. Imp. et Maximilianum, Hungariae regem et Wladislaum Hung. regem Posinii conclusa. Ívrét.

5. 1488. Thúróczy János krónikája latin nyelven. „In inclita terre Morauie ciuitate Brunnensi lucubratissime impressa. Anno salutis M CCCC LXXXVIII. die XX Martii. Ívrét.

6. 1488. Thúróczy János krónikája. „Impressa Augustae per Erhardum Radtolt impensis siquidem Theobaldi feger conciuis Budensis Anno salutifere incarnationis millesimo quadringentesimo octogesimo octauo tertio nonas Junii." Két hártyapéldány, aranybetűs dedicatióval és egykorúan kifestett metszetekkel. Ugyane kiadásból van két papir-példány is: egyik festett, a másik tiszta.

Egyházi munkák :

7. Missale secundum ritum dom. ultramontanorum. Impressum verone uigesima septima augusti M. cccc. octogesimo. Két példányban. 2r.

8. Breviarium Strigoniense. Venetiis 1480, per Erhardum Radtolt de Augusta. 4r.

9. 1484. Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis. Anno incarnate deitatis. M. cccclxxxIIII. die ultima mensis Augusti. in imperiali ciuitate germanie Nurenberga." Papirpéldány. 2°.

10. 1484. Breviarium secundum usum ecclesie Zagrabiensis. Impressum venetiis per Erhardum radtolt de augusta. Anno salutifere incarnationis M.CCCC.LXXXIIII. V idus decembris. Hártya-példány gazdagon aranyozott kezdő betűkkel és lapszéli diszítésekkel. 2r.

11. 1486. Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis. Impressum Uenetijs iterum secundo per Erhardum ratdolt de augusta. Anno salutifere incarnationis domini nostri ihesu xpi M. cccc. LXXXVI. die XVIII. Martij. 2r.

12. 1487. Sermones tredecim universales Magistri Michaelis de Ungaria incipiunt feliciter. Impressum Argentine Anno domini M.CCCC.LXXXVII. Finitum in vigilia Annunciationis gloriose virginis Marie. 8r.

13. 1489. Disputatio Nicolai de Mirabilibus ex Septencastris ord. praed. Nvper Facta In Domo Magnifici Laurentii Medices. Impressum Florentiae per Francischum diui iacobi civem florentinum die uigesima septima mensis Julii Milesimo quadringentesimo octuagessimo nono. 8r.

14. 1491. Missale secundum veram rubricam sacre ecclesie Strigoniensis. Impressum Brunne : impensis Theobaldi Feger conciuis budensis librarij. Anno verbigene Millesimo quadringentesimo nonagesimo primo : die vero Nouembris vicesima prima. 2r.

15. 1493. Missale secundum chorum sancte ecclesie Strigoniensis. Impressum venetijs per Johannem Hamman de Landoia Anno salutis M.CCCCXCIII. Kaln. Februarij. 2r.

16. 1495. Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis. Impressum Uenetijs per Johannem Emericum de Spira. Anno salutifere incarnationis domini nostri iesu christi M.cccc.lxxxxv. pridie kalendas nouembris. Egyetlen példány. 4r.

17. 1497. De plurimis claris selectisque Mulieribus. Opus de clariss electisque plurimis mulieribus a fre Ja. philippo Bergomense editum explicit....Ferrarie impressum. Opera et impensa Magistri Laurentii de rubeis de Valentia. tertio kal. maias. anno salutis nostre M.CCCC.LXXXXVII. 2r.

18. 1498. Missale secundum chorum alme ecclesie strigoniensis. Georgius stöchs ex sulczbach artis impressorie haud ignarus in vrbe nurnberga octauo die ante kalendas septembres anni ab incarnatione messye 1498. Tieboldi Feger budensis bibliopole impensis. 8r.

19. 1498. Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis. Impressum Venetiis impensis Joannis Paep librarij Budensis per Johannem emericum de Spira. Anno salutifere incarnationis domini nostri iesu christi. M.cccc.lxxxx.VIII. IIII. kalen. Martij. Hártyanyomat gazdagon aranyozott és remekűl színezett kezdőbetűkkel. 2r.

20. 1498. Legende sanctorum regni hungarie in lombardica historia non contente. Impresse Venetijs Anno natiuitatis Christi post millesimum quaterque centesimum nonagesimo octauo Idibus Januarij. Impressum impensis Joannis Paep librarij Budensis. 4r.

21. 1499. Sermones de sanctis perutiles a quodam fratre hungaro ordinis minorum de obseruantia comportati Biga salutis intitulati feliciter incipiunt. Impensis.... et sumptibus prouidi viri Johannis ryman per industrium Henricum Gran in imperiali oppido Hagenaw in ibi incolam diligentissime impressi ac emendati. Finiunt feliciter. Anno ab incarnatione domini Millesimo quaterquecentesimo nonagesimo nono. XIIII. die mensis Julii. 4r.

22. 1499. Missale secundum chorum alme ecclesie Quinqueecclesiensis. Impressum venetiis impensis Johannis Paep librarii budensis. Anno M.CCCC.XCIX.VIII. kl. maii. Egy hártya- és egy papirpéldány. 4r.

23. 1502. Pomerium quadragesimale fratris Pelbarti ordinis sancti Francisci. Impressi...impensis Johannis Schensperger iunioris per magistrum Johannem otmar in Augusta vindelicorum Anno millesimo quingentesimo secundo in vigilia omnium sanctorum feliciter exacti. 4r.

24. 1503. Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis. Impressum Uenetijs Impensis Urbani Kaim librarij Budensis. Anno domini M.ccccc.III. kal. XIII. Augusti. 4r.

25. Missale fratrum heremitarum Ordinis divi pauli eremite. Ivrét, hártya, végén csonka, valószinűleg a XVI. század első éveiből. Ismeretlen ritka példány. (Az utolsó számozott levél: 231.)

26. 1507. Missale secundum chorum alme Ecclesie Strigoniensis. Uenetijs accuratissime impressum arte Luccantonij de giunta Florentini: Impensis vero Johannis Paep librarij Budensis. Anno domini M.ccccc.VII.XVI. kal. decembris. 8r.

27. 1509. Ordinarius Strigoniensis, accuratissime reuisus feliciter explicit Venetijs per Luccantonium de giunta florentinum. Impensis Johannis pap. librarij budensis impressus Anno domini M.cccc.ix. quarto nonas Martii. 8r.

28. 1511. Missale Strigoniense nouissime impressum. Alma venetiarum vrbe quibus imprimendis : Maxima diligentia ac solicitudine Nicolai de Franckfordia germani...iussu et impensis spectabilis viri Johannis Paep librarij Budensis. Anno domini M.CCCCCXI. Kal. Augusti. 4r.

29. 1511. Missale secundum Chorum et Rubricam Almi episcopatus Zagrabiensis Ecclesie. Uenetijs...Anno christi. 1509. inceptum....absolutum est, Anno 1511. Die 20. Junij. A magyarországi szentek arczképeivel. 2r.

30. 1512. Joannis Pannonii Episcopi quinque Ecclesiarum, Poetae et Oratoris clarissimi Panegyricus : in laudem Baptistae Guarini Veronensis Praeceptoris sui conditus. Viennae Austriae in aedibus Hieronymi Victoris et Joannis Singrenii. Anno M.D.XII. 4r.

31. 1513. Missale Strigoniense. Venetiis in edibus petri Lichtenstein Coloniensis Germani. Impensis vero Stephani Heckel de Rivolo dominarum librarii budensis Anno..1513. 4r.

32. 1518. Missale Strigoniense cum novis additionibus etc. Venetiis in aedibus Lucantonii de giunta florentini Impensis vero Vrbani Keym librarii Budensis. Anno..1518. 4r.

33. 1520. Ordinarius Strigoniensis 1520. Venetiis 8r.

34. 1524. Breviarium Strigoniense 1524. Venetiis 8r.

Német nyelven.

35. É. n. Uan deme quaden thyrane Dracola wyda. H. és év n. Kis 4r. 6 lev.

36. 1483. (Wager, Bertold.) Hofmer vonn turcken. Geben uff Kraspergh czu zilig. Am Sonabend nach allerheiligen Tage. Anno 1483. 8r. 4 lev.

37. 1493. (Schedel, dr. Hartmann.) Register Des buchs der Chroniken vnd geschichten von anbeginn der Welt bis auf diese vnsere zeit. Ausz dem latein in disz teutsch gebracht von Georgium alten. Mit Figuren vnd pildnissen von Michael wolgemutz

und Wilhelm pleydenwürffs maler. Nürnberg, 1493. Anthon Koberger. Nagy ívrét 286 lev.

38. É. n. Capittel der bericht od' vertrags vorlangst zwischen dem loblichisten fursten hern Friderichen (III.) — — unn auch Klarer od' loblicher gedechtnus Mathias Kunig zu hungern vnd des Kunigreichs zu hungern Prelaten vnd Edelleut der nachvolgung halb desselben Kunigreichs beschlossen gegenainander angenommen. H. és év n. Kis ívrét 11 lev.

39. Wolffganng von Mán. Das leiden Jesu Christi vnnsers erlösers. Augsburg 1515. Hans Schönsberger. Két hártyapéldány ritka fametszetekkel. 8r.

42. Thewerdank. Nürnberg 1517. Szép hártyapéldány egykorúan színezett metszetekkel. 2r.

B.

KÉZIRATOK.

A M. Nemz. Múzeum könyvtárának kéziratgyűjteménye összesen: 16,460 kötet kéziratból áll, melyek legnagyobb részt hungaricák, s latin, magyar, német, holland, szláv, olasz, franczia, görög, arab, török, perzsa, héber, horvát, ó-szláv, illyr és szerb, orosz és ruthén lengyel, oláh, örmény, spanyol, angol, amhar és budha nyelven vannak írva. Ezekből: 8599 kötet kézirat latin, 4165 kötet magyar és 3203 kötet német nyelvű. A gyűjteményben 400-nál több középkori kézirat, köztük 50 miniature-ökkel, az olasz, franczia, burgundi, flammandi, angol, német, holland és cseh könyvfestészeti iskolák termékeiből. A gyűjteményből kiemeljük a következő középkori történeti és philologiai becsű kéziratokat:

I. CORVIN-CODEXEK.

1. Q. Curtius Ruffus: De gestis Alexandri Magni. 1467-ből. Kis ívrétű hártya-kézirat. Colophonja: „Exscripsit Florentie Petrus Ceninius Anno Domini 1467. VII. Idus Aprilis."

2. C. Sallustius Crispus: De conjuratione Catilinae. Kis ívrétű hártya-kézirat a XV. sz.-ból. Mind a kettő a Jankovich-gyüjt.-ől.

3. Plauti Comoediae XX. Hártya-kézirat ívrétben, a XV. századból.

4. Polybius. Hártya-kézirat ívrétben, a XV. századból.

5. S. Augustinus: De civitate Dei libri XXII. Nagy ívrétű, fényes kiállítású hártya-kézirat, a XV. sz.-ból.

6. Georgius Trapezuntius: Rhetoricája. Ivrétű hártya-kézirat 1467 körül. Mind a négy Urunk királyunk 1868-iki ajándéka.

7. Joannes Scholasticus életrajza és munkái. Kis ívrétű hártya-kézirat. 1470 előtt. Farkas Lajos gyüjt.-ből.

II. MAGYAR NYELVEMLÉKEK.

1. *Halotti beszéd és könyörgés,* a XIII. század első negyedéből. A Pray-codexben.
2. *Szabács viadala* a XV. század utolsó negyedéből.
3. *Magyar naptár*, Batthányi Boldizsár Missaléjából, 1489-ből.
4. *Imakönyv és csizio,* a XVI. századból.
5. *Szent Margit élete,* 1510-ből.
6. *Peer-codex* a XVI. század elejéről.
7. *Simor-codex,* a XVI. század elejéről.
8. *Szent Krisztina élete,* a XVI. század elejéről.
9. *Gömöry-codex,* 1516-ból.
10. *Szent Domonkos élete,* 1517-ből.
11. *Jankovich-töredék,* 1519-ből.
12. *Horvát-codex*, 1522-ből.
13. *Vitkovics-codex,* 1525-ből.
14. *Kazinczy-codex*, 1526-ból.
15. *Érdy-codex,* 1527-ből.
16. *Kulcsár-codex,* 1539-ből.

III. LATIN NYELVŰ CODEXEK.

1. Epistolae S. Pauli (ad Romanos, Corynthios.) X. századból. A boríték belső lapján XIII. századi lapnagyságú miniature-rel.
2. Boethii in topica Ciceronis commentarius. X. száz.
3. Cassiodorus de quatuor disciplinis és Boethius de Arithmetica et Musica. X. sz.
4. Apollonii Regis Tyri Historia. Fragmentum. Illustratiókkal. XI. sz.
5. Virgilius cum commentariis et scholiis germanicis. XI—XII. sz.
6. Orosius, Paulus, Historiarum Libri VI. XII. sz.

7. Pray-codex. A legrégibb magyarországi missale az Árpádház korából. Benne a legrégibb magyar nyelvemlék, a Halotti Beszéd és Könyörgés. A XIII. század első negyedéből.

8. Hartvicus : Legenda S. Stephani Regis Hungariae 1200 körül.

9. Bernardi Morlanensis poema de contemptu mundi. XIII. sz.

10. Boethius de consolatione. XIII. sz.

11. Pauli diaconi Historia Longobardorum. XII—XIII. sz.

12. Philonis Judaei Historiarum libri ab initio mundi usque ad David regem. Eiusdem liber quaestionum in genere. XII. sz.

13. Platonis Tymaeus ex interpretatione incerti cujusdam. XII. sz.

14. Tractatus de substantiis, cum dedicatione ad ducem Normannorum et Comitem Andegavensium. XII—XIII. sz.

15. Algorismus. Tractatus de sphaera. Computus Joh. de Sacrobusto etc. XIV. sz.

16. Aristoteles : Conticuorum libri. XIII.

17. Breviarium ad usum eccl. Regni Hungariae. XIV. sz.

18. Vita S. Elisabeth, Andreae Regis filiae. XIV. sz.

19. Gualterii de Castiglione de vita et morte Alexandri Carminum libri X. XIII—XIV. sz.

20. Isidorus de originalibus rerum. XIV. sz.

21. Calendarium et necrologium monialium in Jadra. XIV. sz.

22. Expositio seu glossa super Juvenalis opera. XIII—XIV. sz.

23. Macer Aemilii de proprietatibus herbarum. — Item Matthaei Vindocinensis Historia Tobiae. XIII—XIV. sz.

24. Constitutiones synodales provinciae Salzburgensis anno. 1274 et 1281. XIV. sz.

25. Tractatus de naturis animalium et de plantis et mineralibus. XIV. sz.

26. Alberti Magni liber physicorum. XIV. sz.

27. Alphonsi Regis tabellae astronomicae. XIV. sz.

28. Jacobi de Belvisio super usibus feudorum. XIV. sz.

29. Michael de Buda : Agenda. XIV. sz.

30. Statuta synodalia Burchardi episcopi Augustinae ecclesiae. XIV. sz.

31. Cassiodorus : Libri variorum. XIV. sz.

32. Clementis IV. papae Epistolae. XIV. Papir.

33. Sancti Epiphani Episcopi Cypriensis, S. Ignatii et Johannis Damasceni : Vita B. Mariae Virginis, versibus conscripta. XIV. sz.

34. Livius : De bello punico. XIV. sz.

35. Missale dom. Stephani dicti Golsonis de Suprunio 1363. Cum calendario et officiis Sanctorum Regni Hungariae.

36. Missale cum calendario et officiis Sanctorum Regni Hungariae. XIV. sz.

37. Missale cum officiis Sanctorum Regni Hungariae. XIV. sz.

38. Prisciani Prosodia. XIV. sz.

39. Statuta Conciliorum Viennensis et Trevirensis. XIV. sz.

40. Antonii fratris ord. Minorum, Quaestiones super XII. libros metaphysicae. XIV. sz. Papir.

41. Petri Arçelati Chirurgia. XV. sz. Papir.

42. Leonardi Aretini de bello Italico adversus Gothos gesto libri IV. XV. sz.

43. Petri Aschpalt : de confectione medicamentorum. XV. sz. Papir.

44. Alexandri doctrinale. 1454. Papir.

45. Flavii Aviani liber fabularum Aesopi. XV. sz. (1416.)

46. Aristotelis liber physicorum. XV. sz. Papir.

47. Aesopiani et Aviani de diversis exemplis et instructionibus. XV. sz. Papir.

48. Psalterium Blasii Canonici Posoniensis. XV. sz. (1419.)

49. Calendarium commune. XIV. sz. Papir.

50. Chronicon mundi : *a)* ab initio mundi usque ad concilium Basilcense ; *b)* chronica de imperii translatione a graecis in germanos. XV. sz. Papir.

51. Ciceronis officia paradoxa de senectute etc. XV. sz. Papir.

52. Artis chimicae libri II. XV. sz. Papir.

53. Ciceronis de officiiis, de amicitia dialogus. XV. sz.

54. Ciceronis de officiis. XV. sz.

55. Ciceronis de officis, de senectute, de amicitia, paradoxa. XV. sz.

56. Ciceronis officia et paradoxa. XV. sz. Papir.

57. Cicero ad Herennium. XV. sz. Papir.

58. Ciceronis Tusculanarum quaestionum libri. XV. sz.

59. Ciceronis de finibus bonorum et malorum. XV. sz. Hártya. (Palimpsest.)

60. Historia romana. XV. sz. Papir.

61. Astronomia. XV. sz. Papir.

62. Computus astronomici. XV. sz.

63. Computus ecclesiastici et astronomici. XV. sz. Papir.

64. Curtius. XV. sz.

65. Diogenes Laertius. XV. sz.

66. Chronicon Dubnicense. 1480. Papir.

67. Lucii Annaei Flori de tota historia Titi Livii epitome. XV. sz.

68. Florus. XV. sz.

69. Georgii Eppi Patav. Statuta. 1419-ből.

70. Horatii Epistolae. XV. sz.

71. Horatii Ars poetica. XV. sz.

72. Juvenalis Satyrarum libri. XV. sz.

73. Jul. Caesaris commentarii de bello gallico. XV. sz.

74. Juvenalis Satyrae. XV. sz.

75. Acta concilii Basileensis. XV. sz.

76. Juvenalis Satyrae. XV. sz.

77. Ugyanabból más példány.

78. Laurencii Pisani dialogus qui dicitur Cyprianus. XV. sz.

79. Lucani Pharsalia. 1420. Papir.

80. Alchymia. XV. sz. Papir.

81. Martini Chronica romana, de gestis summorum pontificum. 1466. Papir.

82. Missale pro ecclesiis Hungariae. XV. sz. 8 példány.

83. Chronicon Norimbergense. XV. sz. Papir.

84. Bartholomaei Montignani : Liber contigiorum medicinalium. XV. sz. Papir.

85. Chronica romana. XV. sz. Papir.

86. Persii Satyrae. XV. sz. Papir.

87. Persii Satyrae cum commentariis. XV. sz. Papir.

88. Suetonius : De XII. Caesaribus. XV. sz.

89. Codex epistolaris Sigismundi regis etc. XV. sz. Papir.

90. Terentii Comoediae XV. sz. Papir.

91. Terentii Comoediae cum scholiis. XV. sz. Papir.

92. Sallustii Crispi Bellum Catilinarium. XV. sz.
93. Sallustii Crispi De bello Catilin. et Jugurthino. XV. sz. Papir.
94. Sallustii Crispi De bello Catilin. cum scholiis. XV. sz. Papir.
95. Rituale et Constitutiones Paulinorum. 1409. Papir.
96. Repertorium juris alphabeticum. XV. sz. Papir.
97. Breve chronicon episc. Ratisbonensis. XV. sz. Papir.
98. Ptolomaei Cosmographia. XV. sz. Papir.
98. Platina de honesta voluptate et valetudine. XV. sz.
99. Platina de honesta voluptate et valetudine. XV. sz.
100. Tractatus de Sphaera. XV. sz.
101. Tractatus artis inferioris astronom. XV. sz. Papir.
102. Virgilius. XV. sz.
103. Ugyanaz „
104. „ „ Papir.
105. Franciscus Barbarus: De re uxoria. XV. sz.
106. Virgilius et Ovidius. XV. sz. Papir.
107. Valerius Maximus. XV. sz. Papir.
108. Statuta civitatis Justinopolis. XV. sz. Papir.
109. Catullus, Tibullus, Propertius. XV. sz.
110. Nagylaki István kanonok Breviariuma 1489-ből.
111. Ransani Petri: Annales hungarici. XV. sz.
112. Galeotti Martii: De egregie, sapienter, iocose dictis ac factis S. Regis Mathiae ad inclitum ducem Johannem eius filium. XV. sz.

IV. NÉMET CODEXEK.

1. Daz puche baumgart genannt. XIII. sz. Hártya.
2. Libellus Censuum Prepositure Rhetiae. (Güldbüchel.) XIV. sz. Hártya.
3. Muffel Pauli bürgers Nürnberg Salbuch. 1387.
4. Nonnenchoral u. Liturgie. XIV. sz. Hártya.
5. Schwabenspiegel. XIV. sz.
6. Calendarium eccl. Bamberg. XV. sz.
7. Alchymia. XV. sz. Hártya.
8. Alchymia. XV. sz. Papir.
9. Lantrecht od. Schwabenspiegel. XV. sz
10. P. Jeronymi Chronic des römischen Reichs. XV. sz. Papir.
11. Helden und Zaubergeschichten. XV. sz. Papir.

12. Privilegia et iura municipalia urbis Viennensis. 1277—1453. XV. sz. Papir.

13. Hagen : Chronicon Austriae. XV. sz. Papir.

14. Legende des heil. Georg von Vngarn. XV. sz. Papir.

V. OLASZ, HOLLAND, GÖRÖG, ÖRMÉNY, CSEH ÉS ILLYR-SZERB NYELVŰ CODEXEK.

1. Statuta originalia ephip pipariorum seu sellariorum Mediolanensium de a. 1473. (Olasz.)

2. Gratiosi Benincasae Anconitani : Mappae Nauticae a. 1474. Papir. (Olasz.)

3. Pamphilia. XV. sz. (Olasz.)

4. Legende der heyligher werdigher vrouwen Sinte Annen. XV. sz. [1458.] (Holland.)

5. Sinte Matheus ewangelie. XIV. sz. [1436.] (Holland.)

6. Auslegung der zehn Ghebot Gods. (Expositio Decalogi.) XV. sz. (Holl.)

7. Breviarium Hollandicum. Cum glossis manu Franc. Kazinczy. XV. sz. [1426.] (Holl.)

8. Liber precum idiomate hollandico. XV. sz. [1415.]

9. Codex graecus Carpzovianus : IV. Evangeliorum. Lapnagyságú miniature-ökkel. XI. sz. (Görög.)

10. Philostrati : Heroica. XV. (Görög.)

11. Evangeliorum liber Armeniacus. XV. sz. (Örmény.) Papir.

12. Rituale Armeniacum. XIV. sz. (Örmény.)

13. Meditationes sacrae homileticae idiomate Armeniaco. XV. sz. Papir.

14. Nowi Zákon spisani skrze Waclawa nigekdi u Swatého Wogtecha 'prebiwogiciho Magstra Skolniho we Wiligu S. Jakuba Apostola. 1469. (Cseh.) Papir.

15. Rokycána Jána : Postylla czeska. XVI. sz. [1581.] (Cseh.) Papir.

16. Sartori Nicodemi Concordantia Evangelistarum. XVI. sz. [1591.] (Cseh.) Papir.

17. Biblia illyrica novi testamenti. XIV—XV. sz. (Ó-szláv.)

18. Testamentum novum idiomate serbico. XV. sz. (Ó-szláv.) Papir.

VI. KELETI KÉZÍRATOK.

a) *Arab kéziratok.*

1. *Korán.* 4r. 240 lev.
2. *Korán.* Elejétől az 58-ik szúra 12-ik verséig. 4r. 332 lev.
3. *Korán.* XVI dzsuz', szúra 18 v. 75—20 v. 135.
4. *Korán.* I—III dzsúz', szúra 1—3 v. 85.
5. *Korán-magyarázat.* 4r. 38 lev.
6. Koránmagyarázat. *Sheikzâdé* kommentárja Al-Bejdâwi hires Korán-tefszîrjéhez. A budai nagy mecset könyvtárából.
7. *Multaka al-abhur.* (A tengerek összefolyása.) *Seikh Ibrahim Halabi* müve.
8. *Chazânat al-fatâvi* (fetvâ-k tárháza.) Azonos *Iftikhâr ad-Dîn Tahir b. Ahmed Chulâszat* al-fatâvî cz. jogi munkájának első részével.
9. *Rituale Mahometanum.*
10. *Latâ'if al-minan.* A budai nagy mecset könyvtárából.
11. *Kitâb al-szub'-ijjât.* Szerzője *Abû Naszr.* Muhammed b'-Abd-al-Rahmân âl-Hamadâni.
12. *Keresztyén-arab codex. Kitâb madâ'ih mukaddasz.*

b) *Persa kéziratok.*

13. *Szilszilet al-dahab* (Arany-láncz). Szerzője *Dzsâmi Maulânâ Nûr al-Dîn 'Abd-al rahmân.*
14. *Lejla-ve-Medzsnûn.* Szerzője *'Abdallâh al-Hâtifi.*
15. Ferîd-al Dîn 'Attâr persa költő *Pend-Name* (Tanácskönyv) cz. tankölteményének egy része.

c) *Török kéziratok.*

16. *Mîr 'Alî Sir Nevâ'î* csagataj költő munkái.
17. *Húszn u-dil* (Szépség és szív.) Szerzője *Hasszan b Szajjidî Chodzsa Ahî.*
18. *Mevlûden-nebi.* (A próféta születése.)
19. *Teshrîfât-i-mu'ta bara.* (A legnevezetesebb udvari szertartások.)
20. *Defter mufasszal livâ Novigrad be-mirmiran Budun* (Buda mirmiránságában levő Nógrád részletes defterje.) 987=1579 ből.

21. *Futûhât ilâhijje kitâb al a Châfijjâ li-(cod. al-) Shâmûr al-Hindirahmat Allahi 'alejhiva-'ala dzsâmî' mashâ'-ich al-iszlâm* (= Isten felvilágosításai az indiai Shamûr K. al-Châfijja, azaz „Titkok könyve" czimü müvének.)

d) *Héber kéziratok.*

1. A *Mordekhai* könyve. XV. sz.
2. *Egy kabbalisticus írott övszer (Amulet.)*
3. *Mózes öt könyve, a „haphtârâh-k és az öt „megillah," „targûm"-mal és Raschi magyarázatával.* XV. sz.
4. *A parancsolatok kis könyve.* Két codexben.
5. *Izraelita imakönyv.* (Siddûr.)

e) *Vegyesek.*

1. Amhar nyelvű biblia a XV. századból.
2. Budhista Rituale a XVIII. századból pali-birmai nyelven.
3. Számos kézirattöredék.

C.
OKLEVÉL-GYŰJTEMÉNY.

Az oklevél-gyűjtemény illetőleg a levéltár, a M. Nemz. Múzeum könyvtárának kiegészítő részét képezi, s 80,000 drb oklevélből, levélből és actából áll. Ezekből 30,000 darab a Nemzeti Múzeum tulajdona, 50,000 darab pedig családi örök letétemény. Ez utóbbiak a könyvtár oklevél-gyűjteményével egy teremben ugyan, de egymástól egészen elkülönítve kezeltetnek. Ha a gyűjtemény összes anyaga két főcsoportra, u. m. *mohácsi vész előttire és utánira* osztályozzuk, az oklevelekről a következő kimutatást nyerjük :

a) A könyvtár tulajdonát képező gyűjteményben a mohácsi vész előtti oklevelek és levelek száma :

1. Hazai	4354 drb
2. Külföldi	760 „
Összesen :	5114 drb.

b) A letéteményezett családi levéltárakban a mohácsi vész előtti oklevelek száma :

1. Kállay-család levéltárából	5980 drb
2. b. Jeszenák-család levéltárából	58 „

3. Hanvay-család levéltárából	244	drb
4. Dancs „ „	80	„
5. Gr. Berényi „ „	26	„
6. Soós „ „	770	„
7. Gr. Forgách „ „	2952	„
8. Gr. Eszterházy Dániel levéltárából . .	30	„
9. Békássy „ „ . .	342	„
10. Máriássy „ „ . .	830	„
11. Gr. Rhédey „ „ . .	23	„
12. Kisfaludy „ „ . .	1954	„
Összesen :	13289	drb
Főösszeg :	18403	drb oklevél s levél.

A gyűjtemény *legrégibb* hazai pergamen oklevele 1201-ból, papir oklevele 1325-ből, armalisa 1415-ből, czéhszabálya 1466-ból, magyar levele 1504-ből való. A külföldi oklevelek között a legrégibb papir-oklevél 1273-ban van kiállítva. Aranypecsétes oklevél van *három,* és pedig II. Endrétől 1225., IV. Bélától 1251. s IV. Bélától 1258. évi kelettel.

D.

A KÖNYVTÁR EZ IDŐSZERINTI TISZVISELŐI.

Könyvtárőr : Majláth Béla, a magy. tud. akadémia levelező, a magy. történelmi, az országos régészeti, a magy. heraldikai és genealogiai s más tudományos társulatok igazgató-választmányi tagja, a Kárpát Egyleti Évkönyv segédszerkesztője. (Könyvtári tisztviselő 1879 óta.)

Segédőrök : Barna Ferdinánd t. őr, a magy. tud. akad. lev., a nyelvtudományi bizottság, a finn irod. s a finn-ugor társaság tagja. (Könyvtári tisztviselő 1860 óta.)

Csontosi János, a magy. tud. akadémia lev., az akad. irodalomtörténeti bizottság, a magy. tört. társulat és a magy. heraldikai és genealogiai társulat igazgató-választmányi tagja, a „Magyar Könyv-Szemle“ szerkesztője. (Könyvtári tisztviselő 1874 óta.)

Major Lajos, a magy. tört. társulat tagja. (Könyvtári tisztviselő 1872 óta.)

Dr. Szinnyei József, a magy. tud. akad., a finn irodalmi, a finn-ugor társulat lev., s a magy. philologiai társaság igaz-

gató-választmányi tagja, egyetemi m. tanár. (Könyvtári tisztviselő 1881 óta.)

Dr. Fejérpataky László levéltárnok, a m. tud. akad. lev., a magy. tört., a magy. genealogiai és heraldikai társulatok igazgató-választmányi tagja, ez utóbbinak titkára és a „Turul" szerkesztője, egyetemi magántanár. (Könyvtári tisztviselő 1882 óta.)

Irnok : Horváth Ignácz, a magy. tört. társulat tagja. (Könyvtári tisztviselő 1882 óta.)

Ezenkivül négy napdijas és négy szolga.

IRODALOM.

1. Catalogus Bibliothecae Hungaricae Francisci Com. Széchényi. Partes II. Sopronii 1799. 8r.

2. Index alter libros Bibliothecae Hungaricae Francisci Com. Széchényi duobus tomis comprehensos in scientiarum ordine distributos exhibens. Pesthini 1800. 8r.

3. Catalogus Bibliothecae Hungaricae Nationalis Széchényianae. Supplementum I. Posonii 1803. 8r.

4. Index alter libros Bibliothecae Hungaricae Széchényiano-Regnicolaris Supplemento I. comprehensos, in Scientiarum ordines distributos exhibens. Posonii 1803. 8r.

5. Catalogus Bibliothecae Hungaricae Széchényiano-Regnicolaris. Supplementum II. Sopronii 1807. 8r.

6. Das ungrische National-Museum zu Pesth. Wien, 1814. 4r.

7. Catalogus Manuscriptorum Bibliothecae Nationalis hungaricae Széchényiano-Regnicolaris. Vol. I—III. Sopronii. 1815. 8r.

8. Miller Jacobi Ferd. Acta litteraria Musei. Nationalis Hungarici. Tomus I. Budae 1818. 8r.

9. Acta litteraria Musei Nationalis tervrajza. (Ver. Ofner u. Pester Zeitung. 1816. 56—57. sz.)

10. Ismét. (U. o. 1818. 32. 38. 39. sz.)

11. Ugyanaz. (Pressburger Zeitung. 1818. I. évf. 32, 38. sz.)

12. Luczenbacher János. Nagy-Szombati codex. Tudománytár. 1834. 1 hasonmással.

13. Horvát István. A magyar nyelv régi maradványairól. Tudományos Gyüjtemény. 1835. I—XII. 17 hasonmással.

14. Horvát István könyvtára. (Jelenkor. 1846. 79.)

15. Szóemelés a Horvát-gyűjtemény ügyében. Vasvári Pál. (Társalkodó. 1846. 97.)

16. Mátray Gábor. A Simor-codex ismertetése. Uj Magyar Múzeum I. évf. 2 köt. (1850—51.)

17. Mátray Gábor. Egy magyar carthausi codex ismertetése. Ugyanott.

18. Mátray Gábor. A magyar nyelv divatozásáról hazánk tanodáiban a XVIII. század folytán. U. o. II. évf. (1851—52.) 2 köt.

19. Mátray Gábor. A második nyomtatott magyar könyv. U. o. III. évf. (1852—53.) 2 kötet.

20. Mátray Gábor. A magyar naptárak a közelebb lefolyt IV század alatt. U. o.

21. Mátray Gábor. A Magyar Nemzeti Múzeum négy magyar codexének ismertetése. U. o. IV. évf. (1853—54.) 2-ik kötet.

22. Clarissa szűzek régi magyar Ordinariuma. M.. Acad. Ért. 1855.

23. Igazítás Mátray Gábornak a Magyar Nemzeti Múzeum 4 magyar codexe ismertetéséhez. M. Akad. Ért. 1858.

24. A M. N. Múzeum mint intézet és tulajdon örökítése a gróf Ráday-féle könyvtár megvétele érdekében. Kubinyi Ágoston. (Pesti Napló, 1859. 17, 18, 31, 83, 85, 86.)

25. A nemzeti múzeum és könyvtár díszterme. T. K. Vasárnapi Ujság 1864.

26. Mátray Gábor. A M. N. Múzeum korszakai. Pesten. 1868. 8r.

27. Mátray Gábor. A Konstantinápolyból legujabban érkezett 4 Corvin-codexről. [Ért. a nyelv- és széptud. o. köréből. II. köt. 1 füz. Budapest, 1870.]

28. Közkönyvtáraink és az országos könyvtár. Szász Károly. Pesti Napló 1871. 285—288.

29. Dr. Ring, Mich. Bericht über die Curtius-Handschriften des Ung. Nat. Museums. Budapest, 1873. 4r. 19 l.

30. Pulszky Ferencz. Mikes Kelemen ismeretlen kéziratairól. Kisfaludy-Társ. Évlapjai. Új folyam. X. köt. 1874—75.)

31. Pulszky Ferencz. Mikes Kelemen kéziratai. (A Magyar Nemzeti Múzeumban.) Fővárosi Lapok 1874. 144.

32. A mohácsi csatáról szóló egykorú újságlapok a M. N. Múzeum könyvtárában. Magy. Könyv-Szemle I. évf. (1876.) 8—14. l.

33. Barna Ferdinánd. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi országos könyvtárának rendezéséről. U. o. 127—134 és 173—183 l.

34. Csontosi János. A Farkas Lajos-féle gyűjtemény codexei a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. U. o. 134—140 és 183—189 l.

35. A Kállay-család levéltára. M. Könyv-Szemle. (1876.) I. évf. 166—167 l.

36. A Hanvay-család levéltára. U. o. 205—206 l.

37. A báró Jeszenák-család levéltára. U. o. 160 l.

38. Dr. Kohn Sámuel rabbi. A Magyar Nemzeti Múzeum héber kéziratai. U. o. II. évf. (1877.) 16—27 és 90—105 l.

39. Csontosi János. Adalék az 1848—49-iki hírlapirodalom bibliographiájához. U. o. 27—36 l.

40. Csontosi János. A M. N. Múzeum könyvtárának oklevél-gyűjteménye. U. o. 37—41 l.

41. Pulszky Ferencz. A Corvina maradványai. U. o. 145—152 l.

42. A kövecsesi Dancs-család levéltára. U. o. II. évf. (1877.) 141—142 l.

43. Bubics Zsigmond. A Nemzeti Múzeum fa- és rézmetszetei. U. o. 218—222 l.

44. Fraknói Vilmos. A M. Nemzeti Múzeum könyvtárának magyar történeti és irodalom-történeti kiállítása. U. o. 261—320 l. Megjelent önállóan is. Budapest, 1877.

45. Csontosi János. Adalék a magyarországi czigányok történetéhez. A Dancs-család levéltárában. Századok. 1877. 454—456 l.

46. Csontosi János. Egy magyar példabeszéd a XVII. századból a Hanvay-család levéltárában. U. o. 175—177 l.

47. A Széchenyi könyvtár gyarapodása. E. K. Fővárosi Lapok. 1877. 40.

48. Boynychich Iván. Két ó-szláv kézirat a M. Nemzet Múzeum könyvtárában. U. o. III. évf. (1878.) 224—227 l.

49. Fraknói Vilmos. Könyvtáblákban fölfedezett XVI. és XVII. századbeli magyar ősnyomtatványok. U. o. 251—302 l.

50. Dr. Kresmárik János. Egy csagataj kézirat a Nemzeti Múzeum könyvtárában. U. o. 328—331 l.

51. Adalékok Szabó Károly régi magyar könyvtárához. A M. Nemzeti Múzeum könyvtárából. U. o. IV. évf. (1879.) 20—34 l.

52. Densusianu Miklós. Ritka román biblia a M. N. Múzeum könyvtárában. U. o. 157—158 l.

53. Fraknói Vilmos. A legrégibb magyar nyomtatvány. U. o. 169—180 l.

54. Fraknói Vilmos. A Pray-codex. U. o. 275—278 l.

55. A múzeumi könyvtár. Pesti Napló. 1879. 143.

56. Goldziher Ignácz. A Magyar Nemzeti Múzeumi könyvtár keleti kéziratai. U. o. V. évf. (1880.) 102—125 és 222—243 l.

57. Majláth Béla. Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához. U. o. 126—134 l.

58. Majláth Béla és Thallóczy Lajos. Petőfi Sándor hátrahagyott kéziratai és könyvtára. U. o. 193—217 l.

b9. Majláth Béla. A gróf Forgách-család levéltára. U. o. 368—371 l.

60. Bubics Zsigmond. Magyarországi várak és városoknak a M. N. Múzeum könyvtárában létező fa- és rézmetszetei. Budapest. 1880. VIII.+104 l. és 22 fénynyomatú tábla.

61. A Nemzeti Múzeum ügyeinek megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. Báró Radvánszky Bélától. Magyar Könyv-Szemle. VI. évf. 1881. 31—63. l.

62. Majláth Béla. Adalék Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához. U. o. VI. évf. (1881.) 83 l. és 239—242 és 348 l.

63. Komáromy András. Gróf Eszterházy Dániel levéltára a Nemzeti Múzeum könyvtárában. U. o. VII. évf. (1882.) 72—81 l.

64. Majláth Béla. Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához. U. o. 270—273 l.

65. Hahn Adolf. Dugonics Tárházija. Egyetemes Philologiai Közlöny. VI. évf. (1882.) 733—776. Megjelent önállóan is. Budapest. 1882. 8r.

66. Nagy Sándor. Horvát István kéziratai a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. U. o. VIII. évf. (1883.) 1—26 l.

67. Majláth Béla. Adalékok. U. o. 27—29 l.

68. Komáromy András. A kisrhédei gróf Rhédey-család levéltára a Nemzeti Múzeum könyvtárában. U. o. 30—30 l.

69. Dr. Szinnyei József. A magyar nyelvészeti irodalom bibliographiája Révai előtt. U. o. 148—163 l.

70. Dr. Nagy Sándor. Hazai tanodai drámák a Nemzeti Múzeum könyvtárában. U. o. 309—335 l.

71. Nagy Sándor. Heraldikai és sphragistikai kéziratok a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában. Turul. I. évf. (1883.) 150—151 l.

72. Dugonics András följegyzései. (Olcsó Könyvtár 162 sz. Budapest, 1883.)

73. Dr. Nagy Sándor. Szombatos codexek a Nemzeti Múzeumban. [Értek. a nyelv- és széptud. oszt. köréből. XII. k. 2. sz.] Budapest. 1884.

74. Hahn Adolf. Ének Thököly Imre és Zrinyi Ilona házasságáról. U. o. VIII. évf. (1884.) 361—415 l. Megjelent önállóan az Olcsó Könyvtárban. 172. sz. Budapest. 1884.

75. Dr. Nagy Alexander. Schulcomoedien in der Bibliothek des Ung. National-Museums. Ungarische Revue. 1885. Jahrg. II. Heft 91—121 l.

76. Dr. Nagy Sándor. Adalékok XVI—XVII. századi elbeszélő költészetünk irodalmához. Egyet. Phil. Közlöny. IX. évf. (1885.) 25—37 és 155—182. l.

77. Fináczy Ernő. A M. N. Múzeumi könyvtár Livius-codexe U. o.

Hivatalos jelentések a M. Nemz. Múzeumi könyvtár állapotáról, gyarapodásáról és forgalmáról. 1876-tól mostanig évenkint külön a „Magyar Könyv-Szemle“ illető évfolyamaiban.

Ezeken kivűl a könyvtárban található unicumok és ritkaságokról jelentek meg ismertetések a Könyvkiállitási Kalaúzban, Könyvkiállítási Emlékben, Döbrentei Régi Magyar Nyelvemlékeiben, a Nyelvemléktárban, számos hazai és külföldi szakfolyóiratban és a „Magyar Könyv-Szemlében“.

HORVÁT ÁRPÁD JELENTÉSE

AZ ORSZÁGOS M. K. STATISTIKAI HIVATALHOZ SAJÁT KÖNYVTÁRÁRÓL.

Az Országos m. k. Statistikai Hivatal két rendbeli felszólítására válaszúl sajnálattal kell kijelentenem, hogy oly kimutatást, mely az igen tisztelt Statistikai Hivatalnak könyvtáramról helyes fogalmat adhatna, a legjobb szándékkal sem birok most késziteni; már csak azért sem, mert könyveim a hely szűke miatt nagy és mély szekrényekben össze levén zsúfolva és három sorosan felállítva, azokról számszerinti és szakszerinti kimutatás mindaddig nem adható, a míg könyvtáramnak vagy czédula-katalogusa, vagy topographikus leltára el nem készűlt; a mire pedig eddig a kenyérkereseti elfoglaltságom miatt még nem szakíthattam időt. Csak úgy hozzávetőleg mondom tehát, hogy könyvtáram körül-belül *ötezer munkát* tartalmazhat — a munka szó alatt azt értve, a mit a német bibliographok a „Katalogsnummer“ szóval szoktak jelölni: hogy ez a könyvtömeg azután hány kötetből vagyis darabból áll, azt már hozzávetőleg sem merem meghatározni; vannak ugyanis egyes munkák, melyek a könyvszekrényekben egy sorba nem férnek be, mint például Katona Historia Criticajának teljes 42 kötete, Fejér Codex Diplomaticusának teljes 43 kötete, az Akadémia Értekezéseinek, a Történelmi Tárnak, a Budapesti Szemlének, az Unsere Zeitnak stb. stb. teljes sorozatai, — a mely munkáknak mindegyike mindamellett is csak egy Katalogsnummert teszen: a míg ellenben némely sorokban ötven, hatvan érdekesnél érdekesebb monographia, röpirat s több eféle található együtt; ilyen körülmények közt tehát a számszerinti kimutatás lehetetlenné válik; de különben is, ha a törvénymagyarázatban áll az, hogy a betű öl, akkor

a könyvtári becslésben még sokkal inkább áll az, hogy a szám öl, mert száz jeles munka többet ér, mint százezer selejtes. A mi már könyvtáram tartalmát illeti, arról csak annyit mondhatok, hogy *megvan benne a hazai irodalom szine-java*, *s a világirodalom quintessentiája;* legfőbb becsét pedig egyenesen az képezi, hogy e könyvtár oly *tervszerüen van gyüjtve*, annyira *ki van kerekítve*, s oly *válogatott*, a milyen a hazában alig található. Épen azért, ha én a Statisztikai Hivatal utasításához képest néhány száz könyvczímet ide jegyezném is, — ez nem hogy tájékoztatná az olvasót könyvtáram felől, de sőt tévútra vezetné őt; mert hiszen én az egész könyvtáramat szorosan megállapított vezérelvek szerint, széleskörű irodalomtörténeti tanúlmányok alapján, közel hatvan év leforgása alatt *oly módon gyüjtöttem*, hogy valamint az óra mechanismusában nincs egy fölösleges kerék, nincs egy felesleges csavar sem : épen úgy az én könyvtáramban sincsen oly munka, mely az általam tervszerüen megállapított bibliographiai csoportok valamelyikének ne volna *szükségkép kiegészitő része*. Az én könyvtáramról tehát csak úgy nyerhetne valaki *helyes* fogalmat, ha az *egész* könyvtáramnak szak-katalogusát kinyomathatnám. Példával világosítom fel e dolgot. Az én szakkatalogusomban lesz egy csoport, melynek felirata majd ez leszen : *„A magyar népszellem nyilatkozatai."* Kérdem, ugyan melyik bibliographiai schemában található ilyen czímű csoport? Tudtommal egyikben sem ; pedig én ezt teljesen jogosúltnak tartom. Vajjon miben nyilatkozik leginkább a magyar nép szelleme? vagyis más szóval : mik tartoznak e bibliographiai csoportba? Nézetem szerint a következő rovatok tartoznak ide, u. m.: *a)* a magyar közmondások s a magyar népnyelv; *b)* a magyar népmesék, népmondák; *c)* a magyar népdalok; *d)* a magyar nép adomái stb.; *e)* a magyar népszokások ismertetése. Nekem az imént elősorolt rovatok mindegyikére minden megvan, a mi csak némi figyelmet érdemel, még pedig oly teljességben, a milyenben e gyűjtemény ma már alig volna összeállítható. De lássunk más példát. Köztudomású dolog, hogy nemzetünk lételének, hogy a magyar államnak valódi Achilles-sarka *a nemzetiségi kérdés;* — az én könyvtáramban jóformán minden meg van, a mi Bessenyei (Magyarság 1778, Jámbor Szándék 1790), Báróczy (Védelmeztetett magyar nyelv), Decsy (Pannoniai Fé-

niksz) óta a mai napig a magyar nyelv, a magyar nemzetiség, a magyar államiság védelmére és annak érdekében bárhol megjelent, úgyszintén minden, a mi a panszlavizmus, a dakoromanizmus és a pangermanismus ellen magyar szempontból íratott; még pedig oly teljességben, hogy a fővárosi összes könyvtárakban együtt véve, alkalmasint a fele sincs meg annak, a mit én annyi évtized alatt *sok utánjárással* összegyűjtöttem: egyenként ugyan ezen röpiratok nem valami világra-szóló művek; de ily teljességben együtt mégis rendkivül érdekes gyűjteményt képeznek — annyival is inkább, mert sokkal számosabbak, mint a hogy azt magok irodalomtörténészeink képzelik. Vegyünk most már egy nem-magyar csoportot. Csak vaskalaposság vagy pharisaeismus tagadhatja azt, hogy a sociologiának egyik legérdekesebb thémája *a nő.* E tárgynak irodalma rendkivül gazdag; a mit én abból bírok, az annak színe-java, a mi az európai négy kultur-nyelven e tárgyról megjelent; elsőrendű írók szikrázó szellemű művei ezek jobbára, melyek nálam így vannak összeállítva: I. *a)* a nő physiologiai és ethnographiai tekintetben; *b)* a nő psychologiai és erkölcsi tekintetben; *c)* a nő társadalmi tekintetben (a nő munka köre, a nőemancipatio); *d)* a nő jogi tekintetben (a nő törvényes állása); *e)* a nő történelmi tekintetben. II. *a)* a szerelem; *b)* a házasság; *c)* a család; *d)* az elválás; *e)* a prostitutio. — Nehogy pedig túllépjem az ily hivatalos jelentésnek engedhető korlátokat, még csak egy példában mutatom be azt, mily szakszerűen van gyűjtve az én könyvtáram. — Ugyanis az európai kultúr-népek újkori irodalmának egyik igen fontos ágát képezik *azon munkák, melyek egyes korszakok aspiratióinak, mozgató eszméinek adnak kifejezést,* s a mely munkákra vajmi jól alkalmazhatók Petőfinek azon szavai, hogy „az ó világnak romjain az új világot megteremtik.“ E kategoriába sorozhatók mindazon munkák, melyek egy részről az egyéni szabadság határai körül vizsgálódnak, úgyszintén azok, melyek más részről az állam-hatalom határait discutiálják; tehát azon munkák, melyeknek tárgya: az ember ősjogai (droits de l'homme), a szabadság, különösen pedig a szólás- és sajtó-szabadság, a nemzeti souverainitás elve, az absolutismus, a parlamentarismus, a miniszteri felelősség, a népképviselet s a választási módok, a királyi veto, a centralisatio, a selfgovernment, a politikai és

társadalmi különféle reformeszmék, az aristokratia, a demokratia, a respublika, a foederalismus, a forradalom, stb. stb. és számtalan más monographia, melyek a társadalmi és állami élet egyes kérdéseit világosítják meg. Közel félszázad óta nagy előszeretettel gyűjtök e themára; itt vannak könyvtáramban: Macchiavelli, Hugo Grotius, Milton (Defensio pro populo anglicano), Algernon Sidney, Locke, Voltaire, Rousseau, Montesquieu, Mably, a mult századi Encyklopaedistáknak ide vágó munkái, Mirabeau, Mme. Roland, Camille Desmoulins, Junius, Payne, Godwin, Daunou, Courier, Lamennais, Michelet, Quinet, Tocqueville, Esquiros, Jules Simon, Laboulaye, Pelletan, De Flotte, Barni, Vacherot, Despois, Portalis, Naquet, Alfieri, Mazzini, Castelar, Humboldt Vilmos, Mohl, Bluntschli, Gneist, Bucher, Frantz, Lieber, Mill, Spencer, Herzen, Nordau és egy sereg más író, a kiknek elősorolásába e helyen lehetetlen belebocsátkoznom. Talán nem csalódom, ha azt állítom, hogy legalább külföldön nincsen magán-könyvtár, melyben *a jelenkor aspiratióit* fejtegető munkák oly gazdagon s oly választékosan volnának képviselve, mint nálam; e véleményemet igen plausibilissé teszi azon körülmény, hogy a német, a franczia, az olasz, az angol gyűjtő, (minthogy mindegyikök gazdag hazai irodalommal bir), sokkal exclusivabb, sokkal kevésbbé van tekintettel más irodalmakra, mint a magyar gyűjtő, a ki — ha európai műveltségű ember — bizonyára mind a négy irodalmat egyenlő figyelemmel fogja kisérni. — — Ugy hiszem, már csak a felhozott példák is sejtetik az igen tisztelt Statistikai Hivatallal, hogy az én egész könyvtáram szervesen összefüggő csoportokból áll, melyek összeállításánál *egyesegyedül az irodalmi szempont* volt irányadó és mértékadó; de sejtheti a Statistikai Hivatal azt is, hogy az én könyvtáram *lényegesen* különbözik az oly könyvgyűjteményektől, melyeknek tulajdonosai sok mindenfélét összevásároltak, talán csak azért, mert olcsón jutottak hozzá, vagy azért, hogy a kötetek számát szaporítsák; valamint különbözik az én könyvtáram az olyanoktól is, a mely könyvtárak gyűjtésénél követett vezérelvek e két szóba foglalhatók össze: „ritka“ vagy „drága,“ — legyen bár az a ritka vagy drága könyv oly születlenség, mint például a „Liber conformitatum Sancti Francisci cum Christo.“

Hátra van még, hogy legalább néhány szót szóljak azon szakokról, azon tudományágakról, melyek könyvtáramban aránylag legerősebben vannak képviselve, — és melyek a következők, u. m.:

I. *Encyklopaediák*, még pedig: alaki, anyagi, egyetemes, részszerű (specialis), betűrendes, rendszeres encyklopaediák; ez utóbbiak közt Apátzai Csere Magyar Encyklopaediája 1653-ból. Továbbá: *Gyüjteményes Munkák* igen nagy számmal, még pedig: tudományos, szépirodalmi és vegyes tartalmúak; köztük sok olyan sorozat, mely ma már alig volna teljesen összeállítható, mint például az „Auróra“ 1822-től 1837-ig teljesen és más eféle suitek. A hazai *folyóiratok* közöl a legjelesebbek és legfontosabbak, még pedig nem csak vegyes tartalmúak, hanem specialis szak-folyóiratok is, mint például a Nyelvőr, a Tanügy, a Századok, az Archaeologiai Értesítő, a Magyar Könyv-Szemle, stb. stb. Ide tartozik *a M. T. Akadémia publicatióinak* tetemes része. A *hírlapok* közől az 1848-adikiaknak legfontosabbjai teljesen és bekötve; 49-ből is több igen érdekes részlet.

II. *Bölcsészet.* Az alapbölcsészet elsőrendű írói Descartestől Kantig; a legújabb korra pedig különösen franczia és angol bölcsészek. Az egyes philosophiai disciplinákra u. m.: *psychologia, logika, metaphysika, természet-bölcsészet, ethika, vallásbölcsészet, a positiv vallások kritikája, aesthetika, a bölcsészet története* stb. szintén kitűnő munkákat bírok. — Igen érdekesen van képviselve könyvtáramban a *materialismus* és a *spiritualismus* közt a század ötvenes éveiben kitört harcz a koryphaeusoknak az egyik részről pro, a másik részről contra megjelent főbb munkái által. Ezeken kivűl pedig még más érdekesnél érdekesebb *monographiák* egyes philosophiai kérdésekről, mint például: az isten léte, a lélek halhatatlansága, az akarat szabadsága, a teleologia, a theodicea stb. stb.

III. *Nevelés- és oktatás-tan.* Miután egész életem tanúlásban és tanításban tölt el, könnyen elképzelhető, hogy e szak igen erősen van képviselve könyvtáramban; és nem csak a *paedagogiát* és *didaktikát* tárgyaló rendszeres munkákban gazdag az én könyvtáram, hanem a *közoktatás* egyes ágaira (népiskola, középiskola, egyetem) kiterjeszkedő monographiákban is az; — de különösen a mi az *egyetemek szervezetét s az egyetemi reformkér-*

déseket illeti, e themára annyit gyűjtöttem össze negyven évre terjedő egyetemi tanárságom alatt, hogy bizony alig lehetne nálunk akár közkönyvtárban, akár magánkönyvtárban e tárgyról csak felényit is együtt találni. Egy része ezen rendkivül érdekes publicatióknak ma már meg sem szerezhető. Ilyen például azon egyetemi reform-javaslat, melyet a feledhetetlen báró Eötvös József 1848-ban, mint közoktatásügyi miniszter készitett, és kevés példányban kézirat gyanánt nyomatott ki; 1867-ben midőn a fenkölt szellemű férfiú másod izben vette át a közoktatási tárczát, minden utánjárása daczára (miként nekem maga mondotta) már nem birta megszerezni a saját kiadványát. Ilyenek azon egyetemi beszédek, melyek 1860 óta az egyetemi rector és az illető kari dékán által évenként tartattak, a mennyiben t. i. ezen egyetemi beszédeknek absolut teljességű gyűjteményéről vagyon szó; maga az egyetemi iroda (melynek révén kerülnek sajtó alá e beszédek,) nehány év előtt csak nagy ügygyel-bajjal birt a saját használatára egy teljes példányt összeállítani: nálam a régiebbek öt éves, az újabbak négy éves cyklusonként össze levén kötve — az elkallódás, a megcsonkíttatás ellen biztosítva vannak. De még a külföldi e nemű publicatiók közt is vannak olyanok, melyeket csak sok évi keresés után birtam megkeríteni.

IV. *Irodalomtörténet. Könyvészet. Könyvtártan.* A mi a kézművesnek az ő szerszáma, az a könyvgyűjtőnek az irodalomtörténet s a bibliographia: nagyon természetes tehát, hogy ezen szakok is a leggazdagabbak közé tartoznak nálam. Itt csak a legáltalánosabb rovatokat említhetem föl, a milyenek: az *egyetemes irodalomtörténet*, — továbbá az *egyiptomi*, az *indiai*, a *héber*, a *görög*, a *római*, az *olasz*, a *franczia*, az *angol*, a *német*, a *szláv* irodalmak története; mindezekre pedig első rendű íróktól bírok munkákat. De vannak könyvtáramban még más igen érdekes részletek is, mint például: a *költészet* története, a *dráma* története, az *epos* története, a *regény* története, a *könyvnyomtatás* története, az *egyes tudomány-szakok története* és számos irodalomtörténeti monographia. A mit pedig a *magyar irodalomtörténetre* összegyűjtöttem, az könyvtáramnak egyik fényoldalát képezi; ma már csak azért sem lehetne mindezt összehozni, mert nincsenek többé oly képzett antiquariusaink, a milyenek

Ivanics Zsigmond, Burián Pál, Magyar Mihály, Horovicz Fülöp voltak a magok idejében. — Az irodalomtörténettel párhuzamosan gyűjtöttem a *könyvészeti munkákat* is, melyekből sok olyant bírok, a miknek nyomát sem találtam egyebütt. — A *könyvtártant* (Bibliothekswissenschaft) illetőleg pedig egyenesen kimondom, hogy ennyit nem bír Magyarországban senki; de sőt nem is ismerhet senki, mert számos olyan a könyvtártan körébe tartozó nyomtatványokat gyűjtöttem Berlinben, Münchenben, Dresdában, Strassburgban, Bruxellesben, Párisban, Londonban, — a melyek soha sem kerültek a könyvpiaczra, s a miket még a külföldön is csak a könyvtárnokok legjelesbjei ismernek, — Magyarországon pedig az efélék bizonyára unicumok. Az én könyvtártani gyűjteményem fényesen igazolja azon könyvtárrendezési elvek helyes-voltát, melyeket, mint az egyetemi könyvtár volt igazgatója hirdettem; melyeknek alkalmazásában azonban a korlátoltság s a rosszakarat, fájdalom! megakadályozott.

V. *Ó-kori, középkori és újkori nemzeti irodalmak.* Az ókorból a *Nala és Damajantin* s a *Sakuntalán* kezdve, a *biblián* át, a *görög* és *római classicusokig* bezárólag az első rendű írókat jóformán bírom, sőt még a másodrendűeknek is nagy része meg van könyvtáramban. A görög classicusokat jó fordításokban, a rómaiakat eredetiben bírom. A görög és római classicusok magyar fordításait, a mennyiben a jobbak közé tartoznak, szintén bírom. A mi pedig a középkori és újkori nemzeti irodalmakat illeti, — itt először is az *olasz irodalom* említendő fel; ebből Dante, Petrarca és Boccacción kezdve Leopardi, Giusti, Carducci, Aleardi-ig az első rendű költők nagy része megvan. — A *franczia nemzeti irodalomból* pedig Rabelaistól kezdve Berangerig, Hugo Victorig, Lamartineig, George Sandig, Mussetig, Coppéeig, s azon újabb regényírókig és színműírókig, akik társadalmi problemákat dolgoztak fel, majdnem minden a XVII-dik század közepe óta napjainkig megjelent és *közfigyelmet* gerjesztett szépirodalmi franczia mű meg van könyvtáramban, — mindazonáltal az olyanoknak kizárásával, a melyek inkább csak az irodalmi industrialismusnak termékei, a milyenek például az idősb Dumasnak és más e fajta íróknak pusztán csak a mulattatást czélzó regényei. Egyáltalán, a magyar nemzeti irodalom után a franczia nemzeti irodalom van könyvtáramban legerősebben képviselve, mint a

melynek emlőin nőttem fel úgy szólván; bírok akárhány olyan franczia munkát, mely Párisban is a legnagyobb ritkaságok közé tartozik s igen nehezen szerezhető meg, a mit franczia bibliographiai munkákból bármikor documentálni tudok. — A *spanyol* irodalomból Cervantest, Calderont, Moretot, a *portugalból* Camoenst említem föl a Kisfaludy-Társaság által eszközölt fordításokban. — Az *angol irodalomból* Shakspearetől és Miltontól Byronig, Shelleyig és Longfellowig, úgyszintén Swifttől és Sternetől Dickensig és Thackerayig a legjelesebb szépirodalmi írók főbb munkái megvannak könyvtáramban természetesen eredetiben. — A *német irodalomból* a Nibelungen-éneken kivűl, különösen Lessing, Goethe és Schillertől kezdve Heineig s azon újabb német költőkig, a kik korunk aspiratióinak adnak kifejezést, igen sokat bírok; — a skandináv és a szláv, az arab és a perzsa irodalmakból egyet-mást fordításokban. — — De leggazdagabb csoportja az én egész könyvtáramnak *a magyar nemzeti irodalom.* Itt már azután a részletezés teljesen lehetetlenné válik; sőt még az exemplificatio is lehetetlen. Hogy a középkori magyar nyelvemlékek, a mennyiben nyomtatásban megjelentek, teljesen megvannak könyvtáramban, azt talán mondanom sem kell. A XVI. századbeli magyar incunabulumokból megvan *Sylvester* Uj Testamentoma 1541-ből, *Székely* Krónikája 1559-ből, *Melius* Jelenése 1568-ból, mind a három majdnem teljes példányban, *Melius* Herbariuma pedig 1578-ból igen szép *teljes* példányban. A *magyar költők* Tinóditól és Balassától Tóth Kálmánig és Vajda Jánosig oly választékosan vannak összeállítva könyvtáramban, hogy e gyűjtemény költészetünk fejlődésének tökéletes képét adja, és mindazt tartalmazza, a mi csak némi irodalomtörténeti becscsel bír; de kiterjed az én gyűjteményem még a *drámára,* a *próza különféle műfajaira,* úgyszintén a *magyar nyelvű tudományos irodalomra* is. Az imént elmondottak után alig volna annak értelme, ha én egyes példákban akarnám e gyűjteményt bemutatni, ilyen példákúl felhozva, hogy bírom Pázmány Kalauzát az 1637-iki kiadásban s a Vezetőjét 1626-ból; vagy hogy bírok mindent, a mi gróf Széchenyi Istvántól megjelent (a „Lovakrul" írt könyvén kivűl), úgyszintén mindent, a mi Kossuthtól a hazában vagy a külföldön önállóan megjelent, — ismétlem, hogy az ilyen exemplificatiónak nem volna semmi értelme: mert — ki merem mon-

dani — még száz ilyen példa sem adhatna helyes fogalmat könyvtáram e csoportjának gazdagságáról.

VI. *Nyelvészet. Classica Philologia.* E csoport főbb részletei ezek : *a nyelv eredete ;* a *philosophiai nyelvtan ;* a *nyelvek osztályozása ;* az *összehasonlító nyelvészet,* még pedig az indo-európai nyelveké, az ural-altáji nyelveké, és különösen az ugor nyelveké ; — mindezen különféle rovatok elsőrendű írók által vannak nálam képviselve Humboldt Vilmostól Max Müllerig, és Schleichertől Hunfalvy Pálig és Budenzig ; továbbá a sémi nyelvek s a török ; azután a franczia, az olasz, az angol, a német nyelv grammatikái és szótárai, e szótárak közt több olyan nagy munka is, a milyen példáúl a Dictionnaire de l'Académie Française. — A *magyar nyelvészetre* pedig mindent bírok, a mi csak némi figyelmet is érdemel. A *magyar nyelvtanok* Molnár Albert grammatikájának 1610-iki első eredeti kiadásától kezdve Simonyi Zsigmondig oly gondosan vannak összegyűjtve, hogy minden magyar nyelvtan meg van könyvtáramban, mely a maga idejében némi feltűnést keltett volt, legyen bár tudományos tekintetben oly gyarló munka, mint a debreczeni grammatika. A *magyar nyelv szótárait* Molnár Albert szótárának 1604-iki első eredeti kiadásától kezdve Ballagi Teljes M. Szótáráig (a vásári férczművek kizárásával) teljesen bírom. A magyar műszótárak gyűjteménye rendkivűl gazdag és a mellett igen válogatékos. A magyar nyelvről és a magyar nyelvészetről megjelent monographiák, értekezések, gyűjteményes munkák, folyóiratok — habár csak irodalomtörténeti fontossággal bírnak is, mint példáúl a hírhedt „Mondolat" a maga idejében — mind meg vannak könyvtáramban. — — A *classica Philologiára* is bírok becses munkákat, mint példáúl a Pauly-féle „Real-Encyklopaedie des classischen Alterthums"-t, úgyszintén a philologia körébe tartozó egyes tudományokra is, a milyenek példáúl az *ó-kori archaeologia,* a *mythologia,* a *görög és latin nyelv* grammatikái és szótárai, stb.

VII. *Történelem és Történelmi Segédtudományok.* E csoport is oly gazdag, hogy annak méltó bemutatása e helyütt valódi lehetetlenség. Megkisérlem mindazonáltal legalább a főbb részleteknek elősorolását ; ezek pedig a következők : *egyetemes történelem* ; az *ó-kor története ;* az ó-kori *keleti népek,* továbbá a *görögök,* úgyszintén a *rómaiak* története ; a *középkor,* az *újkor,* a

legújabb kor története; — ezen szakok mindegyikére külön-külön első rendű íróktól bírok munkákat. A további részletek ezek: az *angol forradalom* története; az *éjszak-amerikai Egyesült-Államok* története; a *franczia forradalom* története, különösen ez utóbbi a leggazdagabb csoportok közé tartozik a történelmi szakban; azután az *első császárság* története; a *juliusi*, úgyszintén a *februariusi franczia forradalom* története; az *1848—49-iki európai forradalmak* története; a *második császárság*, azután pedig a párisi *commune* története, mindezen thémák kitünő munkák által képviselve. De a valódi fényoldalát a nem-hazai történelmi csoportnak a *kultúr-történet* képezi, melyre a főbb munkák Voltaire Essai sur les moeurs-jétől és Herder Ideen-jeitől Buckle, Lecky és Draperig s az ujabbakig jóformán mind megvannak könyvtáramban. Azonfelül még a kultúr-történet körébe tartozó számos részletek is igen érdekes munkák által vannak nálam képviselve; ilyen részletek például ezek: a *praehistorikus kor;* a *találmányok* története; *világtárlatok* ismertetése; a *kosztüm* története; továbbá a *vallások* története; az egyetemes *egyháztörténelem;* a *pápaság* és a *pápák* története; a keresztyén *szekták* története; az *inquisitio* története; *jesuitica;* a *protestantismus* története különösen hazánkban; végre a *művészetek* története, és még különféle kultúr-történelmi rajzok, monographiák, biographiák stb. stb., miket e helyütt elég volt érintenem. — Most a *hazai történelmet* tárgyazó munkák ismertetésére kerülne a sor, ha ugyan ez — e csoport gazdagsága miatt — lehetséges volna! Első helyen említendők a magyar történelem hazai *kútfői*, melyek Schwandtner „Scriptores“-einek három folio kötetén kezdve a legújabb publicatiókig meg vannak könyvtáramban. A kútfők után a *magyar történelemnek egészben való feldolgozása* következik; erre nézve is Praytól és Katonától kezdve Horváth Mihályig és Szalay Lászlóig mindent megszereztem, a mi tudományos vagy didaktikai szempontból fontossággal bír. A további részletek ismertetésére azonban itt már nem jut hely; vannak ezek közt oly munkák, melyek *egyes korszakok* történetével foglalkoznak, mint például gróf Teleki Józsefnek a Hunyadiak kora, vagy Szabó Károlynak a Vezérek kora czímű munkái; más irók *egyes eseményt* dolgoznak fel, mint például Pauler Wesselényi Ferencz összeesküvését; mások *valamely specialis historiai kérdés* tisztá-

zását tűzték ki, mint például a Crouy-nemzetség genealogiáját, vagy a millenium évének megállapítását; ismét mások valamely hazai intézményről, vagy közművelődési themáról, vagy históriai nevezetességű egyénről írnak történeti fejtegetést: szóval a könyvtáramban található ide tartozó munkák oly számosak és a mellett — tartalmokat tekintve — oly különbözők, hogy épen e miatt lehetetlen ismertetésökbe belebocsátkoznom; — de nem hagyhatom megemlítés nélkül az *1848—49-ki magyar függetlenségi harcz történetét*, a melyre valóban gyönyörű gyűjteményem vagyon. — — A *történelmi segédtudományok* közt legfontosabb a *diplomatika;* szégyenletes dolognak tartanám, ha nem énnekem — a diplomatika tanárának — volna erre a tudományra a legbecsesebb gyűjteményem egész Magyarországban; röviden tehát csak annyit mondok, hogy e tudomány megalapítójától Mabillontól kezdve Sickelig és Fickerig mindent bírok, a mit csak megszerezhettem, pedig szereztem meg egyet-mást, a mit még Horvát István sem birt megkapni soha. — A *chronologia,* a *heraldika* s a *genealogia* újabbkori columnaris írói gazdagon vannak könyvtáramban képviselve; a *numismatikára* pedig — de csak a hazaira — szintén bírom a legfontosabb munkákat. A heraldikának mintegy függelékét képezik a *rendjeleket* ismertető munkák; ezek tekintetében is kellőleg el vagyok látva. Végül megemlítem még azon publicatiókat, melyek a történet-tanítást s a *történelmi módszert* tárgyalják, és melyek közt nem egy figyelemre méltó dolgozat található könyvtáramban.

VIII. *Földrajz. Statistika. Ethnographia.* E csoport főbb részletei ezek: a *mathemathikai földrajz;* a *természettani földrajz*, (melyre a Reclus-féle elméleti munkákon kivűl még kitünő kartographikus segédeszközöket is bírok, a milyenek például Berghaus nagy „Physikalischer Atlas"-a a 2-ik kiadásban, Kiepert nagy „Physikalischer Erdglobus"-a, Sydow Atlasai és nagy térképei stb.); ezután a *politikai földrajz* következik, még pedig az *egyetemes*, (ehhez is kitünő kartographikus segédeszközeim vannak, mint például Stieler nagy atlasa, Block stb.); — *Magyarország földrajzára* pedig — rendszeresen tárgyalva — mind a régibb, mind az újabb írók közöl a fontosabbakat bírom, úgyszintén Magyarország földrajzára — szótári alakban feldolgozva — Korabinskitől Kollerfyig a becsesebbek szintén megvannak; *az*

ország egyes részeinek ismertetésére, mint példáúl a Tátra, a Vágvidék, a Bakony, Fiume, a Székelyföld stb. hasonlóképen érdekes munkáim vannak; igen szép gyűjteményem van *Budapest topographiájára,* mind a leíró munkákból, mind pedig a tervrajzokból; Magyarországra vonatkozó *kartographiai munkák* is szép számmal vannak könyvtáramban, mint példáúl Görög Atlasa a repertoriummal, Lipszky nagy térképe a repertoriummal, Schedius nagy térképe díszpéldányban, Hatsek legújabb térképe és még sok más térkép. — Itt a geographiai csoportnál meg kell még említenem a magyar utazóknak *úti-rajzait,* melyekből igen gazdag gyűjteményem van, továbbá az *ó-kori földrajzra* és végül a *geographia s a fölfedezések történetére* vonatkozó munkákat. — Az *egyetemes Statistikára* is van néhány jó munkám; de sokkal többet bírok *Magyarország statistikájára,* erre Schwartnertól Keletiig és Láng Lajosig jóformán megvannak a fontosabb munkák. — Az *ethnographia* is több becses munka által van képviselve. — Megjegyzem e helyen még azt is, hogy mind a geographiai, mind a históriai, sőt még a természettudományi csoportra is igen sok olyan propaedeutikus, tabellaris, graphikus, kartographikus, vagy illustrált munkáim vannak, melyek az illető szakokban a tájékozódást, az előmenetelt tetemesen megkönnyítik; a már megelőzőleg felhozott eféle példákhoz pótlólag említem meg (a históriai szakra) Spruner nagy atlasának mind a három osztályát, Weisser és Merz Bilderatlasát, Petrovics Frigyes tabellaris munkáját Magyarország történetéről, Bedeus atlasát Magyarország történetéhez, stb. stb. Volt alkalmam tapasztalni, hogy az általam bírt eféle segédeszközök tetemes részét még szakemberek és tanférfiak sem igen ismerik mai nap!

IX. *Jog- és államtudományok.* E csoportból először is a *bölcsészeti jogtant* említem föl, melyre igen szép gyűjteményem van, még pedig nem csak e tudománynak egészét vagy egyes részeit tárgyaló munkák, hanem azonfelül még számos monographia is; épen ez okon a részletezésnek itt nem lehet helye. — A *római jogra* a Corpus Juris Civilis-en kivül nem sokat bírok; többet az *egyházi jogra,* sőt ennek köréből becses monographiákat is, példáúl a házassági jogról, az egyház és állam közt levő viszonyról stb.; még többet bírok pedig a *büntetőjogra,* melynek köréből szintén vannak értékes monographiáim is, például a

büntetőjogi elméletekről, a halálbüntetésről stb. — A *jogtudományok encyklopaediája*, a *jogtörténet*, a *nemzetközi jog*, a *váltójog* stb. kellően vannak képviselve könyvtáramban. De a fénypontját ezen egész csoportnak a *magyar magánjog* és a *magyar közjog* képezi, melyre a fontosabb munkákat mind bírom, még pedig nem csak a kútfőket t. i. a Corpus Juris Hungarici-t, úgyszintén az azóta megjelent országgyűlési törvényeket is teljesen a mai napig hiteles kiadásokban; hanem bírom azt is, a mit Kovachichék és mások régi törvényeinkből napfényre hoztak; továbbá a legjobb tan- és kézi-könyveket és igen sok monographiát, a melyeknek bemutatása e helyen épen oly lehetetlen, mint a históriai monographiáké. — — Az *államtudományok* köréből e tudományok *encyklopaediájára*, úgyszintén *történetére*, továbbá az *alkotmányi és közigazgatási politikára*, a *policiára* s a *nemzetgazdászatra* jeles munkák találhatók könyvtáramban; de találhatók még más ide tartozó specialis thémákra is, amilyenek például az *európai és amerikai államok alkotmányainak* gyűjteményei, a *suffrage universel* és egyéb választási módok, a *socialismus és communismus*, melyre a koryphaeusoknak főbb munkáit mind bírom, ilyenek; Morelly, Saint-Simon, Fourier, Considerant, Louis Blanc, Cabet, Dezamy, Proudhon, Villegardelle, Weitling, Lassalle, Marx, Krapotkin stb., — azonfelül pedig a socialismus és communismus bírálatos ismertetését tartalmazó munkákat is, a milyenek: Stein, Biedermann, Schäffle, Laveleye, Leon Say, Leroy-Beaulieu, stb.

IX. *Természettudományok.* A miket e szakra bírok, azok túlnyomólag népszerű munkák ugyan; azonban vannak köztök olyanok is, melyek e színvonalnál jóval magasabban állanak; a főbb részletek pedig ezek: *természettan*, *vegytan*, *astronomia*, *geologia*, *ásványtan*, *növénytan*, *állattan*, *anthropologia*, ide sorozom még a *diaetetikát* is; a szerzők közől mutatványul csak néhányat említek föl, úgymint: Humboldt Sándor, Liebig, Darwin, Huxley, Secchi, Jamin, Flammarion, Quatrefages, Topinard, Cotta, Schleiden, Vogt K., Moleschott, Ule, Büchner, Bock stb. továbbá e tudományoknak magyar nyelvű művelői közől a jelesbeknek nagy része.

Megvallom, szinte bánom, hogy a Statistikai Hivatalhoz e hiányos kimutatást benyújtottam: mert ezzel sajátmagam járúlok a könyvtáram depretiálásához, becsének, értékének leszállításához; minthogy az eféle jelentések, kimutatások az olvasóban mindig azt a véleményt szokták kelteni, hogy bennök és általok az illető könyvtárnak becsesebb alkatrészei mind meg vannak ismertetve, és kellőleg be vannak mutatva, — a mit pedig az én könyvtáramat illetőleg e jelentésemből következtetni valóban nagy tévedés volna. Hogy nem a könyvtáram értékének túlbecsülése, nem hiú kérkedés mondatja ezt velem, azt csak az értheti meg, a ki tudja, mily szellemi behatások alatt kezdettem én meg tanúlmányaimat, kezdettem meg a könyvgyűjtést. Nagyon nem szeretek magamról beszéltetni, még kevésbbé pedig magamról beszélni; és mégis kénytelen vagyok az előrebocsátottaknak megértése és igazolása végett egyet-mást elmondani, a mi személyemre vonatkozik. Én 1820-ban születtem, az atyám könyvtárában (mely mellesleg megjegyezve, hét szobát töltött be,) tanúltam járni, tanúltam olvasni; már mint gyermek száz meg száz kérdéssel ostromoltam őt folyvást; az atyám örömmel adott felvilágosítást minden kérdésemre, — de oktatásait rendesen azon refrainnal végezte: „édes fiam! a míg a história litterariára nem adod magadat, addig nem mégy semmire!“ Az atyámnak ezen folytonos ösztönzése s az ő példája kedveltette meg velem az irodalmat, különösen pedig az irodalomtörténetet. Igy történt az, hogy hat éves, hét éves koromban én már megkezdettem a könyvgyűjtést; például Gvadányi Benyovszkyjának és Rontó Páljának azon példányát, mely könyvtáramban meg van, már hat éves koromban bírtam és olvastam. Ehez járúlt a folytonos érintkezés az irodalom akkori koryphaeusaival, kik engem, mint gyermeket s utóbb, mint serdülő ifjút jóakaró figyelemben részesítettek. A jó Szemere Pál 1827-ben megajándékoz az „Élet és Literatúrával“ és utóbb a „Muzárionnal;“ a lánglelkű Virág Benedek megajándékoz a Pázmány Péter fordította Kempis Tamással, a czímlapra jegyezve nevét s az évet, melyben ő e könyvet szerezte; a jeles Guzmics Izidor megküldi az ő általa fordított Theokritot egy levél kiséretében, melynek kezdő sorai ezek: „Pannonia tetőjén 1828. 10-d. Auguszt. Kedves Árpádom Istvánomnak derék fija! Még mikor édes Apád barátságos házá-

nál olly szépen, olly tüzesen mondád el a nagy Révai verseit, hogy bele betegednél, megigérém néked magamban az általam fordított görög költőnek verseit, hogy fogjon helyet kisded könyvtáradban. Ime most tellyesítem keblemben akkor fogadt fogadásomat, stb. stb.“; a nagy Kazinczy Ferencz, a szent öreg, ki mint egy Atlas tartotta vállain ekkor a magyar írodalmat, figyelmére méltat engem kis tacskót, buzdít és küld Széphalomról egy ég- és egy föld-tekét, egy gyönyörű levél kiséretében, mely így kezdődik: „Horvát Árpádnak Kazinczy Ferencz, Széphalom August. 10. d. 1829. Te már gyermekkorodban kezdesz gyűjteni, s ezzel mutatod, hova indulsz. Engedd nékem azt az örömet, hogy a világnak és a csillagos égnek e' két golyóival gazdagíthassam gyűjteményedet stb.,“ és e szavakkal végződik: „élj kedves gyermek, s teljesítsd be minél elébb reményeinket!“; a derék Vitkovics Mihály Meséinek és Verseinek 1817-ben megjelent kötetével ajándékoz meg, bele írva e dedicatiót: „Horvát Árpádnak István Fijának Hazafiúi ösztönül és Emlékűl adta 1829-ben Martius 2-án a szerző;“ Horvát Endre megküldi a Tudós Társaság által megkoszorúzott Árpádját, s hogy örömemet tetézze, beiktat az előfizetők közé e szavakkal: „Horvát Árpád tanuló ifjú;“ Kulcsár István, Kisfaludy Károly, Vörösmarty Mihály folyvást buzdítanak és dédelgetnek; Májer József kanonok a sajátjából stipendiumot ad; tizennégy éves koromban az egyetemre kerülök, s az atyámnak a Tudományos Gyűjtemény szerkesztése körűl egyben-másban segédkezem; tizenöt éves koromban már nemcsak átolvastam, hanem ki is vontam Wachlernek egyetemes irodalomtörténetét, mely ez időtájt a legújabb és legjobb volt, és még ma is igen tisztes helyet foglal el e szak irodalmában; tizenhat éves koromban leteszem a Philosophiae Doctoratust; és még mielőtt 1840-ben a Juris Doctoratust letenném, már ott állanak könyvtáramban a magyar irodalomtörténet és bibliographia segédeszközei Czvittingertől Toldy Handbuch-jáig majdnem teljesen; és birtokában vagyok az európai négy kultúrnyelvnek, a németnek, a francziának, az olasznak, az angolnak. Ime mélyen tisztelt Statistikai Hivatal, ily auspiciumok közt léptem én a tudományos pályára, ily behatások alatt kezdettem én meg a könyvgyűjtést már közel hatvan év előtt és valóban nem elbizakodottság szól belőlem, midőn azt mondom,

hogy nincsen könyvgyűjtőink közt senki, a kinél a gyűjtési szenvedély *oly hosszas* irodalomtörténeti tanúlmányokkal párosúlna, mint énnálam; midőn azt mondom, hogy nincsen Magyarországban nagyobb könyvtár, mely *oly tervszerűen* volna gyűjtve, mint az enyém! — És most már bezárom e kelleténél hosszabbra terjedt, és mindamellett is csak nagyon töredékes s épen azért teljesen elégtelen jelentésemet; a mely hiányos jelentésem végig olvasása után alig fogná valaki azt gyanítani, hogy az én könyvtáram testvérek közt is megér legalább húszezer forintot; bezárom pedig e jelentést azon mély meggyőződésemnek kifejezésével, hogy az olyan könyvgyűjtő, a ki a világban szerepel, a ki politikai küzdelmekben élénk részt vesz, a ki kaszinókba, klubbokba, mulatságokba jár, — az lehet ugyan genialis ember, lehet nagy tudós, lelkes irodalombarát, s ha vagyonos ember, lehet nagy könyvtára is; de *bibliograph* — a szó tudományos értelmében — nem lesz az soha: igazi bibliograph csak olyan fajta emberekből válhatik, kiket a profanum vulgus a „könyvmoly“ gúnynévvel szokott illetni; de az ilyenből is csak úgy, ha meg van benne az, a mit a német „tüchtige Schulbildung“ szavakkal fejez ki; — ez conditio sine qua non, melyet a legnagyobb buzgalom, a legnagyobb szorgalom sem pótolhat ki soha: s a ki alapos tudományos képzettség nélkül működik e szakban akár mint gyűjtő, akár mint író, akár mint könyvtárnok, arról valóban el lehet mondani, hogy: ignotos fallit, notis est derisui!

Budapest, 1885. junius 30-án. — *Dr. Horvát Árpád*, egyetemi ny. r. tanár, a M. T. Akadémia l. tagja.

* * *

Ezen jelentést, mint érdekest és tanúlságost a t. szerző úr széleskörü eruditiója iránti tekintetből, a subjectiv kitérések daczára, egész terjedelmében, észrevétel nélkül adtuk. Örvendünk, hogy a t. tanár úr eddigi reservált állásából kilépve, mint szakférfiú elmondja folyóiratunkban 50 évi elméleti tanúlmányainak és gyakorlati tapasztalásának eredményét. Mi tiszteljük ezen eredményeket, s mindenkor készséggel nyitunk tért folyóiratunkban t. tanár úr közleményeinek. Megjegyezzük azonban, hogy vele több tekintetben nem vagyunk egy véleményen. Nézeteltérésünket nem részletezzük. Két megjegyzést azonban el nem hallgathatunk. Igy

a mit könyvtára bibliographiai és könyvtártani gyűjteményének gazdagságáról az ország többi gyűjteményeinek s különösen a fővárosi három nagy könyvtárnak rovására mond, túlzottnak tartjuk s azt hiszszük, hogy az nem felel meg azon bibliographiai és könyvtártani apparatusnak, melyet a fővárosi közkönyvtárak valósággal birnak, s melyet a t. tanár úr jelentése készítésénél figyelmen kivűl hagyott. Megengedjük, hogy tanár úrnak lehetnek, sőt vannak is oly bibliographiai és könyvtártani munkái, melyek talán a fővárosi közkönyvtárakban nincsenek meg, de hogy e nemű gyűjteménye átalában véve gazdagabb legyen, mint a fővárosi közkönyvtáraké, ezt legyen szabad kétségbevonni. Szerénytelenség nélkűl mondhatjuk, hogy fővárosi közkönyvtáraink az utolsó évtizedben nemcsak a bibliographiai és könyvtártani irodalom gyűjtésében és művelésében, hanem e disciplina elveinek gyakorlati alkalmazásában is nagy haladást tettek, melyet figyelmen kivűl hagyni oly alapos férfiúnak, mint a minőnek t. tanár urat ismerjük, nem lehet. Sőt Esztergomban a primás, Dankó és Knauz kanonokok is oly bibliographiai segédkönyvtárral rendelkeznek, melyek bármely közkönyvtárnak becsű letére válnának. Ezeket sem szabad ignorálni. Ha t. tanár úr külföldi tanúlmány-útjában: Münchenben, Dresdában, Brüsselben, Párisban, Londonban és máshol szerzett könyvtára számára bibliographiai és könyvtártani unicumokat, azt hiszszük, ilyeneket a fővárosi könyvtárak is szerezhettek, melyek nevezett könyvtárakkal évek óta személyes és hivatalos érintkezésben vannak. Hogy tanár úr jelentése megírásánál ezeket ignorálta, ezt az ügy érdekében sajnáljuk, de kénytelenek vagyunk reá utalni. Egyet azonban nem lett volna szabad a t. tanár úrnak ignorálnia, s ez a nagy Horvát István bibliographiai és könyvtártani apparátusa, melyet a Nemz. Múzeum 40 évvel ezelőtt szerzett s azóta igen jelentékenyen gyarapított és kiegészített. Általában t. tanár úr bibliographiai gyűjteményéről csak akkor mondhatnánk határozott, összehasonlításon alapúló, véleményt, ha annak vagy catalogusát vagy magát ismernők. Addig pedig, azon viszonynál fogva, melyben a hazai és külföldi könyvtártani és bibliographiai mozgalmakhoz állunk, t. tanár úrnak saját bibliographiai gyűjteménye gazdagságáról mondott véleményét föntartással kell fogadnunk. Ez egyik észrevételünk. A másik észrevételünk a „Li-

ber Conformitatum S. Francisci cum Christo" czímű munkára vonatkozik, melyet t. tanár úr *„sületlenség"*-nek nevez. Hát mi tiszteljük t. tanár úrnak ezen nézetét, de azt hiszszük, hogy mint bibliographiai szaklap, mely a disciplina magasabb érdekeit minden részrehajlás nélkűl magyarországi szempontból szolgálja, akkor járunk legközelebb az igazsághoz, ha ezen nézetében nem osztozunk. T. tanár úr csak úgy tudja, mint mi, hogy a világirodalomban és a bibliographiában az emberi szellem minden nyilvánúlásának van jogosúltsága. Igy van jogosúltsága a „Liber Conformitatum" czímű munkának is, mely egy külön világnézletnek, eszmevilágnak a kifejezése s ép úgy jogosúlt, mint a sociologia bármely árnyalatának bármely irodalmi terméke. Ez második megjegyzésünk. Ezen megjegyzések különben mit sem vonnak le a t. tanár úr jelentésének belértékéből, de álláspontunk szempontjából kénytelenek voltunk azokat megtenni, ne hogy félreértésekre alkalmat szolgáltassunk. *Szerk.*

CALEPINUSNAK EGY 1585-IKI LYONI KIADÁSA

MINT ADALÉK

SZABÓ KÁROLY »RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁHOZ«. (289. sz.)

Közli: VÁGNER JÓZSEF.

A múlt 1884. év őszén vettem Calepinus egy díszes bőrkötésű s aranyos szegélyű 1585-ik évi lyoni kiadását, tíz — ezek között magyar — nyelvű szöveggel. Minthogy Szabó K. R. M. Könyvtárából s Ráth Györgynek a „Könyv-Szemle“ 1883. évfolyamában megjelent adalékaiból tudtam, hogy a legrégibb kiadás, mely a magyar nyelvre is kiterjeszkedik, Báselben Henricpetri Sebestyénnél 1590-ben jelent meg, példányom nagy mérvben lekötötte figyelmemet. Legnagyobb gonddal kerestem ezen, nálunk mindeddig ismeretlen kiadást Brunet, De Buse, Delandine, Graesse, Colbacchini sat. bibliographiai műveiben és számos régi s ujabb antiquariusi katalogusban; de eredmény nélkűl. Delandine „Bibliothèque de Lyon“ czímű 4 kötetes munkájában Calepinus hatféle lyoni kiadását említi ugyan, u. m.: Lugduni 1558, 1634, 1647, 1656, 1681 (Arnaud) és 1681 (Anesson), de ezek egyikébe sem vétetett fel a magyar nyelv. Végre Hyde Tamás [1] és Scapini Károly [2] könyvlajstromaiban találtam egy 1586. évi lyoni kiadást, melynek czíme: „Calepini Ambrosii Dictionarium Decem Linguarum, Lugduni 1586“ (a nyomdász megnevezése nélkül) s minthogy az 1585-ik évi kiadás szintén tíz nyelvű, igen valószínű, hogy az 1586-ik kiadásban is megvan a magyar nyelv.

Nagy ívrétű példányom 1153 két hasábu számozott lapra terjed, oly apró betűkkel nyomatva, hogy e tekintetben korunk

[1] Catalogus impressorum Librorum Bibliothecae Bodleyanae. Oxonii 1674. pag. 126.

[2] Catalogus Librorum latinorum, qui venales prostant apud Carolum Scapinum. Patavii 1793. pag, 70.

tömnyomatú kiadványaival versenyezhet. Egy-egy lapon többnyire 114 sor van. Czíme: Ambrosii [Calepini] [1] Dictionarium [Decem Linguarum] Nuper hac postrema editione quanta maxima fide ac diligentia fieri potuit, accurate emendatum, multisque partibus cumulatum, et aliquot milibus — így — vocabulorum locupletatum. [Ubi Latinis Dictionibus Hebraeae] Graecae, Gallicae, Italicae, Germanicae et Hispanicae, itemque nunc primo et Polonicae, *Vngaricae* atque Anglicae adiectae sunt. [Accesserunt insignes loquendi modi, lectiones etymologiae, opposita, translationes adagia ex optimis quibusque auctoribus decerpta.] Huc praeter alia accedunt certae syllabarum quantitatis notae, singulis vocibus inscriptae : magna sylva nominum, tum appellationum, [2] tum propriorum: ut virorum, mulierum, sectarum, populorum, deorum, siderum, ventorum, vrbium, marium, fluuiorum, montium et reliquorum: vt sunt vici, promontoria, stagna, paludes etc. Ita vt haec editio omnibus Thesauris et Dictionarijs, quae hactenus collecta sunt incredibili et rerum et verborum numero sit locupletior. — Ezen sorok alatt van a nyomdász négyszegü keretbe foglalt jelvénye: egy méhektől körülvett szökő oroszlán; fölötte szalagon e jelmondat: De Forti Dulcedo. A fametszet alatt: [Lugduni] MDLXXXV. [Cum Privilegio Regis.] A czímlap utáni számozatlan levelen: Typographus Candido Lectori, S. D., mely ajánló levél így végződik: Vale, Lugduni CIↃIↃLXXXV. — Ezután következik: Extrait du Priuilege du Roy, melyben a nyomdász *Estienne Michel* megneveztetik. Données a Paris le 25 Octobre 1579. Signees par le Roy en son conseil. Povtelain. Et seellees (így) en cire iaulne du grand Seel. — Calepinus élete és ajánló levele ezen kiadásban mellőztetett, valamint az onomasticon is, mely a baseli kiadásokban előfordúl. A szótár az 1 lapon kezdődik. Az első A, nemkülönben a többi betű első initialéja lombozattal és mythologiai alakokkal diszített fametszetből áll. Colophona nincsen s a munka vége egyszerü: Finis szóval jeleztetik.

Példányom teljesen ép és tiszta minden régibb följegyzés nélkűl.

[1] A zárjel közötti szavak vörös festékkel nyomattak.
[2] appellativorum.

LOSONCZ KÖNYVTÁRAINAK ISMERTETÉSE.*

Közli: CONCILIA EMIL.

Az 1849. aug. 9-iki égés Losonczon három említésre méltó könyvtárt hamvasztott el: az 1833-ban alakult casinói könyvtárt, a helvét hitv. főbb iskola, és az ág. h. egyház esperességi könyvtárát.

A casinói könyvtár leginkább kora szépirodalmát foglalta magában, a legujabbak közűl a legjava szereztetvén abba meg, [1] 1849-ben pedig az összes akkori hazai időszaki sajtót. [2] Mégis csak „kisded“ volt a könyvtár 1842-ig; mikor is az elnökül megválasztott *Jankovich Antal* kir. tanácsos azt több darabbal szaporítá, s a losonczi *olvasó és műkedvelő társulat* is egyesíté a maga, többnyire (írott és nyomatott) színdarabokból álló könyvtárát a casinóéval, s az így 400—500 kötetre felszaporodott könyvtár a casinoi tagokon kivűl a város és vidék közönségének is nyitva állt. [3]

A reform. főbb iskola könyvtárral valószinűleg keletkezése idejétől, a XVI. sz. közepétől fogva birt. De az intézet a XVII. század elején könyvtárával együtt, tűz áldozata lett. Mégis ugyane század második felében (1762-ben) Menyói Tolvaj Ferencz igazgatósága idejében, ugyanott már nevezetes könyvkészlet lehetett együtt, mert amaz évben a könyvtár számára új terem építtetik és lajstromok szerkesztetnek. S a könyvtár gyors szaporodást vett, miután 6 évvel később már új helyiségek voltak szük-

* A múzeumi könyvtárba 1877-ben érkezett jelentésekből. Szerk.

[1] Vahot I. Losonczi Phőnix. I. k. 14. l.

[2] U. o. 17. l. Mily kincs volna ez most!

[3] Tóth Mihály, losonczi h. h. lelkész 1847. évi pályairata szerint. Los. Phön. II. 14 l.

ségesek. 1849-ben pedig 4100 kötetet foglalt magában, melyek nagyobb részt adományozás utján, de a szaktanárok kijelölésére, az egyházi pénztár által vétel utján is szereztettek. [1]

Az ág. h. egyház esperességi könyvtáráról összesen annyit találok említve, hogy mérsékelt díj mellett azt az esperesi iskola is használhatta. (L. Phön. II. k. 11 l.)

E három könyvtárt végkép elpusztította ama nagy veszedelem, de e sovány adatkákat már csak azért is közöltük, miután a most létező és mindjárt ismertetendő könyvtárak ezeknek történeti utódai.

A Losonczon *jelenleg* létező könyvtárak közt első helyen említendő

I. A losonczi városi közkönyvtár. Hogy a tűz által felemésztett könyvtárak, melyekkel a város összes könyvkincse elveszett, pótoltassanak, *Kubinyi Ágoston,* a M. Nemz. Múzeum igazgatója, mint szomszédos videfalvi birtokos, felszólítást intézett a nemzethez, hogy könyv- és pénzbeli adakozások utján Losonczнak elveszett könyvkincse visszaadassék, s a legjobb példával ő maga ment előre. A felszólításnak a legjobb sikere volt, mert csakhamar közel 5000 kötet gyűlt össze, s a szekrényekre kész pénz is. [2]

Kubinyi ezután Losonczra jövén, a városi tanács előtt felvetette azon kérdést, hogy e könyvkészlet szétosztassék-e a károsúlt intézetek közt, vagy együtt maradjon az összes közönség használatára? S a kérdés az utóbbi értelemben döntetett el.

E könyv kincs azután *Homokay Pál* ref. lyceumi tanár által rendeztetett. [3] Ideiglenes helyéül a város házának egy szobája jeleltetett ki; de még mostanig is ott áll. Szépirodalmi része a közönség használatára ki is kölcsönöztetett; a tudományos szakok használatára pedig olvasóterem terveztetett, mely tervet a város tanácsa, mint a könyvtárnak mostanig is igazgatósága, felsőbb helyre is felterjesztetett. [4]

Az eként begyült olvasási díjak s az ajándékozások képez-

[1] U. o. 9—10. l. — Emlékezik e könyvtárról Mocsári Nogr. vm. Esmérete is. Pest, 1826. II. k. 5. l.

[2] Los. Phön. II. 30. l.

[3] U. o. III. k. 259 l.

[4] U. o. II. k. 30 l.

ték a könyvtár későbbi gyarapodásának forrásait.[1] Azonkivül a város a regálék bérlőitől, a bérlet kezdetén a bérösszeggel arányos bizonyos hányadot szed, s ez harmadában a közkönyvtárt illetvén, e forrásból, három évenként 140—180 forintot kap.

Végül van a közkönyvtárnak *alapítványa* is. *Vahot Imre* az oroszok által feldúlt Losoncz felsegítésére megindítá a *Losonczi Phönix* emlékkönyvet, s annak tiszta jövedelmét három külön alapítványképen tette le. 2000 forintot a kisdedóvoda, 600 a három ker. felekezet iskolái, 1000 a közkönyvtár javára, melynek kamatait a könyvtárnok élvezze.[2]

Ezen eszközök segélyével a könyvtár jelenleg körülbelől 11,683 kötet nyomtatványnyal és kézirattal bir, mely összeg szakok szerint így oszlik el:

Szépirod. művek és folyóiratok[3]	Magyar	2921	kötet és füzet.
	Német	3367	" " "
	Francz. Ang. Olasz	756	" " "
Hit- és erkölcs-tudomány		545	" " "
Bölcsészet és nevelés-tudomány		296	" " "
Régi remekirók		93	" " "
Történelem		976	" " "
Jog- és államtudományok		799	" " "
Mennyiségtan		96	" " "
Szépművészetek		18	" " "
Tudományos folyóiratok		721	" " "
Ujabb nyelvtudom. (körülb.)[4]		600	" " "
Természet-tudományok (k. b.)		300	" " "
Vegyesek (k. b.)		200	" " "

Ősnyomatok, térképek, rajzok, oklevelek, ezek közt nin-

[1] Az ajándékozók közt első helyt, s kiváló hálával említendő a m. t. Akadémia; mert Évkönyveit, Értesítőjét, a Nyelvtud. Közleményeket, a Monumentákat, Tört. Tárt, Archeol. Közleményeket, az osztályok Értekezéseit stb. állandóan küldötte és küldi a könyvtárnak. A helybeli casino egylet pedig kiolvasott lapjait ajándékozza a közkönyvtárnak.

[2] L. az alapító levelet Los. Phön. III. k. 258—9 l.

[3] E szakba osztatott a mi általában nem szorosan tudományos, hanem inkább mulattató vagy népszerű. P. o. uti rajzok, levelezések stb.

[4] Az utolsó három szak nincs még lajstromozva.

csenek, sem régibb (1600 előtti) magyar nyomtatványok. [1] De igen a következő kéziratok :

1. „Az Heidelbergi Catechesis Magyarázatja.“ Végén: „Ex manuscriptis *Petri Senioris Szűcs* Compar. Sáros-Patakini A^{o} 1755 Die 5^{a} Maji.“ (4^{0})

2. „*Stiliarium Danielis Zeyk* in Anno 1755 15^{a} Nov. inchoatum.“ (4^{0})

3. „*Originum Hebraicarum* A. S. Thom. I.“ Végén „15^{a} Xbris 1759.“ (kis 4^{0})

4. *Tentamen Juridicum de Jure Jurando,* quod . . publice defendendum suscepit *Nicolaus J. Mikó de Bodok.* In Auditorio Illustris Collegii (a Bethlen-féle főtanoda) publico. — 1761. 1^{a} Nov. (4^{0})

5. *Methodus Homiletica.* Végén: Descripsi Joh. Váry — 784 die 16^{a} febr. hora 10. vespert. (8^{0})

6. *A Helvetica Confessio Sinórmértékéhez szabott Dogmatikós (így) Theologia.* Leíratott Pápán 1798-dik Esztendőben. (8^{0})

7. *Historia Philosophiae* 1810. 5^{a} sept. Végén: raptim ex ore Cl. Dñi *Jos. Rozgonyi* descripta per *Alex. Cseresnyés.* (4^{0})

8. *Harmadik része a Dogmatica Theologiának,* a Soterologia. Az első levélen: Est proprium *Pauli Bara.* Végén: H. I. (Hála Istennek) elvégeztem 1824. eszt. mart 10. napján (8^{0})

B. P.

aal (által ?)

9. *Cynosura Juristicum.* (Jogi betűrendes encyklopaedia.) (4^{0})

10. *Synopsis Juris Ecclesiastici.* (Nem találtam.)

Hogy már e könyvkincs mily arányban vesz *évi gyarapodást,* mutassa a következő táblázat. mely az utolsó öt évi szaporodást tünteti elő:

Év	Ajándék útján	Vétel útján	Vételárak
1872.	48 köt.	369 köt.	270—300 frt
1873.	26 k. 58 füz.	315 köt.	
1874.	8 köt.	252 köt.	
1875.	22 k. 49 füz.	266 k. 5 füz.	
1876.	122 k. 26 füz.	320 k. 29 füz.	

[1] Legrégibb magyar nyomtatványa: *Ötven Szentségös Elmélködések,* mellyek az embert az Kegyes és Szentséges életre felserkentik. . . az *Zolyomi P. Boldizsár* sempthei Ecclesiának méltatlan lelki Pásztora és Seniora által az *Haldburgumi* D. Gerhard. Ján. Deák írásából magyarrá forditattak Bártphán Klöz Jakab Nyomtatta 1616. Esztendőben. (12r.)

A könyvtár 1873-ban rendeztetett újra. *Rendszerét* a következőkben vázoljuk. A könyvkészlet a fentebb elsorolt szakokra osztatott és szakok szerint helyeztetett el a szekrényekben, a kötetek nagyságát véve tekintetbe. A szekrények szakfelíratokkal látvák el; azon kivül minden szak egy nagy betüvel is van jelelve, mely betű a könyv sorszámával (minden szaknál az 1-től kezdve) a könyv közepére ragasztott pajzsacsra iratott.

Eleddig csak *szaklajstromok* készíttettek, melyekben a könyvek azon sorrendben irattak, melyben a szekrényekben állnak. Az új szerzemények is folytatólag vezettetnek be, a mint a szakok végén hagyott üres helyekre a szekrényekbe is folytatólag helyeztetnek. Csak a szépirodalmi szak bír betürendes csoportokba szedett lajstrommal is, a közönség és könyvtárnok könyebbségére. [1] Mind ezen, mind ama lajstromokba a szerző neve, a könyv czime, kiadási helye és éve, kötetszáma, a szak betüje és a könyv sorszáma van bevezetve. Végül észrevételekre van rovat hagyva.

A könyvtár a városi és vidéki közönség használatának meg van nyitva s e tekintetben kölcsön-könyvtár módjára kezeltetik. Az utolsó öt év alatti *forgalmat* e táblázaton tüntetjük fel. [2]

Év	Az olvasók száma	Az olvasott kötetek száma
1872.	415	14,934
1873.	486	15,247
1874.	483	21,872
1875.	506 .	18,919
1876.	392	11,194

A közkönyvtárnak megalapitása óta most harmadik *könyvtárnoka* van. Megkezdi azok sorát

1851—52 közepéig *Homokay Pál,* ref. lyceumi tanár, kit maga az alapítványt tevő Vahot Imre jelölt ki. [3]

[1] E lajstrom legujabban ki is nyomatott.

[2] Megjegyzem, hogy e számok tulnyomó nagy többsége a könyvtár szépirodalmi részére vonatkozik csak. A tudományos szakokat 10—12 olvasó használja egy év alatt, 200—250 kötetnyi forgalommal.

[3]. L Phön III. k. 259. l.

1852 közepétől 1858 augusztusig *Belágh Dániel,* hasonlag ref. lyc. tanár.

1858 augusztustól *Benko József.*

II. A m. k. államgymnasium (előbb ref. lyceum [1]) **tanári könyvtára.** — Az orosz dúlás megsemmisítvén a ref. lyceum közel 5000 kötetnyi könyvtárát, itt is *Kubinyi Ágoston* volt az első, ki egy új könyvtár *alapját* ajándéka által megvetette, melyhez a vidék ref. lelkészeinek adományai járultak. — Az adományozások és végrendeleti hagyatékok — leginkább a vidék ref. lelkészei részéről — képezték a könyvtár későbbi *gyarapodásának* forrását is. Az egyház vétel utján való szerzeményei csak csekély mértékben járultak ahhoz. Midőn az állam 1869 szeptemberében az intézetet a ref. egyháztól átvette, abban a hivatalos leltár szerint 6550 kötet könyv találtatott, és pedig:

Hittudományi........	2066	köt. és füzet.
Classica phil.........	563	„ „ „
Újkori nyelvt........	503	„ „ „
Történeti	951	„ „ „
Földrajzi	198	„ „ „
Bölcsészeti	493	„ „ „
Mennyiségtani	104	„ „ „
Természettud.	447	„ „ „
Szépirodalmi	110	„ „ „
Folyóiratok	697	„ „ „
Isk. értesítők........	311	füzet.
Halotti besz. s hasonl.	107	„

Ezeken kivűl 5 kötet és 22 egyes darab *térkép.*

Az államgymnasium az 1870—71. tanévvel nyílt meg s

[1] Ezen intézet a XVI. sz. közepén. a reformationak Losonczon meggyökeresedésével egykorúlag, mint *gymnasium* alapíttatott. A XVII. sz. elején leégvén, felépűlése után ujra csak az maradt. De már az egész XVIII. sz. folytán ugy adatott benne elő a *hit- és bölcsészettudomány,* mint a főiskolákban. 1832-ben épen ilyen *természettani* tanszék alapíttatott; 1834-ben pedig *jogtudományi.* Mikor is az intézet *lyceummá* lett. (L. Phön. II. 9—10. ll.) Ez intézetet a ref. egyház 1869-ben az államnak adta át. oly feltétellel. hogy az fokozatosan *főgymnasiummá* alakíttassék. Folyó tanévben már 5 osztálya van.

ez idő óta a könytár 961 kötet és füzettel gyarapodott. Nevezetesen:

Tanév	Ajándék útján	Vétel és csere útján	Vételárak
1870–71.	49 mű 57 k.	8 mű 19 k.	47 frt 30 kr.
1871–72.	6 mű 6 k.	62 mű 145 k.	125 frt 46 kr.
1872–73.	24 mű 35 k.	92 mű 153 k.	82 frt 14 kr.
1873–74.	7 mű 8 k.	83 mű 123 k.	86 frt 63 kr.
1874–75.	19 mű 22 k.	49 mű 181 k.	233 frt 44 kr.
1875–76.	22 mű 27 k.	132 mű 185 k.	345 frt 46 kr.

Továbbá 15 db térkép, 3 földgömb, 1 tellurium és 1 planetarium, mindkettő óraművel.

A könyvkincs tehát a mult tanév végén volt: 7511 köt. és 37 egyes darab térkép, 3 földgömb, 1 tellurium és egy planetarium.

Rajzok és *okmányokkal* nem bír.

Az *ősnyomatokat* a mi illeti, két theologiai műről gyanítható, hogy az. *Gyanítható,* mondom, mert a theol. szak rendezetlen levén, azokhoz nem fértem. [1] Ezeket a könyvtár régibb főlajstromába így találom bejegyezve:

1. S. Augustini Sermones. Czimtelen *Gothus* nyomt.

2. Czimtelen theol. munka *Gothus* betűkkel.

A XVII. századból régibb magyar nyomtatványok ezek (de a második csak talán!):

1, Bencédi *Székely István. Kronika* stb. Krakkó 1559. (Hiányos.)

2. (?) *Beszélgetések Ádám és Krisztus között* („nagyon régi, rongyos“ mondja a lajstrom.)

Kéziratai végűl ezek:

1. *Systema Juris* In novum Tripartitum Opus Juris consvetudinarii Incliti Regni Hungariae Medio Dominor. Ablegatorum elaborat. et sub novissima Generali Regni Diaeta in Libera Regia Civitate Posonien. Anno *Milesimo Septingentesimo Vigesimo Tercio*

[1] Mindjárt itt megjegyzem, hogy az alább közlendő régibb magyar nyomatok és kéziratok közől is csak azokról szólhatok látomás után, melyek a theol. szakhoz nem tartoznak. A többi czímet csak a könyvtár régibb főlajstroma nyomán közlöm.

celebrat. ibidem descriptum. per me *Andream Török*. Végén: Finis operis Tripartiti Anno 1722 (?) die 2[a] 7bris scriptum. (Folio.)

2. *Hornád Gabr. Initia Religionis Christianae* Francofurdi 1740. (Nem láttam.)

3. *Extractus ex Diario* causarum in Curia regia 1752—3. (Nem láttam.)

4. *Arena Theologica*. S.-Patak 1762. (Nem láttam.)

5. *Metaphisica seu Theologia naturalis* quae ex Principio Raonis et Naae (rationis et naturae) agit de Deo, Dei operibus, ejusque ad nos relationibus. — Composita atque in lucem edita a Doctissimo Viro *H. Steph. Szengyörgyi* (így). — Praes. Metaph. I. C. S. P. (?) scripta vo (vero) a *J. Tsörge*. — Végén: Finita per *J. Tsörge* S. Sat. (?) Ao. 1765. 9 X bris (4°).

6. Könyörgések. Szádelő 1789. (Nem láttam.)

7. Könyörgések (penitentialis) II. szak.[1] (Nem láttam.)

8. Unterricht, nach welchem die Cameral und Fischkal Herrschaften beschrieben werden müssen. 1796. (Nem láttam.)

9. *Berzeviczi*. Nachrichten über den jetzigen Zustand. Leipzig 1802. (Nem találtam.)

10. *Tzschirner*. Protestantismus und Katholicismus. Leipzig. 1822. (Nem láttam.)

11. *Philosophiai alaptudomány*, leiratott az 1839-ik esztendőben *Szentmiklósi József* által Debreczenben. (8°)

12. *Jus naturae seu gentium*. Végén: Finis die 6[a] Mart. Boritékán: In Typographia 1831. s ez alatt még egy olvashatlan sor (körülbelül... Kun.) (8°)

13. *Annotationes* in aphorismos. Cl. Hennerii. (8°)

14. Nagy Méltóságu *Radczivil Miklós Kristóf* Lengyel Országi Fejedelemnek *Jerusalemben és más egyéb Szent Helyekre való Peregrinatioja*, mellyet négy Epistolával le raizol (így). — Végén: Ordo Processionis Quae fit Per Ecclesiam Sancti Sepulchri Domini Nostri Jesu Christi. (A múlt századból való szorgalmas kéz műve. A fejedelem, tartalma szerint, 1578—1584 között zarándokolt. Az érdekes kézirat irója nem nevezi meg magát. (Fol.)

[1] Mindjárt az előbbeni után irva a főlajstromba. Tehát *annak* II. szaka.

15. (*N. Napoleon emlékirata*). Czímtelen, nyomdába szánt kézirat, a múlt század végéről, vagy a jelen elejéről. (4°)

16. és 17. *Könyörgések*. („Régi“ jegyzi meg a lajstrom. Egyiket sem láttam.)

18. *Libellus selectorum unionum*. (Nem láttam.)

19. *Philosophiae naturalis explicatio*. (Nem találtam.)

20. (*Perrendtartás.)* Czímtelen. (Latin.) (Fol.)

21. Palatinatusi catechismus rövid magyarázatja. (Nem láttam.)

De lépjünk a könyvtár helyiségébe, hogy annak rendszerével és lajstromaival megismerkedjünk!

A magas, tágas (bár aránylag mégis szűk, mert a theol. szak a hely szűke miatt is rendezetlen) és világos terem, csinos egyenlő és egész a szoba tetejéig felnyúló szekrényeivel, az azokba gondos renddel berakott könyvsorokkal a belépőre kellemes benyomást tesz. A könyvtár rendszere t. i. előkelőleg szépészeti elvekre van alapítva, a czélszerűség legcsekélyebb csorbája nélkül. A könyvek ugyanis, *a szakokra való minden tekintet nélkül*, egyedül alakjok és beszerzési sorrendjük szerint vannak a szekrényekbe rakva. Minden szekrény egy nagy betűvel, minden polcz egy római számmal, minden könyv arab helyzetszámmal (minden polczon az 1-nél kezdve) van jelelve, s e három jegy a pajzsacsra irva.

S e rendszer — kivált kisebb könyvtárakban — igen ajánlatos, mert már a rendezésnél nagyon meg van könnyítve a berakás, a szakokra épen nem kellvén figyelni; a könyvtárnok sok helyet gazdálkodik meg. miután a szaporodásra nem kell minden szaknál előre pontosan meg nem határozható helyet hagyni; végűl a könyvtár, az egyenlő sorok miatt, igen szép tekintetet nyújt.

E könyvkészlet között a *czédula-lajstrom* szolgál vezérűl. A czédulák szakokra osztvák, s minden szak határain belől szigorú betűrendben fűzvék össze. Minden czédulán a szerző neve (vagy más alkalmas vezérszó) áll legfelül. Alatta a könyv czíme, alább a megjelenés helye és kora, legalul a pajzsacs jelei állanak. Oldalt van megjegyezve, ha a könyv kézirat.

Van ezen kivül egy főlajstrom, melybe a művek a beszerzés időrendje szerint, betűrendes csoportokba iratnak be. Az

ismertetett rendszert a könyvtárnak az 1876. évi rendezés adta, de a főlajstrom régibb keletű s most folytattatik.

Alapítványa a könyvtárnak nincsen. Gyarapitására azon 420 forintnak, melyet a vallás- és közokt. miniszterium tanszerekre évenkint utalványoz, s azon 100—120 frtnyi összegnek, mely az újonnan jelentkező tanúlóktól ugyane czím alatt szedett 2 frt 10 krnyi illetékekből kerül ki — rendszerint mintegy negyedrésze fordíttatik.

Használata csak a gymnasiumi tanároknak van megengedve.

E könyvtárnak mintegy *függelékeül* tekinthető *a gymn. ifjusági könyvtár,* mely ugyanazon teremben van elhelyezve. Ez a tavalyi iskolai év kezdetén alapíttatott akként, hogy a gymnasium maga hozatja meg a kiadó könyvkereskedésektől a szükséges tankönyveket, s így azon százalékot, mely a közvetitő bizományosnak volna esendő, magának szerzi meg, s az ifjúsági könyvtárra fordítja. Az első tanévben 62 darab könyv szereztetett ezen uton, 82 frt 76 kr értékben. E folyó tanévre pedig minden fizetésképes tanúlótól 50 kr könyvtári díj szedését is engedélyezte a miniszterium. [1]

III. A m. k. állami tanitó képezde és elemi iskolák (előbb ág. h. algymnasium) **könyvtára.** Miután az ág. h. esperesség könyvtára, melyet az iskola is használt, elhamvadt, csakhamar a nagy égés után ez iskola részére is gyűlt könyvtár, a jobbak adományaiból. [2] De 1866-ban az nevezetes gyarapodást vőn. Ez évben t. i. *Kubinyi Ágoston* — ismét az ő nevével találkozunk — videfalvi birtokát eladta, s onnan elköltözvén, összes családi könyvtárát az ág. h. algymnasiumnak ajándékozá. Midőn az állam 1869-ben az iskolát a felekezettől átvette, a hivatalos leltár szerint 2664 műből álló (mintegy *ötödfél ezer* kötetnyi) könyvtárt vett azzal át, mely legnagyobb részben a Kubinyi-féle ajándékozás utján került amannak birtokába.

E könyvtár gazdag *hit- és bölcsészet-tudományi s történelmi* szakkal bir. Becses a *régi classicusok* szaka, sok XVI. századi

[1] A losonczi m. k. államgymn. hatodik évi Értesítője. 1875—6. Losoncz, 1876. 28. l.

[2] Valószinűleg a hittudományi és bölcsészeti szak nagyobb része.

kiadásaival, nem különben becsesek a *német classicusok* összes kiadásai a szintén szép számú *szépirodalmi* osztályban.

E könyvkincs 1869 óta mintegy *ötödfél száz* kötettel szaporíttatott. Nevezet szerint:

Tanév	Ajándék útján	Vétel útján	Vételárak
1869/70-től 1871/2 végeig	A könyvtár 109 művel gyarapodott.		A kormány a szaklapok és könyvtárra évenként 100 frtot utalványoz, melyből rendszerint 50—60 forint fordíttatik a könyvtárra.
1872/3.	2 mű 2 köt.	79 mű 81 köt.	
1873/4.	6 mű 6 köt.	31 mű 57 köt.	
1874/5.	16 mű 16 köt.	37 mű 57 köt.	
1875/6.	33 mű 67 köt.	31 mű 54 köt.	

Továbbá 3 atlasz mértani és szabadkézi *rajzmintákkal*, 5 atlasz *térképekkel*, 8 egyes térkép, 1 tellurium és 1 planetarium.

Alapítványai e könyvtárnak nincsenek.

Ősnyomatokkal[1], *régibb magyar nyomtatványokkal*[2] nem bír. Úgy *okiratokkal* sem.

[1] Azonban — jóllehet szorosan ide nem tartozik — nem múlaszthatom el azon érdekes incunabulumot megismertetni, mely a tanítóképezde igazgatójának. *Terray Károly* úrnak birtokában van. — *Horatiusnak* egy példánya az, melynek — végűl csonka lévén — colophonja nincs ugyan, de minden jel arra mutat, hogy 1470 táján nyomatott. Alakja kis 4°. Külön lapra nyomatott czíme nincs. Az első levelet »Horatii vita per Magistrum Joannem Cubitensem« czímű életrajz tölti be. A második levélen kezdődik: »Quinti Horatii Flacci Sermonum Liber primus. Satyra prima.« Egy lapra 17 sor van nyomva. Kezdői fekete, karmin, zöld és kék festékkel utólagosan vannak berajzolva, egyszerűen, minden művészet nélkűl. Lapszámai, lapőrei nincsenek. Ívjegyei vannak. Minden könyv végén a nyomda czímere áll: két egymás felé hajlított paizs, melyek egy közös szalagon egy faágról függenek. A balkéz felőlin, fekete mezőben, a nap, e fölött a hold, ennek szarvai közt egy csillag látszik, fehéren rajzolva. A jobbkéz felőlin szintén fekete mezőben fehéren rajzolva, hármas halmon egy négytornyú város. Papirosa erős, szép fehér. Kötése új. Az egész könyv tele van firkálva latin glossákkal, melyek a XV. századra mutatnak. Terray úr azt Schwartner Imrétől kapta.

[2] Legrégibb magyar nyomatai: Szenczi Molnár Albert Bibliája (I. k. ó-szövetség) és Szótára. Mindkettő csonka.

A *rajzok* közé sorozom a következő német gyűjteményt: *Wappen-Kalender.* M. J. T. K. I. G. (a szerző nevének betűi) Nürnberg, 1756. 8r., mely a bevezetés után német fejedelmek, világi és egyházi főurak czímereinek igen szép réznyomatú képeit tartalmazza.

Van egy érdekes régi *térkép-atlasza* is. Czíme hiányzik. Kiadása helyére és idejére némi világot vet ezen kinyomatási engedély, mely a bevezetés után áll: Vidit et admisit D. *Michael Hetsrotsi, Bruegelius,* sacrae Theologiae licentiatus, et Canonicus Cathedralis Ecclesiae Mariae Antuerpiensis, librorum Censor. *Antuerp.* hac 26 Maij, Anno MDLXXXIX. M. H. B. (16r. hosszában.) Számos térképpel és földrajzi magyarázatokkal.

Kéziratai [1] ezek:

1. Czímtelen vegyes tárgyu, melyben geographiai, astronomiai, physicai, chemiai stb. értekezések mellett a — *pecsenyéknek szabályszerü felvágásáról* is terjedelmesen és számos képpel illusztrált értekezés találtatik. Egy-kettő latin, a legtöbb német nyelven irva. Calamo excoepit *Georgius Buchholz Hungarus.* 1710—1711. — mondja egy beirás. (Vastag 4r. kötet.)

2. *Schmal, Brevis commentatio* de vitis Superintendentum. 1757. — Végén: Descriptum per Jo. Bileszky. 1789. (4r.)

3. *Schmal, Adversaria* in hist. Eccl. 1765. (4r.)

4. *Capita aliquot Juris Ecclesiastici.* Ao. 1766. Posonii. (4r.)

5. *Theatrum Epperiense* (igy) Anno MDCLXXXVII erectum. Auctor Scripti est *Joannes Rezik.* Testis rerum Αυτοπτης, Professor Eperiensis, antea Toruni ultra 20 annos Professor Eloquentiae, Patria Nagy-Tapoltsánensis. Obiit peste grassante Anno 1710. — Végén: Descripsit *Stephanus Hoszszu* p. t. P. E. E. L. J. S. L. L. I. M. O. *Lossonczini* die 19. Aug. 1806. (4r.) Caraffa vérengzéseinek története. A 181 lapnyi kézirat csaknem kizárólag a kivégzettek élettörténetét adja, imitt-amott egy-egy okmányt is közöl. — Ezek után: *Sermo Saur (igy) Sepulchralis*

[1] Meg kell itt jegyeznem, hogy a könyvtár — szekrények szűkében — részben nagy fiókokban van elhelyezve, részben pedig 4—5 sorjával is van a szekrények polczaira állítva. Mily fáradságos ily körülmények közt a keresés, nem kell mondanom. Azért e kéziratok közül csak azokat kerestük ki az intézet nagyszívességű könyvtári őrével, melyek érdekesebbeknek látszottak. Ezeket közlöm legelől; utánuk azokat, melyeket nem találtunk, vagy nem is kerestünk, s ezeket a lajstrom leirása szerint.

ex Codice MSS^to *Missalis Cap. Poson.* Anno Xti 1210 Andreae II. regis sexto Scripti, servatis omnibus litteris, apicibus et inter punctionibus (nem épen!) accurate descriptus per Cl. D. Trnka Professorem in Universitate. [1]

6. *Schramko P. Ad Principes Orbis Christiani Vox clamantis in deserto.* 1819. (4r.)

7. *Introductio in N. Testamentum.* (Német nyelvű kötet.) (4r.)

8. *Imádságos könyv.* (Czímtelen.) 4r. Imákat tartalmaz a hét minden napjára.

9. *Actio Fisci* contra *Danielem Krman.* (4r.) Ez protestáns pásztor lévén, valakit a katholikus vallásról sajátjára csalogatott. Ez volt bűne.

10. *Dogmatische Beweisstellen* der N. T. ad 'dicta classica. (4r.)

11. *Veteris Testamenti versio graeca LXX.* (A septuaginta fordítás másolata. 2 fol. k.)

12. *Allgemeine Geschichte.* (Nem találtam.)

13. Irott album. (Szépirodalmi, nem találtam.)

14. *Kapito I. Pastor.* 1570. (Nem találtam.)

15. *Luther Márton* erkölcsi könyve.

16. *Musica instrumentalis.*

17. *Bilszky Notationes in veritates Sacras.*

18. *Praeparatio ad Historiam Ecclesiasticam.* [2]

19. *Bilszky, Notatae in Scripturas Sacras* ex praelectionibus Tittman. (Nem találtam.)

20. *Arnel János. Az igaz keresztyénységről.* [3]

21. *Benczur Jos. Compendium Historiae Hungariae.*

22. *Beuer M. C. L. Universalis Historia.*

23. *Barkoczy Franc. Consilia adversus protestantes.*

24. *Dissertatio Theologica.*

25. *Dogmatica Theologia.* Posonii 1805—6.

[1] Ime, egy emberrel több, ki a Pray-codexet ismerte. Különben a mi előttünk fekszik, nem a Trnka, hanem a fentebbi Hosszú Istv. kéze írása.

[2] A 15—18. számoknak a könyvtári helyére nézve a lajstrom semmi utasítást sem tartalmaz.

[3] E számtól kezdve csak a lajstrom után közlöm a kéziratok czímeit, a 37. szám kivételével.

26. *Dogmatica.*
27. *Exegesis dictorum classicorum.*
28. *Exegesis dictorum et epistolarum.*
29. *Orationes et praecationes.*
30. *Paulina* seu de claris Gaulis.
31. *Schnurrer. Collegium in Psalmos.* Tubingae 1773—74.
32. *Theologicae praelectiones.* Lipsiae (?) 1773—74.
33. *Conspectus totius Theologiae.*
34. *Theologia.*
35. *Toxicorum doctrina.*
36. *Labyrint sveta.*
37. *Pořadek* aneb poradne Sporadeni Bane Swobodnych Kralowskych Banskych Měst. wkurune Uhorskeho Kralowstwij gakosto gsu Kremnica, Stjawnica, Bistrica, Bukanec, Künigsberg, Bela, Lubietowa... A bányavárosok e szervezetét — ugymond alább a hosszú czím — Miksa király adta ki 1571-ben, s az németből, Bocza (Boczabánya) sz. k. városban tótra fordittatott 1699-ben. (Fol.)

A könyvtár következőleg van *rendezve:* A könyvek, szakokra osztva, alakjuk szerint vannak a szekrényekbe rakva. A szakok római számokkal jelelvék, az egy szakba tartozó könyvek pedig arab számokkal, minden szakban az 1-nél kezdve. A szak (hézag) és a könyv száma a pajzsacsra van írva, s ez a könyvsarok aljára ragasztva.

A régibb könyvkészlet, melyet az új intézet a régitől átvett, az átadás alkalmával hivatalosan leltároztatott. S e leltár egyszersmind a mostani *fölajstrom,* melybe a könyvek a szerzők nevei szerint betűrendes csoportokba irvák, de van tekintet a szakokra is, a mennyiben minden betűcsoport a hittudományi szakkal kezdődik s úgy következnek a többi szakok ugyanazon kezdőbetűs irói. Továbbá a kiadási hely, év, kötetszám, könyvtári hely vagyis a pajzsacs jegyei, végűl a szak megnevezése és — ha kell— észrevételek vezetvék be. Az azóta beszerzett könyvek egy új lajstromba vezettetnek, csak szak szerint csoportozva, a beszerzés sorrendjében.

E könyvtár ugyan nem nyilvános, de a tanári karral a növendékek is használják azt, s így mintegy 50—70 személy, kik évenként mintegy 300—350 kötetet olvasnak.

Meg kell itt végre emlékeznünk az *ifjúsági könyvtárról,* mely az 1870—71. tanévben 53 kötettel alapittatott. Ezzel legujabban egyesitteték *a magyar önképző egyesület* mintegy 100 kötetnyi könyvtára, s így az ifjúsági könyvtár jelenleg a 200 kötetet meghaladja. [1]

[1] Kedves kötelességem e helytt hálás köszönetemet nyilvánosan is kifejezni az illető tanintézetek igazgatóinak, a könyvtárak őreinek, s mindazon hivatalos és magán személyiségeknek, kikhez okmányokért, vagy magán felvilágosításért fordúltam, s kik hozzám kérésemet mindenkor meghaladó szívességgel és előzékenységgel voltak.

A GRÁCZI EGYETEMI KÖNYVTÁR HUNGARICÁI.

Közli : THIM JÓZSEF.

I. KÉZÍRATOK.

Nem nagy reményekkel fogtam a gráczi egyetem kézírattárának kutatásához, tudva azt, hogy a mi csak értékes volt, többnyire a bécsi levéltárba került. Mindazonáltal hittem magyar vonatkozású okíratokra akadni, és ebben nem is csalódtam. A levéltár többnyire régi szerzetesi latin íratokból áll; leginkább egyházi irányúak. A József alkotta szerzetrendek eltörléséről szóló rendelet végrehajtása azok levéltárainak sem kegyelmezett, s így a stájer szerzetek okíratai nagyrészt a gráczi egyetemi levéltárba kerültek. Innét Ferencz király uralkodása alatt a java Bécsbe.

A „Magyar Könyv-Szemle" tisztelt szerkesztője Pázmány esetleg itt lappangó irataira figyelmeztetett, de legnagyobb sajnálatomra ilyeneket fel nem találhattam. Ha volnának is, úgy azok netalán régibb könyvek között rejlhetnek, s csak a véletlen fogja őket napvilágra hozni. — Faluditól sem találtam kéziratot, noha Krones tanár azt állítja, hogy egy íratára emlékezik, de annak hollétét meg nem mondhatja; sok kutatásom daczára sem leltem fel, mindazonáltal nagy valószinűséggel állíthatom, hogy Faluditól akadhat ilyen itt.

Szántótól e néven : Arator, a következő pergamentre írt értekezésre bukkantam : Tractatus metrici in actus apostolorum cum Aristotelis Logica de sec. XIII, év nélkül. Nem tudom ismeretes-e, hivatott szakférfiak ítéletére kell biznom.[1] Továbbá : St. Elisabeth, Ladislai, Stephani, Emerici legendáira, melyek

[1] Ezen munkára felhívjuk nt. Rosty Kálmán úrnak figyelmét.
Szerk.

régi betűkkel latinúl írvák. Ez utóbbi mennyiben nyújt újat, csak behatóbb tanúlmány hozhatja ki. A codexen év kelte hiányzik, de valószinű, hogy a XV—XVI. századból ered. A hozzákötött része késóbbkori s más, minket nem érdeklő szentekről szól. Martinus Pannoniustól (Dumiensis episc. [1]): Formula sanctae vitae seu libellus de quattuor virtutibus 1443-ból.

Verantius Antaltól : Iter Buda Hadrianopolim anno MDLIII. exaratum ab Antonio Verantio, tunc Quinquecclesiensi, mox Agriensi episcopo, ac dei archiepiscopo Strigoniensi. Eleinte azon hitben voltam, hogy eredeti, de később meggyőződtem, hogy a Joanneum könyvtárában levő nyomtatott példány újabbkori másolata. Capistrán Jánostól : Sermones de visitatione et assumtione B. Virg. Mariae.

Régibb, Ágnes királyassony alapítványairól szóló okíratok hiteles másolatait is fedeztem fel, igy 1334-ből, Ottó ausztriai herczeg Ágnes magyar királyasszonynak megengedi, hogy a lopsbergi kolostor (Stiriában) vagyona felett szabadon rendelkezhessék; 1354, 1361—62-ben Llungenfelden tesz alapítványokat: de ezek kevésbbé fontosak.

A török korszakra vonatkozólag elég érdekes egy vaskos kötetre terjedő levélgyüjtemény, mely „Die Verordnungen Ferdinands II. über die Feldproviantirung bei dem Hungarischen Corps i. d. J. 1645—1654, tartalmazza. A leveleket, illetőleg élelmezési kimutatásokat Ambraham Hoffmann, Proviant comissär irta Lipót Vilmos főherczeghez és Ferdinándhoz s viszont. Élénk világot vetnek az akkori magyar csapatok élelmezésére, a tisztek akkori fizetéseire, stb. — „Verhandlungen über Kriegswesen in Hungarn“ 1577-ből is találtatnak, továbbá egy kézirat: „Die Türkeneinfälle in Steyermark.“ — A XIX. századból Lichtenstein J.-től A magyarországi németek telepítéséről szóló művének kézirata 1856-ból, Pozsonyban és Temesvárott keltezve.

Felette érdekes s talán unicum a maga nemében egy képes könyv, mely Magyarország, Erdély, Moldva s Törökország nemcsak népi, hanem egyéb körökbeli ruhaviseleteit hűen ecseteli. A 99 képet tartalmazó könyv fedelére ez van felírva : Conventus Pet-

[1] Ez az irodalomban ismert Martinus Pannonius Dumiensis seu Braccarensis, ki a VI-ik században élt és több theologiai művet hagyott hátra.
Szerk.

toviensis (Pettau Stiria) ord. Praedicatorum. A magyar viseletet 19 kép illustrálja, számos az erdélyi szászt és oláht. A mű hihetőleg a XVIII., esetleg a XVII. században készült.

A magyar viseletet feltüntető képek ezek : Nr. 11. Eine ung. Kammerjungfer. Nr. 13. Ein ung. junger Cavallier, igen érdekes. 15. Ein ung. Dienstmensch um Wasser gesendet. 16. Ein ung. Edelfrau in der Trauer. 17. Ein ung. Commissarius. 19. Ein calvinischer Pfaff. 20. Eine ungarische Fräulein. 21. Eine Clausenburgerin. 22. Ein ung. Laquay. 25. Ein Armenier. 26. Ein zigeunerischer Spielmann. 30. Eine ung. Jungfer im Winter. 31. Ein ungarisches Dorfmensch im Winter. 32. Eine Edelfrau aus Clausenburg. 33. Ein ung. Dienstmensch. 38. Ein ung. Bauer. 39. Ein calvinischer Student. 40. Ein ung. Student vom Dorf. 72. Ein Hussarencapitäin. — A mű vizfestés, egy ívnyi nagyságú, s hű képe a viseleteknek.

Ennyi az összes minket magyarokat érdeklő anyag a gráczi egyetemi kézirattárban. Vajmi kevés ugyan, de eléggé érdekes.

II. NYOMTATVÁNYOK.

1527. Ferdinand I. Edicta duo ad Hungaros dum Joh. de Zápolya regiam potestatem assequi tentaret. Viennae.

1532. Iuritschutz. Sendbrief türkischer Belägerung des Schloss Güns.

1581. Bonfini, Rerum ungaricarum. Francofurti. 1581. (Ugyanez németül 1581 ?)

1590. Gabelmann. Monomachia hungaro-turcica carminium libri duo. Patavii.

1595. Daglioni. L'Ungheria speciegata. Venetia.

1600—1698. Geschichten Kalender des Königreichs Ungarn. und Fürstenthum's Siebenbürgen. Leipzig.

1606. Schäfer. Ungarische Chronica. Cassel.

1609. Oswaldi M. General Musterung ob den Hungarischen Landständen die Freiheit der Religion zuzulassen. Ingolstadt.

1615—1623. Ortel Hieron. Chronologia. Nürnberg 1615—23.

1620. Copia der Chur- und Fürsten, ihr Schreiben an die Hungarischen Ständt. Wien.

1620. Cassatio sacratissima ces. ac reg. Majest. edictalis

iniquo protinus et ipso jure nulla electionis Gabrielis Betlen in regno Hungaria. Vienna.

1621. Ferdinand II. Edictal. Cassation der nichtigen wahl Gabriel Bethlen zum Künig in Ungarn.

1622. Isthvanfy Nic. Pannoni historiarum de rebus ungaricis libri 34. Coloniae Agr.

1627. Goldast. Zwey rechtliche Urkunden von der Succession im Erbfolge des königl. Geschlechts bei den Königreichen Hungarn und Böhmen. Frankfurt.

1627. Friedenschluss mit Bethlen Gábor.

1638. Spontoni Ciro. Historia della Transilvania Venetia.

1648. Glavinich. Origine della provincia Bosna, Croatia. Udine 1648.

1652. Rátkay. Memoria regum et banorum, Dalmatiae, Croatiae etc. Vienna.

1652. Reva. De sacra corona regni Hung.

1653. Listius L. Magyar Márs, vagy Mohács mezején történt veszedelemnek emlékezete. Béchben.

1659. Reva. De Monarchia et sacra corona regni Hungariae. Frankfurt.

1663. Chronica Tûrkische u. ungarische. Nürnberg.

1663. Nadányi F. Florus hungaricus. Amstelodami 1663.

1663. Nádasdy F. Mausoleum potentissimorum regni apostolici regum et primorum militantis Ungariae ducum. Norinbergae.

1664. Neu ungarische Chronik. Frankfurt.

1665. Ortelius redivivus. Frankfurt a. M. (1395—1607. Kriege.)

1665. Gradelehn F. Hung. Siebenburgische etc. Chronica. Frankfurt a. M.

1666. Nitri Mr. Raggaglio de l'ultime guerre di Transilvania et Ungaria. Venetia.

1672. Buontempi. Hist. della ribellione e Ungheria. Dresda.

1672. Kéri. Martis turcici ferocia anno 1663 et 64 in Hungaria. Posonii.

1674. Bautschner. Inscripti heroum nomina flores in trophee ill. familiae Esterhasianae a regis Attilae Hunnorum nec non majorum ejus Scythiae regum radice germinantes. Viennae.

1681. Acta comitalia hungarica Soproniensia anni 1681.

1683. Leben der Hertzogen u. Königen in Hungarn. Nürnberg.

1684. Francisci. Kriegsempörungen ung. Malcontenten. Nürnberg.

1686. Vanel. Hist. des troubles de Hongrie. Amsterdam.

1686. Der wohlerhitzte Ofen. Erzählung während der Belagerung Ofens.

1686. Dittel. Beschreibung der Denkwürdigkeiten bei der Belagerung Ofens. Wien.

1687. Tscherning Th. Das von den Türken langgequälte und durch die Christen neu beseelte Hungarn. Nürnberg.

1687. Schad F. A. Effigies ducum et regum Hungariae.

1688. Flämitzer. Des Erzhauses Österreich Erbrecht in Königreich Ungarn. Würtzburg.

1688. Flämitzer. Ewige Vermählung des Erzhauses Österreich mit der ung. Krone. Würtzburg.

1690. Bonfini. Historia pannonica. Coloniae.

1693. Otrokocsi Foris F. Origines hungaricae. Franequerae.

1693. Le Clerc F. Histoire d'Emeric comte de Tekeli. Cologne.

1698. Beregani. Historia delle guerre d'Europa, dalla comparta dell'arme Ottomane nell' Hungaria. Venetia.

1699. Friedbestrahltes Ungarn, u. freudjauchzendes Siebenbürgen.

1702. Chykuliny I. Ideae magnanimitatis Illyricae et Pannonicae. XXIV.

1707. Ces. reg. declaratio ac literae testimoniales ad confirmandas a principe Paulo Eszterhasy praesentatas et hic itidem ametas, patentes et manifesta contra celebratum perfide ac factione Ragotziana in campo onodiensi conventum. Graetz.

1707. Histoire du Prince Ragotzi. Cassoviae.

RÉGI MAGYAR NYOMTATVÁNYOK KÜLFÖLDI KÖNYVTÁRAKBAN.

Közli : KROPF LAJOS.

I. A British Múzeumban.

Hull, 1884. decz. 2.

A napokban ismét volt alkalmam a British Múzeum könyvtárában megfordúlni és Mr. Martineau szivessége folytán most azon kellemes helyzetben vagyok, hogy közölhetem azon 1711. előtt megjelent magyar nyomtatványok jegyzékét, a melyek Nagy István könyvtárából az angol nemzeti múzeumba kerültek. E nyomtatványok egyikéről másikáról már megemlékeztem előbbi közleményemben, de teljesség kedveért adom az egész sorozatot. A számok ugyanazok a „Régi Magyar Könyvtár"-éival. E mellett közlöm a szerzők neveit is, nehogy toll- vagy sajtóhiba útján, mi számoknál könnyen megeshetik, a nyomtatvány azonossága iránt tévedés merüljön fel.

Nagy István könyvtárából, mint mondám, a következő nyomtatványok kerültek a British Múzeumba :

3. Komjáthy.
5. Ozorai.
38. Székely.
46. Melius
48. U. a.
49. U. a.
56. Verbőczi.
69. Melius.
74. Dávid.
77. Melius.
79. U. a. (Egyetlen példány.)
87. Verbőczi.
94. Valkai. (Csonka.)
98. Sylvester.
99. Szikszai.
100. U. a.
112. Heltai töredékei.
114. Kulcsár.

129. vagy 166. Bogáthi.	772. Geleji Katona.
143. Telamon (Egyetlen példány.)	773. U. a.
161. Tholnai. „ „	800. Perkinsus.
164. Valkai. „ „	831. Medgyesi.
179. Hist. bipartita. „ „	835. Kászoni.
188. Csengeri „ „	842. Zrinyi.
190. Dézsi „ „	869. Liszti.
192. Huszti „ „	876. Apáczai Csere.
194. Sztárai „ „	877. Komáromi Csipkés.
203. Zombori „ „	913. Somosi Petkó.
215. Decsi	926. Jesuita Páterek.
266. Pathai.	970. Károlyi.
335. Sztárai. (Második példány.)	976. Károlyi.
336. Fráter. „ „	1032. Bartha.
384. Zvonarics.	1078. Szathmári Ötvös.
477. Vásárhelyi.	1096. Pósaházi.
503. Enyedi.	1133. Nógrádi.
532. Pázmány.	1187. Czeglédi.
605. Verbőczi.	1232. Confessio.
626. Lethenyei.	1302. (Tofeus.)
639. Evangeliumok. (Másod. pél.)	1336. Komáromi Csipkés.
652. Madarászi.	1352. Hegyesi.
718. Iratosi.	1474. Páriz Pápai.
762. Eszterházi.	1649. Dálnoki Benkő.
769. U. a.	1662. Ács Mihály.

és a „Fons Vitae“ 1580-iki brassói kiadása.

Megvannak azonkivűl a British Muzeumban még a következő régi magyar nyomtatványok:

64. Pesti.	427. U. a.
205. Beithe (2 példány.)	428. U. a.
231. Calepinus.	434. U. a.
279. Verantius.	435. U. a.
395. Calepinus.	551. Káldi.
407. Molnár.	766. Károlyi.
408. U. a.	776. Molnár.
411. U. a.	783. Károlyi. (Második péld.)
412. U. a.	1359. U. a.

Reményem van, hogy időről-időre e jegyzéket majd foly-

tathatom. Ismeretlen nyomtatványt még eddig nem sikerült fölfedeznem.

II. A krakkói egyetem könyvtárában.

Estreicher K.-nak „Bibliografia Polska. XV—XVI. Stólecia“ (Krakkó 1875.) czímű bibliographiája szerint megvan az említett lengyel egyetem könyvtárában Székely „Chronica“-jának (Krakkó, 1559. l. Régi Magy. Könyvtár“ 38. sz.) s „Keresztenyseg fundamentomarol való rôvid tanusag“ 1544-diki krakkói kiadásának egy-egy (R. M. K. 16. sz.) példánya. Ez utóbbi könyvnek eddig, tudtommal, egyetlen egy példánya sem ismeretes.

Estreicher adatai azonban a legnagyobb óvatossággal használandók. Könyve igen pongyolán van szerkesztve s hemzseg a hibáktól. Igy pl. Ozorainak 1546-iki kiadás Honter neve alatt fordúl elő; emlit Krakkó 1546. év alatt egy ily czímű magyar könyvet „Azonnak azon könyve. III. kiadás,“ mely czím alatt úgy látszik Székely István 3-dik kiadását kell értenünk.

Továbbá az 1544. évben megjelent nyomtatványok közt említ egy ily czímű könyvet: „Szegedi Kis István. Pannoniae luctus. A magyaroknak siralmas éneke. Krakkó. Victor Jeromosnál.“ Ez a krakkói nyomdász csakugyan nyomtatott 1544. egy „Pannoniae luctus“ czímű versgyűjteményt, de nincsen abban egyetlen egy magyar szó sem. A könyv kezemben volt. A versek mind latinúl vagy görögűl vannak írva s különféle költők szerzeményei, de Szegedi Kis István nevét nem sikerült a poéták közt megtalálnom.

Ugyancsak Estreicher emlit egy 1531-ben Krakkóban nyomtatott latin-német-lengyel magyar szótárt s hozzá teszi: „Joannes Sylvester Pannonius ad Mich. Getzki.“ Valljon Heyden Sebald „Puerilium colloquiorum formulae“-ját érti-e, nem tudom. [1] — Továbbá az 1558-iki év alatt emlit egy „Pauli Epistolae Hungaricae“ czímű nyomtatványt, mely tudtommal ismeretlen kiadás.

Miután az érdemes lengyel bibliographus sem a munkák collatióját nem adja, sem nem közli, minden esetben, hogy az illető nyomtatványok hol vannak, érdemes volna hozzáfordúlni az illető adatok megszerzése végett.

[1] Kétségkivül ezt. Szerk.

III. A nagyherczegi könyvtárban Weimarban.

Egy angol ismerősömtől értesülök hogy e könyvtár két magyar unikum birtokában van; úgymint:

1. (290. sz.) Imadsagos kônyvecske. Embernek mindennémû..... Lôcsén, Brever Lôrincz altal, 1646. 12r.

2. (291. sz.) Szep és aitatos Isteni Ditsiretek kôvetkeznek, Lôcsén 1646. 12r. Többet a leírásból vagy czímből nem közölhetek, mert ámbár ismerősöm körülbelül egy hónap előtt írt Weimárba, felelet onnan még nem érkezett.[1]

Szabó Károly „Régi Magyar Könyvtárá"-ban említ egy „Imádságos könyvecskét" és „Isteni Dicsireteket" 1683-ból Brewer *Samuel* lőcsei nyomdájából az 1308. és 1309. számok alatt s megjegyzi, hogy az előbbi könyv czímét 1623-diki kiadás czime után adta. Ugy látszik itt tévedés forog fenn, miután az 1623-ban (Kolozsvárott) megjelent Imakönyv unitáriusok számára készült, míg a lőcsei „Imádságos könyvecske" reformátusoknak volt szánva.

Ugyanazon forrásból értesülök, hogy meg van a nagyherczegi könyvtárban Károli Gáspár magyar bibliájának amsterdami 1685-diki kiadásának egy példánya is.

[1] Nekünk az 1885-ik évi szünidőben alkalmunk volt e két unikumot láthatni. Teljes czímöket itt adjuk: 1. Imadsagos kônvecske. Embernek minden némû szûksegeben való szép es drága aitatos Kônyôrgésekkel és isteni Dicsiretekkel rakva. Mostan ujonnan szép imadsagokkal és tôb Isteni Dicsiretekkel megôregbittetet és kinyomtattatot Lôcsén Brever Lôrincz altal 1646. 16r. Czímlap + 174 számozott lap, + 3 számozatlan lap (Lajstrom.) Hozzákötve: 1. Szep és aitatos Isteni Ditsiretek kôvetkeznek. Nyomtattatot Lôcsen 1646. 16r. Czímlap + 290 számozott lap és 9 lap számozatlan. (Lajstrom.) Kitűnően föntartott példány. Szerk.

A KÖNYVEK MEGBÉLYEGZÉSÉRŐL. [1]

Pontosan készült czímjegyzék, lelkiismeretesen keresztűlvitt lapszámozás és ügyesen ráillesztett bélyeg, mint tudva van, a legfontosabb rendszabályok valamely bibliographiai gyűjtemény megőrzésére. E rendszabályok — egyik úgy, mint másik — elengedhetetlenek; mert míg közűlök bármelyik fontos bizonyítékúl szolgál a tulajdonjog kérdésében, addig a három együttvéve kétségbevonhatatlanúl biztosítja e jogot. E szerint ez óvatossági rendszabályok együttvéve megkímélnek minden hosszadalmas visszaköveteléstől, a mennyiben azt feleslegessé teszik; megkímélnek a törvényszékek segítségűl hivásától, minthogy pillanatra sem hagynak kétségben ezek itélete iránt, egyszersmind módot nyújtanak arra, hogy akár a legbecsesebb gyűjtemények is könynyű szerrel megőríztessenek.

E körülmény már több izben arra inditott, hogy Önhöz fordúljak és újabban is Önökkel szemben oly hathatósan pártoltam a czímjegyzékek készitését és a lapszámozást, hogy szükségesnek látom ismét visszatérni e tárgyra. Addig is időszerűbbnek

[1] Ezen czím alatt *Fallières* A., a franczia köztársaság közoktatási és szépművészeti ügyek ministere, az 1885-ik év folyamán, az ország összes kerületi főnökeihez egy körlevelet intézett, melyben a kerületökben levő nyilvános könyvtárak és gyűjtemények megbélyegzését rendeleti uton szabályozza s ennek rendszeres keresztűlvitelét szivükre köti. E rendelet a könyvtári administrationak egy igen fontos kérdését: a könyvbélyegzést oly szakértelemmel és alapossággal tárgyalja, hogy közrebocsátását a szakférfiak mindenfelé, mint könytártani vivmányt üdvözölték, mely minden nyilvános könyvtárban haszonnal alkalmazható. Mi a hazai könyvtárügynek véltünk szolgálatot tenni, midőn a rendeletet a »Petzholdt-féle Neuer Anzeiger« XLVI. évf. 1885. 44—47. l. nyomán magyar fordításban egész terjedelmében lenyomattuk.

Szerk.

és sürgetőbbnek látom az Önök figyelmét a gondjaikra bizott tárgyak bélyegzésére irányozni. Némely könyvtárnokok bizonyára azon nagy hibában szenvednek, hogy a bélyegzésnek nem tulajdonítanak annyi érdeket, a mennyit e rendkivül fontos biztosíték megkövetel; holott nagyon szükséges, hogy előnyeit jobban megismerjék, és Önöknek módjokban legyen ezekről őket meggyőzni.

A czímjegyzék lehetővé teszi, hogy valamely könyv ottléte vagy hiánya a sorokban észrevétessék, s hogy néha a benne foglalt leirás segélyével egy kötet minden mástól megkülönböztethető, és ha elsikkasztatott, visszakövetelhető legyen. A lapszámozás eszközt nyújt arra, hogy a kéziratoknál egyes kiszakított lapok hiányát constatálhassuk és a kitépett részek felkeresése és felismerésére vezet; a bélyeg pedig, melyet eltávolítani nem lehet, a lopásnak elejét veheti, ha pedig már elkövettetett, minden esetben felismerhetővé teszi bárki előtt is és anyagi bizonyítékot szolgáltat a tulajdon mellett, a legjobb, a legvilágosabb, mert legkevésbbé megtámadható bizonyítékot.

Némely könyvtárnokok oda nyilatkoznak, hogy e rendszabály árt a tárgyaknak és ennek ürügye alatt elvetik ennek alkalmazását, úgy hogy a főfelügyelőség könyvtárakat és pedig igen értékes könyvtárakat nevezett meg előttem, a melyekben a bélyegzés egyáltalában nincs szokásban. Azonban ez az ürügy nem ér semmit, különösen a mai bélyegek kitünő volta mellett, mert ügyesen ráillesztve egyáltalában nem disztelenítik el a könyvet; s viszont olyan előnyöket nyújtanak, hogy ezekért egy s más alkalmatlanságot, ha csakugyan forog fenn ilyesmi, el kell nézni.

Fontos tehát, hogy nyilvános könyvtáraink összes tárgyai: nyomtatványok, kéziratok, oklevelek, metszetek, térképek vagy tervrajzok gondosan bélyegezve legyenek, és sürgősen felhívom Önt, maire úr, rendelkezzék, hogy ezt tegyék a ....-i könyvtárban is.

Mindenekelőtt gondoskodjék arról, hogy a kéziratok, oklevelek, sajátkezű iratok, ősnyomtatványok, a ritkább, vagy kéziratos jegyzetekkel ellátott művek, szóval a különös becscsel biró tárgyak a könyvtárnok kiváló figyelmének tárgyai legyenek. Csak ha ezek megbélyegeztettek, lehet a többi műveleteket

folytatni a könyvtárnok tetszése szerint, de mindenesetre félbeszakítás nélkül.

Kéziratoknál épen úgy, mint nyomtatványoknál a bélyeg a kötet elejére és végére s a közbeneső lapok valamelyikére illesztendő. Némely könyvtárakban szokás a középső bélyegnek egy meghatározott lapot választani ki; és ez igen czélszerű rendszabály az azonosság felismerésének megkönnyítésére — sikkasztás esetén.

Ha valamely kötet — akár írott, akár nyomtatott — több külön darabot tartalmaz, ezek mindenike úgy tekintendő, mintha különálló volna.

A bélyeg, a mennyire csak lehetséges, a lap közepére illesztendő, úgy azonban, hogy a szöveget el ne takarja, különösen ha kéziratokról van szó, melyeknek jegyei nehezen olvashatók. Mindenesetre czélszerűbb a szöveg közé, mint a tiszta lapszélre nyomni a bélyeget, mert azt csak le kell metszeni, hogy a bélyeg eltávolíttassék. Ha tiszta lapok találhatók nyomtatott vagy beirt hátlappal, igen ajánlatos ezekre nyomni a bélyeget.

Festmények és kéziratos díszítményeknél soha sem szabad a színezett oldalra nyomni a bélyeget, inkább a hátlapra kell egy kis bélyeget nyomni, de vigyázva, hogy a színek szét ne fussanak, inkább a szöveg egy kis részét takarja el a bélyeg.

Oklevelek, metszetek és terveknél a bélyeg az írással, nyomtatással, metszéssel vagy kőnyomással borított levélnek szintén hátlapjára nyomandó.

Sajátkezűleg írt levelek — ha csak lehet — az aláírás hátlapján bélyegezendők meg.

Az sem mindegy, milyen bélyegnem használtatik. Ugyanis csak nedves bélyegzők alkalmasok, mert a szárazok nem elég szembetűnők.

A fémbélyegeknek, a melyeket néhány évvel ezelőtt általánosan használtak, az a rossz oldalok volt, hogy félni kellett attól, hogy a festék szélyelfut rajtok; most rúggyanta-bélyegzők vannak használatban, melyek a fém-bélyegzőnek minden előnyeit egyesítik magukban ennek árnyoldalai nélkül, mert csekély nyomás mellett is kitörülhetetlenek maradnak.

Legczélszerűbbek a mérsékelt vagy csekély átmérőjű hoszszúkás alakú bélyegzők, minthogy a legkisebb helyre is oda illeszthetők, a nélkűl, hogy a szöveget elfednék; ezért a nagy könyvtárak rendesen két bélyeget használnak : az egyik mindennapi használatra van rendelve, a másik pedig, mely az előbbinél kisebb, azon darabokra illesztetik, melyeknek bélyegzése igen nagy vigyázatot kíván. Ajánlatos a bélyegzők közűl a legegyszerűbbet választani — és pedig diszítmények vagy czímerek nélkűl; igy kevesebb helyet foglalnak el, ezért czélszerűbbek és egyszersmind jutányosabbak is. A felírás egy vonallal bekerítve, apró betűkkel okvetlenűl magában foglalja e két szót: ......-i könyvtár.

Lényeges kellék, hogy az alkalmazott festék kitörűlhetetlen legyen és ellentálljon minden vegyi hatásnak : az olajos nyomdafestékek, különösen a veres különféle fajai elegendő mérvben egyesítik magokban e két tulajdonságot. Hogy a bélyegfesték hamar megszáradjon, a nélkűl, hogy a szomszéd lapokat beszennyezné és a bélyeg lenyomata színét ne hagyja s így el ne halványúljon, alkalmas szikkasztó anyagot kell használni.

A bélyegzőt gyakran kell tisztogatni és a bélyegfestéket híg és egyenletes állapotban kell a felszívására rendelt vánkosra önteni, hogy tiszta lenyomatot nyerjünk és a kötetek beszennyezését elkerűljük.

Ezek azon részletek, maire úr, a miknek a városában levő könyvtárnokokkal való közlésére kérem. Bizonyára fölösleges lenne még erélyesebben sürgetni e rendszabályt, a mely a nyilvános könyvtárak birtokában levő becses tárgyaknak megőrzése szempontjából fontosabb minden másnál. Ön felfogja, mily nagy fontossága van e dolognak és én nem is kétlem, hogy az Ön buzgalma jó végre viszi. Én pedig köszönettel veszem Öntől, ha a tett intézkedésekről értesítend. — A közoktatás és szépművészeti ügyek minisztere Fallières A.

* * *

Ezen közlemény kapcsolatában megemlítjük, hogy a Nemzeti Múzeum könyvtárában a kétféle bélyegző, valamint a bélyegzés azon módja, melyet a rendelet ír elő, régi idő óta van alkalmazásban. Itt is minden könyv rendszerint *első* és *utolsó* lapon

bélyegeztetik meg, de hogy ezeken kivül melyik lapot vagy lapokat kelljen még megbélyegezni, ez a könyv kiállitásától s más körülményektől függ s a könyvtári oeconomia dolga. Mi azon intézkedést, hogy egy könyvtárban minden könyv bizonyos meghatározott lapon, annak lapszáma, nagysága, terjedelme és más körülmények tekintetbe vétele nélkül chablonszerüen megbélyegeztessék, több oknál fogva czélszerűnek nem tartjuk. Több ok szól ellene, mint mellette. Ezért nem is alkalmazzuk.

A mi magát a bélyegzőt illeti, erre nézve saját tapasztalásunkból mondhatjuk, hogy az általunk látott európai nyilvános könyvtárak közt mi a báseli egyetemi könyvtár bélyegzőjét tartjuk legczélszerűbbnek. Ez a posta-bélyegzők mintájára van szerkesztve s a könyvtár köriratán kivül még kétféle számbetétekkel bir, melyek azon évet és napot jelzik, melyeken a könyv a könyvtárban megbélyegeztetett. A mint egy könyv a könyvtárba érkezik és a járulék naplóba bevezettetik, azonnal meg lesz bélyegezve s a bélyegzőn azon dátumot kapja, a mely alatt a naplóba bevezettetett. A bélyeg tehát egyúttal a könyv provenientiájáról tájékozza az olvasót s a járulék naplóval együtt a könyvtári oeconomia legéberebb ellenőrzője. Ebből megtudja az olvasó, hogy egy könyv mikor érkezett a könyvtárba s a megérkezéstől kezdve mennyi idő kellett arra, hogy felvétessék, lajstromoztassék és beköttessék. Ezért ezen bélyegzőt mint vívmányt üdvözöljük s a nyilvános könyvtáraknak melegen ajánljuk.

Szerk.

ADALÉK SZABÓ KÁROLY „RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁHOZ".

Ráth György könyvtárában.

292. sz. Kőszeg, 1659.

Kalendariom. Urunk Christus Születése után Az MD.C.LIX. Esztendőre való Calendarium. Melyet nagy szorgalmatossággal összve szerzet, Froelich Davd (?). Kesmarki Mathematicus Doctor. Kőszegen, Nyomtattatott Wechelius András által. 8r.

Jelen teljesen ismeretlen naptárnak birtokomban levő egyetlen példánya csonka s csak az első 8 számozatlan levélből áll, melyek könyvtáblából lettek kifejtve. A töredéknek különös érdeket kölcsönöz azon körülmény, hogy Kőszeget XVII. századbeli nyomdahelyül tünteti fel, a mi eddig nem volt tudva. A nyomdász Wechelius András Somorján 1650-ben is nyomtatott egy munkát, az evangelicusok magyar Agendáját, a hozzá függesztett Canonokkal.

Közli : *Ráth György.*

A ZÁGRÁBI ÉRSEKI ÉS EGYETEMI KÖNYVTÁRAK KÉZIRATAI.

Közli: Csontosi János.

Előbbi közleményeink folytatásáúl bemutatjuk a zágrábi érseki (előbb püspöki) és egyetemi (előbb jogakadémiai könyvtárak kéziratainak jegyzékét, úgy, a mint azokat *Kovachich Márton György* 1812-ki körútja alkalmával összeállította s többször ismertetett „*Repertorium*"-ában, mely az eddigi közleményeknek is alapjáúl szolgált, reánk hagyta.

Az érseki, illetőleg az egyházi könyvtár eredete, valószinűleg a püspökség alapításával egykorú.

Az a közvetlen érintkezés pedig, mely a magyar korona déli tartományai és az olasz városok közt a középkorban fennállott, továbbá a püspökség története érthetővé teszik azt, hogy e könyvtár már a középkorban jelentékenyen gyarapodott, s a renaissancekorban érte el virágzásának tetőpontját.

Ez időben az egyházi könyvtár 225 kéziratból állott, a mint ezt a zágrábi káptalan egy XV. századbeli jegyzékéből, melyet folyóiratunkban Fejérpataky László ismertetett, tudjuk.[1]

Hogy ezen 225 kéziratból mi maradt ránk? mi került a püspöki, mi a káptalani könyvtárba? s átalában mily összefüggés van a XV. századbeli jegyzék és Kovachich lajstroma közt, mely hiányos s minden inkább mint kimeritő, ezt adatok hiányában meghatározni nem tudjuk. Az erre vonatkozó felvilágosításoknak készséggel adunk tért lapunkban. Annyi tény, hogy Kovachich jegyzéke a püspöki könyvtárból összesen 187 kéziratot sorol fel, melyekből 140 középkori.

[1] Magyar Könyv-Szemle 1880. f. 363—368. l.

Ez utóbbiak a IX. századig nyúlnak fel, nagy részben a zágrábi püspökségre és székesegyházra vonatkoznak, egyháztörténeti, canonjogi és culturtörténeti szempontból érdekesek s hiányos leírásuk daczára is útmutatást nyújtanak a búvárnak.

Ezek közt legnagyobb számmal vannak a székesegyház használatára készült: *Missalék*, *Breviariumok*, *Antiphonálék*, *Graduálék*, *Cerimonialék*, *Pontificalék* és hasonlók, melyeket minden valószínűség szerint Zágrábban írták és festettek.

Különösen érdekesek a képes *Missalék*, *Antiphonalék* és *Graduálék*, melyeknek miniatűrjei a magyar szentek iconographiájához becses adalékokat szolgáltatnak.

Átalában mondhatjuk: hogy az érseki könyvtár hazai vonatkozású középkori kéziratokban rendkivűl gazdag. E gazdagság a püspökség történetében leli magyarázatát.

Míg a többi hazai püspöki könyvtárak, a háborúk pusztításai következtében középkori kézirataiknak legnagyobb részét elvesztették, addig a zágrábi püspökség szerencsésebb helyzeténél fogva középkori könyvtárát legnagyobb részben megmentette.

E könyvtárra óhajtjuk a jelen közleményben a szakférfiak figyelmét felhívni.

Elismerjük, hogy a Kovachich jegyzéke hiányos s nem felel meg a bibliographia mai követelményeinek; sem a kéziratok korát, sem leírását nem adja pontosan s ezekről teljes képet nem nyújt. De jelen alakjában is használható, nyomra vezet, útmutatásúl szolgál a búvárnak, s annyi érdekes culturtörténeti adatot tartalmaz, hogy ezekből nem csak a kéziratok tudományos értékére következtethetünk, de impulsust nyerünk azoknak alapos megvizsgálására is.

Különösen érdekesek a kéziratokon levő egykorú bejegyzések, melyeket a jegyzék több helyen figyelembe vesz.

Így a 114. számú kéziraton azon bejegyzés olvasható: hogy 1342-ben sz. Ágata vigiliáján éjfélkor a villám beütött a topliczai harangtoronyba (campanile) s ezt felgyújtotta; a 109. sz. kézírat András zágrábi kanonoké volt, ki *azt 1471. Budán a vásáron 2 aranyért vette*; a 78. és 164. számú kéziratok közűl az elsőt János püspök hagyományozta, a másodikat ugyanő íratta a zágrábi egyház számára; a 128. számú régi hártya-kéziratban, mely sz. beszédeket tartalmaz, van egy beszéd sz. István király-

ról is, mely ekkorig még kiadva nincsen; a 30. 33. 34. és 60. számú kéziratokat *Marovchay Balázs* zágrábi kanonok mint paduai egyetemi tanúló 1463—7-ben másolta; hasonlóképen könyvmásolással foglalkozott *Gragena Márton* zágrábi kanonok is, ki a 60. sz. kéziratnak egy részét 1467-ben készítette; a 67. sz. kéziratnak, mely 1438-ból való, Maysai János a másolója.

Ezen egykorú bejegyzések a hazai középkori culturtörténethez becses adalékokat szolgáltatnak s meg vagyunk győződve, hogy a kéziratok alapos megvizsgálásából ez irányban még jelentékenyebb eredményeket is várhatunk.

Megjegyezzük, hogy Kovachich a maga jegyzékét *Verhovacz Miksa* zágrábi püspök idejében készítette s ebbe a püspöki könyvtár kéziratain kivűl a jogakadémiai könyvtár kéziratait is felvette. Ezeknek száma 64-re megy.

A lajstromban felsorolt újabbkori kéziratokból, melyek leginkább történeti, egyháztörténeti, jogi és államtudományi természetűek, ki kell emelnünk *Pejachevich Xav. Ferencz* 4 kötetes gyűjteményét (48. sz.), mely a szláv eredetű népek egyházi és politikai történetéhez szükséges forrás kivonatok teljes készletét foglalja magában, s a jogakadémiai könyvtár tulajdona.

A kéziratokon kivűl még 8 nyomtatványt sorol fel a jegyzék és pedig: Wilhelmi Horborch: Liber Decisionum 1477-ből, Conforme passaviense 1493-ból, zágrábi Missale 1511-ből, Concilii Tridentini Acta ex prima editione Manutii 15..-ból Orbini Historia 1601-ből és Zágrábi breviarium 1687-ből czímüeket, és a mit első helyen kellett volna említenünk, *Dürernek* néhány eredeti metszetét.

A zágrábi egyetemi könyvtár kéziratai a régi jogakadémia könyvtárából származnak, melyet Mária Theresia az intézettel együtt alapított.

E kéziratok *Vitezovich Ritter Pál, Marcellevich György* és *Kerchelich Ádám* horvát történetíróknak kiadott és kiadatlan, kéziratban maradt munkáit, tudományos jegyzeteit és adalékait tarlalmazzák s nevezett tudósok hazafias adományából kerültek a jogakadémia könyvtárába.

A kéziratok Horvátország s a déli tartományok történetére vonatkoznak s ezen szempontból fölötte becsesek. Tudósaink, kik ezen ország történetével foglalkoznak, e kéziratokban igen

hálás anyagot fognak találni, mely ekkorig csak részben van felhasználva.

Kiemeljük ezekből *Marcellevich* egyik másolatát, mely *Zrinyinek*, a költőnek válaszát *Montecuculi* röpiratára tartalmazza s arról nevezetes, hogy eddigelé egyetlen egy példányban sem volt ismeretes s csak nehány hóval ezelőtt került elő belőle *az első példány* a Nemzeti Múzeum könyvtárában. A zágrábi példány tehát a második, melyet ez idő szerint ismerünk.

Ezek után adjuk Kovachich regestáit és pedig első sorban *az érseki*, második sorban *az egyetemi könyvtár kézirataíról* a következő sorrendben:

I.

A zágrábi érseki könyvtár kéziratai.

Ex Bibliotheca Excell. Dni Eppi Zagrabiensis Maximiliani Verhovacz.

1. Activ und Passiv stand aller königlich Hungarisch Politischen...... wie solcher führ dasz 1795. Jahr durch eine Hofkomission erhoben worden. In Tabellis folio V. 2.

2. ..... Collectio nonnullorum Selectiorum idealium et realium operatorum in objectis Contributionali, Politico-Fundationali et Cameralibus Inclyti Regni Hungariae nec non aliarum extraordinariarum tabellarum annis diversis locis authenticis elaboratarum pluribus libris comprehensa. L. 3. Folio.

3. 1800. Übersicht der Militär Sistems der Oesterreichischen Monarchie, dasz ist Stant und Gebühr der k. k. Truppen und anderen Militär Partheien in Friedens und Kriegszeiten v. J. 1800. Folio. Th. 2.

4. 1798. Status personalis et salarialis actualis tam magistratualium quam conventionatorum omnium Regni Hungariae Comitatuum de anno 1798.

5. 1804. Haubtabschlusz der gesamten Militarisch Oekonomisch und Politische Gräntzkassen samt den Personalstand der verschiedenen Gräntzverwalltungs Zeige, dann Ausweise über Robotz Steuerzinsungen und anderen Schuldigkeiten v. J. 1804.

6. ..... Collectio diversorum selectiorum in objectis contributionalibus et Politico-Fundationalibus necnon Cameralibus Inclyti

Regni Hungariae per locumtenentialem et cameralem exactoratum inde ab anno..... usque annum.... elaboratorum operatorum ac aliarum etiam extraordinariarum Tabellarum. P. I.

7. 1792. Status praeliminaris universas Fundi Religionarii Hungarici et cum eodem unitae cassae Parochorum perceptiones et erogationes annuas in specifico comprehendens pro anno militari 1792—3 officialiter elaboratus hic in adnexo sub ·/. cum consignationibus a Litera A usque Literam Z huic acclusis pro faciendo congruo usu demissae exhibetur.

8. 1791. Protocolum deputationis Regnicolaris in Ecclesiasticis in folio. V. I.

9. 1791. Idem et in litterariis folio. V. I.

10. 1793—4. Compendium Status activi et Passivi omnium fundorum Politico-Fundationalium inclyti Regni Hungariae de anno 1793—4. adhaeret tabellae Universalis exhibens statum activum et passivum Collegiorum abolitae societatis Jesu Zagrabiensis, Varasdinensis et Posegani nec non residentiae Essekiensis diversarumque Fundationum et congregationum. Fol. V. IX.

11. 1807. Impopulations und Viehtabellen der gesamten österreichischen Monarchie.

12. 1808. Tabella remonstrans Extractum Summarissimum super capitalibus activis, occasione visitationis Cassarum Politico-Fundationalium sub directione Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii Hungarici constitutarum et dispositione ejusdem Dicasterii mense Julio 1808 praesusceptae adinventis confectum.

13. ..... Systema educationis Cleri Junioris in Seminario Dioecesano Zagrabiensi proemium. V. I.

14. ..... Actorum Visitat. Canonicae per Exc. Ill. ac Rev. Dnum D. Maximilianum Verhovacz Mis. Div. Eppum Zagrabiensem. B. M. V. de Thopuszka Abbatem, Inclyti Comitatus de Berzencze Supremum ac perpetuum Comitem necnon Sacrae Caesareae et Apostolicae Regiae Majestatis actualem intimum status consiliarium die 10. Januarii 1792. suo clero Cathedrali indictae et 11[a] 8[obr]. 1794 terminatae.

15. 1794. Decreta Sacrae Visitationis Canonicae Autoritate ejusdem edita et publicata A. 1794. republicata 1800. In duplici Exemplari. Fol. N. b. Systema etc. Constitutiones Synodales Ecclesiae Zagrabiensis pro clero Dioecesano recusae et Extractu

notabiliorum pro jure Ecclesiastico novissimo Conciliorum Ecclesiae Hung. e Collectione Péterfiana adauctae jussu et autoritate Exc: etc.: Ejusdem. fol.

16. . . . . . Ad majorem honorem et laudem D. N. J. C. et ejus matris Virginis gloriosae, beatissimorumque Regum Stephani, Ladislai, et Emerici ac totius coelestis Curiae incipit Liber Antiphonarum et Invitatoriorum pro alma Cathedrali Ecclesia Zagrabiensi S. Stephani primi Regis Hung. Fol. Maj. membrana. Coll.

17. . . . . . In hoc libro ponentur primo per ordinem quae sunt de Officio temporis. Cum Calendario et Rubricis. Codex. membran. antiquiss. Ecclesiae Zagrabiensis. Fol.

18. 1511. Missale secundum chorum et Rubricam almi Episcopatus Zagrabiensis Ecclesiae roboratum et approbatum in Sacra Synodo et Generali Capitulo sub RR. DD. Luca Eppo etc. Venetiis autem A. C. 1509 incaeptum, cum Cantu et Figuris omnium festivitatum ac Evangeliorum quam diligentissime absolutum est A. 1511. die 20. Jun. Impressum in fol.

19. 1511. „Accipite optimi, reverendique P. P. Missale secundum chorum almi Episcopatus Zagrabiensis Ecclesiae cum figuris et optimis characteribus quam pulcherrime perlustratum jussu et impensis providi atque egregii Viri Joan. Murr Civis Zagrabiens. qui oriundus est Germanus de Koppstein ex patre autem Georgio Murr ibidem concivis dum in humanis erat. Venetiis pervigili cura excusum. A. V. P. 1511. die 20. Junii in Officina Petri Liechtenstein. (Második példány.)

20. . . . . . Conforme Passaviense Anni 1493. apud Rathold.

21. . . . . . Incipiunt Praeambula pro Missali Ecclesiae Zagrabiensis. Codex MS. membran. cum Calendario, Rubricis et Cottis.

22. . . . . . Ceremoniale. Codex MS. membranaceus in folio vetustus.

23. . . . . . Ceremoniale aliud. Codex MS. membran. cum orationibus.

24. . . . . . Ceremoniale, aliud. Codex MS. membran.

25. . . . . . Missale. Codex MS. membranaceus. Omnia pro Ecclesia Zagrabiensi.

26. . . . . . Breviarium ad usum Cathedralis Ecclesiae Zagrabiensis. Vienne. A. 1687. 8. Vol. 1.

27. . . . . . Missale Romanum lingva Illyrica scriptum compactum cum Epistolis et Evangeliis Illyricis impressis Venetiis A. 1718. 4. maj.

28. . . . . . Liber Machabaeorum cum aliquot aliis V. Testamenti. Cum Annotationibus Rabani. Dedicatus Ludovico Regi. Codex MS. in folio.

29. . . . . . Liber decisionum Dominorum de Rota. Capituli Eccl. Zagrabiensis 1477. Autore Wilhelmo Horboritho Decretorum Doctore in Rota Romana, postea legato ad Regem Franciae.

30. . . . . . Per me *Blasium de Marowcha* Canonicum Zagrabiensem Juris Canonici doctorem minimum in florentissimo studio Paduano A. D. 1467 die 3. Aprilis hora 14. haec lectura super quinto Libro Decretorum facta per Exc. V. J. D. D. Nic. Siculum Abbatem Panormitanum cum additionibus Cl. J. U. D. D. Alex. del Nevo de Vincentia Praeceptoris mei etc. feliciter explicit. Amen. Additiones autem scripsi partim in prosecutione Lecturae partim in marginibus quas ubique reperies signatas, nonnullas tamen, quae minores erant, per parenteses annotavi, et scias quod noli sed praefatus Dominus illas ipsas super toto libro. sed tantum usque ad 3. partem — Codex Chartaceus in folio grandis.

31. . . . . . Divi Justiniani Institutiones Juris Romani cum amplissimis Commentariis Marginalibus. Codex MS. membranaceus in folio.

32. . . . . . Divi Thomae Aquinatis Commentarius in librum Ethicorum Aristotelis. Codex MS. membranaceus in folio.

33. . . . . . Decimo septimo die Kal. Novembris sub Cl. V. J. D. Domino Angelo de Castro per me *Blasium de Marocha* Canonicum Zagrabiensem Scholarem Juris Canonici hic Liber feliciter explicit Amen. Codex Chartaceus grandis. MS. Continens Lecturam Super Libro I. circiter Juris Canonici Decret. Scriptus 1463.

34. . . . . . Tituli Libri I—V. Decretorum Ad laudem et gloriam D. N. J. C. ejusque matris Virginis benedictae ac Sanctae Virginis Margarethae, in cujus festo ego *Blasius de Marowcha* Canonicus Ecclesiae Zagrabiensis Paduae Canonum Scholaris minimus haec compendiosa recollecta Cl. V. J. C. Domini et Praeceptoris mei Angeli de Castro finivi feliciter A.

1464. Paulo Veneto Papa et Seren. D. Matthia Rege Hung. felicissime regnantibus.

35. . . . . . Diverses Leçons prises dans le premier des Elements d'Euclide et autres Livres suivants. Elementa Geometriae potissimum pro fortificatione militari. MS. chartaceum in folio cum figuris.

36. . . . . . S. R. I. subsidia Mensium Romanorum in equitibus, peditibus et pecuniis dari solita. Germanice. MS. in folio.

37. . . . . . Acta Aug. Domus Austriacae in Comitiis imperialibus annorum 1597 et 1598. Germanice. MS. in folio. Reichs-Verhandlungen zu Regensburg.

38. . . . . . Galeni Commenta super aphorismos Hypocratis. Codex MS. membranaceus in folio.

39. . . . . . Codex MS. membranaceus antiquissimus, complectens Tractatus Philosophicos, quantum apparet, secundum Libros Aristotelis. In fine folii tertii commemoratur linguae Slavorum sive Bohemicae proprietas, unde colligitur, Autorem fuisse Slavicae originis. In folio.

40. . . . . . Regni Slavorum, qui hodie corrupta voce dicti sunt Sclavi, Historia, Authore D. Mauro Orbini Ragusaeo, Abbate Melitense, in qua exhibetur origo cunctorum fere populorum, qui idomate slavico sunt usi, multaque eorum bella, quae per Europam, Asiam et Africam gesserunt, eorumdem Imp. religio vetus et tempora, quibus ad Christum sunt conversi. Speciatim vero conscribuntur successiones Regum qui Dalmatiam, Croatiam, Bosniam, Serviam, Rasciam et Bulgariam imperio moderati sunt. Pisauri apud Hieronymum Concordia cum superiorum permissa. M. D. C. I. Autores citati in praesenti Opere praemittuntur ordine alphabeti 283. Ex Italico latine edita per Georgium Barjactari.

41. . . . . . Accedit Historia Diocleatis Regum Dalmatiae primo slavice, deinde latine scripta, per Maurum Orbinum edita. MS. recentius in folio.

42. 1687. Diarium Diaetae Posoniensis anni 1687. studio et opera Balthasaris quondam Patachich conscriptum una cum Actis mancis Diaetae anni 1723. MS. Fol.

43. . . . . . Extractus Privilegiorum et aliarum Regni literarum in Cista Regni asservatarum. Est regestum Archivi Regnorum Croatiae etc. universim 143. Accedunt: Extractus Articulo-

rum Statuum et OO. Regni Croatiae et Sclavoniae seu extractus rerum magis memorabilium ex Protocollo sive Actis Regnorum Croatiae et Sclavoniae, quorum liber primus authentice pariatus foliorum 442 ab A. 1565. usque 1601. 25. Jan. inclusive. Est omnium Generalium Congregationum seu Comitiorum Actorum compendium. Liber II. authentice pariatus foliorum 460. qui ab A. 1601. 13. Dec. usque 1635. 18. Sept. inclusive. Liber III. in parte una authentice pariatus foliorum 145, qui ab A. 1636. 4. Junii usque 1658. 3. Sept. exclusive. Continuatio Libri III. in residua parte, ubi authentice pariatus deficit ex Originali inchoative a folio 169. usque ad finem, folia nempe 167. continente desumta usque ad A. 1691. 22. Martii inclusive. Liber IV. in Originali foliorum 536. ab A. 1691. die 22 Decembris usque A. 1709 diem 16. Dec. inclusive. Liber V. ab A. 1710. usque 1730. Liber VI. ab. A. 1730. usque 1739. Liber VII. ab A. 1739. usque 1745. Continuatur usque ad A. 1756. diem 2. Aprilis. Huic Tomo MS. in folio accedunt.

44. . . . . . Ex Diario Vitae Balthasaris Patachich propria manu conscriptae Extractus. Ipsum Diarium dicitur exstare inter MSS. Nic. Skerlecz. Extractus est ab A. 1691—1717.

45. . . . . . . Fundamenta, quibus invincibiliter docetur, tres Inferioris Sclavoniae Comitatus ad Jurisdictionem Regni et Bani Sclavoniae semper pertinuisse. Est opusculum Nicolai Skerlecz sumtibus Maximiliani Verhovacz Episcopi Zagrabiensis sub Diaeta in folio impressum.

46. . . . . . Anno D. 1767 die 12. Dec. tenor praesentium Privilegiorum ob nimiam libri vetustatem ac Monumentorum memoriam ex suo Originali Libro in pergamena confecto de verbo ad verbum volente et mandante Exc. Ill. ac. RR. D. D. Franc. Thauszy Episcopo Zagrabiensi ejusdem Abbatiae B. V. M. de Toplica Abbate transumtus est. Sunt diplomata pariata LXXIV. munde scripta et pulchre compacta sine authentia fere omnia ex seculis XII., XIII. et XIV.

47. . . . . Balthasaris Kerchelich Continuatio Historiae Ecclesiae Zagrabiensis a Simone Bratulich seu ab anno 1604. usque Petrum III. Petritich deducta. In eodem volumine sunt quasi Annales Historiae Ecclesiae Zagrabiensis non juxta Episcoporum sed annorum seriem Notata historica ab A. 1555 usque A. 1693

deducta. Inserti libere adhaerent quatuor Octerniones similium notatorum ab A. 1508—1555.

48......Francisci Xav. Pejachevich Excerpta ex Autoribus de Populis Slavicae Originis. MSS. autographa in folio, Volumina IV. Tomus I. paginarum 494. Tomus II. pagg. 338. Tomus III. pagg. 531. Tomus IV. pagg. 440.

Autores excerpti Tomo I.

Sigeberti Chronica ab A. 381—968. fol. 1.

Onuphrii Panvini Chronica ab A. 380—1220. fol. 10.

Petri Marcelli gesta Ducum Venetorum ab A. 836—1485. pag. 11.

Caroli Sigonii Commentarii in Fastos ab A. 229 ante aeram Christ. ad A. 1095 p. Chr. n. pag. 17.

Epistolae Joannis VIII. PP. p. 100.

Pagii Critica ab A. C. 98. ad A. 1198. f. 101.

Baronius ab A. 499—1288. p. 264.

Ennodius Theodorici tempus ad A. 489. pag. 277.

Ex Magno Bullario Romano ab Innocentio. p. 278.

Item Baronius p. 278

Supplementum Baronii collatum cum Pagio ab A. 856—961. p. 284.

Odorici Raynaldi Annales Ecclesiastici ab A. 1198—1554. p. 324.

Odorici Raynaldi Annales fusi ab A. 1198—1403. p. 376.

Samuelis Timon Synopsis Chronologica ab A. 986—1552. p. 430.

Dubravius de Rebus Bohemorum ab Origine ad A. 1392. p. 448.

Cromeri Historia Polonica ab Origine ad A. 1506. p. 452.

Vapovii Bernardi Continuatio Cromeri ab A. 1507—1535. p. 488.

Hejdensteinii Rajnoldi Continuatio ab A. 1535—1576. p. 493.

Ex Farlato de Pincio Principe Bulgarorum ad tempus Regis Samuelis Bulgariae. A. 994. p. 429.

Notat praeterea p. I. Scriptores Rerum Germanicarum collecti per Joan. Nidonum. Sigebertus Gemblacensis, notatus est in singulis Regibus Bulgarorum ipse autem Gemblacensis collegit ex

ex Prosperi Cronico ex Idacii, ex Gennadio, ex Jordane, Onuphrii Panvini Chronicon de Longobardis. — Petri Marcelli Gesta ducum Venetorum ab A. 836. — Rodericus Ximenius scripsit Historiam Ostrogothorum ab A. C. 453—555. p. 148. Item : Historiam Hunnorum Vandalorum a prima illorum Origine ad A. 585 p. 151. — Item : Historiam Arabum ab A. C. 570—1150. p. 162. In Historia Hispaniae quae Granatae prodiit A. 1545. in fol. editi et ab Andrea Schotto Hispaniae illustrata T. II. Sigebertus Gembacensis A. 13. Valentini meminit item 376. sed incipit Historiam 381. perducit ad 968. Vide T. I. p. 10.

Prosperi Chronicon usque A. 457. T. I. p. 3.

Idacius Chronicon, et Gennadius Viros illustres usque. A. 490. T. I. p. 4.

Jornandes Episcopus finit Historiam A. 551 T. I. p. 5.

Sigonius extractus usque A. 1093. T. I. p. 100.

Ex hoc Ammianus Marcellinus finit Historiam A. 378. T. I. p. 43.

Zozimus finit Historiam A. 410. T. I. p. 50.

Orosius finit Historiam A. 417.

Felicianus L. de sub. absolvit A. 440.

Theodoretus finit Historiam Ecclesiasticam A. 429.

Herodotus 400 anno a. Chr. vixit. Farlat. T. I. p. 36.

Strabo Geograph. Imp. Tiberio ab A. C. 14—37.

Plinius. Hist. Nat. Imp. Tito. A. 69.

Jos. Flavius Antiqq. floret A. C. 93.

Cornelius Tacitus floruit A. 108.

Appianus Alexandrinus Imp. Antonino Pio. A. 138.

Plutarchus a Nerone qui imperare coepit A. C. 54. Floruit usque ad Hadrianum, qui coepit A. C. 117.

Claud. Ptolomeus Geogr. floruit M. A. Antonino A. 161.

Pausanias Geograph. Graeciae sub eodem Imp.

L. A. Florus sub Hadriano Imp.

C. Svetonius sub Hadriano Imp.

Justinus seculo II.

Dio Cassius Historiam deduxit usque A. C. 229.

Scylax Cangandensis Geographorum, qui exstant, antiquissimus, cujus aera amplius annis 450. aeram vulgarem antecessit, cum a Dario Hystaspis filio ad Castranda missus fuisset,

scripsit suum Periplum, quod in Illyrico Nestor ponit. Farlat. T. I. p. 34.

In Tabula anteriore intus inscriptum est: *Liber ex testamento Ill. Abbatis Franc. Xav. Pejachevich Georgio Barjactari Gymnasii Posegani Directori relictus 5. Octobris 1781.*

Tomo II. Autores excerpti sequentes sunt.

Ex Tomo I. Byzantinorum Scriptorum Antiquiores et Priscus Rhetor ab Hunnis ad Martianum Aug. et Menandri Protectoris p. 1.

Excerpta legationis Malchi Rhet. a Leone Aug. ad Tiber. p. 8.

Menandri Protectoris. p. 10.

Historia Theophylacti a Mauritio Aug. in quo finit. p. 32.

Eclogae Historiae Olympiodori a Theodorio II. ad Valentinianum p. 36.

Theophanis et Suidae pauca Excerpta. p. 36.

Historia Annae Comnenae ab A. 1081. ad A. 1118. p. 37.

Procopii Caesarien. de bello Vandalico L. II. et Gothico ac Persico. Justiniani Aug. p. 64.

Historia Arcana Procopii et de aedificiis. p. 100.

Supplementum ex Jornande. de Originibus et actis Gebesiorum p. 109.

Jornandes de iisdem. p. 113.

Agathias Scholast. Justiniani Aug. p. 120.

Theophylacti....Maurit. Aug. p. 129.

Mappa Orientis Imp. sub Constantino Porphyrogenito. Guilielmi d'Isle p. 149.

Constantini Porphygrogeniti Themata Orientis et Occidentis. Item Hieroclis Synecdemus p. 150.

Pauli Diaconi Origines et Gesta Longobardorum cum Notis ad A. usque 744. p. 173.

Anonymus Antiquitates Constantinopolitanae et Cleos Topographia Gillii p. 186.

Paschasii Chronicon a Mundo condito ad Heraclii Imp. A. XX. p. 188.

Theophanis Byzantii Excerpta e Photio Imperante Justino I. p. 197.

Theophanis Chronographia, ab initiis Hunnorum ad Leonem Armenum. p. 198.

Anonymus Continuator Theophanis. p. 219.

Leonis Grammatici Chronographia a Leone Imperatore ad A. circiter 956 p. 222.

Joan Scyliczae Curopalatae Historia brevior ab Isacio Comneno ad A. 1080. p. 229.

Nicephori Briennii a Romano ad Nicephorum Bothoniatem. p. 234.

Nicephori praefecti Constantinopolitani Breviarium de rebus gestis post Mauritium ab A—602—769. pag. 238.

Cinami Joan. Gram. ab excessu Alexii Aug. ad A. 1173. p. 244.

Zonaras finit in Alexio Comneno seu A. 1117 p. 244.

Miscella historia finitur ad A. 814. 268.

Cedrenus finit in Isacio Comneno seu A. 1057. p. 274.

Chronologia Michae ab A. 1117—1203. p. 327.

Constantini Manassis Compendium ad Nicephorum Botoniatem. p. 329.

Nicephorus Gregoras ab A. 1204—1341. p. 342—405.

Nicetas Choniates ab A. 1118—1205. p. 333.

Laonicus Calchondylas........ad A. 1462. p. 387. 425.

Pachimenes cum Chronicis ad A. 1308. p. 436.

Cantacusenus ab A. 1321—1359. p. 483.

Acropolita Georg. ab A. 1204—1261. cum Notis Theodori Dousae. p. 544.

Duca Mich. ab A. 1341—1462. p. 561.

Georgii Phranzae Protovestiarii Chronicon ad A. 1477. p. 575.

Jos. Genesii incipit a Leone Armenio, finit in Basilio. p. 583.

Joannis Antiocheni cognomine Malalae Chronographia de Regibus Hunnorum p. 585.

Teodorus Gaza p. 586.

Chronicon jussu Constantini Porphyrogeniti scriptum a Leone Armeno ad Mich. Theophili filium ejusdem Constantini de Basilii avo. p. 587.

Simeonis Logothetae Annales a Leone Armeno ad Nicephorum Phocam. p. 601.

Georgii Monachi a Leone Armeno ad Constantinum Porphyrogenitum p. 604.

Georgii Codini Notitiae Graecorum Episcopatuum, — Leonis sapientis et Urbium nominum Mutationes p. 609.

Expositio similis Andronici et expositio nova p. 611.

Notitia dignitatum in Oriente Philippi Labbe. p. 613.

De Dioecesibus Illyrici p. 617.

Codini Origines et aedificia Constantinopolis p. 618.

Item Chronicon Imp. p. 619.

Item Nomina Officialium Palatii. p. 622.

Du Fresne Glossarium mediae et infinae Graecitatis p. 624.

Gottofredi Villaduni Historia ab A. 1203—1486. p. 626.

Genealogiae Principum variorum p. 730.

Stirps Comitobulorum p. 738.

Nota praeterea pag. 1.

Paulus Diaconus cum Notis Blanci est post Excerpta Porphyrogeniti.

Historia Miscellanea est ante Excerpta Codreni, Zonarae etc.

Jornandes in antiquis Excerptis Georg. Procopii, Agathiae, Jornandis.

De SS. et Cave. C. Sollius Apollinaris Sidonius, Historia Attilae Regis et Obsidionis Aurelianensis suadente Leone Evarigis Regis Consiliario suscepta et inchoata, statim vero prae taedio laboris intermissa.

Georgius Pisides A. 640 Ecclesiae Constantinopolitanae Diaconus et Chartophylax scripsit Avarica, sive Avarum Historiam, et Historiam Rerum ab Heraclio gestarum et belli Persici, ut monet Suidas in voce Γενορ ad nos vero non pervenit.

Ex Guil. Cave de Scriptoribus Graecis. 1208. Rodericus Ximenius Archidiaconus obiit 1245. Scripsit Hist. L. IX. item Historiam Ostrogothorum ab A. C. 453—555. Item Historiam Hunnorum, Vandalorum etc. a prima illorum Origine ad A. 585. Item Historiam Arabum ab A. C. 570—1150. Prodiverunt haec omnia Granatae 1545. f.

Tomo III. Autores excerpti sequentes sunt.

Acta Petropolitana Bayeri Theoph. de Cimmeriis, Varaegis, Scythis, Bactrianis p. 1.

Ejusdem Geographia Russiae ex Constantino Porphyrogenito, Chazari, Pazinacae. p. 11.

Ejusdem de duobus Diadematis Turcico et Bulgarico veterum Regum p. 26.

Ejusdem Origines Russiae, de Venedis, Rossorum et Bulgarorum Conversio. p. 27.

Ejusdem Origo Scytharum, Regio, nomina, murus, Caucazi, Chronologia Scythica p. 36.

Philippi Strekenbergii descriptio Russiae, Siberiae Tartariae cum Tabula polyglotta linguarum XXX. gentium hactenus parum notarum p. 61.

Das veränderte Russland, ubi est idea unionis oblata Petro a schola Sorbonica p. 68.

Bekmann Orbis Historica, Horn Introductio ad Geographiam veterem p. 69.

Hussein gesta Tamerlamis p. 70.

Hevenesi MSS. p. 72.

Maxima Bibliotheca PP. et antiqq. SS. Ecclesiarum in Tomos XVII distributa Lugd. 1677. fol. p. 86.

Epistolae Theophyl Arch. Bulg. p. 95.

Petri Siculi Historia Manichaeorum Bulgaros pervertere volentium p. 95.

Montfaucon, Paleographia Graeca. Mons Athos Comneni p. 98.

Schelstrate Ecclesiae Antiquitates et notitiae Ecclesiarum p. 108.

Dimensio Provinciarum ex Cod. Vaticano MS. cum Itinerario Antonini p. 116.

Notitia Patriarcharum Nili Doxopatrii ex Graeco. p. 119.

Clementis Notitia Ecclesiarum tempore Coelestini III. A. 1225. Conscripta a Milone p. 120.

Expositio Ecclesiae Andronici Palaeologi senioris p. 121.

Status hodiernus Constantinopolitani Patriarchae p. 122.

Sabellicus a Glycerio Aug. ad A. 1535. p. 126.

Naucleri Tubingensis Chronica a Galieno Aug. ad A. 1204. p. 151.

Blondi Decades a Theodosio Gotho ad Joan. Palaeologum Flor. p. 160.

Fazellus Thomas de Siciliae Rebus ad A. 1004. usque p. 167.

Coleti Conciliorum Collectio. p. 174.

Geographia Episcop. Breviarium L'Abbe Phil. cum Indice Geographico. p. 176. Cum Rebus Episcoporum in concilio praesentium.

Coleti Conciliorum Continuatio ad A. 1672. p. 184.

Marca de Primatibus Dissertatio. p. 201.

Rubenqvii iter in Tartariam. p. 240.

Vadingi Annales ab A. 1219—1402. p. 242.

De rebus Tartarorum, Cazarorum, Comanorum Abulzadi Bayadur. p. 274.

P. Marcus Venetus de Tartaria ad A. 1187. p. 294.

Haitoni Armeni Ord. Praemonstrat. de Tartaris 1307. p. 294

Mathiae Miechowii de duabus Sarmatiis. p. 298.

Lomonossow Russica Historia usque A. 1054. p. 303.

Bonfinius 318. Joan. Heroldi Chronologia Pannoniae. p. 323.

Helmoldi et Arnoldi Chronicon Slavorum ad A. 1203. p. 324.

Dio Cassius. p. 330.

Annales Turcici a Turcis scripti cum Supplemento Leunclavii ad A. usque 1572. p. 336.

Leunclavii Pandectae ad illustrandos Annales Turcicos p. 341.

Pertinentia ad Geographiam. p. 348.

Petri Albrici Misniae Chronicon p. 352.

Secretarius Belae ex Scriptoribus Hung. p. 358.

Turocius p. 374.

Ranzanus et Philippus. Callimachus p. 377.

Transylvaniae et Moldaviae descriptio et Mappa. p. 383.

Martini Broniowii Tartaria cum Mappa. p. 384.

Felicis Petancii Geographia. p. 384.

Annales Leutschovienses ab A. 1143—1571. p. 385.

Ex Lucio Presb. Diocleatis Marulus p. 386.

Schediasma Valachiae. p. 388.

T. I. Farlati p. 388.

Historia Imp. Germ. a Carolo Magno ad A. 864. p. 398.

Historia Turcorum Vasconis ab Amurathe I. ad A. 1498. p. 404.

Historia Moscorum Herberstein et Pauli Jovii ad A. 1401 cum Geograph. Continuatio ad A. 1508 p. 406.

Mars Moravicus p. 410. Ex Duca ab A. 1341. p. 421.

Leunclavii Origo Turcarum et Historia cum continuatione Verantii et Hunniwaldi ad A. 1551. p. 422. Cum genealogicis tabulis.

Ex Conciliis Generalibus Binnii p. 458.

Vitae Pontiff. Rom. Nicolai I., Joan. VIII.

Stemma Principum Serviae p. 486. — Neemanorum, Comites Chelmenses. Familia Vucassini Regis Serviae, Dragusensis familia, Comites Zontae, Duces Montis nigri seu Zernagora etc. p. 486.

Du Fresne. Reges Dalmatiae, Serviae p. 494.

Angelorum familiae Continuatio. Comneni Ducagnii Stemma. p. 508.

Excerpta ex MS. Servico quod est etc. p. 510. etc.

Tomo IV. Autores excerpti sequentes sunt.

Belgium Romanum Aegidii Bucherii Situs Germaniae Gentium et Hunnorum p. 1.

Scriptores Romani Veteres, Valerius etc. p. 11.

Selecta Series Rerum ad Geographiam. p. 31.

Jordan. Apparatus de Slavis et aliis Barbaris. p. 35.

Adversaria ad Geographiam. p. 70.

Horbolst, Bibliotheca Orientalis. p. 81.

Chorographia Graeciae Ant. Pacifici p. 88.

Albrici et Ravennatis Geographia vetus p. 89.

Saxo Chronographus ab A. 619—973. p. 91.

Alberici Chronicon ab A. 379—1241. p. 92.

Eginhardus de vita Caroli M. p. 96.

Nesselius Catalogi Vindobonenses. p. 100.

Meletii Graeci Autoris recentissimi Geographia Moesiae utriusque p. 103.

Oudinus Casimir de Scriptoribus Ecclesiae imprimis Theophilacto Archieppo Bulg. p. 105.

Chronica varia Pappenheimii ab A. 1199—1264.

Steronis ab A. 1266—1272. Alberti Argentensis Continuatio

ab A. 1273—1290. Annales Godefridi Monachi ab A. 1162—1173—1237. p. 109.

Tagenonis Pataviensis Descriptio Expeditionis in Asiam Friderici Imp. p. 116.

Joannes M. de Gothis. p. 117.

Annales Fuldenses ab A. 714—900. p. 139.

Aimonii Monachi Gesta Francorum usque ad A. 829. p. 144.

Fredegenus p. 182.

Ex Fleuri de Moscovitis p. 153.

Bousies Joan. usque ad. A. 826. 148.

Muratorius Antiquitates Italicae medii aevi p. 156.

Andreae Presbyteri Chronicon a Longobardorum adventu ad A. 877. p 160.

Italiae Regiones ubi Gastaldatus Bulg., item de Zingaris p. 161.

Muratorii Diss. 21 de Bulgariae Ducatu in Italia et Numis Regum Slav. p. 165.

Anonymi Diss. Chorographica et Joan. Rex Bulg. 1204. p. 169.

Chronicon Siciliae Anonymi ab A. 810—1328. p. 175.

Exempertus Pauli Diaconi Continuator usque ad A. 888. p. 175.

Luitprandus Ticinensis habet Simeonis R. B. filios et Legationem suam ad Nicephorum Phocam p. 177.

Berliniani Annales ab A. 741—900. p. 179.

Vitae Pontiff. ab A. 1226. p. 193. cum Epistolis.

Annales Francici ab A. 814—895. p. 198.

Anonymi Salernit. p. 199.

Chronicon Siculum ab A. 827—963. p. 201.

Excerpta ex Lupo Protospata ab A. 875. ad A. 883.

Anonymus Bar. ab A. 855 cum continuatione ad A. 1117. p. 213.

Camilli Peregrini Diss. de Ducatu Beneventano cum Mappa p. 215.

De Alseci Bulgari Castaldatu in Italia p. 217.

Variae Chronicae ad usque A. 1207. p. 224.

De Acquisitione Terrae S. Bernardi Thesaurarii ab A. 1095—1230. p. 228.

Annales Pistorienses ab A. 1300—1348. p. 230.

Danduli Annales usque ad 1280., ubi et divisio terrarum inter Latinos facta. p. 232.

Selecta Alexandri Natalis. p. 253.

Anastasii Bibliothecarii Vitae Pontiff. Romanor. p. 260.

Concilia Ungariae. Péterffy. p. 263.

Stemmata Regum Serviae et Rasciae, Ducum S. Sabae, Regum Dalmatiae et Croatiae et Comitum Bribir Tininiens. et Duces Spalatenses. p. 267.

Familiae Castriotarum. p. 278.

Bosniae p. 279.

Continuatio Excerptorum Alexandri Natalis p. 289.

Ludovici Du Mesnil Historia Ecclesiastica. p. 308.

Acta SS. Bollandi, ubi Gothia, Chazaria, Pazinacae p. 321.

Photii Constantinopolitani Epistolae ex Henrico Canisio. p. 377.

Henr. Canisi excerpta antiqua et medii aevi p. 396.

Francorum Annalium Fragmenta ab A. 741—793. p. 400.

San Gallensis Monachi Gesta Caroli M. p. 402.

Hermanni Contracti Chronicon usque ad A. 1004. p. 405.

Friderici Barbarossae iter in terram Sanctam. p. 418.

Barlaami Episcopi Hieracensis Epistola p. 429.

Annales Eberhardi Altahensis p. 429

Patriarchae Constantinopolitani recensentur ex Bolandistis. p. 430.

Chronicon Prosperi cum Continuatione. p. 437.

Notatur praeterea : Author Albinus tradit familias Serviae, Bulgariae, Albaniae. — Trescotti T. unus Bononiae impressus bella usque Ragusam. Ejus memoria la Bulgaria convertita dedicata al Cardinale Fran. Barberini in 8.

Omnibus his tomis idem, quod primo Tabulae anteriori intus inscriptum est. Autographa haec Pejachevichii, quae ad manum habui, dum haec notarem, erant in Bibliotheca Academiae Zagrabiensis, sed prae manibus Exc. D. Maximiliani de Verhovacz Episcopi Zagrabiensis, qui ea describi curabat, et mihi eorum uti omnium suorum liberalissime copiam fecit.

49. 1629. Ferdinandi II. Imp. et R. Decretum Edictale ut Infeudationes impignorationes et alienationes Bonorum Episco-

patus Zagrabiensis et Abbatiae de Topuszka recuperentur et deinceps ab Episcopis non practicentur nisi ad dies vitae servitiorum, aut quamdiu in servitiis fuerint, et id cum praescitu et consensu Capituli. Per Ferdinandum III. A. 1638. et per Leopoldum A. 1679. transumtum et confirmatum.

50. 1728. Caroli VI. R. Resolutio super iuribus Episcopatus Zagrabiensis coram subdelegata commissione neoacquistica edoctis, salvis circiter 50 Possessionibus, villis, pagis et praediis adhuc uberius edocendis et legitimandis. In orig. authentica membrana in forma libelli fol. maj. sub sigillo pendenti.

51. 1697. Synopsis super productione Privilegiorum et aliorum Documentorum factum bonorum neo -- aquisticorum per Steph. Selischevich Episcopum Zagrabiensem pro sua Ecclesia.

52. 1407. Sigismundi R. Diploma super libertate cumprimis Mardurinarum Episcopi et Capituli Zagrabiensis ac populorum ejusdem Ecclesiae. Orig. authent. membr.

53. 1685. Leopoldus Imp. et R. transumit et confirmat literas Privilegiales Andreae, Ladislai, Caroli, Elisabeth, Matthiae, Wladislai Hung. et Nicolai Bosniae Regum ac Wk Rasciae Despoti, nec non Universitatis Regnicolarum Regni Sclavoniae pro Martino Borkovich Episcopo Zagrabiensi et ejus Ecclesia. Orig. authent. membrana in forma libelli fol. maj. sub sigillo pendenti et in transumto Capituli Chasmensis authentico.

54 1470. Matthiae R. Mandatum, quo praecipit, ut Nobiles Praediales Ecclesiae Zagrabiensis sua privilegia habentes, per Exactores Contributionis in iisdem conserventur et manuteneantur. Orig. authent. in charta.

55...... In hoc Instrumento continentur Privilegia literarum producta super bonis neoacquisticis ad Episcopatum Zagrabiensem pertinentibus et exstant in libro Matthiae Regis eadem privilegia continente, reperirique poterunt in foliis infra ad marginem adnotatis.

56.......Transumtum literarum super bonis Szalatnok, Vaska, Szopia, Rachinovicz, Ivancz, Radonfalva, Szlobochina, Sziget, Simonfalva, Lovnik, Szopicza, Stephanocz et reliquis introspecificatis sub numeris incipiendo a 1—23 inclusive coram Exc. Deputatione delegata Viennae d. 2. Apr. A. D. 1697 productarum. Elenchus literarum ad huc productarum.

57. 1768. Capituli Zagrabiensis Transumtum 23 Documentorum olim pro Ecclesia Chasmensi emanatorum sub authentico in forma libelli, quorum Elenchus in fine adjicitur.

58. 1232. Stephani II. Episcopi Zagrabiensis Fundationales primaevae Capituli Chasmensis. Membrana extensa. Originalis authentica sub pendenti sigillo. Cum transumto authentico Capituli Zagrabiensis. A. 1751.

59. 1628. Literarum Sententionialium Nic. Comitis Eszterházy Regni Hung. Palatini aliorumque Baronum et Tabulae Regiae Assessorum seu Iudiciorum Octavalium super restitutione et Gubernio Valachorum in Confiniis Croatiae et Sclavoniae recidentium Dominis eorum terrestribus. Ex Judiciis Octavalibus A. 1628. transumtum Leopoldi Imp. A. 1700. Originale authenticum in forma libelli chartacei.

60. . . . . . Repertorium Sacrorum Decretorum editum per Dominum Antonium de Budrio. „Finivi et scripsi *Blasius de Marocha*. Can. Zagrab. penultima Januarii hora decima tertia 1466.“ Est repetitio super libris decretorum. Tractatus de actionibus. „Finivi hunc tractatum ego *Blasius de Marowcha* Can. Zagrab. decima die Calendas Januarias in florentissimo Studio Urbis Regiae Paduanae A. D. N. 1464. SS. D. N. PP. Sedo et serenissimo ac victoriosissimo Principe Matthia Hung. etc. Rege.“ — Bartholomeus Czepollz. — De Cautelis solemnis et copiosa repetitio famosae legis: Admonendi . . . . . de jure jurando Ecellentissimi juris utriusque doctoris D. Angeli de Pelusio in florentissimo Studio Paduano ordinario legentis per *Mart. de Gragena* Canonicum Eccl. Zagrabiensis in dicto Studio desudantem Die secunda M. Januarii A. D. 1467. feliciter explicit. MS. Folio. Carta.

61 . . . . . Commentarii in Psalmos Anonymi. MS. Folio. Carta.

62. . . . . . Prologus Generalis Derivationum. Est Tractatus Gramaticus de vocum derivationibus, cui subnectitur dictionarium latinum. MS. in pergamena. Etiam versibus multa grammatica explicantur.

63. . . . . . Tractatus Theologicus, qui incipit de SS. Trinitate MS. membranaceum folio.

64. . . . . . Prologus Stephani Philosophiae discipuli in secun-

dam regalem libri artis medicinae partem, quae est medicinae operatio morborum curatio. Perg. folio.

65......Commentarius in jus Canonicum, explicit Correctio super matrimonio. Cod. MS. perg. folio.

66......Incipiunt exceptiones moralium editae a Valterio Venerabili Abbate B. Laurentii de Aversa Libri 35. Cod. MS. membranaceus fol.

67. 1438. Explicit Evangelium Dominicale per anni Circulum Georgii de Maysa et est finitum in festo Johannis ant[e] latinam portam Mora Signationis A. D. Millesimo quatercentesimo trigesimo octavo. Sermones Dominicales totius anni per venerabilem Patrem Fratrem Joachimum A. Episcopum Januensem compositi. Cod. MS. Cartaceus folio.

68...... In nomine Domini Amen. Incipit ordo Ecclesiasticorum ordinum qualiter sunt in ecclesia in suis gradibus ordinandi et qualiter Ecclesiasticus faciendus. Est rituale Episcoporum in perg. In quarto majori.

69......Clavis sanationis elaborata per magistrum Simonem. Carta MS. in folio.

70......Antiquum Antiphonarium cottatum.

71......Commentarii in epistolas beati Pauli. Cod. Perg. folio.

72......Liber sextus decretalium. Perg. folio.

73......Missale Antiquum Pergamentarium folio. Cathed. Eccle. Zagrabien. cum Calendario.

74......Pontificale. Explicit liber ordinarius per manus Joannis Viuandia de Vratislavia. Amen.

75. ....Antiphonarium in perg. folio.

76......Biblia Sacra integra perg. in folio. ultima Capita Apocalypsis desunt.

77......Bibl. Sacra Vet. Test. inclusive ad Psalmos Davidis. Perg. MS. in folio.

78......Biblia Sacra Vet. et Novi Test. Deest apocalypsis Caput ultimum. Codex MS. in folio. Initio notatur : Biblia ista legata est Ecclesiae Zagrab. per Dominum Joannem Episcopum ejusdem Perg. MS. folio.

79......Missale Ecclesiae Zagrabiensis cum Calendario integro. MS. perg. folio.

80......Gregorii Papae explicit liber 10. moralium Beati Job. Cod. MS. folio perg.

81......Incipit Alphabetum in Artem Sermocinandi a Magistro Petro in Scola inchoatum et postmodum ab eodem S. R. E. Cardinale licet indigno eorum Episcopo. Cod. MS. membr. in folio.

82......Fratris Raymundi Summa Confessariorum Cod. MS. in fol. mebran.

83......Tabulae Astronomicae conjunctionum planetarum ab A. 1390—1400 calculatae. Codex MS Membran. in folio.

84......Goffredi de Trano Summa super Decretalibus. Cod. MS. membr. fol.

85......Homiliae in Evangelia. Cod. MS. membranaceus in fol. In fine notatur. „A. D. M.CCCXLII. in vigilia beate Agathe media nocte audita sunt tonitrua, et fulgur incendit Campanile hic in Toplica.“

86......Philosophia in Aristotelem. Codex Chart. M. rubro colore. In folio.

87. P. Blessensis Epistolarum Libri ad Henricum Angliae Regem. Cod. MS. chart. fol.

88.......Evangelia, Homiliae et Lectiones Nocturnorum de Sanctis. Cod. MS. membr. fol.

89......Collectio Constitutionum et Decretalium cum commentariis marginalibus et interlinealibus. Cod. MS. in fol. maj. membran.

90......Gregorii IX. Libri Decretalium. Explicit Liber V. Cum notis marginalibus.

91......Liber Concordiae discordantium Canonum Cod. MS. membr. itidem cum notis marginalibus et Commentario perpetuo. fol. maj.

92......Petri Lombardi Liber Sententiarum Cod. MS. fol. maj. membr. splendidus.

93......Idem Opus initio mancum Cod. MS. in fol. Membr.

94......Libri V. Decretalium. Cod. MS. membr. fol.

95......Libri decretales cum Commentariis marginalibus. Cod. MS. membr. fol. maj.

96......Decretales cum collationibus Magistri Petri. Cod. MS. in fol. membran.

97......Vitae Sanctorum. Cod. MS. membranaceus perantiquus. in fol.

98......Explicit Apparatus D. Johannis Andreae super Sexto libro Decretalium. Cod. MS. in membrana fol.

99. Libri Decretalium cum comment. marg. Subscribitur: Johannes Doctor Doctorum. Cod. MS. membr. fol.

100......Fratris Joannis Tabula in Summam Confessariorum Raymundi. Cod. MS. membr. in fol.

101......Breviarium Ecclesiae Zagrabiensis cum Calendario. Cod. MS. membr. in fol. cum directorio.

102......Aliud simile cum calendario sine sanitatis observationibus, sed cum directorio. Cod. MS. membr. fol.

103. Aliud simile. Cod. membr. MS. fol. cum Calendario.

104......Item quartum simile Cod. Membr. MS. Seculi initiantis IX. cum nonnullis Notationibus historicis Calendario insertis.

105......Horae diurnae Breviarii ad usum Ecclesiae Zagrabiensis sine Calendario. Cod. MS. membr. in folio.

106........ Evangeliarium et Lectionarium. Cod. MS. membr. fol.

107......Liber Jesu fil. Syrach, seu Sapientiae et Ecclesiastici, cum Commentariis Rabani. Cod. MS. membr. in fol.

108......Fr. Raymundi Summa Confessariorum. Cod. MS. membr. in fol. Accedit Juris Canonici Summaria expositio.

109......Mamotrectus. Cod. MS. membr. in folio, initio veteri manu notatur: „Hic liber, qui Mamotrectus intitulatur, est Magistri Andreae Poloni Archidiaconi Dubicensis et Canonici in Ecclesia Zagrabiensi emtus Ducatis duobus Budae in Vendeta 1471, tandem A. 1478 legatus Monasterio S. Nicolai in Zagrabia per eundem. Archidiaconum Dubiczensem m. p. accedit Lexicon vocum.

110......Jacobi de Voragine Legenda Sanctorum. In fine aliquid de Longobardis Regibus tum Epistola Dionysii ad Timotheum de morte Apostolorum Petri et Pauli. Cod. MS. membr. fol.

111......Postilla in Psalmos, sive breves Expositiones in versus Psalmorum. Cod. MS. membr. in folio.

112......Capita IV. Librorum Sententiarum. — Liber con-

tra errorem Graecorum editus a Fratre Thoma. — Quaestiones in Capitulo Generali Parisiis MCCLXIX. celebrato propositae. — S. Hieronymi liber de Viris illustribus. — Quaedam de Prologis S. Hieronymi in LL. S. Scripturae. — Differentiae Opinionum S. Thomae Aquinatis. — Romanorum Pontificum Privilegia Ordini Praedicatorum data.

113......De Simonia Decisiones et Rescripta Rotae Romanae. — Instructiones pro Cancellaria Camerae Apostolicae cum Taxa Expeditionum — Cardinalatus et Archi- ac Episcopatus Romanae Ecclesiae totius Europae. — Impp. et Reges Christiani. Sequitur de illis Regibus, qui sunt feudatarii Ecclesiae Romanae : Rex Jerosolymitanus, Rex Siciliae, Rex Angliae, Rex Aragoniae, Rex Sardiniae, Rex Ungariae. — Iterum de Simonia. — De potestate absolvendi variis S. Hierarchiae membris competente. Cod. MS. membran. in fol.

114......Evangeliarum et Epistolarium.

115......Incipit Liber Rebi Moysi collectus ex dictis Galeni et ipocratis continentibus scibilia medicinae sub afforistica forma. Cod. MS. membr. in folio.

116......Incipit Cantica Canticorum Avicennae cum Commento Averois. — Incipit Tractatus de Mysterio etc. — Mri Arnoldi de Villanova Epistola ad Valentinum de reprobatione... fictionis. Cod. MS. membr. in folio.

117......Incipit de partibus et membris animatorum et perfectione ipsorum membrorum. — Explicit liber de animalibus. Cod. MS. membr. in folio.

118......S. Augustini Liber Soliloquiorum et plura ejus Opuscula. — In S. Scripturam, Genesim, Psalmos. etc. Codd. MS. membr. in fol. Voll. III.

119.......S. Augustini Confessionum Libri. Cod. MS. membr. in 4.

120......S. Gregorii Papae Moralium Libri. Cod. MS. membr. fol. maj.

121......Incipiunt Omiliarum Libri Gregorii super quatuor Evangelistas. Cod. MS. membr. fol.

122......Ejusdem S. Gregorii PP. Homiliae. Cod. membr. MS. fol.

123......Ejusdem S. Gregorii M. Homiliae. Cod. MS. membr. fol.

124......Homiliae incertorum Auctorum. Cod. MS. membr. fol.

125......Sermones Sacri collecti, ubi unus de S. Rege Hung. Stephano. Cod. MS. membr. in folio.

126......Pontificale Ecclesiae Cath. Zagrabiensis. Cod. MS. membran. in folio.

127......Magni Aurelii Cassiodori Senatoris Viri illustris Consularis Ordinis ex Magistris officiis praepositi atque varior. Liber I. incipit. MS. Cod. membr. Explicit Liber Cassiodori. in fol.

128. Iste Liber expositionis Evangeliorum et quaedam alia in se continens legatus est Ecclesiae Zagrabiensi per D. Joan. de ..... Archidiaconum de Vrbocz et Canonicum dictae Ecclesiae Zagrab. A. D. 1451. qui obiit in via ad Curiam Romanam in anno Jubileo. Cod. MS. membr. in folio.

129.... Biblia S. integra ex editione Divi Hieronymi cum ejus duplici Praefatione in IV Evangelia post Apocalypsim positis. Sequuntur Interpretationes Hebraeorum nominum. Cod. MS. membr. eminentissime scriptus in 8. Praefigitur quidam quasi extractus S. Scripturae

130......Quaestiones Theologicae incerti Autoris sub titulo Enchiridio Theol. Cod. MS. in fol. membr.

131......Fragmentum Historiae Naturalis cum moralisationibus. Cod. MS. membr. in fol.

132...... Grammatica versibus comprehensa. Cod. MS. membr. in folio.

133......M. T. Ciceronis Laelius aut de Amicitia ad Q. Pomponium amicum suum.

134......Guarini Tractatus de vita conjugali. — Eloquentissimi Viri Poggii Florentini in Laur. Vallam Invectiva feliciter incipit. — Laur. Vallae Viri Eloquentissimi in Poggium Florentinum Apologus feliciter incipit. — Ad Ill. ac Inclytum Principem Guidantonium Montisferrati Comitem Bonacursii Pistoriensis Legum Doctoris de Nobilitate Liber incipit — explicit. — Oratio praestantissimi et Cl. Viri Guarini Veronensis in principio Studii

Ferrariensis. — Oratio Francisci Philelphi in principio lectionis Rhetoricorum Ciceronis. — Oratio dicti Philelphi in principio publicae lectionis quam domi propter aemulos legebat. — Oratio praedicti Philelphi in principio Ethicorum. — Oratio Joannis Tuscanellae in studio Bononiensi in principio suarum lectionum, in qua laudat Poeticam Artem, Historiam, Physicamque et Oratorum disciplinam. — Cl. Viri Guarini Veronensis in serenissimam Virginem Mariam Ill. Regis Alfonzi filiam et Inclytum Marchionem Leonem Estensem Epitham. — Bapt. Guarini Epithalamium in Bartholom. Pendaliani et Margaretham Costabilem coram Serenissimo Imp. Friderico III. Pridie Idus Maji a. 1472. Guarinus Veronensis Ill. Principi Leonello S. dicit et optat. — Leonardi Aretini ad Nic. descriptorem ipsius Arminii. — Agellius L. III. Epist., quam Romani Consules Pyrrho Regi miserunt. — Fredericus Imp. Rom. ad totam communitatem Bononiensem Epistolae. — Responsum a Bononiensibus. — Epitaphium cujusdam Meretricis Panormitanae. — Oratio habita per d. Theodosium Specia in Conventu privato ante altare Ecclesiae fer. post d. Paulo Castella Juristarum Rectore 1446. d. 13. Jan. — In sero Epiph. donantur Principi nostro III pavones et Capones nomine Theodosii Specio pronunciatio. Et plura Specii et Guarini. Lud. Carbonis, Jordani de Ursinis etc. Cod. MS. Chartaceus in Octavo.

135......Liber Astronomicus. Incipit Liber Thebit filii Chorae de motu octavae spherae. — Radices planetarum ad annos 1400 post Nativitatem Christi 1477. cod. Chart. MS. in 4.

136......Cautelae Sanitatis. — Chronica ex Doctrina Graecorum ab Adam usque ad Imp. Fredericum. — Item Paduana et Veneta historica. Cod. MS. membr. in 4. Indubie etiam Hungarica quaedam.

137. Abbatis Rosty Manuscripta possidet Comes Battyhány in Comitatu Castriferrei.

138......Concilii Tridentini Acta ex prima Editione Manutii Romana cum subscriptionibus secretariorum ejusdem Concilii in exemplari splendido possidet Maximilianus Verhovacz Episcopus Zagrabiensis tamquam pretiosissimum Cimelium.

*

139......Incipit tractatus Petri magistri manducantis super veteri et novo testamento de creatione Empyrei, coeli et quatuor elementorum. Codex MS. membranaceus in folio.

140...... Breviarium, ut videtur Ecclesiae Zagrabiensis. Codex MS. membr. in folio.

141...... Sermones de tempore et Sanctis. Codex MS. membr. in folio.

142......Incipiunt Capitula librorum Augustini de Civitate Dei. Explicit IX. liber v. ultimus hujus operis Aurelii beati Augustini Episcopi De Gloriosissima Civitate Dei. Cod. MS. membr. in folio.

143......Exodus, Commentariis marginalibus illustratus. Cod. MS. in folio.

144......Liber distinctionum in modo praedicandi. Cod. MS. membranaceus in 8. maj.

145......Tractatus Theologici. Cod. MS. membr. in 8.

146.....Evangelia quatuor. Cod. membr. MS. in 4.

147......Meditationes Theologicae in textu sacrae Scripturae. Cod. MS. membr. in 8. Inscriptum habet initio: „liber Ecclae Zagrabiensis."

148......Tractatus Theologicus potissimum contra haereticos Cod. MS. membr. in folio.

149......Breviarium cum Calendario, ut videtur Ecclesiae Zagrabiensis. Cod. MS. in folio.

150......Breviarium cum Calendario itidem Ecclesiae Zagrab. Codex MS. membr. in 4.

151......Item aliud breviarium simile.

152......Item aliud; in fine habet inscriptionem: „finitus est liber iste Anno Dni ..30 (id est 1430.) Deo sit laus. Cod. MS. membr. in 4.

153......Incipit liber Scintillorum de diversis voluminibus in primis de Caritate. Cod. MS. membr. in 4.

154...... Formularium literarum in judiciis usitatarum. Explicit Summa magistri scripta manu Johannis Turicani notarii. Initialis est anni millesimi 255. Cod. MS. membr. in 4.

155......Tractatus juris Ecclesiastici. Cod. MS. membr. in 4.

156......Incipit tractatus de corpore Christi editus a fratre

Egidio Augusto Duronsi. Cod. MS. membr. in fol. In fine : Expliciunt Maximae Theologicae.

157. 1294. Incipit liber de servatione vitae humanae editus in praeclaro Studio montis Pessulani per magistrum Bernard. de Gordonio A. D. 1294. in conversione S. Pauli editus fuit. Cod. MS. memb. in 4.

158......Liber orationum sive precationum Ecclesiasticarum. Cod. MS. membr. in 8.

159......Commentarius in apocalypsin S. Johannis. Cod. MS. membr. in 4.

160......Tractatus Juris Canonici. Cod. MS. membr. in 4. In fine : explicit summa confessorum abbreviata a fratre O. de Karjocho ordinis fratrum praedicatorum.

161. 1286. Explicit Catholicon Caroli de Duba finitus in nova domo sub A. D. 1412. in vigilia B. Mariae Magdalenae Conscriptum est opus Anno 1286. Cod. MS. Cartaceus in fol. Inscriptum est : Ecclesiae Zagrabiensis. 1478.

162......Incipiunt consilia Egregii ac illustris medicinae Doctoris magistri Gentilis de Fulgnio. — Incipiunt quaedam ordinationes receptarum conferentium ex capite usque ad pedes partibus commembrorum compilatus per magistrum Petrum de Tusignano super nono almansoris. — Calendarium astronomicum cum explicationibus et prognosticationibus. Accedit tractatus quidam medicus. Cod. MS. Char. in fol.

163......Novum testamentum D. N. J. C. MS. Cart. in fol.

164.... .Explicit liber iste tertii maligranati (institutionis spiritualis in forma dialogi inter patrem et filium) scriptus de Commissione Domini Joannis Episcopi Zagrabiensis. Cod. MS. cart. in folio.

165......Incipit prologus in scientiam Theologicae veritatis. Accedit computus Ecclesiasticus Calendarii cum aliquot medicis inviationibus Cod. MS. chart. in fol.

166......Expliciunt Concordantiae doctrinae titulorum decretalium a Magistro Joanne de Deo compositae in Civitate Bononiensi, cujus anima requiescat in pace. Cod. MS. chart in fol.

167......Liber Theologicus. — Explicit liber B. Augustini de Contemtu Mundi ad Clericos scriptus. — Explicit tractatus de Corporis et sanguinis Christi Communione et sacrarum mis-

sarum celebratione editus Viennae per Magistrum Henricum Hassanem. — Iterum Tractatus Theol. — Incipit liber Richardi doctoris de interiori homine Theologicus. — Incipit Glossa super vigilias mortuorum. Cod. MS. chart. in fol.

168......Summa Pisana. Juxta Alphabetum. Cod. MS. chart. fol.

169......Grammaticum Opus vetustum. Cod. MS. chart. in fol.

170......Receptae Magistri Petri Tussiani de speciebus simplicibus et compositis. Cod. MS. chart. in fol.

171......Ethymologia (vocum) Isydori. Cod. MS. chart. in 4.

172......Incipit Registrum Quaestionum contentorum in Canone. Cod. MS. chart. in fol.

173......Tractatus Theologico-Scripturisticus in Matthaeum. Cod. MS. chart. in fol.

174......Secunda Pars Catholicon : Ecclesiae Zagrab. per modum Lexici. Cod. MS. chart. in fol.

175......Compilatio Jacobi quondam Magistri Isaach Physici de Padua, de expositione vocabulorum secundum sententiam Cognitionis. Est Lexicon Lat. Cod. MS. chart in fol.

176...... Andreae Polomi De Terminis Juris. Est Lexicon Juridicum. Cod. MS. Chart. in fol.

177......Jun. Juvenalis Aquitani Satyrarum Libri cum quibusdam Notis Guarini. — Ovidii Libri Amorum. — Ejusdem de Remedio Amorum. Cod. MS. chart. in fol.

178......Opus Theologicum. — Lamentationes et Consolatio Philosophiae. — Iterum Theologicus Cod. MS. chart. in 4.

179......Tractatus Theologicus. Cod. MS. chart. in 4.

180......Opus medicum vetus. Cod. MS. chartaceus. duo Tom. Paulo recentioris aetatis folio.

181......Notata de familiis Carinthiae. — Protocollum rdinatorum dioecesis Labacensis, et alia Ecclesiastica hujus dioeesis. MS. Car. in folio.

182......Pauli Ritteri opera inedita. Copia recens. folio. ictionarium Latino-Croaticum.

183......Normales Regiae Dispositiones ad Excelsum in . Dalm. Croat. et Sclav. Consilium Regium ab A. 1767—1771. folio.

184......Antoni B. Baytay Copia : Historia Hungariae.

185......Constituta regia Politicorum. Tomi III. Regnante Josepho secundo edita.

186......G. S. Lakics, Jus publicum Hungariae. In fol. T. VI.

187......Ignoti nulla cupido, neque metus. Folio.

188......Historia collegii Soc. Jesu Posegani ab A. 1695—1772. Folio.

189. . . . . . Acta Commissionum et Deputationum articularium anni 1791 omnia. Folio.

190. . . . . . Breve Conpendio della potesta e creatione del Papa del origine dei Cardinali, loro titoli et habiti.

191. . . . . . Pronostico del conclave di Urbano Ottavo, nel quale fu creato Papa Inozenzo X. MS. quadro.

192. . . . . . Caput IV. de Togate administrationis adjunctis administratori rei publicae necessariis personis videlicet et rebus ubi et quodam de jure . . . . . . publico. Fine. Finis institutionum Politicarum.

193. . . . . . Collectio actorum Publicorum in quarto.

194. . . . . . Poeticorum Illiricorum Tomi V. 1° Palmotta. 2° Osman Gundulichii. 3° Anonymi et aliorum, ultimus Stipanovich.

195. Walwasor Wappen-Buch Insignia illluminata Carnioliae. Iconum 16. Tom. in ultimo icones Alberti Dürer.

II.

A zágrábi egyetemi könyvtár kéziratai.

Manuscripta Pauli Ritteri.

196... Offuciae Joannis Lucii de Regno Dalmatiae et Croatiae refutatae. Non est opus ordinatum, et in stylum redactum, sed potius fragmenta tantum materiarum pro efformando hoc opere sparsim congesta. In folio.

197... ..Serbiae illustratae opus in libros VIII. divisum, sed necdum ordinate descriptum. In fine habet Additiones sed inordinate congestas in foliis 16. In fol.

198......Banologia, sive de Banis Croatiae etc. cum continua Banorum Chronologia. Opus in X. capita divisum. Ibidem adnectitur fragmentum posteriorum VI capitum. In fol. 1.

199......Vitae SS. Illyrici. Opus aeque non terminatum. In fol.

200......Diss. de Hungarico in Croatiam jure. In fol.

201......Tomulus diversarum Collectionum, ubi

1. Privilegia Episcopatus Quinque Eccles.

2. Dissertatiuncula de Ecclesia Collegiata S. Petri de Posega.

3. Diss. de Episcopatu Bosnensi cum Catalogo imperfecto Episcoporum.

4. Cathedralis Ecclesiae Zagrabiensis Dignitates, Archidiaconatus et Parochiae ex Albo ejusdem Capituli in interiore Sacrario duabus Catenis acclavato, quod in fine mancum est.

5. Bened. Vinkovich Episcopi Zagrabiensis de Curia et Monasterio Ivanichensi.

6. Ejusdem Ritteri diversa Fragmenta excerpta ad Historiam patriam......

202......Diversa fragmenta excerpta tam patria, quam ad Historiam patriam pertinentia. In 4.

203......Otia metrica tam MSS. quam impressa. In 4.

204......Excerpta ex AA. tam Graecis, quam Latinis ad Historiam patriam pertinentia. In 4.

205......Adumbratio insignium praecipuarum Croaticarum familiarum, sed imperfecta, et calamo tantum facta. In 4.

206......12. Literae Eruditorum ad Ritterum In 4.

MSS. Georgii Marcellevich Canonici Zagrabiensis.

207......Extractus Diplomatum et Monumentorum ad Historiam patriae spectantium in originali, sed desunt in primo aliquot folia. In fol.

208......Extractus Monumentorum copiosus, et in ordinem chronologicum juxta seriem Episcoporum usque ad A. 1500 reductus. In fol.

209......Franc. Ladanyi de gestis Banorum Regni Sclavoniae. In 4.

210......Dan. Farlati Fragmentum Historiae Zagrab. Eccl. in Phyliris sex, sed illud ejusdem Illyrici S. Tomo V. jam insertum est. In fol.

211......Anonymi Informatio de Valachorum, in Confiniis Regni Sclavoniae degentium Episcopatus origine, progressu, et effectibus. In fol.

212......Copia Privilegiorum Nationi Valachicae concessorum. In fol.

213......R. Fr. Raphaelis Levakovich Canonici Zagrab. et Episcopi Samandr. Descriptio Eccl. Zagrab. Cathedralis et Historia de fundatione ejusdem Ecclesiae, sed manca. In fol.

214......Ejusdem aliquot vetusta diplomata copiata, item aliquot errores Bonfinii detecti. Item Observationes de vita S. Stephani; denique copia aliquot missilium suarum literarum. In fol.

215......Ejusdem literae de processione Spiritus S. adversus Schismaticos. In fol.

216......Anonymi Notitiae quaedam ad Historiam patriam spectantes ab A. 1553 usque 1736, ubi adnectitur Catalogus imperfectus Episcoporum Zagrabiensium et Series Canonicorum ordine alphabetico. Denique Responsum Zrinianum ad Scriptum Montecucculianum. In 4.

217......Fragmentum circa rebellionem Sisciensem. In. 4.

218......Anonymi Notitiae circa Archidiaconatum de Guersche. In fol.

219......Compendium Synodorum Dioecesis Zagrabiensis sub Martino Borkovich et Alexandro Mikulich Episcopis Zagrabiensibus celebratarum. In 4.

220......Osman Spievan po Givu Gundulichiu Vlestenilu Dubrovaczkomu Godischa 1621. Id est: Carmen de Osmano Joannis de Gundulich Nobilis Ragusaei A. 1621. In 4.

MSS. Kerchelichiana.

221......Originale editi jam libri sub titulo: Notitae praeliminares Bath. Adami Kerchelich.

222......Ejusdem K. Originale editi jam libri: Historia Ecclesiae Zagrabiensis. In fol.

223......Ejusdem Annales Regni Sclavoniae ab A. 1774. In fol.

224......Ejusdem Extractus diversorum diplomatum et literalium Instrumentorum. In folio.

225......Ejusdem Fasciculus diversorum Excerptorum, Notatorum et Lucubrationum imperfectarum, inter quas reperitur Diss. de Cilleja, item de Provincia Franciscanorum Croato-Carniolica item Copia aucta Operis Ritteriani. In fol.

226......Ejusdem Historia Episcopatus Quinque Ecclesiensis. In fol.

227......Ejusdem Copia Opusculi Ritteriani de Banatu Croatiae cum adnexa Diss. de Locumtenentibus, quae est Kerchelichiana. In 4.

228......Ejusdem Institutionum Politicarum Libri III. In 4.

229......Ejusdem de sublimium duarum in Mundo Potestatum fundamento et concordia. Item de initiis Religionis Christianea in Hung. et Ecclesiae Hung. primaeva Constitutione. In 4.

230......Ejusdem Fragmentum Notitiae Canonicorum Zagrab. nec non Notata quaedam Chronologica pro A. 1748. In fol.

231......Ejusdem diversae Diss. Lucubrationes et Excerpta partim perfecta, partim imperfecta, ubi Dissertationes de Bosna, de finibus totius Regni Hung., de memoria Gorensis olim Castri et Comitatus, Notitia diplomatica de Stebnicza, Diss. de Inscriptione Stenyoviczii effossa. Collectio variarum Inscriptionum et his similia. In 4.

232...... Ejusdem Extractus Protocollorum ab A. 1565 usque 1710 cui subjicitur Extractus rerum memorabilium ex Diario vitae Balth. Patachich. In fol.

233......Literae Eruditorum virorum ad Balth. Kerchelich Scriptae. In 4.

234......Tres Fasciculi literarum Missilium ad comprobandos per illum Annales inde ab A. 1748. —.... deservientium. In 4.

235......Acta Diaetae A. 1741. In fol.

236......Formularia diversa Stylorum juridicorum. In fol.

237......Decisiones Curiae Reg. ab A. 1734—1747. In fol.

238......Klossii Tractatus de Processibus Causarum Fori Comitatensis.

239......Monita patris ad filium in Aula degentem Autore Angelo Anicio Franciscano. In fol.

240......Annalibus Kerchelichii inseritur : Memoriae virorum illustrium summariae ab Anno 1764. Ubi vita resque gestae RR. Excell. Georgii Branyuk Episcopi Zagrabiensis ab A. 1689—1734 et alia memorabilia. Item

241......Vita Franc. Xav. Klobusiczky et Franc. Thausi Episcoporum Zagrabiensium.

242......Motiva demonstrantia nec expedire nec legitime

posse Zagrabiensis Ecclesiae Clerum a judicatu sibi subjectorum suique populi ex privilegiis competente et usu quinque ad minimum Seculorum imperturbate firmato per Comitatus exturbari neque ad viam juris ordinariam quaestionem enatam debere relegari.

243...... De Ecclesiarum Cathedralium in particulari Ecclesiae Regni Hungariae Vario multiplicique populo hujusque obligationis et aliis ut infra deductio.

244...... Defensio usus Diplomatum aliorumque veterum monumentorum atque Scriptorum in illustrandis cuiuscumque patriae rebus ab eruditis et doctis adhiberi solitorum pro eruenda rerum veritate. Adversus persecutores veritatis et Tenebrarum amatores auctore Ivone Pauli Presbytero Apostolico Societatis Jesu et Publico Doctorum Doctore.

245...... Dissertatio fundamentalis de decimis Serviens pro informatione et opinionis petitae in questione actuali motivis.

246..... Questio de praecedentia, ut folio sequente velocius compilata et in stylo corrigenda.

247...... Dissertatio de Tripartito sive opere Verbőczy.

248...... In Christi Jesu Nomine. De finibus totius Regni Hungariae adeoque de Hungaria, Sclavonia, Croatia, Dalmatia, Rama, Servia etc. Opus ad utilitatem Apostolicorum S. Coronae Regum totiusque reipublicae jura cognoscenda conservandaque ex obligatione Civili ac in Patriam pie lato collectum et conscriptum Auctore Balthasaro Kerchelich etc.

249...... Balthasaris Adami Kerchelich etc. de rerum necessaria cognitione, requisitis item in Parocho virtutibus ad satisfaciendum debite officio boni Civis Patriae et veri animarum pastoris Ecclesiastici. Denique de mediis finis promissi consequendi. Dissertatio A. R. Dominis Parochis Archi Diaconatus Chasmensis oblata et dedicata.

250...... Dissertatio de Cileae Praerogativis veteribus, conscripta a B. A. Kerchelich Dum is Historiam Ecclesiae scriberet meamque optaret opinionem de Episcopatu illo veteri Celleiano quem Lazius seculo tertio commemoraret. Sed quia doctissimus vir Viennae in Collegio Theresiano pie obiisset dissertationem hanc non obtinuit et penes me remansit. NB. Istam Zagrabiensi Typographo pro Calendario novi anni 1765. edendam permisi et hic ut edita est continetur. B. Kerchelich.

251......De reservatione et delictis in Ecclesia Zagrabiensi Episcopo reservatis. Confessariis omnibus utilis explanatio ex comissione Dioecesanae Sedis deducta per B. Kerchelich.

252......Memoria Gorensis olim Castri, Comitatusque nunc praepositi Zagrabiensis bonorum ejusdemque dotis a Rege Leopoldo constitutae. Accedunt memoriae Prioratus Auranae olim et praeposíturae Zagrabiensis Ecclesiae erutae et conscriptae per A. B. Kerchelich ad posteritatis lumen.

253... ..Catalogus Episcoporum Zagrabiensium ab erecta sede sive A. 1091. ad A. praesentem 1764. desumtus ex Historiarum Ecclesiae Zagrab. Tomo conscripto, ex Diplomatibus et aliis monumentis publicis ac authenticis secundum regulas historicae probabilitatis. De S. Regni Hungariae Coronae Ecclesiastico Jure, ex juris municipalis nationalibus conciliis, Synodalibus item Constitutionibus, Manuscriptis Privilegiis, Historia, Diplomatibus etc. cum Sacris Canonibus facta combinatione, compilatore B. A. Kerchelich.

254......De Stopnica notitiae Diplomaticae.

255......Notata diversa sive fragmenta varia Chronologica ubi maxime Synopsis Cronologica imperatorum a Christo nato et eorum temporibus memorabilia compilata per et pro privata notitia B. K. Adduntur nomina orientis.

256......Notata quaedam de Illyrico actuali et Genealogia familiarum aliquarum.

257......Informatio de Valachorum in Confiniis Regni Sclavoniae degentium Episcopatus origine, progressu et effectibus. Item si ultra est tolerandus, an et qualiter conferendus ad hoc, ut fides Catholica incrementum capiat et salus Patriae minus periculi timeat.

258......De Celea seu Celia, hodie Cilea.

259......Summaria varia Notationum de Illyrico et Dalmatia in genere, dein Reges Croatiae, Bosniae, Serviae, Bulgariae, Rasciae, Duces Spalatensium, S. Sabae, Culmiae etc.

ADATOK
A NYITRAI „EGYHÁZMEGYEI KÖNYVTÁRRÓL“.

Közli : DEZSÖ ADOLF.

Örvendetes mozzanatot jegyezhetünk fel a szellemi cultura terén, midőn egy oly imposans könyvtár megnyitásáról adunk értesítést, mely a vidéki jelentékenyebb könyvtárak közt is ritkítja párját. Ez a *nyitrai* egyházmegye legújabban *nyilvánossá* lett könyvtára, melyről a következőkben adunk rövid tudósítást.

Mint minden székesegyház, úgy a *nyitrai* is, mely hazánkban eredetére nézve az első, vagy legalább is az elsők egyike, már a legrégibb időkben birt nagyobb könyvgyűjteménynyel. *Könyvtárról* azonban csak a XVI. században történik említés, mint ezt számos régi könyv czímlapjára írott feljegyzés bizonyítja. Ámde, jóllehet könyvtár létezett már ez időben, mégis annak állapotáról sehol sem akadunk tüzetesebb adatokra, s csak a XVII-ik századon innen lehet szó e könyvtár állapotáról. A fennálló könyvtárt ugyanis a mult század második tizedében gr. *Erdödy László Ádám* nyitrai püspök (1706—1736.) *válogatott codexekben gazdag* gyűjteményével szaporítva, a székesegyház előcsarnoka fölötti második emeleten létező két tágas és szellős, csinos állványokkal ellátott teremben helyezte el; [1] egyszersmind meghagyta, hogy *az elhalálozandó kanonokok könyveit eme könyvtár örökölje.*

E könyvtár azonban egész az 1884. évig *magánjellegü* volt, a mennyiben a különben is kevésbbé megközelíthető könyvtári

[1] L. *Dezsericzky Emer. Pro cultu Literarum in Hungaria.* Romae 1743. p. 195.

helyiségeket több oknál fogva a közönség rendelkezésére bocsátani nem lehetett, s a helybeli egyháziak is csak ritkán használták, minthogy az egyes kanonokok irodalmi hagyatékán kivül újabb művek nem szereztetvén, a könyvtár a tudományosság mai szinvonalán nem állott. E bajon mielőbb segiteni, a jelenlegi nyitrai püspök, dr. *Roskoványi Ágoston* egyik főbb óhajának tárgyát képezte, ki is monumentális alkotásainak egyik kimagasló tényét eszközölte az által, hogy egy új, *„egyházmegyei“*-nek nevezendő könyvtár alapitását határozta el; s részben azért is, hogy e határozatát valósitsa, előbb saját költségén új seminariumot épittetett, s miután ez 1878. év őszén megnyittatott, a régi seminariumnak egy részét könyvtárrá alakittatni s berendeztetni sietett. Az átalakitás és berendezés költségeit, melyek az 50 ezer forintnyi összeget jóval túlhaladták, szintén ő viselte, úgy hogy a mostani könyvtár alapitójáúl tulajdonképen ő tekintendő.

A könyvtár felszerelése az 1879-ik év tavaszán teljesen elkészült, s a püspök az év május 11-én a nyitrai káptalanhoz intézett leiratában elrendelte, hogy az eddigi székesegyházi könyvtár, nemkülönben *Vurum* és *Palugyay* (1838—1858.) nyitrai püspökök, valamint a *püspöki papnövelde* könyvgyűjteményei egyesitve, az új könyvtárban helyeztessenek el s egyúttal a rendezés munkálatának vezetésére *Vágner József* nyitrai prépost-kanonokot kérte föl, ki öt éven keresztül fáradhatlan kitartással s szakavatott műértelemmel dolgozott a bátran chaosnak nevezhető könyvhalmazok szakszerű rendezésén, s azt úgyszólván egymaga hajtotta végre.

De lássuk magát a könyvtárt, még pedig közelebbről először azt, mit e szóval anyagi értelemben jelezni szoktunk, t. i. *a könyvtári épületet.*

Mint fennebb emlitettem, könyvtári helyiségeкül a nyitrai főpásztor a régi seminarium egy részét alakittatta át. A könyvek befogadására szánt helyiség egy, körülbelül 24 méter hosszú, 7 méter széles, emeletmagasságnyira emelkedő terem, melynek 1·70 méter széles, 4·20 méter magas ivos ablakai (szám szerint 5) keletre nyilnak, s belűlről világos barnára fényezett, összehajtható erős vastáblákkal vannak ellátva. A terem butorzata, melynek külső részei barnára, belső oldalai pedig fehérre vannak

mázolva, igen szilárd, a mennyiben a fárészeket öntött vasoszlopok s erős vas keresztlemezek és kapcsok tartják. A könyvtár tértakarékossági rendszer szerint van berendezve; azaz minden lehető tér igénybe van véve s felhasználva a könyvkészlet elhelyezésére, úgy azonban, hogy minden egyes állvány és könyvpolcz a legkényelmesebben elérhető. A könyvtár, mint mondva volt, 80 ezer kötetre van számítva, azonban, mint már most látható, alig lesz képes többet befogadni, 50—60 ezer kötetnél. A terem, hosszában, illetőleg magasságában három részre van felosztva: földszintre, első és második erkélyre. Az impozáns könyvállványok az ablakos keleti oldaltól $1^1/_2$ méternyire úgy vannak felállítva, hogy a másik hosszoldalhoz támaszkodó, egész fel a stucco-mennyezetig emelkedő pavillonokat képeznek, körösködül osztályokra szakasztva s bronzszínű vasrácsozattal ellátva, mely a búvárlat közben esetleg kivett könyvek elhelyezésére szolgáló díszes pulpitusba végződik. A terem közepén a többitől alakra elütő, nyolczoldalú pavillon emelkedik szintén a mennyezetig, s ennek a pavillonnak belsejében van alkalmazva az erkélyekre vezető vas csigalépcső; külső hat oldala szintén könyvek befogadására van berendezve; az ablakok felé nyiló egyik üresen hagyott oldal pedig e pavillon belsejébe a világosságot szolgáltatja, az ezzel szemközti oldal pedig az egyes erkélyekre kijáratúl szolgál jobbra és balra. Ezekben a pavillonszerű s úgy a földszinten, mint az erkélyeken kényelmes folyosók által összekötött könyvállványokban, továbbá az egyik hosszoldal s a szélességi oldalak hosszában, úgyszintén az ablakok között és ablak alatt vannak a latin számjegyekkel ellátott könyvszekrények elhelyezve, számszerint 138, úgy, hogy a földszintre, az ablakok közötti és ablakok alatti szekrényekkel együtt 50, az első és második erkélyre pedig 44—44 szekrény esik. A könyvtárteremből egy erős vasajtó az útczára, a másik pedig a nyilvános olvasóterembe, ebből ismét egy üveges ajtó a könyvtárnok lakásába vezet.

A rendezetlenül heverő könyveket nem illeti meg a könyvtár elnevezés; s e szempontból Nyitrán egész a legújabb időkig csak könyvraktárról, legjobb esetben könygyűjteményekről lehetett szó, mert sem a papnevelői, sem a székesegyházi könyvtár nem ment át soha rendszeresen végrehajtott rendezésen; azért

is, a most már *„egyházmegyei“*-nek nevezett könyvtár könyvkészletét, mely a főpásztori rendelet értelmében több könyvgyűjteményből halmozódott össze, bátran chaosnak lehetett nevezni. *Vágner József* kanonok, kit egyúttal a könyvtár igazgatójának nevezett ki a püspök, ezen chaosból 5 évi (megjegyzem, hogy a hideg hónapokban a könyvtárban nem igen lehetett dolgozni, nem lévén a helyiség fűtésre berendezve) fáradhatlan munkálkodás után jól rendezett hadsereget létesített, mely fárasztó munkában csak egyetlen egy segéd támogatta őt.

Azonban mégis tévedés volt tőlem, hogy a beállított könyvkészletet chaosnak neveztem; mert ez a nem igen megtisztelő elnevezés csak is egy részét illette meg. Ugyanis már azóta, hogy a jelenlegi nagytudományú püspök, *Roskoványi Ágoston* foglalta el az ősrégi püspöki várlakot (1859), létezett a püspöki várpalotában könyvtár, a püspök magánkönyvtára, melyre legkevésbbé sem alkalmazható az általam használt elnevezés, mert a könyvtár nevet teljes mérvben megérdemlé. Ezzel a könyvtárral veté meg a nagytudományú püspök a jelen könyvtár alapját, a mennyiben eddig 3 év alatt (1882—1885) mintegy 15,500 művet 18,650 kötetben ajándékozott az általa létesített egyházmegyei könyvtárnak.

A nagylelkű adományozó egyúttal kikötötte, hogy az általa ajándékozott könyvkészlet, mely már szakok szerint volt rendezve, külön kezeltessék, külön czímtárba vétessék, s a többi könyvektől elkülönítve, lehetőleg oly módon s oly sorban helyeztessék el, a mint a püspöki palotában volt elhelyezve. Ez szolgált irányadóúl a rendezésnél, ez volt egyszersmind lényeges befolyással a rendszerre, melyet a rendező kanonok s igazgató követett s követni kénytelen volt, mivel az adományozónak óhajtását tiszteletben kellett tartani. Ennek folytán a könyvtárunk rendezésénél elfogadott rendszer első tekintetre, s nem tekintve e kikötést, különösnek tetszhetik ugyan, de czélszerűség szempontjából semmi kivánni valót nem hagy fönn.

Szerény véleményem szerint, a mily tévesen jár el az, a ki a könyvtártan megállapitott szabályait teljesen ignorálja, ép oly kevéssé helyesen cselekszik, a ki bizonyos elfogadott abstract szabályokhoz betű szerint ragaszkodik s azokat szentírásnak tekinti, melyből egy hajszálat sem szabad feláldozni a czélsze-

rűségnek, a helyi viszonyoknak, a meglévő készlet minőségének, szóval az accidentális körülmények és követelményeknek.

Könyvtárunk, a fenemlített püspöki kikötés folytán, két részre van osztva, úgy hogy a könyvtárterem nagyobb része az olvasóterem felől egész a nyolczoldalú pavillonig bezárólag — a volt székesegyházi s egyéb könyvgyűjtemények befogadására, a a másik rész pedig a *„Roskoványi-könyvtár“* elhelyezésére szolgál, s elvül elfogadtatván a szakszerű rendezés, a meglevő szakok kétszeresen fordúlnak elő s a szakszerű főczímtár is, melynek mind a két kötetét a rendező kanonok úr csekély kivétellel sajátkezűleg írta s tisztázta, két külön kötetbe foglaltatott.

A mi a rendszert illeti, könyvtárunk rendszere sem a m. n. múzeumi, sem pedig az egyetemi könyvtár rendszerével nem egyezik egészen, hanem, ha szabad magamat úgy kifejeznem az arany középút e két rendszer közt szolgált irányadóúl. — A múzeumi könyvtár rendszerével annyiban nem egyezik, a mennyiben a *beékelés* mellőztetett; s a könyvek, tudományszakok szerint elkülönítve, s az alak különfélesége szerint csoportosítva, az egyes szekrényekben úgy helyeztettek el, hogy nem betűrendben, tehát nem is úgy, a mint a betűrendes czímtárba vannak bejegyezve, hanem a gyarapodás egymásutánja szerint állanak az egyes polczokon, s alúlról fölfelé, balról jobbra haladó folyó számokkal láttattak el, még pedig egy műnek valamennyi kötete egy s ugyanazon számmal. A mint az egyik szekrény az egy szakhoz tartozó könyvekkel betelt, ugyanoly módon helyeztettek el az ugyanazon szakhoz tartozó könyvek a közvetlenűl következő szekrényben s a számozás újra kezdetett. A szekrény fenmaradt üres polczai szaporodások befogadására vannak szánva. A könyvek jegye e szerint *tekintet nélkül a szakra,* melyhez a mű tartozik, két jegyből áll : a könyvszekrény római számjegyéből és a mű arabs számjegyéből; pl. LIX. 217, mely jegyek a főczímtárban megfelelő rovatokban vannak bejegyezve, úgy, hogy a czímtár szerint bármely könyvet egy pillanat alatt meg lehet találni.

Itt meg kell jegyeznem, hogy a szekrények egyes polczai kettős sorúak ; a hátulsó sor sokkal magasabban áll, úgy, hogy a könyv a hátulsó sorban is egészen látható s kényelmesen kivehető. Ezt leginkább azért említem, mert a könyvelhelye-

zésnek egy másik módjáról kell megemlékeznem, melyet a könyvtár másik részénél kellett alkalmazásba venni. Ugyanis a *„Roskoványi-könyvtár“* felállításánál a már említett körülmény folytán a szükség úgy hozta magával, hogy könyvtárunk ezen részében a könyvszekrények egyes polczainak első és hátúlsó sorait külön kellett megjegyezni és számozni. A könyvszekrény tehát itt is latin számjegygyel jelöltetett meg; a polczok megjelölésére pedig *A, B, C, D* és *E* stb. betűk, illetőleg a hátulsó sorok megjelölésére A_2, B_2, C_2, D_2, E_2 stb. jegyek használtattak, s egy-egy polcznak első és hátúlsó sora külön-külön számmal jelöltetett; példáúl: LXXII. B. 27. (a 2-ik polcz első sora), LXXII. B_2. 27 (a 2-ik polcz hátulsó sora). A *„Roskoványi-könyvtár“* czímtára, megfelelő jegyekkel ellátva az illető rovatokban, külön kötetbe foglaltatott s az egyöntetűség ebben is meg van tartva. Czélszerűség szempontjából, mint kiki láthatja, ez a mód sem eshetik kifogás alá, kivált, ha meggondoljuk, hogy a szükségesség ezt nagyon is indokolja.

A szakok szerint osztályozott főczímtár, czélszerűen rovatozott nyomatott íveken két vaskos foliokötetben az összes könyvkészletet tartalmazza, egy-egy szak külön-külön betűrendben, minden egyes szaknál az egyes betűk csoportjai végén a meglévő készlet bevezetése után a szükség szerint kisebb-nagyobb üres tér van hagyva, hová az időnkénti szaporodás beiktattatik.

A szakok megállapításánál ugyancsak a szükségesség szempontja volt az irányadó. Tekintet nélkül a fő- és alszakokra (a könyvtár természetét s a könyvkészlet szakok szerinti mennyiségét és minőségét véve alapúl), a szakok következőleg állapíttattak meg:

Az I. kötetben:

I. Studium Biblicum.
II. SS. Patres et Scriptores ecclesiastici.
III. Theologia generalis, dogmatica et polemica.
IV. Theologia moralis et ascetica.
V. Theologia pastoralis et Liturgica.
VI. Sermones sacri.
VII. Jus ecclesiasticum.
VIII. Historia ecclesiastica.
IX. Scripta periodica ecclesiastica.

X. Jus civile hungaricum et extraneum.
XI. Historia Hungariae.
XII. Historia universalis et Geographia.
XIII. Philosophia et Paedagogia.
XIV. Scientiae naturales et Mathesis.
XV. Grammaticae, Lexica et Encyclopaediae.
XVI. Auctores latini et graeci.
XVII. Literatura hung., germ., gall., ital. et slav.
XVIII. Ephemerides.

A II. kötetben *(Roskoványi-könyvtár),* kevés eltéréssel, ugyanazon szakok állapíttattak meg, csakhogy, a meglevő könyvkészlet szerint, az *egyházjoghoz* a következő alszakokat, illetőleg az alszakok alosztályait kellett csatolni s külön megállapítani:

VIII. Concilia generalia et particularia.
IX. Concilium Vaticanum et infallibilitas Papae.
X. Romanus Pontifex tamquam Primas Ecclesiae et Princeps civilis.
XI. De Matrimonio ecclesiastico, mixto ac civili.
XII. De Coelibatu Cleri.

Az *egyháztörténelemhez* pedig:

XIV. Jesuitica. (A Jézus-társaságra vonatkozó művek.)

Ezen 6 alszak igazi unicumát képezi könyvtárunknak, a mennyiben majdnem az összes mívelt nyelveken megjelent kisebbnagyobb munkák, valódi hangyaszorgalommal gyűjtött s tárgy szerint egy-egy kötetbe foglalt röpiratok, melyek ezekbe osztattak, oly teljes gyűjteményt képeznek, milyen bizonyára Európának csak kevés e nemű könyvtárában található. Egy-egy ily alszak 600—800 művet tartalmaz, 400—600 kötetben, a X. számú meg épen 2438 művet 1352 kötetben és 481 füzetben.

A könyvtár jelenleg (az 1884. év végén lévő állapotot véve) összesen 23,892 műből áll, 35,156 kötet, illetőleg füzetben. Azonkívül van igen számos vegyes mű, mint pl. egyházi névtárak, naptárak, alkalmi költemények és beszédek, üdvözlő íratok, melyek eddigelé rendezve nincsenek, s igy számuk sem állapítható meg; azonkívül sok másodpéldány, melyeknek jegyzéke el fog készíttetni.

Osnyomtatványokban, régi kéziratokban könyvtárunk aránylag szegény, minek oka az, hogy a nyitrai vár, hol a püspöki

lak és a székesegyház áll, igen sok viszontagságon és pusztításon ment keresztül, s igy legértékesebb könyvtári kincsei elvesztek, vagy később az ehhez való érzék hiányában sérülést vagy csonkítást szenvedtek. Mindamellett van több érdekes ősnyomtatványunk s régi magyar nyomtatványunk 1552. évtől 1711-ig. Kéziratgyűjteményünk eddigelé nincs rendezve. A rendezés után úgy erről, mint egyáltalán könyvtárunk állapotáról kimerítő részletes jelentést fogok közölni; de amúgy is tudomásom van, hogy Vágner József kanonok az ősnyomtatványokat és kéziratgyűjteményünket különös tanúlmány tárgyává tette, s az eredményt esetleg önálló munkában is közzé fogja tenni, a mivel bizonyára nagy szolgálatot tenne a hazai tudományosságnak.

A könyvtár tetemes vásárlások útján évről-évre jelentékenyen szaporodik; különösen azon szakokra fordíttatik a főfigyelem, melyek azelőtt el voltak hanyagolva, s melyekben a rendezés megtörténte után legszembetűnőbb hiányok mutatkoztak.

A könyvtárnak saját alapja van, mely közel 25,000 frtot tesz; azonkivül a nm. püspök úr évenkint 500 forintot utalványoz saját alapítványaiból, s a könyvtárnok ellátásának költségeihez évenkint 300 forinttal járúl saját pénztárából.

A könyvtár, mint már említve volt, nyilvános jelleggel bir, s az olvasóterem 1885. nov. 30-án, mint *Roskoványi Ágoston* püspök úr őnmtsága püspökké szenteltetésének 34-ik évfordulója napján fényes vendégkoszorú jelenlétében ünnepélyesen megnyittatott, a könyvtár igazgatója, *Vágner* József kanonok úr által, ki ez alkalommal nagyszabású megnyitó beszédet tartott.

A könyvtárnál 1885. nov. 1. óta rendszeres könyvtárnoki *állomás van;* jelenlegi könyvtárnok: *Dezső Adolf;* azonkívül külön könyvtári szolga is van alkalmazva.

A könyvtárt a közönség a következő, főpásztori rendelettel megállapított s megerősített szabályzat szerint használhatja.

1. A könyvtár melletti olvasóterem a tudományok kedvelői számára — julius és augusztus hónapok, továbbá vasár- és ünnepnapok, valamint a husvét előtti nagyhét kivételével, naponkint, és pedig reggel 10 órától 12-ig; délután, októbertől áprilisig: 2—3-ig; áprilistól októberig: 3—5-ig nyitva leend.

2. A könyvtárba vezető folyosón s az olvasóteremben a hangosabb társalgás és dohányzás tilos.

3. Az olvasásra kivánt munkák mindig a könyvtárnoktól kérendők, ki azokat kikeresvén átadja és használat után átveszi.

4. A könyvtár állványairól könyveket kivenni a könyvtárt megtekintő vendégeknek meg nem engedtetik. Diszműveket, ősnyomtatványokat vagy kéziratokat a könyvtárnok kivánatra megmutat.

5. Az olvasó a használatra átvett könyv tisztaságáért s épségeért felelős. A könyvek széleire írni nem szabad ; a könyv lapjainak vagy tábláinak beszennyezése, vagy a műnek bármely módon való megcsonkítása esetében az olvasó kárpótlásra s esetleg más példány beszerzésére kötelezhető.

6. Díszművek vagy nagy értékű könyvek olvasásra ki nem adatnak.

7. Helybeli tanárok és irodalommal foglalkozók szakmájokhoz tartozó munkákat otthoni használatra, a könyvtárnok által meghatározandó időre, sajátkezűleg írandó térítmény mellett, kölcsön vehetnek; vidékre azonban könyvek nem kölcsönöztetnek. — —

A nyitrai közönség, melynek érdekében a főpásztor ily megbecsűlhetetlen áldozatokat hozott ezen közkönyvtár megállapításával és gazdagításával, eddigelé nagyobbára arra szorítkozik, hogy a könyvtárt megtekinti s egészen elragadtatik nagyszerűsége s a vidéki városokban egyáltalán szokatlan jelenség által, de eddig, az egyházi személyek kivételével nem igen használja, az olvasótermet meg épen nagyon kevesen keresik fel. Igaz, más téren a dolog ujdonsága vonz, itt meg épen a dolog szokatlan volta képezi az akadályt, melyet előbb le kell győzni ; mert különben azt kellene mondani, hogy Nyitrának nincs ily nagyszerű könyvtárhoz mért elegendő közönsége, mely a tudományok iránt érdeklődnék.

A könyvtárt eddig, a megnyitás óta, nagyobbára otthon való használatra 44, elenyésző csekély kivétellel, egyházi személy használta, kik összesen 206 művet vettek ki. Adja Isten, hogy minél örvendetesebben teljesűljön a nagytudományú, nemes szivű alapítónak ama nemes szándoka, hogy e könyvtár tudományos kincseinek gyakoribb használásával terjedjen városunk kebelén belűl a valódi tudományos míveltség !

A VESZPRÉMI KÁPTALAN KÖNYVTÁRA
A XV. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN.

Közli : FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ.

Tizenharmadik századi egyetlen főiskolánk városa kétségtelenül nagyobb szellemi mozgalmaknak volt színhelye, mint ezt a reánk maradt gyér emlékek tanusítják. Az egyetem — igaz — rövid ideig virágzott s az általa fölidézett tudományos élet sem lehetett messzire ható; [1] de ezen kivül egyéb okok is közreműködtek abban, hogy a felvirágozni kezdett, gazdagságáról híres püspöki székváros kincsei szétszóródjanak, úgy, hogy azok emléke is alig maradt reánk.

A káptalan kincsei több ízben pusztúltak el; IV. László királynak egy 1276-ki oklevele [2] felsorolja mindazon drágaságokat, egyházi öltönyöket, melyek az idők viszontagságának estek áldozatúl. Említ a király érdekes fölsorolásában könyveket is; jelesen mondja, hogy mintegy három ezer márkányi értékű egyházi könyv (libri ecclesiastici), néhai Pál veszprémi prépostnak hagyományából ezer márka értékű könyv pusztult el „exceptis libris iuris canonici et civilis.“ Kétségtelenül ez elpusztúlt könyvek a káptalan mellett fönnállott egyetem használatára is szolgáltak.

Mindez a sok kincs, a könyvekkel egyetemben, elpusztúlván, a káptalannak új könyvtár alapját kellett megvetnie, hihetőleg a XIV. század folyamán; legalább a később olvasható könyv-lajstromban, mely helylyel-közzel az adományozó vagy

[1] Dr. Ábel Jenő. Egyetemeink a középkorban. I.
[2] Fejér Cod. dipl. VII. 2. 47 l.

megrendelő nevét is följegyzi, a legrégibb keltű adat Mesko (Mihály) veszprémi püspök idejére vall, ki 1334—1345 közt állott ez egyház élén.

Szokásos volt minden káptalannál az egyház birtokában levő kincseket, öltönydarabokat, könyveket (melyek mindig a kincstár állományához soroztattak), mihelyt új őrkanonok (custos) vette át azok őrizését, részletes leltár kiséretében átadni; ebben aztán feljegyezték az észlelt hiányokat s összehasonlították korábbi leltárak tételeivel, constatálták, új-e vagy már régi a hiány vagy hiba, mely valamely tárgyon észlelhető; sőt leltári tárgy gyanánt szerepeltek oly tételek is, melyek már korábbi összeírásokban is hiányzókúl voltak feltüntetve. Egy ily összeírásra akadt alulirott a veszprémi káptalan gazdag levéltárának „Mancae“ csomagában, mely érdekessége, részletessége és régiségénél fogva nemcsak mellé helyezhető az eddig ismeretes e nemű emlékeknek, hanem azokat nem egy tekintetben felül is múlja. [1]

Ismertük eddig, mint legrégibb leltárt, a nagyszebeni plébánia anyakönyvét, mely 1370—1500 közti időből 347 egyházi ékszert, ruhaneműt és 240 könyvet sorol föl; a pozsonyi káptalanét 1425-ből 82 könyv fölsorolásával, a zágrábiét a XV. század első feléből 225 könyv pontos leírásával; ezenfelül a XV. századból birjuk Estei Hyppolit esztergomi érsek leltárát 57 kézírat előszámlálásával. [2] Ezen emlékekhez méltán sorolható a veszprémi káptalan kincseinek összeírása, melynek korát — a jegyzék elejéről és végéről egy-egy levél hiányozván, melyen annak kelte kétségtelenűl ki volt téve, — nyolcz évi időre, az 1429—1437. évekre állapíthatjuk meg.

Ez alkalomból a jegyzéknek csak bibliographiai részére terjeszkedünk ki, mely adatainak bőségével meggyőz arról, hogy a káptalannak kincsei elpusztítása után egy századnál alig hoszszabb idő alatt újra sikerült azon korban igen tekintélyes, a két százat megközelítő könyv-létszámra szert tennie.

A jegyzék eleje ékszereket, kereszteket, monstrancziákat, festett táblákat, infulákat, püspöki pásztorbotokat stb. ír le rész-

[1] Közölni fogja teljes szövegét a »Tört. Tár« 1886-iki folyama.

[2] V. ö. »M. Könyv-Szemle« 1880. 363. l.

letesen; ezután következnek a kelyhek „*Calices*“ fölírással. — Ekkor jön a minket kivált érdeklő rész, mely a következő:

Inventarium librorum missalium et aliorum librorum pro divinis officiis aptorum.

Item unus liber cum grossissimis litteris, continens in se certas missas sollemnes et omnes benedictiones episcopales, *quem fecit scribere dominus Mesko episcopus,* [1] habens tecturam de subtili tela, desuperque crucem sutam cum serico.

Item quinque libri manualium, tres maiores, et duo minores, qui inproprie dicuntur Manuales, quia habent mixtim omnes consecrationes et alia multa.

Item unus liber ewangeliorum, habens in se sola ewangelia, patitur defectum in nonnullis quaternis ewangeliorum in fine

Item unus liber epistolarum tantum.

Item preter predictos libros unus liber novus ewangeliorum, habens in se sola ewangelia, et alter liber epistolarum tantum, de novis ligaturis, donati sunt ecclesie per magistrum Ladislaum de Keresheg canonicum et quondam succentorem eiusdem ecclesie Wesprimiensis.

Item tres libri collectarum, unus novus, donatus per Michaelem episcopum, [2] et alii duo mediocriter inveterati.

Item duo anthiphonaria nova, donata per dominum Johannem de Gara episcopum ecclesie Wesprimiensis,[3] et duo antiqua.

Item duo gradualia antiqua priora, quorum unum combustum est in claustro beata Katherine virginis, aliud habetur in specie, et tria vetustissima.

Item unum graduale novum *ad usum Teutunicorum* notatum, cum coreo coopertorio tectum, in certis quaternis de ligaturis dilaceratum, donatum per dominum Michaelem episcopum.

Item quatuor libri matutinales seu lectionales, duo novi et unus antiquus, et quartus est combustus in domo quondam

[1] Mesko (Mihály) veszprémi püspök 1334—1342. évek között; a legrégibb adat nemcsak a könyvek, hanem általában a leltári tárgyak provenientiájára nézve.

[2] Mihály 1399—1402 közt volt veszprémi püspök.

[3] Talán az a IV. János püspök, ki 1400 körül állott a veszprémi egyház élén.

Gregorii cantoris, quem *scribere fecit et perficere dominus Ladislaus archidiaconus Zaladiensis*, quorum quilibet tam de tempore, quam de sanctis mixtim durat infra annum.

Item duo psalteria nova, nunc in choro currentia. Alia duo bona et antiqua. Quintum vetustissimum. Sextum cum litteris aureis et capitalibus ornatum. Septimum in forma quadrata parvum, sine cantu, est amissum.

Item due biblie integre et bene ligate, et due inperfecte seu non complete, veteres, omnes in magna quantitate.

Missalia.

Item tredecim missalia bona et satis nova.

Item unum missale novum et bonum cum cordulis sericis et clausulis argenteis. Et aliud similiter novum et bonum, preciose dispositum, cum clausulis argenteis, per dominum Demetrium episcopum [1] donatum, de presenti ipsis clausuris ab ipsis libris dilaceratis et in specie habitis.

Item unum missale aqud quondam fratrem Ladislaum ordinis sancti Francisci in claustro beati Johannis Bude commorantem pro redemptione unius infule eidem impignoratum, valde pretiosum, quasi bonum in bona quantitate, quod est amissum, ut timetur.

Item unum de hiis tridecim missalibus predictis fuit per dominos de capitulo datum *Stephano de Bathwa, qui promiserat facere compleri unum aliud missale pro eodem,* sed ipso impedito et perficere non valente, dedit necessaria pro completione eiusdem domino Johanni custodi, qui assumpsit facere complere, sed nondum complevit.

Item unum missale novum, legatum ecclesie per dominum Johannem prepositum Wrsiensem.

Item unum missale similiter novum et valde utile, legatum est ecclesie per dominum Dominicum archidiaconum Albensem.

Item unum missale similiter novum et satis valens, legatum est ecclesie per dominum Gregorium cantorem, quod ad

[1] Demeter veszprémi püspök két ízben volt. 1388—1391. és 1397—1398 között.

presens dominus Symon episcopus modernus consuevit secum deferre. [1]

Ordo librorum ultra libros aptos ad divina mixtim in sacristia habitorum.

Item unus liber rationalis valde utilis et bene formatus.

Item unus liber biblie optimus, spissus et parve quantitatis, cum parvis litteris Italicalibus et capitalibus aureis formatus.

Item una legenda satis valens cum bonis litteris Italicis.

Item unus liber dyalogorum Gregorii.

Item unus liber, qui vocatur Huguicio, legatus per magistrum Andreas Parvum, concessus fuerat per dominos de capitulo quondam Georgio de Saar lectori solum ad legendum et restituendum, qui est amissus per eundem.

Item commentum Remegii super psalterio cum litteris antiquis, in pargameno.

Item expositio ewangelii super Lucam.

Item expositio beati Gregorii pape super Lucam, que non invenitur, nec prius fuit inventa.

Item expositio Remigii super epistolas Pauli.

Item Jeronimus super Jeremiam prophetam.

Item expositio Jeronimi super ecclesiastes.

Item prologus Bede presbiteri sive commentum, sine coopertorio.

Item Isidorus super sacramentis.

Item prefatio Jeronimi super Isayam prophetam, satis latus, cum litteris antiquis et medio coopertorio.

Item liber divisionum Boetii cum coopertorio nigro de corio.

Item duo libri de potestate et primatu apostolice sedis, satis lati, unus cum coopertorio corio rubeo circumdato, alter cum coopertorio rupto.

[1] Bizonyíték a mellett, hogy ez összeírás Rozgonyi Simon idejéből való, ki 1429—1440, közt volt veszprémi püspök. E tizenegy évnyi időközt magából a jegyzékből még szűkebbre szabhatjuk. Az összeírás ugyanis több helyen, Rozgonyi Péter püspökről igy emlékszik meg : »prius Vesprimiensis, *nunc* (t. i. a jegyzék iratásokat) Agriensis episcopus.« Rozgonyi Péter 1417—1225 közt volt veszprémi, 1425—1437 közt pedig egri püspök. A jegyzék tehát 1429—1437. évek között íratott.

Item moralia super Job cum *ramusculis regum Hungarie* et coopertorio ligneo eiusdem signatis et conscriptis.

Item liber de septem gradibus cum antiqua scriptura et coopertorio aliqualiter nigro.

Item liber de proprietatibus rerum super papiro, legatus per dominum Michaelem episcopum.

Item expositio Tulii super libro rethoricorum cum corio nigro coopertus.

Item tres libri, unus Decretalis, alter Sextus, et tertius Clementina, legati per dominum Michaelem custodem. Clementina non fuit reperta, et dicitur, quod tempore domini cardinalis [1] fuerit data ad ecclesiam Vaciensem.

Item liber epistolarum Jeronimi et aliorum.

Item liber summi penitentiarii Hostiensis, videlicet super remissionibus.

Item sumpma super titulis Gothfredi, que alio nomine dicitur Sumpma Gothfredi.

Item unus antiquus liber decretalis Innocentii, habens de corio nigram coopertnram.

Item unus liber Ambrosii, quem nunc non invenimus, nec prius fuit inventus.

Item unus liber valde subtilis, continens libros phisice naturalis, videlicet phisicorum et alios.

Item unus liber Speculum Juris dictus, subtilis et utilis.

Item liber videlicet Sextus decretalium, cum coopertorio viridi et clausula pulchra Gallicali.

Item unus liber videlicet Scolastica Hystoria dictus.

Item commentum super psalterium vel lectura, cum magno coopertorio nigro et cum antiquis litteris et duabus clausuris.

Item orationales sancti Isodori *(így)* cum coopertorio antiquo et scripturis antiquis et pulchris capitalibus aureis.

Item expositio super Matheum in ligneo coopertorio parvo et cum scripturis antiquis.

Item unus liber valde antiquus super consecratione episco porum, alias liber pontificalis.

[1] Wiandi Brande bibornok, ki 1412 körül állott a veszprémi e

Item expositio seu lectura beati Jeronimi super Aggeum, Zakariam et alios prophetas minores, in brevi et quadrato coopertorio cum tectura rubea.

Item unus liber de disciplina astronomie, antiquis litteris et figuris astronomicalibus, in parva quantıtate.

Item liber scintillarum Bede, collectus de diversis voluminibus.

Item liber Esdre prophete parve quantitatis cum scripturis antiquis.

Item expositio super bibliam secundum sensum moralem et misticum, parve quantitatis, cum litteris antiquis.

Item libri benedictionales quatuor seu officionales, de quibus duo sunt mediocres et allii duo parvi antiquissimi.

Item liber omeliam *(igy)* Gregorii pape mixtim super quatuor ewangelistas, in coopertorio ligneo antiquo, in scripturis antiquis, et continet omelias quadraginta.

Item unus liber Gregorii pape propter *(igy)* collocationem Adee.

Item unus liber, Josephus hystoriarum antiquitatum Judaice, in magna quantitate, cum litteris antiquis, liber valde bonus.

Item unus liber rethorice vetustissimus, quem non invenimus, nec prius fuit inventus.

Item duo libri passionalium, id est de passionibus sanctorum martirum, unus in magna quantitate, alter in minori, cum coopertorio antiquo.

Item liber Paterii *(igy)* mediocris quantitatis, cum litteris antiquis, in ligneo coopertorio subducto corio antiquo.

Item liber epistolarum Damasci pape et Jeronimi super tribus questionibus libri Genesis et aliorum.

Item liber Isidori, qui dicitur Liber Ethycorum, subtilis et optimus, cum litteris bonis et aureis capitalibus.

Item quidam liber antiquus cum coopertorio antiquo ligneo, putrefactus in margine et corruptus, carens principio et fine.

Item unus liber benedictionalis, mediocris, cum coopertorio ligneo, corio coopertorio superducto antiquo, cum litteris antiquis, qui non est repertus.

Item unum pontificale episcoporum cum bonis litteris, liber valde utilis, cum coopertorio rubeo et nodis clausurarum deaura-

tis [sed carens de presenti clausura et etiam prius caruit, quem][1] de presenti habet dominis Symon episcopus.[2]

Item aliud pontificale satis valens, quod prius secum ferebat dominus Franciscus suffraganeus.

Item unus liber benedictionalis novus et valens, cum clausuris tribus deauratis, ab ipso dilaceratis, sed in specie habitis, coopertus sindone. [Est Albe.][3]

Item unus liber antiquus valde, cum litteris antiquis, in principio illegibilis, parve quantitatis habens omelias seu expositiones aliquorum ewangeliorum.

Item unus liber antiquus cum litteris parvis, qui incipit sic : Gregorius super verbo libri titulus; qui habet glossam de materia iuris, qui non est repertus.

Item liber mediocris quantitatis, pulcre formatus, glosa *(így)* seu lectura super prologis biblie, qui incipit sic : Frater Ambrosius; habens in fine expositiones vocabulorum biblie secundum ordinem alphabeti.

Item summa magistri Johannis super decretum.

Item unus liber decretalis, carens in fine medio coopertorio, cum litteris satis grossis, sed non habens totaliter glosam.

Item unus liber decretalis cum coopertorio ligneo, in quantitate mediocris, cum litteris mediocribus, habens glosam, ut videtur, in toto.

Item unus liber, dictus Panteon, in ligneo coopertorio. [Est per Symonem episcopum deportatus.][4]

Item liber Ivonis de diversis sermonibus et constitutionibus.

Item duo libri in magna quantitate super Job, qui dicuntur Moralia Gregorii.

Item tres libri in parva quantitate cantuales. Unus non est repertus.

Item unus liber, videlicet Summa Thome de Aquino, in coopertorio rubeo, cum pulcris litteris, quem donavit ecclesie

[1] A zárjelbe tett rész ki van törülve.
[2] Rozgonyi Simon püspök. L. az előbbi jegyzetet 140. lapon.
[3] Későbbi, de még XV. századi kézzel írva.
[4] Későbbi, XV. századi írással.

quondam dominus Gregorius cantor. [Dominus Symon episcopus deportavit.] [1]

Item liber cum coopertorio ligneo, continens sermones sanctorum Leonis pape, Augustini, Fulgentii et aliorum per circulum anni.

Item unus liber manualis cum coopertorio nigro, satis latus, habens a tergo modicum de corio.

[Item breviarium, quod sequitur, rehabui ego Thomas cantor et rector altaris Sancti Spiritus ad fabricam capelle de voluntate dominorum et consensu domini prelati anno domini etc. XL. septimo.] [2]

Item unum breviare novum, cum pulcra scriptura et clausuris argenteis, sed dilaceratis, quantitatis grosse, quod legavit dominus Johannes prepositus Wrsiensis ad fabricam capelle Sancti Spiritus. [Habet magister Valentinus de Thata.] [3]

Item aliud breviare satis magne quantitatis, habens unam clausuram argenteam, quod legavit ecclesie dominus Demetrius episcopus.

Item liber orationalis mediocris quantitatis, cum scriptura antiqua grossa, multum legibili, continens in se multas orationes de sanctis.

Item unus liber, qui dicitur Isidorus Ethicorum, carens coopertorio a principio ac duobus libris in pargameno, a principio dilaceratis in margine, qui non fuit scriptus in priori registro.

Item unum collectarium valde antiquum, non est inventus.

Item in quadam cista ad modum Bakoniensium facto *(így)* [4] sub sigillo domini Nicolai prepositi sunt libri tredecim in iure cononico et in aliis materiis. A qua cista fuerant prius excepti: Decretum, Decretales, Sextus et Clementina, legati per dominum Demetrium episcopum ad fabricam capelle Sancti Spiritus. [Clementina non est inventa.] [5]

[1] Későbbi, XV. századi kézzel írva.
[2] E bekerített rész később íratott, mint a többi szöveg, 1447-ben.
[3] Utóbb kitörülve.
[4] Bakonyi módra készült láda.
[5] Későbbi írással utóbb kitörülve.

A veszprémi káptalan levéltárában a „Mancac“ csomag töredékei közt még egy sokkal rövidebb, sokkal töredékesebben fenmaradt — mindössze hat levélből álló — összeírás is található, mely a közlöttnél régibb, s hihetőleg ez azon „prius registrum,“ melyre szövegünk gyakran hivatkozik. Érdekesnek tartjuk ebből a könyvek jegyzékét, mely a fennebbitől nem egy pontban eltéréseket mutat föl, közölni:

Inventarium missalium et aliorum librorum.

Unum medium missale cum magnis litteris, quem [donavit] dominus Meskaw episcopus.

....manualium, quorum tres maiores....

....evangeliorum.

....epistolarum.

[Item] duo libri collectarum, unus antiquus, alter novus.

[Item] duo antiphonaria nova et tertium antiquum et quartum similiter antiquum.

[Item] duo gradualia nova et tertia antiqua.

[Item] quatuor libri matutinalium integri per circulum anni, quorum duo novi et duo antiqui.

[Item] duo psalteria nova et alia duo bona antiqua, [et quin]tum vetustissimum.

[Item]....biblie integre et bone et due antique,...[unum] deportavit Michael episcopus.

[Item] tredecim missalia et duo donata per dominum Demetrium episcopum.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Inventarium de libris in sacristia habitis.

Item primo unus liber rationalis valde utilis.

Item una biblia optivissima *(így).*

Item una nova legenda valde nobilis.

Item unus liber, videlicet dyalogus Gregorii.

[Item unus] liber Huguonis, legatus per quondam magistrum [Andream] Parvum, et concessus per dominos domino Georgio...olim ad legendum in eo et restituendum per eundem.

[Item] commentum Remigii super psalterium.

[Item] expositio ewangelii super Lucam.

Item expositio Gregorii pape super Lucam.

Item expositio Remigii super epistolas Pauli.

Item Jeronimus super Jeremiam prophetam.

Item expositio Jeronimi super ecclesiastes.

Item prologus Bede presbiteri seu commentum sine coopertorio.

Item Isidorus super sacramentis.

Item prefatie Jeronimi super Ysaiam prophetam.

Item liber Boetii cum coreo coopertorio.

Item liber de potestate primatorum apostolice sedis.

Item moralia Job *cum ramisculis regum Hungarie.*

Item liber de septem gradibus ecclesie.

Item liber de proprietatibus rerum super papiro, legatus per dominum Michaelem episcopum.

Item liber Tulii.

Item tres libri, unus Decretalis, alter Sextus et [tertius] Clementina, legati per condam Michaelem custodem.

Item liber epistolarum Jeronimi et aliorum.

Item liber sumpmi penitentiarii Ostiensis, videlicet [super remis]sionibus.

Item liber videlicet Sumpma super titulis.

Item liber Ambrosii.

Item unus antiquus liber decretalis, [habens] de corio nigram cooperturam.

Item primus liber philosophorum.

Item unus liber Britonis.

Item unus liber super speculo iuris.

Item unus liber super sextu cum cooportorio claveo *(így).*

Item unus liber super historia ecclesiastica.

Item commentum super psalterio cum nigro coopertorio et duabus clausulis.

Item orationalis sancti Ysodori.

Item expositio super Matheum.

Item unus liber super consecratione episcoporum.

Item expositio Jeronimi super Aggeo propheta.

[Item]....per disciplinam astronomic.

[Item] unus liber scintillarum de diversis voluminibus.

[Item] liber Esdre.

Item expositio super bibliam.
Item liber officionalis seu benedictionalis.
Item secundus liber benedictionalis.
Item tertius liber benedictionalis.
Item duo pontificalia.
Item unus liber Gregorii pape noni super collocatione Adee.
Item unus antiquissimus pontificalis.
[Item] vetus liber parve quantitatis similiter pontificalis.
[Item] unus canticalis.
[Item] unus liber psalterii antiquissimus.
[Item] liber Joseph super capitulis.
[Item] vetustissimus liber Recolite.
[Item] liber breviarii vel collectarum antiquiter.....alieno.

A jegyzék későbbi tételeiben is találkozunk egyes bibliographikus adatokkal. Igy az *Ornamenta aliorum altarium* rovat alatt felemlíttetnek az egyes oltárok szerelvényei; ezek között breviariumok is. Két breviariuma van sz. János evangelista oltárának; ezeknek egyikét Zalai Mihály néhai aléneklő-kanonok, másikát Egner János (Johannes dictus Egneer) hagyományából kapta. Sz. Ágnes, keresztelő sz. János és Pál apostol, sz. Ulrik, sz. Katalin és Dorottya, sz. Afra, sz. László, sz. Péter, sz. Márton oltárainak egy-egy breviariumuk van. Sz. Katalin és Dorottya oltárának ezen felül egy missaléja is van, melyet a breviariummal egyetemben az oltárt alapító Miklós següsdi esperes ajándékából bírt.

Az „*Inventarium de rebus noviter datis et aliis, que in primo inventario domini Johannis custodis non continentur*" rovatban mindjárt első helyen e tételt olvassuk:

Item unus quaternus in pergameno partim scriptus de consecratione episcopi, quod inceperat scribi facere dominus Michael episcopus.

A jegyzék végéhez egy későbbi, XV. századi kéz, ugyanaz, melytől a könyvek jegyzékében az 1447-ről keltezett feljegyzés származik, [1] még néhány tételt írt, melyek közűl egy-kettő könyvekre vonatkozik. Sajnos, hogy a jegyzék e része igen meg van rongálva, s igy értelmük csonka.

[1] L. előbb lapon.

E tételek a következők:

Item idem dominus prepositus (t. i. Nicolaus) assignavit mihi custodi unum missale in pergameno nowm, ad modum Bohemicalem scriptum, quod dixit emisse de bonis condam Johannis custodis, que eidem tradiderat Stephanus de Bathwa pro supplemento alterius missalis per eum amissi. [1] Cuius datus est alter liber missalis.....quem...

Item idem dominus prepositus donavit eidem ecclesie [unum] peplum subtile pro patena.....in bisso albo, virgulas.....in medio flavearum rubrarum et.....habens. Item remanserunt ab eodem duo libri magni in pergameno, ambo breviare, unus Bohemicalis, alter nows.

Ennyi a jegyzék könyvészeti része. Az összegezés, tekintve a kor viszonyait, elég tekintélyesnek tünteti föl a veszprémi káptalan könyveinek számát a XV. század első felében. *Volt e szerint misekönyv (missale) 24; egyéb, az isteni tisztelethez szükséges könyv (libri pro divinis officiis apti) 38; breviarium 16; vegyes, jobbára egyházi tartalmú könyv 93. A könyvek összes száma 171.*

A jegyzékből megtudjuk azt, hogy az isteni tiszteletre nem alkalmas könyveket, a kor szokásához híven, Veszprémben is az egyház sekrestyéjében őrizték, a hol a saját okleveleiket s mások letéteményeit is tartották. Az isteni tisztelethez való könyvek nagy része, missalék, breviariumok stb., az egyes oltárok közt voltak szétosztva.

Tartalmilag, mint hungaricum, kiválóan érdekes az, melyet „Moralia super Job cum ramusculis regum Hungarie“ névvel idéz jegyzékünk. Ez alatt kétségtelenül a magyar királyok leszármazását, esetleg rövid történetét kell értenünk. E codex tehát teljes bizonyossággal hazánkban iratott.

Mint megrendelők is szerepelnek veszprémi püspökök; igy Mesko püspök (1334—1342.) iratott egy nagybetűs (cum grossissimis litteris) mise- és benedictiós könyvet, mely finom gyolcsba volt bekötve, melyre selyemmel kereszt volt kivarrva. Mihály

[1] A Bathwai István által elvesztett missalét említi jegyzékünk is, l. lőbb 140. lapon.

püspök (1399—1402.) egy „quaternus"-t íratott „de consecratione episcopi." — A káptalan meghagyja Bathwai Istvánnak (talán kanonok?), hogy az általa elvesztett missáléért cserébe mást készítsen. László zalai esperes egy matutinalis és lectionalis könyvet íratott. Igy ezek, legalább a megrendelőt illetőleg, a magyar vonatkozású könyvek sorába tartoznak.

A provenientiát illetőleg érdekes adatokat jegyzett föl a lajstrom összeállítója; bár a többi tételeknél, ékszereknél, ruhaneműeknél többször találjuk megemlítve az egyház benefactorainak nevét. A legrégibb nyom a könyvek eredetére nézve Mesko püspök koráig, a XIV. század negyedik évtizedéig nyúlik viszsza; de az „antiquissima," „cum litteris antiquis," „vetustissima," „antiquus valde" stb. kitételek, minőkkel nem egyszer találkozunk, sejtetik, hogy egyes könyvek még korábbi időben írattak.

Mint a könyvtár gyarapítóit, a következőket említi jegyzékünk :

Demeter püspök (1388—1391, 1397—1398.) adományából való egy missale és egy breviarium; négy könyvet pedig, melyeknek czíme Decretum, Decretales, Sextus, Clementina, egy kápolna elkészítésére hagyott. *Mihály* püspöktől (1399—1402.) több könyv származik, azonkívűl, a mit „de consecratione episcopi" íratott, u. m. a Liber collectarum három könyve, egy német graduale és egy Liber de proprietatibus rerum. *Garai János* püspök hagyományából két antiphonarium való.

Sok került az egyház kanonokjainak hagyományából is a könyvek közé. Igy *Domonkos* fejérvári esperes egy missalét adott, sz. Márton kápolnájának pedig egy breviariumot. *Egner János* (kanonoktól?) sz. János evangelista oltára kapott egy breviariumot. *Gergely* éneklő-kanonok hagyományából való egy missale és Aquinoi Tamás Summája. *János* örsi prépost egy missaléval gazdagította az egyházat, a sz. Lélek-oltárnak építésére pedig egy evangeliumot hagyott. *Kereshegyi László* alénekló-kanonoktól egy evangelium való. *Kiss András* kanonoktól egy könyv „qui vocatur Huguicio," *Liptói Mihály* nagyprépostól egy missale „ad modum Bohemicalem scriptum" és két breviarium került a kincstárba. *Piros János* kanonoktól sz. László oltára,

ılai Mihály al-éneklőtől sz. János evangelistáé kapott egy-egy eviariumot.

Csak sajnálni lehet, hogy e gazdag kincsből, melyet ez ızeirás elénk tár, korunkra nem maradt semmi; szerencse, gy legalább jegyzékük jutott reánk, melyből becses anyagot ›ríthetünk a XV. századi hazai könyvtárak történetéhez, melyek-k ismeretéhez e folyóirat már sok érdekes adattal járúlt. [1]

[1] L. különösen Adalék a szepességi XV. századi könyvtárakhoz Csonıi Jánostól M. Könyv-Szemle 1880. 329. l.

A SZEGEDI „SOMOGYI-KÖNYVTÁR."

RUSZTI R. J.-TÓL.

Kevés város élt át annyi sorscsapást, mint az ős Szeged. De a folytonos küzdelem, az üldözésnek mindenféle neme megedzé népét, s a várost nagygyá növelte. Az utóbbi évtizedek alatt a Tisza árja ellen vívott kétségbeesett harczot. Majdnem minden évben megújult a küzdelem, melyben a város pénzügyileg és fizikailag tökéletesen kimerült s végűl elbukott.

S mikor a város már hullámsírba merűlt, századok alkotásai megsemmisűltek, szorgalmas népe mindent vesztítve, a szélrózsa minden irányában elzüllött, akkor felrezzent a nemzet. S midőn már nem volt többé Szeged, akkor érezték legjobban, hogy mi volt, mily missiót teljesített, s mily szolgálatokat tőn úgy a múltban, mint a közelebbi időkben, úgy a haza vésznapjaiban, mint az elnyomás korszaka alatt.

Minden igaz magyar szívből sajnálta, hogy az egy csomóban élő hetvenezer lélek, tiszta magyar faj, elzüllött. Mert e faj, e város lakossága bocsátotta ki kebeléből azon rajokat, a melyek az ország déli megyéiben lassankint magyar községekké szervezkedtek. Mert e város lakosságánál és kultur-intézményeiben sajátította el a délvidéki idegen ajkú ifjúság (évenként legalább 800) a magyar nyelvet, s mert ezen várossal folytatott élénk üzleti viszonyok idézték elő azt, hogy a délvidék széthúzó elemeinek hangulata és szelleme mindinkább rokonszenves és megnyugtatóbb lőn.

Ezért történt az, hogy minden hazafi, minden igaz magyar ajkáról egyértelműleg hangzott a szó, hogy Szegedet fel kell támasztani, szebbé, nagyobbá kell tenni, mint a minő az előtt

volt. Oly annyira fontos az a hely, hogy ha ott soha sem lett volna város, azt teremteni kellene és pedig a magyar nemzeti érdekek megóvására, a magyar nyelv és faj terjesztésére magyar akosokkal újonnan be kell népesíteni. A délvidéki magyarságnak mindenkép központi városává kell tenni. Kulturális központot kell belőle csinálni, hogy a magyar fajnak alkalom nyújtassék a haladásra, a tudományos képzésre, hogy az őt megillető helyet minden téren elfoglalva, kultur-feladatait minél sikeresebben megoldhassa. Szóval mindent meg kell tenni, s mindent el kell követni Szegedért, mert ez a délvidéki magyarság központja.

Igy nyilatkozott akkor a magyar közszellem, a mikor Szeged már nem volt s még újra fel nem épült.

Szeged felépült. Szebb lett, mint volt. De közmívelődési és tudományos intézetei nem szaporodtak; ma is csak azok állanak, a melyek a polgárság adófilléreiből létesültek. A délvidéki magyarságnak tudományos és közművelődési igényei ma sincsenek kielégítve. S azért, mert magyar, azért mert az országnak rendíthetetlen támoszlopa, ma is csak ott áll, hol régen volt.

De legyünk igazságosak. Szeged még is nyert egy új kulturális intézményt, mely az ujjá alkotott városnak egyik nevezetessége, s méltán egyik büszkesége. Ezen új intézmény a *Somogyi-könyvtár.*

Szegednek már az árvíz előtt volt egy nyilvános könyvtára, mely „Szeged városi közkönyvtár" czímen 1874-ik évben nyittatott meg. E könyvtár a reáliskolai épület földszinti részének egyik termében volt elhelyezve. A város költségén létesült ez, s közel 3000 kötetből állott. A könyvtárt Tóth Antal kegyesrendi tanár kezelte, ki a munkákat lajstromozta, s bizonyos napokon a közönségnek kikölcsönözte, mert e könyvtár voltaképen *ingyenes kölcsön-könyvtár* volt. [1] Két évig volt igy haszná-

[1] Szegeden az első nyomda 1800-ban létesült. Az első helyi lap 849-ben indúlt meg, a második 1859-ben. Az első könyvkereskedés 1850-ben llíttatott fel, s Bába Imre könyvkereskedő 1856-ban nyitotta meg az első kölcsön-könyvtár«-t. Ezen kölcsön-könyvtár nagyobb része később a Szeged árosi közkönyvtár számára szereztetett meg. A hatvanas évek közepén raub B. könyvkereskedő nyitott egy második kölcsön-könyvtárt. — Mellőzve szegedi kegyesrendi háznak régi és jelentékeny könyvtárát, úgy a szegedi zt.-Ferencz-rendieknek különösen incunabulumokban gazdag könyvtárát, valamint a szegedi minorita háznak könyvtárát, — a következő szegedi könyv-

lat alatt, de a kikölcsönzött munkák egy részét még hatósági úton sem lehetett visszaszerezni. Midőn az 1876. évben a Szegeden tartott országos ipar-kiállítás alkalmából a reáliskola öszszes helyiségei igénybe vétettek, akkor a közkönyvtár helyisége is kiüríttetett, a könyvek ládákba rakattak. A kiállítás után nem akadt az ügynek buzgó kezelője; az árvízbajok ezen ügyet egészen háttérbe szorították, s a közkönyvtár könyvei ládákban hevertek egész az 1883. évig, a mikor is használhatóbb része a Somogyi-könyvtárba kebeleztetett, s ott most elkülönítve kezeltetik.

Az árvíz után Szeged iránt nyilvánult óriási részvétnek érdekes tanújeléül kell tekintenünk azt, hogy Ráth Mór fővárosi könyvkiadó mindjárt a vésznapok után a „Pesti Napló"-ban közzétett nyilatkozata szerint saját kiadványaiból 5000 frt árú könyv küldését helyezte kilátásba. E helyett azonban 1880. évi ápril 26-án Somogyi Károly lepte meg Szeged város közönségét nagybecsű adományával, a midőn könyvtárát a város közönségének örök adományúl felajánlotta.

Somogyi Károlyt, a magyar klérus diszét, a magyar irodalom és tudományosság egyik legkiválóbb alakját, a nemes emberbarátot jól ismeri mindenki. [1] Két kérdés merűl itt fel

tárakról kell megemlékeznünk. 1829. évben alakúlt belvárosi kaszinó-egyesület könyvtára, mely 4000 köteten felül van. Az 1837. évben alakúlt felsővárosi társalkodó egyesület könyvtára, mely az 1868. évben alakúlt szegedi szabadelvű kör könyvtárával utóbb egyesíttetett, s mindkettő 1884-ben a szegedi főgymnasiumi ifjúság birtokába jutott. Az 1865. évben alakúlt szegedi olvasóegylet könyvtára, mely utóbb az árvíz alatt megsemmisűlt. Az 1867. évben alakúlt szegedi ifjúsági kör könyvtára, mely utóbb a belvárosi kaszinó könyvtárába olvadt. Az 1867. évben alakult polgári társalgó kör könyvtára, mely később az 1873. évben alakúlt iparosok köre könyvtárával egyesittetett, s ugyan ide kerűltek a kaszinói s ifjúsági köri könyvtárak egyesítése útján keletkezett másod példányok. Még a főgymnasiumi, úgy a főreáliskolai ifjúságnak, az alföldi tanító egyletnek, az alsóvárosi társalgó körnek, a felsővárosi és alsóvárosi népkörnek könyvtárairól ha említést teszünk, a szegedi könyvtárak sorozatát csaknem kimerítettük. Ezen könyvtárak mindegyike kikölcsönzés útján használtatik.

[1] Életrajzát és arczképét a »Vasárnapi Ujság« 1880. évi 24. száma közli. Ezen kivűl az 1883-ik évi királylátogatás alkalmából »Szeged hálája« czímen megjelent alkalmi füzetben, úgy a »Szegedi Hiradó« 1883. évi 238. évi számában dr. Kőrössy László tollából »A szegediek Széchenyi Ferencze« czím alatt Somogyi Károlyról érdekes feljegyzések közöltetnek.

mindenekelőtt, hogy ő szerény viszonyai daczára, mint tudott ily nagy könyvtárat, ily nagy kincset gyűjteni, s miért adományozta azt épen Szeged város közönségének, holott ő nem szegedi, s Szegeden csak egyszer, 1849-ben fordúlt meg. Az elsőre azt válaszolhatjuk, hogy ő már ifjú korában szép családi könyvtárt örökölt. Atyja Somogyi Cs. Sándor az ismert magyar író, a rendíthetetlen hazafi szintén gyűjtő volt. Szeged Széchenyi Ferencze pedig már ifjú korában élet-czélúl tűzte ki magának, hogy nyilvános könyvtárt alapít. E czélt soha sem téveszté szem elől. Nélkülözött, minden feleslegest megvont magától, csakhogy minél több könyvet szerezhessen, a melyek között töltötte minden idejét. Mint a „Religio" szerkesztője, s mint a Szt-István-társulat igazgatója kiterjedt ismeretséget szerzett és ismerősei, jó barátai valódi kedvességet és örömet azzal szereztek neki, ha egy-egy ritkább s értékesebb könyvvel lepték meg. 1861-ben, midőn pozsonyi kanonoknak neveztetett ki, budapesti mártonutczai szerény lakházának minden zuga már könyvekkel volt megtöltve, s már ekkor nagybecsű volt e magán könyvtár, melyet csak kevesen, igen kevesen ismertek, s a melynek tartalmáról még azoknak is, kik azt ismerni vélték, inkább csak sejtelmök volt.

Mint pozsonyi, majd mint esztergomi kanonok még kiterjedtebben gyűjtött. Koronás főknek, államférfiaknak, főpapoknak, tudósoknak elzüllött könyvtáraiból ritka becsű példányokat gyűjtött egybe, s ha a könyvek provenientiái egy külön jegyzékben összeállíttatnának, a hazai régibb könyvtáraknak és gyűjtőknek több ismeretlenjét lehetne abból megállapitani. Az újabb időkben a M. Nemz. Múzeum és az esztergomi primatiális könyvtár duplumain kivűl külföldi antiquariusoktól is sokat szerzett és még mindig szerez.

A másik kérdésre, t. i. hogy e könyvtárt miért adományozta épen Szegednek, abban válaszolunk, hogy a nagylelkű adományozó a mily buzgó hive egyházának, ép oly lelkes fia a hazának; magyar szívben és lélekben. A magyar elem anyagi és erkölcsi gyarapodása, a magyar nyelv és kultura terjesztése feküdt szívén, midőn a könyvtárt épen Szeged városának adományozta, mert látta, hogy innen terjed az legjobban, itt tesz legkiválóbb hódításokat.

1880. évi ápril hó 27-én Szegeden kelt felajánló levelében [1] maga mondja: „hogy Szeged mindazon eszközökkel elláttassék, a melyek birtokában fokozott hatékonysággal és erővel képes lesz missióját betölteni. Szeged város földirati helyzeténél, népének tiszta magyarságánál s életrevalóságánál fogva oly fontos központot képez hazánk déli részén, a melynek messzeható rendeltetése úgy a közgazdasági haladás forgalmi emporiumáúl szolgálni, mint a nemzeties irányú közmívelődést és tudományosságot az ország nagy terjedelmű déli vidékén kiterjeszteni." — Ugyanezen felajánló levelében továbbá azt nyilvánítja: „Magyar nemzeti érdekből kivánatosnak tartom, hogy Szegeden tudomány-egyetem létesíttessék, a minek e könyvtárral egyúttal egyik előfeltételét kivánom megállapitani."

Ezen körülmény indokából adományozta Somogyi Károly nagybecsű könyvtárát épen Szeged közönségének. A város törvényhatósági bizottsága 1880. évi ápril hó 30-án tartott ülésében az adományt feltétlenűl elfogadta, s csakis az adományozó óhaját teljesité, a midőn a könyvtár megtekintésére részéről egy küldöttséget nevezett ki. A könyvtár szemléje Budapesten ugyanaz évi május hó 24-én történt meg, s a szemlében a város részéről erre különösen felkért szakértők, u. m. Fraknói Vilmos, Szilágyi Sándor és Hunfalvy Pál urak is részvettek, a kiknek erről szóló jelentése a következőket tartalmazza: „a könyvtár nemcsak a kötetek számát, hanem főleg összeállításának természetét tekintve oly nagy értékkel bír, a melyet magánosok által gyűjtött könyvtárak csak a legritkább esetekben bírnak. — Mig ugyanis, a magángyűjtők rendszerint egy bizonyos szakra szokták figyelmöket irányozni, Somogyi prépost úr ritka sokoldalúságot tüntet föl. Az általános műveltség és az egyetemes tudományosság nagy forráskészletei és segéd munkái mellett minden tudományszak, alig egy-kettő (a természetrajz, technologia és orvosi tudomány) kivételével oly gazdagon van képviselve, hogy a szakférfiú tanúlmányaihoz és irodalmi munkásságához minden fontos segédeszközt feltalál benne. Mert a könyvtár azzal az előnynyel is dicsekszik, hogy egyaránt birja a régi és a legújabb irodal-

[1] Ez okmányt a »Magyar Könyv-Szemle« 1880. évfolyama 157—163. lapjain egész terjedelmében közölte.

mak nevezetes publicatióit. Legfőbb suly a hittudományra, az egyetemes, egyházi és hazai történetre, a jogtudományra, az utazási irodalomra és a nyelvtudományra van helyezve. A theologiai szakból kiemeljük a Raynald-Baronius-féle nagy egyháztörténelmi munkát, a Bollandisták óriási hagiographiáját, Mansi és Lábbé zsinati gyüjteményeit, a londoni és antwerpeni polyglott-biblia kiadásokat, a Szent atyák és egyházi irók Migne által rendezett kiadását. Az európai országok nagy történeti forrásgyűjteményeiből több van meg. Nem hiányzanak Perz Monumentái sem. A magyar történeti irodalom forrásmunkái és feldolgozott termékei úgyszólván teljesen megvannak. Az országgyűlési kiadványoknak több kézirattal gazdag gyűjteménye áll itt. Az utazási irodalomból a több száz kötetre terjedő nagy gyűjteményeket emeljük ki. („Le tour de Monde," „Voyages nouvelle," „Globus"). Ezekhez nagy értékű karthographiai készlet csatlakozik. A philologia terén Somogyi prépost úr az általános culturai szompont mellett főleg arra volt tekintettel, hogy a magyar összehasonlító nyelvészet művelője együtt találjon mindent, a mire buvárlataiban szüksége van. Az ázsiai nyelvek irodalmából Deguignés hires chinai szótárától a Morgenländische Gesellschaft kiadványaiig úgyszólván semmi sem hiányzik, mi figyelemre méltó. Ezen szakirodalmi osztályokhoz járúlnak a nagyszabású encyclopaedikus vállalatok (az Acta eruditorum, a franczia encyclopaedia, Ersch és Gruber, valamint Mayer encyclopaediája, az Encyclopaedie du XIX. Siecle.), az akadémiák (a magyar, a bécsi, a berlini, müncheni, pétervári) kiadványai, a paedagogiai és ifjúsági irodalom nagy készlete. E szerint egy félszázadon át ritka áldozatkészséggel és szakismerettel gyűjtött nagy könyvtárt nyer Szeged városa, a melynek minden időben egyik főnevezetessége lesz, miként Maros-Vásárhelynek a Teleki-féle és Szebennek a Bruckenthal-féle könyvtár. És reméljük egyúttal, hogy az általános műveltség és a tudományos munkásság elterjedésének hathatós tényezőjévé fog válni."

A város közönsége junius 15-én tartott közgyűlésén örömmel vette tudomásúl a szemléről szóló jelentéseket, s mint már a könyvtár tulajdonosa elrendelte, hogy a könyvtár örök időkre az adományozó nevéről „Somogyi-könyvtár"-nak neveztessék, s az adományozásról alapító levél szerkesztessék, a melyben a

könyvtár épségére, kezelésére és gyarapítására vonatkozó szabályok elősoroltassanak, s a városnak az elfogadás tényéből folyó kötelmei megállapíttassanak. A közgyülés a könyvtár helyiségeül a város tulajdonát képező főreáltanodai épület földszinti helyiségében levő hat tágas termet jelölte ki, s annak alkalmas felszerelését s az adomány tárgyához méltó bebútorozását elhatározta. Már ekkor megalkotta a könyvtári bizottságot is; intézkedéseket tőn a szállitás megkezdésére, s felkérte az adományozót, hogy a város által díjazandó könyvtárnokot szabad tetszése szerint kijelölje.

De nem remélt akadályok merültek fel, a melyek a helyiségek bebútorozásának, a szállítás megkezdésének kérdéseit, szóval az adományozás végbemenetelének ügyét igen megnehezítették. Az akadályokat azonban Tisza Lajos Szeged újjá alkotó királyi biztosa ép oly tapintattal, mint erélylyel elhárítván, az alapítványi oklevél 1881. évi februárhó 15-én Budapesten Tréfort Ágoston, Tisza Lajos, Fraknói Vilmos, Hunfalvy Pál, Szilágyi Sándor, Hajnik Imre, Márkus Gyula és Berger János tanúk jelenlétében mind az adományozó, mind az elfogadó fél részéről kölcsönösen aláiratván, a város a könyvtárnak ekkor nem csak jogilag lett tulajdonosa, de az tényleg már részére átadottnak is nyilváníttatott.

Még ugyanazon év őszén megkezdetett a leszállítás is, miután könyvtárnoknak ideiglenes minőségben Magyar Gábor főgymnasiumi igazgató kineveztetett. Szeptember hó folyamán Budapestről 68 s Esztergomból 16 láda szállítmány érkezett a könyvtárba. A következő év tavaszán Magyar Gábor könyvtárnok ez állásáról lemondván, az adományozó könyvtárnokúl Reizner János városi főjegyzőt jelölte ki, kit is a városi közgyűlés 1882. évi julius hó 16-án tartott ülésében ezen állásában véglegesen megerősítvén, a szállítások nagyobb eredménynyel folytattattak. Ez évben Budapestről 74, Esztergomból 14, az 1883. év folyamán Budapestről 25, Esztergomból 10 s végül az 1885. év folyamán Budapestről 5, s Esztergomból 3 láda, s igy összesen Budapestről 172, Esztergomból pedig 43, együttvéve tehát 215 láda szállítmány érkezett le.

A leszállítás teljesen még ma sem fejeztetett be. Az ado-

mányozó saját használatára könyvtárának egy részét visszatartotta, s ezek majd csak halála után fognak leküldetni.

A leszállításnak ezen hosszadalmassága azon körülménynek tulajdonitandó, hogy a könyvtárnak semmiféle lajstroma sem volt. Az elszállítás előtt tehát minden láda tartalmáról három példányban jegyzékek készültek, az úgynevezett ládalajstromok. Főleg a hely szükénél fogva e jegyzékek készítésénél sem a szakszerűségre, sem a betűsoros rendre tekintettel lenni nem lehetett. Még az egymáshoz tartozó kötetek is a szerint, a mint különböző ládákba helyeztettek el, különböző tételek alatt lettek lajstromozva. Igy a 215 ládáról szóló lajstrom összesen 19,000-et meghaladó czímet és 42,000-et meghaladó kötetszámot tüntet föl. Hogy a visszamaradt állomány hány kötetet képez, pontosan megállapítani nem lehet.

A szállítások megkezdésével csaknem egyidejűleg történt a könyvtár helyiségének bebútorozása. A helyiségek 6 tágas teremből s egy széles külön folyosóból állanak. A termek tűzmentes boltozatúak, az ablakok vasfüggönyökkel vannak ellátva, s a termek magasak, szárazak, könnyen szellőztethetők.

A hat terem közől egyik olvasó termül szolgál, melyben 48 hely van berendezve. Egyébként ezen helyiség is, mint a többi, a falak körül elhelyezett karzatos diszes állványokkal van berendezve. A többi helyiségekben a falmelletti állványokon kivűl még kereszt-állványok is vannak, ugy, hogy minden terem három-három osztálylyal bir. Az álványokon az eddigi állománynak kétszeresét is könnyen el lehet helyezni. A helyiségeknek ilyképen való berendezése a város költségén 20,000 frtot haladó kiadással létesült.

A Budapestről és Esztergomból érkezett szállítmányok jó ideig ládákban maradtak. Csak az 1882. év végén kezdetett meg azok kiraktározása s minden láda tartalma az adományozó kivánatára egy-egy külön állvány-részletbe állíttatott fel.

Ugyanaz év végén a könyvtárnok egy terjedelmesebb javaslatban kidolgozta a könyvtárrendezés, felállítás, szakokba osztás és czímtározás tervezetét. A könyvtári bizottság a rendezési tervet változatlanúl elfogadta, azt azonban csak 1883. év tavaszán lehetett foganatosítani, a midőn az adományozó erre nézve beleegyezését kijelentette.

A szakokba osztás munkáját egyedül a könyvtárnok végezte, s őszre már befejeztetett. Mintáúl a budapesti kir. magy. tudomány-egyetem könyvtárának schemája szolgált némi eltéréssel. E szerint 9 főszak állíttatott fel, u. m.:

A. Hittudomány 6 alszakkal,
B. Jogtudomány 8 „
C. Államtudomány 5 „
D. Orvosi tudomány 7 „
E. Mennyiség és természettudomány 7 alszakkal,
F. Bölcsészet és neveléstudomány 8 „
G. Történelem s földírat 9 „
H. Nyelvészet és irodalom 6 „
I. Vegyesek 5 alszakkal.

A szakokba történt beosztás után az egyes munkák formatum (folio, quart, octav alak) szerinti rendezése következett. Igy kerültek össze a ládákban egymástól messze esett gyüjteményes munkák s több kötetes kiadványok szétszórt darabjai. Igy kerültek össze a másodpéldányok is, a melyek közől a jobb példányok megtartattak, a többiek pedig az adománylevél értelmében az adományozónak visszaküldettek. Eddig 947 mű 1436 kötet küldetett vissza.

A felállítást a czímtározási munkálatok követték. Ennek folyamatba vétele előtt egy részletes utasítás lett kidolgozva a czímlapok készítéséről, melyben mindenféle példa közlésével a munkálat egyöntetűsége s pontossága czéloztatott.

E javaslatot is elfogadta a könyvtári bizottság, s e szerint minden munkáról két czímlap, u. m. a betűsoros alapczímlap és szakczímlap készült. Az első 4-edrét alakú lap, melynek meghatározott 8 rovata az utasítás szerint töltendő ki. Külön utaló czímlap készült a fordító- s kiadóról is. A szakczímlapok 8-ad alakú lapok, s csekély eltéréssel ugyanazon följegyzéseket tartalmazzák, a melyeket az alczímlapok tartalmaznak.

A czímtározási munkálat 1883. évi julius 1-én vette kezdetét. Ekkor neveztetett ki a könyvtárhoz, előbb ideiglenes minőségben, segédkönyvtárnokúl Lázár Béla, valamint két havi időtartamra vagyis julius és augusztus havára hat napidíjas alkalmazása engedélyeztetett. Tanárjelöltek, növendékpapok s egyetemi hallgatók alkalmaztattak a munkálatokhoz, melyek az emlí-

tett részletes utasítás értelmében készültek, s a melyek azután felülvizsgálat alá kerültek.

E két hó alatt az E., F., G., H., I. szakokból összesen 5885 mű 16,822 kötettel került felvétel alá. Azóta a felvétel folytonosan tart, s tart még éveken keresztül; de eddig is az állománynak már több mint fele fel van véve s csak az A. és C. szakok felvétele van hátra.

A betűsoros alapczímlapokból eddig 65, a szakczímlapokból pedig 80 doboz telt meg. A czímtározott állomány szakok szerint a következőket tünteti föl:

B. Jogtudomány	1084	mű	1714	kötet	
D. Orvosi tudomány	526	„	920	„	
E. Mennyiség és természettudomány	1010	„	2274	„	
F. Bölcsészettudomány	1560	„	2908	„	
G. Történelem s földirat	3472	„	7782	„	
H. Nyelvészet és irodalom	2311	„	5287	„	
I. Vegyesek	482	„	4673	„	
Összesen :	10445	„	25558	„	
E szerint a visszaküldött	947	„	1436	„	
duplum levonása után a még czímtározatlan A. hittudomány és C. államtudományi szakok állománya . . .	7753	„	15335	kötetre rug.	

A fentebbi részletes kimutatás kiegészítéseül megjegyeztetik, hogy a régi magyar nyomtatványok száma (1711 előtt) 31-re, a nem hazaiaké 46-ra rug. Mind ismeretesek. A kéziratok száma igen kevés.

Ha az adományozó használatára visszatartott munkák is leérkeznek, s ha a még hátralevő két főszak igen gazdag állománya is fel lesz véve: a könyvtár katalógusa s részletes leírása, valamint az időközi szaporúlat jegyzéke ki fog nyomatni.

A mint a czimtározási munkálatok annyira előrehaladtak, hogy a könyvtárt az olvasó közönség használatára, habár részben is, megnyitni lehetségesnek mutatkozott, az előkészületek erre is megtétettek.

A könyvtár ünnepélyes megnyitása 1883. évi október hó

16-án történt, egyenesen ő Felsége által, ki azon időben Szeged újjá alkotási munkálatát szemlélte meg. [1]

A megnyitási ünnepélyen jelen voltak Tisza Kálmán, Tisza Lajos, Román Miron, Angyelits Germán, Brankovics György, Petrovits Bazilian, Vancsa János, Pável Mihály, Metianu János, Szabó János, Németh József, br. Bémer Pál, Dobó Miklós, Varga Ferencz, Pulszky Ferencz, Hunfalvy Pál, Jókai Mór, Tormos Zsigmond, dr. Szabó József, dr. Lenhossék József, dr. Szentkláray Jenő, Mikszáth Kálmán, br. Apor Károly, Stancsich György, Horváth Gyula, Tallián Béla, Mészáros Nándor, Rósa Izsó stb., a városi hatóság és a könyvtári bizottság tagjai. Az adományozót — ki az ünnepélyen részt nem vehetett — Sujánszky és Pellet kanonokok képviselték.

Az ünnepélyes megnyitás után a könyvtár a közhasználatnak lett átadva. A használat pedig csakis az olvasó teremben való olvasásra szorítkozik. Az alapítványi oklevél értelmében kikölcsönözni sem vidékre, sem helyben semmi feltétel alatt nem lehet.

Az olvasók száma az első évben, 1883—84. (október—junius hónapokban) összesen 205 nap alatt 3437 volt. Ezek között lelkész 22, tanár, tanító 69, iró 20, művész 22, ügyvéd 15, katona 23, törvényhatósági tisztviselő 60, állami tisztviselő 80, magán tisztviselő 45, orvos 20, gyógyszerész 25, gazdálkodó 5, építész 6, kereskedő 29, magánzó 11, nő 28 s végűl tanuló 2957 volt, kik együttesen 5173 művet használtak.

Az 1884—85. év folyamán (szeptember—junius hónapok) az olvasók száma 238 nap alatt 1763-at tett. Közöttök lelkész 10, tanár, tanító 63, iró, művész 36, ügyvéd 9, katona 2, törvényhatósági, állami s magán tisztviselő 73, orvos 32, gyógyszerész 12, gazdálkodó 2, építész 2, kereskedő 39, magánzó 23, nő 161 és tanuló 1299 volt, kik összesen 1809 művet olvastak.

Az 1885—86. év folyamán az olvasók száma havonként jelentékeny emelkedést tüntet fel; ennek részletes kimutatása a „Könyv-Szemle“ következő évi folyamában fog közöltetni.

Az olvasási idő kezdetben délelőtt és délután is ki volt tűzve. Minthogy a délelőtti időkben a helyi viszonyoknál fogva

[1] A megnyitás ünnepélyét a »Magyar Könyv-Szemle« 1883. évfolyama 336—339. l. egész részletességgel közölte.

az olvasók a könyvtárt nem látogathatták, azért is a nyitvatartás ideje utóbb csakis a délutánra szorítkozott. A délutáni olvasási időtartam kiterjesztéséről pedig az adományozó kivánatánál fogva le kelle mondani.

Az olvasók belépéskor ellenőrző s kérő lapot nyernek. Az olvasók számáról s a használt művek mennyiségéről és ezek szakáról napi statisztika vezettetik, melyről havi és évi összesítések készülnek.

A könyvtár szaporodásáról az alapitó levélben akként van gondoskodva, hogy a város az évi költségvetésben évenként legalább 1000 frtot tartozik könyvbeszerzésekre fordítani. De ennél jelentékenyen több az, mit a város a gyarapításra fordít. Az évi budgetként a személyi kiadásokat is beleszámítva az 1883-dik évre 3028 frt, az 1884-ik évre 4540 frt, az 1885-ik évre 4933 frt, s végül az 1886-ik évre 4651 frt állapíttatott meg a törvényhatósági bizottság részéről.

Igy a szaporulat nehány év alatt igen jelentékenynek mutatkozik. Természetes, hogy a szaporulat legfőkép az újabb munkákra s különösen azon szakokra szorítkozik, a melyek a kiegészítést és más szakokkal való arányba hozatalt leginkább követelték. A szaporulat főrésze pedig ismét adományokból áll. A tudományos és közmívelődési testületek, kezdve az Akadémiától, majdnem kivétel nélkül megküldik kiadványaikat. A kiadók, szerzők hasonlót cselekesznek, s ezenkívül egyes adakozók is jelentékeny mérvben szaporítják a könyvtár állományát. A régi városi közkönyvtár használható munkái is bekebeleztettek, s az egyes adakozók között Burger Gusztáv, Lechner Lajos, Kotzó Pál, Sztupa György illetőleg Kriegner György említendők, úgy az adományozott könyvek mennyisége, mint belbecsénél fogva. A beszerzések között kiváló becsű a budapesti tud. egyetemi könyvtár hírlap-gyűjteményének duplumai, a melylyel a Somogyi könyvtár igen becses hirlapgyűjteményének hézagait és hiányait kiegészíteni csaknem teljesen sikerült.

A város által eszközölt beszerzések és adományok szaporulata eddig 4282 műből álló 7273 kötetre rug. Ezen szaporulat a főszakok szerint a következőkép oszlik el :

A.	47 mű	123 kötet	
B.	281 „	350 „	

C. 210	mű	750	kötet
D. 136	„	227	„
E. 336	„	431	„
F. 128	„	172	„
G. 559	„	726	„
H. 683	„	1303	„
I. 106	„	320	„

Másod és többes példányul pedig maradt 1986 mű 2870 kötettel.

Megjegyzendő, hogy a városi beszerzések, s általában az időközi szaporulat az alapítványi oklevél értelmében a Somogyi adományát képező könyvektől elkülönítetten kezelendők.

A könyvtári ügyeket az 1884-ik évben alkotott törvényhatósági szabályok értelmében a következő személyzet intézi:

1. Könyvtár-igazgató (Reizner János.)

2. Segéd-könyvtáros (Lázár Béla, az 1884. évi április 5-én tartott városi tisztújítás óta rendszeres minőségben.)

3. Tizennégy tagból álló könyvtári bizottság. Ennek elnöke: Szabados János, tanácsnok; tagjai: Fehér Ipoly, Enyedi Lukács, Csonka Ferencz, Kelemen István, Kovács Albert, Lévay Ferencz, Löw Immánuel, Mágyar Gábor, Obláth Lipót, Reitzer Adolf, Rózsa Ferencz, Szluha Ágoston, Vass Pál. A könyvtári bizottságot a törvényhatósági közgyülés három évenként saját tagjaiból újra alkotja.

4. Egy könyvtárszolga.

Ezekben a Somogyi-könyvtárról szóló ismertetésünket azon kijelentéssel zárjuk, hogy kötelességünknek ismerjük a könyvtár gyarapodásáról, annak használatáról a szakközönséget évenként értesíteni.

A KOLOZSVÁRI EV. REF. COLLEGIUM KÖNYVTÁRA. [1]

Közli: SZABÓ SAMU.

Az országos Nemzeti Múzeum igazgatósága *Könyvtárunk történetét és ismertetését* kivánja bírni; ennek megküldése, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium 30,535—1876. sz. tájékoztató felhivásával tétetett kötelességünkké. Az ebben foglalt kérdő pontokra, van szerencsénk az alábbiakban megfelelni.

Általánosan megjegyztük, hogy a mennyiben tanodánk története, alapítványai s gyűjteményei 1876-ban megjelent ily czímű munkában: „A kolozsvári ev. ref. főtanoda régibb és újabb története“ 1876. részletesen tárgyaltatnak, és ezen munka a t. cz. Nemzeti Múzeum könyvtárának is megküldetett:

Az ebben foglalt adatokat ismerteknek tekintjük s jelen tudósításunkban mellőzhetőnek tartjuk. Utalunk különösen is tanodánk történetének 159—162. lapjaira, hol a könyvtár vázlatos ismertetése megtalálható.

Továbbá: a folyamatban levő rendezés a kéziratok, többszörös példányok sat. tekintetében még 2—3 évi részletes munkát igényelvén: ennek befejezése előtt a feltett kérdések egy részére nem tudunk biztos feleletet adni.

Részletekre szállva:

a) Lásd „A kolozsvári főtanoda történeté“-ben.

b) 1. Nyomtatványok száma....18,000, ezen összegben nincsenek belefoglalva a többszörös példányok. Azon füzetes

[1] A Nemzeti Múzeum könyvtárához 1877-ben beküldött jelentésekből. Szerk.

munkák, melyek bekötve nincsenek, ennek megtörténtéig, külön daraboknak számíttattak.

2. Térképek, rajzok nincsenek külön szedve, hogy szám szerint megnevezhetők legyenek.

3. Kéziratok — 382 kötet és csomag.

c) A 16-ik századi magyar könyvek jegyzéke:

1. *Pesti Gábor,* Uj testamentum, Bécs, 1536 (kézirattal pótolva.)

2. *Székely István,* Zsoltár-könyv, Krakkó 1548.

3. *Heltai Gáspár,* a bibliának I. része, Kolozsvár, 1551.
„ „ „ II. „ „ 1565.
„ „ „ IV. „ „ 1552.
„ „ Uj testamentum „ 1562.
(Csak a II-ik kötet teljes.)

4. *Székely István,* Krónika, Krakkó, 1559.

5. *Heltai Gáspár,* Zsoltárkönyv, Kolozsvár, 1560.

6. *Mélius Péter,* Praedicatiók, Debreczen, 1563.

7. *Mélius Péter,* Pál rómaiakhoz írt levelének magyarázata, Debreczen, 1563.

8. *Heltai Gáspár,* 100 fabulák, Kolozsvár, 1566. (Kézirattal kiegészítve.)

9. *Dávid Ferencz,* A Jézus Christusról és az ő igaz istenségéről, Gyula-Fehérvár, 1568.

10. *Dávid Ferencz,* Praedikácziók, Gyula-Fehérvár, 1569.

11. *Nagyváradi Disputatió,* Kolozsvár, 1569.

12. *Werbőczi,* Törvénykönyve (Heltai), Kolozsvár, 1571.

13. *Szikszai Hellopaeus Bálint,* Keresztyéni hitünk három fő articulusáról, Debreczen, 1574.

14. *Szikszai Hellopaeus Bálint,* Az egri keresztyén egyháznak Catechismusa, Debreczen, 1574.

15. *Félegyházi Tamás,* A keresztyéni igaz hitnek részeiről való tanítás, Debreczen, 1579. és 1583.

16. *Énekes könyv,* Debreczen, 1579. *(Unicum.)*

17. *Énekes könyv,* czímlap nélkül, Debreczen, 1590 körül.

18. *Énekes könyv,* „ „ „ 1592 „ mindkettő *unicum.*

19. *Arithmethica,* azaz Számvetésnek tudománya, Debreczen, 1582.

20. *Bornemissza Péter* Praedikácziói, Detrekő, 1584. (csonka.)

21. *Monoszlai András,* Az Szenteknek hozzánk való segítségéről. N.-Szombat, 1589.

22. *Visoli Biblia,* Károli Gáspár, két példány, hiányokkal, 1590.

23. *Patai István,* Az Sacramentumokról in genere, (Manlius János által) 1593.

24. *Sóovári Sós Kristóf,* Postilla, az az epistolák, Bártfa, (csonka) 1597.

25. *Szikszai Fabriczius Balázs,* Nomenclatura latino-ungaricum, Debrecini (k. *Ujfalvi)* 1597.

26. *Decsy János,* Adagiorum graeco-lat-ungaricorum Chiliades V. Kézirattal kiegészítve, Bártfa, 1598.

—

16. sz. alatti könyv czíme :

„Enekes keoniv meliből szoktanak az Urnak dicsiretet mondani az Aniaszentegyházban, es keresztieneknek minden gyülekezetiben; mostan ujobban egybeszedegettetet és egy nehani szep diczíretekel megöregbittetet az keresztieneknek vigasztalásokra emendaltatot. Debreczembe, Nyomtatattot M. D. LXXIX esztendőben.

Index 1 levél; szöveg 1—192 lap; 4. R. — Kivül sarkára ez van nyomva *Régi impressum.*

17. Czímlap nincs; Ajánlás „Istenfélő nemes becsületes Varadi Kis Gáspárnénak, Nagy Dorko assonnak vas. 1 levél. „Datum Debreczini, 1. die Augusti, Anno Dni 1590 Csáktornyai János, Debreczeni könyvnyomtató“ sat.

Szöveg 1—301; Registrum csak 1 levél van meg *M* betűig.

18. Eleje hiányzik, csak A levelen kezdve van meg.

Szöveg 164 számozott levél. — Végéhez kötve : „Halot temetéskorra való énekek. Debreczenben. 1632. Rövid elől járó beszéd, végen 1598 évszámmal a régibb kiadásból átirva. Enekek 3—19 levél; Mutató tábla, 1 lap.

—

d) Lásd „tanoda története“ 159. lapon.

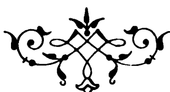
e) A könyv kivételek száma 10 hónap alatt szept.—jun. a közelebbi években 500 körül áll.

f) Lásd „tanoda története“ 160 l.

g) A könyvtár régibb tisztviselőiről Apáczai Album 42 lapon ez áll följegyezve.

„Catalogus Bibliothecariorum Collegii, cum Annotationibus Annorum, quibus Constituti sunt.

Josephus Kurtány; Andreas Zilahi A. 1696; Franciscus Köröspataki A. 1698; Johannes Viski A. 1703; Stephanus Bagosi A. 1706; Stephanus Zalányi A. 1707; Paulus Viski, A. 1712; Michael Tétsi A. 1716; Franciscus Hunyadi A. 1720; Sigismundus Pap Szathmári 1723; Ladislaus Gellér A. 1728. ....Michael Pap Szathmári Sig. Filius A. 1756—1760.

JELENTÉS
A N. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL
1884—5-ben.

MAJLÁTH BÉLÁTÓL.

Méltóságos Igazgató úr!

Hivatkozással Méltóságodnak f. é. okt. 9-én 1262-ik szám alatt kelt meghagyására van szerencsém, a M. N. Múzemban levő Széchenyi országos könyvtárról 1884—85. évre szóló évi jelentésemet a következőkben beterjeszteni.

A lefolyt munka évben, mely 1884-ik évi julius 1-től 1885-ik évi junius 30-ig terjed, úgy a belső, intensiv munkálkodás, mint a bent levő anyag rendezése, tudományos czélokból való felhasználása, valamint gyarapodása szempontjából, nem maradt az elmúlt évek megett, sőt inkább haladást tüntet fel, oly progressiv tételekkel, melyek által culturális intézeteink eme legelsője, tudományos és mívelődési feladatának szinvonalán ismét magasabbra emelkedett. Ennek s jó hirneve újabbi elterjedésének legszebb bizonyítványa azon külföldi tudósok névsora, kik a lefolyt évben tudományos czélok indokából a könyvtárt fölkeresték; bizonyítja ezt kiváló hazai tudósaink névjegyzéke, kik a könyvtár nagybeesű anyagának tudományos feldolgozása czéljából, a könyvtárnak majd huzamos, majd csak időleges vendégei valának a lefolyt év alatt.

A könyvtár folyó ügyeinek rendes elintézése mellett, az elmult év a tisztviselőkre nézve igen mozgalmas vala, és minden irányban igénybe vette a nekik kiszabott munkakör, úgy szorgalmukat, mint pedig szakismereteiket, mely a könyvtár magas irá-

nyú feladatának érdekében az egyes tisztviselők által kifejtetett; bár ha időközben, egy érzékeny veszteség is érte a személyzetet Morave János szolga személyében, ki igen tájékozott helyi ismerete által úgy az olvasó és buvárkodó közönségnek, mint a könyvtári tiszti személyzetnek, igen hasznos és megkönnyítő szolgálatokat tett, s ki ez év folytán elhalálozott; helye azonban a Széchenyi grófi család kijelölése mellett, Kerekes Pál személyében miniszteri kinevezés útján immár betöltetett.

A fentebb említett rendkivüli tevékenység sorában a könyvtárban véghezvitt műveletek között első helyre kell tennem azt, mely a segédszemélyzet és a segédőrök mindnyájának közreműködését vette igénybe, s mely a könyvtár történetére, s annak statistikai adataira vonatkozólag az országos statistikai hivatal számára készült, a legnagyobb pontossággal, és szigorú lelkiismeretességgel teljes három hónapig vette igénybe az összes személyzet munkálkodását.

Összeállíttatott ezután az olasz kormány részére a könyvtár szervezési és kezelési szabályzata, mely úgy alapelveire, mint gyakorlati kivitelére nézve, a könyvtár-kezelések és szervezések modern színvonalán áll; s könyvtárunk büszkeségére szolgál, hogy annak mintaszerűsége egy idegen hatalom könyvtár-rendezéseinek előpéldáúl szolgálhat.

Nem kevésbbé vette igénybe, a könyvtár személyzetének szorgalmát és szakismeretét, az országos kiállítás alkalmából rendezett történeti congressus is, melynek egyik kiállítási részét képezte, a muzeumi könyvtár helyiségeiben rendezett okíratok, kéziratok és nyomtatványok kiállítása; a melynél magyarázó és felvilágosító kalauzolással foglalkoztak Majláth Béla az incunabulomok, Csontosi János a kéziratok és Fejérpataky László az okiratok szakmája körül.

Részvett ezenkivül könyvtárunk a lefolyt évben a Londonban tartott nemzetközi zenetörténeti kiállításon is, még pedig öt darab XV. századbeli nyomtatott misekönyvvel, melyek az egyházi zenének legrégibb magyarországi emlékeit tartalmazzák.

Mint külön munkálkodás a könyvtár érdekeinek czéljából, a nyomtatványok szakában az alól irott jelentést tevő által megkezdetett az incunabulomok bibliographiai összeállítása és feldolgozása, mely éveket igénybe vevő munkálat az 1462—1500

nyomtatott, s majdnem 1000 munkát magában foglaló művek körül forog. Összegyűjtve rendeztettek továbbá a könyvtár tulajdonát képező azon metszett gyűjtemények, melyek Bubics Zsigmond apátkanonok, mint tisztbeli könyvtári őr felügyelete alatt állottak, s melyek lajstromozását az említett tiszt. őr, a magyarországi várak jegyzékének kiadásával megkezdett. A rendezés alá vett metszetek száma 15,310 darabra rúg, melyek az országos történeti arczképcsarnok számára átadattak. A kéziratgyűjtemény csoportjánal folytattatott azon kéziratok szakszerű lajstromozása, melyek a Széchenyi-féle nyomtatott catalogusban felvéve nincsenek, s mely annak idejében közrebocsáttatván, folytatását képezendi a Széchenyi-kéziratok catalogusának.

Kimerítő jegyzék készíttetett a Kazinczy-levelekről és kéziratokról, mely a magyar tud. akad. irodalomtörténeti bizottságának kiadás czéljából rendelkezésére bocsáttatott.

Hasonló művelet hajtatott végre a Budavár 1686-ik évi visszafoglalására vonatkozó kéziratok felkutatása czéljából, melyek ama fegyvertény monographicus leírása dr. Károlyi Árpád által használtatnak fel.

A levéltár, rendes folyó ügyeinek elintézése mellett befejezte a Berényi és Bükk-féle levéltárak rendezését és felállítását; s a nem régen átvett Rhédey és Kisfaludy-család levéltára szintén felállíttatott. A történelmi congressus alkalmából pedig a levéltár a könyvtári folyosón régi királyi és más oklevelekből és pecsétlenyomatokból kiállítást rendezett be, melynek összefüggő sorozata hű képet nyújt a magyar cancelláriai és diplomatikai praxis fejlődéséről. A levéltár anyagának tanítási czélokra való felhasználását a levéltárnok, mint az oklevéltannak egyetemi magántanára kisérlette meg. Az oklevelek nagy száma, s mindennemű esetre példával szolgáló természete, a levéltárnak tanítási czélokra kiválólag alkalmas voltáról tesznek tanúságot.

A könyvtár hirlap gyűjteménye, melynek rendezése a múlt évi augusztus hóban vette kezdetét, a lajstromozás és kiegészítés körül tetemes gyarapodást mutat fel, minthogy a lefolyt munkaévben 735-féle hirlapnak 2370 évfolyama czéduláztatott 2600 kötetben, ehhez járúl az 1884—85. évi hírlapok külön rendezése és complettirozása. Végeredményében hírlapgyűjteményünk, az akadémia és az egyetem hírlapkészletével kiegészítve 1250 külön-

nemű hírlappal és 8159 évfolyammal bírt a lefolyt munka év alatt.

Méltóságos Igazgató Úr! Ám ha feltüntettem Méltóságod előtt az érem jobb oldalát, hivatalos kötelességemnek tartom ugyanannak baloldalára is rámutatni, mely a könyvtár szükségleteinek hiányaiban culminál.

Igy hiányzik még a két utolsó könyvtári teremnek bebútorozása és felszerelése, melyben még most is ott disztelenkednek, a festetlen, durva deszkákból összetákolt rozoga állványok, azon időből, midőn a könyvtár legelső izben a múzeumi épületbe hozatván, ott ideiglenesen elhelyeztetett. Ezen ócska czélszerűtlen állványok eltávolítása, és új, a többiekhez hasonló bútorokkal való kicserélése annál is inkább kivánatos, sőt fölötte szükséges, minthogy a könyvtár anyagának rohamos szaporodása miatt, a hely mindinkább szűknek bizonyúl, s új czélszerű butorok felállítása által, több tér is lenne nyerhető az anyag berendezésénél.

Szükséges volna továbbá, a kézirattárban, két üvegszekrény felállítása, hogy más külföldi könyvtárak berendezkedési módjára, legritkább kincseinket, ciméliáinkat zárva, de még is látható módon elhelyezhessük, s azokat, a néző közönség ne érinthesse, mert kivált e lefolyt évben, az ezernyi látogatók által érintett miniált kéziratok a közvetlen tapintás által fölötte sokat szenvednek, ezt pedig megakadályozni, a könyvtár ritka kincseinek fentartása érdekében kötelességemül kell hogy tekintsem.

A levéltár anyagának nagymérvü szaporodására is kell Méltóságod figyelmét irányoznom oly czélból, hogy a mostani helyiség szűk voltát Méltóságodnak felmutathassam, s a mely hiány megszüntetésére Méltóságodat hivatalos tisztelettel ez alkalommal is felkérem. A levéltár ugyanis egyetlen teremben van elhelyezve, mely mindinkább szűknek bizonyúl. A mostani helyiség még akkor adatott át a levéltár czéljaira, mikor abban pusztán a N. Múzeum tulajdonát képező oklevelek őriztettek, azóta ezeknek száma is legalább megkétszereződött, s ezenfelül 13 családi levéltár — jobbára nagy terjedelműek — helyeztetett el ugyanazon egy teremben. E családi letétemények — az átadási oklevelek értelmében — külön állitandók fel s kezelendők is, s ez ismét több helyet igényel, mintha a többi oklevelek soro—

zatába volnának iktathatók. A levéltári helyiség kibővítése fölötte szükséges levén, ez leginkább és legczélszerűbben úgy lenne foganatosítható, ha ezen czélra, a levéltári helyiség belső falával parallel futó folyosó adaptáltatnék, a mi a költség szempontjából aránylag csekély összeget kivánna.

Mindezen hiányokat mielőbb megszüntetni, a könyvtár conserválásának szüksége parancsolja, megkivánja azt az anyag rohamos szaporodása, követeli a rendszeres és szakszerű kezelés gyakorlati keresztűlvihetése.

Ezen körűlmények és indokok nyomása alatt kötelességszerüen, de működési köröm iránti buzgalmamnál fogva is kérem Méltóságodat, megszokott erélyével és befolyásának nyomatékával oda hatni a magas miniszteriumnál, hogy mindezen felsorolt hiányok megszüntetve, illetőleg pótolva legyenek, s erre nézve egy külön rendkivüli dotatiót kieszközölni, melylyel a felette szükséges berendezéseket eszközölni lehessen; de kiváltképen a magas miniszterium figyelmét kérem oda irányozni, hogy az 1848—9-ik évi sajtótörvények revideáltassanak; s a mennyiben a Széchenyi országos könyvtár részére a hazai nyomtatványok hiányosan küldetnek be, az említett törvényekbe olyan sanctiót iktattatni be, mely a hazai nyomda-termékek köteles, de hanyag beküldőit, kötelességük nem teljesítése indokából, a kellő büntetésben is részesítse.

A könyvtárban alkalmazott személyzetet illetőleg, (melyhez ez idő szerint még a hírlapgyűjtemény is tartozik) a lefolyt évben három egyénnel szaporodott. Ezen szaporodást a *hírlap-gyűjtemény* rendezése és catalogizálása igényelte; a mely műveletnek vezetésével id. Szinnyei József lett ideiglenesen megbízva, kinek két díjnok segédkezik. E szerint alkalmazva volt 8 tisztviselő, hat irnok és négy szolga, még pedig dolgozott a nyomtatványok körűl négy tisztviselő két díjnokkal és három szolgával; a kézirattárban egy tisztviselő és egy dijnok; a levéltárban egy tisztviselő, egy díjnok, a hirlapgyűjtemény körűl egy tisztviselő, két dijnok és egy szolga. Az összes személyzet, mely a könyvtár érdekeinek szolgált, s az olvasó közönség és búvárkodó túdósok igényeit kielégítette nyolcz tisztviselőből, hat irnokból és négy szolgából, összesen 18 egyénből állott. Eltekintve a hírlapgyűjtemény catalogizálásától, kiegészítésétől és felállításától a meglevő személyzet

folytonos szüksége a most folyó évre is fennáll, hogy sem a könyvtár érdeke, sem a közönség méltányos igénye csorbát ne szenvedjen.

A könyvtárnak most említett személyzete a mily ügyszeretettel teljesíti kötelességét, ép oly buzgósággal meg is felel feladatának; s midőn én e részben teljes megelégedésemet Méltóságod előtt kifejezni kedves kötelességemnek tartom, ezáltal Méltóságod figyelmét óhajtottam kivált Barna Ferdinánd tiszt. őr működésére fordítani, ki a folyó évben hasznos működésének immár 25-ik évét töltötte be, mint a könyvtár egyik buzgó és szorgalmas tisztje, mint segédőr és tiszt. könyvtárőr. Érdemes könyvtárunk ezen veteránja Méltóságod figyelmére, érdemes arra, hogy Méltóságod a magas miniszterium figyelmét is reá vezesse szerzett érdemére, és szolgálati éveinek hosszú, huszonöt éves sorára.

Általános ecsetelése után a könyvtár viszonyainak, a gyarapodás részleteit a következők által óhajtom Méltóságod tudomására hozni.

A könyvtár hazafias pártfogóinak száma, kik ajándékaikkal gyarapíták a könyvtár anyagát, a lefolyt évben sem csökkent, bár ha az ajándékozott nyomtatványok között nincs is olyan, hogy azokat külön is felemlíteni lehetne, akár a ritkaság, akár pedig nagyobb értéke szempontjából. Felemlítésre méltók azonban a kézirattárnak ajándékozott manuscriptumok közül: 1. „a honvédmenház aranykönyve," melyet a honvédmenház igazgatóválasztmánya ajándékozott; 2. a felső-elefánti pálosrendi monostor 1690-ik évi színes kézrajza, báró Apor Gejza adománya; 3. Collectanea ad Historiam Comitatus Neogradiensis czímű XVIII. századbeli latin kézirat, adományozta Békey István nyugalmazott miniszteri osztálytanácsos; 4. Hungarische Chronica von Heinrich Muglein czímű 1370-ik évi pozsonyi kéziratoknak hű másolata, ajándékozta báró Mednyánszky Dénes; 5. Tamássy Károly: a debreczeni nemzetőrség története 1848—49-ben, adományozta Balog Imre debreczeni ügyvéd. Kézirati gyűjteményünk néhány év óta igen örvendetes gyarapodásnak indúlt, s annak kincseit mindinkább megismerék a belföldi, úgy mint a külföldi tudósok, kik a lefolyt évben sokkal nagyobb mérvben vették azt igénybe, mint bármikor ezt megelőzőleg, s feltáruló kincse kézirattárunknak eszközli azt, hogy alig van már magyar

történeti és irodalomtörténeti kérdés, melynek megfejtése kézirat-gyűjteményünk felhasználása nélkül alaposan megoldható volna.

A levéltár anyagának szaporodása úgy az ajándék, mint szerzemény és letétemény által nagyszámú és kiváló történeti szempontból igen becses és fontos okiratokkal szaporodott. Igy a kisfaludi Kisfaludy-család levéltára, mely örök letétemény gyanánt két részben vétetett át, már a tizenharmadik család letéteménye, mely a Nemzeti Múzeum könyvtárában őriztetik. E levéltár 3881 darab oklevélből s levélből, 2 csomag periratból és töredékből áll. E nagy számból 1054 darab oklevél a mohácsi vész előtti időre esik. Még pedig Árpádkori 45, XIV. századbeli 119, XV. századi 681, XVI. századi 1526-ig 209 darab. A levéltárnak legrégibb oklevele 1201-ből való Imre királytól s ez egyszersmind a legrégibb magyar királyi oklevél, mely mostanig a könyvtárban őriztetik. Ezen levéltár megbecsülhetetlen adatokat őriz a családra, s ezzel a Chák nemzetségre vonatkozólag, melyből a Kisfaludyak eredtek s első sorban a dunántúli megyék hely- és birtokviszonyait érinték.

Ezen levéltár átengedésével a család, de kivált Kisfaludy Sándor úr Badacsonyban nagy hálára kötelezte le a történettudomány kedvelőit.

A régebbi oklevél-anyagot nagyban szaporította két szerencsés vétel. Az egyik megszereztetett Reisner Jánostól, mely 137 darabból áll, s ezek közül 23 a mohácsi vészt megelőző korból való. A másik nagyobb vétel Nagy Imre curiai birótól való s 213 darabot tartalmaz, melyekből 151 darab 1526. előtti oklevél. Ugyancsak tőle vétetett két Zsigmond korabeli armális 1418 és 1431-ik évből. Az ily koru armalisok igen ritkák, s összegyűjtésök a magyar heraldika, oklevéltan, sőt még a műtörténet szempontjából vajmi kivánatos.

Általában a lefolyt év különösen oklevelek szerzése tekintetében igen eredménydús volt, mert nem kevesebb, mint 1144 darab mohácsi vész előtti oklevéllel gyarapodott a levéltár, s ezek közül az Árpád korra 73 darab esik. Az újabb korbeli szerzemények között felemlíthető azon 75 darabból álló XVIII—XIX. századi oklevél és acta Torma Károlytól megszerezve, melyek különösen az erdélyi közigazgatás ujabb történetéhez becses adatokat szolgáltatnak. De kivált az Aigner Lajostól meg-

szerzett 122 darabból álló gyűjtemény az, mely igen becses adatokat tartalmaz az utolsó szabadságharcz történetéhez, s mely a magyar emigratio idejében Vetter Antal altábornagyhoz intézett leveleket tartalmaz. Nagy számmal vannak itt levelek Kossuthtól, Klapkától, Türrtől, Cavourtól, Pulszkytól stb. s az emigrátió egyéb kiváló férfiaitól. Ezen szerzeménynek fontossága különösen abban áll, hogy a könyvtárnak e nembeli gazdag gyűjteményét sok tekintetben kiegészíti.

Ezen szerzeményeken felül, a levéltárnak, mint egy kezdő kiegészítéseül megvettetett alapja egy pecsét-lenyomat gyűjteménynek, melynek majd idővel sorozatos időrendi összefüggése, hazai sphragistikánk tanúlmányozásához megbecsülhetlen segédeszköz leend. Az említett gyűjtemény jelenleg 92 darabból áll, melynek kiegészítő szaporítása, kivánatos levén, az időközönkénti gyarapításra vár.

A könyvtár összes szerzeményeinek, látogatásának és használatának statistikáját a következő adatok tüntetik elő :

I. Szerzemények.

I. Nyomtatványok.

Vétel	587	kötet.
Ajándék	152	„
Köteles példány	2517	„
Összesen :	3256	„

2. Kéziratok.

Vétel	22	kötet.
Ajándék	10	„
Összesen :	32	„

3. Fényképmásolatok, kézirajzok.

Vétel	11	kötet.
Ajándék	1	„
Összesen :	12	„

3. Oklevelek és levelek.

Vétel	565	darab
Letétemény	3882	darab és 2 perirat.
Ajándék	30	„
Összesen :	4477	darab és 2 csomag perirat.

Főösszege az összes szaporodásnak : 7767 darab és 2 csomag pörirat.

A fent kimutatott nyomtatványok-, kéziratok-, okiratok-, fénykép-másolatokra és könyvek kötésére fordíttatott *3687 forint 27 krajczár.*

II. Könyvtárlátogatók.

1. Látogatta az olvasótermet . .	16,333
2. „ hírlapolvasó	1,070
3. „ tudós, külföldi és más idegen	3,660
Összesen :	21,063

III. Könyvtár használata.

1. Használtak nyomtatványt	28,817 drb.
2. Kéziratot	1,899 „
3. Oklevelet	14,534 „
Összesen :	45,250 drb.
Ehhez járúl még a tudósok termében kérlapok nélkül használt nyomtatványok száma	1254 drb.
Főösszege tehát a használt könyvtári anyagnak	46,504 drb.

Eltekintve azon számos idegenektől és külföldiektől, kik a könyvtár helyiségeit megtekinteni voltak, s kik közül első helyen fölemlítenem kell Lajos bajor herczeg és neje Mária Terézia főherczegnő ő fenségeiket; a könyvtárban buvárlati tanúlmányozás és tudományos kutatások czéljából, rövidebb-hosszabb ideig tartózkodtak a külföld tudósai közül :

John Hunsl, Newyork, Buffalo; James Weale, London, Marquis Laureati Olaszország, De Gubernatis Angelo Florencz, Burián István moszkvai főkonsul, Reichardt P. Göttweih, dr. Kostrenčič Jurin Zágráb, Prof. dr. Roszkovszky Krakkó, gróf Weske Mihály Dorpát, Professor Petrov A. Szt.-Pétervár, Prof Schrove Uno Abo, dr. Schallhammer Antal Stiria, Edelsbach; Malcsinszky Ferencz alepói püspök Albánia; — hazai tudósaink közül használták a könyvtárt: Mátyás Flórián, Salamon Ferencz, Hermann Ottó, Ábel Jenő, Károlyi Árpád, Gelich Richard, Zsilinszky Mihály, Nagy Imre, Nagy István, Wolf György, Wenzel Gusztáv, Rómer Floris F., Pesty Frigyes, Pulszky Ferencz, Pulszky

Károly, báró Radvánszky Béla, Szilágyi Sándor, gr. Rhédey Gábor, Finály Henrik, Szabó Károly, Erődy Béla, Pauler Tivadar, gr. Kun Géza, Kubinyi Ferencz, Szabó János, Melczer István, Pongrácz Lajos, Brassai Sámuel, Jókai Mór, Kápolnay István, Bunyitay Vincze, Széll Farkas, Szentkláray Jenő, Várady Gábor, Ráth György, P. Szathmáry Károly, Kubinyi Ferencz, Kálmán Farkas stb.

A külföld nevezetesebb könyvtáraival a kölcsönzési és levelezési viszonyt, úgymint az előbbeni években is nem hogy föntartottuk, de sőt még növeltük is; úgy, hogy könyvtárunknak összeköttetése 31 külföldi könyvtárral volt a lefolyt munkaévben, mi úgy a könyvtárnak, mint az itt buvárkodó túdósoknak előnyére vált; mert a kért műveket a legnagyobb készséggel kölcsönözték ki tudományos használatra.

A könyvtár tisztviselői részben saját szaktudományaik bővítése és nagy részben a könyvtár érdekeinek előmozdítása czéljából, a hivatalos időn kivül, tudományos utazással töltik be azon időt, midőn a könyvtári tisztogatások és rendezések alatt, a könyvtár helyiségei zárva vannak. Igy az elmúlt évben, Majláth Béla nyolcz felső-magyarországi könyvtárt kutatott át, oly czélból, hogy Budavára 1686-ik évi visszavételére vonatkozó egykorú és közel egykorú nyomtatványokat összeszedje; midőn is abbeli fáradozásának eredményeképen már a lefolyt évben több mint 126 művet, látképeket, tervrajzokat, arczképeket, csataterveket bibliographice leírt és összegyűjtött. Ifj. Szinnyey József segédőr pedig a müncheni könyvtárban tanúlmányozta a könyvtári berendezést, a kezelési eljárást, továbbá átkutatta és tanúlmányozta az ottani Hungaricákat, és végre alaposan megtekintette az ottani könyvtárnak készülő félben levő Real Catalogusát is, hogy ann akmimódoni szerkesztése esetleg könyvtárunknak is mintáúl szolgálhasson.

Azon munkásságot, melylyel a könyvtár tisztviselői a tudományos irodalom terén kifejtettek a következő jegyzékben van szerencsém Méltóságod előtt bemutatni, még pedig :

Majláth Béla, könyvtárőr.

1. Buda visszavételének egykorú irodalma. „Pesti Napló“ 248. számában. 1884.

2. Az őskorszak lakói a felső Vágvölgyben. Pulszky Albumban.

3. A kalandos társulatok. „Századok“ XVIII. évf. VII. füzet.

4. Az öt polturás grófok. Történeti karczolat. „Pesti Napló“ 309. számában.

5. Milyen volt a Nyulak szigetebeli apáczák pecsétje. „Egyházművészeti Lapok“ 1884. nov. szám.

6. Forgách Simon kalandjaiból. „Pesti Napló“ 1885. jan. febr. és márcz. sz.

7. Az 1642. évi szőnyi békekötés története. Akad. értek. tört. osztály XII. kötet 5-ik sz.

8. Püspöki és Nagy-Sarló község pecsétje. „Turul“-ban 1884. IV. füzet.

Barna Ferdinand, t. könyvtárőr.

1. A votják nép múltja és jelene. Sajtó alatt az Akadémia kiadványaiban.

2. A votják nép pogány vallása. Sajtó alatt az Akadémia kiadványaiban.

Csontosi János, segédőr.

1. A velenczei sz. Márkról nevezett könyvtár magyarországi vonatkozású latin kéziratai. A „Magyar Könyv-Szemle“ 1883-ik évfolyamában. Megjelent 1884-ik évben.

2. Dr. Kováts Gyula : a házasságkötés Magyarországon és régi szerkönyveink. U. o.

3. A Corvina felkutatott maradványai. Akadémiai székfoglaló. Sajtó alatt.

4. Jelentés a nemzeti casino könyvtáráról. Kéziratban.

5. A Gorove-jutalomra pályázott : „Hazai és külföldi iskolázás a XVII. században“ czimű munkának bírálata. Sajtó alatt.

Dr. Szinnyei József, őrsegéd.

Önálló művek.

1. Rendszeres magyar nyelvtan.

2. Iskolai magyar nyelvtan, I. r. harmadik; II. rész második kiadás.

3. Révay Miklós és Verseghy Ferencz életrajza. Stampfl „Magyar Helicon"-ja.

4. Horváth Mihály és Szalay László életrajza. U. o.

Czikkek.

5. Hunfalvy: Nyelvtudomány és nyelvtanítás. Ismertetés a „Philologiai Közlöny"-ben.

6. A finn irodalom története. Kisfaludy-társaság Évlapjai. XIX.

7. Az új tájszótár. Magyar Nyelvőrben.

8. Winkler: Uralaltaische-Völker u. Sprachen. Ismertetés. „Philol. Közlöny."

9. Budapest in naagtely. Unsi, suometar.

Dr. Fejérpataky László, őrsegéd levéltárnok.

1. Monumenta Vaticana. Series I. Tom. II. Acta legationis Cardinalis Gentilis 1307—1311. Előszó és 510 l.

2. A királyi Cancellária az Arpádok korában. Székfoglaló. Az Akadémia kiadásában.

3. Magyarországi városok régi számadás könyvei. Kiadja a M. T. Akadémia történeti bizottsága.

4. Bunyitay: A váradi püspökség története. Ismertetés. Századok. 1885.

5. Jelentés a Schrauff által ajándékozott oklevelekről. Századok. 1885.

6. A történelem segédtudományai hazánkban. Századok. 1885.

7. Magyar történelmi intézet. „Nemzet." 1885.

8. Magyar történelmi életrajzok. Ismertetés a „Turul"-ban. Szerkesztette a „Turul"-t, a magyar Heraldikai és genealogiai társaság folyóiratát.

Horváth Ignácz, könyvtári tiszt.

1. Késmárki ág. hitv. evang. lyceumi könyvtár. Késmárk. 1884. Kudora Károlylyal együtt.

2. Pulszky Ferencz, irodalmi munkásságának bibliographiája. 1834—1884. Pulszky Albumban.

3. Magyarországi könyvészet 1884-ben. Kéziratban.

Méltóságos Uram! Mielőtt befejezném évi jelentésemet meg kell még említenem a „Magyar Könyv-Szemlé"-t, mint a mely a könyvtárt legközelebbről érinti, a mennyiben az a könyvtár aegise alatt, s mint annak közlönye a könyvtári segédőr Csontosi János szerkesztése mellett 1883-ik évben nyolczadik évfolyamát fejezte be; de a melynek sem a múlt 1884-ik, sem a jelen 1885-ik évre, egy füzete sem jelent meg. Van ugyan a szerkesztőnél 54 ívre terjedő kézirat, mely körülbelől két évi folyamnak felelne meg; de a melynek kinyomatása azon akad fel; hogy a kiadó-szerkesztő folytonos deficzittel küzdve, a lap kiadási költségeit nem viselheti el, s így félni lehet attól, ha kiadó nem találkoznék, hogy a magyar bibliographiának ezen egyedüli szaklapja nyolcz éves folyama után befejezi pályafutását. [1]

Nehogy ez megtörténjék, kívánatosnak látom a magas kormány által a „Magyar Könyv-Szemlé"-nek nyújtott évi segélyt fölemelni, kérvén Méltóságodat ez ügybeni hathatós befolyását a magas miniszteriumnál érvényesíteni.

Midőn is teljes tiszteletem kifejezése mellett maradtam

Budapesten, 1885. okt. 15-én.

Méltóságos igazgató úrnak

alázatos szolgája
Majláth Béla,
a Széchenyi országos könyvtár őre
a M. N. Múzeumban.

[1] A szakférfiak örömére jelenthetjük, hogy ezen aggodalmat azóta a a nagymélt. vallás és közoktatási m. kir. Ministerium eloszlatta, megszavazván a »Magyar Könyv-Szemle« nyomtatási költségeire a N. Múzeum dotatiójából évi 1000 forintnyi segélyt, miáltal a folyóirat existentiája biztosítva van. Ennek következtében a »Könyv-Szemle« elmaradt folyamaiból az 1884. és 1885-iki folyamok ez évben megjelentek, az 1886-iki folyamnak első fele pedig nehány hét alatt kerül ki sajtó alul. Szerk.

HAZÁNKAT ÉRDEKLŐ

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A BÉCSI CS. UDVARI LEVÉLTÁR HAZAI VONATKOZÁSÚ KÉZIRATAI.

CSONTOSI JÁNOSTÓL.

A bécsi császári udvari könyvtárnak kiegészítő részét képezik a bécsi cs. kir. családi, udvari és állami levéltár kéziratai, melyeknek jegyzékét dr. Böhm Constantin két kötetben [1] tette közzé.

E jegyzékben a kéziratok száma összesen: 1539-re megy (1108+431), melyekből 159 magyarországi vonatkozású.

Ez utóbbiaknak ismertetését, említett munka alapján, a jelen közleményben veszik olvasóink.

A kéziratok a XIII. századig nyúlnak fel; latin, német, magyar, cseh, olasz, franczia és más nyelvűek; történeti, egyházi, hadtörténeti, jogi, jogtörténeti s más tudományok köréből valók, s a bécsi udvari könyvtár hazai vonatkozású kéziratairól, folyóíratunk tavalyi folyamában hozott, közleményünket kiegészítik.

Felsorolásukban az eddigi rendszert követtem s megtartva a Bőhm-féle Catalogus folyószámát, signaturáját és rubrumát, jegyzéköket azon sorrendben közlöm, melyben az említett munkában következnek.

[1] Die Handschriften des kais. und kön. Haus-, Hof- und Staats-Archivs. Beschrieben von Constantin Edlen von Böhm. Wien 1873. 8r. VI. 418 l. — Supplement. Wien 1874. IV, 136 l.

E sorrend a következő :

21. [30. A. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. Saec. XVIII. 135 Bl. Fol.

Copial und Formelbuch der Kanzlei Kaiser Sigismunds. — Dasselbe ist eine genaue Abschrift der folgender Nummer 22.

22. (30. B. Unt.-Ob.-Inneröst.) Pap. XV. 96 Bl. Fol. War früher Eigenthum der k. k. Hofbiblioth. MS. 72. später Cod. jur. civil. 199.

Copial und Formelbuch Kaiser Sigismunds.

30. [43. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pièces historiques. 1513. 1522—1552. Pap. XVIII. 4 Bände. Fol.

2 B. 251 Bl. 1530—1542. 3., 119[a]. Sur le Recès de la Diète de l' an 1541. Ferner enthält dieser Band zahlreiche Briefe oder Auszüge solcher und zwar : Kaiser Karl V. an *die Königin Marie v. Ungarn* 1531, 1532, 1533, 1538, 1540, 1541 ; (4) 1542 (3) ; an den *Röm. König Erzherzog Ferdinand,* 1535, 1542 (5) ; der Königin Eleonora v. Frankreich an die *Königin Marie v. Ungarn* 1537 ; des Botschafters St. Vincent an die Kön. Marie v. Ungarn 1541 ; von St. Bavé an die *Kön. Marie v. Ungarn* 1541 ; von Granvella an die *Königin Marie von Ungarn* 1542 (4) ; v. *Röm. König Ferdinand* an die *Königin Marie v. Ungarn* 1541 ; dann von der *Königin Marie von Ungarn* ohne Angabe der Adresse 1539. — 3 B. 289 Bl. 1543—1546. Dieser Band enthält zahlreiche Briefe nebst einigen Auszügen aus solchen von : Perrenot Granvella, Bischof von Arras, an die *Königin Marie von Ungarn* 1542, 1543, 1545, 1546(4), 1547 ; von der *Königin Marie von Ungarn* an Karl V. 1543, an Granvella 1543, an den Präsidenten Viglius 1545 ; vom Secretär Bavé an die *Königin Marie v. Ungarn* 1546(2), 1547 ; von Kaiser Karl V. an die *Königin Marie v. Ungarn* 1543(3), 1546(3) und an den *röm. König Ferdinand* 1546(3), 1547. — 4 B. 405 Bl., 1547—1551. 2., 318[a]—322[a]. Memoire dece que L. *Schwendy* aura à dire au Roi des Romains 1552. — 3., 373[a]—376[a]. Memorial pour *Laz. Schwendy* 1552. Ferner enthält dieser Band Briefe an die *Statthalterin der Niederlande Königin Marie von Ungarn,* 51, 1552. (4.)

43. [44. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XV. 47 Bl. Fol.

Beutellehenbuch des **Königs Ladislaus 1455.** Auf dem alten Perg.-Umschlage steht von aussen : „Registrum der Pevtelleben" und darunter : „Peutllehen 1455." Auf der inneren Seite enthält dasselbe einen Lehenbrief des Königs Ladislaus vom Jahre

1455. Auf 1ª steht: „Vermerckt daz vnser gnedigster *Herr Kunig Lasslaw zu Vngern, zu Behem* etc. Kunig vnd Hertzog zu Oesterreich etc. hat seine Lehen die von dem Fürstentum Oesterreich zu Lehen geent beruffen Lassen zu leihen auf sand Jörgentag schirist küuftigen. Darauf hat sein k. g. gelihen die hernach geschriben Pewtellehen. Act am Mitichen nach Reminiscere in der vasten Anno etc. lvto." 46ª—47ª. „Vermerckt die hernach genannten peuttllehen sind von vnserm Allergnedigisten Herrn dem Ro. Kaiser ausgegangen." An einigen Stellen dieses Lehenbuches sind kleine Zettel, Notizen über Lehensachen enthaltend, eingeklebt.

44. [65. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XV. 115 Bl. Fol.

Lehenbuch des **Königs Ladislaus** *für Oesterreich ob. und unter der Enns 1453—1457.* Nach 5 leeren Bl. ein alphab. Namenregister von späterer Hand (14 Bl.) folgt. Auf der Rückseite des Pergam.-Umschlages steht. *„Kunig Lasle 1456."* Ein Blatt Fol., welches zwei Urkunden des Königs Ladislaus aus dem Jahre 1456 enthält, liegt lose bei.

50. [71. Unt.-Ob.-Inheröst. Pap. XV. 26 Bl. Fol.

Acht- und Aberachtsbuch *Kaiser Sigismunds und Kaiser Friedrich III.* 1ª. Titelbl. Acht- und Aberacht die der Allerdurchleutigist Fürst Kunig Friderich an seinem Hofgericht gesprochen hot vnd zulest Acht und Aberacht, die Keyser Sigmund seliger, Kunig vnd Keyser gesprochen hot.

51. [72. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XV. 36 Bl. Fol.

Copial- und Registraturbuch des **Königs Ladislaus (Posthumus)**. Dasselbe enthält Urkundenabschriften aus dem XIV. und XV. Jahrhundert. Eine Urkunde ist von K. Sigismund ausgestellt, eine von Kaiser Karl IV., dann eine von Heinrich, Pfalzgraf zu Rhein, Herzog in Baiern; mehrere von österreichischen Herzogen, dann von Privatpersonen. Den grössten Theil des Inhaltes aber bilden Urkunden und Aufzeichnungen, welche unter dem Namen des Königs Ladislaus Posthumus oder auf seinen Befehl ausgefertigt wurden. Dieses Copialbuch enthält ferner: 31ª—31ᵇ, eine Erklärung von Doctoren der Wiener Hochschule in Vormundschafts-angelegenheiten in lat. Sprache und deutsch. Ueberzetzung.

54. [75. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XVIII. 66 Bl. Fol. Grösstentheils halbbrüchig geschrieben.

1., 1^a—56^a. *Johann Georg Schwandtner.* Notitia diplomatum Passaviensium, tam editorum, quam ineditorum, ex variis auctoribus et anecdotis collecta, cum aliis documentis et historicis notitiis, tam manuscriptis, quam impressis, ad res gestas episcoporum Passaviensium pertinentibus. — 2., 57^a—67^b. *Johann Georg Schwandtner :* Collectanea ad biographiam Caspari Bruschii. Vergl. de Luca, das gelehrte Oest. II. p. 117—119.

84. [106. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XVIII. 441. Bl. Fol.

Chronickh etliche Freyhaiten Oesterreich, Cärnthen vnnd Steyr betreffendt, mer die einkhommens vnnd Zöll der gedachten Länndcr, auch zwen Heurat der Oesterreichischen Fürsten. — Unter dem Titel steht auf 1^a. MS. Ambras. 321. — War ehemals Eigenthum der k. k. Hofbibl., Cod. jur. civ. 82. 13., 114^b—118^b. Vermörckht die Articulen vnnd Ordnung der *Gesellschafft mit dem Adler,* Was sie Inhalt. Die von Weillendt. Dem Allerdurchlautigisten Fursten, Fursten vnd Herrn Herrn *Albrechten, Römischen Zue Hungern vnnd Böheim Königen,* Vnnd Hertzogen Zue Oesterreich etc. ausgeben ist worden 1433.

86. [109. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XVIII. 11 Theile Fol. in 12 Bänden.

P. Antonius Steyerer : Collectanea historica Austriaca. 7. Theil. 550 Bl. Auch dieser Theil enthält Auszüge aus Handschriften, Auszüge, Abscriften und Regesten von Urkunden, historisch-genealogische Notizen u. dgl. v. 13. bis 17. Jahrhundert, insbesondere über die der heutigen Oest.-Ungarisch.-Monarchie einverleibten Länder. Ausserdem enthält er insbesondere : 4., 363^a—367^a. Collectanea historica ad illustrandam *Sigismundi Báthori de Somlyo. Princ. Trans. et Mariae Christiernae Austriacae Historiam,* ex authoribus optimae notae bona fide congesta.

89. [112. Unt.-Ob.-Inneröst.] Collectanea historica. Pap. XVII. 528 Bl. Fol.

3., 253^a—306^a. Chronik des Lebens und der Thaten *Kaiser Sigismunds* von Caspar Schlyck ; in das Deutsche übertragen über dessen Auftrag durch seiner Diener „Hainrich v. Newnburg.“ — 16., 492^a—504^a. Abschriften von Aktenstücken über *das Successionsrecht Oesterreichs auf Siebenbürgen.* S. d. et 1597. — 17., 505^a—527^b. Abschriften von Aktenstücken über *das Successionsrecht Oesterreichs auf Ungarn.* S. d. et 1491.

100. [ad 122, Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XVIII. 14 B. 13 Fol. 1,4°.

Franz Paul Edler von Smitmer: *Collectanea historica Austriaca.* Zweiter Band. 343 Bl. Diplomatar der *Maltheser-Orden im Königreiche Ungarn* betreffend. Dasselbe enthält Urkunden und Briefe von J. circa 1165 bis 1790. Bei vielen Stücken sind die Druckwerke, Sammlungen oder Archive angeführt, denen die Abschrift entnommen wurde. — Vierter Band: 341 Bl. 8., 70ᵃ—73ᵇ. Provisiones *Prioratus Hungariae* et Praeceptoriarum ipsius Prioratus. (Ordo S. Joannis Hierosolymit). — 9., 78ᵃ—78ᵇ. Progetto del cav. Stanislao Conte Amerighi per la Ricuperazione de' boni del gran *Priorato d'Ungheria* (del ord. d. S. Giov. Gierosolomit.) E tabular. Melic. — Sechster Band: 275 Bl. 6., 61ᵃ—62ᵇ. *Familia Corvina, ex qua gloriosus Hungariae Rex Matthias Corvinus prodiit.* Descripta e tabul. genealogica in Archivo Caes. Reg. Cam. Aulic. a Francisco Carol. Wissgrill. — Dreizehnter Band: 338 Bl. 16., 182ᵃ—204ᵇ. Streitschriften in Betreff des zu St. Marx in der Kirche, der Frauen *Gräfin Barbara v. St. Jörgen und Pösing,* verwittibten von *Liechtenstein* anno 1578 erreichteten Epitaphio 1578—1581. — Vierzehnter Band: 106 Bl. (Autogr. Smitmers halbbr.) 1., 1ᵃ—37ᵇ. *Nachricht von dem Drachen-Orden des Kaiser's Sigmund, Königs in Ungarn* etc. zur Beantwortung auf die von Herrn von Windisch in dem *Ungrischen Magazin* aufgeworfene Fragen. Mit 2 Urk. 1409—1429. — 2., 38ᵃ—41ᵇ. (77. Hung. und dessen Nebenreiche, halbbr.) Dissertazione Sull' odierno Stato *in Ungheria de' Zingari,* sull' origine, costumi ed altre qualità de' medesimi. Pubblicata nel Vol. V. Anzeigen aus sämmtl. k. k. Erbländern 1775. Ed' ora tradotta dal Tedesco e Compendiata.

105. [136. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XVIII. 2 Bände Fol. 381 Bl. 33.

Oesterreichisches Diplomatar. XI—XVII. Jahrhundert. — Die in beiden Bänden enthaltenen Urkunden betreffen sowohl das deutsche Reich als *die Länder der heutigen Oesterreichisch-Ungarischen Monarchie;* der zweite Band enthält überdiess zahlreiche fein ausgeführte Siegelzeichnungen verschiedener Art. Jeder der beiden Bände enthält einen ausführlichen Index.

108. [139. Unt.-Ob.-Inneröst.] Collectanea Historica. Pap. XVII. 6 Bde. Fol.

Die einzelnen Bände zerfallen wieder in mehrere Theile, welche im Ganzen in fortlaufender Reihe die Buchstaben

A—V umfassen. Jeder der einzelnen Theile, aus denen jeder Band besteht, enthält durchschnittlich eine grössere oder geringere Anzahl von Briefen verschiedener Personen, politischen Inhaltes, ferner Actenstücke, Patente, amtliche Verzeichnisse mancher Art über *österr.-ungarische und deutsche Reichsverhältnisse* und Interessen, und geschriebene Zeitungen aus verschiedenen Städten Europa's, insbesondern *Oesterreich-Ungarns* und des deutschen Reichs. Jedem Bande geht ein Register über sämmtliche Theile, aus denen derselbe besteht, voran. Der weitere Inhalt dieser Bände, beziehungsweise einzelnen Theile, ist folgender : Zweiter Band: G. 319 Bl. 4., 301ᵇ—307ᵃ. *Valentinus Eraphinus Saxo-Transylvanus*: Clag der Hochbedrängten Teutsch oder Sachsisch Nation in *Siebenbürgen* über die an Ihnen geübte greuliche Tyranney des Gabriels Bathory. — Dritter Band. K. 158 Bl. 1613—1614. 1., 6ᵃ—8ᵃ. Beschreibung der Krönung der *Kayserin Anna,* als *Königin von Ungarn zu Pressburg* 25. März. 1613. — Vierter Band. L. 289 Bl. 1614. 2., 118ᵃ—119ᵇ. Historischer Discurs, dass *das landt 7bürgen dem Vngern König gehöre.* 6., 206ᵃ—208ᵇ. Kurtze Beschreibung der Newen bewilligung Zum khünftigen *Hungarischen Veldtzug,* so etwan der Türgg den gemachten friden widerumb brechen wolt, also soll ein Jedes Landt vnd Stadt solch volck schicken. (Polit. Satire aus Deutschland). — Fünfter Band: S. 454 Bl. 1618—1621. 22., 312ᵃ Contrafactur des *Hungarischen Bluthfahnen* 1620. Kupferstich mit beigedr. Beschreibung. — 24., 366ᵃ—366ᵇ. C. D. Silesius, In Legatos Caesareos *Neosolium* missos, Episcopum Tinniniensem, Baronem Teuffel et Nobilem a Laimingen ad Diaet. Ungaric. A. 1620. Epigrammata. — T. 286 Bl. 4., 55ᵇ—56ᵇ. Pasquill. Vom Böhmischen König. Anno 1621. (In Form eines Gesprächs verschiedener Personen.) Anf.: „König, Pfalzgraf. Ich bin König von kurtzer Zeit." Schl.: „Hofnarr *Bethlehemb Gabor.* Mein Narren Kolben ziehen ein."

109. [141. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XV. 202 Bl. Fol.

Aeneae Sylvii (Pii II.) Opera varia. Die Innenseiten des Einbandeckel enthalten eine Urk. Papst Eugens's IV. von 24. April 1431. — 1., 1ᵃ—33ᵃ. De educatione liberorum. Widmung an König Ladislaus : 1ᵃ—2ᵇ. „Serenissimo principi Domino *Ladislao*

Pannoniarum ac Bohemie regi, domino suo, Eneas Episcopus Tergestinus etc.“

119. [153, Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. Abschrift XVIII. 290 Bl. Fol.

Lehenbuch *des Königs Ladislaus Posthumus* 1456. Aus der Bibliothek des Joh. Christoph Freih. von Oedt.

121. [155, Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XV. 170 Bl. Fol.

Lehenbuch des Königs Ladislaus 1458—1463. Auf dem Leder-Einbande ist ein Zettel aufgeklebt mit den Worten: *Kunig Lassla Lehen Buech. Von Anno 1458 Biss 1463.*“

131. [165. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XVIII. 11 Bog. Fol. halbbr.

Bruchstück einer hist.-staatsrechtlichen Abhandlung über Oesterreich. Dasselbe beginnt mitten in Erörterung von Punct. 8 des ersten Absatzes und schliesst mit dem Sechsten Absatz. „*Von den Königreichen Hungarn und Böheim* überhaupt wie auch Von den *mit solchen Verbundenen Landschaften* und sich darauf beziehenden Titulaturen.“

152. [198 .Unt.-Ob.-Inneröst.] Vormerkbuch über verschiedene Ausgaben. Einnahmen und aufgenommene Darlehen zum ungarischen Krieg im J. 1484.

Auf 1ª steht oben „12“ etwas weiter unten „Vte.“ und noch etwas tiefer „*Hungarischkrig 1484.*“

154. [194, Unt.-Ob.-Inneröst.] Collectanea historica. Pap. XVI und XVII. 721 Bl. Fol.

Auf 1ª links oben, nahe am Rande steht die Notiz: „Ex libris Caspari Frey m. p. Discalc. S. P. Augustini Viennae.“ 7., 180ª—193ª. *Capitulatio Tvrcica Anni 1568.* Ex cancellaria Caesarea Oratori Carolo Rym. etc. data. — 10., 212ª—216ª. Memoria *Agendorum Bvdae et Constantinopoli apud Mehemeth Bassam* etc. Primo Martii 1570 (Pro Carol. Rym.) — 12., 217ᵇ —219ª. *Credentiales uel Exempl. literar. ad Illustrissim. Mehemetem Bassam* datarum, primo Martii. Anno 1570. (p. Carol. Rym.) — 21., 306ª—533ᵇ. Actenstücke aus der Zeit Rudolphs II. und Mathias. Einige betreffen die Theilungen Rudolphs II. mit seinen Brüdern; hierunter befinden sich auch zwei Voranschläge die Grafschaft Forchtenstein und die *Herrschaft Eisenstadt* betreffend. — 22., 534ª—550ᵇ. Gutachten über den *ungarischen Aufstand des Botshkai* und die Abwehr gegen den *drohenden Türkenkrieg.*

159. [295, Unt.-Ob.-Inneröst.] Miscellanea. Pap. XVIII. 83 Bl. Fol.

1., 1—72. *Giovani Marnavich Bosnese, Canonico, Sebe-*

nico, Discorso del Priorato della Wrana (des Malt.-Ord.) — 1—2 Ital. Schreiben von Cristoforo Tarnofschi aus Rom an Ger. Guevara 4. October 1620. — 2—4, Schreiben des Giov. Marnavich an Franz Ant. Bertucci Priore della Wrana, dem er obige Abhandlung widmete. 1 Oct. 1609. — 2., 73—83. Breve e Succinta Relatione del Contado di Chelmo o'sia Ducato di *St. Sabba al prezente detto Herzegovina.*

160. [206, Unt.-Ob.-Inneröst.] Abhandlungen über den Malteser Orden. Pap. XVIII. 19 Bog. Fol.

1., 2 Bog. Humillima Instantia ad *Regni Hungariae Status*, Introscripti Ferdinandi Leopoldi Dubsky. L. Baronis de Strebomislitz, Equitis S. O. J. Joann. Hierosol. etc. in causis ordinis praememorati. — 2. 6 Bog. Stella matutina, sive legalis Actoratus competentia Venerabilis Ordinis Sancti Joann. Bapt. Hierosolomitani, Hospitalis Equitum, antea Rhodianorum, nunc Melitensium et reliquorum antiquorum Ordinum. S. Benedicti, Praemonstraten. Cistercien. Cartusianor. Minoritar. Paulinor. Monialium etc. pro recipiendis et recuperandis suis Monasteriis, in *Hungaria* fundatis, quae nonnulli perperam extincta fuisse dicunt, et Bonis Ecclesiasticis restituendis, e Sacris Canonibus, Eorumque Interpretibus ac positivis *Regni Hungariae* legibus clare demonstrata. Ab Excellent. ac Reuerendiss. Dom. Ferd. Leop. Dubsky, Lib. Barone de Strebomislitz, Equite S. O. S. Joann. Hyerosol., et Magno Hungariae, partiumque ei annexarum Sac Relig. Priore etc. — 3., 11 Bog. Fundata Species Facti, vel potius Nouissima Deductio, qua essentialiter Ordinem Rhodensium. nunc Melitensium Equitum ad presens tempus legaliter, civiliter et moraliter adhuc existere in *Regno Hungariae* et ibi habere Bona atque Prouentus, omni exceptione privilegiatos probatur. A Rev. Illust. et Excell. Dom. Ferdinand Leop. Dubsky, Lib. Barone de Strebomislitz Equite et Magno Priore in Regno Hungariae etc. Brunae, Typ. Mar. Elisab. Synapianae Viduae Anno 1705.

201. [23, Böhm. Mähr. Schles.] Pap. XV. und XVI. 282 Bl. Fol.

Registratursbuch König Wladislaus II. 1498—1502. Auf dem Perg. Umschl. von aussen und auf dem Vorsteckblatte steht: „*XXII liber Wladislaus.*" Die Innenseiten des Umschlages enthalten von gleichz. Händen ein ärztliches Recept, dann eine Vorschrift über Tintenbereitung.

203. [25, Böhm. Mähr. Schles.] Pap. XVIII. 5 Hefte zus. 66 Bl. Fol.

Miscellanea Bohemica. 1., *Josephus Benczur*, Kurze Anzeige der Gerechtsamen des Durchlautigsten Königs und der Heiligen Krone Böhmens auf die Ober-Schlesischen Herzogthümer und Fürstenthümer Auschwitz, Zator und Severien.

212. [32. Böhm. Mähr. Schles.] Pap. XVIII. 7 Bl. Beschreibung des Codex, Titelbl. u. Registr. u. 510 S. Fol.

Miscellanea Bohemica. 4., 492—508. Zwei Instructionen des Winterkönigs Friedrich von der Pfalz und der Stände Böhmens für ihre Gesandten an *Bethlen Gábor* und *die Stände Ungarns*. (lat.)

228. [47, Böhm. Mähr. Schles.]

Grenzausweis zwischen *dem Königreiche Ungarn* und dem Herzogthume Teschen *die karpatische Bergkette Betreffend.* Aus ungarischen, polnischen und schlesischen Urkunden gezogen.

244. [1, Hung. u. s. Nebenreiche.] Pap. XVIII. 17 Bände Fol.

Adam Franciscus Kollar: Summaria diplomatum Hungariae. (Sammlung von Urkunden-Regesten, mit literarischen Notizen.) 1 B. 300 S. J. 501—1200, 2 B. 368 S. J. 1201—1234, 3 B. 372 S. J. 1234—1264, 4 B. 382 S. J. 1264—1279, 5 B. 400 S. J. 1279—1300, 6 B. 362 S. J. 1301—1332, 7 B. 382 S. J. 1333—1360, 8 B. 400 S. J. 1360—1400, 9 B. 356 S. J. 1401—1429, 10 B. 364 S. J. 1429—1452, 11 B. 410 S. J. 14[illegible]—1477, 12 B. 476 S. J. 1477—1500, 13 B. 290 S. J. 1501—1539, 14 B. 300 S. J. 1539—1600. 15 B. 246 S. J. 1601—1645, 16 B. 244 S. J. 1645—1738, 17 B. 328 S. E divers. annis; maxima pars s. d. Vergl. Wurzbach Biogr. Lexic. XII, p. 324—325.

245. (2. Hung. u. s. Nebenreiche.) Pap. XVIII. 6 Bände 4°, nebst beiliegendem Urk.-Verzeichnisse neuerer Hand.

Diplomatarium Hungariae. Diese sechs Bände enthalten theils vollständige Urkundeabschriften, theils Urkunden-Regesten, mit zahlreichen Notizen und Erläuterungen aus *Kollars* Feder. 1. B. 470 S. J. 1138—1307, 2. B. 370 S. J. 1322—1384, 3. B. 444 S. J. 1392—1482, 4. B. 424 S. J. 1490—1548, 5. B. 468 S. J. 1569—1633, 6. B. 478 S. J. 1649—1767.

246. [3, Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 435 S. 4°.

Miscellanea Hungarica. Ein Inh.-Verz. neuerer Hand 88 Bl. 4°. welches diesen Codex so wie sämmtliche Bände von Nr.

245 umfasst, liegt bei. Auf d. Einbandrücken steht: Diplomatar T. VII. Dieser Codex enthält einige Actenstücke zur Geschichte Ungarns a d. J. 1555 und 1728, mehrere kleine Notizen versch. Inhalts, dann verschiedene Auszüge aus Handschriften der k. k. Hofbibliothek zur Geschichte der Oest.-Ungarischen Monarchie. (Bei der Mehrzahl der Stücke in diesem Codex ist die Quelle angeben, welcher sie entnommen wurden). Weiter enthält er: 1. 1ª—17ª. Urkunden Verzeichnisse verschiedener Archive des Jesuitenordens in *Ungarn und Siebenbürgen,* und verschiedene Notizen über das Seminar dieses Ordens zu *Klausenburg.* 2. 17—20: Aufzeichnungen über den Malt.-Ord. (lat) 3. 21—24: Aufzeichnungen von Liegenschaften verschiedener ungarischer Abteien. 4. 24—25. De exemtione ecclesiae Patauiensis a Metropoli Salisburgensis informatio. 5. 27—31: Formula fundamentalis obligationis qua expedit ut se obliget et obstringat Gabriel Mialich, Monachus Basilianus, in Presbiterum ut asserit promotus hactenus quidem Schismaticus et erroribus Graecorum involutus, antequam Episcopatum Valachorum effectine obtineat, ex lingua Sclauonica in latinam versa. 6. 31—36: Declaratio Jurium Praepositurae *Veteris Budae.* 7. 36—44: Literae necessariae et praecipuae *Capituli Strigoniensis.* 8. 44—47: Status Possesionum *Solymos, Dob, Szent patakra, Kapolna, Kompolt, et Butheleke.* 9. 47—50: Aufzeichnungen über die Zehenten des *Erzbisthums Gran,* und der *Bisthümer Raab und Erlau.* 10. 50—96: Elenchus literalium instrumentorum *familiam Segnyey* tangentium etc. J. 1360—1752. 11. 96—117. Elenchus literalium instrumentorum *familiam de Somos* concernentium etc. 1280—1598. (s. Abschr. der Vid. Clausel ex 1758.) 12. 117—119. Ex notitia Abbatiarum ord. Cisterc. Casparis Jongelini, de monasterio ad S. Crucem in Austria. 13. 119—120. Abbatiae ordinis Cisterc. in *Regno Hungariae* (Notitiae). 14. 121—132. De Episcopatibus *Regni Hungariae* eorumque Confirm. 1645 15. 132—138. De Annatis et Propina, deductio. 16. 138—143: *Raphaël Levakovics*: Informatio de Episcopatibus *Regni Hungariae* ad Curiam Romanam (mit Randglossen). 17. 143—152: Rationes, cur certi Articuli annorum 1618, 1638 et 1647 „de mandatis declinatoriis“ a Clero *Regni Hungariae* acceptari non possint. 18. 195—203: Literae *Pauli Turi ad Comitem Turzo Regni Hungariae Palatinum,* de miserabili statu Christia-

norum sub jugo Turcarum, suam Religionem omnimodo propagare volentium. 19. 203—207: Extractus Literarum Privilegialium *Regii Oppidi Montani Szomolnok* etc. 1666. 20. 217—280: Diplomata et Acta Publica ex MSS. Caesareis. Urk. Regesten vom Jahre 1240—1675. 21. 285—324: Copiae varior. diplomat. XIV—XVI. saec. a *Samuele Székely de Doba,* aimco *Kollario* in cop. transmissa. 22. 325—348: Status deren K. K. *Croatisch: Infanterie und Houssarn Regimentern* wie auch derselben Anzahl (mit Ammerkungen). 23. 349—353: Lit. Regiae et diplomata, quorum in *Werböczii Opere Tripartito* occurrit mentio. 24. 357—358: Extractus ex Diplomate *Ladislai Posthumi,* dato *Joanni de Hunyad.* S. D. et l. 25. 359—362: *Sigismundus rex* confert *Joanni de Maroth Bano Machoviensi,* ob egregia facta hic recensita, bona quorundam infidelium. fer. 6 post Pascha 1404. 26. 363—373: Summaria nonnullorum diplomatum ad *res Hungaricas* pertinentium, quae in Secretiori Archivo Augustae domus conservantur. (Regest. vom Jahre 1202—1405). 27. 374—398: Acta publica et diplomata, ex Miscellaneis Consiliarii *de Festetics* Anno 1769 depromta (Regest. v. 16—18 Jahrh.) 28. 399—408: Indiculus actorum publicorum et diplomatum, ex vetustioribus libris impressis Caes. Bibliothecae erutorum. 29. 409—435: Cop. Varior. Diplomat, (XIII—XV. saec.)

247. (4, Hung. u. s. Nebenreiche.) Pap. XVIII. 78 Bl. 4° Halbr. Ein Inhalts-Verzeichniss neuerer Hand liegt bei.

Chartularium ecclesiasticum 1138—1613. Diese Handschrift enthält grösstentheils Urkundenabschriften, welche häufig mit Erläuterungen versehen sind, dann einige hist.-diplom. Notizen. Ausserdem enthält sie: 1. 25^b—28^a. Monasteria R. R. Patrum Paulinorum ex MS., data *a Reuerendiss. P. Ladislao Nadasdi.* In collect. *Hevenesii* S. J. etc. 2. 28^a—30^b. Notitiae de translationibus et collationibus quarumdam abbatiarum. Ex collectan. *Hevenesii* S. J. etc. 3. 46^b—47^b. Possesiones Sanctimonalium de insula. (Scheint ein Wort zu fehlen.)

248. [5. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVII. Titelbl. und 67 S. 4°+88 S. 4°.

Miscellanea Hungarica. 1., Congressos, ac celeberrimi conventos Caesaris Maximiliani, et trium *Regum, Hvngariae, Boemiae et Poloniae,* in Vienna, Pannoniae, mense Ivlio, Anno MDXV. facti, brevis ac verissima descriptio. — 1—3. Dedicatio Joannis

Cuspiniani ad Jacob. Villinger. 20 Aug. 1515. — 4—64. Diarivm Joannis Cuspiniani, praefecti Vrbis Vienensis, de *Congressu Caesaris Maximiliani Augusti, et trium Regum Hungariae, Boemiae et Poloniae, Wladislai,* Ludovici et Sigismundi, in vrbe Viennensi facto, decimo, septimo Julii, Anno Christi MDXVII. — 65—66 Ad Lectores. (Epilogus.) Vergl. Potthast. Wegw. p. 261. 2., Der namhafftigen Kay: May : vnd dreyer *Künigen, Zu Hungern,* Beham vnnd Poln Zamenkumung vnd Versamlung so Zu Wien in dem Heymonat MDXV. iar geschehen ain kurtze vnd Warhaffte erzelung vnd erclerung etc. anfengklich vnnd Durch Johañssen Cusspinian etc. Lateinisch gemacht, nachmals etc. geteutscht etc.

249. (6, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVII. und XVIII. 266 Bl. Fol. Ein Inhalt-Verzeichniss neuerer Hand liegt bei.

Acta publica Regni Hungariae. Dieser Codex enthält eine Urkunde aus dem Jahre 1412., ferner einige Urkunden aus dem 16. und 17. Jahrhunderte, besonders aber viele Staatsverträge und zahlreiche Landtagsartikel aus diesen beiden Jahrhunderten. Weiters enthält er: 1. 13^b—14^b. De officio et dignitate *Comitis Palatini.* 2. 121^b—125^b. *Petrus Pazmany :* Vindiciae Ecclesiasticae etc. Cap. I. et II. Gedruckt in Wien 1620. 4°. 3. 245^a—247^a. Epithapium Casimiri, Regis Poloniae, Satyra. 4. 247^b—249^a. *Oratio Hungari militis.* Incip. : „Quid Hungaria nostra sit.“ Expl.: „ut supremam ac maximam armorum gloriam possideamus. Dixi.“ 5. 249^b—151^a. *Comitia Hungarorum.* (Lateinische Spottverse). Incip. : „Jamne mei Hungari collegistis sensum.“ Expl.: „Concordes relinquam, transigite vitam.“

250. (7. Hung. u. S. Nebenr.) Pap. XVI., XVII. 476 S. Fol. Ein Bog. Inhl-Verz. neuerer Hand liegt bei.

Decreta regum Hungariae. Der Inhalt dieses Codex besteht zum grössten Theile aus mehreren Decretis, seu constitutionibus *regum Hungariae* vom J. 1222—1514. Ein Paar derselben sind nicht datirt. Ferner enthält dieser Codex einige undatirte Actenstücke, dann mehrere Urk. und Actenstücke a. d. Zeit v. J. 1403—1507, weiter einige Briefe zwischen dem *Könige Mathias von Ungarn* und dem Sultan Bajazeth vom Jahre 1478 mit einer kurzen Einleitung, eine historische Anekdote über den genannten König und ein Fragment hist. Notizen über die

Könige Ungarns, welches die Zeit vom Jahre 1104 bis 1564 umfasst.

251. [8. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 391 S. 2 Bogen. Inh.-Verz. liegen abges. bei. Bei zahlreichen Stücken ist angegeben, wo sich das Original befindet; bei mehreren Stücken auch der Druckort. S. 1—30 fehlen.

Decreta seu Constitutiones et diplomata quaedam Regni Hungariae. Ausser zahlreichen Urkunden, welche Freiheitsbriefe *ung. Könige für Ungarn,* Staatsverträge, Zeugnissbriefe und dgl. a. d. Jahren 1303—1595 enthalten, sind aus diesem Codex zu erwähnen: 1. 75—115. Reformation der Verfassung, Polizei u. Gerichtsordnung für *Ungarn,* durch *K. Sigismund* 8. März 1435. 2. 215—220: Pacificationis inter Sereniss. Dom. Austriac. ac Ser. Reg. Poloniae et Ordines Regni tractatae, scripta aliquot, etc. 1590 4° (Verzeichniss von 40 Stücken). 3. 223—225. Breuis Informatio circa Abbatias et Praeposituras *in Hungaria,* olim pro Ordinibus P. P. Praemonstratensium, Benedictinorum et Cisterciensium fundatas et his postliminio restitutas. 4. 227—240. Recherche historique sur l'engagement de la Starostie de Spisk. 5. 243—249. Extract super Obligationibus, per Abbates et Praepositos Ordinum. S. Benedicti, Praemonstratensium et Cisterciensium *in Hungaria* etc. obseruari debitis. 6. 291—308. Copia Deliberationis ex Commissione 8. Mart. 1435. (Diaet. Hungar. concernentis.)

252. [9. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 428 S. Fol. Zwei Bog. Inh.-Verz. von neuerer Hand liegen bei.

Historemata et Diplomata Vngariae. Dieser Codex enthält Actenstücke, Urkunden, dann einige Briefe aus der Zeit vom 13—18. Jahrhundert. Unter den Actenstücken befinden sich einige Originale. Ferner enthält er: 1. 1—13. Die *Vngarische Crönung Ihro. M. des Erzherzogen Joseph,* geschehen den 9. Dezemb. 1687. 2. 15—18. *Series vel modvs coronationis Serenissimi Josephi, Regis Hungariae, Poson.* die 9. Decem. 1687. celebrata. 3. 23—29. Oratio facta, ab *vrbis Posoniensis Notario,* in ingressu Majest. sacratiss. Anno 1687. 4. 31—34. Gedruckt. Ragguaglio distinto da tutte le particolarità, passate nella *coronazione del Ser. Re. Guiseppe I.* etc. 1687. 5. 223—230. Elenchus Literarum et Literalium, Instrumentorum, *Archiepiscopatum Strigoniensem* concernentium.

253. [10. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 313 S. Fol.

Mathias Bel. Apparatus ad historiam criticam ducum et regum Hungariae, sive collectio miscella monumentorum ineditorum partim, partim editorum et fugientium. Vergl. Wurzbach Biogr. Lex. I., pag. 235—236.

254 [11. Hung. u. s. Nebenr.] Pap XVII—XVIII. 516 S. Fol. 2 Bogen Inhalts-Verzeichniss von neuerer Hand liegen bei.

Tomus Collectaneorum, ad Hungariae et Transylvaniae motus intestinos, bella, pacem, foedera, Tractatus, Amnestias, et alia penitius cognoscenda, pertinens. Ab Anno 1579 ad Annum 1659, collectore Stephano Osstozit de Gilletincz, Sacr. Regn. Hungar. Coronae Duumviro. Auf dem Titelblatte, Seite 1, steht von Kollars Hand geschrieben: „De hoc auctore vide Belium: de Apparatu ad Hist. Hung. p. 418., in fine praefationis," und unten nahe am Rande dessgleichen: „Emptus a me, Posonii dd. 15. Oct. A. 1762. a Vidua Cl. Mathiae Belii." Die zahlreichen Actenstücke, Briefe, historischen Notizen und Urkunden, welche dieser Codex enthält, reichen bis in das XV. Jahrhundert zurück. Ferner enthält dasselbe: 1. 38: *Nicolaus Szokoly de Kisuarda;* Disticha ad Sigismundum etc. Poloniae et Suaeciae Regem. Incipit: „Haec sunt Pannonides patriae tristissimae nostrae." Explicit: „Et posterne hostis, colla superba tricis." 2. 39—42: *Pauli Forro Transylvani,* Andreae, Card. Bathorei etc. clientis humillimi, οιωνυσκοπια. Incip.: „Vix ardentis adhuc, rutilantia lumina Phoebi." Explicit: „Tempore laurigerique canent, facta inclyta vates. Amen." 3. 55: Insignia Magnatum D. D. *Oztrosith de Gilletincz* etc. gentilitia. Incipit: „Scali gradus valido, metuendus acinace milis." Explicit: „Sicubi Marte feror morte furente cado." 4. 79—92: Foedera et machinationes pontificior. confoederator. contra evangelicam religionem. 5. 93—96: Chronikal. Aufzeichnungen vom Jahre 1464—1558. 6. 107—108: De vastatione et depraedatione *Regni Hungar.* auct. *Blas. Lyppai.* et *Blat. Nemethy.* 1604. 7. 109—121: Disputatio de *moderno Hungariae statu,* et *insurrectionis tumultu tempore Boczkai,* eiusque vera causa. 8. 123—137: Excusationes et Protestationes *Regni. Hungar.* praesertim partium superior. coram Deo ac toto orbe Christiano (sub *Rudolph II.,* tangentes *motus Boczkaii.* 9. 148—150: Summa seu compendium deliberationis, quae vertitur in ea quae-

stione, utrum socia arma capienda sint, Rege Poloniae cum Christianis principibus adversus *Turcas,* nec ne, ac de modo ineundae ligae. 10. 151 de conuentu Dominorum Reipubl. Christianor. qui de bello suscipiendo contra *Turcas* actus est. 11. 227—229: Censura orthodoxorum *Hungarorum* contra articulos Viennenses a. 1606. conclusos.

255. [12, Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVII—XVIII. 582 S. Fol.

Miscellanea historica. 1. S. 1—20: *Rerum Vngaricarum libri quatuor.* 1. Buch. 1—49: *Rerum Vngaricarum Liber Primus.* Auf S. 1 steht zu diesem Titel von anderer Hand die Bemerkung: „In quo referuntur data ab Anno 1558. usque ad annum 1570, toto autem hoc Volumine exponuntur gesta ad Annum 1586.“ Incipit: „Quo tempore Sulimanus, Turcarum Imperator etc.“ Explicit: „fatali interitu postrema clausit.“ 2. Buch. 50—92: *Rer. Vngaric. Lib. Secund.* Incipit: „Interea dum haec ad Julam et Zigethum etc.“ Explicit: „Erat Georgius Blandrata, natione Italus.“ 3. Buch. 93—151: *(Rer. Hungaric.) Liber tertius.* Incipit: „Haec dum in hunc modum in Transilvania.“ Explicit: „magno cum bono mortalium sedatum est.“ 4. Buch. S. 151—207: *Rer. Vngaric. Liber III.* Zu diesem Titel steht auf S. 151 von anderer Hand der Zusatz: „in quo exponuntur gesta ab Anno 1576 usque ad Annum 1586.“ Incipit: „Idem annus LXXV. memorabilis est.“ Explicit: „Vienna Cassouiam leganit qui cu — der Schluss fehlt. Auf der Schlussseite steht von anderer Hand die Bemerkung. „Desiderantur Acta Annorum 1587 et 88 et 89 et 90 et 91 et Nonagesimi Secundi: Sed haec supplet Symegianus.“ — 2. S. 209—282: *Rerum Vngaricarum libri duo.* Auf S. 208 befinden sich Cl. Pagi adnotatiuncula über diese Abhandlung. Diese ist ein unvollständiges Duplikat Nr. 1 oben 1 und 2 B. — 1. B. 209—242: *Rerum Vngaricarum Liber Primus.* Gleichlautend mit S. 1—32, Z. 17 von oben, Nro 1., 1. Buch ist also ein Bruchstück besagten Textes. 2. B. S. 243—282: *Rerum Vngaricarum Liber Secundus.* Gleichlautend mit S. 50—84, Z. 15 von oben, Nro 1, 2. B, ist also gleichfalls ein Bruchstück davon. — 3. 285—548: *Rerum Transilvanarum Pemptadis Quintae, Libri, quinque.* Auf S. 284 steht: Argument. lib. I. Incipit: „Ineunte anno millesimo quingentesimo nonagesimo octavo.“ Explicit: „Finis pem-

ptadis quintae." — 4. S. 551—582 : *Rerum Vngaricarum Pemptadis Sextae Liber Primus*. Incipit : „Fuso fugatoque Andrea Batorio Principe." Explicit : racuit coeno et sanguine coopertum."

256. [13. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 2 Bände Fol. 364 S., 278 S., 9 Bog. Inhalts-Verz. neuerer Hand liegen bei.

Mathiae Corvini Regis Hungariae Epistolae. 1. B. 1—219: Zahlreiche Briefe des *Königs Mathias Corvinus,* dann einige Briefe mehrerer *Würdenträger Ungarns* aus derselben Zeit Viele Stücke sind undatirt. (197 Stücke) 220—337 : Briefe *Königs Wladislaus II. von Ungarn* (57 St.). 338—358 : Briefe *Peters III. Erzbischofs von Colocsa.* 1490—1491. Unter den Briefen beider Könige befinden sich auch einige Actenstücke. Die weiteren Seiten sind leer. 2. B. 1. 1—118 : Briefe des *Königs Mathias Corvinus,* worunter sich auch Briefe des Sultans Bajazeth und anderer Personen befinden. Alle sind undatirt. 2. 119—234 : Inuentarium litteralium instrumentorum, priuilegia, bona et iura *Archiepiscopatus Strigoniensis et aliorum quorundam episcopatuum, praelatorum et locorum, ecclesiasticorum, nec non priuatarum aliquot personarum* interesse concernentium. S. 119 rechts neben dem Titel die Notiz : „Belii manus." Unter dem Titel steht von Kollars Hand : „Ex Collectaneis Cl. Mathiae Belii emptum d. 20. Oct. 1762 ab Ad. Francisco Kollario, Pannonio Neosoliensi, Aug. Bibl. Custode Primario." Auf 233 unten steht : Matthias Bel 1733 d. 10. Jan. ex authentico describi fecit, Posonii" u. darunter von Kollars Hand, mit seiner Namensfertigung : „Integrum exemplum ex eodem authentico exscriptum et cum altero itidem authentico, collatum possidet." Von anderer Hand neben Kollar's Notiz steht : „Vide Indices quorundam. p. I." 3. 236—238 : *Comitatus Nagy Hontensis Pars* Generalis. Membrum Priv. Physicum. De Natura et Opportunitatibus Comitatus Hontensis S. 1—9. 4. 245—274 : *Genealogia Inclytae Familiae Balassianae* (Balassa). Oben am Rande von 245 steht von Kollars Hand : „Ex collect. d. Belii." Die weiteren Seiten sind leer.

257. [14. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 363 S. Fol. 2 Bg. Inh.-Verz. von neuerer Hand liegen bei.

Symmicta diplomatica. Dieser Codex enthält zum grössten Theile Briefe, Actenstücke und Urkunden von XI—XVIII.

Jahrh. Zahlreiche Stücke darunter betreffen die Stadt Wien. Ferner enhält er : 1. 1—23 : (Ex Camera Viennensi) Elenchus Instrumentorum *Familiam de Somos* concernentium et juxta Annorum Seriem reductorum, quae Condivisionalis fuit cum *familiis Budaméry, Köszeghy, Segnycy, Lapispataky* a solis locis inhabitorum castrorum sumentes distinctam nomenclationem. 1272—1598. 2. 25—27 : (Ex Camera Viennensi) Metales *Familiam Somosianam* concernentes, quae eadem fuit, cum *familia Segnyciana,* ut patet ex aliis Literal. Instrument : 1272—1555. 3. 55—93 : Tagebuch der K. Botschaft in Constantinopel. 25. Mai bis 16. Juni 1533. (lat.)

258. [15. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 380 S. Fol. Zwei Bogen Inh.-Verz. neuerer Hand liegen bei.

Symmicta Austriaca et Hungarica. Diese Sammlung enthält Actenstücke, Briefe, Urkunden, aus dem 15. Jahrhundert. Die Mehrzahl derselben betrifft die ständischen Verhältnisse in N. Oest. und das Verhältniss Oesterreichs zu Böhmen. Ferner enthält sie : 1. 1—74 : Catalogus Archiepiscoporum et Episcoporum, Laureacensis et Patauiensis Ecclesiarum, per. N. Schreitwein collectus ad Fridericum III. Romanorum Imperatorem. Vergl. Potthast. Wegw. p. 527. 2. 75—81 : Additamenta ad Catalogum praedictum, a quodam Historiarum studioso. 1477—1514. 3. 83—100 : Columbani de Pontremulo Descriptio Coronationis Friderici III. Imperat. Mit Randglossen von späterer Hand. Vergl. Vogel Spec. II. p. 423. 4. 101—106 : Goswini Maudoctae Descriptio Introitus Imp. Friderici III. in urbem Romam et subsecutae Coronationis Vergl. Specim. II. p. 409. 5. 369—372: Pro Memoria De Divo Domitiano Carinthiae Duce. Vergl. Potthast. Wegw. p. 672 : Suppl. p. 140. 6. 373—380 : Kurze Beschreibung der Stadt und der Freiheiten von Triest.

259. [16. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 2 Bände. Fol. 518 S. u. 519—1066. 3 Bog. Inh.-Verz. neuerer Hand liegen bei. An mehreren Orten sind Blätter kleineren Formats eingeheftet.

Mathias Bel Diplomatarium Hungariae. Dieser Codex enthält einige kurze Notizen, Actenstücke, amtliche Aufzeichnungen und Briefe vom XVI—XVIII. Jahrh. Ausserdem enthält derselbe : 1. B. 163—166 : *Castri Munkatsch* Bona et Possessiones in *Comitatu Beregh* 1707 etc. Der ganze Band enthält ausserdem

nur Urkunden von XI—XVIII. Jahrh. 2. Bd. 1. 639 : Stemmata *M. Martini Rakowskii Turocitalis Pannonii.* Epigrammata. Incip. : „Stella, Corona, Olea, Armatus, Sol, Lilia, Rupes.“ Expl. : „Et verum rectâ simplicitate coli.“ 2. 639 : J. H. de R. Epigramans, dirê laniatus ad Onod.“ Expl. : „Tunc ipsi interitum pro libertate pararunt.“ 3. 781—989 : Consignatio Diplomatum quorundam *Regum Hungariae* conscriptorum, nec non variorum Actorum. 1001—1723. 4. 1027—1037 : Notationes de nonnullis *Familiis* (In alphab. Reihenfolge) XVI—XVIII. Jahrh. 5. 1063 : Nomina *Viceeomitum diversorum Comitatuum* etc. XIII—XVIII. Jahrh.

260. [17. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 2 Bände. Fol. 634 S. 3 Bog. Inh.-Verz. neuerer Hand und 447 S., 2. Bd. Inh.-Verz. n. H.

Brunzvikianae Sylloge, nec non alia Collectanea diplomatica. 1 Bd. Enthält zahlr. Urk., einige Actenstücke, Protokollsauszüge vom XI.—XVIII. Jahrh. und zahlreiche Auszüge aus Cod. Hist. prof. N. 215 der K. K. Hofbibliothek p. 341—470. 2. Bd. Ausser dem Bruchstücke einer Abhandlung über die Verfassung der österreichische Erbkönigreiche und Länder, welches den §. 36 enthält, besteht der Inhalt dieses Bandes in zahlreichen Urkunden, einigen Actenstücken, dann einigen Notizen über Grabdenkmale und Wappenbilder in verschied. Kirchen.

261. [Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 2 Bände Fol. 210 Bl. 607 S.

Diarium Comitiorum Regni Hungariae. 1728—1729.

262. [Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 229 Bl. Fol.

Diplomata Transilvanica et Hungarica. Dieser Codex enthält zahlreiche Actenstücke und Urkunden vom 16—18. Jahrh. Ferner enthält derselbe : 1. 127—130 : *Jam jam expirantis Transilvaniae Gemitus.* 2. 155^b—159^a : *Gothefridus Fridericus Veronensis : Columba Noë cum ramo Oliuae, sive amphora aquae ad Hungariae et Transylvaniae incendium extinguendum etc.* Gedruckt. 1704. 3. 196^b—197^b : *Introductio,* seu *Porta Triumphalis Claudiopoli. Anno 1705. Rakoczio erecta.* 4 198^a—198^b: Epigrammata de variis virtutibus in *universitate Debrecina depictis,* honoris ergo subscripta. Theologia cum libro, Justitia cum ferro et libra, Prudentia, Astronomia cum Tubo, Geometria cum Circulo, Philosophia, Fortitudo, Politia, Patientia, Spes. (In lat. Distichen.) 5. 199^a : Epigrammata (In lat. Distich.) In *victoriam*

Confoederatorum prope Barcinonem 12 Maii 1706, cum magna solis ecclypsis erat. In *victoriam Confoederatorum* in Brebantia ipso die Pentecostes 23. Maii 1706. duo. — In Regem Galliae. 200ª : Programma Leopoldus. Carm. lat. Inc. : „Cum redeunte redux Jano mea Pieris arsit.“ Expl. : „Non feret : hae voces fulminis instar erant.“ 7. 200ª : Anagramma sole duplo. Inc. : Illico luna stupens, alio vix integra cornu, Explicit : „vivite, per vatem vincere vota licet.“ 8. 200ª—200ᵇ : Rebellis Moscorum quorundam, recens castigata Poësi historica exhibetur loco Paraemisis ad Litvanos et Polonos Carm. lat. Incipit : „Dux iêrat nuper, peregrinas viscre terras.“ Explicit : „Advena pax vobis clamat abunde satis.“ 9. 201ª : Extra ordinariae Relationes 1699 16. Januarii Epigramma Strenophor. ad Othomannos. Incip. : „Vidimus Odrysiam nuper pallescere lunam.“ Explicit : „Pax tibi cornuta conditione placet.“ 10. 201ª : Relationes ordinariae. 1699. 10. Martii. Carm. lat. Incipit : „Forte vacans curis, Ubio spatiabar in Agro.“ Explicit : „Summus alat digito, qui regit astra Deus.“ 11. 201ᵇ : Haustus majalis Lectori praeparatus. Carm. lat. Incipit : „Vix ubi tristis hiems, abiit, creberque procellis.“ Explicit : „Festa probans haustum, dum paro, dico salus.“ 12. 202ª—202ᵇ : Virga Poëtico-Censoria in ludos bacchanales. Carm. lat. Inc. : „Non placitura canam, reprobis; non vero fidelis.“ Explixit : Non nego Germanum, non habuisse patrem. 13. 214ª —215ª : Privilegia Equitum Sanctissimi Sepulchri.

263. [20. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVII. 486 S. Fol. 8 Bl. Inh.-Verz. neuerer Hand liegen bei.

Diplomatarium ecclesiasticum Regni Hungariae. Ausser zahlreichen Urkunden, dann einigen Actenstücken, insbesondere mehreren Gutachten und amtlichen Aufzeichnungen, dann verschiedenen Notizen, ferner Urk.-Verzeichnissen aus den Archiven des Jesuiten-Ordens in Ungarn und Siebenbürgen aus der Zeit vom XI—XVII. Jahrh. enthält dieser Codex. 1. 73 : Inscriptio Mausolei S. Joannis Elemosinarii, episcopi Alexandrini. 2. 93—98 : De jure *Regis Hungariae* in Ecclesiastica beneficia. 3. 106—107 : Discursus breuis circa notam in Curia Romana difficultatem de *titularibus Episcopatibus Ungariae.* 4. 113—117 : Literae necessariae et praecipue *Capituli Strigoniensis* (Verz. v. 12—17. Jahrhundert). 5. 138. Ex notitia Abbatiar. ord. Cisterciens.

Gasparis Jongelini de monasterio ad S. Crucem in Austria. 6. 139 : Abbatiae ord. Cist. in *Regno Hungariae.* 7. 216—218 : Declaratio jurium praepositurae *veteris Budae.* 8. 119—120 : Aufzeichnungen von Liegenschaften verschiedener *ungar. Abteien.* 9. 235—244 et 269 : An diplomati Ferdinandi II. de facultate testandi *Praelatis Ungariae* edito 1625, Leopoldus I. aliquam declarationem, aut novam conditionem addere potuerit, deductio. 10. 249—250 et 253 : Aufzeichnungen über den Malt.-Orden (lat.). 11. 257—258 : Status *Possessionum Solymos, Dob, Szent pataka, Kapolna, Kompolt, Butheleke.* 12. 259—261 : Aufzeichnungen über die Zehenten des *Erzbisthums Gran* und der *Bisthümer Raab und Erlau.* 13. 306—309 : *Cibinensium* de Haereticis lutheranis ibidem commorantibus. 14. 313 : De exemtione ecclesiae Patauiensis a Metropoli Salisburgensi, informatio. 15. 336 : *Martin Zomlyak :* Descriptio possessionum praepositurae St. *Petri de Posega.* 465—486 : Indices huius voluminis.

264. [21. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVII. et XVIII. 389 S. Fol.

Chartularium scriptorum et diplomatum variorum. Dieses Chartular. enthält Urkunden und Urkunden-Auszüge dann Urk.-Verzeichnisse, Actenstücke und ein paar Briefe, worunter ein Orig.-Schreiben, sämmtlich aus der Zeit von XIV—XVIII. Jahrhundert; ferner enhält es : 1. 1—32 : Valvationes der Ducatten, Tahler Vnndt Schiedmuntz. Von Ignatius Schreter von Wohlgemuetshaimb Röm : Khay : May : Münzquartein zue Prag. Wien 17. Mai 1666. 2. 33—81 : Der Röm. Khay : Mayest : Ober Ambtleüth, Einembers vnd Puchhalterss, dann des Pergmeisters vnd der Perggerichtsgeschwornen, Zuesambt der andern Ihrer Mayest : Pergambtleuth, gehorsamber bericht vnd beschreibung, aller vnd ieder bei der Khoniglichen Camer- vnd freyen *Pergstadt Schembnitz in Hungern,* dero Zeit in Paw : vnd aines thailss auch feyrender Pergwerkhen; nachanlait : vnd verfassung der drüeber gemachten Berg-Carten. Schembnitz 13. Jänner 1625. 3. 87—92 : Nachricht von der *Verschwörung der Grafen Zriny, Nadasdy und Frangepany (lat.)* 4. 93—114 : Descriptio Caedis per *Elisabetham Báthory Comitis Francisci de Nadasd* Relictam in Pedisequas suas exercitae, prout et Latae in hanc, aliosque complices finalis sententiae. Anno 1611. Unten am Rande v. S. 93 steht : „Illustri viro Adamo Kollar etc. offert

Josephus Horvath de Berékalla." 5. 117—175 : Eine lat. Abhandlung über chemische Prozesse ohne Titel in 9 Capiteln. Auf. Cap. Prim. de Praeparatione Nostri Mercurii. Schluss 173 : Cap. Nonum et vltimum. De Augmentatione istius Infiniti Thesauri etc., in omni probâ totius Mundi. 6. 177—187 : Processus ab Uno Fratre Rosae Crucis mirabiliter acquisitus. (Chemische Operationen betreffend.) 7. 192—213 : Copia Manuscripti Odoardi Scoti, cujus Originale servatur in Archivo S. Marci, Venetiis. (Chemischen Inhalts. 8. 214—218 : Ein Aufsatz über chemische Processe (lat.) 9. 368—404 : Breuis Notitia, quae vera Causa fuerit Gesti *Ferdinandum* inter, eorum Styriae Ducem, postea *Imperatorem* ejusdem Nominis *Secundum,* et Venetos belli, 1615. (in 18 Paragraphen). Incipit : „Quod *Ferdinandus,* eorum Styriae Dux." Expl. : „Lectori pronum est existimare."

265. [25. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 580 S. Fol.

Szekelii Collectanea diplomatica. Diese Sammlung enthält *einige Briefe, insbesondere von Székely an Kollar,* ferner hist. Notizen, Auszüge o. Handschriften, dann Urkunden und Urk.-Auszüge vom 11. bis zum 18. Jahrhundert. Ferner enhält sie : 1., 81—82. Summarium novem et viginti vetustissimorum monumentorum. — 2., 195—197. De *obitu Joannis de Hunyad, Regni Hungariae Gubernatoris,* Carmen. Incipit : „Stilo puerili scilicet nimis calamo vili." Expl. : „Hunc virginis natus locet in secla benedictus. Amen." — 3., 425—431. *Series Ducum, Waiwodarum et Vice-Waiwodarum Transiluanorum,* ex Historicis, Archivis item Publicis Privatis collectorum. (1000—1544.)

266. [26. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 414 S. Fol. 5 Bl. Inh.-Verz. neuerer H. liegen bei.

Szekelii Collectaneorum diplomaticorum Supplementa. 1., 1—184 : Einhundert sieben und siebzig Urkunden, Briefe, Actenstücke und dgl. vom 13 bis incl. 17 Jahrhundert. Einige Stücke sind nicht datirt. — 2., 189—225. Hanssen Riedmüllers K. K. Buchhalters bey der Cammer *Cremnitz und Schemnitz* seinem Sohn Christoph hinterlassenes Pro Memoria De Anno 1580. Die Versibschaffte *Familien Thurzo und Fugger,* das Aufkommen des Kupfer Bergwercks Herngrund, desselben verschidene Possessionem (sic !), und andere *das Neysohler und Cremnitzerische Camerale,* wie andere curiose particular Begebenheiten Con-

cernirende passus betreffend. — 3., 227—234. Nachricht von dem Piset-Geldt, welches dem *ErzBischof zu Gran in dem KönigReich Hungarn* von dem *Munz-Amte zu Cremnitz* jährlich abzureichen ist. — 4., 239—273. Bergstätterische Inquisitions- und Visitations-Relation. Anno 1679 von Georg Sigmund Graf zu Trautmannstorf und Jacob Theobald Mayer. 5., 281—292. *Catalogus Manuscriptorum Belianorum ad apparatum Hungar. Historiae* pertinentium. — 6., 295—315. Griechische und lat. Urkundenabschriften (XII. Saec.) — 7., 316—318. *Nicolai Istvanfii Commentatio de Sigillis Regum Hungariae.* — 8., 319—301. Nachricht von denen *Bergwerken in dem Königreich Hungarn.* Anno 1760. — 9., 403—411. Specificatio super variis documentis Genealogiis et Notis infra expressarum denunciationum. s. dat.

267. [27. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 3 Bände. Fol. 540 S. 2 Bl. Inh-Verz. n. H. 536 S. 2 B. Inh.-Verz. n. H., 573 S. 6 Bl. Inh.-Verz. n. H.

Analecta diplomatica pro Historia Hungariae. 1. B. Dieser enthält zahlreiche Urkunden, dann einige Acten, Denkschriften über die Anforderungen der *Königin-Wittwe Maria von Ungarn* an den Kaiser, dann Auszüge aus Druckwerken, aus der Zeit vom 11—16. Jahrh. ferner : 1. 21—33 : Hic reperietur Summarie, qualiter causa colligatorum pro parte Serenissimi *Regis Ladislai,* referenda sit reuerendissimo Patri domino Cardinali Sancti Angeli. 1452. 2. 121—130 : De factis Regni Bohemiae. 1454. 3. 260^{5}—260^{10} : Extractus super obligationibus per Abbates et Praepositos ordinum s. Benedicti, Praemonstratensium et Cisterciensium in *Hungaria* Abbatias et Praeposituras possidentes, observari debitis. 4. 265—271 : Regesta quorund. diplomat. 1492—1525. — 2. B. Dieser enthält zahlreiche Urkunden Auszüge aus Druckwerken und Handschriften, Briefe und Actenstücke aus der Zeit von 11—17. Jahrhundert. — 3. B. Dieser enthält Auszüge aus Handschriften, besonders viele Urkunden, Registratursnotizen, ein Paar genealogische Tabellen über die *Familien Alaghy und Zazy,* dann : 1. 557—561 : Informatio circa originem et Statum *Generalis Cassae Parochorum,* sub Directione Commissionis e Gremio Regii Locumtenentis, Consilii Dominorum Consiliariorum, et praesidio *Principis Archiepiscopi Strigoniensis,* ordinatae, Anno 1733 erectae. Am Schluss steht

von Kollars Hand: „Hanc Informationem elaboravit D. Bessztriczay, eamque mecum communicavit, d. 12. Nov. 1762.“ 2. 565—571: Ueber die Erzbistümer und Bisthümer *Ungarns* 1626 (ital.) Dieser Band umfasst das 13—17. Jahrh.

268. [28. Hung. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 442 S. Fol. 2 Bl. Inh.-Verz. n. H. liegen bei.

Frangepaniana, et alia Miscellanea. Dieser Codex enthält Urkunden-Verzeichnisse, Urkunden, Actenstücke, einige Briefe, Auszüge aus Druckwercken und Handschriften, und Notizen mancher Art a. d. Zeit vom 14—18. Jahrh. Unter d. Act. befinden sich einige Originale. Ferner enhält er: 1. 1—38: Elenchus Literalium, Instrumentorum, *Familiam de Frangepanibus* concernentium, in Archivo Regio Camerali reperibilium etc. 1765. 2. 53—60: Gesetzmässiger Beweis dass Ein in einem Bergbau sich einlassen wollender Gewerk, oder Waldburger, des Bergbaues wegen vorhergehends mit dem Grund-Herrn zu conveniren nicht verbunden seye, und ein Grund-Herr in dem Bergbau vor einem fremden Gewercken kein vorzügliches Recht habe. 3. 113—120: *A. F. Kollar.* Autogr. 1769: Opinio mea, ratione silvarum Klakensium, nec non veterosoliensium.

269. [Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 594 S. Fol. u. 4 Bl. Inh.-Verz. n. Hand.

Mantissa variorum diplomatum. Dieser Codex enthält der Mehrzahl nach Urkunden a. d. Zeit v. 11—18. Jahrh., dann einige Urkunden-Verzeichnisse und Actenstücke, darunter einige Originale, endlich. 1. 59: Series *Episcoporum Munkacsiensium.* 1454—1738. 2. 223—229: *De Jure Regis Hungariae in Ecclesiastica beneficia.* 3. 239—241: Discursus brevis circa motam in Curia Romana dificultatem de *titularibus Episcopatibus Hungariae.*

270. [Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 520 S. Fol. 4 Bl. Inh.-Verz. n. H. liegt bei.

Indices quorundam Archivorum regni Hungariae.

271. [31. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 608 S. Fol.

Collectanea Hungariae. Dieser Codex enthält zahlreiche Actenstücke und Urkunden vom 16—18. Jahrh. Ausserdem enthält derselbe: 1. 1—156: Index *Czoboriani Archivi.* 2. 157—188: Der Röm. Kay. Mätt Ober-Amt-Leüth, Einnembers, und Puchhalters;

Dann des Perg-Meisters und der Perg-Gerichts-Geschwornen samt der andern Ihrer Mayest: Pergamtleuth Gehorsamer Bericht und Beschreibung aller und jeder, bey der Königl. Cammer und freyen *Pergstadt Schemnitz in Hungarn* dero Zeit in Pau: und einestheils auch feyrenden Bergwercken nach anlait, und verfassung der drüeber gemachten Berg-Carten. Schemnitz 13. Jänner 1625. 3. 193—258: Epistolae ad tempore *Mathiae Corvini*. Ex Cod. MSS. N. 1458. Fol. 24. Archivii Pontificii. 4. 261—304: Exitus pecuniarum ad facta *Regie Majestatis 1526*. (Ex autogr. Cam. Reg. Posoniensi.)

272, [32. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 477 S. Fol.

Opera varia B. A. Kerchelich. 1., 1—120. *Balthasar Adam Kercselich*: Breuis, vera tamen Notitia cognitio *Banorum et Banalis officii*. — *2*., 121—202. Systemata varia ad *Regnum Sclavoniae* pertinentia, quibus Regiminis gesti hactenus quo ad omnia ideae et status absoluuntur, ex privilegiis diuersis, Rescriptis Regiis antiquis M. M. S. S. et probatis Auctoribus, moribus quoque populi ab tandem articulata Corporis Juris insertione. Auctore *B. A. Kercselich*. — 3., 205—476. Ad Dei Gloriam. *Episcopatus Penthe*, seu *Quinque-Ecclesiensis Ecclesiae*, Notitiae veteres, cum aliis pluribus ad Historiam pertinentibus atque *Regnum Hungariae* illustrantibus, tum dignissimorum hujus Ecclesiae Pontificum in quantum erui valuit, cum noticiis erutis specialibus. *Balthasare Adamo Kercselich, nobili Croata, Cathed. Eccl. Zagrabiensis humili Canonico*, etc. collecta, perscripta et dedicata 1764. — 205—220. *Episcopi Quinque-Ecclesiensis Praefatio* declaratoria. — 221—222. *Series Episcop. Quinque-Ecclesiens.* Halbr. (Vergl. Wurzbach Biogr.-Lex. XI., p. 171—172.)

273. [33, Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 484 S. Fol. u. 3 Bogen. Inh.-Verz. n. Hand.

Collectanea diplomatica. Ausser zahlreichen Urkunden und Actenstücken, unter welch. letzteren sich einige Orig. befinden, und einem Registrat-Verzeichniss umfass. 12—18. Jahrh. enthält dieser Codex: 227—246: Hanns Riedmüllers Kays. Königl. Buchhalters bey der *Cammer Cremnitz und Schemnitz* seinem Sohn Cristoff hinterlassen pro memoria de Anno 1580. — Dieses Pro Memoria ist eine Art von Jahres-Chronik. Anf. „Herr *Georg Thurzo der jetzigen Thurzo in Zips und Woynitz Gross-Vatter*

etc.“ Schl. : wird meines, Riedmüllers Erachten nach verstanden, mit B. Bergstatt, mit C. Cremnitz oder Cammer Cremnitz. Collationirt. Hanns Thurnschwen sein aigne Hand.

274. [34, Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 306 S. Fol. und 2 Bog. Inh.-Verz. n. H.

Opuscula varia et diplomata. Dieser Codex enthält zahlreiche Actenstücke, Briefe und Urkunden vom 11—18. Jahrhundert; ferner enhält er : 1. 1—14 : Extractus ex Cod. Membran. Missali *Bibliothec. Capituli Posoniensis* Inter. Liturgicos. N. 62. 2. 15—35 : Calendarium ex Missali *Biblioth. Capit. Posoniensis* inter Liturgicos. N. 62. 3. 37—75 : Ex cod. Msp. Hist. eccl. N. 78. Primus Sexternus de *Cronico Vngrorum et de gestis corundem.* Incipit : „De culmine dignitatis hujus Seculi etc. nostergliscit animus.“ Explicit : „quod vincere dux gliscit pietate.“ 4. 249—256 : Extractus super obligationibus per Abbates et praepositos Ordinum Sancti Benedicti, Praemonstratensium et Cisterciensium *in Hungaria* Abbatias et Praeposituras possidentes obseruari debitis. 6. 257—260 : Breuis Informatio circa Abbatias et Praeposituras *in Hungaria* olim pro Ordinibus P. P. Praemonstratensium, Benedictinorum et Cisterciensium fundatas et his postliminio restitutas.

275. [36, Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 54 Bl. 4°.

Opera varia A. F. Kollar. 1. 1ª—12ª : Paragraphi Per Deputationem Regnotenus ordinatam *ex Libro Adami Kollar,* Anno 1764 Typis Viennae edito excerpti, Et Excelsis Proceribus, ac Inclytis Statibus Regni, humillime exhibiti. 2. 15ª—52ª : Sacratissimae Caesareo-Regiae et Apostolicae Majestati, Dominae, Dominae Clementissimae, *Excelsis Regni Vngariae Proceribus et Inclytis Statibus atque Ordinibus* humillime oblata Apologia, ab *Adamo Francisco Kollar,* Pro libello suo De Originibus et usu perpetuo legislationis circa Sacra *Apostolicorum Ungariae Regum* scripto, et typis edito. 1764.

276. [37, Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. Autogr. 122 Bl. 4°.

Index chronologicus omnium diplomatum, in Collectione mea diplomatica, iam nunc pluribus, quam quinquaginta voluminibus constante, contentorum : qui cujusque diplomatis non modo annum, quo datum est, sed et iam diem ad verum scilicet Mensis diem reductum, commonstrat. Opus vbi vtilitatis longe maxi-

mae, ita taedii et laboris pariter non minimi *(von Kollár eigenhändig geschrieben und unterschrieben.)*

277. [38. A—H, Hung. u. s. Nebenr.] Collectanea Hungarica.

1. Band A. Prothocol. Tit. Herrn Generallen Feldt Wachtmeister *Graffen von Aspremont* Lynden auf die Compagne pro Anno 1738. über alle, so vohl ausgehende Comendo undt Wachten Alss auch Generals Befehl. Pap. XVIII. 95 Bl. 4° 2 Gefechtspläne, Fol. sind eingeheftet. — 2. Band B. *Stilus Cancellariae Hungaricae per Sebastianum Listhium Cibiniensem, sub Reverendissimo in Christo Patre, Nicolao Olaho, Archi Episcopo Strigoniensi,* locique ejusdem Comite Cancellario, Secretario vero ac Conservatore Egregio *Domino Joanne Listhio,* Viennae feliciter inchoatus. A. D. 1553. Pap. XVIII. 355 S. Fol. — 3. Bnd C. *Miscellanea Transylvanica.* Pap. XVIII. 362 S. Fol. 1. Auf dem Einbandrücken steht: „*Andr. Huszti Transilvania sub Woywodis.*“ Auf 1 steht: „Transilvania olim Sereniss. Hung. Regum sub Woywodis seu Ducibus constituta,“ darunter aber von *Kollar's Hand*: „Autographam possidet Cl. et Rev. Vir *Georgius Pray S. J.*, protenditur usque ad pag. 382.“ — 2 Carmen Incip.: „Surgite, Cimmeriis, cum dudum tecta tenebris.“ Explicit: „Magna virtuti gloria digna sat est.“ 3. Abermals ein Titel. *Woywodae, seu Duces qui etc. Transilvaniam* etc. administrabant, etc. Industria *Andreae Huszti.* 5—10 folgt die Abhandlung in 11 Paragraphen. — 17—244. Urkunden, Dipl.-historische Notizen. Mit 244 scheint das auf dem Einbandrücken benannte Werk *Huszti's* Beendet zu sein. 2. Von 246—349 folgen von and. Hand Urkunden u. Urk.-Ausz. *Siebenbürgen* betreffend; bei einigen derselben ist ausdrücklich bemerkt. dass Sie *Huszti's* „*Dacia Mediterranea*“ entnommen sind. 3. 350—359. *Nomina Waywodarum Transylvanorum* seu *Comitum ac Vice-Comitum Siculorum* illustria, ex litteralibus instrumentis Authenticis, tam in publico *Principatus Transylvaniae Archiuo Capitulari Ecclesiae Albensis Transyluaniae* exstantibus, quam priuatis Illustrium Familiarum repositoriis hactenus conseruatis, collecta, suoque ordine digesta, per *Andream Huszti.* Anno 1749. 4. 360—361: Excellentissimorum *Transylvaniae Episcoporum* Dei et Apostolicae Sedis gratia constitutorum illustria nomina collecta. Anno 1750 per me ipsum *(And. Huszti.)* Vergl. Wurzbach Biogr. Lex. IX. p. 450—451.

4. Band D. *Franciscus Forgách: Rerum hungaricarum Commentariorum* libri viginta duo (ab. anno 1540 inchoati.) 1572, Pap. XVIII. 147 Bl. Fol. — 147[a] enthält Notizen über Forgách. Am Schluss derselben steht: „Haec ex Cod. MS. *epistolarum Verancii*, amicitiae causa exscripsit Georgius Pray S. J. (Autogr.) Dabei steht der Zusatz: „Cui hos commentarios utendos dederam *Kollar m. p.*“ Wurde in Druck herausgegeben. Pressburg 1788 bei Joh. Landerer. — 5. Band E. *Rerum Vngaricarum Libri XIII.* Seu omnium eorum, quae ab Anno MDCCI-mo ad MDCCXX um inclusive in *Vngaria, Dalmatia, Croatia, Slavonia, Bossnia, Serbia, Transilvania, Valachia, Moldavia, per Vngaros, Caesarisque Exercitum gesta sunt* ex publicorum Instrumentorum Catalogo sub finem Narrationis adnexo et oculatorum Testium fide, propriusque partim Scriptis, adcurata Deductio, *Gabrielis Kolinovits, Senquitzensis.* Pap. Abschr. 1756. 226 Bl. Fol. Vergl. Wurzbach Biogr. Lex. XII. p. 319—321. 6. Band F. *Chronicon Vngariae*, descriptum sed non totum ex Cod. Mss. N. 131. secundum Tengnagelianam recensionem (bis 1220.) Pap. XVIII. 279. S. Fol. Incipit: „Anno domini 1358 Feria tertia infra octavas Ascensionis ejusdem Domini, incepta est ista *Cronica, de Gestis Hungarorum* antiquis et novissimis etc.“ Explicit.: „iterum in Italiam veniens electus est potestas a civibus in Ravenna, inde (nun folgt noch mit Bleistift.) fugatus venit Venetias etc. Vid. Cod. Ms. p. 131.“ 7. Band G. Mitrovsky et Andrasian: Lites in rebus Montanisticis. Pap. XVIII. 412 S. Fol. Diese Prozessamlung enthält auch einige Originale. 409—412. (Gedruckt.) Anmerkungen der von der allhiesigen (i. e. Wiener) Medicinischen Facultät Neu aufgerichteten Societät in Betreff eines besseren Gehalts der Wittwen. 8 Band H. *Eusebii Verini (Jos. Benczur)* Commentatio juridica critica de hereditairo jure sereniss. domus Austriacae in *Apostolicum regnum Hvngariae,* de jure eligendi regem, quod *Ordinibus incliti regni Hvngariae* quondam competebat, de corregente rege juniore et ducibus regiis, quo olim *Hvngaria* habebat. 1769. Pap. XVIII. 78 Bl. Fol. Erschien in Druck. Wien 1771. Vergl. Wurzbach Biogr.-Lex. I. p. 259.

278. [39. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. Titelbl. 2 Bl. Widmung an Marchese Rialp. und 455 S. Fol.

Diarium et Acta Comitiorum Inclyti Regni Hungariae et

Partium eidem annexarum pro Dominica SS. et Individ. Trinitatis in Diem decimam septimam Mensis Junii Anni Millesimi Septingentes. Sexages. Quarti incidente in *Liberam Regiamque Ciuitatem Posoniensem* indictorum, ac die Vigesima prima Mensis Martii Anni Milles. Septingentes. Sexages. Quinti finitorum. *Auct. Christophoro Torkos.* 1765.

279. [40. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 142 S. Fol. mit eingehefteter Mappa, Situm et proportionem possessorii Subarcensis castrorum Zólyom et Dobronyiva representans.

Coronalitas legibus et facto illustrata. Dissertatio Historico Juridica de Bonorum coronalium inconferibilitate. Die auf 83 laut §. 79 beginnende, ein besonderes Proëmium enthaltende Fortsetzung der Abhandhlung hat die Uebersicht: *„Pragmatica Arcium Zólyom et Dobronyiva* cum Processualibus Documentis firmata, Coronalitatis deductio.

280. (41. Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XV. 53 Bl. Fol. (sehr zalr. leere Bl.)

König Maximilans I. Registraturbuch der ungarischen Ausfertigungen 1490—1491. Dasselbe enthält alle auf dem *Krieg Maximilians gegen Ungarn*; dann auf *die Verhandlungen desselben mit ungarischen Städten und Magnaten* sowie auf *seine Verträge mit König Wladislaus* bezüglichen Stücke. Die Merzahl der Stücke ist im Druck herausgegeben v. Friedr. Firnhaber im Archiv. f. Kunde östereich. Geschichtsquellen. III. (XI Beiträge zur Geschichte Ungers etc, 397—402, 406—407, 409—412, 413, 415—421, 421—423, 425—427, 428—430, 431—435, 437—440, 452—453, 461—465, 466, 504—506.

281. (42. Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVI. Titelbl. und 251 Bl. Fol.

Omnis Generis Negocia Tam Privata, Quam Particularia, tempore Diui quondam Ferdinandi, Romanorum Regis expedita, de Annis 1529—1535. Sammlung von Urkunden vom December 1529 in fortlaufender Reihe bis zum December 1535, mit einem Index.

282. (43. Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVI. 163 Bl. Fol.

Verhandlungen über Siebenbürgen zwischen Kaiser Ferdinand I. und Sigmund König von Pohlen, dann dessen Tochter Isabella, verwittweten Zapolya. 1554 et 1555.

283. (Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 197 Bl. Fol.

Georgh Bernath. Acta Comitiorum Regni Hungariae et Partium Jurisdictioni Sacrae Praedicti Regni Coronae adnexo-

rum, Posonii Anno 1751. celebratorum. Diese Sammlung wurde für den Marchese Rialp. Mitglied des oberst. Ital. Rathes, zusammengestellt. (Das Bruchstück eines Acten-Convolutes mit S. 153—228. num. liegt bei.)

284. (45, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. Titelblatt mit Federzeichnungen,6 Bl. Widmung an die Kaiserin Königin Maria Teresia, und 120 S. Fol.

Gründlicher und aus denen Landes Gesetzen in Chronologischer Ordnung hergeleiteter Beweis des denen *Apostolischen Königen* zuständigen Landesfürstlichen Hoheits-Rechtes über das Bergwesen *im Königreich Hungarn.* Von Paul-Keczkés, der sämmtlichen vereinigten Wald-Burgerschafft in Ober-Ungarn Praeses.

285. (46, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XV. 33 Bl. Fol.

Sammlung von Actenstücken, Briefen und Urkunden zur Geschichte Ungarns im XV. Jahrh. War früher Eigenthum der k. k. Hofbiblioth. Hist. lat. 281.

286. (47, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XV—XVIII. Titelbl. Ein Bl. Indice und 120 S. Fol.

Riflessi Preliminari sopra lo Stabilimento del. Regno e Corona d'Ongaria.

287. (48, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 327 S. Fol.

Registratura actorum Ungaricorum. Diese Sammlung enthält Concepte, Copien und Originale von Actenstücken aus dem 18. Jahrhundert.

288. (49, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 479 S. Fol. Inh.-Verz. n. H. liegt bei.

Versio Approbatorum Constitutionum Regni Transylvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum, in Hungarico Idiomate consistentium (In quinque partibus.)

289. (50, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. Autogr. 21 Bl. Fol. und eine mit der Feder gez. Gränzkarte. Eine Gränzmappe liegt in einer Kapsel bei.

Prothocollum die zwischen dem Königreich Hungarn und dem Erzherzogthum Oesterreich unter der Enns seit mehr als 400 Jahren fortwährende *Gränzenstrittigkeit,* und die deswegen vom *Ihro K. K. Majest. Maria Theresia* angeordnete General Gräntz Bereitung betreffend, zusammen geschrieben von Franz Christoph von Scheyb N.-Oest. Landschafts Secretario, privato marte et studio Anno 1753 et 1754.

290. [51, Hung. u. s. Nebenr.] Verschiedene Abhandlungen von Franz Christoph von Scheyb. Pap. XVIII. 3 Convolute Fol.

1. *Historische Abhandlung* zu Rechtmässiger Bestimmung der Oesterreichischen Gränzen im Viertel Unter-Wiener-Wald *gegen Ungarn,* verfasst von dem Nieder.-Oesterr. Landschaft-Secretario Franz Christoph von Scheyb 1754. Zwei Titelbl. hierauf zwei Pro Memoria's des Autors an die *Kais. Maria Theresia* 17. Bl., dann 3 Bl. Inhaltsverzeichniss. (Nun folgt: Verläufige Abhandlung von der Beschaffenheit der zwischen Hungarn und Oesterreich seit mehr als 400 Jahren obwaltenden Gränzen Strittigkeit.) (11 num. Bogen) Schliesslich folgt (94 num. Bogen.) die eigentliche Abhandlung unter dem etwas veränderten Titel: Historische Abhandlung von den Gränzen, welche das V. U. W. W. des Landes Oesterreich unter der Enns vom *Königreich Hungarn* absondern und unterscheiden sollen, mit einer Schlussbemerkung ddo 1764. — 2. F. Ch. v. Scheyb: Besondere Abhandlungen (Titelbl.) 1. Dritte Besondere Abhandlung: Von der Art, mit welcher man *Ungarischer seits* bald. nach dem Frieden de Anno 1491 hat angefangen zu verfahren, nämlich im Jahre 1525. (5$^{1}/_{2}$Bog.) 2. Zweyte Besondere Abhandlung: Von *Eisenstadt und Forchtenstein* (16 Bog.) 3. Besondere Abhandlung von *Günz.* (14 num. Bog.) 4. Besondere Abhandlung von *Hornstein* (2 Bog.) 5. Besondere Abhandlung von *Rechniz.* (1 Bog.) 6. Besondere Abhandlung von *Kobolstorf.* (3 Bog.) 7. Die Vierte besondere Abhandlung von der *Herrschafft Pernstein.* (2$^{1}/_{2}$Bog.) 8. Besondere Abhandlung von *Marienberg bei Günz.* (1. Bog.) 9. Besondere Abhandlung von *SteinamAnger.* (2 Bog.) 10. Besondere Erste Abhandlung von *Ungarisch Altenburg.* (2 Bog,) 11. Besondere Abhandlung von *Neudorf und Parndorf.* (1 Bog.) 12. Besondere Abhandlung von *Oedenburg.* (1 Bog. num.) 13. Besondere Abhandlung von *Kittsee.* (2. Bog. num.) 14. Besondere Abhandlung von der Herrschaft *Scharfeneck oder Mannestorf.* (2 Bog.) 15. Besondere Abhandlung von der Verjährung (Praescriptio) (2 Bog.) 16. Besondere Abhandlung von dem *Bisthum Raab und dessen Zehent.* (3 Bog.) 17. Besondere Abhandlung von dem *Hungarischen Gulden.* (1 Bog.) 18. Besondere Abhandlungen von den Ursachen des Krieges, durch welchen *Mathias Corvinus,* Friderico III. von Anno 1477. bis Anno 1485 endlich ganz

Oesterreich weggenommen (4 Bog.) 19. Besondere Abhandlung von der Gränzenscheidung, welche in den Jahren 1372 und 1411, zwischen dem Landesfürsten von *Hungarn* und Oesterreich sollen gemacht worden seyn. (4 Bog.) 20. Verschiedene Betrachtungen über das ganze Land zwischen dem *Leytha- und Raabfluss* (1 Bog.) — 3. Anhang. (97 Bl.) Derselbe enthält mehrere Pro Memorias Scheyb, ferner 82^{b}—88^{b}.: eine Abhandlung, desselben von denen sogenannten *Portis, oder vom contributions Wesen im Königreich Hungarn.* (Corrig. Reinsch. 1764.) und 90^{a}—97^{a}.: das Concept derselben. Der weitere Inhalt dieses Anhangs ist ganz unbedeutend.

291. (53. Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVII—XVIII. Titelblatt, 1 Bl. Register und 89 Bl. Fol.

Der Königl. Stadt Pest in Hungarn Ihre Stadt-Rechte, wirthschaffts-, Polizey- und Gerichts-Ordnung, Teutsch und Lateinisch.

292. (54. Hung. u. s. Nebenr.) Registratura Actorum Hungaricorum. Pap. XVIII. 275 S. Fol.

Diese sammlung enthält Actenstücke, theils Abschriften, theils Originale aus dem 14., 15., 18. Jahrh., so wie Zalreiche Briefe, aus *Ragusa, Siebenbürgen, der Moldau und Walachei,* insbesondere *von Tökely.* S. 53—66.: Catalogus Pagorum Valachicorum *Comitatus Bihariensis.*

293. (55, Hung. u. s. Nebenr.) Collectanea die Stadt Grosswardein betreffend. Pap. XVIII. 88 Bl. Fol.

1. 1^{a}—5^{a}.: Widmungen an die Kaiserin Königin *Maria Theresia, und an den Kaiser Franz als Mitregenten.* 2. 7^{a}—42^{b}.: Chronologico-Diplomatica, Status, Jurium, Libertatum, Praerogativarum et Immunitatum *Civitatis Magno-Varadiensis* Notio, nonaginta quinque Literalibus Monumentis illustrata. (11—18. Jahrh.) 3. 43^{a}—46^{b}.: Elenchus Literalium in superioribus provacatorum Instrumentorum. 4. 47^{a}—67^{a}.: Gravamina *Civitatis Magno-Waradiensis.* 5. 68^{a}—68^{b}.: Series Instrumentorum variorum. 6. 71^{a}—85^{a}. Animadversiones Politico Civiles in Statum Publicum, avitis Libertatibus suis Postliminio restituendo, seu *Liberis et Regiis Regni Hungariae Civitatibus* aggregandae, *Civitatis Magno-Waradiensis.*

294. (56, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 99 Bl. Fol.

Series Literalium Instrumentorum ad Chronologico Diplo-

maticam, Jurium, Praerogativarum, Libertatum et Immunitatum *Civitatis Magno-Waradiensis* Illustrationem, exhibitorum. 1[a]. *Zeichnung die Stadt Warasdin darstellend:* eine Karte *des Warasdiner Gebietes* ist beigebunden.

295. [57, Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 30 Bl. Fol. halbbr.

Beschreibung des König-Reichs Bosnien.

296. (58, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVI. 623 Bl. Fol.

Diarivm Bellicum, oder Kriegss Tag Register Das Ist: Kurtze vnd eigentliche Vertzaichnis aller sachen, so in *Nieder Hungern,* vndt anderswo in gegenwertigem Veldzug, vnter dem Allerdurchleuchtigisten, Vnuberwindlichsten, Fuersten vndt Herrn, *Hern Rudolffen dem andern, Erwölten Römischen Kayser undt Mehrern des Reichs etc., Auch Zue Hungern vnd Behaimb etc. König* etc. Alss einig nach Gott Obersten Krigs Fuersten wider *den Türkischen Tyrann* etc. *Sultan Mehemet* vnter Ir. Fürstl. Durchl. *Ertzherz. Matthiassen* Zue Össterreich etc. Alss General-Veldt Obersten vndt Ir Fürstl. Gnad. Carl Zue Manssfelt etc. General Leutenandts Regiment, von Tag zue Tag, Anno 1595 fürgelauffen. Ex Bibliotheca neomontana. 17. Jänner bis 25. Nov. 1595.

297. [59, Hung. u. s. Nebenr.] Collectanea Hungarica. Pap. XVII. u. XVIII. Convol. Fol.

Auf dem Einbandrücken, so wie auf dem Registerblatte steht: „Tom. V. *Ungrischer oder Türcken Krieg. Guerre d'Hongrie,* ou contre les Turcs.“ War früher Eigenthum des Marschalls Schulemburg. — 1. Relation an den Hofkriegsrath wegen Uebergabe der *Festung Belgrad.* 1690. (20 Bl.) 2. Extract aus dem Vorschlag und gutachten deren Herrn Ingenieur (Andreas Cornaro, Nicolaus de Berony und Donniy's) über den Stand der *Festung Belgrad* den 8. okt. Vormittag 1690 von welscher Sprach auf Teutsch übersetzt. (2 Bl.) 3. Relation über di *Feldzüge in Ungarn gegen die Türken* in den Jahren 1716—1717. (7 Bl.) 4. Disposition des *Prinzen Eugen* für den 16. Aug. 1717. (nach dem Wortlaute, 2 Bl.) 5. Relation über *die Schlacht bei Belgrad* am 16. Aug. 1717. (2 Bl.) 6. Reflexion über den Feldzug Venedigs in der Levante. Anno 1717. (4 Bl.) Relation über den Feldzug Venedigs in der Levante. (8 Bl.) 8. Relation über *die Reise* des Röm. Kais. Gross-Bothschafters *Damian Hugo*

Grafen v. Verinond geh. u. Hofkriegsraths, Feldzeugmeisters etc. *von Belgrad bis Constantinopel.* 1719. (enthält auch militärische Beobachtungen, 18 Bl.)

298. (60, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVI. 6 Bl. Fol.

Index instrumentorum et inscriptionum, quibus vtendum erit in Disputatione iuris Sacre Regie Romanorum, *Hungariae* etc. Maiestatis, ad *regnum Hungariae.*

299. (61, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 12 Bl. 4°.

Rêveries sur la guerre entre les Impériaux et les Turcs. 1788.

300. (63, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 19 Bl. 4°.

Risposta al Manifesto della Porta Otthomanna Contro la Corte di Vienna, del Cavagliere Audaci. — Mit dem Motto: „Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse uideatur."

301. (64, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 76 Bl. Fol.

Relatio Systematis in Politicis, oeconomicis et Militaribus, per Commissarios eatenus ordinatos, in termino, pro Die 13. Mensis Aprilis Anni 1722. ad *Liberam et Regiam Civitatem Posoniensem* indicto, in elugubrationem assumpti, succesive Deô auspice elaborati, ac Secundum Anni 1715 Articul. 59 *Sacratiss. Caesar. et Regiae Maiestati, Statibusque et ordinibus Regni Hungariae* pro revisione et decisione humillime repraesentandi. (In 4. Theilen) 1722.

302. (65, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 66 Bl.

Ad Ferdinandum, Vngariae, Bohemiaeque Regem, Archiducem Austriae etc. Summaria deductio et Justificatio Jurium Regiae Maiestati ad *coronam Vngariae* competentium. E germanico sermone in latinum traducta. 1527.

303. (66, Hung. u. s. Nebenr.) Correspondenz des Fürsten Franz Rákóczy. 1706. Pap. XVIII. 100 Bl. 4°.

Auf dem Perg. Umschlage steht: Acta Anni MDCCVI. a mense Februarii usque ad Januarium MDCCVII. exclusive. Diese Correspondenz enthält *Briefe des Fürsten Rákóczy an auswärtige Souveräne und deren Minister, dann an seine Agenten bei fremden Mächten, nebst Instructionen für dieselben.*

304. (67, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 182 S. Fol.

Theod. Ant. v. Rosenthal: Ammerkungen über den rechtlichen Anspruch der Krone Hungarn auf die in Polnischen

Händen in Pfandsweise befindlichen sogenannten *Dreycehn Zipser Städte* und die dagegen von den Pfandinhabern gemachten Einwendungen. Mit 12 Beylagen. Bei S. 138 ist eine Landkarte beigebunden.

305. [69. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. Autograph. Titelbl. Vorrede und 99 S. Fol.

Commentatio historica de Jvre Regum Hvngariae in Bosniam, Serviam et Bulgariam. A. MDCCXLXXXVI, conscripta, a *Georgio Pray Vniversitatis Pestiensis Bibliothecario.* Vergl. Oest. Nat. Encyclop. IV., p. 284—286.

306. [70, Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. Autogr. Titelbl. Vorrede, 116 S. Fol.

Commentatio Historica de Jvre Regum Hungariae in Valachiam Moldoviam et Bessarabiam. Anno MDCCLXXXVI. conscripta, a *Georgio Pray Vniversitatis Pestiensis Bibliothecario.* Incorrect herausgegeben von *Fejér,* Bud. 1837. mit den Commentar. hist. de Bosniae Serviae ac Bulgariae nexu.

307. (71, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVII. 72 Bl. Fol. halbbr.

Compendium der Haubt Relation über die Einrichtung des *Königreich Hungarn* de Anno 1688. Dabei liegt (4 Bl. Fol.) Quaestio vtrum *officium Palatini Regni Hungariae,* sede vacante sit conferendum, vel non ?

308. (72, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 218 Bl. Fol.

Einrichtungs Werk des Königreichs Hungarn. Anno 1689. *E Biblioth. Hedervariensis. C. Mich. Wiczay.*

309. (73, Hung. u. s. Nebenr.) Correspondenz des Fürsten Franz Rákóczy, 1709 et 1710. Pap. XVIII. 198 Bl. 4°.

Diese Correspondenz enhält *Briefe des Fürsten Rákóczy an auswärtige Souveräne und deren Minister, dann an seine Agenten bei fremden Mächten so wie Instructionen für die Letzteren.*

310. (74, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVII—XVIII. 294 Bog. Fol. Mit zehr. Correcturen. Vergl. Nro. 277, 4. Band.

Franciscus Forgách : Rerum hungaricarum, commentariorum libri XXII.

311. (76, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 658 S. Fol.

Deductio Juris Postliminii sive (!) *Regiones quaedam a Regno Hungariae avulsae,* et hactenus publice pro Dynastiis

Regni Poloniae habitae, repetuntur, (Eine Abhandlung über *die Zipserstädte* und *Ungarns Recht darauf,* gelegentlich der Reincorporirung dieser Städte in *das Gebiet Ungarns.* Der Autor ist nach Dafürhalten weil. Frid. Firnhabers, k. k. Rathes und Haus-, Hof- und Staatsarchivars, Th. A. Taulow v. Rosenthal, weil. k. k. Hofrath und erster geheimer Haus-, Hof- und Staatsarchivar in Wien.) Die zu den zahlreichen Beilagen dieser Abhandlung gehörige Karte oder Mappe der Zips fehlt.

312. (78, Hung, u. s. Nebenr.) Registratura Actorum Hungaricorum. Pap. XVII—XVIII. 453 Bl. Fol.

Diese Acten-Sammlung enthält hauptsächtlich die *Landtagsartikel* aus den Jahren 1521, 1524, 1526, *Landtagsacten* vom Jahre 1600—1607, ferner *acta defensionis* Religionis catholicae *in Ungaria sub. Comitiis Poson.* 1646—1647, dann 1. 428ª—439ᵇ.: Memoriale circa procedendi Modum Judiciarium in *Hungaria.* 2. 440ª—447ᵇ.: Descriptio Officiorum, quibus *Regnum Hungariae* administrari solebat.

313. (79, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVI. 51 Bl. 4°.

Tentata Compositio inter Regem Ferdinandum primum, et Joannem Legitime electum Regem Hungariae.

314. [80, Hung, u. s. Nebenr.] Pap. XV. 126 Bl. theils. Fol. theils 8°.

Register über Ausgaben und Einnahmen des Bisthums Erlau. 1493—1495.

315. [81, Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVI. 119 Bog. Fol.

Acta Causae Zalawariensis contra Emericum Hassaghii et Bernhardum Chany, eorumque complices, in hunc librum congesta per *Secretarium Hueberium,* vt in posterum de similibus iuditium certius fieri possit. 1568—1569.

316. (82, Hung. u. s. Nebenr.) Articuli Diaetales Regni Hungariae Annorum: 1608, 1609, 1613, 1618. Pap. XVII. 94 Bl. Fol.

Die Landtagsartikel 1613 et 1618 sind gedruckt und an verschiedenen Stellen mit schriftlichen Bemerkungen von späterer Hand versehen.

317. (83, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVII—XVIII. 74. Bl. Fol.

Dialogus Interlocutorius inter Ladislaus Pannonicum, et Jaroslaum, Bohemum. Am Schluss steht: „Ita Gregorius."

318. [84, Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII. 13 Bog. Fol.

Historische und Diplomatische Nachrichten von *den Rech-*

ten der Krone Ungarns auf die Wallachey, Moldau und Bessarabien.

319. (85, Hung. u. s. Nebenr.) Pap. XVIII. 2 Bogen Fol.

Aufsatz über Dalmatien, dessen Eintheilung und Bevölkerung, den Charakter der Einwohner, geistliche und weltliche Administration des Landes, dessen Producte, Handel u. dgl. (ital.)

320. [87, Hung. u. s. Nebenr.] Miscellanea Hungarica. Pap. XIX. 63 Bl. Fol. 2 Bl. 4°.

1. 1ª—41ª. Lebensbeschreibung der *heiligen Jungfrau Margaretha, Tochter Bela's IV. Königs von Ungarn,* und Klosterfrau des Gotthauses des Prediger-Ordens zu Retzenmarch oder *Insula Margaritae,* unweit Ofen in Ungarn. Geboren 1242 und gestorben 1271. — Copirt (1845) aus einem, in der Stiftsbibliothek zu St. Gallen befindlichen alten Manuscripte Nr. 603. Seite 369 ff. Am Schlusse der Abschrift: Leod. Brandstetter Biblioth. Vergl. Potthast: Wegw. p. 801. — 2. 43ª—63ᵇ. Lebensbeschreibung *der heiligen Jungfrau Elisabeth, Tochter Andreas III. Königs von Ungarn,* und Stieftochter der Königin Agnes, Stifterin des Klosters Königsfelden im Aargau, Klosterfrau des Gotthauses Thöss bei Winterthur, geb. 1297, gestorben 1338. Copirt (im Jahr 1845) aus einem in der Stiftsbibliothek zu St. Gallen befindlichen alten Manuscripte Nr. 503 (recte 603.) Seite 329. Auf 64 befinden sich Bemerkungen des Bibliothek-Adjuncten Leod. Brandstetter in St. Gallen über den erwähnten Cod. Nr. 603. der dortigen Stiftsbibliothek, endlich auf 65. eine Notiz über die erwähnten Bemerkungen von der Hand weil. Jos. Chmel's. Vergl. Potthast. Wegw. p. 680—682; Suppl p. 142. — Wattenbach D. G. Q. II. p. 464, 511, 526. Ottok. Lorenz: Deutschl. Gesch.—Quelle. p. 132. (5.)

321. [88, Hung. u. s. Nebenr.] Hungarische Kriegs-Sachen und Friedens-Handlungen von Anno 1604—1609. Pap. XVII. 150 Bl. Fol.

Unter diesen Acten-Abschriften befinden sich auch verschiedene gleichzeitige gedruckte Patente und Flugblätter.

367. [52, Salzb. u. Berchtesgad.] Wolfgang Theodorich Erzb. z. Salzb. Geistliche und politische Manuscripte. Pap. XVI und XVII. 2 Theile, 1086 Bl., 820 Bl. Fol. in 4 Bänden.

2. Theil. Herrn Wolfgangi Theodorici Ertzbischoffens zu Saltzburg, Geistliche und Politische MS. — 42. 671ª—676ᵇ.

Carll Betti (?) Discurs *vber hic erbavung Canisa,* so an Jezo diss Jar verloren worden.

564. [53, Venedig.] Pap. XVIII. 8 Bl. 4°.

Bonneval: Mémoire d'observation sur la navigation du *Golf Adriatique* et notte sur le commerce de Trieste.

569. [66, Venedig.] Perg. Abschr. XVIII. 7 Bde. Fol. 1 Band Titelbl. 12 Bl. Inh.-Verz. und 355 Bl. s. d. u. J. 579—1353. — 6 Band Titelbl. 8 Bl. Inh.-Verz. und 367 Bl. s. d. u. 1381—1416.

Libri Pactorum 579—1473. Das Originale dieser Urkundensammlung befindet sich im königl. ital. Archiv zu Venedig. — 1 Band. 8. 239ª—239ᵇ. De juramento praestito *Jadrae* super *Dalmatiae libertate seruanda, a Colomanno rege Hungariae cum suis Episcopis.* 6 Band. Fast ausschliessliche Staatsverträge Venedigs mit fremden Staaten und darauf bezügliche Documente neben wenigen anderen Urkunden besonders die staatlicher Beziehungen *zwischen Venedig und dem Königshause in Ungarn* betreffend. (1385—1394.)

570. [67, Venedig.] Perg. Abschr. XVII—XVIII. 13 Bände und 3 Bände Indices Fol.

Libri Commemoriali. 1177—1475. (incomplet.) 13 Band. Commemor. decim. pars prima Titelbl. 9 Bl. Inh. — Regist. 1 Bl. auf dessen ersten Seite sich eine Urk. v. 13 Juni 1433 befindet, mit der Uberscrift: „Litera pro illis, quibus *amputatae fuerunt manus per Vngaros.*“

589. [27. Reichs-Sachen.] Kanzlei- und Formelbuch. (Der Reichshofkanzley?) XII—XVII Jahr. Pap. XVI—XVII. 4 Bände Fol. 397 Bl. u. Bl. 398—807.

Dasselbe enthält in bunter Mischung Abschriften, dann Concepte und Originale von Actenstücken und Urkunden theils datirt, theils undatirt. Dem Inhalte nach enthält es kais. Gunst- und Lehenbriefe, Adels- und Wappenbriefe u. dgl., ferner Aufträge an verschiedene Behörden, Gesuche von Privaten, undatirte Briefe des Erzherzogs Ferdinand *an König Ludwig II. von Ungarn,* König Sigismund von Pohlen.

595. [39, Reichs-Sachen.] Pap. XVI—XVII. 14 Bde. Fol. Einige derselben sind durch Feuchtigkeit stark beschädigt.

Literae et Acta Caesarea Italica. 1553—1647. 9 Bd. 1597—

1599. 7. 947^a—949^b. Instruttione per Monsignor di S. Seuero, destinato Nuntio in *Transilvania*. Giugno 1599.

599. [51, Reichs-Sachen.] Miscellanea Germanica. Pap. XVI. 319 Bl. Fol

Auf der Innerseite des Perg. Umschlages bekennt Adam Suindt Erffurd" wie er diese Sammlung „colligirt vnd zusammenbracht hat." Weiter unten am selben Orte steht: „Ghehüth etc. auxilium meum a domino." — 4., 295^a—$318.^b$. Verzeichniss „Aller vnndt ieder *grentzhäuser vom Adriatischen mehr an biss Ann Sieben Bürgen*, wie diese in der Zeitt besetzt vnnd das Kriegsuolck darinnen vermöge der muster-Register bezahlett werden."

630. [91, ReichsSchen.] Pap. XVI u. XVIII. 8 Bl. Regist. und 167 Bl. Fol.

Collectanea Germanica. Auf der Innerseite des Einbanddeckels steht: „Copey Buch durch ainen Herrn Jacobum von Kurz a. 1620 zusamgeschriben, qui erat Secretarius;" etwas tiefer auf derselben Seite steht: „Hanns Herpfer 1618." Von Bl. 80 an folgen andere Hände des XVI. und XVII. Jahrh. — 8., 101^a—103^b. Instruction der Oesterreichischen Land Stendt gesandten zu *König Matthiasen* nachher *Pressburg*. 5 Dez. 1609. — 14., 114^a—115^b. Copia der 17. Articul so *die Hungerischen Stendt* etc. vebergeben etc. 8 Mai 1618. — 15., 116^a—117^b. Schreiben des *Bascha von Ofen an König Ferdinand den Frieden in Vngern betreffend s. d.*

639. [108, Reichs-Sachen.] Pap. XV—XVIII. 392 Bl. und 9 Bog. Beil. 4°. (Einzelne Hefte in Schuber.)

Collectanea historica. 3., 115^a—125^a. Pactorum de *perpetua successione in Regnis Hungariae* et Bohemiae ac provinciarum ad ea pertinentium instrumenta, in catholic. Religion. et Maiestat. Dom. Austriac. salutem et incolumitatem V. et XI. Jun. 1617 Prag confecta, Philippo III. Hispan. Rege etc. stipulante, Ferdinando (II.) Archiduce Austriae etc. promittente, et Mathia Rom. Imperat. etc. confirmante (XVII. 4°.)

671. [21, Frankr. Niederl. Span.] Pap. XVII. 403 Bl. Fol. 2 Bog. Inh.-Verz. liegen abgesondert bei.

Collectanea historica. 52., 282^a—291^b. Ricordi dati dal *Conte Carrafa* a sua Maesta Cesarea per *l' Vngaria e per la transilvania*.

694. [6. Ital. Staaten.] Pap. XVII. 48 Bl. 4°.

Orden Militar del glorioso Apostol san Pablo. Dedicada y offrecyda *a la Magesd. Apostolica del Rey de Vngaria y Bohemia nostro Clem^{mo} sennor.* Unter obigem Titel steht das Motto: Las fortalezas que deue guardar vn buen Principe, masque la propria vida, son la Religion y la Justicia.

757. [19, Pohl. Russl. Türk.] Pap. XVII. Abschr. 12 Bl. Fol.

Relation des Hilarius Feichtinger „Mustermaister" über die Hinabführung des *Türkischen Botschafters Mehmet Pascha auf dem Wasserwege, von Wien bis unterhalb Comorn,* so wie die Heraufbegleitung des *kais. Botschafters Grafen Leslie aus Ungarn* auf dem Landwege nach Wien. 1666.

763. [26, Pohl. Russl. Türk.] Pap. XVI und XVII. 145 Bl. Fol.

Collectanea Turcica. Dieselben betreffen die *Geschichte der Beziehungen Oesterreichs zur Pforte* und *zu Georg Rakotzy, Fürsten von Siebenbürgen,* und umfassen die Jahre 1541—1645.

781. [16, Universal.] Pap. XVII. 302 S. und 101 Bl. Fol.

3., 80^a—97^b. Beschreibung eines zu Binche in Belgien am 22. August 1549 zu Ehren der Ankunft Kaiser Karls V., *der Marie von Ungarn* und der Königin von Frankreich abgehaltenen Thurniers.

787. [23, Universal.] Chronicon universale fratris Richardi Pictauiensis. ordinis Cluniacensis. (Mit Randgloss. v. and. Hand.) Perg. XV. 49 Bl. Fol. Prachtexemplar mit schöngemalter Initialien.

Auf dem Vorsteckblatte steht: Iste liber fuit olim *Ladislai, filii Alberti, Ducis Austriae, et Romanorum, Hungariae et Bohemiae Regis et Elisabeth filie Sigismundi,* filii Karoli quarti suprascriptorum Regnorum — quondam predecessori nostro domino Episcopo Georgio Hake de Slesia donatus in distributione suarum mobilium ac clenodiorum, unacum pychario deaurato quodam ad instar calicis formati (sic!). 1457. tempore Julii." Einige Notizen auf dem Einbanddeckel von innen geschrieben haben auf diese Schenkung an den Bischof Georg Hake von Trient Bezug. — Vergl. Pertz. Arch. X., p. 592. — Potthast Wegw. p. 512.

799. [33. Universal.] Miscellanea historica. Pap. XIV. 191 Bl. 4°.

Auf 1^a unten steht: „Magistro. Dno. Dno. Joann. Cobenzl, Equiti Theutonico etc. *J. van Sambucij.* A. D. 1576." Auf 191^b steht oben nahe am Rande: „Iste liber est conuentus fratr.

Secular. dei genitricis marie de monte Carmeli, quem dimisit presbyter Johannes, librarie. Rogate dominum pro eo. Obiit Anno domini 1420 die ult. Augusti, Frater Michael de Arbo."

883. (Miscellanea hungarica.) Pap. XVIII. 671 S. Fol. 2 Theile in 1 Bande. Der 1. Theil enthält das Titelbl.

1., S. 1—231. *Diarium Diaetae Regni Hungariae in Liberam Regiamque Civitatem Posoniensem in Diem 17 Mensis Junii 1764ti indictae.* (Auf Bl. 3. u. 4. Series ablegatorum ex Clero.) 2., S. 1—410. *Acta Comitiorum Inclyti Regni Hungariae et Partium eidem annexarum* pro Dominica Sanctissimae et Individuae Trinitatis in diem decimam septimam Mensis Junii incidente Anni 1764ti in Civitatem Posoniensem indictorum. Benigna quippe Directoria, Propositionesque Suae Maiestatis Sacratissimae et alia Clementissima Mandata et Decreta cum suis accessoriis.

901. Pap. XVIII Reinschrift 31 Bl. Fol.

Abbé Schmidt: Historische Abhandlung über *die Herrschaft Ungarns in Dalmatien.*

902. Pap. XVIII. 20 Bl. Fol.

Regesta ex diplomatibus Hungaricis. 1291—1516.

905. Pap. XVIII. 30 Bl. Fol.

Anonymi Dalmatae De Jure Hungarorum in Dalmatiam Dissertatio, ex sua MSC. Historia Seriensis Ecclesiae synoptice excerpta, atque cum notulis in lucem edita.

907. Pap. XVIII. u. XIX. 90 Bl. Fol.

Miscellanea *Dalmatien,* Friaul und Istrien betreffend. 1. Hist. Abhandlung über Dalmatien. Vom Anfang *der ungar. Herrschaft bis auf König Wladislaus II.* (42 Bl.) — 2., Statistisch-geogr. Uebersicht *Dalmatiens.* (18 Bl.)

930. Pap. XIX. 42 Bl. Quer. Fol.

Ludwig Freyherr von Forgatsch: Die schiffbare Donau von Ulm bis in das Schwarze Meer. 1849. Wurde in Druck herausgegeben Wien. 1849. 8°.

951. (Miscellanea hungarica.) Pap. XVIII. Convol. Fol.

1., *Caroli Wagner* e S. J. *Dissertatio de Veteribus et Modernis Regni Hungariae Comitibus.* Manuscript. Auctoris Autogr. Notatis Nicolai Jankovich compilatum. 29 Bl. (Jeder Bogen trägt den Stempel der Bibliothek des Nicolaus (?) Jankovich. 1830.) — 2., *Notizen über Ungarische Reichsbarone* in alphabet. Ordnung

v. A—S. 3 Bog. — 3., *Notizen über versch. ungarische Adelsgeschlechter.* 1 Bog. — 4., *De Principibus et Liberis Baronibus Titularibus Hungariae.* 2 Bog. — 5., *Notitiae diversae Episcopatum Nitriensem spectantes.* Bog 2 und 3., der erste Bog. fehlt.

973. (Collectanea zur Geschichte Kais. Sigismunds.) Pap. XVI. u. XVIII. 20 Bl. Fol.

Urk.-Auszüge u. Verzeichnisse, Abschr. a. Regensburg: wochentl. Nachricht. v. gelehrt. Sachen. 1765. 4 St. p. 27. seq.

977. [Collectanea belgica.] Pap. XVIII. 5 Bände. Fol. 453 Bl., 236 Bl., 587 Bl., 376 Bl., 305 Bl., Auf jedem Bande stehet: »Ministere des Pais-Bas.« E bibliotheca Comitis Caroli Batthyáni.

1 B. Orig., Cop., Concepte, Instructionen für den *Graf Carl Battyani* und dessen Vorgänger Friedrich Grafen Harrach, Rechnungen, Vorschläge, Denkschriften u. dgl., die Verwaltung der österr. Niederlande betreffend. Unter den Verfassern jener Denkschriften, wovon einige aus der Feder *Battyani's* herrühren, sind auch zu nennen der kais. geh. Rath Graf von Neny, Vicomte Patin, Staatsrath Capon u. der Kanzler v. Brabant Schockaert. Am Schlusse des Bandes befindet sich ein Gedicht: Voltaire converti, ou la Devastation des Pais-Bas. Anf.: „Muse prete ma plume Ton art et Ton adresse, pour mettre en Son plein jour l'excés de nos dêtresses.“ Schl.: „ne fasse des États la Proye des ètrangers, et Te mette aussi bas que Tu fu elevè.“ 2 B., Copie des Depeches de S. Majesté adressées à S. E. Mons. le Marechal Ministre Plenipotentiaire des Pais-Bas, depuis le 19 9bre 1746 jusqu' à la fin d' Octobre de l'anné 1748. 3 B. (Hat auch Blätter in 4⁰, u. noch kl. Form.) Lettres Originales de S. E. Mr. le Duc de Sylva Taroucca à S. E. le Marechal Ministre Plenipotentiaire et les Reponses de S. E. au même Duc, depuis le mois de Juin 1746 jusque à la fin de Décembre de l'année 1747. (Abschr. u. Concepte.) 4. B. (Hat auch Bl. in 4⁰ u. noch kl. Form.) Lettres originales de S. E. le Duc de Sylva Taroucca à S. E. le Marêchal Ministre Plenipotentiaire, et les reponses de S. E. au même Duc depuis le Commencement de l'annèe 1748 jusqu' au mois d'Octobre de la même Année. (Abschr. u. Concepte.) 5 Bl. Differens Etats des Trouppes, Projets, Plans, Traité, conventions et autres Pièces relatives au Ministère des Pais-Bàs. (Absch. u. Concepte.)

978. Pap. XVIII. Corrig. Abschr. 12 Bl. Fol.

Abbé Schmidt: Rechte Königreichs Ungarn auf verschiedene türkische Provinzen. (Fragment.)

983. Pap. XVIII. 8 Bl. Fol.

Umbris addicta viridibus *Transylvanorum Hospita nemorum Philomela* quae veri vicinissimis animata solibus, dum intra se punctim, coesim, raptimque nulli se praeter adhuc audiendos turbinat sonos, tempestivum *Josepho* cantatura melos, vernoque se commendatura Carmine tandem in apertos erupit modulos. Anni 1767 etc. Poëma latinum auctore *Michaele Varallyai.* Incipit: „Dum fugat insignis radio Titanius ignis, Brumarum glaciem datque calore Diem.“ Explicit: „Lingua Deo Psalmas loetans ubi concinat almis Ne lachrymentque genae, Sancta Brabaea tene.“

991. [Collectanea hungarica.] Pap. XVIII. 32 Bl. Fol.

1., Nota über die *Krönung in Hungarn.* (3 Bl.) — 2., Nota Ueber den *vor der Krönung haltenden Landtag in Hungarn* (16 Bl.) sammt Beilage: „Ueber die *Gesetzgebende Macht der Hungarischen Landstände.* (3 Bl) — 3., Nota Ueber den *bey der Krönung abzulegenden Eidschwur.* (5 Bl.) — 4., Nota Ueber die *Wahl eines Palatinus.* (2 Bl.) — 5. Neun Staatmaximen In Betreff *des Königreichs Hungarn.* (3 Bl.)

998. Pap. XVIII. 329 Bl. 4°.

Relationes und Protocoll-Extracte über die A. 1704, 1715, 1724, 1726, 1727, dann 1731—1733 am *K. K. Hof zu Wien* anwesend gewesenen *Türkischen* und Afrikanischen *Gesandtschaften.*

999. Pap. XVIII. Tibelbl. 83 S. 4°.

Georg. Pray: Jura Hungariae in regnum Cumaniae sive hodiernas provincias Valachiam, Moldaviam, Bessarabiam, Podoliam, Tartariam, Oczakoviensem, ac compos desertos vulgo Dzike-Pole dictos compendio exhibita.

1011. Pap. XVIII. Titelbl. 209 S. Fol.

Georgii Pray: Commentatio Historica qua Regibus Hungariae Jus in Dalmatiam et Mare Adriaticum competere ostenditur. 1786. Bei Bl. 44 ist eine Landkarte eingeheftet.

1013. Pap. XVIII. 57 Bl. 8°.

Considèrations Historiques et Politiques sur *La Pragmatique Sanction* sa garantie et son Infraction Jusqu' à la Paix d'Aix La Chapelle en 1748. Dèdiées A Sa Majesté L'Imperatrice Reine 1756, de Wauth. Bernard Pian.

1028. Pap. XVIII. 54 Bl. Fol.

Series conditionum et Pacificationis Articulorum. Quae sub divi *Rudolphi, quondam Rom. Imperat.* (pientiss. memor.) Regimine, prouti eadem per certos cum ejusdem et subsecutorum *Sac. Rom.* tum *Turcicor. Imperator:* ex parte deputatos plenipotentiarios Commissarios, diversis locis et conventionibus tractata et jam tandem regnante sacra *Ferdinandi secundi Rom. Imp.* Maiestate et *Sultano Murad Hano, Turcarum moderno Imperatore* conclusa, et utriusque Diplomatum ac syngrapharum appositione ratificata sunt et stabilita. Quibus accessit regnante *Rom. Imp. Ferdinando III. et Sultan Ibrahin Han Turcarum Imperat.* moderna tractatio in *pago Szöny.* 19 Martii 1646. 1., 34ª—36ᵇ. Der verlängerte Frieden von Constantinopel ex 1649. — 2., 36ᵇ—42ᵇ. Gränzvertrag von *Caransebes ex* 1741. — 3., 43ª—54ᵇ französ. Uebersetzung vom 13. Buch des Koran. Kapit. 1—8.

1046. Collectanea Italica. Pap XVII. 463 Bl. Fol. auf den Einb.-Rücken steht: »H. L. B. D. Q. 2. Thesaurus Epistolaris.«

Sammlung von Actenstücken und Briefen, Italien und insbesondere die deutschen Reichslehen daselbst betreffend. Enthält insbesonders Briefe verschiedener Päpste an die Kaiser *Ferdinand II., Ferdinand III. und Leopold I.,* dann mannigfaltige Aktenstücke des Reichshofrathes, Patente, Instructionen, Vollmachten, Briefe u. dgl. der Kaiser *Rudolph* II., *Mathias* und *Ferdinand* II.

1068. (Miscellanea militaria.) Pap. XVIII. 191 Bl. Fol. Aus der Bibliothek des Fürsten Karl Batthyani.

1. 1ª—9ª. Relation Von meiner auf Allerhöchsten Befehl Vorgenommenen *Hungarischen Festung Visitations* Reysse was unterwegens Von Wienn Biss *Esseg in Sclavonien* ist observirt worden. Peterwardein 6 Juni 1747. — 2. 9ª—18ª. Relation von der Festung *Esseg,* Peterwardein 10 Juni 1747. — 3. 19ª—36ª. Relation Von denen *kays. Königl. Festungen längst der Sau in Sclavonien,* alss *Ratscha, Brodt* und *Gradisca.* Peterwardein 15 Juli. 1747. — 4. 37ª—92ᵇ. Relationen Von der Festung *Peterwardein in Sclavonien.* 24 Juni und 20 Juli. 1747. — 5. 95ª—103ᵇ. Pro memoria die beybehaltung deren *Festungen in Hungarn* und Böheim betreffend. Wien 23 Juli 1748. — 6. 105ª—134ª. Relation von der *Festung Temesswar.* 30. Juli

1747. — 7. 135^a—161^a. Relation von der Beschaffenheit des *Fürstenthumbs Siebenbürgen* und den Pässen und darinner seyenden Vestungen. Teutsch Altenburg. 12 Sept. 1747. — 8. 161^b—170^b. Relation von der *Vestung Carlsburg in Siebenbürgen.* — 9. 171^a—191^b. Allerunterthänigst gehorsamste Erläuterung Über die Frage: Welche Festungen im *Königreich Hungarn und dahin gehörigen Ländern* beyzubehalten, und in gutem Defensions Stand zu setzen, und velche hingegen zu vernachlässigen oder zu schleiffen wären, um die diessfählige ohnnötige Unkösten in Ersparung zu bringen?

1071. (Miscellanea.) Pap. XVII. 10 Bl. 4°.

5. 9^a—9^b. Auf 9^a oben steht von anderer Hand: „sub fide silentii haec exhibeo Legenda: Media Pia, certa, facile practicabilia, et infallibilia reducendi rebelles Bohemiae, *Hungariae*, Austriae etc. ad obedientiam S.ᵗ Eccles. Cath. Rom. etc. ante finem, anni 1621 etc.“ Am Schlusse folgt ein lat. Gedicht. Incipit: „Cur dubitem? Deus omnipotens an desiit esse.“ Expl.: „ad quod prelatum flectitur omne genu.“

1072. Pap. XVIII. 34 Bl. Fol. ital.

Aufsatz über die Commerzpolitik Oesterreichs und Venedigs Gegenstrebungen. Der alte Titel lautet: „Species facti 2do. (wie unten) — dimostra. — Species facti 2do.: Nozione detagliata delle Massime di Commercio fissate e tenute dalla Corte di Vienna, per felicitar il suo Porto di Trieste e per colligarlo per la via di Pó, Mesola e Mantoa con i suoi stati di Milan, e Lombardia, et anco con il Porto di Livorno, e per la via poi delle Montagne insieme con li prodotti, e Commercio della Germania Boëmia et *Ungaria,* per la Strada d' Ala et Ispruch far le passar per la nuova Strada montuosa dell' Engadina sin a Coira, e Suizzeri, o per far le discender per il Lago di Como, e per il nuovo Naviglio sin anco a Milan. E quanto all'incontro fu fatto dalla Reppublica per impedirgli li progressi. Con li effetti finalmente del X. p. % imposto alli generi non originari venienti da quel Porto. Et in P. S. quanto utile sarebbe far un Canal di Commercio da Verona sin all' ultimo confin di Bergamo, tutto dentro del nostro Stato. Con un apposito conformato dissegno, che tutto dimostra.“

1075. [Miscellanea hungarica.] Pap. XVII. 13 Bl. 4°.

Auf 1ª steht: „Saun (sic!) *Stephani Giaba alias Szikssay*, dono datura Generoso domino *Joanne Tolnay*. Poson 15 die Febr. a. 1622.“ — 1. 1ª—7ª. Ad Sacri Romani Imperii ad potentissimos, serenissimos et illustrissimos Electores, Principes, ac Duces, Urbes Imperiales, Germaniae Provincias caeterasque totius Christianitatis regiones omnes et singulas, *Hungaricae gentis Excusatio* maxime necessaria: Cur illa contra Caesaris Romani Exercitum arma sumpserit? 3 Juni. 1603. — 2. 7ª—11ª. Schreiben mehrerer *ungarischen Generale* an die Fürsten und Stände Schlesiens. 24 April 1605. lat. — 3. 11ᵇ—13ᵇ. Schreiben des *Königs Stephan von Ungarn* an die Stände Mährens. 7. Mai 1605. lat.

1085. (Collectanea zur Geschichte des Türkenkrieges in den Jahren 1737—1738.) Pap. XVIII. 189 Bl. Fol.

1. 1ª—53ᵇ. Journal was bey der Anno 1737 in *Hungarn* unter Commando des Herrn General Feld Mareschal Grafen von Seckendorff Excell. gestandenen Kayserl. Armee so wohl in Bosnien, Serwien, *Siebenbürgen* als auch bey der Russischen Armee passiret hat. — 6. 95ª—97ª. Rendevou. (Die Eintheilung der Armee für den Feldzug im Jahre 1738. — 7. 99ª—148ᵇ. Journal Der in dem Königreich *Hungern* unter dem General Commando des Herrn General Lieutenants Herzogens zu Lotharingen und Baar etc. militirenden Kaysserl. Armee. Vom 8. Juny biss 24. Septbr. 1738 inclusive. — 8. 151ª—159ª. Berichte vom Kriegsschauplatz. Juni. s. a. — Aus der Bibliothek des *Fürst. Carl Batthyáni.*

1090. (Miscellanea politica.) Pap. XVII u. XVIII. 652 Bl. Fol.

Diese enthalten geschriebene Zeitungen, Briefe von Souveränen, insbesondere *Kaiser Leopold I.* und der *Kaiserin Eleonora*, dann von zahlreichen Staatsmännern aus der zweiten Hälfte des XVII. und dem ersten Decennium des XVIII. Jahrh. Verschiedene amtl. Verzeichnisse, Memoriales u. dgl. (Originale, Abschriften, Concepte), ferner enthalten Miscellanea.

1091. Pap. XVIII. 929 Bl. Fol. 4°. 16°.

Miscellanea Politica et Publica 1740. Civilia et Militaria *I. K. K. Mayestätt zu Hungarn* und Böheimb und den König von Preussen betreffend, von Anno 1730—1745. T. primus etc.

Diese Sammlung enthält eine grosse Anzahl von Denkschriften dann zahlreiche österr. und preuss. Actenstücke und Briefe über die Kriege zwischen Oesterreich und Preusen. 1740—1745. Der grösste Theil derselben besteht aus Copien. Originale sind nur in geringer Anzahl vorhanden.

1096. (Miscellenea) Pap. XVIII. 210 Fol. Unter dem Titelbl. steht »J. Eder, verlegt in Wien.«

Verschiedene Reisebeschreibungen und Friedens-Verhandlungen der *Kaiserl. Königl. Minister* an der *Ottomanischen Pforte* aus dem Sechszehnten und Siebenzehnten Jahrh. — 2. 196ª—210ª. Erwiesene Staats Vortheil der neuen Commercial Strasse die *Donau* abwärts in das schwartze und mittels dasselbe in das mitteländische Meer. Auf vieljährige Erfahrung gegründet. Von *Vallentin Gollner Handels-Mann aus Carlstatt in Croatien.* Fiume, 27 Aug. 1790.

1104. Conspectus Historiae Hungaricae Gentis, vicissitudines, Summaque rerum gestarum capita exhibens, ad usum Coronae Principis 1754. Pap. XVIII. 14 Bl. Fol.

1. 1ª—6ª. Summarium Gestorum Hungarorum ab a. 388 ad a. 1754. — 2. 7ª. Tabella uberior Regum Hungariae, 970—1754. — 3. 8ᵇ. Palatini Regni Hungariae, 1001—1751. — 4. 1ª. Archi-Episcopi Strigonienses, Ordine Annorum, quibus renunciati sunt. 1000—1751. — 5. 11ª. Bani, sive Proreges Illyrici, Ordine Annorum, quibus renunciati sunt, 1091—1742. — 6. 12ᵇ. Principes Transylvaniae Von Steph. de Zápolya bis Michael II. 1713. — 7. 13ª. Reges Bosniae, 1300 bis circa 1462. — 8. 13ᵇ. Reges Poloniae, 997—1754. — 9. 14ª. Domus Ottomana, Sultani, 1289—1451. — 10. 14ᵇ. Imperatores Constantinopolitani, 1453—1754.

Supplement.

7. [15. Unt.-Ob.-Inneröst.] Acta Austriaco-Germanica. Pap. XV. 61 Bl. 4°.

War ehemals Eigenthum der k. k. Hofbibliothek, Codex hist. profanae Nr. 227. Die Bl. 1, 2, 13 fehlen. Am Eingange sind mehrere Blätter durch Wasserflecken mehr oder minder beschädigt. Der Codex enthält Actenstücke über verschiedene Verhandlungen der Landstände des Erzherzogthums Oesterreich

u. d. E. insbesondere über die von diesen dem Kaiser Friedrich III. abverlangte *Auslieferung des Königs Ladislaus Posthumus* (s. d. 1451, 1452, 1459, 1460, 1463—1465, 1467.), dann auf den Blättern 40^a^ bis 50^a^ den Reichsrecess des Regensburger-Reichstages vom 25. Juli 1471.

9. [19, Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XVI. 14 Bl. Fol.

Consilium de *Dote Mariae Reginae*, Filiae Philippi, Regis Castellae, numeranda, quod imp. Carolo V. suggesit Joannes Faber, Episcopus Viennensis. — War früher Eigenthum der k. k. Hofbibliothek, Cod. jur. civ. Nro 111. — Am Schlusse des Gutachtens auf 9^b^ befindet sich die eigenhändige Unterschrift des Bischofs J. Faber. Die Bl. 10^a^—11^b^ enthalten ein Dupplicat vom Anfange des Gutachtens auf 1^a^—2^b^.

10. [20^b^, Unt.-Ob.-Inneröst.] Oesterreichisches Copialbuch (1597—1611.) Pap. XVII. 75 Bl., denen zahlreiche leere Bl. ohne Numerir. folgen. Fol.

War ehemals Eigenthum der k. k. Hofbibliothek, Codex juris civilis. Nro 20. — 6. 16^a^—17^a^. *Ertzhertzog Matthiassen Reüers* wegen der Schulden, so auf den Aemptern hafften. (in *Ungarn* u. d. Erzherzogthum Öst. u. d. E.) v. 25. Juni 1608. — 7. 17^a^—17^b^. *Ain andere Obligation* wegen der Järlichen Recompens, vom 25 Juni 1608. (Ausgestellt von *Erzherzog Mathias.*) — 8. 19^a^—20^a^. Litterae assecuratoriales et reversales ab *archiduce Matthia et Statu ac Ordinibus regni Hungariae* coronata super cessione dicti *regni Hungariae* a D. Imperatore Rudolpho II. facta de dat. 5. Junii 1608. — 9. 24^a^—26^a^. Abhandlung zwischen *Kaiser Rudolf vnd König Matthias zu Hungarn* etc. vom 10. Sept. 1610. — 10. 27^a^—30^b^. Abhandlung zwischen *Kaiser Rudolffen dem Andern* etc. vnd *König Matthiassen zu Hungarn* vnd Behaim etc., vom 11. Aug. 1611.

20. [103, Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XVI. 78 Bl. Fol.

Testamentaria dispositio Philippi regis Castellae, et hinc inde exortae actiones inter Carolum V., *Ferdinandum I. et Mariam, reginam Hungariae.* — War ehemals Eigenth. d. k. k. Hofbibliothek, Cod. j. civ. Nro. 112. Schrift versch. Hände. — 1^a^—6^a^. Casus in facto: 9^a^. Extractus ex testamento Auf 10^a^. beginnt dann die Reihe der Abschriften von Actenstücken und Urkunden über die im obigen Titel angeführten Erbschaftsverhandlungen. Einigen Stücken ist die Collat.-Clausel, mit „Kol-

lonitsch" bezeichnet, beigesetzt. Auf 20^{b} und 69^{a} befinden sich Marginalnotizen von anderer etwas späterer Hand.

22. [127. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XVIII. Titelbl. u. 190 Seit. halbbr. Fol.

Gutachten des verstärkten Ausschusses an die löbl: drey oberen Herren Stände, im Betreffe der dem Erzherzogthume Österreich gebührenden Ansprüche an *das Königreich Ungarn* auf die in den innen angezogenen beyden Frieden zwischen Österreich und *Ungarn* von 1463. und 1469. benannten Schlösser und Herrschaften. Aus Anlasse der im Jahre 1793. von Seiner Majestät angeordneten Gränzberichtigungs-Commission zwischen diesen beyden Ländern, und über die von den Abgesandten Herren Commissären an die drey oberen Herren Stände erstattete Relation. Im April 1794 historisch-diplomatisch und publicistisch bearbeitet von Franz Freyherrn von Prandau, Ausschusse des n. ö. Herrnstandes. — S. 1—6. Einleitung, S. 7—41 I. Abth., S. 42—68. II. Abth., S. 68—88. Herrschaft Hornstein S. 88—109 Herrschaft Eisenstadt, S. 109—138 Herrschaft Pernstein u. Schluss der II. Abth., S. 139—184 III. Abth., S. 185—188 IV. Abth., S. 189—190 Kanzleinotizen.

24. [135. Unt.-Ob.-Inneröst.] Pap. XVII. 23 Bl. 4°.

Abhandlung über die Kunst zu regieren. Der alte Titel lautet: „Rex regum Jesus. Hoc est exemplar regnandi, juste, pie, politice. *Ferdinando III. Bohemiae et Vng. regi*, Pio Justo. D. G."

25. [140. Unt.-Ob.-Inneröst.] Collectanea historica. Pap. Abschriften, u. Concepte. XVI und XVII. 682 Bl. Fol. Aus der Bibliothek des Joh. Christoph Grafen von Oedt etc.

33. 407^{a}—441^{b}. Actenstücke *Siebenbürgen* betreffend, s. d. 1611, 1613, 1614. — 35. 475^{a}—676^{a}. Österreichische Actenstücke, s. d. 1577, 1578, 1582, 1583, 1585, 1591—1593, 1595, insbesondere die *Vergleichsverhandlungen Kaiser Rudolfs II. mit seinen Brüdern* betreffend.

49. [86. Hung. u. s. Nebenr.] Pap. XVIII—XIX. 15 Bl. Fol. (französ.)

Albert, Herzog v. Sachsen-Teschen: Beschreibung des Schlossparkes von *Lanschicz (hung. Cseklész, Pressburg. Comitat) in Ungarn.* Auf dem Umschlagsdeckel steht: „Description de Landschid par le Duc Albert." Die Beschreibung ist in Form eines Briefes an einen Freund verfasst.

102. [29, Frankr. Niederl. Span.] Miscellanea Aragonica. Pap. XIV. 135 Bl. Fol. Mit zahlreicher theils sehr hübsch in Farben und Gold ausgeführten Initialen. War ehemals Eigenth. der k. k. Hofbibliothek, Nro 205.

Auf dem Pergamenteinbande steht von aussen auf der Vorderseite: „Ordinations sobra Lo Regiment De Tots Los official De La Corte D'Arago." Darunter steht von anderer Hand: *Sambucj Pannon.* Item de ratione Coronationis Regis Arragoniae", und noch etwas tiefer steht am selben Orte: „Liber scriptus Anno Domini 1344." Auf dem Vorsteckblatte steht: „*Maximiliano II. Caesari Pientiss. Fortiss. iustiss. vigilantiss. etc. Domino Domino suo semper Clementissimo Deuotus Cliens Joannes Sambucus Tirnauiensis Pannonicus humillime obtulit MDXLIII. prid. Id. Decembr. Viennae.*"

383. [Johann Dümont, Freiherr von Karlscroon, Collectanea historica nec non politica, ac juridica. Pap. 33 Bände. XVI—XVIII. Fol. u. 4°.

8 Band. Collectanea historica. Pap. XVII. u. XVIII. 460 Bl. Fol. — 7. 80ª—460ᵇ. Testamente verschiedener Mitglieder männlichen und weiblichen Geschlechtes aus dem Hause Oesterreich. Auch befindet sich darunter das *Testament des Königs Ladislaus von Ungarn. (1516.)* — 23. Band. Eidesbuch österreichischer Würdenträger. Pap. Abschr. XVIII. 1 Bl. Uebersicht u. 117 Bl. Fol. — 98ª—99ª. Formula juramenti *Regii Vice Cancellarii Transylvanici* (1695.) — 109ª—109ᵇ. Juramentum *Referendariorum et Secretariorum Transylvanicorum* (1695.) — 25. Band. Johann Valentin Müller von Silberschlag: Aussführliche Beschreibung der projectirten (österr.) Allgemeinen Lands Oeconomie ud deren Oeconomischen Principal Consequenzen. Pap. XVIII. Fol. Obiger Generaltitel befindet sich auf einem dem Umschlage aufgeklebten Zettel. — Die Abhandlung zerfällt in zwei Theile. Der erste Theil enthält ein Titelblatt, 306 Seiten, und 9 Seiten Inhaltsregister. Der ausführliche Titel lautet: „Erster Theil. Österreichischer Länder Flor, das ist eine sehr einträgliche Allgemeine Landes-Oeconomie für Ihrer Röm: Kay: May: *Hungarisch-* und Teutsche Erb-Königreiche und Länder, aus welcher zugleich Ein nahmhafftes Augmentum deren Landsfürstl. Cameral-Intraden erwachsen wird. — 31. Band. Collectanea historico-politica. Pap. XVII—XVIII. 450 Bl. Fol. und 4°. — 6. 136ª—147ª. Franz Jos. Felix von Speth, Enthvsiasmvs Poe-

tico-Chronographicvs ac Cabbalisticvs Augvrio plenvs. Evstadii ab avgvre Avstriophilo habitvs ac svbmisse oblatvs. Mit einer Widmung (lat.) an die *Königin von Böhmen und Ungarn Maria Theresia* (1741.) — 9. 272ª—288ᵇ. Zwei Denkschriften, die *Festung Belgrad und ihre Umgebung* betreffend (1722.). Der hiezu gehörige Plan liegt nicht vor.

411. Pap. XV. 3 Bl. alphabet Inhaltsverz. v. neuer Hand u. 59 Bl. 4°. Die Bl. 7. 6 u. 7 fehlen. Gehörte ehemals dem k. k. Hofkammerarchive D. 165.

Copial- und Registralbuch der *Kanzlei des Königs Ladislaus (Posthumus)* 1453, 1454. Die Aufzeichnungen verschiedener Art, welche dieser Codex enthält, und die grösstentheils vom Könige Ladislaus ausgefertigt sind, betreffen das Erzherzogthum Oesterreich Unter- und Ob. der Enns, Böhmen und *Ungarn.*

427. Copialbuch der Kanzlei des Königs Ladislaus. (1453.) Pap. XV. 3 Bl. alph. Inhaltsverz. v. e. Hand des XVIII—XIX. Jahrh. u. 81 Bl. 4°. Gehörte früher dem k. k. Hofkammerarchive, D. 130.

Auf einem dem Einbanddeckel von innen aufgeklebten Theile des alt. Perg. Umschlages steht und zwar auf einem demselben aufgeklebten Streifen: „Tenores privilegiorum Ducatus Austriae.“ Dieses Copialbuch enthält zum grössten Theile die Bestätigungen der Privilegien verschiedener Städte, Klöster, Zünfte u. dergl. in Oesterreich Ob. und Unter der Enns. Von 69ª—81ª folget ein alph. Register von neuer Hand. Sämmtliche Urkunden sind im Namen des *Königs Ladislaus* ausgefertigt.

428. Registraturbuch des Kanzlei des Königs Ladislaus (1454—1460.) Pap. XV. 5 Bl. alph. Inhaltsregister von neuer Hand und 64 Bl. 4°.

Mehrere Bl. sind sehr schadhaft. Zahlreiche Zettel kleineren Formats sind an verschiedenen Orten eingeheftet. Gehörte früher dem k. k. Hofkammerarchive, D. 133. — Die Mehrzahl der Urkunden, welche dieses Copialbuch enthält, ist im Namen des Königs *Ladislaus* ausgefertigt. Dieselben sind mannigfachen Inhaltes und estrecken sich auf Oesterreich Ob. u. Unter der Enns, und Mähren. Ausserdem enthält dieser Codex Aufzeichnungen in Lehensachen und über die Bestandnahme l. f. Rechte und Güter.

MIT TARTSUNK
A HAMBURGI CORVIN-CODEXRŐL?

Csontosi Jánostól.

A lipcsei „Centralblatt für Bibliothekswesen“ 1884-iki folyamában dr. Isler M. úr, a hamburgi városi könyvtár szolgálaton kivüli igazgatója, a tudományos világot azon örvendetes hírrel lepte meg,[1] hogy a hamburgi városi könyvtárban egy egészen ismeretlen Corvin-codexet fedezett fel.

E felfedezést a szakférfiak nagy érdeklődéssel fogadták, mivel a bibliographiának a hamburgi könyvtár Corvin-codexéről ekkorig positiv tudomása nem volt.

Valószínű ugyan, hogy az európai könyvtárakban ismert Corvin-codexeken kivűl, lesznek még egyes helyeken ismeretlenek is, melyekhez a szakférfiak a gyüjtemény rendezetlen volta vagy más ok miatt ekkorig nem férhettek, vagy ha férhettek is, mint nem specialisták, a Corvin-codexek jellemző tulajdonságait nem ismerve, azokat kellő figyelemre nem méltatták.

Azt azonban, főleg az újabb hazai nyomozások következtében constatálhatjuk, hogy az európai könyvtárakban elszórt Corvin-codexeknek legnagyobb részét már ismerjük és tisztában vagyunk az iránt is, hogy melyik könyvtárban vagy gyüjteményben lehet még ezentúl új Corvin-codex felfedezését reméllenünk.

Ezért egy ismeretlen Corvin-codex napfényre hozása eseményt képez az irodalomban, s kétszeres fontossággal bir ná-

[1] L. »Ein Codex Corvinianus in der hamburger Stadtbibliothek« czimű értekezését 444—7 l. a folyóirat novemberi füzetében.

lunk, hol a Corvina maradványainak felkutatására vonatkozó törekvéseket nem csak a szakférfiak, de a művelt közönség is élénk figyelemmel kiséri.

Igy fogadták dr. Isler M. úr közleményét is a hamburgi Corvin-codexről mindenfelé, s a fővárosi napilapok úgy mint a „Századok“ siettek az új Corvin-codexről tudomást venni.

Mint bibliographiai szaklap kötelességünknek tartjuk tudomást venni róla mi is, s egész tárgyilagossággal elmondani olvasóinknak azt, hogy *mit tartsunk az új Corvin-codexről?*

A dolog genesise a következő:

Dr. Isler M. úr olvasván dr. Gebhardt O. ur jeles értekezését: a göttingai Corvin-codexről a Centralblatt 1884-iki folyamában, [1] ebből impulsust nyert arra, hogy a hamburgi városi könyvtár kéziratait újból vizsgálat alá vegye, s ezek közt olaszországi provenientiáju illetőleg Corvin-féle kéziratokat keressen.

Kutatásaiban talált egy XV. századbeli, 8-ad rétű latin hártyakéziratot, mely Tibullus, Propertius és Catullus munkáit tartalmazza s 164 beirt levélből áll.

A kézirat czimlapja, hol Mátyás király czimere szokott lenni, ki van vágva, egykorú jellemző kötése hiányzik s egykorú vagy közel egykorú bejegyzések, melyek a kézirat Corvinabeli provenientiáját igazolnák, s eredeti czimlap és kötés hiányában, a kézirat valódiságának megbirálásához, kritikailag elfogadható támpontot nyújtani képesek volnának, szintén nincsenek a szövegben.

De nem is ezek alapján vindikálja dr. Isler úr a codexet a Corvinának.

Érvei, melyeknek alapján a codexet a Corvina maradványaihoz számítja, a következők:

„A Tibullus 1-ső levele előtt (voltaképen a 2-ik levél előtt, mert az 1-ső hiányzik; szerk.) egy papirszelet alatt el van rejtve Corvin Mátyás bélyegjegyének (Stempelmarke) egy töredéke, mely a kék és vörös szineken határozottan kivehető. Az írás és pergamen hasolóan azon eredetre vallanak.“ És másik helyen: „A kézirat kötése közönséges papirtábla, alig húsz éves, a mi

[1] A folyóirat áprilisi füzetében 132—151. l. — Megjelent egész terjedelmében a »Magyar Könyvszemle« 1884-iki folyamában.

azon gyanút ébreszti, hogy a kézirat eredeti kötésétől megfosztva, valószinüleg a múlt században érkezett a könyvtárba; s ha ehez figyelembe vesszük, hogy Corvin-Mátyás bélyegjegyének (Stempelmarke) legnagyobbrésze le van szakítva, úgy nagyon valószínű azon feltevés, hogy a kézirat nem igaz uton került előbbi bírtokosától a hamburgi városi könyvtárba, a mire a Corvina történetében több analog esetet találunk.“ A kézirat kiállításáról különben dr. Isler M. úr megjegyezte, hogy hártyán, gömbölyű betűkkel van irva, arany initialék és arabeszk lapszéli diszítések ékesítik, s külső kiállítására hasonló ahhoz, melyet dr. Gebhardt a göttingai egyetemi könyvtárban talált.

Midőn e közleményt elolvastam, tisztában voltam az iránt, hogy itt egy jóhiszemű tévedéssel van dolgunk, melyet helyre igazítani hazafias kötelességünk.

Egy oly kéziratot, melyen sem Mátyás király czímere nincsen, sem egykorú jellemző kötéssel vagy provenientiáját bírálatilag igazoló egykorú bejegyzésekkel nem bír, csupán azért, mivel olaszországi kéziratok modorában van kiállítva, a Corvina maradványaihoz alaposan sorolni nem lehet.

Ohajtottam volna e tévedést azonnal, a mint a „Centralblatt“ novemberi füzetét olvastam, a napi sajtóban helyreigazítani, de érthetetlen volt előttem, hogy mit ért dr. Isler a *„Stempelmarke“* kifejezés alatt, melyre egész érvelését alapítja s ezért távirati uton magyarázatért fordúltam hozzá és felhatalmaztam, hogy *30 szóig* feleljen azonnal kérdésemre, valjon a Stempelmarke alatt könyvtárbélyeget kell-e értenünk, a mi a középkorban és renaissanceban még egészen ismeretlen dolog, avagy pedig Mátyás király czimerének lenyomatát az ellenkező hártyalapon, a mire a felkutatott Corvin-codexek közt ugy mint a középkori képes kéziratokban többször találunk analogiát? Ez utóbbi esetben az uj Corvin-codex csakugyan a Corvina maradványaihoz volna sorolandó.

Távirati válasz helyett 1884. nov. 16-án dr. Isler urtól levelet kaptam, melyben a késedelemért bocsánatot kérve menti magát, hogy lakásomat nem tudva levélben és nem táviratban felel. Levelében a főkérdésre nézve azt mondja: hogy Mátyás király czímerét igen, de monogrammjat nem ismeri; az elsőt

Münchenben látta s nem kételkedik, hogy a hamburgi töredék a papirszelet alatt *Mátyás czímeréből származik.*

Ezen levél után dr. Isler urnak megküldtem egy kétségtelen Corvin-codex czímlapjának és kötésének fénynyomatu hasonmását és újabb felvilágosítást kértem.

Erre 1884. évi deczember 18-án a következő választ nyertem:

„Dr. Isler úr sajnálja, hogy betegsége miatt csak nov. 16-án mehetett a városi könytárba, hol kérésemre a codexet ujból megvizsgálta, de itt igen kellemetlen meglepetés várt rá. Midőn ugyanis a kéziratot újból vizsgálni kezdte, azon szomorú tapasztalásra jött, hogy azon papírszeletke, mely alatt ezelőtt Mátyás király bélyegjegyének (czímerének) töredéke volt látható, most a kéziratból hiányzik. Ő a kéziratot utoljára ez évi junius havában, mikor ismertetést irt róla, használta, akkor a jellemző papirszelet még benne volt: azt a kéziratban éveken keresztül látta és Petersen is a hamburgi városi könyvtár történetében emlékezik róla. (205. l.) A papirszeletnek tehát 1884. évi junius és november 18-ika közti időközben kellett elvesznie. Talán épen az ő értekezése következtében tekintette meg valaki azóta a kéziratot, s a tarka papirszeletet akár félreértett rendszeretetből, akár pedig mint emléket, ekkor szakították le régi helyéről.

Elmondja azután, hogy ez irányban alapos nyomozásokat indított meg, melyeknek eredményéről annak idejében értesíteni fog; hozzáteszi még, hogy neki semmi kételye az iránt, hogy az eltünt papirszelet alatt más lett volna, mint Mátyás király czímerének kis töredéke, mely most a papirszelettel együtt eltünt. Felemlíti továbbá, hogy a dolog ilyetén fordulata hátrányos világot vet reá nézve, de ő mindent el fog követni a könyvtárban, hogy a dolognak végére járjon és ha nyomozásainak sikere nem lesz, az egész ügyet a „Centralblatt" legközelebbi füzetében nyilvánosságra fogja hozni.

Egyuttal megküldte nekem a kézirat első levelének lepausalt facsimilijét is," melyből annak olaszországi provenientiájára biztosan lehet következtetni.

Ezen levél után tisztában voltam az iránt, hogy az új Corvin-codex felfedezése jóhiszemű tévedésen alapszik, mert a

papirszelet alatt lappangó czimertöredéknek kezdettől fogva kevés fontosságot tulajdonítottam.

Petersen munkáját a hamburgi városi könyvtár történetéről [1] ismertem, de feltevését a „Catullus Tibullus és Propertius“ kézirat provenientiájáról oly természetűnek találtam, melyet komolyan venni nem lehetett.

Ő ugyanis idézett helyen ezeket mondja: „Catullus Tibullus Propertius Mátyás király könyvtárából származik, a mint ezt a leszakított czímernek töredéke mutatja. A kézirat minden bizonynyal Mátyás számára iratott, tehát XV. századbeli.“

Petersen ezen utolsó mondata nagyon különösen hangzik. Egy szakférfiú a kelet nélküli kéziratok korát ezeknek irásbeli jelleméből szokta meghatározni s nem oly körülményből, mely positiv adat helyett merő feltevésen alapszik.

A kézirat nem azért XV. századbeli, mert Mátyás király számára iratott, (a mi különben csak feltevés), hanem azért, mert irásbeli jelleme a XV. századba sorolja.

Ezért Petersen feltevését az említett codexről figyelmen kivül hagytam, mert a kieli, leydeni, hannoveri, olmützi és más állítólagos Corvin-codexeknél tapasztaltam, hogy a provenientiára vonatkozó feltevéseket, melyekkel a szakirodalomban és könyvtárak catalógusaiban találkozunk, nagy óvatossággal kell fogadni.

Mivel azonban a vitát elmérgesíteni nem akartam, a napi sajtóban, hol a kérdés már actuális értékét elvesztette, a dologról hallgattam, szándékom levén a kérdést a „Magyar Könyv-Szemlé“-ben annak idejében egész tárgyilagossággal megvitatni s a tévedést helyreigazítani.

Addig, gondoltam, ideje lesz dr. Isler urnak az eltünt czimertöredéket kinyomozni s a kérdéses Corvin-codex valódiságát vagy tisztába hozni, vagy helyreigazítani.

Ez alatt a „Centralblatt“ 1885. évi folyamában a februári füzetben (64—65 l.) dr. Isler M. ur a következő rövid communiquèt tette közzé:

„*Adalék ezen czikkhez*: „*Ein Codex Corvinianus in der Hamburger Stadtbibliothek.*“ (Centralbl. I. 444—47 l.) Az említett czikkben olvasható: „Tibullus első levele előtt lappang egy

[1] Megjelent Hamburgban 1838-ban.

papirszalag alatt Corvin Mátyás bélyegének töredéke, (Stempelmarke), mely világosan felismerhető a színekről, melyek közt túlnyomó a kék és a veres.“ Csontosi úr Budapesten, mint specialista a Corvin-codexek terén, homályosnak találván ezt a kifejezést „Stempelmarke“, megkeresett a töredék pontos másolatáért, a melyből teljes biztossággal tájékozhassa magát, vajjon az csakugyan a Corvin-codexen található czímerek (Wappe) közül való-e. A mint kérésének eleget akartam tenni, nagy megütközésemre tapasztaltam, hogy a nevezett töredéket már nem találom a kéziratban. Petersen is említi az ő „Geschichte der Hamburger Stadtbibliothek“ czimű művének (Hamburg, 1838.) 206. oldalán, de magam is évek során keresztül a fentnevezett közlemény megírásáig ismételve láttam és a látogató tudósokat a kézirat előmutatásakor figyelmeztettem rá, és így semmi okot sem láttam annak valódiságában kételkedni. 1884. junius hava óta Csontosi úr felhívásáig nem került szemem elé a codex, s minden kutatásom, hogy más valaki nem látta-, vagy nem használta-e, eredménytelen volt. Eltűnése előttem egyáltalán ki nem magyarázható, s most abban a kellemetlen kényszerűségben vagyok, hogy e tényt nyilvánosságra kell hoznom. A kézirat egy facsimilijét magam küldtem el Csontosi úrnak, mi által legalább némi biztosságot nyerünk annak létezéséről.“

Hamburg, 1884. deczemberben. *Dr. Isler.*“

Ezen közleményre a „Centralblatt“ szerkesztősége a folyóirat 1885-ik évi márcziusi füzetében következőleg válaszolt.

„E folyóiratnak II. folyama 64 és 65. oldalán megjelent *Adalék*-hoz oly terjedelmes felvilágosítással szolgálnak dr. Isler főkönyvtárnok úr és hivatali utódja dr. Eyssenhardt igazgató úr, hogy azt mi in extenso nem nyomathatjuk le. Dr. Eyssenhardt úr kiemeli, hogy e kéziratnak egy 1875. előtti, dr. Meynecke által dolgozott, s a hamburgi városi könyvtárban kéziratban máig őrzött, leírásában a következő tétel fordúl elő: Petersennek Geschichte der Stadtbibliothek czímű műve 205. oldalán olvasható, „hogy a kiszakított czímernek (Wappe) egy darabjáról az előtt még fel lehetett ismerni, hogy a kézirat Corvin Mátyásé volt.“ Ennek következtében a hamburgi városi könyvtári tisztviselők hivatalos eskü alatt kijelentették, hogy a kézirat már

1875-ben mostani állapotában volt, vagyis a czimernek említett töredéke már akkor is hiányzott, a mit dr. Isler úr még 1884. juniusában is látni gondolt. Kijelentették továbbá a tisztviselők, hogy 1884. juniusa óta dr. Isleren kivűl senki sem használta a kéziratot. Mivel pedig Isler úr is határozottan kijelenti, hogy „távol van tőle bárkit is felelőssé tenni a czímertöredék hiányáért," azt hisszük, hogy ezen ügy aktáit annyival is inkább bezárhatjuk, mert az egész kézirat vallomás szerint csekély értékű, s azt egy czímer maradékának hiánya sem jobbá, sem rosszabbá nem teszi. Végül dr. Eyssenhardt úr még bizonyítja, hogy ez a kézirat nem Corvin-codex, hanem Francesco Mária Nigrisolié egy ferrarai orvosé volt a XVII. század elején.

A szerkesztőség."

Ezen nyilatkozat után láttam, hogy dr. Isler úr felfedezése mily kellemetlen incidensre adott alkalmat, hogy sem az ügynek, sem a hamburgi könyvtárnak nem vált hasznára, s a dolgokat inkább összezavarta mint tisztázta.

Egy érdemekben megőszült tudós, ki életéből egy félszázadot a hamburgi városi könyvtár szolgálatában töltött el, egy tudományos kérdésben jóhiszeműleg tévedett, s e tévedés őtet s a hamburgi városi könyvtár tisztviselőit oly kellemetlen zavarba sodorta, hogy a szakférfiaknak igen nehéz volt e kérdésben az objectivitást megőrízni s az ügyet a személyes tekintetektől megkülönböztetni.

Örültem, hogy érdeklődésem által a kérdés tisztázásához járultam, anélkül, hogy azt indiscretióm által elmérgesítettem volna.

Egy külföldi tudósnak tudományos törekvéseink iránti jóhiszemű érdeklődését mindig köszönettel fogadom, ha nem is jár nyomában a siker. Igy fogadtam dr. Isler úr felfedezését is.

Időközben dr. Eyssenhardt úrtól a hamburgi városi könyvtár ez idő szerinti igazgatójától, kit csak műveiből szerencsém van ismerni, a következő levelet vettem:

„Stadtbibliothek. I. N. 1885/728. Hamburg, 1885. ápril 15.

Mélyen tisztelt Uram!

A „Centralblatt für Bibliothekswesen" szerkesztősége Isler igazgató úr közlésére (65 l.) küldött válaszomat nem nyomatta ki. Van szerencsém azért t. Uraságodnak tetszése szerinti hasz-

nálatra átküldeni. Fogadja kitűnő tiszteletem nyilvánítását, melylyel maradok

kész szolgája
Dr. Eyssenhardt,
a »Stadtbibliothek« igazgatója.

(Alul) Csontosi úrnak
Budapesten.

Ennek következtében az ügy érdekében kötelességemnek tartottam dr. Eyssenhardt úrnak válaszolni, hogy feleletét a „Magyar Könyv-Szemlé"-ben egész terjedelmében fogom lenyomatni.

Ime! beváltom igéretemet s közlöm dr. Eyssenhardt úrnak a „Centralblatt"-ból kimaradt nyilatkozatát, mely igy szól:

„*A „Centralblatt für Bibliothekswesen"* második évfolyamának 64—65. lapjain hívatalbeli elődöm közleményében az a vád foglaltatik, a mely a sürgetésem folytán beküldött nyilatkozatban sem vétetik vissza, hogy t. i. június és november hónapok közt Corvin Mátyás czímere az állítólagos Corvin-codexből eltávolíttatott.

Rendkívül nagy kár, hogy Isler úr dr. Meyneckenek (eltávozott 1875.) e codexről készített s a legaprólékosabb gonddal összeállított leírását, mely könyvtárunkban őríztetik, nem ismerte. Ebben Petersen nyomán (Gesch. d. Stadtbibl. p. 205.) azt mondja, hogy a kiszakadt czímer (fol. 1.) egy darabjából ezelőtt fel lehetett ismerni, hogy e kézírat Corvin Mátyás tulajdona volt." Ebből világosan kitűnik, hogy Meynecke e czímert nem látta.

A városi könyvtár titkára, Dommer A., esküvel erősíti, hogy hívataloskodása alatt (1873. óta) a codex egészen azon állapotban volt, a melyben jelenleg van. Helye sem változott, mint Isler állítja, mert ma is ott áll, a hol az ő idejében állott.

Az összes könyvtári személyzet hit alatt adott jegyzőkönyvi nyilatkozatban bizonyítja, hogy 1884. óta senki más nem használta e kéziratot, mint maga Isler.

A legrégibb tisztviselők közül sem emlékszik senki, hogy e kéziratban valaha czimert látott volna.

Még csak az a lehetőség foroghat fenn, hogy a mostani tisztviselők valamelyike távolította el a czímert a kérdéses időközben, a mi — nem tekintve a dolog erkölcsileg lehetetlen vol-

tát — már csak azért sem valószínű, mert a könyvtárban egyetlenegy bárgyú sincs: s csak bárgyúnak juthat eszébe valamely értéktelen kéziratból egy értéktelen czímert eltulajdonítani.

Petersen kitűnő könyvtárnok volt ugyan, rendező talentumát s a szerzemények körül követett elveit mindenkor hálásan elismerem; de a jelen esetben tévedett, mert *egy kezdőbetű színes lenyomatát a kiszakított első levél darabkáján czímernek nézte.*

E codex ugyanis aligha lehetett Corvin Mátyás tulajdona, mivel az ő Tibullus-codexe (és a király bizonyára nem másoltatta le maga számára Tibullus, Catullus és Propertius műveit két példányban is) egészen másként van készítve. Heyne (29 és 51 l.) leírja e „Tibullus Corvinianus"-t, a mint Köleséri Sámuel ugyancsak a három költőt magában foglaló Corvin-codexből kiadta (Claudiopoli 1727.). E Corvin-codex Tibullus elégiáit 37-re számítja s közli az egyes könyvek bekezdését; míg ellenben a hamburgi kézirat az elegiákat nem számolja elő s a bekezdéseket nem adja; így tehát ki van zárva az a föltevés is, hogy talán ama kézirat került Hamburgba.

Végre: e codex más valakinek volt tulajdona. A legutolsó — be nem írt — lapon ugyanis XVI. századi kézzel írva, mely a codex renaissance-jellegét utánozza, e név olvasható: *Romani nigrisoli.* Francesco Maria Nigrisoli ismert orvos volt Ferrarában a XVII. század elején, a kiről azonban nem állíthatom: vajjon rokonságban volt-e a római Nigrisolival.

Dr. Eyssenhardt."

Eddig terjednek a hamburgi Corvin-codexre vonatkozó levelezések és ügyiratok.

Hátra van még, hogy az egész dologról elmondjam tárgyilagosan nézetemet.

Kétséget nem szenved, hogy szakférfiaink ujabb időben a Corvina maradványainak felderítésére rendszeres és széleskörű kútatásokat indítottak, melyek történeti és bibliographiai tekintetben eredményre vezettek. Ezen eredmény az 1882-iki országos könyvkiállításon culminált, mely a közönségnek 65 Corvin-codexet, 6 Corvin-fényképmásolatot, összesen tehát eredetiben és másolatban 71 Corvin-codexet, vagyis a Corvina felkutatott maradványainak majdnem két harmadát mutatta be. Ugyanakkor a „Könyvkiállítási Emlék" 35 európai könyvtárból 112 kétségtelen

Corvin-codexről közölt statistikai kimutatást. Ezen eredmény a külföldi szakférfiakat is meglepte, kik törekvéseinket elismeréssel fogadták, mindinkább érdeklődni kezdtek a Corvina maradványai iránt, s kutatásainkból impulsust nyertek ismeretlen Corvin-codexek további nyomozására. Ezen érdeklődés emeléséhez járultak a „Magyar Könyv-Szemlé"-ben és a „Könyvkiállítási Kalauz"-ban megjelent műmellékletek, melyek a Corvin-codexek czímlapjairól, kötéséről és egyéb jellemző sajátságairól a külföldi szakférfiaknak tájékozást nyújtottak. És ha hozzá teszem, hogy a Nemzeti Múzeum könyvtára a „Magyar Könyv-Szemle" megjelenése óta, (tehát 1876 óta), ez irányban állandó érintkezésben van külföldi könyvtárakkal, hogy ez érintkezésnek köszönjük azon három ismeretlen Corvin-codexet, melyeket dr. Mayer Vilmos müncheni könyvtárőr, az ottani királyi államkönyvtár kézírat-gyűjteményében fedezett fel és a „Magyar Könyv-Szemle" 1878-iki folyamában először ismertetett, úgy érthető lesz azon érdeklődés, melylyel külföldi szakférfiak a Corvina maradványai iránt — eltekintve ezeknek általános irodalomtörténeti fontosságuktól — újabb időben viseltetnek.

Ezen érdeklődés abban nyilvánúl, hogy a külföldi könyvtárak tisztviselői ismervén a Corvina maradványainak felderítésére megindított hazai mozgalmat, a gondjaikra bizott kézíratgyűjtemények rendezésénél több figyelemmel vannak most a renaissancekori kéziratok iránt, mint ezelőtt, ezek közt a Corvin-codexek sajátságait keresik s ha kutatásaikat siker koronázza, erről a Nemzeti Műzeum könyvtárát értesítik, tőlünk kérnek felvilágosítást, készséggel felelnek kérdéseinkre s az elért eredményt a szakirodalomban ismertetik.

Ez érintkezésnek köszönjük a már említett 3 müncheni Corvin-codex fölfedezését, a stuttgarti, londoni és az egyik veronai Corvin-codex felderítését, s 6 állítólagos Corvin-codexnek tisztába hozását.

Míg azelőtt a hazai és külföldi irodalom a Corvina maradványainak kutatásában Schier, [1] Vogel [2] és Edward [3] műveire

[1] Dissertatio de regiae budensis bibliothecae Math. Corv. ortu lapsu et interitu Viennae 1799.

[2] Verzeichniss Corvinischer Handschriften in Serapeum 1849. 18. és 24. sz.

[3] Memoirs of Libraries 1869 I. 394—404 l.

hivatkozott, addig, hála az európaszerte elszórt Corvin-codexek felkutatására megindított hazai mozgalomnak, a külföldi szakférfiak, ma reánk hivatkoznak, kutatásaink eredményét elismerik és irányadónak tekintik s felmerülő concrét esetben hozzánk fordúlnak felvilágositásért.

Ezt irodalomtörténeti szempontból mint tényt és haladást constatáljuk.

A mi nyomozásaink hatása alatt fedezett fel 1884-ben dr. Gebhardt O. göttingai (most berlini) könyvtárőr is egy ismeretlen Corvin-codexet, melyet a „Centralblatt für Bibliothekswesen" 1884. áprilisi füzetében ismertetett. [1]

Ezen felfedezés impulsust adott dr. Isler M. úrnak, a hamburgi városi könyvtár igazgatójának, hogy a vezetése alatti könyvtár kéziratai közt a Corvin-codexek nyomozását folytassa s az eredményt a „Centralblatt" 1884. novemberi számában közzétegye.

Kutatásait nem koronázta siker. Felfedése a Corvina bibliographiáját egy jóhiszemű tévedéssel gazdagította.

Készséggel elismerjük, hogy a külföldi tudósok hazai szakférfiainkat hálára kötelezik, ha a Corvina-kérdés felderítésére irányuló törekvéseinket collegialis ügyszeretettel támogatják s nyomozásainkat ismeretlen Corvin-codexek felkutatása által elősegítik. E buzgalom dicséretet érdemel akkor is, ha nem jár nyomában a siker, annál inkább, ha siker koronázza.

A jelen esetben dr. Gebhardt O. ur felfedését a göttingai Corvin-codexről határozott nyereségnek tartjuk, melylyel a Corvina bibliographiája gyarapodott.

De nem mondhatjuk ezt a dr. Isler által felfedezett hamburgi Corvin-codexről, melynek valódiságát alapos okoknál fogva határozottan kétségbe vonjuk.

Dr. Isler ugyanis a hamburgi városi könyvtárban talált egy XV. századbeli hártyakéziratot, melynek egész habitusa arról tanuskodik, hogy Olaszországban, illetőleg olasz befolyás alatt készült. Finom pergamenen, 8-ad rétben, csinos kerek betűkkel van kiállítva, a szöveget szines és arabeszkes initiálék és lapszéli festés disziti. Tartalmazza: *Tibullus*, *Propertius és Catullus* költeményeit. Első levele, hol Mátyás czímere szokott lenni, vala-

[1] A czikket l. a Magyar Könyv-Szemle 1884-iki folyamában egész terjedelemben. 5—26 l.

mint egykorú eredeti kötése hiányzik. Ez már a mult században is hiányzott, mikor a kézirat a hamburgi városi könyvtárba került. Provenientiájáról sem az elöleveleken, sem a régi catalogusban semmiféle feljegyzés nincsen. A kéziratot tehát mostani csonka állapotában, minden elfogadható bizonyíték nélkül csupán azért, mert olaszországi provenientiáju kéziratok izlésében van kiállítva, Corvin-codexnek tartani nem lehet.“ Corvin-codexnek ugyanis csak oly kéziratot tartunk, mely vagy a szövegben, vagy pedig a kötésen Mátyás czimerét tünteti fel, avagy ha ezek hiányoznak, melynek colophonjából kitünik, hogy Mátyás király számára készült. Figyelembe jönnek még az egykorú vagy közel egykorú feljegyzések, melyeket valódi értékök szerint méltányolni a kritika feladata. Ezen tulajdonságokból azonban a hamburgi állitólagos Corvin-codexben semmi sincsen. De nem is ezek alapján vindicálta azt dr. Isler úr a Corvinának, hanem Mátyás király azon bélyegjegye (Stempelmarke) alapján, mely az első beirt levél előtt *töredékben*, egy papirszelet alatt elrejtve fönmaradt, s mely a kék és vörös szinekből határozottan kivehető. („Vor dem ersten Blatte des Tibull (a codex eleje) ist versteckt unter einem Papierstreifen ein Fragment der Stempelmarke des Mathias Corvinus, deutlich an den Farben hauptsächlich roth und blau zu erkennen“). Alább pedig azt mondja, hogy Mátyás király bélyege legnagyobb részt le van szakítva. Hogy mit ért szerző „Mátyás király Stempelmarkja“ alatt, ezt elejénte nem tudtuk, s gondoltuk, hogy az átellenben volt eredeti czímlapnak vagy czimernek lenyomatát kell alatta értenünk, a mire a középkori bibliographiában gyakran találunk analogiát.

Utóbb azonban megtudtuk, hogy Mátyás király kiszakított czimerének töredékét kell alatta értenünk, mely valamikor az 1-ső levéllel átellenben levő tiszta levélen egy papirszelet alatt volt látható s a kék és vörös színeken felismerhető.

Erre nézve az a megjegyzésünk, hogy az általam ismert Corvin-codexekben, Mátyás király czimere *rendesen a kézirat 1-ső vagy 2-ik levelén fordúl elő.* Ha tehát a hamburgi Tibulluson eredetileg Mátyás király czimere volt látható, úgy ez bizonyára *az 1-ső* levélen, a kézirat fő czimlapján díszlett. A czimert tehát csak *ezen* levélről lehetett leszakítani és a czimertöredék csak *ezen* levél alján maradhatott. De ezen levél a kéziratból

már a múlt században hiányzott, a czímertöredék tehát rajta nem lehetett. Hogy miként került innét a czímertöredék a szöveget megelőző tiszta levélre egy papirszelet alá, a kézirat eredetileg 2-ik, jelenleg 1-ső levelével átellenében, ezt megfejteni nem tudom s nagyon valószínűnek tartom dr. Eyssenhardtnak azon állítását, hogy a papirszelet alatt lappangott vörös és kék szinnyomat nem Mátyás király czíméréből, hanem egy szines initiale lenyomatából származik.

Mindezen okoknál fogva mi a hamburgi Tibullus-codexet *Corvin-codexnek nem tartjuk.*

Mátyás király czímere nincs rajta, egykoru kötése hiányzik, s a Colophonban nincs semmi említés arról, hogy Mátyás király számára iratott volna.

A kétségtelen Corvin-codexek közé tehát nem sorozható.

De a *valószínű* Corvin-codexek közt sem foglalhat helyet, mert sem egykorú, sem közel egykorú feljegyzések Corvina-beli provenientiáját nem igazolják.

Az irodalomban tehát csak mint oly kézirat szerepelhet, melyet a hagyomány és subjectiv feltevés, birálatilag elfogadható ok nélkül, a Corvina maradványaihoz sorol.

Ezeket tartottam szükségesnek a hamburgi állítólagos Corvin-codexről az ügy érdekében itt elmondani s felkérem a hazai napilapokat és folyóiratokat, kik a hamburgi Corvin-codexről annak idejében megemlékeztek, hogy e közleményről is tudomást venni szíveskedjenek.

ATTAVANTESTŐL FESTETT CORVIN-CODEXEK.[1]

CSONTOSI JÁNOSTÓL.

A berlini „Kunstfreund“ 1885. évi 20. számában Venturi A. úrtól egy közlemény jelent meg,[2] mely a modenai estei könyvtár Corvin codexeit, különösen pedig az Attavantestől festetteket ismertette.

Minthogy évek óta a Corvina maradványainak bibliographiájával foglalkozom s e czélból a különböző európai könyvtárakban elszórt Corvin-codexeknek legnagyobb részét, ezek közt a modenaiakat is, személyesen megvizsgáltam, legyen szabad Venturi úr közleményére nehány észrevételt tennem s az ügy érdekében a modenai Corvin-codexekről nézetemet itt előadnom.

Mellőzve a modenai Corvin-codexekről az olasz, magyar és német irodalomban újabb időben megjelent adatokat, saját tapasztalásomból constatálhatom: *hogy a modenai estei könyvtár ez idő szerint nem 12, hanem 15 Corvin-codexnek van birtokában,* melyeknek czímeit az „Ellenőr“ 1878. évi jun. 24-iki számában s rövid leírásukat a „Magyar Könyv-Szemle“ 1881-iki folyamában volt szerencsém közzétenni. Ez utóbbi közleményt dr. Ábel Jenő budapesti egyetemi tanár a berlini „Philologische Wochenschrift“ 1883. évi 8. számában ismertette s az általam közölt leirásból az európai könyvtárakban levő Corvin-codexek czímeit, köztük a modenaiakét is, átvette.

E szerint a modenai Corvin-codexekhez a Venturi úr által említett 12-ön kívül még a következő három sorozandó:

[1] Az »Archaelogiai Értesítő« 1885. V. füzetéből; újabb adalékokkal bővítve.

[2] 310—313 l. »Über einige Bücher mit Miniaturen von Attavante.«

13. *Leonis Baptistae Alberti De Re Aedificatoria.* Fényes kiállítású kézirat miniatürökkel ismeretlen művésztől. (Leirva a Cenni Storici della R. biblioteca Estense. Modena 1873. 41. l.)

14. *Valturius de Re Militari.* Egyszerübb kiállítású Corvin-codex számos tollrajz-illustratióval.

15. *Dionysii Areopagitae Opera e graeco in latinum per Ambrosium monachum florentinum traducta.* Egyszerű kiállítású Corvin-codex, eredeti préselt bőrkötéssel, benyomott arany virágdíszszel s a táblák közepén Magyar- és Csehország czimerével.

A mi Venturi úrnak azon állitását illeti: hogy a modenai könyvtárnak általa részletesen felsorolt 10 Corvin-codexét Attavantes festette, erre nézve bátor vagyok megjegyezni, hogy ez nézetem szerint a modenai könyvtár 8 Corvin-codexéről kétségtelenül áll, de nem mondható ez *S. Gregorii Papae Dialogi et Vita ejusdem per Joannem Diaconum.* (N. 449. Ms. VI. G. 17. — Másolta M. T. Florenczben 1488-ban) s *Origenes Homiliae* (N. 458, Ms. VI. H. 2.) czimű codexekről, melyeknek festését én, a hasonlóság daczára, Attavantes munkájának több oknál fogva nem tartom

Tudomásom szerint az európai könyvtárakban a következő 10 Corvin-codex létezik, melyekről egykorú bejegyzések kétségtelenül bizonyitják, hogy azokat Attavantes festette, u. m.: 1. *a brüsseli Missale,* melyen a 2-ik czímlapon majusculákkal ezen bejegyzés olvasható: „Actavantes de Actavantibus de Florentia hoc opus illuminavit A. D. M. CCCCLXXXV“ és a Canon elötti képen: „Actum Florentiae A. D. M. CCCCLXXXVII“; 2. a brüsseli Missalenak pendantja *A Római Breviarium,* melyet Martinus Faventinus presbiter 1487-ben másolt s melyről kétségtelen történeti adatok bizonyítják, hogy azt Attavantes 1492-ben festette de be nem fejezte. E codex 345. levelén, mely kiállítására nézve a Missale czímlapjához fölötte hasonlít, majusculákkal a következő egykorú bejegyzést találjuk: „Anno D. M. CCCCLXXXXII“; 3. *a velenczei Marcianus Capella* (másolta Alexander Verasanus), mely a czímlevél első üres lapján kék minusculákkal ezen egykorú bejegyzést tünteti fel : *„Attavantes florentinus pinxit“* ; 4—8. a Venturi úr által felsorolt 5 modenai codex, melyek az első czímlevél első üres lapján egykorú és ugyanazon kéztől fekete vékony olasz cursiv betűkkel a következő bejegyzést viselik : *„Attavantes pinsit“* ; 9—10. ugyanezen bejegyzés ugyanazon

kéztől fordul elő a bécsi: *Augustini Epistolae et aliorum* és *S. Hieronymi Commentaria in Esechielem Prophetam* (másolta Nicolaus presbiter faventinus) czímű Corvin-codexeken, a hol a czímlevél első üres lapján szintén olvasható: *„Attavantes pinsit“*.

Ezen tiz codexből az első kettőn a bejegyzés Attavantes kezétől származik s a középkori miniatorok szokása szerint a miniatürök közt fordul elő, a többi 8 codexre a bejegyzést azon könyvárus vagy közvetítő irta, ki Mátyás királytól könyvek szállításával és megrendelésével volt megbizva; és pedig az első czímlevél tiszta lapjára.

Ha most ezen 10 signált Attavantes-codexet egymással összehasonlítjuk, úgy találjuk, hogy ezekben a legfényesebbtől kezdve a fényesig a miniatürök, lapszéli díszítések, arczvonások emblemák, virágok, lombozatok, motivumok és csoportosítások, szóval a könyv-ornamentika egész charactere és oeconomiája egy mester kezére vall, kinek genialis festései a lényegesben és jellemzőben minden kéziratban egymáshoz hasonlítanak. E miniatürökből ismerjük meg Attavantes iskolájának rendszerét, s ennek segítségével meghatározhatjuk az Attavantes által festett, de meg nem jelölt többi Corvin-codexeket is.

Igy az európai könyvtárakban levő Corvin-codexekből, kiállítási jellemöknél fogva, nézetem szerint Attavantesnek tulajdoníthatók még a következők:

1—3. A Venturi úr által felsorolt három modenai codex, u. m. *Ammianus Marcellinus, Dionysius Halicarnassus* és *Georgii Merulae Alexandr. Opera.*

4—5. A bécsi cs. udvari könyvtár: *S. Athanasii Commentarius in Epistolas S. Pauli ad Romanos e graeco in latinum traductus a Christophoro de Persona* (két czímlappal, a másodikon Mátyás czímere fölé báró Werther czímere van festve. Eredeti préselt bőrkötés, arany préselt díszítéssel és vágással) és *Joannis Chrysostomi Omelie* czímű codexei. Ez utóbbi egy czímlappal bír s 1847-ben a modenai estei könyvtárból került Bécsbe.

6. A pétervári császári könyvtár: *Joannis Chrysostomi Omelie in Epistolam ad Corinthios* czímű codexe. Két czímlappal.

7. A stuttgarti kir. nyilvános könyvtár: *S. Augustini Expositio in Psalmos David a primo usque in LVII.* czímű codexe. Két czímlappal, eredeti, préselt bőrkötéssel, préselt arany virágdísz-

szel s mindenik táblán *két* paizszsal, melyekből az egyik a gyűrűs hollót, a másik a magyar és cseh czímert tünteti fel.

8. A párisi nemzeti könyvtár: *Divi Hieronymi Breviarium in Psalmos David* czímű codexe. Másolta Mátyás király számára 1488 febr. 29.: *Antonius Sinibaldus*. Két czímlappal.

9. A wolfenbütteli herczegi könyvtár: *Bartholomei Fontii opera Mathiae Regi dicata* (két czímlappal) és végül

10. A thorni gymnasiumi könyvtár: „*Naldi Naldii Florentini Epistola de laudibus augustae bibliothecae ad Serenissimum Mathiae Corvinum Pannoniae Regem*" czímű codexe. Két czímlappal.

Ezen Attavantes-codexekből a brüsselit, rómait, és párisit nem láttam. Kiállítási jellemöket csak az irodalomban megjelent leírásokból, továbbá fényképekből és egy szines másolatból ismerem. Ezeknél véleményemet nem az autopsia útján nyert saját tapasztalásomra, hanem mások benyomásaira és leírásaira alapítom.

Nem láttam továbbá a gróf Trivulzio és Trotti marchesa milanói könyvtáraiban levő fényes kiállítású Corvin-codexeket sem, melyekből *kettőt* Fraknói Vilmos a „Magyar Könyvszemle" 1878-i folyamában (126—128. l.) ismertetett. Mivel azonban ezekről még határozott véleményem nincsen, ezért közleményemben rólok nem szólok. Valószinű azonban, hogy ezek közt is lesz Attavantes-féle.

Ha most a felsorolt 20 Attavantes-codexet, melyek az általam ekkorig ismert 120 kétségtelen Corvin-codexnek[1] hatodrészét teszik, figyelmesen vizsgáljuk, fel fog tünni egy körül-

[1] Ezek a kéziratok szétszórtan vannak a következő könyvtárakban: Budapesten a M. Nemz. Múzeum könyvtárában van 7, a magy. kir. Egyetemi könyvtárban 12, a Magy. Tud. Akadémia könyvtárában 1; Esztergomban a főegyházi könyvtárban 1; Győrött a püspöki papnevelő könyvtárában 1; Pozsonyban a Ferencz-rendiek tartományi könyvtárában 1; a Teleki grófok könyvtárában Marosvásárhelytt 1; a zágrábi délszláv Tud. Akadémia könyvtárában 1; a csász. udv. könyvtárban Bécsben 30; Bécsben a Jezsuita-rend köyvtárában 1; a Benczés-rend könyvtárában Göthweigben 1; a csász. Studien-Bibliothek-ben Salzburgban 1; Prágában a csász. egyetemi könyvtárban 1; Münchenben a kir. udvari és állami könyvtárban 6; az erlangeni kir. egyetemi könyvtárban 1; Drezdában a Királyi könyvtárban 2; Lipcse város könyvtárában 1; a jenai egyetemi könyvtárban 1; a göttingai egyetemi könyvtárban 1; a wolfenbütteli herczegi könyvtár-

mény, mely első pillanatra kevésbbé fontosnak látszik, de melyet én mint jellemzőt és lényegest itt kiemelni kivánok és ez: *a codexeken előforduló Corvin-czímer.*

Attavantes iskolájának hatását, nyomait és ízlését más Corvin-codexekben is észleljük, melyek ornamenticai szempontból a nagy miniator characteréhez hasonlítanak, de nem tapasztaljuk egyetlen egyben is, hogy a Corvin-czímer hasonlítana az Attavantes-codexek czímeréhez.

A Corvin-codexekben ugyanis Mátyás király czímerében az arany gyűrűt tartó fekete holló rendesen kék szívpaizsban látható. Ettől eltérőleg az Attavantestől festett 20 codexből 17-ben (a velenczei Capellában a czímerek ki vannak vakarva és elmázolva, a brüsseli Missaleban és a bécsi Athanasiusban pedig a Corvin-czímer fölül van festve) a gyűrűs holló, heraldice tévesen, de *következetesen ezüst szívpaizsban* fordul elő; és pedig rendesen a nyolcz magyar pólya, kettős apostoli kereszt, Dalmáczia és Csehország jelvényeiből összeállított czímerben. *Az ezüst szívpaizs tehát az Attavantes-codexeknek egyik jellemző sajátsága, mely más Corvin-codexekben nem fordul elő.*

A Corvin-czímerekben a gyűrűs hollót találjuk összedugott szárnyakkal és félig kifeszített szárnyakkal, arany szemmel és a nélkül, hosszú nyakkal és rendes alakjában, arany csúcsos gyémántgyűrűvel és karikagyűrűvel, fekete ágon, zöld ágon, arany ágon és három aranylevelű ágon, szóval annyi változatosságban, a hányféleképen az illető miniator phantasiája a hollót képzelte és

ban 8; a stuttgarti kir. nyilvános könyvtárban 1; a thorni gymnázium könyvtárában 1; a csász. könyvtárban Pétervárott 1; a veronai káptalan könyvtárában 3; a velenczei Szt.-Márk könyvtárban 3; gróf Trivulzió magánkönyvtárában Milanóban 2; a marquese Trotti magán könyvtárában Milanóban 1; a parmai kir. könyvtárban 1; a modenai királyi Este-féle könyvtárban 15; a firenczei Laurenzianában 1; a Vatikanaban Rómában 1; a párisi Nemzeti könyvtárban 3; Besançon város könyvtárában 1; a brüsseli kir. könyvtárban 1; a S. Lorenzo del Escorial-könyvtárban 1; a londoni British Múzeum könyvtárában 1; a Jezsuita-rend egy ismeretlen könyvtárában (azelőtt a »Collegio Romano«-ban Rómában) 2; magánkönyvtárakban 2; (ez utolsóra lásd: Budik: Entstehung und Verfall der berühmten von König Mathias Corvinus gestifteten Bibliothek zu Ofen. Wien 1840, 18—23 §.) Összesen e szerint 120 Corvin-codex. Ezeken kivül egy Corvin-féle Ptolemaeus létezéseiről van tudomásom: mivel azonban kézíratra e vonatkozó közelebbi adataim nincsenek, azért azt ezen statisztikai kimutatásból kihagytam.

előállította. Egyben azonban az összes miniatorok megegyeznek, hogy a Corvin-czímerben a hollót rendesen kék paizsban festik. Csak Attavantes tesz ezen szabály alúl kivételt, kinek codexei *az ezüst szívpaizs kizárólagos kiváltságát élvezik.*

Ezen kivétel, habár különösnek látszik, nekem szabályul szolgál az Attavantestől festett Corvin-codexek megítélésében.

Ezért több fényes kiállítású Corvin-codexet nem tulajdonítok Attavantesnek, ha ennek styljéhez hasonlítanak is, mert a czímerben az ezüst szívpaizsot nélkülözik. Ezekre adandó alkalommal még visszatérek.

A Venturi úr által felsorolt *S. Gregorii Papae Dialogi* és *Origenes* cz. codexeket azonban más oknál fogva sem tartom Attavantes munkájának.

Az Attavantes-codexekben ugyanis az első czímlap nagy medaillonjának vagy keretének alapszine, mely a könyv czímét foglalja magában, rendesen kék és csak két[1] codexben fejér; a *Gregorii Dialogi* czímű codex első czímlapjának alapszíne *vörös*; az Attavantes-codexekben a második czímlap díszkeretét arany csík szegélyezi, ez azonban a Gregorius-codex czímlapjáról hiányzik, mely az ornamenticába candelaberszerű és Attavantesétől eltérő motivumokat mutat fel. Ezenkívül a czímerben a szívpaizs színe nem ezüst, hanem *kék* s a czímlapon előforduló aranyéremben Mátyás király vonásai egészen mások, mint az Attavantes-codexekben. Ezen és más jellemző eltérések miatt én az említett codexet Attavantes munkájának nem tartom.

Elismerem, hogy a codex festője Attavantes iskolájának hatása alatt állott, talán a nagy mester tanítványa volt, mert diszítései azéival sok hasonlatosságot mutatnak, de Attavantessel magával őt azonosnak nem tartom.

Fel lehetne még hozni, hogy Mátyás király emblemái (milyenek: az arany hordó, égi teke, aczél kovával, méhkas, sárkány, gyémántgyűrű és homokóra) a Venturi úr által felsorolt *Gregorius*ban szintén előfordulnak, úgymint a többi Attavantes Corvin-codexekben; erre nézve legyen szabad megjegyeznem, hogy ezen emblemák az Attavantes-codexeknek kizárólagos characte-

[1] A modenai Chrysostomusban és a volfenbütteli Bartholomeus Fontiusban.

risticonját nem képezik. Előfordulnak azok más fényes kiállítású Corvin-codexekben is, sőt előfordulnak három olyanban is, (a római Cicero, a drezdai Valturius és a wolfenbütteli egyik „Marsilius Ficinus" czímű Corvin-codexekben), melyek kiállításuknál fogva Attavantes characterétől távol állanak s egészen más izlésben vannak festve.

Az emblemák tehát nem bizonyítanak feltétlenül Attavantes charactere mellett. De a felhozott esetben nincs is erre szükség, mert a modenai *Gregorii Dialogi* cz. codexnek két hasonló mását találjuk a bécsi cs. udvari könyvtár: *S. Hieronymi Explanatio in Epistolas S. Pauli ad Galatas* [1] (másolta M. L. P. 1488.) és *S. Hieronymi in Matheum, Marcum et Ezechielem commentarius*" czímű Corvin-codexeiben (utóbbit másolta: Sigismundus de Sigismundis comes Palatinus Ferrariensis 1488. okt. 18), melyeknek összehasonlításából a miniator könyv-ornamenticai characteréről biztos tájékozást nyerünk. Ezen három codexben az első czímlap nagy medaillonjának *alapszíne nem kék, hanem vörös,* továbbá az ezt befoglaló koszorú naturalisticus jellemű s cserfa és babérlevelekből, mezei virágokból, gyümölcsökből és bogáncs virágból van összeállítva. A czímerben a szívpaizs kék s Mátyás király arczképe az első két codex arany-érmein és a harmadiknak miniatürjén egészen más vonásokat mutat, mint a minőket Attavantes-codexekben észlelünk.

Mindezen eltérések Attavantes charactere ellen s egy más ismeretlen miniator charactere mellett bizonyítanak.

A felsorolt három codexben nyilvánuló izlés tapasztalható még a wolfenbütteli *Corvin-Psalterium* czímlapján, továbbá a római *Didymi Alexandrini de Spiritu Sancto et Cyrilli Alexadrini opera e graeco in lat. traducta* czímű Corvin-codexen, melyet Sigismundus de Sigismundis comes palatinus ferrariensis 1487. decz. 4-én másolt. [2] Ily izlésben van kiálítva a prágai *Thomas Aquino-Corvin-codexnek* első czímlapja is, de ezen codexek részletes taglalásába ezúttal nem bocsátkozom.

Megjegyzem azonban, hogy a florenzi Laurenzianaban is vannak hasonló izlésben festett kéziratok.

[1] Ezen Corvin-codex a már fönt említett Chrysostomussal 1847-ben került Modenából Bécsbe.

[2] Ez másolta 1488-ban az előbb említett bécsi Hieronymust is.

Ezeknek gondos összehasonlításából a jövő kutatásoknak talán sikerülni fog az ismeretlen miniator nevét kideríteni.

Anziani M. úr, a Laurenziana tudós könyvtárnoka 1879-ben mutatott nekem a könyvtárban több fényes codexet, melyek kiállitásukra nézve a most felsoroltak characterével sokban megegyeznek, s melyeknek miniatoráúl ő a „még Attavantesnél is híresebb“ Francesco del Cherico-t nevezte meg, én azonban ekkor más irányban kutattam s időből is kifogyván, az általa mutatott codexeket tüzetesen meg nem vizsgálhattam.

Hogy ezek valamelyikén rajta van-e Francesco del Cherico neve? avagy más egykorú történeti emlékekből constatálható-e, hogy az illető codexeket ő festette? erről tudomásom nincsen.

De az ügy érdekében szükségesnek tartottam ezen körülményt felemlíteni.

Időközben kezembe került: Müntz Jenőnek „Les Précurseurs de La Renaissance“ czímű munkája, (Páris, London 1882. 4°), melyben a szerző (157 l.) *Francesco d' Antonio del Cherico* florenzi renaissancekori miniatorról megemlékezvén, két ez által festett codexnek czímlapját sikerült facsimilében közli. E két codexnek eredetije a Laurenziana-ban őríztetik, s ornamenticai characterére nézve azonos azon Corvin-codexek festésével, melyeket én ekkorig merő feltevésből *Francesco del Chericonak* tulajdonítottam; most azonban Müntz munkája után egész positivitással állíthatom, hogy e Corvin-codexeket csakugyan az említett Francesco del Cherico festette.

Müntz J. Anziani M. értesítése nyomán felemlíti még, hogy a Laurenzianaban összesen 11 kézirat őriztetik, melyeket Francesco del Cherico festett.

Ezeknek összehasonlításából a Francesco-féle Corvin-codexek meghatározása minden kétségen felül constatálható.

Megjegyzem egyébként, hogy a Corvin-codexek miniatorainak pontos meghatározása még a jövő feladataihoz tartozik.

Ismerjük a florenzi Vespasiano műhelyében chablon szerint készült, egyszerű kiállítású Corvin-codexeket és az Attavantestől festetteket, ismerjük a *Girolamo dei Libri*-től [1] festett codexeket

[1] A veronai káptalani könyvtár egy Livius Corvin-codexe alapján, melyen ezen egykorú feljegyzés olvasható „*Hieronymus dei Libri minio fecit intiales litteras.*“ »Magyar Könyvszemle« 1881. 164. l.

is, de nem ismerjük a többi fényes Corvin codexek miniatorait, kikről az eddigi nyomozások kevés positiv adatot hoztak napfényre.

Tudjuk, hogy Mátyás királynak már 1471-ben *Blandius* [1] nevű miniatora volt, hogy az olasz hírneves miniatorokból Gherardo, Attavantes és mások, a hazaiakból pedig a névtelen madocsai apát, Ragusai Felix és többen dolgoztak könyvtára számára, de hogy ezekből, az egy Attavantest kivéve, melyik festette az egyik, melyik a másik Corvin-codexet? ezt pozitiv adatok hiányában pontosan meghatározni nem tudjuk.

Kiállítási characterök szerint a Corvin-codexeket csoportosithatjuk s mondhatjuk: hogy a *budapesti múzeumi Trapezuntiust*, a *bécsi Ptolomaeust*, a *wolfenbütteli Tolhopfot*, a *velenczei Averulinust*, a *müncheni Beda Venerabilist, a párisi Joannes Santinust* és a nürnbergi városi könyvtár *II. Ulászló féle codexét* egy miniator festette. De ki volt ezen miniator? Gherardo-e? a névtelen madocsai apát? Ragusai Felix? vagy más? ezt még idáig föl nem derítettük. Ez olyan kérdés, mely még sokáig fogja igénybe venni a renaissance műtörténészeinek figyelmét s csak a renaissance korabeli festett kéziratok beható tanulmányozása és az erre vonatkozó szakirodalom és levéltári anyag alapos felhasználása után lesz megoldható.

A mi a Venturi úr által Attavantesnek tulajdonított *Origenes* Corvin-codexet illeti erre nézve bátor vagyok megjegyezni, hogy ezen kéziratnak fényes miniatürjeiben én Attavantes jellemző izlését felismerni nem tudom s azért a codex festését az ő munkájának nem tartom.

Végül átalánosságban megjegyezem, hogy az Attavantes-codexekről a világirodalomban meglehetős fogalomzavar uralkodik. Több forrásmunka, kézikönyv és szakmunka Attavantesnek tulajdonít oly codexeket, melyeket az nem festett; a tévedéseket aztán átveszik mások s írnak Attavantes miniatürjeiről anélkül, hogy eredeti Attavantes-codexet láttak volna. Ezen tévedéseket a szakférfiak feladata helyreigazítani.

Ezért köszönettel tartozunk Venturi úrnak, hogy a modenai Attavantes-féle Corvin-codexeket eredeti forrástanulmány alapján

[1] »Magyar Könyvszemle« 1878. 71 l.

ismertette s megjelölte az irányt, mely Attavantes könyvornamenticai characterének megismerésére s a kérdés tisztázására vezet. S különös köszönettel tartozom neki én, hogy alkalmat nyujtott ezeknek elmondására.

Ezeket tartottam szükségesnek Venturi A. czikkére az ügy érdekében megjegyezni; s mivel azt tartom, hogy „több szem többet lát", felkérem a szakférfiakat hogy e kérdéshez saját tapasztalásaik alapján hozzászólni sziveskedjenek.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Jelentés a M. Nemz. Múzeum könyvtáráról.** A M. Nemz. Múzeum könyvtára az 1885. évben 3506 kötet és füzet nyomtatványnyal, 55 kézirattal, 2344 oklevéllel, 92 pecsétlenyomattal és 18 fényképmásolattal gyarapodott; és pedig *ajándékúl* kapott 281 kötetet és füzetet és 263 szinlapot, 5 kéziratot és 595 oklevelet és levelet; *vásárolt* 633 kötet és füzet nyomtatványt, 50 darab (kötet) kéziratot, 1749 darab oklevelet és levelet, 92 pecsétlenyomatot és 18 fénykép-másolatot. A beérkezett köteles példányok száma: 2592 kötet és füzet. Könyvek, kéziratok, oklevelek, pecsétlenyomatok és fénykép-másolatok vásárlására 3068 frt 05 kr, és kötésre 1014 frt 70 kr, összesen tehát: 4082 frt 75 kr fordíttatott. Az olvasók száma 22,305 volt, kik 43,561 kötet nyomtatványt, 1951 kéziratot, és 9031 oklevelet használtak. A könyvtáron kivül házi használatra 1513 egyén 3687 kötet nyomtatványt kölcsönzött ki. Összesen tehát: 23,818 egyén használt 47,248 kötet nyomtatványt, 1951 kötet kéziratot, és 9031 db oklevelet. A könyvtár állapotáról egyébként a könyvtárőr évi jelentése más helyen nyújt tájékozást.

— **Jelentés a budapesti kir. magy. Tudomány-Egyetem könyvtárának gyarapodásáról, rendezéséről és forgalmáról 1885-ben.**

Nagyméltóságú Minister Úr!

Kegyelmes Uram!

A meleg érdeklődés és soha sem szűnő figyelem, melylyel Excellentiád az egyetemi könyvtárnak, mint fontos művelődési tényezőnek ügyeit, emelkedését, gyarapodását kisérni méltóztatik, nem téveszti el jótékony hatását ez intézet fejlődésére, emelkedésére. Ez úton a folyó évben is jelentékeny lépést tettünk előre.

Megemlítve mindenekelőtt a gyarapodás eredményét, az az idén 4145 művet tett ki 5799 kötetben és 480 drb apró nyomtatványban. Ezen szám részint adományozás, részint vásárlás útján — legnagyobb részt az évi átalányból telt ki. Adományozás útján az idén sem szaporodott a könyvtár oly mérvben, mint az előző években. Ehhez leginkább és legtöbb művel járúltak a magyar kir. és az osztrák cs. kir. kormányok, továbbá a belga és olasz kormányok, a svéd- és norvég kir. kormány. A magyar országgyűlés mindkét háza az idén is beküldte hozzánk összes nyomtatványait, valamint gyarapitották könyvtárunkat kiadványaikkal a m. kir. vallás- és közoktatási, belügyi, kereskedelmi, igazságügyi és honvédelmi ministeriumok. Az Orsz. statistikai és Budapest fővárosi statistikai hivatalok szintén elküldték kiadványaikat. Az egyetemek közül a baseli, göttingai, freiburgi és lembergi küldték át értekezéseiket. Szintén vettünk küldeményeket a római Acad. dei Lincei, a belga és belgrádi akadémiák részéről. A Magy. Tud. Akadémia, mint minden évben, úgy az idén is összes kiadványaival, valamint a bécsi cs. Akadémia is több rendbeli kiadványaival gazdagították a könyvtárt. A M. Tört. Társulattól, M. Vörös-kereszt-egylettől, és a Franklin-társulattól szintén vettünk kiadványokat. A vidéki nyomdák közül az aradi, debreczeni, pozsonyi, kecskeméti és újvidéki nyomdák voltak szivesek nyomtatványaikat beküldeni. Magánosok közül dr. Haynald Lajos, bibornok-érsek, Ráth György kir. táblai tanácselnök és dr. Goldziher Ignácz szíveskedtek adományaikkal gyarapitani könyvtárunkat.

Magára a rendezésre térve át, a törzskönyvtár rendezése teljesen befejeztetett: a mennyiben minden könyv be van osztva a könyvtár valamelyik szakába, szabályszerűen felvétetett s a készült czédulák a czímtárba osztattak be. Ez a könyvtár használhatóságát nagyon megkönnyíti. Hátra vannak még az egyes kiválasztott collectiók, melyeknek még csak egy része van czímtározva, u. m.: külföldi incunabulumok 1500-ig; magyar incunabulomok alosztályaikkal *a)* magyar, *b)* hazai nem-magyar, *c)* külföldi magyar vonatkozású nyomtatványok 1711-ig; de már felvétel alatt vannak a külföldi incunabulumok 1501-től 1520-ig; a protestantismusra vonatkozó egykorú nyomtatványok, vitairatok, röpiratok rendkivűl gazdag gyűjteménye; a históriai röp-

iratok, Neue Zeitungok, polemiák gyűjteménye; a művelődéstörténeti collectiok u. m. a boszorkányokra vonatkozó munkák gyűjteménye a Malleus Maleficiorum-tól kezdve a mult század végeig; turcikák; curiosák; a diszmunkák nagybecsű gyűjteménye; az academikák s az apró nyomtatványok, (de az orvosiak ezek közűl is fel vannak véve). Azonban, mint említettem, ezek munkába levén véve, remélem, hogy aránylag nem sok idő alatt el fogunk vele készűlni. A mi ezek fölvételében a gyorsabb haladást gátolta, az volt, hogy az idén két nagy collectio fölvételét és beosztását is kelle végezni: a Mircse-féle könyvtárét s a budai nyomda könyvtáráét, mely utóbbit Excellentiád kegyes engedélye alapján a nyomda igazgatósága bocsátotta birtokunkba. Ezek közűl a Mircse-féle könyvtár, mely a 3000 frtos rendkivüli dotatióból Excellentiád kegyes engedélye alapján és az Egyetemi Tanács intézkedése következtében 2000 frtért vétetett meg, a f. évi járuléki catalogusba felvétetett, hol *-gal van megjegyezve; míg a másodikat, a budait, a jövő évi catalogusba fogjuk beiktatni. A Mircse-féle könyvtáralap irodalmi termékekben gazdag, s átalán igen sok nevezetes ritkaságot tartalmaz; míg az utóbbi nyomtatványokra vonatkozó gyüjteményünket egészíti ki.

Nagy fontosságú mozzanat volt a lefolyt évben, hogy a belső felszerelés munkája befejeztetett, s így már az újabb szaporúlatokat illetőleg egy pár évig nyugodtak lehetünk, hogy azok helyiségünkben el fognak férni. Hogy több tért nyertünk az újabb szaporúlatokra, nagy mértékben előmozdította az a körűlmény is, hogy Excellentiád elrendelni kegyeskedett, hogy a hírlapok a folyóiratoktól külön választassanak s a Nemzeti Múzeumban a completirozandó hírlapkönyvtárban helyeztessenek el, mi meg is történt, s csak egy pár gyakrabban keresett hírlap tartatott vissza. Ilyen módon a folyóiratokból külön collectió állítatott föl, mely a földszinti, u. n. hírlapteremben van elhelyezve. Ezek is már teljesen rendezve vannak s katalogusuk, mint függelék a f. évi járulék-katalogushoz csatoltatott. E rendezési munkával dr. Angyal Dávid bizatott meg. Hogy azonban ezen külön elhelyezett osztály is használható legyen minden időben: Excellentiád kegyeskedett egy 4-ik könyvtártiszti állomást rendszeresíteni, s ez állomásra Angyal Dávidot kinevezni.

Minthogy pedig az irodai teendők, különösen a külföldi

könyvtárakkal való érintkezés már is nagyon felszaporodott, s folytonosan nagy arányokban szaporodik: kegyes volt Excellentiád egy kisegítő könyvtártiszti állomást szervezni, s ez állomásra Pádly Lajost nevezni ki, ki az irodai teendők végzésével bizatott meg.

A Catalogus Librorum Missorum kiadatására megnyervén az engedélyt, a munka 1886-ban sajtó alá fog adatni. Ezen F. L. által kezdett, s B. S. által folytatott czímtár készítésével Sz. L. van megbízva, mint e czélra kinevezett könyvtártiszt.

Az egyetemi könyvtár forgalmát illetőleg örömmel mondhatom Kegyelmes Uram, hogy annak szaporodása évről-évre növekedő félben van. Hazai és külföldi tudósok, bel- és külföldi intézetek gyakran vették igénybe könyvtárunkat. Ennek bizonyítására szolgáljon a következő összeállítás, ugyanis a következő külföldi tudományos intézeteknél szolgált könyvtárunk kikölcsönzéseknél közvetítőül:

a *baseli* egyetemi könyvtárnál,
a *bécsi* " "
" *cs. kir. udvari* "
a *berlini kir.* . "
a *boroszlói* városi "
a *csernoviczi* cs. kir. egyet. könyvtárnál,
a *drezdai* kir. nyilv. könyvtárnál,
a *göttingai* kir. egyet. "
a *gráczi* cs. kir. " "
a *hannoverai* kir. nyilv. "
a *heidelbergi* egyet. "
a *krakkói* cs. kir. egyet. könyvtárnál,
a *leideni* kir. " "
a *lipcsei* kir. egyet. "
a *müncheni* kir. udv. és állami "
a *gróf Ossolinszki-féle* intézetnél Lembergben,
a *prágai* cs. kir. orsz. levéltárnál,
" " " egyet. könyvtárnál,
a *rakovitzi főreáliskolánál* (Csehországban)
a *varsói* cs. egyet. könyvtárnál,
a *wolfenbütteli* herczegi könyvtárnál.

A hazai tanintézetek pedig majdnem kivétel nélkül vették igénybe könyvtárunkat.

A helybeli forgalmat alant lévő táblázat mutatja ki.

Nagyméltóságodnak

Budapest, 1885. decz. 31.

alázatos szolgája.

Szilágyi Sándor,
az egyetemi könyvtár igazgatója.

Az egyetemi könyvtár forgalma 1885-ben.

Hó	Hány nap volt nyitva	Olvasók száma	A használt művek száma	Az olvasók átlagos száma	Legtöbben voltak	Legkevesebben voltak
Január......	30	4190	4946	140	24. szombat. 200	6. kedden 40
Február.....	28	4089	4997	146	14. szombat. 210	15. vasárnap 70
Márczius....	28	4006	4871	143	21. szombat. 202	15. vasárnap 34
Április.....	24	2345	2818	97	16. pénteken 133	15. vasárnap 58
Május......	26	2348	2746	90	20. szerdán 140	15. péntek 27
Junius......	12	470	573	39	1. hétfőn 77	13. szombat 20
Julius......						
Augusztus..						
Szeptember.	16	1514	1814	82	30. szerdán 138	20. vasárnap 42
Október.....	31	4883	5703	166	22. csütörtök 239	4. „ 26
November...	29	4919	5506	164	16. hétfőn 245	1. „ 33
Deczember..	29	4153	4929	148	15. kedden 156	23. „ 40
	253	32917	38903	130	nov. 16-án 245	jun. 13-án 20

Házon kivül 1518 kikölcsönző 3524 művet használt.

A könyvtár olvasó-terme junius 14-től szeptember 14-ig zárva volt.

— **A Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának állapota, gyarapodása és használata 1885-ben.** Ezen évben a rendezett szakoknak száma 50-re szaporodott, s ezen szakok összesen 46,689 munkát foglalnak magokban. Jelentékeny contingenst szolgáltatott az incunabulumok szaka, melyben 355 darabról vétetett czímmás.

A czédula-katalogusok köteteinek száma 77.

A könyvtár gyarapodása a járúlék-napló kimútatása szerint:

	munka	kötet	füzet	
A külföldi akadémiákkal, külföldi és hazai tud. társulatokkal folytatott csere útján	408	407	203	14 térkép.
Magánosok ajándékából...	162	83	897	3 köt. kézírat.
Az Akadémia saját kiadásaiból	64	61	43.	
38 nyomda köteles példányaiból.............	632	244	499	
Vásárlás útján...........	374	489	70	

Az 1885-iki összes gyarapodás: 1640 munka, 1284 kötet, 904 füzetben, 7 térkép és 3 kötet kézírat. Ehhez járúl 76 darab iskolai értesítő. E számba azonban a 118 külföldi és hazai folyóírat nincs felvéve.

A könyvtár olvasó-termében 1885. évben 6995 egyén 9508 munkát használt, házon kivűl 139 egyén 800 munkát kölcsönzött ki. Összesen tehát 7134 egyén 10,308 könyvet használt.

A kézírattárban Ráth Károly kézírat-gyűjteménye jött rendezés alá.

I. Történelmi szakban: ívrét 186—208. számig összesen 38 kötet, 4-rét 163—165. számig, összesen 3 kötet.

II. Történelem (oklevéltan): ívrét 42—45. számig. Továbbá 46-ik és 47-ik szám. Árpádkoriak másolatban.

48-ik szám. XIV-ik századi eredetiek.

49-ik szám. XVII-ik századi eredeti és másolat. 4 köt.

Történelem (oklevéltan): 4-rét. 1 köt.

III. Vegyesek szakában. Ivrét. 46—50. összesen 7 köt.

A kézírattár ajándékozás útján 5 drb kézírattal gyarapodott, és pedig:

Gróf Gubernatis adott 3 darab kéziratot.

Freund János, br. Wesselényi Miklós 1834. nov. 9-iki megyegyülési beszédét a jobbágyok felszabadítása ügyében.

Zsigmondi Jenő, Zsigmondi János pozsonyi tanár történelmi művét: Res gestae Hungarorum sub Regibus Stirpis Austriacae.

A kézírattárt az év folyamán 150-en használták. *H. Á.*

— **Jelentés az erdélyi Muzeum-egylet kolozsvári könyvtáráról 1885-ben.** Tisztelt közgyüles! Intézetünk könyvtára a mult 1885-ik évben, tudományos intézetek, társulatok és egyesek adományából 182, az évi rendes 3000 forintnyi könyvtári átalányból 344 kötettel, csere útján pedig a budapesti egyetem többszörös példányaiból szerzett 4 darab hungaricummal gyarapodott. A többszörös példányok közzé került 32 kötet leszámitásával a mult évi gyarapodás 498 kötetet tett, melylyel könyvtárunk létszáma a mult év végén 43,319 kötetre emelkedett. Az egyetemi könytárral közös olvasó termünk, ünnep- és vasárnapokat kivéve, naponként 5 órán, a nyári szünidőben pedig hetenként két napon egy-egy óráig állott nyitva. Az olvasók száma, mely naponként általában 40—45 körül állott, nem mutat ugyan emelkedést: de annál örvendetesebb jelenség, hogy könyvtárunk használatát ugy a tanári kar tagjai mint más szakférfiak közül mind többen-többen veszik igénybe, azon egyetemi hallgatók száma pedig, kik könyvtárunkból leczkekönyveik letétele mellett házi használatra vittek ki könyveket, 292-re emelkedett s igy a könyvtár használata és forgalma a mult évben is növekedőben volt.

Az évi gyarapodás a teljesen kész betürendes alapczímtárba be van igtatva, a szakczimtárak készítése pedig annyira haladt, hogy a 4 főosztály közül kettőnek, t. i. a jog- s államtudományi s az orvostudományi osztályok szakczímtárai, az egyetemi könyvtár ugyanezen osztályainak külön szakczimtáraival együtt teljesen elkészültek és bekötve a közönség rendelkezésére állanak, a harmadik, bölcsészeti, nyelvészeti és történelmi főosztály szakczimtára pedig, mely könyvtárunkban a legterjedelmesebb lesz, nagyobb részben kész. Ezen, valamint a természettudományi s mathematicai főosztály szakczimtára még ez év végéig el lesz készítve és igy ezen rég sürgetett munkálat teljesen be lesz fejezve.

Kézirattárunk a mult évben nem gyarapodott. Ennek rendezése és czimtározása is meg van kezdve, s mihelyt a szakczimtárak sok időt és fáradságot kivánó munkája be lesz végezve, főgondomat erre a munkára s legelsőbben is hazánk történelmére nagy becsü eredeti oklevélgyüjteményünk lajstromozására fogom forditani. E munkában Zilahi Kiss Béla, a mult

évben az egyetemi könyvtárhoz kinevezett könyvtártiszt, mint gyakorlott szakember segédkezésére biztosan számithatok.

Könyvtárunk helyisége a közelebbi évek gyarapodásaival annyira megtelt, hogy az uj helyiségről való gondoskodás most már halaszthatatlanná vált. A hely szűkén azonban könnyen lehet segiteni a könyvtári nagy terem mellett levő tágas és világos folyosó felhasználásával, mely szekrényekkel felszerelve még mintegy 15—20 évi gyarapodás elhelyezésére elégséges és alkalmas helyet fog szolgáltatni.

Szabó Károly.

Ezután felolvastatott a könyvtár ellenőrzésére kiküldött bizottság jelentése, mely igy hangzik:

Tekintetes Múzeum-Egyleti Közgyülés!

Az egylet könyvtárának megvizsgálására a mult évi tekintetes közgyülés által kiküldve, a vizsgálatot a tisztelettel alólirt bizottság f. hó 13-án teljesitette, a midőn az alkalmazott szuró próbák utján meggyőződött a könyvtár állagának meglétéről, de arról is, hogy a rendelkezésre álló belső helyiségek és álványok könyvek további elhelyezésére nem elégségesek.

A könyvtárnok úrnak az ebbeli hiány megszüntetésére vonatkozó javaslatával, hogy a jelenleg másodpéldányok, hirlapok elhelyezésére szolgáló, egyébként teljesen elzárt folyosó használtassék jövőre rendes könyvtárhelyiségül és hogy vagy hat új könyvállvány készíttessék, teljesen egyetért alólirt bizottság, mert az említett zárt folyosó, azon helyiségektől, melyekben a könyvtár elhelyezve van, tulajdonkép csak annyiban különbözik, hogy e folyosónak az egyetemi udvarra néző fala az udvaron levő fák miatt árnyékosabb, a nélkül, hogy a folyosórész nedves lenne, de egyelőre nincs is szükség arra, hogy ez a fal vétessék igénybe, mert az uj állások elhelyezésére a zárt folyosót a nagy teremtől elválasztó fal használható föl.

Örvendve győződött meg a bizottság arról is, hogy a szakkatalogusból a jogi, orvosi rész egészen, a bölcselet-történelmi pedig jelentékeny részben elkészült s az év folytán az egész munka befejezése várható.

Midőn ez eredményről alólirottak tisztelettel jelentést tesznek, nem mulaszthatják el, hogy a tekintetes közgyülés figyelmét a szakkatalogus kinyomatásának szükségességére ne irányozzák.

A tekintetes választmány feladata lehet ugyancsak a kinyomatás közelebbi módozatairól gondoskodni, mindazáltal alólirt bizottság szükségesnek lát annyit javasolni, hogy a kinyomatás a szakbeosztás szerint történjék, egyuttal azonban a szakczimjegyzék betürendes névmutatóval láttassék el.

A tekintetes közgyülésnek tisztelettel alázatos szolgái: *Dr. Farkas Lajos*, *Dr. Concha Győző*, *Dr. Szász Béla.*[1])

— **A szegedi Somogyi és a nyitrai egyházmegyei könyvtárak** 1885-iki évi forgalmáról más helyen adunk értesitést. A többi hazai nyilvános könyvtárak állapotáról részletes adataink nincsenek.

— **Adalék a XVII. századbeli hazai könyvárak történetéhez.** A magyarországi közép- és újkori könyvtárak története még megírva nincsen. Hasonlókép a hazai könyvnyomdászat és könyvkereskedés pragmaticai történetének megírása szintén monographusra vár. Érdekesnek tartjuk azért a N. Múzeum könyvtárából egy eredeti okmányt itt közzétenni, mely a hazai XVII. századbeli könyvárakhoz becses adalékot nyujt, s melyben *Kamuti Farkasné*, Jaszbriny Sophia asszony Cseffey Lászlónak Kolozsvárott 1657-ben 10 könyvet 12 magyar forintért elád. Az adás-vevésről szóló okmány szövege a következő:

„Én Kamuti Farkasné Jaszbriny Sophia, adom tuttara mindeneknek, hogy 1657. esztendőben, 19-ik napján novembernek itt Colosváratt hid utczában az Linczegh János házánál attam pinzen egy néhány könyvet Tót eőrben lakó Cseffei Lászlo uramnak, melynek az árát fel is vöttem, hat forintot el is költöttem benne, a másik hat forintyát most vöttem fel, azaz vöttem tizenkét magyar forintot fel eő kglmitűl, az könyvek penigh ezek rendel: 1. *Aemilii Dusi de conservanda Valetudine,* kicsiny fekete könyv. 2. *Pitacer* (?) fekete könyv, irot mind. 3. Egy Vocabulas uton budosó deáknak való egy nehány nyelven. 4. Egy *Dictionarium* deákul is, magyarull is megh vagyon 5. *Egy példabeszédes* versekkel irot kis könyvecske. 6. *Crooklim (igy)Doctoros* könyv. 7. *Andreas Cisalpinus* az pápának irta, egy keskeny lapos könyv. 8. *Babtista Porta* kettő is aprot, (?) egy autor. 9. *Codicilli Rajmulli* viselt szakadozott könyv. 10. *Arábiai ábécés* könyvek

[1] Az erdélyi Múzeum-egylet. Bölcselet-, Nyelv- és Történelemtudományi szakosztályának kiadványai. III. kötet 2. füzet 206—208 l.

egyik siriai, másik arabiai ábécék. Ezekért az megh nevezet könyvekért veöttem fel tizenkét magyar forintot Tót eőrben lakó Cseffey László uramtul, szükségem lévén az kölcségre, evictiót is veszek fel, örök áron attam ezeket eő kglminek, ha penigh az uram meg találna jönni az hadbul, adgya megh ezt a tizenkét forintot Cseffey László uramnak, mert külömben senkinek nem tartozik Cseffey Lászlo uram adni, meghadni, az teöb könyveket peniglen, egy láda teli lévén, mind megh atta, vissza atta éppen, én el is vitettem, melyrűl adom ezt az levelemet Tót eőrben lakó Cseffey László uramnak bizonságul, ilyen személyek eleőt, ugy mint Ozdi Thamas uram az doctor, 2. Brassai Soiz Pal colosváricentum Pater, 3. Szegedy Gábor de Ipp nemes személy. 4. Simon Vajda orbai nemes személy, privilegiátus, kezem irásával pecsétömmel edgyütt confirmáltam, attam ez levelemet az felyül megh irt 1657. die 19 Nouembris.

Én Kamuti Farkasné Jiasbrini Sofi aszoni (P. H.) Én Szegedy Gábor Ipon lakó nemes személy m. p. (P. H.) Simon Vajda Orbay nemes (P. H.) Én brassai Sois Páll kolosvari centum pater (P. H.) Kivül: Cseffei Uram vet 12 forinton Egy nehány könyvet. 1657.

— **Múzeumi könyvtári tisztviselők buvárlatai 1885-ben.** A Nemzeti Múzeum könyvtári tiszviselőiből a mult nyáron *Majláth* Béla könyvtárőr a bécsi cs. kir. udvari könyvtárban, a cs. kir. udvari levéltárban, a cs. kir. hadügyministerium levéltárában, a bécsi cs. kir. udvari Múzeumokban, az Albertinában és az erdélyi könyvtárakban és levéltárakban kutatott, *hol Budavárának 1686-ik évi visszafoglalására vonatkozó irott és nyomtatott emlékeket keresett* a főváros által rendezendő 1886-iki történelmi kiállításra. *Csontosi* János segédőr a prágai főkáptalani, a schlackenwerthi városi, a görliczi városi, a dresdai bibliographiai Múzeum, a weimári nagyherczegi, a casseli országos, a göttingai egyetemi, a hallei egyetemi és a stuttgarti királyi könyvtárakban folytatta kutatásait a *magyarországi vonatkozású középkori kéziratok és Corvin-codexek felderítésére. A prágai főkáptalani könyvtár* középkori kéziratokban igen gazdag. A könyvtár eredete az érsekség alapításával egykorú, kéziratainak száma a 2000 kötetet meghaladja. Ezekből mint elsőrendű ritkaság kiemelendő: *Sz. Márk evangeliuma latin nyelven unciális betükkel,* valószinüleg

a VIII. századból, *egy arany evangeliarium a XI. századból*, továbbá több fényes kiállítású képes kézirat, köztük; *„Speculum humanae Salvationis"* és *„Apocalypsis"* a XIV. és XV. századból. A hazai vonatkozású középkori kéziratokból különös figyelmet érdemelnek a következők : *a) Joannis de Zredna Episcopi Waradiensis Epistolae praecipue de rebus Hungariae.* Ivrétű papirkézirat a XV. századból, lombozatos lapszéli diszítésekkel és initialékkal; az *Ivanics Pál* által Vitéz János leveleiből összegyűjtött, s a bécsi császári udvari könyvtárban levő eredeti levelező könyvnek egykoru másolata, mely mint formulás könyv valószinűleg a cseh Cancellaria számára készült s ekkorig csak Palacky által említve, de sem hazai, sem külföldi tudós által felhasználva nem volt (Sign. G. 20.) *b) Satyra in Carmen detractorium in Sigismundum regem Hungariae. XV. sz. (Sign. Nr. 50.) c) Pii II. Epistolae duae ad regem Hungariae. XV. sz. Pap. (Sign. Nr. 39. d) Wladislai regis Poloniae epistolae duae ad Sigismundum Imperatorem. XV. sz. Pap. (Sign. On) e) Sigismundi Imperatoris vita.* XV. sz. Pap. (Sign. On.) Ezek egytől egyig ki vannak adva. *f) Jacobi de Marchia* [1] *Sermo de octo periculis inducent. ad poenitentiam. Sermo duplex de confessione.* XV. sz. Pap. (Sign. O. 47.) A könyvtáron kívül a főkáptalannak gazdag levéltára is van, melyben az árpádkori és anjoukori királyoktól és királynéktól, továbbá Zsigmond, Mátyás és II. Ulászló királyoktól találunk eredeti okleveleket. A XIV—XV. századból eredeti levelek vannak: *Gentilis* bibornoktól, az esztergomi érsekség és káptalantól, *Boldizsár* szirmiai püspöktől és *Rangoni* Gábor egri püspöktől. A XVII. századból több történeti becsű levél található Bethlen Gábortól, Péchy Simontól, Thurzó Imrétől, Rákóczy Györgytől, Thökölyi Imrétől és másoktól. Ezekből a régibb okleveleket felhasználta Palacky és Emler, a XVII. századbelieket pedig Gindely. — *Schlackenwerthben* a városi archivumban sz. Hedvig legendájának egy XIV. századbeli képes kézirata őriztetik, mely számos illustrácziói miatt nemcsak kiváló műtörténeti, hanem costumtörténeti fontossággal is bir s a schlackenwerthi piaristák adományából a szerzet itt levő társházának 6000 kötetből álló könyvtárával együtt került a város

[1] Mátyás király idejében szegedi guardián.

tulajdonába. E kézirat Szilézia középkori történetére nézve fölötte becses s az elsőrendű ritkaságokhoz tartozik. Reánk nézve főleg costumtörténeti szempontból bir fontossággal, mert a tatárjárásra s sz. Hedvig életére érdekes illustrácziókat tartalmaz, melyek az árpádkori királyok iconographiájához és a magyarországi XIV. századbeli viselethez adalékot szolgáltatnak. Ezen illustrácziókból Csontosi János tiz jellemző lapot a Nemzeti Múzeum számára lefényképeztetett s a codexet tüzetesen megvizsgálta. Ez ívrétű hártyán missale betűkkel két hasábon van kiállítva, 1353-ban készült s egy vastag kötetet tesz ki. A szöveget számos jellemző illustráczió diszíti, melyeknek izlése a sz. flóriani XIV. századbeli lengyel eredetű *Psalterium,* továbbá a krakkói „*Psalter Pulavsky*“ és a sárospataki „*Biblia*“ illustraczióval sok közös vonást mutat fel. A kézirat sz. Hedvignek nagyobb és kisebb legendáját tartalmazza s provenientiájáról a következő colophon nyújt tájékozást: „*Explicit legenda major et minor de sancta Hedvigi anno domini millesimo trecentesimo quinquagesimo tertio consummata. Comparata autem per inclitum ducem dominum Ludovicum ducem Silesie et dominum Legniczensem in honorem beate Hedvigis quondam ducisse Silesie tociusque polonie. Scripta est autem per manus Nicolai Pruzie foris ciuitatem (sic) Lubyn. Quam qui legerit uel audierit in benedictione recipiat nomina supradictorum, ut cum omnibus fidelibus defunctis vitam habeant sempiternam.*“ A kéziratot Borowszky egy önálló monographiában ismertette, melyben a legnevezetesebb illustraciókról szines hasonmásokat közölt, de irodalmunkban ekkorig még ismertetve nincsen. — *Dresdának* számos nevezetességei között kitünő helyet foglal el a „*Klemm-féle bibliographiai Múzeum*“ mely a maga nemében az egész világon egyedül áll, s Dresdának méltó büszkesége. E Múzeumot egy gazdag magánzó, a még most is élő Klemm úr, a régi nyomdászat termékeiből oly czélból alapitotta, hogy ebben az európai nyomdák legrégibb és legnevezetesebb emlékeit lehetőleg teljesen egyesítse s a szakférfiaknak a nyomdászat történeti fejlődésének tanulmányozására gazdag anyagot szolgáltasson. E Múzeumban összpontosítva találjuk a legrégibb és legnevezetesebb nyomtatványokat a kezdetleges fametszetektől kezdve a legkifejlettebb mozgó betűig és könyvdíszig; a Donatusoktól kezdve Guttenberg, Fust, Mentelin,

Egestein és más elsőd nyomdászok termékeiig; s a XVI. századbeli jelesebb nyomdák termékeitől kezdve a XVII. századbeli hazai nyomtatványokig. Itt vannak: *Guttenberg Bibliája, Fust Psalteriuma, Rationaléja és Bibliája, Boner Edelstein*-a, *a subjacoi Cicero* és más elsőrendű bibliographiai ritkaságok, melyeknek mindenike egy egész vagyont képvisel. E Múzeum a bibliographra és nyomdászat-történészre nézve valóságos kincses bánya, hol lehetőleg teljesen, összpontosítva találja azon ritka nyomda zsengéket, melyeket ekkorig csak elszórva Európa különböző könyvtáraiban sok fáradsággal és költséggel külön-külön tanulmányozhatott. A gyűjtemény nagy áldozatkészséggel és ügyszeretettel van összeválogatva, ekkorig Berlinben és Lipcsében volt huzamosabb ideig kiállítva s 1884-ben igen tanulságos ismertető catalogus jelent meg róla. Csontosi a gyűjteményt részletesen tanulmányozta s a magyarországi ritkább nyomtatványokat jegyzékbe vette. Ez utóbbiakból különösen a brassói XVI. századbeli ritka nyomtatványok érdekesek, melyekből a Múzeum igen jól föntartott példányokat bir; továbbá egy beszterczebányai XVI. századbeli latin nyomtatvány, mely unicum s ekkorig csak egyetlen egy példányban, itt a Múzeumban maradt fönn. Czíme: *Jacobi Pribiceri : Tractatus de Cometa qui sub finem anni a nato Christo 1577. conspectus est* continens simul brevem eamque generalem expositionem de causis cometarum conscriptus a Jacobo Pribicero. *Novisolii Excusum in officina Christophori Sculteti Anno M.D.LXXVIII. 4°.* 14 számozatlan levél. Ezen gazdag gyűjteményt a szász kormány az idén 400,000 márkáért az ország számára megvásárolta s Lipcsében, a német könyvkereskedés metropolisában, egy *országos könyvipar-múzeumot* alapít belőle, mely egy felsőbb könyvipar-iskolával összekötve, hivatva lesz a bibliographiai és nyomdászati ismereteknek világszerte lendületet adni s idővel egyesítendi magában a régi nyomdászvilág összes emlékeit. — *Görlitzben,* Lusatia fővárosában, a Milich-féle városi könyvtár gazdag kézirat-gyűjteményében dr. *Wenzel Gusztáv* nagyérdemű tudósunk évekkel ezelőtt egy ismeretlen *Janus Pannonius* codexet fedezett fel, s ezt az Akadémia számára lemásolta. E felfedezés s a könyvtár kéziratairól megjelent catalogus gazdagsága felhivta a hazai szakférfiak figyelmét a könyvtár hungaricáira, melyeknek megvizsgálása Csontosi feladatát képezte.

A könyvtár körülbelül 20,000 kötet nyomtatványból, *800 kötet kéziratból* és 100 incunabulumból áll. A kéziratok közt a középkori codexek száma jelentékeny. Ezekből kiemelendők *6 példány Schwabenspiegel* és *Landrecht,* köztük egy nagy folio kötet 1387-ből igen szép miniatürökkel, továbbá *Dante, Petrarca* és *Boccaccio* illustrált codexei több példányban és latin classicusok csinos kiállítású codexei a renaissance idejéből. Corvin- vagy Vitéz-codex nincs a gyűjteményben. Más magyarországi vonatkozású kéziratok száma azonban igen jelentékeny. Jegyzékök a következő: 1. *Cencius Romanus:* Oratio ad Imperatorem Sigismundum. Ascendit ad coelos serenitas tua et omnes reges terrae gloriam tuam. Papir kézirat XV. századból. 2. *Correspondenz der* durch die Gegenreformation der Jesuiten *aus Ungarn vertriebenen Evangelischen Emigranten* mit Magr. Lani in Leipzig. 3 Bände fol. min. (1675—1700-ig 515 eredeti levél latin német és cseh nyelven). 3. *Excerpta ex Severino Sculteto rectore Scholae Bartphensis* de Historia certaminum Sacramentariorum in Hungaria. Papir k. XVII. sz. 4. *Lani Georgii* Περι τον μεγαλον μαρτυρος βοηδοντος. Ascepsis historica de prarallelismo marytrum Hungariae ad Triremes condempnatorum cum martyribus primitivae Ecclesiae. Indultu amplissimae facutatis philosophicae, pro loco in eodem obtinendo censurae priori. A Georgio Lani Hungaro exule subjecta A. D. 1677. 4⁰. Papir. 5. *Eiusdem* Meletema theologico historicum de origine et progressu mochanatus. Papir k. 1690-ből 4⁰. 6. Eiusdem Disputatio de Conciliis. Papir k. 1699-ből. 7. Eiusdem Brevis et accurata delineatio secte Jesuitarum. Pap. 1684-ből. 8. Eiusdem Innocentia evangelico Hungarica Pastorum ecclesiae et scholae rectorum utriusqe cum Augustanae et Helveticae confessionis in Actis Posoniensibus judiciorum delegatorio — extraordinariorum semel Tyrnaviae, bis vero Posonii contra eiusdem diversis vicibus et locis ab anno Christi 1672 usque ad annum 1674 habitorum declarata et publicae luci exposita a. 1675. — Papir k. 22 l. 9. *Legenda de S. Elisabetha,* de vita et moribus et morbo miraculoque beate Elisabeth — honor et gloria per infinita secula seculorum Amen. Papir k. XV. sz. 10. *Literae et epistolae ad res Ungariae Ecclesiasticas saec. XVII. pertinentes.* Literae Comitis a Suis ad senatum Carponensem. Non pendet victoria ab humano capite desuper datur. Pap. XVII. sz. 11.

Mathias rex confirmat privilegia Civitatis Gorlicensis de a. 1474. Copia S. XVI. 12. *Mathias König v. Ungarn* und Böhmen Friedenstiftung zwischen den Städten Zittau, Lauben, Kamenz, als Klaegern und Görlitz als Verklagten d. a. 1489. Pap. XV. sz. 13. *Oratio Oratoris regis Ungariae* contra Turcos. Quo nomine serenissimi principes Contra fideles et ministros sacrosanctae ecclesiae Chiristianae etc. — Papir k. XV. sz. 14. *Relationes historicae nec non documenta praesertim rerum bellicarum in Ungaria et aliis terris gestarum ab a. 1550—1590.* Papir. XVI. sz. Eredeti tudósítások. 15. *Relationes rerum bellicarum in Hungaria* et finitimis regionibus inde a mense junii 1585 usque ad mensem Martii 1595 gestarum. Papir XVI. sz. Eredęti tudósítások. 16. *S. Martini Episcopi Vita.* Papir XV. sz. (1450). 17. *Joannis Kalinka* Aliquot Annorum Qualitates. Nova, aliaque quaedam singulari notatione observatione dignissima facta, quae circa Novisolium Bizterciorum montanam regiam atque liberam Regiam Hungariae Civitatem plerisque in locis acciderunt breviter simplicissimo carminis genere enarrantia. Auctore Joanne Kalinkio Rosenbergensi Opus Gasparo Illésházy dedicatum a. 1628. Pap. k. XVII. sz. 18. *Brevis Delineatio sumpti supplicii de duobus primis Evangelicis in Montanis Hungariae Religionis orthodoxae propagatoribus.* Anno Renati Evangelii 13. Christi vero 1527. 19. *Török imakönyv* német történeti jegyzetekkel, melyek a törökök magyarországi dolgaira vonatkoznak. Czime: Acta Hungarica. Pap. XVII. sz. 20. *Török imakönyv.* Az első lapon ezen feljegyzés olvasható: Anno 1686 ist die Stadt Offen eingenommen worden, so habe ich dieses Buch zur Beuthe bekommen 1686. 21. *Bartholomeus Sculteti*, hires görliczi astronomushoz és mathematicushoz intézett eredeti hadi jelentések, Zeitungok és tudósítások a világ minden részéből 1550—1600-ig. Ezek közt igen sok a magyarországi eseményekről és csatákról írt eredeti tudósítások a XVI—XVII. századból. Igy vannak: tudósítások (Zeytungok) Szathmárból 1565-ből, továbbá Kassa, Pozsony, Esztergom, Győr és más magyar városokból és Erdélyből. Ezen, a világ minden részéből érkezett tudósításokból szerkesztette Bartholomeus Sculteti, az általa kiadott naptárakban az évi prognosticont és judiciumot. — Mind ezen kéziratok szakférfiaink által ekkorig még nincsenek felhasználva s a görliczi könyvtár azokat tudósaink

használatára a fővárosi közkönyvtárak utján bizonyos időre bármikor átengedni kész. — *Weimarban* a nagyherczegi könyvtárban, mely körülbelül 190 ezer kötetből áll s magyar történelmi forrásmunkákban, XVI—XVII. századbeli magyarországi Zeytungokban és *két magyar XVII. századbeli unicumban gazdag*, (melyekről más helyen szólunk), egy XV. századbeli kézirat volt megvizsgálandó, melyet *budai Newman Farkas 1478-ban másolt*. Ez II. Piusnak Mahomet török császárhoz írt levelét tartalmazza, 4-edrétben papiron van kiállítva s magyarországi másolója miatt bir fontossággal. — E kéziratot Csontosi tüzetesen megvizsgálta, colophonjáról fényképmásolatot vett a múzeumi könyvtár fényképmásolatgyűjteménye számára, s azt a magyarországi középkori könyvmásolók, betűfestők és szövegjavítok monographiájában, mint facsimilét fogja felhasználni. E kéziratban van egy érdekes culturtörténeti levél a XV. századból, melyben N. beszterczei lelkész N. esztergomi kanonokhoz és sz. Tamásról czimzett préposthoz intéz egy pap érdekében, kit bizonyos egyházi javadalomra ajánl. A levelet más helyen közölni fogjuk. Ezen kéziraton kivül még a következő magyarországi vonatkozású kéziratok említést érdemelnek: 1. *Eberhardi Windecken*. Legenda oder Historia vom Kaiser Sigismunden vom J. 1386—1440. Pap. XV. sz. (Ki van adva.) 2. *Litterae Stephani Bathor Wayvodae Transilvaniae ad regni Poloniae Ordines cum ab eis rex Polonie electus esset. Ex Alba Julia d. 10. Junii 1586.* (Ki van adva) 3. *Joannes Rothe: Das Leben der heil. Elisabeth in Wersen*. Pap. XV—XVIII. sz. (Ki van adva). 4. *Legenda de S. Elisabetha,* versben és prósában a XV. századból. 3 példány. Weimar nevezetességei közé tartozik a nagyherczegi állami levéltár, mely a levéltári tudomány mai követelményei szerint épült, s az első levéltár, melyet Németországban belga rendszer szerint építettek. A levéltár egy park közepére van építve, s imposans, egészen szabadon álló épületből áll, mely belülről négy emeletes sínplafondokkal, illetőleg vasconstructióval bir s igen czélszerűen van berendezve. Az épület tervezete, valamint a belső berendezés dr. Burckhardt levéltárnoknak érdeme, ki ez időszerint a levéltár élén áll. A levéltár világos, szellős, száraz, tűzmentes, s emelő gépekkel, vizvezetékkel és telephonnal is el van látva. Hivatalos helyiségei kényelmesek s a kutató közönség számára egy külön dolgozó

terem van berendezve. Az itt található magyarországi vonatkozású kéziratok a következők: 1. *Nachricht von* den Grausamen und tyrannischen Handlungen des *Dracul in Vngarn. 1456.* 2. Auszug des Berichtes vom Landmarschal v. Österreich Georg von Pottendorf an die Königin Leonore und die Räthe zu Wien über seine Sendung zum König Mathias von Vngarn die beiderseitigen Verhältnisze betreffend 1467. 3. Schriften betz. die Beilegung der Irrungen zwischen Böhmen, Ungarn und Polen durch zusammenkunft der beiderseitigen Abgeordneten in Troppau und Benischau. 1469—71. 4. Schriften bezüglich der Verlobung und Vermählung des Königs Mathias von Vngarn mit Beatrix Tochter des Königs Ferdinand. 5. Schriften betz. der Theilnahme der Churfürsten Ernst von Sachsen an den Unterhandlungen zwischen den Vngarn und Pohlen auch Vngarn und Böhmen 1474—75. 6. Vertrag zwischen dem Könige Wladislau von Böhmen und dem König Mathias von Vngarn wegen des Königreichs Böhmen zu Brünn aufgerichtet. 7. Des päpstlichen Botschafters Ursini design. Unterhändlers zwischen dem Kaiser und dem König v. Ungarn Meldung von der Rüstung des Papstes gegen die Türcken im falle gleicher Rüstung Ungarns und Deutschlands 1481. 8. Beschreibung Bernhardt von Miltitz von der Erstürmung Stuhlveisenburg's durch König Maximilian und den Anstalten des Königs Georgs von Böhmen den König Maximilian aus Ungarn verdrängen zu wollen 1490. 9. Bündniss zwischen dem Papst Alexander, König Maximilian, Ferdinand und Elisabeth von Castilien Venedig und Mailand 1495. 10. Schriften betz. die Krönung des Königs Ludvig von Vngarn und Böhmen und dessen Gemahlin Marie und des Konigs Ludvig von Vngarn s. a. 15. Schriften betr. die Zusammenkunft des Königs von Ungarn und des Erzherzogs Ferdinand von Österreich s. a. 12. Gründlicher Bericht über die Verhandlungen des Königs von Ungarn und Böhmen mit Caspar Pflug Herrn von Rabenstein s. a. 13. Schriften betref. das Verhältnisz Hieronymi von Lasco zum König Johann von Ungarn 1528. 14. Schreiben des Türkischen Kaisers an den König Johann v. Vngarn 1537. 19. Schriften betr. die Krönung Königs Rudolf II. in Preszburg als König von Ungarn 1572. 14. Uiber die heilige Elisabeth Landgräfin von Thüringen geboren in Ungarn Lebensnachrichten, (1207—1231) Ihr Grab in

Marburg, ein Stab aus lhrem Bette geschnitzt etc. Sine Anno. — Mindezeknek nagy része ki van adva, de egy rész még felhasználva nincsen. *A casseli országos könyvtár* magyarországi forrásmunkákban hasonlóképen gazdag. Kéziratgyűjteményéből mint elsőrendű bibliographiai ritkaságok kiemelendők: 1. *Egy XI. századbeli aranyos Evangeliarium illustracziókkal.* 2. *Egy növénykönyv a XII. századból illustracziókkal.* 3. *Német passiójáték hangjegyekkel* a XIV. századból. 4. *Német verses krónika* a XIV. századból. 5. *Héber sz. irás mazorákkal* a XII. századból. 6. *Petrarca* a XV. századból kitűnő illustracziókkal és a mit palaeographiai szempontból különösen ki kell emelnünk: 7. *Lexicon Tironianum,* melyet a szakférfiak Kopp kiadásából ismernek. A magyarországi vonatkozású kéziratokból első helyen ki kell emelnünk: *sz. Erzsébet legendáit,* melyekből a könyvtár nyolcz példányt bir; ezek közt van két olasz is következő czímmel: *„Il primo et secondo libro di Madrigali nuovamente composti dalla Principessa Elisabeta Landgravia d'Hassia.* 2. *Canzonetti nuovamente composti dall Principessa Elisabeta Landgravia d'Hassia*; továbbá a Litterae Erditorum kötetében *Diószegi János, Czúzy János* és *Máday* levelezéseit a marburgi egyetemi tanárokkal és costumtörténeti szempontból *egy igen becses XVI. századbeli kéziratot kitünő török jelmez illustrácziókkal.* Czíme: Abbildungen Türckischer Kleidung und Gewohnheiten in einer Sammlung sauberer illuminirter Gemälde. Ivrét. Török császárok, pasák, katonák, férfiak és nők jelmezes arczképeivel. Még egy fényes kiállitású *Koránról* kell megemlékeznünk, mely Budavárának 1686-iki visszavétele alkalmával tett zsákmányból került Casselbe s búcsút veszünk e 200,000 kötetből álló könyvtártól, melynek administratiojából midőn kiemeljük azt, hogy írott catalogusait Wertheim szekrényben őrzi, ide igtatjuk még a magyarországi vonatkozású kéziratokból a következőket:

1. Libellus memorialis super negotiis in Transilvania peragendis, jussu S. R. Mattis Sueciae etc. Consiliario eius secretiori Dn. Paulo Strassburgh datus die 29. Aprilis A. 1631. Instrumentum originale cum authographa Gustavi Adolphi subscriptione eiusque sigillo appresso, hac cum epigraphe: Gustavus Adolphus D. G. Suecorum, Gothorum, Wandalorum Rex M. P. Finland.

Humillima relatio, de negotiis in Transylvania peractis S. R. Mattem Sueciae etc. Sine dato, ad Christinam Reginam.

Succincta Relatio de byzantino itinere ac negotiis in Otomanica aula peractis, nec non praesenti facie et statu orientalis imperii etc. Per Paulum Strassburgk, an. 1634.

Joachimi Rusdorfii nobis Germani literae de republica ad diversos Reges, Principes etc. etc. 4 voll. fol.

Insunt: Ad Gabrielem Bethlen, *a)* Londoni 16. cal. Jul. 1624, *b)* ibid. idus Januar 1625, *c)* ibid. 6. April 1625, *d)* Salisburgi 7. cal. November 1625, *e)* Kinigstonii, idus Novemb. 1625, *f)* Londin 3. non. Decembr. 1626, *g)* Hagae 4. Idus Januar 1628. — Ad Stephanum Bethlen. Londini. Idus Jun. 1624. — Ibid. 6. kal. Februar. 1625. — Ad Petrum Bethlen. Hagae, prid. non. Januar 1628, et ibid. non. Januar 1628. — Ad Albertum Molnár, theologum Hungarum. Londini 16. cal. Jul. 1624, et ibid. non. Januar 1628. — Ad Paulum Strassburgk in negotio Transylvaniae epistolae novem; sed quarta copiosissima licet ad legatum in rebus aulicis instituendum, nihil prorsus continet, quod ad Hungariae aut Transylvaniae historiam pertineat.

A göttingai egyetemi könyvtár Németország legrendezettebb és leggazdagabb könyvtáraihoz tartozik, hol a szakférfiú könyvtártani és bibliographiai tekintetben sokat tanulhat. *Könyveinek kötetszáma a félmilliót meghaladja*, melyek mintaszerűen vannak rendezve. A könyvtár egy monumentális, egészen különálló épület-csoportból áll, melynek fele része modern, belga rendszer szerint, a könyvtártudomány legújabb vívmányainak felhasználásával épült s vasszerkezetű berendezéssel, czélszerű szekrényekkel, emelőgépekkel, tűzbiztonsági lépcsővel, vízvezetékkel és telephonnal bir; fele része pedig, egy régi templom hajójából és mellékhelyiségeiből áll, melyek könyvtári helyiségekké czélszerűen vannak adaptálva s az új könyvtári épülettel oly szoros kapcsolatba hozvák, hogy a két épület közti közlekedés semmi kivánni valót nem hagy fönn. A könyvtár hivatalos helyiségei, dolgozó és olvasó terme a legczélszerűbbek a mit ekkorig láttunk. S hogy Németországban is mily nagy súlyt helyeznek az illetékes körök e könyvtárra, mutatja azon körülmény, hogy dr. Lepsius halála után a berlini királyi könyvtár élére dr. Wilmans göttingai könyvtári igazgatót hívták meg, s tőle a könyvtár regenaratióját várják. Azt minden

túlzás nélkül constatálhatjuk, hogy a könyvtárban a magyarországi forrásmunkák és régi magyar ritka nyomtatványok oly arányban vannak képviselve, mint a m. t. Akadémia könyvtárában. A „Monumenta Vaticana" mind a két kötete látogatásunk alkalmával már be volt kötve és lajstromozva, a m. t. Akadémia legújabb kiadványai pedig már mind be voltak osztva helyeikre. A hazai vonatkozású kéziratokból reánk nézve a következők bírnak fontossággal: 1. *Aristoteles Liber Physicorum* per Joannem Argyropilum traductus. Corvin-codex. Ismertette először dr. Gebhardt O. a Centralblatt és a Könyvszemle 1884-iki folyamában. 2. *Tractatus noviter collectus secundum stylum modernum de processu judiciario magistri Joannis de Buda Archidiaconi Barsiensis et Canonici in Ecclesia Strigoniensi.* Papirk. XIV. sz. 40 levél. Érdekes hazai formuláskönyv, különböző egyházi formulákkal. Ismeretlen és kiadatlan. A bécsi udvari könyvtár Budai János XIV. századbeli Rationalejának, mely tudomásunk szerint elveszett, pendentja. Colophonja a következő: „*Qualiter autem finitus est iste processus iudiciarius secundo die festi b. Martini confessoris per Thomam de Pyeschan collegii pauperum Christi* .... per magistrum Io. de Buda archidiaconum Borsiensem et Canonicum in Ecclesia Strigoniensi; studentem primum deo gratias. E Budai Jánosról ismeretes, hogy az esztergomi „Collegium Christi"-t alapította. 3. Vorstellung und Deduction der Rechte der Evangelischen augsb. Confession und ihrer freien Religionsübung an die Kaiserin Königin nebst Klage über die Bedrückungen mit denen sie verfolgt werden. 4. Joannis Burii micae historico-chronologicae Evangelico-Pannonicae anno 1685 in ordinem redigi coeptae. 5. Acta Comitiorum regni Hungariae posoniensium 24 Maii 1765 finitorum. 6. Anmerkungen über sämmtliche in den Königreich Hungarn befindliche Comitate cum annexis provinciis, mit Vorstellung wie weit ein jedes derselben in Länge und Breite sich erstrecke, dann was es mit eines jeden Erträglichkeiten, Naturalien, Politicis und Religion der Unterthanen für eine Beschaffenheit habe. Beschrieben A. 1746. 7. Wolfgangi Bethlen rerum Transiluanicarum liber XI—XVI. Liber XI. initio et post pag. 41. mutilus. 8. Anonymi Sententia consiliaria in causa pacis cum Hungaris exeunte Februario anno 1606. 8. Tabulae pacis inter Ferdinandum et Johannem reges. Dat. Wratislawiae anno 1538

10. Junii. 9. Articuli Comitiorum posoniensium pro festo beati Lucae Evangelistae anno 1548 congregatorum. 10. Ludovici II. literae donationales, quibus Georgio Marchioni Brandenburgico ducatus Opolieusem et Ratiborensem confert. Datum Ofen Montag nach Galli 1524. 11. Procuratorium regis Ferdinandi ad Turcam de tractanda pace. Dat. 19. dec. 1544. 12. Ordinationes circa feudorum administrationem missae in Hungariam. Anno 1548. 13. Beati Widmani Explanatio compendiosa sive Enunciatio Juris, Quod Ferdinando Romanorum regi, Hungariae quoque et Bohemiae regi etc. ad regnum Hungariae jus competit, ad Ambrosium Widman. Dat. Meyeringen Nono Kalen. Septemb. 1531. 14. Protocollum Correspondentiarum supremi Turcarum Vezirii cum praecipuis Europae aulis 32 annis habitae. Vol. I. 1644—1676. Vol. II. 1676—1686. 15. Correspondentia Hungarorum: Georgii Festetich a. 1802., Joannis de Horváth a. 1790. Josephi et Michaelis Lenhossék a. 1805. et Samuelis Teleki a. 1799. et aliorum. 17. Rationes Sandschakatuum Arad et Chanad anni 960. (Defter-féle.) 18. Epistolarium Turcicum. 3 kötet. 19. Catalogus scriptorum de rebus omnis generis Hungariae quas asservat Godofr. Schwarz. 20. Grubers Uebersetzung des spanischen Manifestes betr. den durch den Verzicht der Königin Anna nunmehr wirklich durch Austerben der männlichen Linie eingetreten sein sollender Rückfall der beiden Königreiche Ungarn, Böhmen und Spanien. Másolat. 21. Oratio pro rege Ungariae in Conventu mantuano habita. Pap. k. XV. sz. Ezen kéziratoknak egy része ismeretes s a m. t. Akadémia kézirat-gyűjteményében le van másolva, de a másik rész még felhasználva nincsen. Ez utóbbiakat Csontosi tüzetesen megvizsgálta. *Halléban* az egyetemi könyvtár épülete és berendezése érdemel figyelmet. E könyvtár az utolsó évtizedben szintén belga rendszer szerint épült s a szakférfiak előtt mint mintaintézet ismeretes. A könyvtár dr. Hartwig Otto hallei főkönyvtárnoknak alkotása, ki azt egy parkban igen czélszerűen, aránylag olcsón, 300,000 márkáért, 400,000 kötet befogadására épitette. Ez idő szerinti állománya 200,000 kötet nyomtatvány s néhány száz kötet kézirat, melyek közt a magyarországi vonatkozású kéziratok száma igen kevés. A könyvtár az újabbkori könyvtártani technika minden vívmányát egyesíti magában, de minden fölösleges fényűzést

nélkülöz. Könyvtárnoka, egyuttal a lipcsei „Centralblatt für Bibliothekswesen“ szerkesztője, ki mint bibliographus, könyvtárnok és administrator a legkiválóbb németországi szakférfiakhoz tartozik s dr. Lepsius halála után a berlini királyi könyvtár igazgatói állásának betöltésénél dr. Wilmans mellett, dr. Barack és dr. Dziatzkoval együtt szintén combinatióba vétetett. A *stuttgarti királyi nyilvános könyvtár* az utolsó két évtizedben szintén belga rendszer szerint épült s fél millió kötet befogadására van tervezve. Épülete monumentális, berendezése fényes és czélszerű, lépcsőháza pedig szépségre nézve a müncheni királyi könyvtár lépcsőházával vetekedik. Mint a németországi könyvtárakban átalában, úgy itt is az administrativ teendők a tudományos szakfoglalkozásoktól el vannak különítve s a könyvtár különböző természetű gyűjteményei egy-egy szakférfiú vezetése alatt állanak, ki magát egészen szakmájának szenteli s ez irányban fejt ki hivatalos és irodalmi tevékenységét. Hogy pedig a könyvtár tisztviselői egymás működéséről tájékozva legyenek, a könyvtári felügyelőség a főtisztviselőkkel *minden hónapban egyszer* értekezletet tart, melyben minden szak-őr a maga szakmájáról jelentést tesz és pedig nemcsak arról, a mi hivatalos állásában történt, hanem arról is, hogy mi történt e téren a szakirodalomban, és mi alkalmazható ebből a könyvtár viszonyaira. Ily értekezletek igen tanulságosak s a könyvtárnokok képzésére úgy, mint a könyvtár rendszeres előhaladására nagy befolyással vannak. Itt vitatják meg az elvi kérdéseket és az időközben felmerült concret eseteket, hoznak érdemleges határozatokat, melyek aztán a könyvtárban zsinórmértékül szolgálnak s a könyvtári szolgálati pragmaticát előbbre viszik.

A könyvtár egyik nevezetességét gazdag *bibliagyüjteménye* *képezi*, mely az európai könyvtárak közt *a legnagyobb* s a 10,000 kötetet meghaladja. A nyomtatványok kötetszáma 400,000-re megy, ezenkívül van 120,000 dissertatio, vagy 4000 incunabulum és 6000 kötetnél több kézirat. Ezekből a hazai vonatkozásúakat tudósainkból *Petrovics Frigyes, Tessedik György, Szeremley József* és *Rómer Flóris* tanulmányozták s egy részöket a m. t. Akadémia történelmi bizottsága számára lemásoltatták. Van azonban e könyvtárban *három fontos hazai vonatkozású kézirat*, melyekből az egyikről *Szeremley* József a „Sárospataki füzetek“ 1862-iki folya-

mában mint kétségtelen Corvin-codexről említést tesz, de melyről szakférfiaink ekkorig tudomást nem vettek, a másik kettőről pedig egyátalában semmit sem tudtak. E kéziratok: 1. *S. Augustini Expositio in Psalmos David a Primo usque LVII.* Kétségtelen Attavantes Corvin-codex a XV. századból, 2 czímlappal. 2. *Psalterium Hermanni Lantgravii Tvringiae.* Hártyakézirat a XIII-ik század elejéről, *II. Endre király és Gertrud királyné lapnagyságú arczképével.* 3. *Jani Pannonii Carmina.* Papirkézirat a XV. sz. Mint Janus Pannonius-codex ekkorig ismeretlen és felhasználva még nem volt. E három codexet Csontosi tüzetesen megvizsgálta s az első kettőnek jellemző lapjairól és kötéséről fényképmásolatokat vétetett a múzeumi könyvtár fényképmásolatgyűjteménye számára; átalában pedig egész tanulmányútjában oda törekedett, hogy a Nemzeti Múzeum könyvtárának a felsorolt külföldi könyvtárakkal tudományos összeköttetéseket szerezzen, ezáltal a hazai búvároknak külföldi kéziratok használatában a kutatást megkönnyítse és a külföldön szerzett tapasztalásokat itt a hazában értékesítse. — *Dr. Fejérpataky László* a M. Nemz. Múzeum levéltárnoka az 1885. év nyarán Bécsben, Admontban és Veszprémben tett levéltári kutatásokat. Bécsben a Múzeum pecsétlenyomat-gyűjteménye számára 44 galvanoplastikai úton készült lenyomatot szerzett, mely a múlt évben szerzett 92 darab régi királyi, káptalani, városi és főúri pecsétlenyomat-sorozathoz adva, a Múzeum e nembeli, jelenleg még kezdetleges gyűjteményét gazdag tanulmányi anyaggal bővítette. Az admonti sz. benedekrendű apátság levéltára, mely az 1865. évi nagy tűzvész által igen szenvedett, magyar szempontból sokat nem nyújtott. A levéltárnak jelenlegi legrégibb darabja 1143. év körül kelt. A régibbb oklevél-anyagból érdekes egy 1257-ik évi jún. 21-én kelt hártyaoklevél, melyben Liutoldus de Lembuch István szlavoniai bán és stájer kapitány előtt lemond egy, az admonti apáczák birtokához tartozó jószágról (Kiadva: Wichner, Gesch. des Stiftes Admont II. 337). Az oklevelen eredetileg négy pecsét függött; ezeknek ketteje elveszett, a másik kettőnek egyike István szlavoniai báné s meglehetősen ép. E különben ritka pecsét egy másik példányról lerajzolva br. Nyáry Albert heraldikájában VII. táblán 63 sz. alatt látható. Az újabb anyagból említésre méltó Zrinyi Miklósnak Preiner Boldizsárhoz 1545. nov. 4-én Csáktor-

nyából keltezett levele az admonti apátnak Zrinyi emberei által által Stigo körül történt letartóztatása tárgyában.

Gazdagabb anyagot nyújtottak az admonti könyvtár kéziratai, melyeknek többje már eddig is ismeretes volt. — Igy elég a 712. számu 165 leveles XII. századi kéziratra hivatkoznunk, mely a 119—126. leveleken sz. István király decretumát tartalmazza. [1] Az 1 A. jelzetü XI. századi bibliának 54-dik levelére, egy századdal későbbi kéz két, XII. századi magyar királyi oklevelet másolt le. A 13 számu XIV. századi Legenda sanctorum a magyar szentek legendáit is felöleli. De mint eddig nálunk ismeretlen kézírat, legkiválóbb érdekü a 800. számu codex, mely *Bartholomaeus de Thapolcha*-nak computusi szabályait, bécsi egyetemi előadások után készült compilátióit tartalmazza. Az 1385. évben befejezett kézírat végén kiváló érdekességű magyar oklevél-formulák találhatók. Ugy e formulák tartalma, mint a kézirat összeállítójának és leirójának magyar származása arra késztetnek, hogy e kézirattal bővebben foglalkozzunk, miként ezt e folyóirat jövő évi folyamában tenni is szándékozunk.

A veszprémi káptalan gazdag levéltára is bő tanulmányozási anyagot nyújtott. A régibb, II. Endre korát megelőző oklevelekből F. különösen kettőt vett vizsgálat alá. III. István é. n. (1170 körüli) oklevelét, melynek fényképmásolatát a N. Múzeum hasonnemű gyűjteménye számára meg is szerzé; és Imre király 1203-iki oklevelét. A későbbi korbeliekből kiemelendők Gentilis bibornoknak, a szentszék magyarországi követének 1311-iki kiadatlan oklevele, néhány oklevél a XIV. XV. századi királyi kanczelláriai praxis földerítésére és — a mi e folyóirat olvasóit kiválóan fogja érdekelni — a veszprémi káptalan kincseinek s ezek közt könyveinek is részletes és terjedelmes összeirása a XV. század első feléből. Ez összeirásnak a könyvekre vonatkozó részeit a jelen folyamban közöljük; a teljes jegyzék a Tört. Tár 1886. évi folyamában lát napvilágot.

A nevezett levéltárnok az 1885. év telén Rómában, az ottani levéltárakban, Fraknói Vilmos társaságában dolgozott a

[1] Felfedezte dr. Wattenbach W. 1849—50-iki tanulmány-utjában. Ki van adva.

Monumenta Vaticana Hungariae czéljaira. A vaticáni titkos levéltárakban a pápai számadások, tizedlajstromok Magyarországra vonatkozó XIV. századi részeit készítette sajtó alá. Ezen felül dolgozott a Datariának a Laterani palotában őrzött levéltárában, valamint a Rotának levéltárában is. Az elsőben, mely ez alkalommal először vált szélesebb körben hozzáférhetővé, kivált IX. Bonifácz pápának (1389—1404) regesta-kötetei foglalkoztatták, kijelölve a száznál többre menő kötetekből a Magyarországra vonatkozó bullákat. A Rota levéltára magyar szempontból kevesebbet nyújott, de tájékozást adott e gazdag levéltár anyagáról és berendezéséről. E levéltár voltaképen három nagy seriesből áll; az első csoportott a *Manuale* kötetek hosszú sora képezi, melyek 1440-től kezdve a legújabb korig szakadatlan sorrendben magukban foglalják a Rota törvényszéki naplóját, napról napra a jogeseteket, ezek különböző phasisait, a mint azok e legfőbb forum elé kerültek. A több ezerre menő Manuale-kötetekhez tartozik aztán a levéltár másik csoportja, mely a Rota előtt vitt pörök iratait, mellékleteit, a felmutatott okleveleket, szóval a pöriratokat tartalmazza. Ez óriási anyag évszám szerint van ugyan rendezve, de nem a pöriratok, oklevelek kelte, hanem a pör éve szerint. E berendezés nehezíti az áttekintést, mert csaknem minden pörben mutattak föl századokkal előbb kelt okleveleket, s így akárhányszor találunk XVII. századi pörökben XIII. századi mellékleteket. A levéltár harmadik főcsoportja a „Decisiones Sacrae Rotae Romanae.“ Kétségtelen, hogy a 6—8 termet betöltő levéltárból, ha annak átvizsgálására valaki elegendő idővel rendelkezik, hazánkra vonatkozólag még sok új fog kikerülni.

— **A múzeumi könyvtár kéziratgyűjteményének ez évi gyarapodásából** kiemeljük a következő kéziratokat: *Ajándékok:* 1. Collectanea ad historiam Comitatus Neograd. MS. anonymi Saec. XVIII. 4r. (Ajándékozta: Békey István nyug. miniszteri osztálytanácsos úr Budán.) 2. Hungarisch Cronica dem Herzog Rudolf IV. von Oesterreich dedicirt (1358—1365.) von Heinrich von Müglein. A pozsonyi ev. lyceum ismeretes XV. századbeli kéziratának másolata. (Másolta, a szöveget Kovachich kiadásával összehasonlította, a variansokat párhuzamosan megjelölte s az egész másolatot a Nemzeti Múzeum könyvtárának ajándékozta: báró Mednyánszky Alajos Rakoviczról.) 3. A debreczeni nemzet-

őrség története az 1848—49-ik évi magyar szabadságharcz alatt, írta Tamássy Károly úr, a debreczeni 12. számú nemzetőri század parancsnoka. Mst. Saec. XIX. 4r. (Ajándék: Balog Imre ügyvéd, Debreczenből.) 4. Az 1836-ki országgyűlési követek sajátkezű névbejegyzéseinek Albuma. XIX. sz. kézirat. 8r. (Ajándék. Eötvös Jenő úr Vásáros-Náményról.) 5. Petőfi Sándor négy sornyi emlékverse. Selmecz, 1841. April. 27. Sólyom Sándor aláírással. 1 lap. (Neumann Károly nyug. evang. lelkész ajándéka Aradról. Dr. Török Aurél budapesti egyetemi tanár úr közvetítésével.) 6. Specimina scripturae scholae Aug. Conf. Aszódiensis Gramm. Inclyto ac venerabili Senioratui Anno 1838 die 23. Junii exhibita. Pinxit Alexander Petrovits. (Petőfi próbaírása. (Ajánd. Koren István, nyug. ev. gymn. tanár Szarvasról. Dr. Török Aurel egyet. tanár közvetítésével.) *Vásárlások:* Kisfaludy Sándornak és Kazinczy Ferencznek főtisztelendő Ruszek József, hahóti apát úrhoz írt tudományos leveleik. 8r. 2. Drarium Diaetae regni Hungariae a. 1751. celebratae. Mss. Saec. XVIII. 3. Egervári Bálint Magyar Generalis Németbe Slenszhájm. A magyar játékszinhez alkalmaztatta Ihász Imre. 1794. 4r. XVIII. sz. kézirat. 4. Cynosura Juris Hungarici. Mss. Saec. XVIII. 8r. 5. Extractus Articulorum Diaetalium post separationem Principatus Transylvaniae a Regno et Regibus Hungariae ad usque praesentia tempora conditorum concinnatus. A. 1760. Mss. Saec. XVIII. 4r. 6. Antiquitatum Graecarum praecipue Atticarum brevis Descriptio, auctore Francisco Tsepregi. Mss. A. 1729. 4r. 7. Corinna vagy Olaszország. Irta M. Stael Horstein Francziából forditotta Bölöni Farkas Sándor. Hat részben XIX. sz. kézirat. 4r. — Ezen kéziratok a hazai történetíráshoz becses adalékokat szolgáltatnak s a múzeumi könyvtár kéziratgyűjteményét jelentékenyen gyarapítják.

— **A Magyar Nemzeti Múzeum levéltára** az 1885. évben letétemény és ajándék útján 495, vétel útján 1849, összesen 2344 darab oklevéllel, levéllel, 2 darab fényképpel és 9? darab pecsét-gyps-lenyomattal szaporodott.

E nagy szám örvendetesen bizonyítja a levéltárnak nag arányokban történő növekedését, mely miatt annak jelenle helyisége már-már szűknek bizonyúl.

De nem csak mennyiség, hanem minőség tekintetében i

lefolyt 1885. év egyike volt a legeredményesebbeknek a levéltár történetében.

A különféle módon szerzett accessiók körül kiváló nagy a mohácsi vész (1526.) előtti oklevelek száma, melyekből a Múzeum gyűjteménye nem kevesebb mint 421 darabbal gyarapodott; e tekintélyes számból 43 darab az Árpádok korára esik.

A lefolyt évben a letéteményezett családi levéltárak száma nem szaporodott; de ezeknek egyike, a gróf Rhédey-családé gróf Esterházy János szivességéből, ki e levéltárból hiányzó s eddig csak az elenchusokból ismert legrégibb oklevelek eredetijeit beküldé, teljessé tétetett. E beküldött 439 darab oklevélből 136 darab a mohácsi vész előtti időre esik; s ezek közt van a Rhédey-családnak egyik érdekes, 1466. évből való czimeres levele is.

A régi, Zsigmond király korabeli armálisokból, melyek közül Múzeumunk eddig mintegy 15 darabból álló gyűjteményt bírt, sikerült vétel útján két új darabot megszerezni 1418. és 1431. évekből; s ezzel e nembeli gyüjteményünk az elsővé vált az országban. A levéltárban felállított, mintegy 120 darabból álló armalis, és nemzeti levél-gyűjtemény vétel utján öt, XVI—XVIII. századi darabbal szaporodott.

Vétel utján szereztetett egy terjedelmes, jobbára a Bossányi-családot érdeklő levéltár is, melynek 1200 darabra menő tömegéből, száznál több oklevél való a mohácsi vészt megelőző időből. A levéltár anyaga jobbára Nyitra és egyes szomszédos megyék területére vonatkozik. Hasonlóképen becses egy másik szintén vétel utján szerzett, 275 darabból álló oklevél-gyűjtemény, melynek felénél több — 158 darab s közte 23 Árpádkori — való a mohácsi vészt megelőző időből. Ez oklevelek, mint általában az ily esetlegesen összehozott gyűjtemények, nem vonatkoznak egy családra, hanem jobbára egyes dunántúli családok levéltáraiból és szétszórt irataiból kerültek egybe. E gyűjteményben vannak a kőszegi szabó czéh XVII—XVIII. századi iratai is.

Az ujabb kori szerzemények közül kiemelendő Vetter Antal altábornagynok az emigratió legkiválóbb férfiaival, u. m. Kossuth Lajossal, Klapkával, Türrel, Pulszky Ferenczczel folytatott s 122 eredeti darabból álló levelezése; mely a nemz. Múzeumban már eddig is meglevő nagy collectiót nem csekély mérték-

ben gazdagítja. A levéltár már régibb idő óta feladatának tartja a legrégibb, XII. századi gyér oklevél-anyagot legalább fényképekben megszerezni. E nembeli gyűjteménye az 1885. év folyamán egy fényképpel, mely III. István királynak egy év nélküli, a veszprémi káptalan levéltárában őrzött oklevelét ábrázolja, gyarapodott.

Egyúttal alapja vettetett meg egy 92 darabból álló pecsétlenyomat-gyűjteménynek; e gyps-nyomatok kitűnően sikerült sorozatát mutatják királyi, királynői, káptalani, főúri stb. pecséteknek; s minthogy e lenyomatok által az enyészetnek alávetett eredeti pecsétek képe híven megőriztetik, s azok tanulmányi, sokszorosítási czélokra kiválóan alkalmasak: kétségtelen, hogy ezen, jelenleg még a kezdet stádiumában levő sorozat idők folytán kibővíttetvén, benne a levéltár gazdag tanulmányozási anyagot fog nyerni.

— **Londoni zenetörténeti kiállítás.** Londonban 1885-ben a Kensington Múzeumban nemzetközi zenetörténeti kiállítás volt, melyen régi zenészeti írott és nyomtatott emlékeket, zenetörténeti irodalmi termékeket és zenei hangszereket állítottak ki. E kiállításon a Nemzeti Múzeum könyvtára is részt vett: négy régi magyarországi Missaleval, melyekben nyomtatott hangjegyek vannak. E Missalék a következők: 1. *Missale Strigoniense 1484.ből,* folio. 2. *Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis. Impressum Venetiis per Erhardum Ratdolt de Augusta 1486-ból.* folio. 3. *Missale Secundum veram Rubricam sacre ecclesie Strigoniensis. Impressum Brunne per Conradum Stahel et Matheum Preinlin impressores venetos 1491-ből,* folio. 4. *Missale secundum Chorum almi episcopatus Zagrabiensis Ecclesie Venetiis excusum in officina Petri Lichtenstein. Sumptibus Joannis Müer. 1511.* folio.

— **Régi kéziratok fényképmásolatai.** A Nemzeti Múzeum könyvtára újabban lefényképeztette gyűjteménye számára: 1. a weimari nagyherczegi könyvtár azon latin kéziratának utolsó lapját, melyet *Budai Neumann Farkas 1478-ban másolt;* 2. a stuttgarti kir. nyilvános könyvtár Attavantes-féle Corvin-codexének két czímlapját, két más díszlapját és a két borítéktáblát, melyek önálló czímerpaizsban Mátyás király gyűrűs hollóját tüntetik fel; 4. ugyanezen könyvtár Hermann thüringiai tartománygróf XII. századbeli képes Psalteriumának azon két lapját, mely II. Endre

király és Gertrud királyné miniatür arczképét tartalmazza, és 5. a londoni British Múzeum Corvin-féle Horatius kéziratának czimlapját. Az első négy másolatot a múzeumi könyvtár megbizottja személyesen eszközölte, mig az utolsót a British Múzeum jeles tisztviselője Thomson ur volt szives a Múzeum gyüjteménye számára közvetíteni.

— **Magyarországi könyvtárnokok nestora.** Elkésve emlékezünk meg itt a magyarországi könyvtárnokok nestoráról, a mindnyájunk által tisztelt *Jobbaházi Józsa László* keszthelyi könyvtárnokról, ki 1883. febr. 23. élte 86-ik évében elhunyt. A boldogult a gróf Festetich-családnál, mint nevelő kezdte pályáját, melynek befejezése után a család keszthelyi könyvtárában mint könyvtárnok nyert alkalmazást, mely minőségben közel 40 évig működött. Alapos képzettségű, tőről-metszett tipikus magyar alak és lelkes könyvtárnok volt, ki nemcsak a kezelése allati, mintegy 40,000 kötetből álló grófi könyvtárt jó rendben tartotta, de ki érzékkel birt a hazai tudományos mozgalmaki ránt is, készséggel válaszolt a szakférfiak tudományos megkereséseire s kutatásaikat tehetsége szerint előmozdította. Ismerősei, tisztelői áldást mondanak emlékére, a szakférfiak pedig óhajtják, hogy a keszthelyi grófi könyvtár az ő halála után oly buzgó és lelkes könyvtárnokot kapjon, mint a minőnek a boldogultat tisztelték. Nyugodjék békével!

— **Magyarországi könyvtárak statistikája.** A m. kir. országos statistikai hivatal egy nagyfontosságú vállalatot indított meg, mely ha sikerült: hivatva lesz nemcsak a statistikai hivatal kiadványait, de hazánk művelődéstörténetét is egy monumentalis munkával gazdagítani, s a magyarországi könyvtárak állapotáról oly képet nyújtand, mely sokáig irányadó lesz irodalmunkban. A magyarországi könyvtárak statistikája ez, melynek összeállitására a m. kir. országos statistikai hivatal dicsérendő buzgalommal vállalkozott. S ennek keresztülvitelére megtette a szükséges előmunkálatokat. Már *Fraknói Vilmos*, mint a Nemzeti Múzeum könyvtárának igazgatója oda törekedett, hogy a magyarországi könyvtárakról a *Dr. Petzholdt-féle Adressenbuch* mintájára egy forrásmunkát adjon ki, mely a hazai könyvtárak történetéről és állapotáról a szakférfiakat tájékoztassa. E czélból a „Magyar Könyv-Szemle“ 1876-iki folyamában a hazai könyv-

tárak tulajdonosaihoz és igazgatóihoz buzdító felhivást intézett, melyben őket a közreműködésre felszólította s a munka egyöntetü keresztülvitelére zsinórmértékűl átalános kérdőpontokat tett közzé, melyek szerint a jelentéseket elkészíttetni, s a múzeumi könyvtárba beküldetni kérte. Ezen vállalatot a vallás és közoktatási m. kir. miniszterium felkarolta s a hazai culturalis hatóságoknak melegen ajánlotta. Ennek daczára azonban a vállalatnak óhajott sikere nem lett. A körlevelekre mindössze 50 hazai könyvtár küldött jelentést, a könyvtárak legnagyobb része azonban nem válaszolt s a felhivást figyelmen kivül hagyta. Ennek következtében a tervezett munkából nem lett semmi. A jelentéseket a miniszterium a „Magyar Könyv-Szemle“ rendelkezésére bocsátotta, hol egy részök már megjelent, a hátra levő rész pedig ezentúl fog látni napvilágot. Semmi kétségünk, hogy a statistikai hivatal vállalata szerencsésebb lesz a Fraknói Vilmos által tervezettnél, s a hivatal rendelkezésére álló eszközök biztosítékot nyujtanak arra nézve, hogy a tervezett munka minden tekintetben sikerülni fog. Részünkről azt melegen üdvözöljük s meg vagyunk róla győződve, hogy a hazai culturtörténetnek igen jó szolgálatot fog tenni. Ez alkalommal egész terjedelmében adjuk a statistikai hivatal által kibocsátott körlevél szövegét, megjegyezve, hogy a Nemzeti Múzeum könyvtárának jelentése szintén e szerint készült, s hogy a munkáról annak idejében el fogjuk mondani nézetünket. Az említett körlevél szövege a kérdőpontokkal együtt, melyekre a statistikai hivatal feleletet kér, igy szól:

„. . . . . könyvtár

állapota 1884. decz. 31-én.

1. Könyvtár tulajdonos . . . .

2. Alapítási év . . . .

Jegyzet. Esetleg az az év, midőn a könytár külön helyiséget nyert vagy más könyvtárakkal egyesítve uj gyüjteménynyé lett.

3. Nyilvános vagy magánjellegü-e? . . . .

Jegyzet. Magánjellegünek tekintendők az oly testületek hatósága alatt álló könyvtárak is, melyeket csak a testület tagja (olvasó köri s egyleti tagok, tanárok, tanulók, hivatalnokok, lelkészek, stb.) használhatnak. Oly esetekben, midőn a könyvtár üzleti czélból alapíttatott, tehát az ugynevezett ***kölcsönkönyvtárak*** e minősége külön is kitüntetendő.

4. Van-e külön helyisége a könyvtárnak s ez esetben hány terem, hány szoba s raktár? . . . .

Jegyzet. Külön helyiségnek csak az tekintendő, mely tisztán könyvek tartására vagy legfeljebb könyvtári tisztek irodájául, vagy olvasó-teremül szolgál. Oly esetekben, midőn a könyvtár a múzeummal vagy levéltárral áll összeköttetésben, e körülmény világosan kiteendő.

5. Van-e külön olvasó-terem s mily nagy? . . . .

Jegyzet. Ez alatt csak hirlapolvasásra szánt szobák nem értendők.

6. Külön könyvtári tisztviselők s szolgák száma s fizetése. . . . .

Jegyzet. Oly esetben, midőn a különben fizetést élvező könyvtárnok más hivatalt is visel (tanár, lelkész stb.), ez külön kiteendő. Szolga csak abban az esetben mutatandó ki, ha a teendője kizárólag a könyvtárra szorítkozik.

7. A könyvtárra fordittatott 1884 alatt:

a) személyi kiadásokra.....forint...kr.

b) könyv vásárlásokra .....forint...kr.

c) bekötésre ....forint...kr.

d) más kiadásokra (lakbér, tisztogatás, irószerek stb.) ......forint...kr.

8. A könyv vásárlására van-e állandó alap s ennek felhasználásáról ki intézkedik? . . . .

9. Volt-e czédulajegyzék, teljesen vagy részben ?. . . . . .

10. Van-e nyomtatott jegyzék s ha van, mikor jelent meg, hány műről szól? . . . .

11. A könyvek összes száma: .....mű.....kötet.....füzet.

És pedig

a) tudományos nyelvészet (antik és modern, irodalom-történet, klasszikusok stb.) .....mű.....kötet.....füzet.

b) bölcsészet, theologia, aestheticai s elméleti paedagogia, ...mű.....kötet.....füzet.

c) történelem földrajz s segédtudományaik, ...mű.....kötet.....füzet.

d) államtudományok, nemzetgazdaság, statistika, politika, ...mű.....kötet.....füzet.

e) mathematika, természettudományok, orvosi s mérnöki tudományok, ...mű.....kötet.....füzet.
f) encyclopaedikus művek, ...mű.....kötet.....füzet.
g) hirlapok, ...szám.....évfolyam.
h) szépirodalmi művek, ...mű.....kötet.....füzet.
i) tankönyvek s ifjusági olvasmányok, ...mű.....kötet.....füzet.
k) vegyes művek, ...mű.....kötet.....füzet.

Jegyzet. Az egyes rovatok összegeinek a főösszeggel minden esetre egyeznie kell. Hol a könyvek száma nem ismeretes pontosan s megszámolásuk sok időt venne igénybe, *legalább száz darabokban* kérünk kimutatást. Encyclopedikus művek közé sorolandók: encyclopaediák, bibliographiai munkák, szótárak, ismeretterjesztő folyóiratok, (a szakfolyóiratok az illető csoportokba) ; vegyes művek közé : naptárak, egyesületi évkönyvek, iskolai értesítők, árjegyzékek stb. Az egyes csoportoknál óhajtandó külön megjelölése annak a tudományágnak stb., mely legerősebben van képviselve, p. *d)*-nél jog, *h)*-nál regények, *k)*-nál iskolai éstesítők.

12. A felsorolt könyvek közt

a) magyar nyelvü ......mű
b) német nyelvü ......mű
c) franczia nyelvü ......mű
d) angol nyelvü ......mű
e) latin nyelvü ......mű
f) más vagy kettős nyelvü ......mű

Jegyzet. A hol ily osztályozás nem létezik s könnyen keresztül nem vihető, *legalább az arány megjelölését kérjük.* E számok összegének a főösszeggel egyeznie kell.

13. A könyvtárban van

a) incunabulum (15. század végeig készült nyomtatvány) ....darab
b) kézirat ......kötet......darab.
c) térkép, földgömb stb. ......kötet......darab.
d) rézmetszet, szobor stb. ......darab.

Jegyzet. Az érdekesebb vagy épen unikumot képező művek s kéziratok Szabó Károly művére s a „Magyar Könyv-Szemlére“ hivatkozva jelölhetők meg, ha ezekben már közöltettek; minden ismeretlen becses mű külön rövid ismertetése kivánatos.

14. A könyvek száma szaporodott 1884 folytán

a) ajándék folytán ......művel,
b) cserében ......művel,

c) vétel által . . . . művel és pedig ez utóbbi esetben vásároltatott magyar tudományos mű......forint...kr., szépirodalmi magyar mű......forint...kr. értékben.

15. A könyvtárt használta 1884-bén kikölcsönzés utján....olvasó és pedig kikölcsönöztetett......munka.

Jegyzet. A helyben olvasók száma, a hol lehetséges, szintén kiteendő s oly esetekben, midőn a kikölcsönzés csak feltételcleseu (p. óvadék letétele mellett avagy csak egyes jogosultaknak) engedtetik meg, a feltételek főbb részletei felemlítendők.

16 Van-e a könyvtárban vas ajtó, vas könyvtartó vagy általában más tüzmentes hely becsesebb könyvek s kéziratok számára? Milyen a fűtés? . . . .

17. Főbb adatokat a könyvtár szaporodásáról, a nevezetesebb adakozók nevei, továbbá a könyvtár esetleg nyomtatásban megjelent leirásának felemlítése. . . . .

. . . .

18. Észrevételek......ponthoz.

........1885........

...................könyvtárnok."

— **Necrolog**. A magyarországi könyvtárnokok nestora után kötelességünknek tartjuk megemlékezni azon ügybarátokról is, kiket a hazai könyvtárügy szolgálatából ez év folytán elragadott körünkből a halál. Első helyen említjük itt *Lugossy Józscfet*, a kitünő debreczeni tanárt, orientalistát és könyvgyűjtőt, ki régi magyar nyomtatványokból s más hungaricákból igen becses könyvtárt gyűjtött össze, melyből még életében számos ritka példányt és unicumot a Nemzeti Múzeum könyvtárának ajándékozott. A Nemzeti Múzeum könyvtára a hála adóját rója le elhunyt jelesünk iránt, midőn e folyóiratban róla, mint volt jótevőjéről kegyeletesen megemlékezik. — A Nemzeti Múzeum könyvtárának iskolájából került ki *Basó Ármin*, az országházi könyvtár könyvtárnoka, ki ez év őszén élte 51-ik évében elhunyt. A boldogúlt 13 évvel ezelőtt egyetemi tanúlmányainak befejezése után, a Nemzeti Múzeum könyvtárrendezésénél mint gyakornok kezdte pályáját, honnan az országházi könyvtár szervezésekor ezen intézetnél kapott alkalmazást, s itt mint könyvtárnok 11 évig működött. Ő volt az országházi könyvtár első könyvtárnoka, ki a könyvtár szervezése, rendezése, a tudomány mai szinvonalán való föntartása és lajstromozása körül érdemeket szerzett magának s szerény körében kivívta mind elöljáróinak, mind kartársainak tiszteletét és

szeretetét. Nyugodjék békével! — Őt követte a halálban *Knoll Károly*, a m. t. Akadémia könyvkiadó hivatalának főnöke, a „Magyar Könyv-Szemle“ bizományosa s a Hornyánszky-nyomda igazgatója, ki mint szakférfiú tehetsége, képzettsége, genialitása, ügyszeretete és jelleme által pályatársai közt szép nevet vívott ki magának s a tudományos világ és a közönség tiszteletét egyaránt birta. Tevékeny működéséből különösen azon néhány évet emeljük ki, melyeket élte utolsó szakában a Hornyánszky-nyomda szolgálatában töltött, melyet újjászervezett, a nagy nyomdák sorába emelt, magasabb irodalmi feladatok teljesítésére versenyképessé tett, s hol kiváló szervező tehetségét kitünően érvényesitette. Mint ezen működésének szemtanúi, kötelességünknek tartjuk kiemelni azon szolgálatokat, melyeket a hazai nyomdászatnak nyomdavezetői minőségében aránylag rövid idő alatt tett, hogy bizonyságot tegyünk azon eredményről, melyet egy szervező tehetség, ha tevékenységét lelkesedés és ügyszeretet támogatja, elérni képes. Törekvése volt a boldogúltnak a nyomdát oly szinvonalra emelni, hogy a fővárosi nagy nyomdák mellett megállja helyét a hazai irodalom szolgálatában s izléses. haladásról tanuskodó, correct és pontos munka által kivívja a közönség elismerését. Ezt azon négy év alatt, a meddig a nyomda élén állt, el is érte. Ezenkivül kedvencz eszméje volt az 1882-diki könyvkiállításon bemutatott régi magyar nyomtatványok initialeit, vignetteit, czímlapdíszeit, melyekben magyar motivumok vannak, a Hornyánszky-nyomdában lassankint meghonosítani s behozni a nyomda termékeibe az igazi magyar stylt, de ebben megakadályozta őt a halál. S ki kell emelnünk még egy tulajdonságát, mely jogczímet ad nekünk arra, hogy róla itten megemlékezzünk. A „Magyar Könyv-Szemlé“-nek ő volt megjelenése óta bizományosa, s e tisztet éveken át minden tiszteletdíj nélkül, ügyszeretetből teljesítette. Ezt hálával elismerjük, s e sorokat őszinte részvéttel szenteljük emlékének. — Vele egy napon temettük *Lázár Györgyöt*, a budapesti könyvkötő ipar-társulat elnökét s a múzeumi könyvtár könyvkötőjét, ki az 1882-iki könyvkiállításon *utánzott középkori kötésekkel*, melyeket a múzeumi könyvtár codexein sikeresen alkalmazott, méltó feltünést keltett. Ő volt nálunk ezen iránynak úttörője s munkái kivívták azon külföldi szakférfiak elismerését is, kik a Nemzeti Múzeum könyvtárában megfordultak.

Az 1848—49-ki szabadságharczban, mint honvédtiszt szolgálta hazáját; ezután mint könyvkötő 25 évig a múzeumi könyvtár szolgálatában működöttt, hol középkori kötések utánzásával a hazai könyvkötészetben új izlést honosított meg, melyet folyóiratunk nem hagyhat említés nélkül. — Az utolsó, kiről e necrologban megemlékezünk: *Moravek János*, a múzeumi könyvtár volt hivatalszolgája, ki a könyvtárban töltött tiz éves szolgálata után ez évben elhunyt. Olvasóink ne ütközzenek meg azon, ha e folyóiratban egy igénytelen szolgáról megemlékezünk. A kik ismerik a könyvtári szolgálat fontosságát, azok tudják, mily fontos kerék a gépezetben egy értelmes, képzett, ügyes, lelkiismeretes és megbizható szolga, ki a könyvtárnokra és közönségre nézve valóságos jótétemény. Hányszor tesz fontos szolgálatokat a közönségnek! hányszor igazítja útba a kutatókat a nélkül, hogy a jó szón kivül egyébb elismerésre számitana. Ilyen kitünő erő volt a maga nemében *Moravek János*, kire a múzeumi könyvtár látogatói szivesen fognak visszaemlékezni, s kinek halálát a könyvtár veszteségei közé sorolja. Lelkiismeretességéről és megbizhatóságáról tanuskodhatnak, a könyvtár tisztviselőin kivül, intézetünk látogatói, a kiket egész odaadással kiszolgált és gyakorlati tanácsokkal támogatott. Képzettségéről azonban álljon itt a következő eset. Évekkel ezelőtt a múzeumi könyvtárt, egy dán túdós látogatta meg, ki minden iránt nagyon érdeklődött. Moravekre biztuk vezetését. Midőn már mindenről informáltatta magát, azon kérdést intézte Moravekhez: melyik a legjelesebb magyar szindarab? mire ez egész határozottan felelte: *Katona Bánk bán*-ja. Ezen esetből megítélhetik olvasóink Moravek irodalmi ismereteit, az állást, melyet a múzeumi könyvtárban betöltött s a jogczímet, melyért neki e sorokat szenteltük.

— **Gróf Apponyi Sándor**, a magyarországi bibliophilek legkiválóbbika, kinek régi hungaricákból rendszeresen gyüjtött s kitünően föntartott gyűjteményét az 1882-diki országos könyvkiállításon a hazai közönség élvezettel szemlélte, mint örömmel értesülünk, könyvtárának leiró catalogusát legközelebb közrebocsátani szándékozik, melynek nemcsak a hazai, hanem a külföldi szakférfiak is nagy érdeklődéssel néznek elébe. A munkát előre üdvözöljük s megjelenéséről annak idejében értesiteni fogjuk olvasóinkat.

— **Régi könyvek az országos kiállításon.** Az 1885-iki országos kiállítás a magyar bibliographiának is gyümölcsözött, hozván oly érdekes ritkaságokat felszinre, melyeknek létezéséről szakférfiainknak ekkorig tudomása nem volt. Eltekintve ugyanis Lafranconi Enea nagybecsű, párját ritkító könyv-, röpirat- és metszetgyűjteményétől, melyet a szakférfiak ismernek, s a különböző hazai intézetek, hivatalok, társulatok és egyesek által kiállított könyvektől, melyek közt ismeretlen dolog kevés volt, ki kell különösen emelnünk: *a keleti egyház régi szerkönyveit misekönyveit és bibliát*, melyeket a karloviczi szerb patriarchatus, a a fruscagóriai zárdák és más hazai keleti egyházak, a képzőművészeti csarnokban oly tekintélyes számban állítottak ki, a minőben ekkorig egy helyütt csoportosítva nem voltak soha. E könyvek bizanti izlésű régi *ezüstös, aranyos dombormű kötésök, zománczos diszítésök és sodronymüvü hátuk* miatt birnak fontossággal, mert a könyvkötészetben külön izlést képviselnek s a bibliograph és műtörténész figyelmére egyaránt méltók. Ily izlésű kötést ekkorig csak egyetlen egyet, a komáromi görögkeletiek egyházában ismertünk, mely az 1882-iki országos könyvkiállításon volt látható. Ezen ismeretünket a most kiállított könyvek jelentékenyen gyarapították s arról győztek meg, hogy a magyarországi keleti egyházak sokat mentettek meg egyházunk régi kincseiből. Midőn ezt constatáljuk, egyúttal köszönetünket fejezzük ki dr. Czobor Bélának, e műkincsek fáradhatatlan felkutatójának és rendezőjének, hogy alkalmat nyujtott ezeknek tanulmányozására s hisszük, hogy az ezen csoportban kiállított tárgyaknak szakszerű leirását, egy leiró catalogusban nemsokáig fogjuk nélkülözni.

— **Bibliographiai irodalmunk.** Örömmel konstatáljuk, hogy bibliographiai irodalmunk az utolsó időben jelentékeny lendületet vett. Alapvető forrásmunkák, könyvtártörténeti szakmunkák, kisebb hazai könyvtárak catalogusai, értékezések, repertoriumok, indexek, monographiák, irodalmi értesítők, antiquariusi catalogusok és más ide vágó munkák egész sorozata látott az utolsó időben napvilágot, melyek nemcsak a bibliographiai ismereteknek hazánkban való terjedéséről, de a hazai közönségnek a bibliographiai és könyvtártani mozgalmak iránti érdeklődéséről is tanuskodnak. Ezen munkákról óhajtottunk volna a jelen

folyamban megemlékezni, de bibliographiai rovatunk nagy terjedelme miatt kénytelenek voltunk ezen szemlénket a jövő folyamra halasztani.

— **A Magyar Könyv-Szemle első decenniuma.** Folyóiratunk a jelen folyammal tiz éves pályáját futja meg. 1876-ban *Fraknói Vilmos*, akkori múzeumi könyvtár-őr által a múzeumi könyvtár kiadásában, az osztály rendezett anyagának feldolgozására, a magyar bibliographia művelésére s könyvtártani és bibliographiai ismeretek terjesztésére alapítva, tiz éves pályafutása alatt oda törekedett, hogy e három czélt lehetőleg megvalósítsa, s mint hézagpótló szakfolyóirat betöltse helyét az irodalomban. Megfelelt-e és mennyiben kitűzött feladatának? Annak megitélését a szakférfiakra és olvasóinkra bizzuk. Egyet azonban szerénytelenség nélkül constatálhatunk, s ez az: hogy a „Könyv-Szemlét“ egy lelkes szakférfiu ügyszeretete hozta létre s lelkes ügybarátok és szakférfiak ügyszeretete tartotta fönn, kik a folyóiratot tiz éven át szives közreműködésökkel minden irói tiszteletdij nélkül támogatták, az irodalomban meghonositani segítették s kiknek oroszlán részök van azon eredményekben, melyeket az az első decenniumban elért. Ezen eredményekből kiemeljük azokat, melyek ismeretlen voltuknál fogva hazánk művelődéstörténetének több fejezetét egészen új világításba helyezik, eddigi ismereteinket ujakkal gyarapítják s a folyóirat létjogosultságát igazolják. A „Magyar Könyv-Szemle“ tiz éves működése alatt: Szabó Károly „Régi Magyar Könyvtárá“-hoz *292 ismeretlen adalékot közölt*, melyekkel az 1711 elötti régi magyar könyvek száma 1793-ról 2085-re emelkedett; tisztázta a Corvina bibliographiáját, mely czélból európaszerte széleskörű kutatásokat indított meg s a Corvina maradványai iránt mindenféle érdeklődést keltett; ismertette Zrednai Vitéz János könyvtárát, mely a renaissancekori művelődési viszonyokhoz egészen új adalékot nyújt; két ismeretlen magyar codex felderítésével és ismertetésével (a raudniczi-codex és a Jordánszky-codex győri töredéke) gyarapította nyelvemlékeinket; a magyarországi középkori könyvírás és könyvfestés történetéhez 100 középkori hazai könyvmásolót, könyvfestőt és tudóst (köztük 70 ismeretlent) hozott napfényre s 50 ismeretlen középkori hazai könyvtárhoz közölt kisebb-nagyobb adalékokat; a m. t. Akadémia történelmi bizottságának kezdeményezésére megindította a

a külföldi könyvtárakban levő hazai vonatkozású kéziratok ismertetését, melyekből ekkorig a müncheni, krakkói, velenczei és bécsi hungaricák jegyzékét közölte; ismertette a legrégibb magyar nyomtatványt: a *krakkói töredéket* és a legrégibb magyarországi hírlapot: a *Mercurius Hungaricust* és *Veridicust*; előkészítette az 1882-iki országos könyvkiállítást, mely a „Könyv-Szemle“ által elért eredmények alapján jött létre; tisztába hozta a hazai iskolai drámák bibliographiáját; központja volt a hazai bibliographiai és könyvtártani mozgalmaknak; lendületet adott a hazai könyvtárügynek, melynek előbbreviteléhez több könyvtárrendezési szabályzatot közölt, hatott, buzdított ez irányban s megindította a hazai és külföldi könyvtárak rendszeres átkutatását; művelte a bibliographia és könyvtártudomány minden ágát, s oly kérdéseket fejtegetett, melyekkel azelőtt nálunk rendszeresen vaj' mily kevesen foglalkoztak; kitartó működésével iskolát teremtett irodalmunkban oly ismereteknek, melyeket nálunk csak autodidact és gyakorlati úton évek hosszu során át lehet alaposan elsajátítani; s mindezt nemzeti irányban, magyarországi szempontból, csupán a magyar bibligraphia és könyvtárügy művelésére szorítkozva, az általános bibliographia és könyvtártanba vágó közlések mellőzésével tette, s tiz éves fönnállása alatt mindenkor hű maradt feladatához. Hála és köszönet érte azon munkatársaknak és ügybarátoknak, kik a folyóiratot feladata teljesítésében oly lelkesen támogatták. S midőn ma az első decenniumot lezárjuk s a második decenniumot megkezdjük, ezt azon öntudatban teszszük, hogy a „Könyv-Szemle,“ mint úttörő vállalat egy ismeretlen tudományt honosított meg nálunk az irodalomban s jó szolgálatot tett a hazai culturtörténetnek. Ajánljuk azt továbbra is munkatársaink, ügybarátaink és olvasóink szives figyelmébe. Az 1886-iki folyam első fele néhány hét alatt, a második rész, a bibliographiai rovatnak kimerítő közlése miatt, az év végén fog látni napvilágot.

A szerkesztő.

MAGYARORSZÁGI

KÖNYVÉSZET

1885.

ÖSSZEÁLLÍTOTTA

HORVÁTH IGNÁCZ.

(MELLÉKLET A „MAGYAR KÖNYVSZEMLÉ"-HEZ.)

BUDAPEST.
HORNYÁNSZKY VIKTOR NYOMDÁJA.
1886.

KIMUTATÁS

a „Magyar Könyv-Szemle" 1885. évi folyamában felsorolt könyvekről.

A) **Magyar nyelven megjelent művek szakok szerint:** Hit- és erkölcstudomány 48. — Bölcsészet és szépészet 46. — Nyelvtudomány 13. — Nyelvészet, szótárak: *a*) Magyar 16. — *b*) Vegyes 9. — Ó-kori remekirók kiadásai, fordításai és ismertetései 26. — Történelem és segédtudományai: *a*) Magyarországi 70. — *b*) Vegyes 18. — Eletrajzok 49. — Irodalomtörténet: *a*) Magyarországi 23. — *b*) Vegyes 11. — Könyvjegyzék 7. — Földrajz 19. — Térképek: *a*) Magyarországi 8. — *b*) Vegyes 5. — Jog- és államtudomány, nemzetgazdaságtan: *a*) Magyarországi 79. — *b*) Vegyes 5. *c*) Törvények, rendeletek, törvényjavaslatok és országgyülési irományok 86. — Természet- és technikai tudomány 50. — Orvostudomány 40. — Mennyiségtan 26. — Gazdaságtan, sport 48. — Hadászat 7. — Ipar, kereskedelem, forgalom 32. — Szépirodalom: *a*) Eredeti 157. — *b*) Fordítások 58. — Népoktatási és iskolakönyvek, egyházi és iskolai értesítők 507. — Ifjusági és népszerű iratok 33. — Különféle beszédek 25. — Egyleti, egyházi, társulati stb. dolgok, évkönyvek 63. — Naptárak 132. — Művészetek 15. — Társadalom és politika 51. — Encyclopaediák, vegyesek 22.

B) **Hazai nem magyar nyelven megjelent művek nyelvek szerint:**

Német: *a*) Mű 168. — *b*) Iskolai értesítő 15. — *c*) Naptár 19.

Tót: *a*) Mű 29. — *b*) Naptár 8.

Szerb: *a*) Mű 13. — *b*) Iskolai értesítő 1. — *c*) Naptár 3.

Horvát: *a*) Mű 10. — *b*) Iskolai értesítő 4.

Román: *a*) Mű 28. — *b*) Iskolai értesítő 2. *c*) Naptár 5.

Olasz: Mű 2.

Franczia: Mű 13.

Angol: Mű 2.

Latin: *a*) Mű 12. — *b*) Directorium, Ordo, Schematismus 31.

C) **Hazánkat érdeklő külföldi munkák nyelvek szerint:** Német 144, franczia 8, olasz 3, angol 3, csek 4, oláh 1, latin 4.

A) Magyar nyelvű munka	1804
B) Hazai nem magyar nyelvű munka	365
C) Hazánkat érdeklő külföldi munka	167
Összesen	2336

A MAGYAR IRODALOM 1885-BEN.

ÖSSZEÁLLITJA

HORVÁTH IGNÁCZ.

Ezen jegyzékbe azon nyomtatványok vétettek fel, melyek az 1885-ik évszámmal vannak jelölve. Hol a nyomatás helye nincs kitéve, Budapest értendő. A nyomdász vagy nyomdaintézet csak oly nyomtatványoknál van megnevezve, melyeknek kiadója nem ismeretes. Hogy ezen jegyzéket lehetőleg teljesen s pontosan lehessen összeállitani, felkéretnek a szerzők és kiadók, hogy kiadványaikból egy példányt az ár megjelölésével, a M. N. Múzeum könyvtárába beküldeni sziveskedjenek.

Ábel Jenő. Isota Nogarola. (Székfoglaló.) (Értek. a nyelv. és széptud. köréből. XII. köt. 12. sz.) (Akadémiai könyvkereskedés. 8r. 82 l. ára 50 kr.)

Ábel Jenő. A bártfai Sz.-Egyed temploma könyvtárának története. (Magyar akadémia. 8r. 206 l. ára 1 frt 20 kr.)

About Edmond. A csonkafülű ember. Regény. Francziából fordította Fáy J. Béla. (Olcsó könyvtár. 182. szám. Franklin-társulat. 8r. 248 l. ára 50 kr.)

Ábrányi Kornél. Egy modern apostol. 1—7. füzet. (Magyar Szalon könyvtára. 47, 49, 51, 53, 56, 58, 60. füzet. Révai testvérek. 8r. I. kötet. 1—158, II. kötet. 1—159 l. ára füzetenkint 20 kr.)

Acsády Ignácz. Széchy Mária. 1610—1679. (Magyar történeti életrajzok. I. évfolyam. Franklin-társulat. n. 8r. 268 l. és 5 tábla, ára 3 frt 50 kr.)

Adam Edmondné (Lamber Juliette.) A magyarok hazája. Jogosított magyar kiadás. (Révai testvérek. 8r. III. 232 l. ára 1 frt 60 kr. emlékkiadás 2 frt 50 kr.)

Adamovics János. Az ábrázoló geometria elemei. Polg. isk. II. és III. oszt. számára (Lampel R. 8r. II. 60 l. 12 tábla, ára 80 kr.)

Adon Hiram. Spanyolból Toperczer Gyula. (Löw Ede nyomdája. 8r. 16 l. ára ?)

Afrika-Magyarország. Színmű. (Légrády testvérek nyomdája. 8r. 58 l. ára ?)

Album. Pulszky Ferencz ötven éves irói jubileumára. 1834—1884. Az orsz. régészeti és embertani társulat megbizásából : B. Nyáry Jenő, Torma Károly, Henszlmann Imre, Havass Sándor. (Aigner Lajos. 4r. II. 170 l. 2 fénykép és 2 tábla. ára 5 frt.)

Alföldi Izidor. Az egészségtan kézikönyve. (Pancsova. Wittigschlager Károly. 8r. VIII, 118 l. ára 1 frt.)

Alföldi Kleofás. Javaslat az alsó klérus párbér és congrua rendezése ügyében. (Szüts és társa. 8r. IV. 110 l. ára 70 kr.)

Államvasutak, Magy. kir. Jelzési utasítás. (Magyar kir. államnyomda. 8r. 100 l. ára?)

Állatsereglet, Nagy. Képes könyv. (Lauffer Vilmos. 4r. 12 l. ára 1 frt 80 kr.)

Almanach, Magyar tud. akadémiai, csillagászati és közönséges naptárral 1885-re. (Akadémia. 8r. 364 l. ára 1 frt.)

Almanach, Magy. tud. akadémiai —. Csillagászati és közönséges naptárral. MDCCCLXXXVI-ra. (Akadémiai könyvkereskedés. 8r. 366 l. ára 1 frt.)

Almanachja, A kolozsvári magyar kir. tudomány-egyetem, 1884—85-ről. (Kolozsvár. Magyar Polgár nyomdája. 8r. 62 l. ára?)

Almási Tihamér. Arany lakodalom. Dramolet. (Szerző. 8r. 24 l. ára 30 kr.

Almási Tihamér. Sári néni. Népszinmű 3 felvonásban. (Grill K. 8r. 81 l. ára 50 kr.)

Alszeghy János. A felnőttek oktatása, a magyar beszéd elsajátítása érdekében. (Aigner Lajos, bizom. 8r. 31 l. ára 20 kr.)

Ámor és **Hymen.** A szerelem és házasság lefátyolozott titkai. V. kiadás. (Athenaeum nyomda. 8r. 93 l. ára 50 kr.)

Anakreon. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Ponori Thewrewk Emil. (Görög és latin remekirók.) (Franklin-társ. 8r. XVI, 311 l. ára 1 frt 60 kr.)

Ugyanaz. Görögül és magyarul. (8r. XVI, 410 l. ára 2 frt.)

Anderle József. Néhai Vogl Márton emlékezete. (Havi füzetek kiadóhivatala. 8r. 46 l. ára 50 kr.)

Anna-könyv, vagyis útmutatás szent Anna anya követésére és tiszteletére. Németből ford. Kunszigethy Mihály. (Vinterberg. Steinbrenner J. 8r. 640 l. ára 1 frt.)

Anthologia latina. Szemelvények a lyrai és didaktikus költészetből. Bevezetéssel, magyarázatokkal és metrikai függelékkel ellátta Pirchala Imre. II. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 171 l. ára 80 kr.)

Apáthy István. Emlékbeszéd Baitner János a m. t. Akadémia lev. tagja felett. (Emlékbeszédek. A m. tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott —. III. köt. 4. szám.) (Akadémiai könyvkereskedés. 8r. 13 l. ára 10 kr.)

Apáthy István. Emlékbeszédek a magy. tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött. III. köt. 4. sz. (Akadémiai könyvkereskedés 8r. 13 l. ára 10 kr.)

Apáthy István. A szerzői jogról szóló törvény (1884. XVI. t. cz.) méltatása jogi és gazdasági szempontból. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből. VIII. k. 3. sz. Akadémia. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Apáthy István ifj. Az út a révpart felé. (Klinikai képek.) (Athenaeum r. társulat. 8r. 135 l. ára 80 kr.)

Apáthy István ifj. Tanulmány a Najadeák szövettanáról. (Értekezések a természettudományok köréből. XIV. k. 8. szám. Akadémia. 8r. 121 l. négy táblával, ára 1 frt.)

Arany János. Kisebb költemények. 7-ik teljes kiadás. (Ráth Mór. 8r. IX, 473 l. ára 2 frt, vászonkötésben 2 frt 80, díszkötésben 3 frt 20 kr.)

Arany János. Zrinyi és Tasso. Irói arczképek. (A magyar nemzet családi könyvtára. 77-ik füzet. Ráth Mór. 8r. 281—466 l. ára 80 kr.)

Arany János. Prózai dolgozatok. (A magyar nemzet családi könyvtára. XXI. köt. Ráth Mór. 8r. II, 466 l. ára 2 frt.)

Arany János. Toldi. Költői elbeszélés. Iskolák számára nyelvi jegyzetekkel ellátta Lehr Albert. III. kiadás. Jeles irók iskolai tára XI. (Franklin-társulat. 8r. 144 l. ára 70 kr.)

Arany János összes munkái. Függelék. Ercsey Sándor: Arany János életéből. Gyulai Pál előszavával és Arany János hatvan levelével. Második (czím) kiadás. (Ráth Mór. 8r. VI, 211 l. ára 1 frt 80 kr.)

Arany János összes munkái. Végleges teljes kiadás. VIII. kötet. Aristophanes vigjátékai. Ford. Arany János. II. kötet. (Ráth Mór. 8r. XLVII, 520, XVIII l. ára 3 frt 40 kr.)

Arany János összes munkái. Végleges teljes kiadás. Közönséges és díszkiadás. 17—35. füzet. (Ráth Mór. 8r. 193—587, XXIX; 520, XVIII l. egyes f. ára 60 kr. és 1 frt.)

Árvai József. Magyar nyelvtan népiskolák számára. Átdolgozta Kapitány János. Kiadja a »Sárospataki irodalmi kör« a főiskola költségén. Népiskolai könyvtár IV. (Sárospatak. 8r. 136 l. ára füzetlen 29, fűzve 36 kr.)

Ast Vincze. Büntetőjogi értekezés »a visszaesésről.« (Idősb Poldini Ede és társa nyomdája. 8r. 33 l. ára ?)

Athenas, Uj magyar. Magyar Plutarch. Ujabbkori magy. prot. egyházi irók életrajz gyűjteménye. Kálmán Farkas, Bierbrunner s mások közreműködésével gyűjté Sz. Kiss Áron. 7—8. füzet. (Aigner Lajos. 8r. 387—512 l. ára füzetenkint 50 kr.)

Atlasz, Természetrajzi. Képeskönyv. (Lauffer Vilmos. 4r. 19 l. ára 1 frt 60 kr.)

Augier. A bürök. Vigjáték 2 felvonásban. Francziából ford. Perényi István. (Olcsó könyvtár. 196. sz. Franklin-társulat. 8r. 83 l. ára 30 kr.)

»Azienda,« Az osztrák-franczia élet- és járadék, elemi- és baleset-biztosító társulatok sajtópere a Budapesten megjelenő »Cyankali« hetilap ellen 1885. február 23—25. Pressprozess etc. (Márkus Samu nyomdája. 8r. 124 l. ára ?)

B. P. Bibliai történetek. (Debreczen. Telegdi K. Lajos. 8r. 48 l. ára 20 kr.)

B. P. Rövid természetrajz. Népiskolai használatra. 11-ik kiadás. (Debreczen. Telegdy K. Lajos. 8r. 112 l. ára 30 kr.)

B. P. Ó és új szövetségi szent történetek. Elemi iskolák számára. 20-ik kiadás. (Debreczen. Telegdy K. Lajos. 8r. 128 l. ára 35 kr.)

Babos Kálmán. Teljes franczia és magyar szótár. Dictionnaire complet des langues françaises et hongroises. II. kötet : Magyar-franczia rész. III-ik kiadás. (Franklin társulat. 8r. III, 474 l. ára 2 frt.)

Badics Ferencz. Fáy András életrajza. (Magyar Helikon. I. osztály 4. kötet, 8. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 26 l. ára 20 kr.)

Badics Ferencz. Gr. Gvadányi József és Gaal József. (Magyar Helikon. 44. füzet. I. osztály, 4. kötet, 3. füzet. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 24 l. ára 20 kr.)

Bajnok Justinian. Szabályok az egy évi önkéntes-, hadapród-jelöltek s azon ifjak számára, kik mint három-, illetve négy évi önkéntesek a hadseregbe lépni óhajtanak. Folyamodványok s egyéb szükséges okmányok mintáival ellátva. (Athenaeum nyomdája 8r. 72 l. ára 80 kr.)

Bajza Lenke. Ruth. Regény. II. kiadás. (Athenaeum r. társulat. 8r. 318 l. ára 1 frt 20 kr.)

Bakó Samu, Frühwirth Károly, Gruber József, és **Posch Lajos.** Magyar nyelvtan és olvasókönyv német tannyelvű népiskolák számára. I. rész. I. és II. évfolyam. 3-ik jav. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 96 l. ára 30 kr.)

Balassa József. Hangtani alapelvek és vitás kérdések. (Akadémiai könyvkereskedés. 8r. 37 l. ára 30 kr.

Ballagi Károly. Adalékok Borsod megye népiskoláinak történetéhez. Kapcsolatban a megye és Miskolcz város tanügyének jelen állapotával. (Miskolcz. Löwy József fia. 8r. XVI, 116 l. ára 1 frt 60 kr.)

Ballagi Károly és **Nagy László.** Magyarország története kapcsolatban az általános történelem legfőbb vonásaival. Népisk. szám. 21-ik kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 95 l. ára 30 kr.)

Balló Mátyás. Elemi vegytan a középiskolák alsó osztályai valamint a polgári iskolák és tanítóképző-intézetek számára. III. kiadás. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 128 l. ára 1 frt.)

Balló Mátyás. Jelentés Budapest főváros vegyészének működéséről 1874—1883-ban. (Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 4r. 164 l. ára ?)

Balog István. Költemények. (Nádor Kálmán. 8r. 162 l. ára 1 frt 20 kr.)

Balogh Gyula. Az 1809. évi insurrectio és franczia megszállás Vasmegyében. (Szombathely. Bertalanffy József nyomdája. 8r. 129 l. ára ?)

Balogh Lajos. (Vasadi.) Honpolgártan. 10-ik teljesen átdolg. kiadás. (Székesfehérvár. Klökner Péter. 8r. 51 l. ára 20 kr.)

Baloghy Dezső. Szerelmek. Költemények. (Pallas-részvénynyomda. 8r. 160 l. ára ?)

Baloghy György. 1884 évre választott országgyülési képviselők. Összeállitotta rimekben —. (Tettey Nándor és társa. 8r. 22 l. ára 32 kr.)

Bánfi János. Nefelejtsek. Az ifjuság számára. (Győr. Gróss Gusztáv. 8r. 117 l. ára 1 frt 20 kr.)

Bánhegyi István, Emericzy Géza. Népiskolai tankönyv olvasmányokkal, a magyarhoni népiskolák mindennapi és ismétlő iskolái számára. VIII. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 237 l. ára kötetlen 50 kr., kötve 60 kr.)

Bankkérdés, A. a gazda körben. (Athenaeum nyomdája. 8r. 28 l. ára ?)

Barabás Samu. Babenbergi harczos Fridrik. (1230—1246.) Külön lenyomat a »Századok« 1885. évi VI. füzetéből. (Athenaeum nyomdája. 8r. 12 l. ára ?)

Barabás Samu. Frater György. (Magyar Helikon. 52. füzet. II. oszt. 2. k. 5. f. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 28 l. ára 20 kr.)

Baráczy Sándor. Hellás. Ó-Görögország története, tekintettel régiségeire, a legrégibb kortól a nemzeti. függetlenség elenyésztéig. (Brassó. Alstädter Antal. 8r. 175 l. ára 60 kr.)

Baráczy Sándor. Költői képek. (Brassó. Alstädter Antal. 8r. 151 l. ára 1 frt.)

Bárány Ignácz. Abécés könyv. Katholikus népiskolák számára. XXVI. kiadás. (Szent-István társulat. 8r. 67 l. ára 10 kr.)

Bárány Ignácz. Harmadik olvasókönyv (14-ik kiadás.) Negyedik olvasókönyv. (7-ik kiadás.) A kath. népiskolák I—IV. osztályai számára. (Szent-István társulat. 8r. 179, 236 l. ára 24, 30 kr.)

Bárány Ignácz. Nyelvgyakorlatok. I. folyam. 11-ik jav. kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 40 l. ára 20 kr.)

Bárány Ignácz. Nyelvgyakorlatok. II. folyam. 8-ik kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 63 l. 28 kr.)

Bárány Ignácz. Magyar nyelvkönyv. I. füzet : Nyelvoktatás az egyszerű mondat körében. 14-ik kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 45 l. ára 24 kr.)

Bárány Ignácz. Magyar nyelvkönyv. II. füzet. Nyelvoktatás az összetett mondat körében. 11-ik kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 96 l. ára 40 kr.)

Bárány Ignácz. Magyar nyelvkönyv. III. füzet. Szókötés és fogalmazás. 6-ik kiadás. (Lauffer Vilmos 8r. 84 l. 36 kr.)

Bárány József. Besenyei György kézírati bibliafordítása. (Különnyomat a »Magyar-Zsidó Szemle« 1885. májusi számából. (Athenaeum nyomdája. 8r. 28 l. ára ?)

Barát Zsófia. Jézus szent szivének diadala korunkban. Közzéteszi Molnár János. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. XV. 464 l. ára 1 frt 80 kr.)

Barbierik Titus. Számtan a polgári iskolák számára. I—IV. füzet. (Pancsova. Wittigschlager Károly. 8r. VII. 68 ; VI. 75 ; VI. 60 ; VI. 95 l. ára füzetenkint 50 kr.)

Barna Ferdinánd. A votják nép multja és jelene. (Értek. a nyelv és széptud. köréből. XIII. köt. 2. szám. Akadémia. 8r. 43 l. ára 30 kr.)

Bartal Antal és Malmosi Károly. Latin mondattan. II. kiadás. (Eggenberger-féle könykereskedés.. 8r. 256 l. ára 1 frt 60 kr.)

Bartók Lajos. Kárpáti emlékek. Költemények Spányi Béla rajzaival. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 95 l. ára ?)

Batizfalvy István. Bibliai ismertetés az evangyeliomi gymnasiumok felsőbb osztályai számára. (Lampel R. 8r. IV. 68 l. ára 50 kr.)

Batizfalvy István. Magyarok története. A középiskolák és polgári iskolák használatára. (Lampel R. 8r. II. 76 l. ára 50 kr.)

Baumgarten Izidor. A kisérlet tana. Büntetőjogi tanulmány. (Pfeiffer Ferdinánd. 8r. IV, 568 l. ára 4 frt.)

Bedeő Pál. Szentek élete a zsenge ifjúság számára. III. kiadás. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 131 l. ára ?)

Bedő Albert. Magyarország erdőségei. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. kötet. 17. szám. Akadémia. 8r. 23 l. ára 10 kr.)

Békési Gyula. Alaktan gymnásiumok első osztálya számára. 3. jav. kiadás (Debreczen. ifj. Csáthy Károly. 8r. 172 l. ára 1 frt 20 kr.)

Békessy László. A tejgazdaság és sajtkészités elméleti és gyakorlati szempontból. A kir. m. természettud. társulat megbizásából irta —. 202 rajzzal. (Kilián Frigyes.8r. X. 300 l. ára 2 frt.)

Beksics Gusztáv. Magyar érdek Erdélyben. Czikksorozat a »Székely Nemzet«-ből. (Sepsi-Szent-György. Jókai-nyomda részv. társ. 8r. 28 l. ára?)

Belicza József. Magyarország népoktatási intézeteinek és tanitóinak czimtára. 1—5. füzet. (Lampel Róbert. 8r. 1—256 l. ára füzetenkint 40 kr.)

Bem-album, a Bem nővérek javára. Szerkesztette Kerekes Sámuel. (Marosvásárhely. Csiki Lajos. 8r. VIII. 360 l. ára 2 frt 50 kr.)

Bende Imre. Egyházi beszéd Szent István király ünnepén 1885. augusztus 20. a budavári helyőrségi templomban. (Pallas részvénynyomda. 8r. 20 l. ára ?)

Bende József. A magasságbelinek dicsőitése vagyis imák és énekek főleg a róm. kath. elemi tanuló ifjuság használatára. III. kiadás. (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 229 l. ára ?)

Benedek Elek. Székely népmesék és balladák. Gyulai László és Pataky László rajzaival. (Pallas részvény társaság. 8r. XV. 287 l. ára 3 frt.)

Beniczkiné Bajza Lenke. A fátyol titka. Regény. (Légrády-testvérek nyomdája. 8r. 181 l. ára 1 frt.)

Beniczkyné-Bajza Lenke. A porban született. Regény. 2 kötetben. (Révai testvérek. 8r. 142, 210 l. ára 2 frt.)

Beniczky-Bajza Lenke. Az első nyom. Regény. (Athenaeum. 8r. 229 l. ára 1 frt 20 kr.)

Beniczkyné-Bajza Lenke. Az erdei lak. 1—2. füzet. (Magyar Szalon könyvtára. 57, 59. füzet.) (Révai testvérek. 8r. I. kötet. 1—112 l. ára füzetenkint 20 kr.)

Beniczkyné-Bajza Lenke. Két sziv harcza. Regény 2 kötetben. 2-ik (czím-) kiadás. (Athenaeum. 8r. 203, 196 l. ára 1 frt 20 kr.)

Beniczkyné-Bajza Lenke. Nem ismerem a mult történetét. Regény. (Franklin-társulat. 8r. 216 l. ára 1 frt 20 kr.)

Beniczkyné-Bajza Lenke. Ruth. Regény. 2-ik kiadás. (Athenaeum. 8r. 318 l. ára 1 frt 20 kr.)

Benkő István. Az ur követése. Beköszöntő egyházi beszéd. (Kókai Lajos. 8r. 16 l. ára 20 kr.)

Beöthy Zsolt. A tragikum. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Franklin. 8r. 640 l. ára 3 frt.

Berczik Árpád. A »bálkirálynő.« Vigjáték. (Szerző. 8r. 28 l. ára 30 kr.)

Berczik Árpád. Nézd meg az anyját. Vigjáték 3 felvonásban. (Olcsó könyvtár. 194. szám.) (Franklin-társulat. 16r. 121 l. ára 30 kr.)

Berg Gusztáv. Az 1885. márcziusi vámnovella és jelentősége Magyarország mezőgazdaságára. (Bécs. Frick Vilmos. 8r. 65 l. ára 60 kr.)

Bernardi István. Legczélszerűbb sokszorozó tábla. (Losoncz. Szerző. 1 l. ára 30 kr.)

Bernáth Béla, Hegedüs Sándor. A nemzeti tornaegylet alakulása, fejlődése s a tornatanító-képzés történetének rövid ismertetése. (Athenaeum nyomdája. 8r. 19 l. ára ?)

Bernolák Károly. A hadászat alapelvei. (Grill K. VIII, 179 l. és 19 tábla, 8r. ára 3 frt 50 kr.)

Beuren Ottó. A szabadkőmivesség czélja és rendszerei. Magyar nyelvre ford. Rózsa József. (Szüts és társa. 8r. IV, 187 l. ára 1 frt 40 kr.)

Berzsenyi Ódái. Középiskolák számára. Magyarázta Versényi György. (Jeles irók iskolai tára. XXIV. Franklin-társulat. 8r. 121 l. ára 50 kr.)

Besant Walter. Forster Dóra. Angol regény. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 240 l. 24 képpel, ára 2 frt.)

Besze János. Történelmi bölcsészet vázlata. (Szeged. Traub B. és társa nyomdája. 8r. 96 l. ára 1 frt.)

Beszédei, A kath. főpapok- és főuraknak a középiskolai törvényjavaslat felsőházi tárgyalása alkalmával mondott. 1883. Sajtó alá rendezte, előszóval s bevezetéssel ellátta Paszlavszky Sándor. (Szüts és társa könyvkereskedése. 8r. 157 l. ára ?)

Beszédek, melyek a budapesti kir. magy. tudomány-egyetem 1885—1886. tanévi rectora és tanácsának beiktatásakor szeptember 1. tartattak. (Egyetemi nyomda. 8r. 64 l. ára ?)

Beszédek, melyek a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem 1885—86. tanévi rectora és tanácsának beiktatása és a tanév megnyitása alkalmából 1885. évi szeptember 13-án tartattak. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« nyomdája. 8r. 77 l. ára ?)

Beszédek, melyek a kolozsvári m. kir. tudományegyetem vegytani intézetének megnyitása alkalmából 1885. évi okt. 31. tartattak. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« nyomdája. 8r. 47 l. egy rajzzal, ára ?)

Bethesda, A, budapesti betegápoló és diakonissa képzőintézet története. (Hornyánszky Viktor sajtója. 8r. 58 l. ára 30 kr.)

Bezerédy Amália. Flóri könyve. Színezett képekkel. (Franklin-társulat. 8r. 143 l. ára kötve 1 frt 40 kr.)

Biblia, Szent, azaz Istennek ó- és újtestamentomában foglaltatott egész Szentirás. Magyar nyelvre fordította Károli Gáspár. (Brit- és külföldi bibliatársulat. 8r. 908, 306 két hasábos l. ára ?)

Bierbauer Lipót. A fizikának elemei, a középtanodák számára. 348 ábrával, 3-ik átdolg. jav. kiadás. (Győr. Gross Gusztáv. 8r. VIII, 374 l. ára 2 frt 20 kr.)

Bierbauer Lipót. Csillagászat. Toldalékul a fizika elemeihez. 21 ábrával. (Győr. Gross Gusztáv. 8r. 375—464 l. ára 1 frt.)

Biernatek Ede Jenő. A szeszadó tankönyve kérdések és feleletekben. (Szerző. 8r. 282 l. ára 1 frt 20 kr.)

Bihari Kálmán. Elbeszélések. (Debreczen. Szerző. 8r. 167 l. ára 1 frt.)

Bihari Péter. Általános és hazai mivelődéstörténet. I. kötet. Történelemelőtti kor. Ókor. Középkor. II. kötet. Ujkor. 113 ábrával. (Lampel R. n. 8r. XVIII, 606 l. VIII, 679 l. ára 8 frt.)

Bihari Péter. Egyetemes és részleges eszthetika. I—VIII. füzet. (Pallas-részvénynyomda. 8r. 1—628 l. ára füzetenkint 50 kr.)

Bihari Péter. Embertan. I. rész : Testtan. II. rész : Lélektan. (Lampel R. 8r. 122, 130 l. ára 70, 90 kr.)

Bihari Péter. Iskolai és házi neveléstan tanintézetek és szülők számára. (Szerző. 8r. 103 l. ára 80 kr.)

Bihari Péter. Iskolaszervezettan. I. rész. iskolatan. (Szerző. 8r. 17 l. ára 25 kr.)

Bita Dezső. Beszéd Pázmány Péter tudományos érdemeiről. (Egyetemi nyomda. 8r. 31 l. ára?)

Bizonffy Ferencz. Angol és magyar beszélgetések kézikönyve. (Franklin-társulat. 8r. 292 l. ára 1 frt 20 kr.)

Bobics Károly. Vázlatok a Magyarországnak főkép dunántuli kerületében e század folyama alatt végbevitt vízszabályozásokról. (Athenaeum részvénynyomda. 8r. 56 l. ára ?)

Bochkor Károly. Magyar államszámviteltan, tekintettel a törvényhatósági és községi háztartásra. 2-ik bőv. kiad. I. II. füzet. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 1—240 l. a teljes mű ára 5 frt.)

Bodola Lajos. A rizs meghonosítása Magyarországon. (Légrády testvérek. 8r. 115 l. hat táblával, ára ?)

Bogyó Samu. Politikai számtani feladatok kereskedelmi iskolák számára és magánhasználatra. (Kókai Lajos. 8r. 39 l. ára 50 kr.

Boileau. A költészetről. Tanköltemény négy énekben. Francziából fordította Erdélyi János. II. kiadás. (Olcsó könyvtár. 184. sz. Franlin-társulat. 8r. 74 l. ára kr.)

Boleman István. A fürdőtan kézikönyve. I. köt. (Uj-Tátrafüred. »Tátra Vidék« kiadása. 8r. XII, 297 l. ára 3 frt.

Bolondság Egy millió —. Apróságok a humor és jókedv világából. A mulatni szeretők örömére közli Vörös Ördög. I. köt. 8. füz. (Weiszmann testvérek. 8r. 277—308 l. ára 20 kr.)

Borbély Ferencz. Minta-könyv a m. kir. csendőrség számára. A fennálló szabályok alapján. (Kolozsvár. Szerző. 8r. 392 l. ára ?)

Borbély Sámuel. Szilágymegye földrajza s bevezetésül földrajzi alapismeretek. A népiskolák III. osztálya számára. Jutalmazott pályamű. II. kiad. (Zilah. Szerző. 8r. 63 l. ára 25 kr.)

Boross Mihály. Fejérmegye 1861-ben. Korrajz. »Élményeim« III. kötetéül, hiteles források után. (Székesfehérvár. Klökner Péter. 16r. 134 l. ára 50 kr.)

Bors Emil. Szakvélemény és indítvány a jogi szakoktatás reformja

kérdésében. A magyar jogászgyűlés megbízásából készítette és a IX. magyar jogászgyülés elé terjesztette. (Pécs. Lyceumi nyomda. 8r. 46 l. ára ?)

Borszéky Soma. Vélemény és indítvány a magyar jogászgyűlés által kitűzött azon kérdés fölött: »A találmányi szabadalmak iránt alkotandó törvény milyen elvekre fektettessék.« (Légrády testvérek. 8r. 36 l. ára ?)

Bosnyák Zoltán. A birtokminimum, mint agrarreform Magyarországon. Kritikai kisérlet. (Zilahy Sámuel. 8r. 110 l. ára 30 kr.

Botrányok botránya röpiratokban. Válaszul írta egy országgyűlési képviselő. (Szüts és társa. 8r. 60 l. ára 60 kr.)

Bougaud Emil. A kereszténység és korunk. Ford. Dobos Lajos és Szentannai (Spett.) Gyula. V. kötet. Második kiadás. (Eger. Szolcsányi Gyula. 8r. 425 l. ára 2 frt.

Bozóky Alajos. A rómaiak nyilvános játékai. (Nagyvárad. Hügel Ottó nyomdája. 8r. 22 l. ára ?)

Bozóky Alajos. Római perjog. Második jav. kiadás. Szerző sajátja. (Nagyvárad. Szerző. 8r. 193 l. ára 2 frt.)

Bozóky Alajos. Római világ. Művelődéstörténeti rajzok a császárság fénykorából. Friedländer, Jung, Bender és mások művei nyomán. Számos képpel. II. kötet. 5—8. füzet. (A magyar nemzet családi könyvtára. 66—69. füzet. Ráth Mór. 8r. XII. 1—527 l. 19 táblával, ára füzetenkint 60 kr.)

Bölöni László. Az ügyvédekről. Vélemények és kombinácziók az ügyvédi kamarák 112 éves fennállásának jubileumára. (Kolozsvár. Szerző. 8r. 67 l. ára 50 kr.)

Böszörményi Kálmán. Magyar posta-évkönyv az 1885 évre. (Nagel Ottó. 8r. 116 l. ára 1 frt.)

Böszörményi Kálmán. Bel- és külföldi posta-tarifák. (Nagel Ottó. 8r. II. 200 l. ára 1 frt 50 kr.)

Böszörményi Károly. Szatmár-Németi város polgármesterének jelentése 1884. évről. (Szatmár. Molnár János nyomdája. 8r. 55 l. ára ?)

Braddon M. E. A vörös zászló alatt. Regény. Angolból ford. *** 2 kötet. (Dobrowsky és Franke. 8r. 160, 100 l. ára 1 frt.)

Braddon M. E. Az arany borjú. Regény 3 kötetben. Angolból fordította Zichy Kamilla. (Athenaeum részvény-társulat. k. 8r. 228, 232, 228 l. ára 2 frt. 50 kr.)

Braddon E. Wyllard végzete. Regény 3 kötetben. Angolból ford. Huszár Imre. (»Budapesti hirlap« kiadóhivatala. 8r. 254, 241, 238 l. ára 80 kr.)

Brassai Sámuel. A mondat dualismusa. (Értek. a nyelv. és széptud. köréből. XII. köt. 10. sz. Akadémia. 8r. 92 l. ára 60 kr.)

Brassey Lady. Utazás a »Napsugáron.« Az angol eredetiből átdolg. dr. Öreg János. (Utazások könyvtára. 5. füzet. Franklin-társ. 8r. 311 l. ára 2 frt 40 kr.)

Breznay Béla. Keresztény hitegység, nemzetiség és hazafiság Magyarországban. Polemikus czikkek a Religió-ból. (Rudnyánszki A. nyomdája. 8r. 35 l. ára ?)

Browning Oscar. A nevelés elméletének története. Bevezető tanul-

mány. Angolból. Könyvészeti és életrajzi jegyzetekkel ellátott átdolgozás. (Athenaeum. 8r. II, 206 l. ára 1 frt 20 kr.)

Bruck Jakab. Semmelweis Ignácz Fülöp. Kiadta, a magyar orvosi könyvkiadó-társulat. (Franklin-társulat. n. 8r. 92 l. egy arczképpel, ára ?)

Budapest a kiállitás alatt. Fővárosi kalauz és tájékoztató mindenki számára. Szerk. Gelléri Mór. (Dobrowsky és Franke. 8r. 112 l. 2 térkép, ára 60 kr.

Budapest főváros közigazgatási bizottságának a m. k. ministerelnökhöz intézett jelentése a közigazgatás összes ágainak állapotáról az 1885. év I. felében. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 66 l. ára ?)

Bunyitai Vincze. A mai Nagyvárad megalapitása. (Értek. a tört. tud. köréből XII. köt. 4. sz. Akadémia 8r. 20 l. és 1 térkép; ára 20 kr.)

Burány Gergely. A görögök és rómaiak vallása keresztény szempontból tekintve. (Szombathely. Özvegy Seiler Henrikné nyomdája. 8r. 67 l. ára 60 kr.)

Buza János. Ásványtan és geologia, vegytani előismeretekkel a gimnázium IV. o. számára. Kiadja a »Sárospataki irodalmi kör« a főiskola költségén. Gimnáziumi könyvtár. IV. kötet. (Sárospatak. 8r. 160 l. ára fűzve 1 frt 20 kr.)

Buza Sándor. A megváltó. (Szüts és társa. 8r. VIII. 348 l. ára 1 frt 30 kr.)

G. Büttner Julia. Örvény a révben. Regény. (Aigner Lajos. 8r. 278 l. ára 1 frt 50 kr.)

Byron lord . Don Juan. Forditotta Ábrányi Emil. I—VI. ének. (Révai testvérek. 8r. 352 l. ára fűzve 2 frt.)

Caesar. De bello Gallico. Ford. és magy. Boros Gábor. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 460 l. ára 1 frt 80 kr.)

Cajus Gracchus. A polgárháboru felé. Aristokráczia, ecclesia militans és demagogia a demokráczia ellen. (Pallas részvénynyomda. 8r. 91 l. ára 80 kr.)

Calura Bernát. Páli szent Vincze élete. Ford. Galambos Kálmán. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. VIII, 551 l. és 1 arckép, ára 2 frt 50 kr.)

Catulle Mendés. Boudoirtörténetek. Forditotta Zempléni P. Gyula. (Révai testvérek. 8r. 226 l. ára 1 frt 20 kr.)

Centralismus a magyar ev. református egyházban. (Baja. Nánay Lajos nyomdája. 8r. 70 l. ára 80 kr.)

Cherven Flóris és **Schneider János.** Egyetemes földirati tankönyv. Második javított kiadás. (Lampel R. 8r. 127 l. ára 80 kr.)

Chyzer Kornél. Magyarország gyógyhelyei és ásványvizei. Az 1885-iki budapesti általános kiállitás egészségügyi országos szakbizottságának megbizásából. (S.-A.-Újhely. »Zemplén«-nyomda. 8r. 132 l. ára ?)

Chyzer Kornél. Orvosügy a községben. A körorvosi intézmény hiányai. (S.-A.-Újhely. »Zemplén«-nyomda. 8r. 16 l. ára ?)

Cicero. A kötelességekről. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Csengeri János. (Görög és latin remekirók iskolai könyvtára. Franklin társulat. 8r. XVI. 186 l. ára 1 frt.)

Cicero. A kötelességekről. Forditotta. bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta

Csengeri János. Latin és magyar nyelven. (Franklin-társulat. 8r. XVI., 335 l. ára 1 frt 60 kr.)

Cicero, M. Tullius, válogatott levelei. Magyarázta Jánosi Boldizsár. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 162 l. ára 80 kr.)

Claretie Gyula. Zilah herczeg. Regény. Forditotta Günther-Kégl Emerika. I—II. kötet. (Révai testvérek. 8r. 193, 167 l. a két kötet ára 2 frt.)

Codex, Az Altenberger féle, nagyszebeni kéziratának szövegkinyomatása. Kiadja Lindner Gusztáv. Der Codex Altenberger. Textabdruck der hermannstädter Handschrift. (Kolozsvár. Muzeum-egylet. 8r. XII, 300 l. ára 4 frt.)

Codex diplomaticus comitum Károlyi de Nagy-Károly. A nagykárolyi gróf Károlyi család oklevéltára. Kiadja gróf Károlyi Tibor. Sajtó alá rendezi Géresi Kálmán. III. kötet. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. XXIII, 633 l. 3 szines és 3 phototypikus melléklettel, ára 5 frt.)

Compas, Magyar. Pénzügyi évkönyv 1885. (kiállítás) XIII. évfolyam. Szerkeszti és kiadja Mihók Sándor. (Kilián Frigyes. 8r. 508 l. ára 4 frt.)

Concha Győző. A kilenczvenes évek reformeszméi és következményeik. Irodalomtörténeti vázlat. (Olcsó könyvtár, 195. szám. 8r. 243 l. ára 40 kr.)

Concha Győző. Ujkori alkotmányok. (Akadémia. 8r. XII. 314 l. ára 2 frt 40 kr.)

Congressus, Az 1885. évi országos orvosi és közegészségügyi, tárgyalásai. Sajtó alá rendezte Müller Kálmán. (Athenaeum részvény-társulat. 8r. 468 l. ára ?)

Creniceanu György. A vakok statistikája hazánkban. Különlenyomat az »Orvosi Hetilap« 1885. évfolyamából. (Khór és Wein nyomdája. 8r. 17 l. ára ?)

Csajági Béla. A pesti. izr. hitközségi fiárvaház bizottságához tett jelentése a németországi árvaházakról. (Burián Mór nyomdája. 8r. 28 l. ára ?)

Csalány Géza. A hadi földleirás rövid elmélete. (Grill K. 8r. 22 l. ára 31 kr.)

Csalány Géza. A magyar államterület hadi földleirása. (Grill K. VIII, 59 és 59 l. ára 1 frt 50 kr.)

Csalány Géza. Az aldunai medencze hadi földleirása. (Grill K. 8r. 39 l. ára 51 kr.)

Csanádi Gusztáv és Plósz Pál. A borászat könyve. 47 rajzzal. Kiadja a k. m. természettudományi társulat. (Kilián Frigyes. 8r. X, 653 l. ára 4 frt.)

Császár Károly. Számtan a középtanodák alsó osztályai számára. III. kiadás. II. rész. (Franklin-társulat. 8r. 84 l. ára 60 kr.)

Cseh Károly. Borszék gyógy- és fürdőhely. II. kiadás. (Buschmann F. nyomdája. 8r. 145 l. két térképpel és három látképpel, ára 70 kr.)

Csehi Antal. A magyarok rövid története, kérdések és feleletekben. (Győr. Gross Gusztáv. 8r. 56 l. ára 20 kr.)

Csehi Antal. Földrajz népiskolák számára. (Győr. Gross Gusztáv. 8r. 48 l. ára 20 kr.)

Csemez József és Németh Antal. Német-magyar és magyar-német zsebszótár. I. rész. (Győr. Gross Gusztáv. 8r. 312 l. ára 50 kr.)

Cserei József. Gondolatok az idealismus és realismus köréből. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József nyomdája. 8r. 28 l. ára ?)

R. Cserei József. Tavaszvirágok. II. kiadás. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József nyomdája. 8r. 41 l. ára ?)

Cserey Zsigmond. A cholera gyógykezelése dr. Koch elmélete alapján. Javaslat. (Kilián Frigyes. 8r. 30 l. ára 30 kr.)

Csernus Elek. Mennyei vigaság. Imák és énekek. III. kiadás. (Szabadka. Krécsi György. 8r. 744, 84 l. ára ?)

Csernyei Gyula. A középpont. (Franklin-társulat 8r. 83 l. ára 40 kr.)

Csiky Gergely. Görög római mythologia. A szöveg közé nyomott képekkel. (Franklin-társulat. 8r. VIII, 232 l. ára 1 frt 20 kr.)

Csiky Gergely színművei. IX-X. kötet. Nora. Buborékok. (Athenaeum részvénytársulat. 8r. 152, 109 l. ára 1 frt 40 kr.)

Csillag Gyula. Nézetek a telekkönyvi reformról. (Magyar jogászegyleti értekezések. XXIV. füzet. Franklin-társulat. 8r. 23 l. ára ?)

Csillag Máté. Első lépés. (Beszélyek) (Révai testvérek. 8r. II. 154 l. ára 1 frt.)

Csillag Máté. Jogásziádák. Humoros beszélyek. (Grill K. 8r. 103 l. ára 1 frt 20 kr.)

Csorba Ferencz. Passautól Budapestig csónakon. (Nemzeti hajósegylet. 8r. 246 l. ára ?)

Csuday Jenő. Világtörténelem. I. kötet. (Szombathely. Özv. Seiler Henrikné. 8r. VII. 219 l. ára 1 frt.)

Csukási Fülöp és Schön József. Zsidó hittan a szentirás elbeszélései kapcsán az őshéber eredeti szöveg alapján a legjelesebb értelmezők és forditások egybevételével. Első könyv, a polg. és középiskolák alsó osztályai számára. Második könyv, a polg. és középisk. III. és IV. oszt. számára. Harmadik könyv, a polg. és középisk. V. oszt. számára. (Franklin társulat. 8r. XVI. 146 l. 1 térkép ; 117 l. ; 30 l. ; ára 60, 50, 20 kr.)

Curtius görög nyelvtana. (Mondattan.) A Gerth Bernás közreműködésével javított 16-ik eredeti kiadást forditotta Ábel Jenő. (Lampel R. 8r. 172 l. ára 1 frt 20 kr.)

Czelder Márton. Karácsonyi öröm ! Kinyomatta az »Evangyéliomi Lelkészi Tár» 1880. évi folyamából Héjjas József. (Kecskemét. 8r. 8 l. ára ?)

Czimjegyzéke, a budapesti k. m. tud. egyetem könyvtárának. IX. 1884-ik évi gyarapodás. (Kilián Frigyes. 8r. XI, 226 l. ára 50 kr.)

Czimjegyzéke, Az országos m. kir. statisztika hivatal könyvtárának és térképgyüjteményének —. 1867—1884. Összeállitotta Findura Imre. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 4r. IX. 478 l. ára 2 frt.)

Czimtár, Közigazgatási. 1885-re. II. Évfolyam. (Tettey-féle kiadóhivatal. 4r. 28, 18, 12, 28, 40, 84, 44, 60, hasáb. ára 80 kr.)

Daday Jenő. Jelentés az 1884. év nyarán Magyarország különböző vidékein végzett crustaceologiai kutatások eredményéről. (Mathematikai és természettudományi közlemények. XX. kötet. 3. szám.) Akadémia. 8r. 145—167 l. ára 20 kr.)

Daltár, Magyar. A magyar nép dalainak egyetemes gyüjteménye dal-

lam szerinti rendben. Gyüjti és szerkeszti Limbay Elemér. V. kötet. (Győr. Hennicke Rezső. 8r. 246 l. ára 1 frt 60 kr.)

Dante Alighieri isteni szinjátéka. (Divina Comedia.) Fordította, bevezette s jegyzetekkel kísérte Szász Károly. I. rész. A pokol. (A Magyar Tud. Ahadémia könyvkiadóvállalata. IV. cyclus. Akadémia. 8r. VIII, 465 l. ára 3 frt.)

Dante Alighieri isteni szinjátéka. (Divina Commedia.) Ford. bevezette s jegyzetekkel kísérte Szász Károly. I. rész: A pokol. (A Magyar Tud. Akadémia könyvkiadóválalata. IV. cyclus. 'Magyar Tud. Akadémia. 8r. VIII, 465 l. ára 4 frt.)

Dante Alighieri Divina commediája (Isteni szinjátéka). A tisztítóhely. (Purgatorio.) Olaszból fordította és jegyzetekkel ellátta Angyal János. I. füzet. (Temesvár. Csanádegyházmegyei nyomda. 8r. 1—73 l. ára 1 frt.)

Dávid-Ferencz-egylet. kiadványai. I. szám. 1885. Értesítő a D. F. egylet 1885. augusztus 29 Kolozsvárott tartott alakuló közgyüléséről. Szerkesztette Boros György. (Kolozsvár. Stein János nyomdája. 8r. 44 l. ára ?)

Dávid István. Latin olvasókönyv Livius, Ovidius, Phaedrus műveiből és más költők gnómáiból. A gymnásiumok III. és IV. osztálya számára. (Lampel R. 8r. VIII, 183 l. ára 1 frt.)

Deák Farkas. Forgách Zsuzsánna. 1582—1532. (Magyar történeti életrajzok. II évfolyam. 1 füzet. Franklin-társulat. n. 8r. 108 l. és 5 tábla, ára 1 frt. 80 kr.)

Deák Farkas. Gróf Bethlen Miklós. (Magyar Helikon. 56. füzet. II. osztály. 2. kötet. 9. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 24 l. ára 20 kr.)

Deák Farkas. Gróf Dessewffy Aurél. (Magyar Helikon. 53. füzet. II. osztály. 2. kötet. 6. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 26 l. ára 20 kr.)

Debreczen város 327 éves nyomdájának mintakönyve. (Debreczen város nyomdájának kiállítása 1885-ben. 4r. 178 mintatáblával, ára ?)

Deési Gyula. A renaissance politikai és moralis hatása korunkra. (Grimm Gusztáv. 8r. 48 l. ára ?)

De Gerando Antonia. Zene elmélet és énekiskola. (Aigner Lajos. 8r. 100 l. ára 80 kr.)

Degré Alajos. Bőkezü uzsorás. 1—6. füzet. (Magyar szalon könyvtára 3, 5, 7, 9, 11, 13, füzet. Révai testvérek. 8r. I. kötet. 1—149; II. kötet. 1—164 l. ára füzetenkint 20 kr.)

Dékány Mihály. Vizszabályozási ügyek. (Hornyánszky Viktor sajtója. 4r. 141 l. ára ?)

Dell' Adami Rezső. Magánjogi codificatiónk és régi jogunk I. (Magyar jogászegyleti értekezések. XXIII. füzet. Franklin-társulat. 8r. 35 l. ára ?)

Dengi János. Költői olvasmányok. Romanczok, balladák és alanyi költemények. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. VIII, 167 l. ára 1 frt 20 kr.)

Dengi János. Erdélyi János és Greguss Ágost. (Magyar Helikon. I. osztály. 4. kötet. 9. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 28 l. ára 20 kr.)

Denison György. A lovasság történelme a legrégibb időktől a jelenkorig. Magyarra ford. Szeles Dénes. 6-ik füzet. (Történelmi könyvtár. 6-ik füzet. Aigner Lajos. 8r. 321—384 l. ára 50 kr.)

Dereskei. (Hock János.) Hervadt levelek. Elbeszélések. (Pfeiffer Ferdinánd. 8r. 157 l. ára 1 frt.)

Derü és boru. Képeskönyv, apró versekkel. (Lamper R. 4r. 6 l. ára 30 kr.)

Dessewffy Arisztid. A házas élet (Grill K. 8r. 204 l. ára 2 frt 50 kr.)

Dezső Lajos. Olvasó-könyv az elemi népiskolák III—IV. o. számára. Kiadja a »Sárospataki irodalmi kör« a főiskola költségén. (Népiskolai könyvtár. V. kötet. Sáros-Patak. 8r. ára kötetlen 55, kötve 60 kr.)

Dickens Károly. Chuzzlewitt Márton élete és kalandjai. Angol regény. fordította Gyöngyösy László. 3 kötet. (Légrády testvérek. 8r. 272, 314, 318, l. ára 3 frt.)

Dierner Gusztáv. A leányok testi neveléséről. Különlenyomat a »Nemzeti Nőnevelés« II—III. füzetéből. (Lauffer Vilmos. 8r. 28 l. ára 50 kr.)

Dietrich Ignácz. Dietrich Ignácz pécsi ügyvédnek gondnokság alá helyeztetése a pécsvárosi árvaszék által és a gondnoksági per. (Pécs. Taizs Mihály nyomdája. 8r. 64 l. ára ?)

Dobóczky Lajos. Gazdasági és kertészeti füzetek. III—IV. Az elemi népiskolák III—VI. oszt. számára. (Lampel R. 8r. 30, 30 l. ára 18, 18 kr.)

Dobos János egyházi beszédei. I kötet. Kiadta Dobos László. (Kókai Lajos. 8r. 244 l. ára 1 frt 80 kr.)

Dóczi Lajos. Széchy Mária. Történeti szinmű. (Ráth Mór. 8r. XV. 239 l. ára 3 frt 80 kr.)

Dóczy Gedeon. Vezérkönyv a női kézimunka osztályonkénti tanitásához leányiskolában s magánhasználatra. 128 ábrával. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. 8r. X. 133 l. és 24 tábla, ára 1 frt 50 kr.)

Dolgozatok, Kisseb, a természettudományok köréből. Kiadja a jézustársasági kalocsai érseki főgymnázium természettudományi bölcselő köre. 1885. márczius. (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 48 l. ára ?)

Dolinay Gyula. Szünnapokra. A mindkét nembeli ifjuság számára. Számos képpel. (Szerző. 8r. 96 l. ára 50 kr.)

Dostor G. A determinánsok alkalmazása. Éléments de la théorie des determinants avec application à l' algèbre, la trigonométrie et la géometrie analytique dans le plan et dans l'espace cimü munkája nyomán a mennyiségtant kedvelő ifjuság magánhasználatára összeállította Ferenczi József. (Kilián Frigyes. 8r. 187 l. ára 2 frt.)

Dosztojevszki Th. A szenvedők. Orosz regény. Ford. Fáy J. Béla. 2 kötet. (Révai testvérek. 8r. 161, 170 l. ára 2 frt.)

Dömötör László. Kalauz a méhtenyésztés okszerű gyakorlatában. II. kiadás. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 8r. 97 l. ára 60 kr.)

Döntvényei, A m. kir. pénzügyi közigazgatási biróság, és elvi jelentőségü határozatai 1884. évről. Összeállította Vörös Sándor. Kiadja a m. kir. pénzügyministerum. (M. k. államnyomda. 8r. 387 l. ára 1 frt 50 kr.)

Döntvénytár. A m. k. Curia, a budapesti kir. itélőtábla és a pénzügyi közigazgatási biróság elvi jelentőségü határozatai. Kiadja a »Jogtudományi Közlöny« szerkesztősége. Új folyam. X, XI, XII. kötet. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 384, 392, 391 l. egy kötetnek ára 2 frt.)

Dudás Gyula. A zentai csata. Monografiai részlet Zenta város történetéből. Előszóval bevezette Szilágyi Sándor. (Zenta., Schwarcz Sándor. 8r. VIII, 79 l. ára 80 kr.)

Dugonics András. Kún László. Szomorú történet. Bevezetéssel dr. Heinrich Gusztávtól. (Olcsó könyvtár. 186. szám. Franklin-társulat 12r. 224 l. ára 40 kr.)

Dugonics András. Kun László. Szomoru történet 4 szakaszban. Második kiadás. Bevezetéssel Heinrich Gusztávtól. (Olcsó könyvtár. 186. szám. Franklin-társ. 8r. 224 l. ára 40 kr.)

Duka Tivadar. Kőrösi Csoma Sándor dolgozatai. Összegyűjtötte és életrajzzal bevezette —. (Akadémiai könyvkereskedés. 8r. VIII, 438 l. és térkép, ára 3 frt.)

Dvortsák Gyula. Igazházi s az első magyar színelőadás. (1790. október 25.) A darabnak 1885. évi január 19-én a kassai színpadon történt felelevenítése alkalmából. (Kassa. Bernovits Gusztáv nyomdája. 8r. 30 l. ára?)

Dvorzsák János. Magyarország helységnévtára, tekintettel a közigazgatási, népességi és hitfelekezeti viszonyokra. (Szerző. 8r. 851 l. ára 5 frt.)

Dynamitgyár, Pozsonyi, tulajdona a dynamitrészvénytársaságnak. Budapesti általános országos kiállítás 1885. (Pozsony. Angermayer Károly nyomdája. 8r. 20 l. ára?)

Ebers György. Szerapisz. Regény. Fordította Vörös Dezső. (Athenaeum r.-társulat. 8r. 443 l. ára 2 frt.)

Écsy László. Elnöki jelentés a balatonfüredi szeretetház 1884-ik évi állapotáról s 14 évi működéséről. Kiadja a szeretetház igazgató-tanácsa. IV. értesítő. (Veszprém. »Szent-István«-nyomda. 8r. 158 l. ára?)

Edelmann Sebő. A vegytan alapvonalai. (Szombathely. Özv. Seiler Henrikné. 8r. 43 l. ára 30 kr.)

Edelmann Sebő. Mathematikai zsebkönyv a középiskolák felsőbb osztályai számára és magán használatára. (Szombathely. Seiler Henrikné. 8r. VIII, 176 l. ára 1 frt 80 kr.)

Egán Ede. Magyarország tejgazdasági termelésének és kereskedésének helyzete. (Pallas részvénynyomda. 8r. 56 l. egy térképpel, ára?)

Élet, Az örök. útja, vagy egy könyv azok számára, a kik az örök üdvösséget elnyerni óhajtják. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 140 l. ára?)

Életrajzai, Magyar hölgyek. Szerk. Endrődi Sándor. 1-ső füzet. Lorántfy Zsuzsánna. 2-ik füzet: Zrinyi Ilona. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 24, 24 l. ára füzetenkint 20 kr.)

Életrajzok, Magyar történeti. A M. Tud. Akadémia történelmi bizottságának segélyezésével kiadja a M. Tört. Társulat. Szerkeszti Szilágyi Sán-

dor. I. évfolyam. 2—5. füzet. II. évfolyam. 1. füzet. (L. Thallóczy Lajos, Acsády Ignácz, Deák Farkas.)

Elischer József. Latin olvasókönyv a gymnásiumok III. és IV. o. számára. Jegyzetekkel és szótárral. II. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 232 l. ára 1 frt.)

Eljárás, A bűnvádi, egyöntetűsége tárgyában az igazságügyminiszter által kiadott szabály. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 47 l. ára ?)

Elliot György. A raveloei tanács. (Silas Marner.) Regény. Angolból ford. Kacziány Géza. (Olcsó könyvtár. 193. szám. Franklin-társulat. 16r. 304 l. ára 60 kr.)

Emericzy Géza és Kárpáti Endre. Olvasókönyv a felsőbb leányiskolák, polgári leányiskolák I—II. o. számára. (Dobrowsky és Franke. 8r. 132, 174 l. ára 65, 90 kr.)

Emericzy Géza, Gelléri Mór és Péterffy József. Olvasókönyv az 1-ső foku ipariskolák I. és II. osztálya számára. (Dobrowsky és Franke. 8r. 272 l. ára 50 kr.)

Emericzy Géza, Dobó Adolf, Krausz Sándor. Számtanítási eredmény- és példatár az elsőfokú ipar- és kereskedelmi iskolák számára. (Dobrowsky és Franke. 8r. 88 l. ára 25 kr.)

Emlék, Kiállítási. (Robicsek Zsigmond. 8r. 108, IV l. ára 20 kr.)

Emlékbeszédek, A Magyar Tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott. II. kötet. 8—10. szám. III. kötet. 1—7. szám. (L. Tóth Lőrincz, Haynald Lajos. Than Károly, Tréfort Ágoston, Török József, Hunfalvy Pál, Apáthy István,Pauer Imre. Lenhossék József, Vécsey Tamás.)

Emlékek, Magyar történelmi. Magyar országgyűlési emlékek történeti bevezetésekkel. Szerkesztik Fraknói Vilmos és Károlyi Árpád. IX. . . kötet. (Akadémia. 8r. 619 l. ára 3 frt.)

Emlékirat a debreczeni honvéd sírkertben 1885. évi márczius 15-én emelt sírkő létrejöttéről. (Debreczen. Városi nyomda. 8r. 28 l. ára ?)

Emlékirat a miskolczi takarékpénztár negyvenéves fennállásáról 1845—1885. (Miskolcz. Forster Rezső nyomdája. 4r. 44 l. ára ?)

Emlékirat az aradi tanítók szegedi útjáról. (Arad. Réthy Lipót és fia nyomdája. 8r. 33 l. ára ?)

Emlékkönyve, Az országos magyar gazdasági egyesület. Szerkeszti Galgóczy Károly. Kiadja az országos magyar gazdasági egyesület. V. füzet. (Buschmann F. nyomdája. 8r. 160 l. ára ?)

Emléklombok Jézus társasága kalocsai érseki főgymnásiuma és Stephaneumának huszonötéves ünnepére 1860—1885. (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 111 l. ára ?)

Emmer Kornél. Törvényjavaslat a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvein alapulandó polgári törvénykezési rendtartás tárgyában. A m. k. igazságügyminiszter megbizásából. (Egyetemi nyomda. 4r. 67 l. ára ?)

Endrődi Sándor költeményei. 1879—1885. (Grill Károly. 8r. 244 l. ára 2 frt.)

Énekfüzér, Szent, a szigetvári kath. hivek használatára. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 96 l. ára ?)

Énekkönyv, Temetési-kántorok részére. 3-ik jav. kiadás. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 16r. 35 l. ára 30 kr.)

Eördögh Dániel. Fillokszera achillesi sarka. Uj nézetek a fillokszeráról s kipusztítása módjairól, úgyszintén a szőlők czélszerű kezeléséről. (Miskolcz. Sártoriné és Dullházy nyomdája. 8r. 24 l. ára 40 kr.)

Eötvös József b. összes munkái. IV. köt. A nővérek. Regény. 3-dik kiadás. (Ráth Mór. 8r. 552 l. ára 2 frt 40 kr.)

Eötvös József b. munkái. Első sorozat. Szépirodalom. 26—28. füzet. Emlékbeszédek. II—IV. füzet. (Ráth Mór. 8r. 113—393 l. ára füzetenkint 50 kr.)

Eötvös József b. összes munkái. Második sorozat. Politika. 1—6. füzet. A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra. I. II. (Ráth Mór. 8r. köt. 368, 304 l. ára füzetenkint 50 kr.)

Eperjessy Kálmán. A zsidó fanatismus és az anti-judaismus okai. (Szamosujvár. Todorán E. 8r. 36 l. ára 1 frt.)

Erdélyi Gyula. Kovász nélkül. Vig regény. (Méhner Vilmos. 8r. 221 l. ára ?)

Erdélyi János. A bölcsészet Magyarországon. (Filozófiai irók tára VI. Franklin-társulat. 8r. VIII, 156 l. ára 80 kr.)

Erdős János. Vezérfonal az izmok, szalagok és izületek bonczolásához. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 173 l. hét ábrával és két tábla rajzzal, ára ?)

Erdős József. Az újsóvéi ev. reform. egyház multja és jelene. (Deutsch M.-féle nyomda. 8r. 37 l. ára ?)

Erney József. Gyakorlati énektan dalokkal. Középtanodák, polg. iskolák használatára. II. füzet. 3. kiadás. (Dobrowszky és Franke. 8r. 31 l. ára ?)

Erődi Béla. Mikes Kelemen. (Magyar Helicon. 54. füzet. I. osztály. 4. kötet. 7 füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 28 l. ára 20 kr.)

Erősdi Mihály. Kritikus objectiv metaphysika (Lényeg-természettan.) Tudori értekezés. (Athenaeum részvénynyomda. 8r. 160 l. ára 1 frt 20 kr.)

Erőss Gyula. Vizsgálatok ujszülött gyermekek rendes hőmérséki viszonyaira vonatkozólag. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. köt. 12 szám. Akadémia. 8r. 40 l. ára 30 kr.)

Értekezések a történelmi tudományok köréből. Kiadja a Magyar Tud. Akadémia Szerkeszti Pesty Frigyes. XII. kötet 2—6., 8. füzet. (L. Kandra Kabos, Horvát Árpád, Majláth Béla, Bunyitay Vincze, Ortvay Tivadar, Zsilinszky Mihály.)

Értekezések a természettudományok köréből. Kiadja a Magyar Tud. Akadémia. Szerk. Szabó József. XV. kötet. 1—19. szám. (L. Loczka József, Kanitz Ágost, Szabó József, Scherfel V. Aurél, Nendtvich Károly, Fodor József, Erőss Gyula, Korányi Sándor, Jendrássik Jenő, Lenhossék József, Bedő Albert, Örley László, Ónodi A. D.)

Értekezések a társadalmi tudományok köréből, kiadja a Magyar T. Akadémia. Szerkeszti Pesty Frigyes. VII. kötet 8—10., VIII. kötet 1—3. füzet.

(L. Schwarz Gyula, Kuncz Ignácz, Tóth Lőrincz, Kovács Gyula, Apáthy István.)

Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. Kiadja a Magyar Tud. Akadémia. Szerkeszti Gyulai Pál. XII. kötet. 5—10. szám. XIII. kötet. 1—5. szám. (L. Vámbéry Ármin, Volf György, Thúry József, Télfi Iván, Kálmány Lajos, Brassai Sámuel, gróf Kuun Géza, Ábel Jenő, Heinrich Gusztáv, Barna Ferdinánd, Goldziher Ignácz.)

Értekezések a nemzetgazdaságtan és statisztika köréből. Kiadja a Magyar T. Akadémia. Szerk. Földes Béla. II. kötet. 6. sz. (L. Fenyvessy Adolf.)

Értekezések a mathematikai tudományok köréből. Kiadja a Magyar Tud. Akadémia. Szerk. Szabó József. XII. kötet. 1—11. szám. (L. Konkoly Miklós, Gothárd Jenő, Hüninger Adolf, Schulhof Lipót, Kövesligethy Radó.)

Értekezések, Magyar jogászegyleti. 20—25. füzet. (L. Tarnai János, Heil Fausztin, Káplány Géza, Dell' Adami Rezső, Csillagh Gyula, Imling Gyula.)

Értesítő, Régészeti és történelmi. A délmagyarorsz. régészeti és tört. múzeumtársulat közlönye. Szerk. Pontelly István. XI. évfolyam. 1—4. füzet. (Temesvár. Múzeum-társulat. 8r. 232 l. ára 4 frt.)

Értesítő. Orvos-természettudományi, az erdélyi Múzeum-egylet orvos-természettudományi szakosztályának az 1885. évben tartott szaküléseiről és népszerű természettudományi estélyeiről. I. Orvosi szak. 1—3. füzet. II. Természettudományi szak. 1—3 füzet. III. Népszerü szak. 1—3. füzet. (Kolozsvár. Stein János nyomdája. 8r.)

Értesítő. Mathematikai és természettudományi —. Kiadja a Magyar Tud. Akadémia. Szerkeszti König Gyula. III. kötet. 4—9. füzet. (Akadémia. 8r. 53—252 l. ára ?)

Esterházy Sándor. A párbajról. (Kolozsvár. Szerző. 8r. 22 l. ára 40 kr.)

Ete Zsigmond. Egy görbe országból. (Révai testvérek. 8r. 168 l. ára ?)

Évkönyv. Magyar statistikai, Statistisches Jahrbuch für Ungarn. Kiadja az országos. m. k. statist. hivatal. 1882. évf. 5. füzet. 1883. 1, 4, 6, 10. füz. 1884. 3. (Athenaeum részvénynyomda. 4r. 37, 112, 51, 83, 73, 178 l. ára ?)

Évkönyv. Magyar statistikai. Szerk. és kiadja az orsz. magy. k. statistikai hivatal. 1882. évf. 5, 12. füzet. 1883. 1, 4, 5, 6, 8, 10. 1884. 3 füzet. (Athenaeum nyomda. 4r. 37, 23, 112, 51. 35, 83, 267, 67. 148 l. ára ?)

Évkönyve, A bács-bodroghmegyei történelmi társulat —. Szerk. Margalits Ede. I. évf. 1—4. füzet. (Zombor. Bittermann Nándor nyomdája. 8r. 1—128 l. egy évfolyam ára 3 frt.)

Evkönyve, A magyar kir. földtani intézet —. VII. kötet. 4—5. füzet. (L. Posewitz Tivadar, Gezell Sándor.)

Évkönyve, A magyar kir. csendőrség —. 1885. (Kolozsvár. Stein János nyomdája. 8r. LXXXII, 183 l. ára ?)

Évkönyve, A felsőmagyarországi múzeum-egylet hatodik —. Szerkesztette s közrebocsátja Stöhr Antal. (Kassa. Werfer Károly nyomdája. 8r. 111 l. ára ?)

Évkönyve, A magyar gazdasszonyok országos egyletének —, az 1884—

85. évről. Összeállítá Mayer György. (Rudnyánszky A. nyomdája. 8r. 40 l. ára ?)

Évkönyve, A »Szepesmegyei történelmi társulat —. Szerkesztette Demkó Kálmán. I. évfolyam. (Lőcse. Reiss J. T. nyomdája. 8r. 121 l. ára ?)

Évkönyve, A bács-bodroghmegyei történelmi társulat —. Szerkeszti Margalits Ede. I. évfolyam. I. füzet. (Zombor. Bittermann Nándor nyomdája. 8r. 1—76. egy évfolyam ára 3 frt.)

Évkönyve, A magyarországi Kárpát-egyesület —. 1885. évfolyam. (Igló. Egyesület. 8r. 262 l. két fényképezett földabroszszal ; ára 2 frt.)

Évlapjai, A Kisfaludy-társaság —. Uj folyam. XIX. kötet. 1883—84. (Franklin-társ. 8r. IV, 478 l. ára 3 frt.)

„Exsiccator," Az, dohánylevél fűző és szárító kézigép. (Márkus Samu nyomdája. 8r. 28 l. ára ?)

Ezeregy éjszaka. Arab regék. Galland, Habicht, Vörösmarty M. és többek kiadásai után rendezte Nádor Gyula. Képekkel diszített első teljes magyar kiadás. II. III. IV. kötet. (Nádor Kálmán. 8r. 463, 432, 414 l. ára kötetenkint 2 frt.)

Ezeregy éjszaka. Teljes kiadás. 20—36. füzet. (Nádor Kálmán 8r. III. IV. kötet. 432, 414 l. ára füzetenkint 25 kr.)

Ezer esztendő, vagy egy akol és egy pásztor. (Grimm Gusztáv. 8r. XVI, 585, V l. ára 3 frt.)

Fábián Lajos Mór. Iparműtan tanodai magánhasználatra. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. 8r. 336 l. ára 3 frt.)

Farkas Mihály. Magyar Méhészkönyv. 4-ik kiad. (Falusi Könyvtár. 1. Franklin-társulat. 8r. 112 l. ára 50 kr.)

Fayer László. Bűnvádi eljárás a törvényszékek előtt. Szokásjogi forrásokból összeállította —. (Pfeifer Ferdinánd. 8r. XXXII, 420 l. ára 2 frt 20 kr.)

Fechtel János. Nagy Károly frank király és római császár uralkodásának történelmi fontossága. (Szamosujvár. »Aurora«-nyomda. 8r. 81 l. ára ?)

Feigler Ferencz. Pozsony és környéke. Pozsonymegye ismertetésével. Bevezetés a földrajz elemeibe, a népisk. III. oszt. számára. (Pozsony. Steiner Zsigmond. 8r. 32 l. és 3 térkép ; ára 30 kr.)

Fejérpataky László. A királyi kanczellária az Árpádok korában. (Akadémiai könyvkereskedés. 8r. 149 l. ára 1 frt.)

Fejérpataky László. Magyarországi városok régi számadáskönyvei. A Magyar T. Akadémia megbizásából. (Akadémia. 8r. 682 l. ára 4 frt.)

Félegyházy Ágost. A tőzsdebiróság hatásköre és eljárása a törvény, a birói gyakorlat s a budapesti áru- és értéktőzsde választott biróságának eljárási szabályai szerint. (Grimm Gusztáv. 8r. 109 l. ára 80 kr.)

Fellner E. Az asszonygyilkos Schenk Hugó és áldozatai. Törvényszéki regény a jelenkorból. (Rubinstein testvérek. 8r. 511 l. ára ?)

Felsmann József. A magyarországi fő- és középiskolák névkönyve. VI. évf. 1885. (Lampel R. 8r. II, 187 l. ára 2 frt.)

Felsmann József. Német grammatika. 5-ik javított kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 198 l. ára 90 kr.)

Felügyelőség, Az országos tejgazdasági, feladata, eddigi működése és czéljai a jövőre nézve. (Rudnyánszky A. nyomdája. 8r. 50 l. ára ?)

Fenyvessy Adolf. Adósságok conversiója különös tekintettel a magyar aranyjáradék conversiójára nézve. (L. Értekezések a nemzetgazdaságtan és statisztika köréből. II. kötet. 6. szám. Akadémia. 8r. 24 l. ára ?)

Ferenczy Benő. Calculator. Segédtáblázatok általában a szorzási-, osztási- és arányszámolási műveletek végrehajtásához, valamint dijak-, illetékek- és százalék-kiszámításához. Hilfstabellen etc. (Neumayer Ede. 8r. XVI. 201 l. ára ?)

Ferenczy József. Báró Eötvös József. (Magyar Helikon. 43. füzet. I. osztály, IV. kötet. 2. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 24 l. ára 20 kr.)

Ferenczy József. Kossuth Lajos. (Kortársaink. 1—3. füz. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 67 l. ára 60 kr.)

Fest Kálmán. Fiume utolsó 10 évi tengeri áruforgalmának statisztikája. (Tájékozásul a k. tengerészeti hatóság által kiállított mintagyűjteményhez.) Statistica del movimento marittimo-commerciale del porto di Fiume etc. (Fiume. Mohovich E. nyomdája. 8r. 173 l. ára ?)

Findura Imre. Hivatalos statistikai közlemények. Az országos magy. kir. statistikai hivatal könyvtárának és térképgyűjteményének czímjegyzéke 1867—1884. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 4r. 476 két hasábos l. ára ?)

Fiume kikötőjének hajózási forgalma az utolsó 70 évben. (1814—1884.) Összeállítá és kiadá a k. tengerészeti hatóság. Movimento dei navigli nel porto di Fiume etc. (Fiume. Mohovich E. nyomdája. 8r. 148 l. ára ?)

Flavigny grófné. A keresztény ifjuság könyve. Az anyának vallásos intései gyermekeihez. Francziából fordította Czirer Cseh Stefánia. (Havi füzetek. III. évf. 10—12. sz. 8r. 270 l. ára füzve 1 frt.)

Flesch Miksa. Első oktatás a bibliai történetben az izraelita ifjuság számára. 2. füzet. II. kiadás. Anfangsunterricht in der biblischen Geschichte. (Kilián Frigyes. 8r. 47 l. ára ?)

Fodor Antal. 53 éves tapasztalataim a hazai sertéstenyésztés és hizlalás terén. (Pécs. Szerző. 8r. 64 l. ára 2 frt.)

Fodor József. Bacteriumok az élő állat vérében. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. k. 10. szám. Akadémia. 8r. 18 l. ára 10 kr.)

Fodor L. és Wagner A. Rajzoló stereometria a középiskolák II. o. számára. II. kiadás. — Constructiv planimetria. A középiskolák III. és IV. o. számára. II. kiadás. (Nagel Bernát. 8r. 92, 180 l. 135 és 296 ábrával, ára 70 kr. és 1 frt 20 kr.)

Fonyó Pál. Népiskolai hitelemzéstan a katholikus lelkészek, hitelemzők, tanítók s nevelők, ugyszíntén növendékpapok és tanítójelöltek használatára. (Kalocsa. Wajdits Nándor. 8r. XII, 252 l. ára 1 frt 40 kr.)

Fouqué de la Motte. Undine. Rege. Ford. Ábrányi Emil és ifj. Ábrányi Kornél. Hoeppner Gyula 9 színrajzával. (Grill K. 2r. 57 l. ára 30 frt.)

Földes Béla. Magyarország statistikája összehasonlítva egyéb államokkal, különös tekintettel Ausztriára. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 404 l. ára 4 frt.)

Földes Béla. A nemzetgazdaság- és pénzügytan kézikönyve. II. kiad. (Zilahy Sámuel. 8r. 420 l. ára 4 frt.)

Főrendi Irományok. Az 1884. évi szeptember hó 25-ére hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Hiteles kiadás. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. I—II. kötet. 490, 484 l. ára ?)

Főrendiház Jegyzőkönyve. Az 1884. évi szeptember hó 27-re hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Hiteles kiadás. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 1. füzet. 160 l. ára ?)

Főrendi Napló. Az 1884-ik évi szeptember hó 25-ére hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Hiteles kiadás. Szerkeszti Maszák Hugó. I. köt. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 332 l. ára ?)

Fromm Pál. Statistikai egészségügyi adatok Budapest főváros IV. kerületéről az 1882., 1883. és 1884. években. (Rudnyánszky A. nyomdája. 8r. 47 l. ára ?)

Fuchs Ádám. Az erkölcs ápolásáról. Paedagogiai könyvtár. I. (Aigner Lajos. 8r. 70 l. ára 30 kr.)

Futó Ferencz. A zöld asztal mellől. Karczolatok jogi dolgokról és a birósági teremből. (Révai testvérek. 8r. 115 l. ára 1 frt.)

Fülöp Áron. Ellák. Költői elbeszélés 10 énekben. (Grill K. 8r. 210 l. ára 1 frt 50 kr.)

Füredi (Führer) Ignácz. A magyarok története jellemképekkel az ókori történelemből. 15-ik jav. kiadás. (Aigner Lajos. 8r. 56 l. ára 30 kr.)

Füredi János. Egyházi beszéd Szent István ünnepén a s.-a.-ujhelyi plébánia-templomban 1885. (S.-A.-Ujhely. »Zemplén«-nyomda. 8r. 16 l. ára ?)

Füzetek, Havi. Kiadja Dvorzsák János. II. évfolyam. 8—12. szám: Anarchista-káté. — III. évf. 1—8. szám. Magyarország helységnévtára. IV. évfolyam. 1—6. szám. Szellemi kincstár. I. kötet. Szerk. Ihász Gilbert. (Buschmann Ferencz nyomdája. 8r. 799, 851, 798 l. ára 5—5 frt.)

Füzetek, Ugor. 5. sz. Munkácsi Bernát. Votják nyelvmutatványok magyar fordítással és szójegyzékkel. (Akadémiai könyvkereskedés. 8r. 197 l. ára 1 frt.)

Füzetek, Ugor. 7. sz. Svéd lapp nyelv. I. Lule- és Pitelappmarki nyelvmutatványok és szótár. Gyűjtötte és fordította Halász Ignácz. (Külön lenyomat a nyelvtudományi közlemények XIX. kötetéből. Akadémiai könyvkereskedés. 8r. 264 l. ára ?)

Gaal Jenő. A mezőgazdásági válság kérdése. (Gazdasági egyesület. 8r. V, 131 l. ára 1 frt 50 kr.)

Gaar Vilmos. Győr város népességi viszonyai az 1870 és 1881. évi népszámlálások alapján. (Győr. Máxa Ferencz. 8r. 40 l. ára 30 kr.)

Gabányi. A rossz asszony, vagy miért akarta magát elveszteni Pergő Tamás a három gyermekével? 2 képpel. Rajz. Mannheimer Ágoston. (Jó könyvek. Révai testvérek. 8r. 20 l. ára 4 kr.) 34.

Gajári Odön. A pestmegyei sárközi Dunavédgát és csatornázási társulat évi működése. 1884. (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 33 l. ára?)

Gálfalvi István ürmösi unit. lelkész papi jubileuma. Tartatott Ürmösön 1885. május 31. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel nyomdája. 8r. 20 l. ára?)

Gálffy Ferencz. A bélyeg és illetékügyi törvények és szabályok kézi könyve. (Temesvár. Szerző. 8r. 8, 515 l. ára 4 frt.)

Gálffy Ignácz. A miskolczi ipariskola története és szervezete. 1874—1885. (Miskolcz. Forster Rezső nyomdája. 8r. 30 l. ára?)

Gálffy Ignácz. A miskolczi polgári fiú- és leányiskola tiz évi fennállásának történelme, 1875. szept. 1-től. (Miskolcz. Özv. Sártoryné és Dullházy nyomdája. 8r. 44 l. ára?)

Garai Antal. Népszerű útmutató a nemi betegségek és ezek észszerű gyógykezeléséhez. II. kiadás. (Szigeti M. nyomdája. 8r. 189 l. ára 2 frt 50 kr.)

Gazda, A mezei —. Mezőgazdasági kézi és vezérkönyv négy szakaszban. 29—36. füzet. (Vége.) (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. IV. kötet. 33—304 l. ára füzetenkint 15 kr.)

Gelich Richard. Magyarország függetlenségi harcza 1848—49-ben. 15—18. füzet. (Történelmi könyvtár. Aigner Lajos. 8r. 385—497, 1—112 l. ára füzetenként 30 kr.)

Gelich Richard. Magyarország függetlenségi harcza, 1848—49-ben. II. kötet. (Aigner Lajos. 8r. 497, IV l. ára 5 frt.)

Gelléri Mór. Budapest a kiállítás alatt. Fővárosi kalauz és tájékoztató. Számos képpel, a főváros és a kiállítás színes térképeivel és az országos kiállításról szóló függelékkel. (Dobrowsky és Franke. 8r. 110 l. ára?)

Gelléri Mór. A kiállítások története, fejlődése és jövendőbeli rendszeresítése. (Dobrowsky és Franke. 8r. 264 l. ára 2 frt.)

Génin. Egy valódi hős. Elbeszélés az ifjuság számára. Számos képpel. (Révai testvérek. 8r. 139 l. ára 1 frt.)

De **Gerando Antonina.** Zeneelmélet és énekiskola az új, franczia tanmód szerint, képezdék, elemi- és középiskolák számára. Liszt Ferencz ajánlólevelével. (Aigner Lajos. 8r. 98 l. ára?)

Gerevich Emil. A lefelé menő láncztörtekről. (Analytikai tanulmány.) (M.-Sziget. Részvénynyomda. 8r. 163 l. ára 2 frt.)

Gerő Károly. Vadgalamb. Eredeti népszinmű 3 felvonásban. Zenéjét szerzé Szentirmay Elemér. (Népszinház műsora. 14. sz. Ifj. Nagel Ottó. 8r. 88 l. ára 60 kr.)

Gervinus. Bevezetés a 19. század történetébe. Németből fordította Rózsaági Antal. (Olcsó könyvtár. 197. sz. Franklin-társulat. 8r. 227 l. ára 50 kr.)

Gesell Sándor és Schafarzik Ferencz. Mű- és építőipari tekintetben fontosabb magyarországi kőzetek részletes katalógusa. (Kilián Frigyes. 8r. XIX, 139 l. ára 2 frt.)

Gesell Sándor. A soóvári kősóbányakerület földtani viszonyai, tekintettel az elöntött kősóbánya újból való megnyitására. (A magyar kir. föld-

tani intézet évkönyve. VII. k. 5. f. Légrády-testvérek nyomdája. 8r. 183—206 l. négy táblával, ára ?)

Goldziher Ignácz. Palesztina ismertetésének haladása az utolsó három évtizedben. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. XIII. kötet. III. szám. Akadémia. 8r. 72 l. ára 40 kr.)

Gothárd Jenő. Tanulmányok az égi testek fotographálása terén. I. rész. (Értek. a math. tud. köréből XII. köt. 8. sz. Akadémia. 18 l. 1 tábla ; ára 20 kr.)

Gothárd Jenő. Az 1884. évi megfigyelések a herényi astrophysikai observatoriumon. (Értekezések a math. tud. köréből. XII. k. 3. sz. Akadémia. 8r. 40 l. 2 ábra és 3 táblával, ára 50 kr.)

Gothárd Sándor. Nehány cultivator ismertetése összehasonlító kisérletek alapján. 10 ábrával. (Szombathely. Özv. Seiler Henrikné. 8r. 95 l. ára 40 kr.)

Gótsch József. Gyakorlati számtan. I. kötet. (Kecskemét. Scheiber József. 8r. 119 l. ára 60 kr.)

Görgey István. Német-magyar vasúti szakszótár. Deutsch-ungarisches Eisenbahnfachwörterbuch. 5—9. füzet. (Aigner Lajos. 8r. 129—352 l. egy füzet ára 32 kr.)

Görgey István, id. 1848 és 1849-ből. Élmények és benyomások, okiratok és ezek magyarázata, tanulmányok és történelmi kritika. (Franklin-társulat. 8r. 323 l. ára 2 frt 40 kr.)

Gruner Lajos. A lónak eredete, fejlődése és mivelődési története. (Bécs. Frick Vilmos. 8r. 60 l. ára 80 kr.)

Grünwald Béla. Gyámi és gondnoksági ügyek. Igazságszolgáltatás. (Ráth Mór. 8r. 364 l. ára 2 frt 60 kr.)

Grünwald Béla. A törvényhatósági közigazgatás kézikönyve. 11—17. füzet. (Ráth Mór. 8r. IV. kötet: 17—473; V. kötet: 1—312 l. ára füzetenkint 80 kr.)

Grünwald Béla. A törvényhatósági közigazgatás kézi könyve. V. köt. A közigazgatás közegei a törvényhatóság körében. (Ráth Mór. 8r. IV, 312 l. ára 2 frt 40 kr.)

Grünwald Béla. Kossuth és a megye. Válasz Kossuth Lajosnak. (Ráth Mór. 8r. 53 l. ára 40 kr.)

Guillemin Amadé. A mágnesség és elektromosság. Ford. Bartossik Géza és Czógler Alajos. Az eredetivel összehasonlította Szily Kálmán. 579 rajzzal. (Kilián Frigyes. 8r. XI, 875 l. és 18 tábla; ára ?)

Gyárfás István. A jászkunok története. IV. kötet. (Pfeifer Ferdinánd. 8r. III. k. 521—795 l., IV. k. 1—436. l. ára 4 frt 50 kr.)

Gyarmathy Zsigáné. Regényes feleség. Regény. (Révai testvérek. 8r. 295 l. ára 1 frt 80 kr.)

Gyarmathy Zsigáné. A hegyek közül. Elbeszélések, rajzok. (Aigner Lajos. 8r. 352 l. ára 2 frt.)

Gyarmathy Zsigáné. Az ifju pap. Regény Kalotaszeg vidéki életéből. (Athenaeum. 8r. 232 l. ára 1 frt.)

Gyertyánffy István. Az ellenzéki szellem az iskolában. (Paedagogiai könyvtár. 2. füzet. Aigner Lajos. 8r. 47 l. ára 30 kr.)

Győrffy Endre. Magyar és czigány szótár. Czigányul mondva Vakeriben. (Kilián Frigyes. 8r. 153 l. ára 1 frt 20 kr.)

György Aladár. Magyarország hivatalos statistikája. Történelme és fejlődése. (Hivatalos statistikai közlemények. Kiadja az országos m. kir. statistikai hivatal. Athenaeum r. társ. nyomdája. 8r. 103 l. ára?)

György Aladár. Magyarország hivatalos statistikája. Történelme és fejlődése. (Athenaeum r.-társ. nyomdája. 8r. 103 l. ára?)

György Endre. A kisbirtoki hitelszervezet hiányai. (Gazdasági egyesület. 8r. 64 l. ára 80 kr.)

Gyulay Béla. Ipariskolai olvasókönyv. Az első fokú ipariskolák I. évfolyama számára. (Lampel Róbert. 8r. 159 l. ára 44 kr.)

Gyulay Béla. Alsófoku kereskedelmi iskolák olvasókönyve. I. rész. Az I-ső osztály számára. (Lampel R. 8r. II, 131 l. ára 60 kr.)

Gyulay Béla. Magyar olvasókönyv nyelv és irálytani föladványokkal. I. rész. A közép és polgári iskolák I. oszt. számára. IV. kiadás. (Kókai Lajos. 8r. VIII, 128 l. ára 70 kr.)

Gyűjteménye, Bélyeg és illetéki törvények és szabályok teljes, valamint az azokra vonatkozó miniszteri rendeletek és bélyeg és illetéki dijjegyzék. Az 1880. LIII. t. cz. 5. §-a határozatai szerint utbaigazító magyarázásokkal szerkesztette Drahotuszky Rezső. (Tettey-féle kiadóhivatal. 8r. II, 448 l. ára 2 frt.)

Gyűjteménye, Népszerű természettudományi előadások. Szerkesztik Fodor József és Paszlavszky József. 47—49. füzet. (Kiadja a K. m. természett. társulat. L. Oláh Gusztáv, Illosvay Lajos, Kriesch János.)

Gyümölcstermelők, A, országos értekezlete és a termelésre ajánlatos gyümölcsfák jegyzéke. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 66 l. ára 30 kr.)

Haan Lajos. A keresztény egyház történetei prot. algymn. és polg. isk. számára. 2. kiad. (Kókai Lajos. 8r. 56 l. ára 30 kr.)

Haering Ede. Nyilt válasz Barach Géza nyilt levelére. (Idősb Poldini Ede és társa nyomdája. 8r. 14 l. ára?)

Hagbarth és Signe. Regényes opera 3 felvonásban. Szövegét irta Stern Adolf. Ford. Váradi Antal. Zenéjét szerzé: Mihalovics Ödön. (Operaház könyvtára. 7. sz. Pfeifer Ferdinánd. 8r. 53 l. ára 40 kr.)

Hajdu-vármegye szabályrendeleteinek gyűjteménye. Szerkesztették Rásó Gyula, Szinay Gyula, Weszprémi Kálmán. I. köt. 1. füzet. (Debreczen város nyomdája. 8r. 160 l. ára?)

Hajnal Antal. Fiume és kikötője. (Fiume. Mohovich E. nyomdája. 4r. 112 l. 24 rajztáblával; ára 6 frt.)

Halaváts Gyula. Magyarázatok a magyar korona országainak részletes földtani térképéhez. — Versecz Vidéke. (Kilián Frigyes. 8r. 22 l. és 2 tábla; ára 40 kr.)

Hamlet. Nagy opera 5 felvonásban, irták Carré és Barbier. Zenéjét

szerzette Thomas Ambrus. Ford. Böhm Gusztáv. (Operaház könyvtára. 9. sz. Pfeiffer Ferdinánd. 8r. 28 l. ára 40 kr.)

Hamvai Sándor. Apró emberkék. Kiadta Nagy László. (Szilágy-Somlyói nyomda-részvénytársaság. 8r. 165 l. ára 1 frt.)

Hang Ferencz. Kalocsai szellemi omnibus. Földjegyzések a város ötven éves multjából stb. (Kalocsa. Holmeyer Ferencz nyomdája. 8r. 286 l. ára 1 frt.)

Harrach József. Német olvasókönyv középiskolai használatra. I. köt. 2. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 164 l. ára 80 kr.)

Hátsek Ignácz. A magyar korona országainak, (Magyarország, Horvát- és Szlavonország) közigazgatási fali térképe. (Bécs. Artaria és társa, ára 9 frt.)

Haynald Lajos. Emlékbeszéd Fenzl Ede felett. (A Magyar Tudományos Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. II. köt. 8. sz. Akadémia. 8r. 39 l. ára 30 kr.)

Havass Rezső. A magyar földrajzi társaság az 1885. évi budapesti országos kiállításon. Előrészül : az 1885. évi antwerpeni nemzetközi, s az ugyanazon évi budapesti országos általános kiállítás összehasonlítása. (Grimm Gusztáv. 8r. 29 l. ára 40 kr.)

Házikönyvtár, LI—LII. Hoványi. Ujabb levelek a fensőbb katholicismusról. II. A Szent-István társulat évkönyve. 1885. (Társulat. 8r. 662, 100 l. ára 1 frt 60 és 25 kr.)

Hazslinszky Frigyes. A magyar birodalom moh-flórája. (K. m. természettudományi társulat. 8r. 280 l. ára 2 frt.)

Hegedüs Ferencz. A vita és parlamenti irás gyakorlati tankönyve. A Gabelsberger-Markovits rendszer szerint tanodai és magánhasználatra. Második rész. (Szerző. 8r. 32 l. ára 50 kr.)

Hegymegi Kiss Kálmán. Az ev. reform. keresztyén egyház kultusza és szervezete Magyarországon. (Nagy-Kőrös. Ottinger K. nyomdája. 8r. 30 l. ára ?)

Hegyesi Márton. Bihar vármegye 1848—49-ben. Beöthy Ödön arczképével és életrajzával. (Nagyvárad. Ifj. Berger Sámuel. 8r. ára 2 frt 50 kr.)

Hegyi Pál. Államfölség és papuralom. Egyházpolitikai tanulmány. A »Syllabus és a porosz májusi törvények« eredeti szövegével. (Pozsony. Battisch Gottfried. 8r. IV. 186. VI. 75 l. ára 2 frt.)

Heil Fausztin. Naturalismus a büntetőjogban. (Magyar jogászegyleti értekezések. XXI. füzet. Franklin-társulat. 8r. 32 l. ára ?)

Heinrich Gusztáv. Kudrun a monda és az eposz. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. XIII. kötet. 1. szám. Akadémia. 8r. 60 l. ára 40 kr.)

Heinrich Károly. Anyaggyűjtemény a német nyelv tanításához. I. rész. 1, 2. fele. Kókai Lajos. 8r. V, 344 l. ára 1 frt 80 kr.)

Heinrich Károly. Anyaggyűjtemény a német nyelv tanításához. III. rész első fele. (Kókai Lajos. 8r. 148 l. ára 90 kr.)

Heinrich Károly. Német olvasókönyv. I. rész. (Kókai Lajos. 8r. 100 l. ára 60 kr.)

Heksch Sándor. Kalauz Budapesten és az országos kiállításon, számos képpel. (Tettey-féle kiadóhivatal. 8r. XV, 140 l. és 1 térkép; ára 60 kr.)

Helikon, Magyar —. Jeles magyar irók életrajzgyűjteménye. Szerk. Zólyomi Lajos. I. osztály. I—IV. kötet. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 244, 252, 244, 255 l. ára 2—2 frt.)

Helicon, Magyar —. Jeles magyar államférfiak életrajzgyűjteménye. Szerk. Helmár Ágost és Mangold Lajos. II. osztály. I—II. kötet. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 240, 268 l. ára 2—2 frt.)

Helicon, Magyar. Szerkeszti dr. Zólyomi Lajos. 41—60. füzet. (L. Kőhalmi-Klimmstein József, Szádeczky Lajos, Ferenczy József, Badics Ferencz, Vermes Imre, Szilágyi Sándor, Szalay József. Márki Sándor, Szinnyey József. Prém József, Barabás Samu. Deák Farkas. Erődi Béla. Szentkláray Jenő. Dengi János. Prém József.)

Helységnévtára, A magyar korona országainak postai. Összeállította a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministerium postajárati irodája. (Athenaeum r.-társulat. 8r. 536 két hasábos l. ára ?)

Hensch Árpád. Az okszerű talajmivelés elmélete és gyakorlata. (K. m. természett. társulat. 8r. 279 l. 117 rajzzal; ára ?)

Herczegh Mihály. Magyar polgári törvénykezési rendtartás. Harmadik átalakított kiadás. (Franklin-társ. 8r. VIII, 652 l. ára 5 frt 60 kr.)

Herczegh Mihály. Magyar családi és öröklési jog a reávonatkozó újabb törvényeк-, felsőbb rendeletek- és egy döntvényfüggelékkel, mely a m. kir. Curiának elvi határozatait tartalmazza. II. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 411 l. ára 3 frt 50 kr.

Herich Károly. Iparművészeti tanulmányok. (Grill K. 8r. 186 l. ára 2 frt.)

Hermann Emil. Technikai mechanika. Erőműtan I. rész. 3 kőnyomatú rajzlappal. (Nagel Ottó. 8r. XII, 263 l. és 3 tábla; ára 3 frt 80 kr.)

Hermann Károly. Az atyai hatalomról a magyar magánjogban, tekintettel a római jog és jogbölcsészetre. (Balassa-Gyarmat. Szerző. 8r. 41 l. ára 50 kr.)

Hermann Ottó. Ősi nyomok a magyar népies halászatban. 34 rajzzal. (Kilián Frigyes. 8r. 49 l. ára 20 kr.)

Herzog Manó. A biblia befolyása a magyar irodalomra a 16. és 17. században. (Athenaeum részvénynyomda. 8r. 40 l. ára ?)

Hetesy Viktor. Egyházi beszédek több franczia szónok műveiből. II. kötet. (Kókai Lajos. 8r. 123 l. ára 1 frt 20 kr.)

Hirling Antal. Az ifju pap helyzete a világban. Primitiai beszéd 1885. szept. 20. Felső-Mindszenten. (Pécsi lyceumi nyomda. 8r. 16 l. ára ?)

Hoffmann Ferencz. Királyfi. Elbeszélés az ifjúság számára. Fordította Kún Béla. 3. magyar kiadás. (Athenaeum részvénynyomda. 8r. 115 l. négy aczélmetszettel; ára 50 kr.)

Hoffmann Ferencz. Tiszteljed atyádat és anyádat. Ebeszélés az ifjúság számára. Ford. Szabó Antal. 4 aczélmetszettel. (Ifjúság könyvtára. 3. sz. Lampel R. 16r. 76 l. ára 50 kr.)

Hoffmann Ferencz. A bankjegyek. Elbeszélés az ifjúság számára.

Ford. Szabó Antal. 4 aczélmetszettel. (Ifjuság könyvtára. 4. Lampel R. 16. 119 l. ára 50 kr.)

Hoffmann Ferencz. Nemezis. Elbeszélés az ifjúság számára. 4 aczélmetszettel. (Ifjuság könyvtára. 5. Lampel R. 16r. 91 l. ára 50 kr.)

Hoffmann Ferencz. Báró Vignerolles, vagy a milyen az úr, olyan a szolga. Elbeszélés az ifjúság számára 4 aczélmetszettel. (Ifjuság könyvtára 6. Lampel R. 16r. 110 l. ára 50 kr.)

Hoffmann Mór. A tulterhelés a népiskolában. (Paedagogiai korkérdések. Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 16 l. ára 20 kr.)

Hohenauer Ignácz. Magyar hősök a XVI-ik században. Regényes elbeszélések. Az ifjúság számára. 12 eredeti rajzzal. (Lauffer Vilmos. 8r. 162 l. ára 2 frt 60 kr.)

Holdfi utazása. Irta egy földi lakos. (Grimm Gusztáv. 8r. 98 l. ára 60 kr.)

Horowitz Dezső. Lessing ifjúkori színdarabjai. Értekezés. (Márkus S. nyomdája. 8r. 30 l. ára ?)

Horvát Árpád. Mabillon János a diplomatika megalapítója. Székfoglaló értekezésül. (Értekezések a történelmi tudományok köreből. XII. köt. 4. sz. Akadémia. 8r. 39 l. ára 30 kr.)

Horváth Kálmán. Válponton. Eredeti társadalmi regény 2 kötetben. (Grill K. 16r. 223, 242 l. ára 2 frt.)

Horváth Mihály. A magyarok története a középtanodák alsóbb osztályai használatára. Második kiadás. (Franklin 8r. VII, 286 l. ára 1 frt 40 kr.)

Horváth Mihály. Magyarország függetlenségi harczának története. 2—8. füzet. (Ráth Mór. 8r. I. kötet : 129—535, VIII. II. kötet : 1—464 l. ára füzetenkint 50 kr.)

Horváth Mihály. Huszonöt év Magyarország történelméből. 1823—1848. Harmadik jav. kiadás. 1. füzet. (A magyar nemzet családi könzvtára. Ráth Mór. 8r. I. köt. 1—96 l. ára 50 kr.)

Hőgyes Endre. Az associált szemmozgások idegmechanismusáról. Harmadik közlemény. (Értek. a természettudományok köréből. Akadémia. 8r. 84 l. 6 tábla és 1 kőrajz ; ára 60 kr.)

Hörk József. A sáros-zempléni ev. esperesség története. Monographia. (Kassa. Szerző. 8r. 383 l. ára 1 frt 50 kr.)

Hugh Convay. Beatrice házassága. II. rész. (Egyetemes Regénytár. Singer és Wolfner. 8r. 159 l. ára 50 kr.)

Hunfalvy Pál. Emlékbeszéd Lönnrot Illés fölött. (M. Akad. emlékbeszédek III. k. 3. szám. Akadémia. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Hunfalvy Pál. Hogyan csinálódik némely história ? Pillantások a rumun történetirásra. (Athenaeum r.-társ. nyomdája. 8r. 101 l. ára 50 kr.)

Huszka József. Magyar díszitő styl. Fára metszette Morelli Gusztáv. I. rész. (Révai testvérek. 2r. 27 l. szöveg és XLV. műlap ; ára 10 frt.)

Hüninger Adolf. A Haynald-observatoriumban 1880—1884. megfigyelt napfoltok. (Értek. a math. tud. köréből XII. köt. 9. füz. Akadémia. 8r. 40 l. ára 20 kr.)

Igali Svetozár. Budapesttől Belgrádig velocipéden Thomas Stevens az

»Ouiting Illustrated Magazine« tudósítója társaságában. (Aigner Lajos. 8r. 58 l. ára 1 frt.)

Igali Svetozár. Montpelliertől Budapestig velocipéden. (Herkules könyvtár V. Aigner Lajos. 8r. 84 l. ára 1 frt.)

Illésy János. Gróf Koháry István élete és munkái. Irodalomtörténeti tanúlmány. (Karczag. Sződi S. 8r. 75 l. ára 60 kr.)

Ilosvay Lajos. A torjai büdös barlangról. (Népszerü természettudományi előadások gyüjteménye. 48. füz. Kilián Frigyes. 8r. 50 l. ára 40 kr.)

Ima-, Márianosztrai egyházi — és énektár. (Nyitra. Schempek és Huszár nyomdája. 8r. 136 l. ára ?)

Imling Konrád. Telekkönyvi reformok. (Magyar jogászegyleti értekezések. XXV. füzet. Franklin társulat. 8r. 22 l. ára ?)

Inkey Béla. Nagyág földtani és bányászati viszonyai. A kir. magy. természettudományi társulat megbizásából. 4 térképmelléklettel és 23 ábrával a szöveg között. — Nagyág und seine Erzlagerstätten. Auszug aus dem ungarischen Original. (Kilián Frigyes. 4r. VIII, 175 l. és 4 tábla ; ára 2 frt 50 kr.)

Intézet, A magyar kir. földtani, kiadványai. Bockh János. A magyar kir. földtani intézet és ennek kiállítási tárgyai. Az 1885. évi budapesti kiállitás alkalmából. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 40 l. ára ?)

Ipolyi Arnold. A történelem s a magyar történi szellem. Elnöki megnyitó beszéd a m. tört. congressusnak Budapesten 1885. julius 3. tartott közgyülésén. (Athenaeum részvénynyomda. 8r. 23 l. ára ?)

Irók, Filozófiai, tára. Szerkesztik Alexander Bernát és Bánóczi József. VI—VII. füzet. A bölcsészet Magyarországon, irta Erdélyi János. Bacon. A novum Organum első része. Ford. Balogh Ármin. (Franklin-társulat. 8r. 156. 156 l. ára 80 kr.)

Irók, Jeles, iskolai tára. XXIII—XIV. (L. Schiller Friedrich, Berzsenyi.)

Iskolaügy, A katholikus, Magyarországban. II. Literae authenticae, exhibentes origines scholarum Hungariae, quas post cladem ad Mohács viri catholici condiderunt. Collectae editae et notis illustratae a Friderico Weiser. Fasc. III. Pars. 1. (Kalocsa. Holmeyer Ferencz nyomdája. 8r. XV, 424. LV. l. ára?)

Istóczy Győző parlamenti beszéde, melylyel az antiszemita kérdést a magyar törvényhozásban először fölvetette, 1875. április 8-án. Kiadta Nagy Imre, Kecskeméten. (Neuwald Illés nyomdája. 8r. 16 l. ára ?)

István király. Opera 4 felv. Szövegét Dobsa Lajos »Első István király« czímü tragediája nyomán irta Várady Antal. Zenéjét szerzé Erkel Ferencz. (Operaház könyvtára. 6. sz. Pfeiffer Ferdinánd. 8r. 38 l. ára 40 kr.)

Iványi István. A tiszai határőrvidék, 1686—1750. (Aigner Lajos. 8r. 118 l. ára 1 frt 20 kr.)

Jablonszky János. Földrajz a reáliskolák első és második és a polgári iskolák alsó osztályai számára 14 térképpel. (Franklin-társ. 8r. VIII, 157 l. ára 80 kr.)

Jablonszky János. Földrajz a tanítóképzőintézetek, polgári és más

zépiskolák számára. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 290 l. 14 térképpel, a 1 frt 40 kr.)

Jablonszky János. Földrajz a reál- és polgári iskolák számára. Az új nterv és utasítások alapján átdolgozott kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 0 l. ára 1 frt 40 kr.)

Jablonszky János. Földrajz a reáliskola IV. o. számára. (Franklin-sulat. 8r. 142 l. 9 térképpel; ára 60 kr.)

Jágócsi Péterffy Zoltán. Pozsony város közgazdasági előadójának entése az 1884 évben kifejtett működéséről. (Pesti könyvnyomdarészvény-saság. 8r· 36 l. ára ?.)

Jakab Odön. Hangok az ifjuságból. Költemények. (Méhner Vilmos. . 265 l. ára 1 frt 60 kr.)

Jancsó Benedek. Kölcsey Ferencz élete és művei. (Aigner Lajos. . 437, XII l. ára 3 frt.)

Jancsó Benedek. Kölcsey Ferencz élete és művei. (Nemzeti könyvtár, XVIII. kötet. Aigner Lajos. 8r. 437, XII l. ára 2 frt 20 kr.)

Jancsó Sándor hátrahagyott munkái. (Pécs. Ramazetter K. nyomdája. . 60 l. ára ?)

Jármay László. Tátrafüred, climatikus gyógyhely Szepes megyében. uschmann Ferencz nyomdája. 8r. 118 l. egy czímkép és egy tervrajzzal. a 80 kr.)

Jedlicska Pál. A kereszténység alapja a valódi haladásnak. (»Hunyadi ityás«-nyomda. 8r. 307 l. ára ?)

Jegyzéke, Budapest főváros utczáinak —. (Légrády testvérek. 8r. 32 l. a 20 kr.)

Jegyzetek egy mezőgazdásznak 50 éven túl terjedő gazdasági életéből. écs. Ifj. Madarász E. nyomdája. 8r. 46 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, Az udvarhelyi reformált egyházmegye 1884-ben tar-t két közgyülésének —. Szerkesztette Dáné Mózes. (Székely-Udvarhely. csek Dániel nyomdája. 8r. 26 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Kolozsvárt 1885. ájus 28—31. napjain tartott közgyülésének —. Szerkesztették Benkő János Bodor Antal. (Stein János nyomdája Kolozsvárt. 4r. 137, 39 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, A dunántuli ev. ref egyházkerület 1885. évi junius 28. több napokon Pápa városában tartott közgyülésének —. Kiadta Vályi Lajos. ápa.-Ev. ref. főiskola nyomdája. 8r. 393 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, Az udvarhelyi reformált egyházmegye 1885-ben tartott rom közgyülésének —. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel nyomdája. 8r. l. ára ?)

Jegyzőkönyve, A magyarországi evang. reform. egyház rendkívüli yetemes konventjének —, Budapest, 1885. junius 15—18 napjain. (Debreczen ros nyomdája. 8r. 24 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, Az alsószabolcs-hajduvidéki reform. egyházmegye 85. augusztusztus 12. Hajdu-Szoboszlón tartott közgyülésének —. Debreczen ros nyomdája. 8r. 35 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, A nagyszalontai ev. ref. egyházmegye 1885. év már-

czius 26. és julius 30. napján Nagyszalontán tartott közgyülésének —. (Debreczen város nyomdája. 8r. 59, 23 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Kolozsvártt 1885. szeptember 20—23. napjain tartott rendkívüli közgyülésének —. (Kolozsvár. Stein János nyomdája. 4r. 54 l. ára 25 kr.)

Jegyzőkönyve, A tiszántuli ev. ref. egyházkerület 1885. ápril 23—28. és augusztus 24—28. napjain Debreczenben tartott I—II. gyülésének —. Kiadta Tóth Sámuel. (Debreczen város nyomdája. 4r. 122, 180 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, A békés-bánati reform. egyházmegye 1885. ápril 14—16. napjain Szegeden tartott gyülésének, Közrebocsátja Szeremlei Sámuel. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8r. 117 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, A tolnai ev. ref. egyházmegye Szegzárdon 1885. évi ápril 8—9. tartott közgyülésének —. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8r. 51 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, A tolnai-baranya-somogyi ág. hitv. ev. egyházmegye 1885. évi junius 23—24. Bonyhádon tartott rendes évi közülésének —. (Pécs. Taizs Mihály nyomdája. 8r. 50 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, A pestmegyei ágost. hitv. ev. esperesség 1885. évi junius 10-án Budapesten tartott közgyülésének. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8r. 29 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, A dunamelléki ev. ref. egyházkerület 1885. okt. 21-én. Budapesten tartott gyülésének Kiadta Szilády Áron. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 12 l. ára ?)

Jegyzőkönyve. A dunántuli ág. hitv. ev. egyházkerület 1885. évi julius 29., 30-ik napjain Pápán tartott évi közgyülésének. (Sopron. Litfass Károly nyomdája. 8r. 85 l. ára ?)

Jegyzőkönyve, A pécsi kereskedelmi és iparkamara 1885. évi junius 25. tartott közülésének. V. évfolyam 4. rendes közülés.(Pécs. Taizs József nyomdája. 8r. 43—74 l. ára ?)

Jekelfalussy József. Magyarország iparosaiknak és kereskedőinek czím- és lakjegyzéke. Namens- und Wohnungs-Verzeichniss der Gewerbe- und Handeltreibenden Ungarns. I—II. rész. (Athenaeum r.-társulat. 8r. 1597 l. ára 15 frt.)

Jelentés, Évi. a Pozsonyi közművelődési egyesület 1884 évi december hó 15-én tartott közgyülésén. (Pozsony. Stampfel, Éder és társai nyomdája. 8r. LIV l. ára ?)

Jelentése. A vasmegyei régészeti, egylet évi —. 1885. Szerkesztė Burány Gergely. (Szombathely. Bertalanffy József nyomdája. 8r. 42 l. három táblával ; ára ?)

Jelentése, A talajjavítások terén 1884. évben tett intézkedésekről a kulturmérnökségnek gr. Széchenyi Pál földmívelés-, ipar- kereskedelemügyi m. k. ministerhez. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 169 l. két térképpel és négy grafikai táblával. ára ?)

Jelentése, Aradi kereskedelmi és iparkamara —. a kerületét képező Arad-, Békés-, Csanád- és Hunyadmegyének ált. gazdasági, kereskedelmi, ipari és for-

galmi viszonyairól 1884-ben. (Arad. Réthy Lipót és fia nyomdája. 8r, 235 l. ára?)

Jelentése, A magyar szent korona országai vörös-kereszt egyletének 1884. évi —. (Khór és Wein nyomdája 8r. 270 l. ára?)

Jendrássik Jenő. Dolgozatok a k. m. tud. egyetem élettani intézetéből. IV. füzet. I. Észrevételek az osmosis elméletéhez. Nagy Imrétől. II. Az izommagvakról. Rothman Ármintől. V. füzet. I. A sima izomzat gyarapodása és pótlódása. Ifj. Apáthy Istvántól. II. Adatok a gerinczagyi dúczok ismeretéhez, a békán tett vizsgálatok alapján. Irta Lenhossék Mihály. Értekezések a természettudományok köréből. XV. kötet. 14—15. szám. (Magyar Tud. Akadémia. 8r. 35, 87 l. táblákkal; ára 30, 60 kr.)

Joáchim Ágoston. Vegyes költemények. (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 125 l. ára 50 kr.)

Jókai Mór. Egy játékos, a ki nyer. 1—9. füzet. (Magyar szalon könyvtára. 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24. füzet. Révai testvérek. I. kötet 1—182, II. kötet 1—212 l. ára füzetenkint 20 kr.)

Jókai Mór. A czigánybáró. Regény. (Révai testvérek. 8r. 166 l. ára 1 frt.)

Jókai Mór. A czigánybáró. 1—4. füzet. (Magyar szalon-könyvtár 1, 2, 4, 6, füzet. Révai tetvérek. 8r. 1—166 l. ára füzetenkint 20 kr.)

Jókai Mór. A debreczeni lunatikus. Elbeszélés. Uj olcsó (czim) kiadás. (Athenaeum. 8r. 141 l. ára 50 kr.)

Jókai Mór. A jövő század regénye. Első rész: Az örök harcz, 5 kötet; második rész: Az örök béke, 4 kötet. Olcsó (czim) kiadás. (Athenaeum. 8r. 188, 182, 139, 184, 193, 160, 154, 155, 130 l. ára 4 frt 80 kr.)

Jókai Mór. Egész az északi pólusig, vagy mi lett tovább Tegethoffal? Regény. Egy a hajón hátramaradt matróz feljegyzései után. Uj olcsó (czim) kiadás. 2 kötet. (Athenaeum. 8r. 155, 173 l. ára 1 frt.)

Jókai Mór. Egy az Isten. Regény. Uj, olcsó (czim) kiadás. 6 kötet. (Athenaeum. 8r. 182, 183, 182, 171, 191, 131 l. ára 3 frt.)

Jókai Mór. Egy ember, a ki mindent tud. Egy darab regény. Uj, olcsó (czim) kiadás. (Athenaeum. 8r. 175 l. ára 50 kr.)

Jókai Mór. Görög tüz, Elbeszélések mindenféle igazhivő népek történetéből. Uj, olcsó (czim) kiadás. 3 kötet. (Athenaeum 8r. 179, 188, 202 l. ára 1 frt 70 kr.)

Jókai Mór. Megtörtént regék. (Az életből ellesve.) 3 kötet. Uj olcsó (czim) kiadás. (Athenaeum 8r. 185, 196, 185 l. ára 1 frt 80 kr.)

Jókai Mór ujabb munkái Népszerü kiadás. 54—59. szám Rab Ráby. Regény 2 kötetben. (Pfeiffer Ferdinánd. 8r. 280, 324, XX l. ára 2 frt 40 kr.)

Jókai Mór. A lőcsei fehér asszony. Regény. Jókai Róza rajzaival. 5 kötet. (Révai testvérek. 8r. 226, 178, 198, 181, 135, IV. l. ára 6 frt.)

Jókai Mór ujabb regényei. Jókai Róza rajzaival. 21—29. füzet. A lőcsei fehér asszony. V. kötet; Kis királyok. I. II. kötet. (Révai testvérek. 8r. 135, 198, 1—16 l. ára füzetenkint 25 kr.)

Jókai Mór válogatott regényei 29—78. füzet. (Magyar Nábob II—III. kötet; Török világ Magyarországon. I—III. kötet; Dekameron. I.—V.

kötet. Pozsony. Stampfel Károly. 16r. 33—254, 254, 234, 215, 118, 231, 231, 223, 223, 207 l. ára füzetenként 20 kr.)

Jókai Mór. A fekete gyémántok. Dráma 5 felvonásban. (Révai testvérek. 8r. 170 l. ára 1 frt 60 kr.)

Jókai Mór. Az arany ember. Dráma 5 felvonásban előjátékkal. (Révai testvérek. 8r. 262 l. ára ?)

Jókai Mór. Az életből ellesve. (Franklin-társulat. 8r. 124 l. ára 40 kr.)

Jókai Mór. Egy asszonyi hajszál. Történelmi regényvázlat. (Franklin-társulat. 8r. 202 l. ára 40 kr.)

Jókai Mór. Névtelen vár. Történelmi regény. III. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 717 l. ára 2 frt.)

Jókai Mór. Népvilág. Elbeszélések. (Franklin-társulat. 8r. 359 l. ára 80 kr.)

Jónás János. A socialis kérdésről. Felolvasás. (Aigner Lajos. 8r. 22 l. ára 30 kr.)

Jósika Julia. Pályavezető fiatal leányok számára. Korszerüen átdolgozta Kuliffay Beniczky Irma. Második bőv. kiadás. (Franklin-társ. 8r. 398 l. ára 2 frt 80 kr.)

Jósika Miklós. válogatott regényei. 29—78. füzet. A tudós leánya. I—III. A csehek Magyarországon. I—III., IV. Abafi I—II. kötet. Akarat és hajlam. I—II. A rejtett seb. I. kötet. (Pozsony. Stampfel Károly. 16r. 304, 270, 276, 196, 207, 190, 158, 176, 175 l. ára füzetenként 15 kr.)

József-akadémia, A, visszaállítása kérdésében Trefort Ágoston miniszter által 1884. évi decz. 20-ra egybehívott szakértői tanácskozmány. (Egyetemi nyomda. 8r. 56 l. ára ?)

József főherczeg. Növényhonosítási kisérletek Fiumében 1881-től 1885-ig. (Kolozsvár. Magyar Polgár nyomdája. 8r. 26 l. ára ?)

Józsefhez menjetek. Ájtatosság-kalauz szent József tisztelői számára. (Winterberg. 16r. 320 l. ára 50 kr.)

Juhász Péter. A magyar irási betük szemléltetése és ütemezésének kézikönyve. Általános, alapos oktatásra és gyakorlati használatra. (Aigner Lajos. 8r. 66 l. ára 1 frt.)

Julcsa, vagy a jó nevelés gyümölcse. Idegen eredeti után. 1—20. füzet. (Szombathely. Szeiler Henrikné. 8r. 1—636 l. ára füzetenként 12 kr.)

Kabos Ede. Elzüllöttek. Révai testvérek. 8r. 116, I l. ára 1 frt.)

Kaczíány Géza. Alisz. Regény öt énekben. Szerző tulajdona. (Tettey Nándor és társa. 8r. VII, 209 l. ára 1 frt.)

Kádár Antal. Egyházi beszéd a tisza-szentimrei ref. gyülekezet templomában 1884. május 25. (Debreczen város nyomdája. 8r. 14 l. ára ?)

Kakulyay Károly. A természetrajzi oktatás vezér- és kézikönyve. (Lampel R. 8r. V, 154 l. ára 60 kr)

Kalauz. Budapest fővárosi —. A főváros és a kiállítási helyiség tervrajzával. (Lampel R. 8r. 40 l. ára 36 kr.)

Kalauz, Kiállítási —. Hivatalos adatok alapján szerk. Balogh Vilmos, Toldy Ferencz, Gelléri Mór. (Grill K. 8r. 288 l. és 1 térkép, ára 50 kr.)

Kálmány Lajos. Boldogaszony ősvallásunk istenasszonya. (Értek. a nyelv. és széptud. köréből XII köt. 9 sz. Akadémia. 8r. 37 l. ára 20 kr.)

Kandra Kabos. Volt-e Szerencs vármegye? (Athenaeum r.-társulat nyomdája. 8r. 32 l. ára?)

Kandra Kabos. Adatok az egri egyházmegye történelméhez. I. füzet. (Eger. Szolcsányi Gyula. 8r. 168 l. ára 1 frt.)

Kandra Kabos. Szabolcs vármegye alakulása. (Értekezések a történelmi tudományok köréből. XII. kötet. 2 füzet. Akadémia. 8r. 40 l. ára 30 kr.)

Kanitz Ágost. Gróf Széchenyi Béla közép-ázsiai expeditiójának növénytani eredményeiről. Székfoglaló értekezés. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. köt. 2. szám. Akadémia. 8r. 15 l. ára 10 kr.)

Káplány Géza. A telekkönyvi betéteknek a földadókönyv és az állandó kataszter adataival megegyező szerkesztéséről és a telekkönyvi rendeletek pótlásáról s módosításáról szóló törvényjavaslatról. Különlenyomat a »Telekkönyvi Közlönyből.« (Idősb Poldini Ede és társa nyomdája. 8r. 60 l. ára ?)

Káplány Géza. Telekkönyvi reformok. (Magyar jogászegyleti értekezések. XXII. füzet. Franklin-társulat. 8r. 38 l. ára?)

Karácsonyi Jenő. Megjegyzések a felsőházi törvényjavaslat szövegezéséhez. (Pallas-részvénynyomda. 4r. 24 l. ára?)

Karczag Vilmos. Szerető szívek. Elbeszélés. (Révai testvérek. 8r. 146 l. ára 1 frt 20 kr.)

Kardos Albert. Szilágyi és Hajmási mondája a magyar költészetben. (Kilián Frigyes. 8r. 34 l. ára 40 kr.)

Karsch Lollin. A tízparancsolat és századunk. 2-ik kiadás. (Szüts és társa. 8r. 535 l. ára 3 frt.)

Kassay Adolf. A községek kézikönyve a községekre vonatkozó törvények és miniszteri rendeletek betűrendben. 2-ik kiadás. (Székely Aladár. 8r. 304, XVI l. ára 1 frt 50 kr.)

Katalógusa, Az 1885-ik évi országos általános kiállítás —. Szerk. az országos bizottság megbízásából Mudrony Soma. (Grill K. VII, 307, 555 l. ára 1 frt.)

Katalógusa, Budapest főváros pavillonjának külön — a kiállított tárgyak rövid ismertetésével. (Grill K. 8r. VIII. 135 l. ára 30 kr.)

Katekizmus, Elemi, katholikus gyermekek számára. 28. kiadás. (Szent István-társulat. 8r. 31 l. ára 9 kr.)

Katekizmus, Elemi, katholikus gyermekek számára. III. kiadás. (Szent István-társulat 8r. 31 l. ára kötetlen 6 kr., kötve 9 kr.)

Katekizmus, Kis, katholikus gyermekek számára. (Szent István-társulat. 8r. 112 l. ára 18 kr.)

Katekizmus, Kis. 33-ik kiadás. (Szent István-társulat. 8r. 92, IV. l. ára 16 kr.)

Katekizmus, Közép, katholikus gyermekek számára a religió történetének rövid vázlatával. (Szent István-társulat. 8r. 251 l. ára 40 kr.)

Katona Mór. A pénztartozásokról jogi és közgazdasági alapon. A magyar t. Akadémia által a Sztrokay-féle 100 aranynyal jutalmazott pályamunka. (Győr. Gross Gusztáv. 8r. 138 l. ára ?)

Kautz Gyula. Nemzetgazdaság és pénzügytan. III. kötet. Államgazdaság vagy pénzügytan. Negyedik, egészen átdolg. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. XII, 371 l. ára 2 frt 50 kr.)

Kazár Emil. Ősök és unokák. 1—5. füzet. (Magyar szalon könyvtára. 44, 46, 48, 50, 52, 55, 57 füzet. Révai testvérek. 8r. 1—353 l. ára füzetenkint 20 kr.)

Kazinczy Ferencz utazásai. B. Eötvös József Kazinczy Ferencz fölött tartott emlékbeszédével bővített kiadás. (Családi könyvtár. 99—100. Ráth Mór. 8r. XXI, 261 l. ára 80 kr.)

Kazinczy Gábor. Emlékbeszéd Szemere Pál fölött. (Olcsó könyvtár. 191. sz. Franklin-társulat. 16r. 61 l. ára 20 kr.)

Kelecsényi Rezső. Kis földrajz. 2-ik jav. kiadás. (Tettey-féle kiadó hivatal. 8r. 38 l. 16 kr.)

Keleti Károly. A Balkán-félsziget némely országai és tartományainak közgazdasági viszonyai. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. V, 452 l. ára 2 frt.)

Kenézy Csatár. Költemények. Kiadja Számmer Imre. (Aigner Lajos. 8r. VII, 120 l. ára 1 frt 20 kr.)

Keöd József. A gőzkazán robbanások okai. Az erőműtani hőelmélet alapján. (Szerző. 8r. 67 l. ára 60 kr.)

Keutzler József. Gleichenberg (Steierországban) fürdő-helyének rövid vázlata. (Grimm Gusztáv. 8r. 52 l. ára 50 kr.)

Képviselőházi Irományok. Az 1884. évi szeptember 25-ére hirdetett országgyűlés nyomtatványai. IV—VIII. kötet. Hiteles kiadás. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 407, 392, 379, 607 l. ára?)

Képviselőházi Jegyzőkönyv. Az 1884. évi szeptember hó 25-ére hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Hiteles kiadás. I. kötet. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 384 l.)

Képviselőházi Napló. Az 1884. évi szeptember 25-ére hirdetett országgyűlés nyomtatványai. II—VI. kötet. Hiteles kiadás. Szerkeszti P. Szathmáry Károly. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 393, 401, 407, 403, 403 l. ára ?)

Kerékgyártó Elek. Magyar olvasókönyv a polgári és felső leányiskolák számára. I. rész. IV. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 128 l. ára 80 kr.)

Kereszty Géza. Haladás és kereszténység. (Kilián Frigyes. 8r. VII, 142 l. ára 1 frt 20 kr.)

Kézikönyv, Utazási. A m. kir. államvasutak kassa-oderbergi és magyar északkeleti vasut vonalainak leirására. (M. k. államvasutak városi irodája. 8r. 85 l. ára ?)

Kiadványai, Az erdélyi múzeumegylet bölcselet, nyelv és történelemtudományi szakosztályainak —. I. köt. 4. füzet. (Kolozsvár. Stein János. 8r. IV. 247—346 l. ára 75 kr.)

Kőhalmi-Klimmstein József. Pázmány Péter. (Magyar Helikon. 41. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 24 l. ára 20 kr.)

Kiadványai, A dunamelléki református egyházkerület. I. Papp Károly.

›liai történetek az ó és új testamentomból. Kézikönyv a népiskola III. o. ımára. 4. kiadás. (Buschmann F. nyomdája. 8r. 93 l. ára kötve 20 kr.)

Kiállítás, 1885. évi budapesti országos általános. Magyar kir. közınka és közlekedési miniszterium. III. szakosztály. I. A m. k. államvasutak ›gyára Budapesten. II. A m. k. vas- és aczélgyár Diósgyőrött. (Légrády ›tvérek nyomdája, 4r. 55 l. ára ?)

Kimutatás a magyar korona területén lévő kir. vámhivataloknál a · és kivitelben vámkezelt árúkról az 1884. évre. (M. kir. államnyomda. 8r. l. ára ?)

Kirchner Vilmos. A jelen idő követelményeinek megfelelő tejgazdaз. A német eredetiből átdolgozta Szentkirályi Ákos. Az eredetivel összehaılította Kodolányi Antal. 93 fametszettel. (Országos gazdasági egyesület. 8r. , 354 l. ára ?)

Kiss József. Mesék a hó alól. Jó gyermekek számára. Képeskönyv. nger és Wolfner. 4r. 6 l. ára 1 frt 60 kr.)

H. Kiss Kálmán. Mezei gazdaság és kertészettan, vagy a földmivelés, vénytermelés, gazd. állat, méh, selyemhernyótenyésztés, konyha- és gyüılcskertészet, gazd. fatenyésztés, szőlőmivelés, kis gazdaság és kertrendezés ıbályainak ismertetése. Második jav. kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 6 l. ára 60 kr.)

H. Kiss Kálmán. Magyarország történelme. Kézikönyv középiskolák tanítóképezdék számára. (Dobrowsky és Franke. 8r. 112 l. ára 60 kr.)

Kis világ. Képes könyv. (Lampel R. 8r. 16 l. ára 70 kr.)

Kivonat az osztrák-magyar vámterület általános vámtarifájához kiott hivatalos betűsoros árúlajstromból. Auszug etc. (Athenaeum részvényomda. 4r. 39 l. ára ?)

Kleinberger Antal. 1885. országos kiállítási keringő. Landesausstelıgswalzer für Pianoforte, zongorára. (Késmárk. Schmidt C. R. 12 l. ára 1 20 kr.)

Klingenberg Jakab. Gyakorlati német nyelvtan. II. rész. (Franklin-t. 142 l. ára 50 kr.)

Klug Lipót. A másodrendű kup és henger felületek áthatási görbéi. ›zsony. Steiner Zsigmond. 8r. 12 l. ára 20 kr.)

Kmethy István. Nyelvtudományi csevegések a magyar helyesírás ıdszerének alapvonalai czímű munka birálóival. (Zilahy Sámuel. 8r. 63 l. ı 40 kr.)

Knorr Alajos. A magyar törvénytár betürendes tárgymutatója. A m. ·. belügyminiszterium megbizásából készítette —. I. kötet. 1847/8.—1880. ısodik jav. kiadás. (Nagel Ottó. 8r. XXXI, 659 l. ára 4 frt.)

Kofrányi Adolf. A gräfenbergi (hideg) vízgyógymód. (Pozsony. Drotleff 8r. II, 212 l. ára 1 frt 50 kr.)

Kofrányi Adolf. A gräfenbergi (hideg) vizgyógymód. Népszerű irályn. (Die Gräfenberger Kaltwasser-Heilmethode in ungarischer Sprache.) eckenast Gusztáv utóda. 8r. 212 l. ára 1 frt 50 kr.)

Kohn Salamon. Bibliai történet az izr. iskolai ifjuság számára. Függelékül: I. A zsidók vázlatos története a jelenkorig. II. Palesztina földrajza. 3-ik jav. kiadás. (Lampel R. 8r. 136 l. ára 44 kr.)

Kohn Salamon. Első oktatás a bibliai történetben. 13. jav. kiadás. (Lampel R. 8r. 93 l. ára 40 kr.)

Koltai Virgil. Irodalomtörténeti s aesthetikai tanulmányok. (Lampel Róbert. 8r. 276 l. ára 1 frt 50 kr.)

Koltai Virgil. Czuczor Gergely élete és munkái. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 232 l. ára 1 frt.)

Kompolthy Tivadar. Amerikában. Elbeszélések és rajzok az amerikai életből. (Szerző. 8r. 159 l. ára 1 frt.)

Konkoly Miklós. A napfoltok és a Nap felületének megfigyelése az ó-gyallai csillagvizsgálón 1884-ben. (Értekezések a mathemat. tud. köréből. XII. k. 1. sz. Akadémia. 8r. 112 l. ára 70 kr.)

Konkoly Miklós. Astrophysicai megfigyelések az ó-gyallai csillagvizsgálón 1884-ben. (Értekezések a math. tud. köréből. XII. k. 2. sz. Akadémia. 8r. 45 l. ára 30 kr.)

Konkoly Miklós. Hulló csillagok megfigyelése a magyar korona területén 1884-ben. (Értekezések a math. tud. köréből. XII. k. 4. szám. Akadémia. 8r. 10 l. ára 10 kr.)

Konkoly Miklós. 615 álló csillag spectruma. A déli öv átkutatásának II-ik része. 0°-tól 15°-ig. (Értekezések a math. tud. köréből. XII. k. 5. sz. Akadémia. 8r. 24 l. ára 10 kr.)

Konkoly Miklós. A napfoltok gyakoriassága 1872-től 1884 végéig. Az ó-gyallai megfigyelésekből s azok összehasonlitásával s részben kiegészítésével a zürichi megfigyelésekkel. Két kőnyomatú táblával. (Értek. a math. tud. köréből. XII. köt. 6. sz. Akadémia. 33 l. és 2 tábla; ára 30 kr.)

Konkoly Miklós. Adatok Jupiter physikájához. (Az 1883—84-ki oppositióból.) Két táblával. (Értek. a math. tud. köréből. XII. köt. Akadémia. 8r. 18 l. 2 tábla; ára 20 kr.)

Koós Gábor. Technologia. I. rész. A mechanikai technologia alapvonalai kereskedelmi és ipartanodák számára s magánhasználatra. Autografált rajzokkal. (Kókai Lajos. 8r. II. 204 l. és és 36 l. rajzok; ára 1 frt 80 kr.)

Koós Gábor. A szervetlen és szerves minőleges vegyelemzés rövid vázlata, kereskedelmi tanodák számára és magán használatra. (Kókai Lajos. 8r. 35 l. ára 50 kr.)

Koós Gábor. A szervetlen vegytan alapvonalai. Kereskedelmi s ipartanodák számára. II. kiadás. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. 8r. 256 l. ára 1 frt 60 kr.)

Korányi Sándor. A szemlencse fejlődésének első mozzanatairól a gerinczeseknél. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. kötet. 13. sz. Akadémia. 8r. 14 l. egy táblával; ára 20 kr.)

Korbuly József. Papir-foszlányok. Elbeszélések. (Révai testvérek. 16r. 156 l. ára 1 frt.)

Kortársaink. Életrajzi vázlatok. Szerk. Fésüs György. 1—7. füzet. (L. renczy József, Visi Imre, Pór Antal.)

Kossuth Lajos iratai összevont népies kiadásban. Szerkesztette Helfy ıácz. I—XV. füzet. (Athenaeum r. társulat. 8r. 1—520 l. egyes füzet ı 30 kr.)

Kótai Lajos. A magyar királyság rövid földírata. 3-ik jav. kiadás. :athmár. Ungár József. 8r. 48 l. ára ?)

Kovács Gábor. A miskolczi ev. ref. főgymnásium története. (Miskolcz. renczi Bernát. 8r. 267 l. ára 1 frt.)

Kovács Gyula. A Borsodmiskolczi háziiparegyesület tiz évi története. ·sti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 12 l. ára ?)

Kovács Lajos. Számtani gyakorlókönyv. Feladatok magánfoglalkoztara, az iskolában hallgatólagos, vagy otthon leendő megfejtés végett. V. .et. Elemi V. és VI. osztályok számára. 2-ik kiadás. (Debreczen. Telegdi K. jos. 8r. 52 l. ára 20 kr.)

Kovács Lajos. Költői elbeszélések, regék, mondák, leirások. (Franklinsulat nyomdája. 8r. 384 l. ára ?)

Kovács Pál. Magyar közigazgatási jog. I. köt. Bevezető és általános z. (Kecskemét. Scheiber József. 8r. VI, 184 l. az I. és II. köt. ára 3 frt 60 kr.)

Kovács Pál. A törvényhozó hatalom viszonya a végrehajtó hatalomz. (Kecskemét. Scheiber József. 8r. 44 l. ára 30 kr.)

Kovács Pál. Statistika és szabadakarat. (Kecskemét. Scheiber József. 27 l. ára 20 kr.)

Ifj. Kovalik János. Adoptio és emancipátio a rómaiaknál. Bölcsé·ttudori értekezés. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 73 l. ára ?)

Kováts Gyula. Szilágyi Márton tanítása az eljegyzésről 1690-ben. Széklaló. (Értek. a társ. tud. köréből. Akadémia. 8r. 68 l. ára 40 kr.)

Kozáry József. A Gabelsberger rendszerű gyorsirás új módszerű gya·lati tankönyve. Az ifjuság számára irta és autographálta. I. rész. Alap-u gyorsirás. (Zóbel Lipót nyomdája. 8r. 111 l. ára 80 kr.)

Kozma Endre. Elméleti és gyakorlati román nyelvtan. Ahn-Ollendorff ımódszere tekintetbe vételével. 2-ik jav. és bőv. kiadás. (Kolozsvár. Stein ıos 8r. II. 208 l. ára 1 frt.)

Kozák György. A mozdony szerkezete és üzemének kátéja. (Bécs. ielhagen és Schurich. 8r. 188 l. 33 fametszet, 4 tábla és Stefenson György ·zképe ; ára 1 frt 80 kr.)

Költők, Ujabb magyar. Válogatott versgyüjtemény. II. kiadás. (Vasárpi könyvtár I. évfolyam. 10. szám. Franklintársulat. 8r. 96 l. ára 20 kr.)

Költők, Görög. Szemelvények magyar fordításban. Az irókat s műveit ismertető bevezetésekkel irta Radó Antal. (Athenaeum r. társulat. 8r. 2 l. ára 1 frt 80 kr.)

Költőkből, Olasz. Fordította Radó Antal. (Olcsó könyvtár. 198. szám. anklin-társulat. 8r. 216 l. ára 50 kr.)

Költségvetés, Állami, a magyar korona országi részére az 1886. évre. -18 füzet. (M. kir. államnyomda. 4r. 23. 94. 33. 56. 260. 141. 65. 122. 145.

75. 93. 72. 56. 22. 128. 7. 103 l. Törvényczik az 1886. évi állami költségvetésről 39 l. ára?)

Kömöcsi József. A pénzügyi közigazgatási biráskodásról és az 1883 évi XLIII. törvényczikről. Külön lenyomat a Jogtudomáyi Közlönyből. (Tettey Nándor és társa 8r. 62 l. ára 60 kr.)

König Gyula. Analizis. Bevezetés a mathematika rendszerébe. A magy. tud. Akadémia megbizásából. I. köt. 1 rész. (Eggenberger-féle könyvker. 8r. 1—336 l. ára a teljes első kötetnek 5 fr.)

König Gyula. A másodrendű és két független változót tartalmazó diferencziálegyenletek elmélete. A m. tud. akadémia 1884 nagyülésén a Bézsán-díjjal kitüntetett pályamunka. (Akadémia. 8r. 93 l. ára 60 kr.)

Könyvárjegyzék, Általános — a magyar nemzeti irodalom ujabb s jelesebb termékeiről. II. évf. 1885. (A »Csak szorosan« egylet könyvészeti bizottsága. Koczányi és Zunft. 8r. 88 l. 100 péld. 4 frt 60 kr.)

Könyve, A legnevezetesebb fölfedezések —. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 12—16. füzet. 97—248 l. ára füzetenkint 25 kr.)

Könyve, Nevezetes találmányok —. 1—13. füzet. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. I—II. kötet. 288, 1—128 l. ára füzetenkint 25 kr.)

Könyve, Rózsák. Hazai és külföldi irók műveiből. 12 szinezett rózsaképpel. Összeállította G. Büttner Julia. (Grill K. 8r. 251, VIII. l. ára diszk. 6 frt; bőrk. 12 frt.)

Könyvek, Jó. V. ö. 31. P. Szathmáry Károly 2. Tóth Endre 3. Lantos Sebestyén deák 4. Gabányi 5. Vékony Antal 6. Mayer Miksa 7. László Mihály 8. Tolnai Lajos.

Könyvesháza, István bácsi. 1. Mayer István. A jó házi gazda. Nép számára, életszabályul. 3 kiadás. 50 l. ára 20 kr. — 2. Szulik József. Az elveszett fiu. Népies elbeszélés. 41 l. ára 15 kr. — 3. Szulik József. A Seprős János. Elbeszélés. 57 l. ára 20. kr — 4. Szulik József. Minden farsangnak meg van a maga bőjtje. — A czigány gyermekek. Népies elbeszélések. 30 l. ára 10 kr. (Eger. Szolcsányi Gyula 8r.)

Könyvészet, Magyar. 1860—1875. Jegyzéke az 1860—1875 években megjelent magyar könyvek és folyó iratoknak. Összeállította s tudományos szakmutatóval ellátta. Petrik Géza. (Aigner Lajos. N. 8r. 438, CXLVII l. ára 2 frt.)

Könyvészet, Magyar. Bibliographia hungarica. 1884. Jegyzéke az 1884 évben megjelent uj, vagy ujolag kiadott magyar könyveknek és térképeknek, tudományos szakmutatóval. Összeállították Koczányi Béla és Zunft Antal. IX. Évfolyam. Függelékül: A magyar hirlapok és folyóiratok 1885-ben (Magyar könyvkereskedők egylete. 8r. XXVIII, 123 l. 1 frt.)

Könyvtár, Herkules. Kiadja Aigner Lajos. I—V. füzet. (Lásd: Porzsolt Lajos, Porzsolt Jenő, Szalai Imre, Adorján Sándor, Balázs Sándor, Balog István, Oláh Miklós, Porzsolt Kálmán, Szabó Bandi, Sziklai János, Igali Svetozár.)

Könyvtár, Nemzeti. Szerkeszti Abafi Lajos. 170—176. füzet. (L. Jancsó Benedek.)

Könyvtár, Olcsó. Szerkeszti Gyulai Pál. 182—198. szám. (L. About

Edmond, Neményi Ambrus, Boileau, Picard, Dugonics András, Turgenyev Iván, Theuriet, Wlisloczky Henrik, Longfellow Henrik, Kazinczy Gábor, Moncriff, Elliot György, Berczik Árpád, Concha Győző, Augier. Gervínus, Olasz költők.)

Könyvtár, Paedagogiai, (V. ö. Gyertyánffy, Fuchs Á.)

Könyvtár, Történelmi. 15—16. füzet. Gelich Rikhárd. Magyarország függetlenségi harcza 1848—49-ben. (Aigner Lajos. 8r. 385—497 l. ára 80 kr.)

Könyvtár, Unitárius kis. Szerkeszti Derzsi Károly. XVI—XX. A lelkiismeret és a hit. Ifj. Coqueret A. után. (Bagó Márton és fia nyomdája. 8r. 66 l. ára 20 kr.)

Könyvtár, Vasárnapi. Szerkeszti Hajnik Károly. Kiadja a Franklin-társulat. I. évfolyam. 10., II. folyam 1—2. sz. (Lásd: Ujabb magyar költők. Mesék.)

Könyvtára, A m. kir. operaház. 1—6. szám.

Könyvtára, A magyar nemzet jutányos családi —. (Ráth Mór. 8r. Lásd: Arany János, Horváth Mihály, Bozóky Alajos.)

Könyvtára, A magyar orvosi könyvkiadó társulat —. XLV—XLIX. kötet. (L. Schuster, Krafft-Ebing R., Wagner E., Lőri Ede és Woodhead.)

Könyvtára, Magyar szalon —. 4—15 füzet. (L. Jókai Mór, Degré Alajos, Rákosi Jenő, P. Szathmáry Károly, Wohl Stefanie, Kazár Emil, Ábrányi Kornél ifj. Beniczkyné Bajza Lenke.)

Könyvtára, Tanulók —. Szerkeszti Dávid István. Latin és görög classicusok fordítása és magyarázata. Kiadja Stampfel Károly Pozsonyban. 29—35. füzet. (L. Xenophon, Socrates, Corn. Nepos, Caesar.)

Könyvtára, Utazások —. V. (Lásd: Brassey.)

Környei János. Gyakorlati irálytan, különös tekintettel a levélírásra és a közéletben előforduló polgári ügyíratokra. Átdolgozta Gyulay Béla. 5. bőv. és jav. kiadás. (Lampel R. 8r. 237 l. ára 90 kr.)

Körös Gábor. A szervezetlen vegytan alapvonalai. 2-ik jav. kiadás. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. 8r. III, 257 l. ára 1 frt 60 kr.)

Kőrösi József. Budapest főváros halandósága az 1876—1881. években és annak okai. (Budapest főv. statistikai hivatalának közleményei. XVIII. Főváros. 8r. 330 l. ára 3 frt 50 kr.)

Kövesligethy Radó. A folytonos spektrumok elmélete. (Értekezések a mathematikai tudományok köréből. XII. k. 11. szám. Akadémia. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Közlemények, Mathematikai és természettudományi, vonatkozólag hazai viszonyokra. Kiadja a Magyar Tud. Akademia. Szerkeszti báró Eötvös Lóránd. XX. kötet. 1—5. szám. XXI. kötet 1. szám. (L. Szigethy Károly, Mocsáry Sándor, Daday Jenő, Sipőcz Lajos, Teschler György, Őrley László.)

Közlemények, Nyelvtudományi. Szerkeszti Budenz József. XIX. k. 2.... füzet. (Akadémia. 8r. 161—328 l. ára ?)

Közlemények, Távirászati. Kiadja a közmunka- és közlekedésügyi m. kir. ministerium. 1885. évi folyam. I. füzet. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 1—112 l. ára ?)

Közmunka, A hazai, és közlekedési ügyek története és fejlődése.

Kiadja a közmunka- és közlekedési m. k. ministerium. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 4r. 370 l. ára ?)

Közoktatás, A vallás- és közoktatásügyi minisztemek a — állapotáról szóló és az országgyűlés elé terjesztett jelentése 1883—84. I—II. füzet. (M. kir. egyetemi nyomda. 4r. 640 l. ára ?)

Krafft-Ebing R. Egészséges és beteg idegek. Fordította Osváth Albert. (Athenaeum r.-társulat. 8r. 136 l. ára 1 frt.)

Krafft-Ebing Rikhárd. A törvényszéki elmekórtan tankönyve. Ford. és előszóval ellátta Babarczi Schwartzer Ottó. (Akadémia. 8r. XXXV. 677 l. ára 4 frt.)

Krafft-Ebing R. Az elmebetegségek általános kór- és gyógytana. Fordította dr. Moravcsik E. és Zofáhl Rezső. Átnézte dr. Laufenauer Károly. (A magyar orvosi könyvkiadó társulat könyvtára. XLVI. kötet. Franklin-társulat. n. 8r. VIII, 328 l. ára ?)

Kreith Béla. Főrendiházunk reformjához. (Pallas részvénynyomda. 8r. 112 l. ára ?)

Kresz Géza. Táp és élvezeti szerek és használati czikkek hamisítása és ennek különösen a fővárosban megelőzéséről kiállított tárgyainak felsorolásával. (Aigner Lajos. 8r. 55 l. ára 40 kr.)

Kresz Géza. A mentés és első segély szervezése a fővárosban. (Szerző. 8r. 25 l. ára 20 kr.)

Kresz Géza. Első segély rögtöni baleseteknél az orvos megérkezéséig. Útasítás a vörös-kereszt egyletek, rendőrség, hatósági és községi közegek, vasuti, tüzoltó és gyári személyzet, valamint népiskolák és mindazok számára, kik baleseteknél az első segélyt nyujtják. (Grill K. 8r. 6 l. 1 tábla; ára 1 frt.)

Kriesch János. A rovarok világa különösen az ipar és kereskedelem szempontjából. (Népszerű természettudományi előadások gyüjteménye. 49. sz. Természettud. társ. 8r. 64 l. 16 ábrával, ár ?)

Krompaszky Ignácz. Földrajzi előfogalmak és Ungmegye földrajza. Az elemi népiskolák III. oszt. számára. (Ungvár. Szerző. 8r. 48 l. ára 20 kr.)

Krónikák, Csittvári. Folyóirat a múlt századból. I. évfolyam. 1 füzet. (Nádor Kálmán. 8r. 63 l. egyes füzet ára 50 kr.)

Kruspér István. Földmértan. 2-ik kiadás. (Kilián Frigyes. 8r. XXV. 707 l. és 17 tábla, ára 8 frt 50 kr.)

Kruspér István. Légtüneti észleletek. II. kötet. (Akadémia. 4r. 249 l. ára 3 frt.)

Ifj. Kubinyi Miklós. Üdvözlő beszéd Szmrecsányi Dárius Árvamegye főispánja működésének félszázados örömünnepe alkalmával, Alsó-Kubinban 1885. julius 1. (Pallas részvénynyomda. 8r. 16 l. ára ?)

Kuncz Ignácz. A demokratia eszméje és szervezete. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből. VII. k. 9. szám. — Akadémia. 8r. 69 l. ára 40 kr.)

Kunharth József. A hadkötelesek jogai. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 60 l. ára 60 kr.)

Kuttner Sándor. Első oktatás a természetrajzban. Ismétlési kérdé-

sekkel. Sajtó alá készítette Mayer Miksa. Számos ábrával. 4-ik kiadás. (Lampel R. 8r. 143 l. ára 60 kr.)

Kuttner Sándor. Kis világtörténet a magyar irodalomtörténet rövid vázlatával. 7-ik jav. kiadás. (Lampel R. 8r. 170 l. ára 60 kr.)

Kuun Géza. A kunok nyelvéről és nemzetiségéről. (Értek. a nyelv- és széptud. köréből. XII. köt. 11. sz. — Akadémia. 8r. 60 l. ára 40 kr.)

Lakits Vendel és **Neiger Sándor.** Földrajz a népiskolák III. és IV. osztálya számára. A miniszteri tanterv utasítása szerint s a nagyobb városok viszonyaira való tekintettel. 9-dik kiadás. (Zilahy Sámuel. 8r. 76 l. ára 40 kr.)

Laky Dániel. Földrajz a gymnasiumok számára. I. kötet. A magyar királyság és a földközi tenger környéke. II. kiadás. A szöveg közé nyomott föld- és természetrajzi ábrákkal. (Dobrowsky és Franke. 8r. 183 l. ára 1 frt.)

Lamartine. Gracziella. Ford. Kaposi József. (Aigner L. 16r. 188 l. 80 kr.) V. ö. Magyar könyvesház. 131—134.

Lammermoori Lucia. Opera 3 szakaszban. Irta Cammarano. Zenéjét Donizetti Kajetán. Olaszból fordította Egressi Béni. (A m. kir. operaház könyvtára. 8. sz. Pfeifer Ferdinánd. 8r. 20 l. ára 40 kr.)

Lánczy Gyula. A történelmi módszerről. K. l. a »Századok« XIX. évfolyamából. (Ráth Mór. 8r. 38 l. ára ?)

Landau Alajos és **Wohlrab Flóris.** Rajzoló geometria. (Bevezetés a geométriába rajzolás alapján). II. füzet. (Stereométria és perspectiva. A gymnasiumok II. osztálya számára. III. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 125 l. ára 1 forint.)

Lantos Sebestyén deák. (Szabó Endre). Históriás ének. Jókönyvek 33. (Révai testvérek. 8r. 20 l. 4 kr.)

Lányi Aladár. Emlékeim. Költemények. (Esztergom. Szerző. 16r. 109 l. ára 1 frt.)

László Mihály. A pokol sarkában. Elbeszélés két képpel. Rajzolta. Mannheimer Ágoston. (Jókönyvek 37. Révai testvérek. 8r. 29 l. ára 6 kr.)

Laudon István. A nevelés és műveltség. (Buschmann Ferencz nyomdája. 8r. 37 l. ára?)

Laukó Albert. Az osztrák-magyar monarchia politikai földrajza és Európa államainak ismertetése. (Eggenberger-féle könyvkeresk.. 8r. 96 l. ára 60 kr.)!

Lavergne Leonce. Az angol mezőgazdaság. Ford. Beksics Gusztáv. (Knoll K. és társa. 8r. XX, 464 l. ára 2 frt 40 kr.)

Leconteux Ede. A csalamádé és egyéb zöld takarmányok mívelési és besavanyítási módjai. A 2-ik átdolg. eredeti után francziából ford. Ordódy Lajos. Az eredetivel összehasonlította Wágner László. (Országos gazdasági egyesület. 8r. XIII, 317 l. ára 5 frt.)

Leel-Össy Albert. Virágok és tövisek. Költemények. (B.-Gyula. Szerző. 8r. 129 l. ára ?)

Legouvé Ernő. Leányaink és fiaink. Egy néhány jelenet és tanúlmány

a családi életből. Fordította Feleki József. (Franklin-társ. 8r. 392 l. ára 2 frt 80 kr.)

Légrády Károly. A spárga-termelés kézikönyve. (Légrády-testvérek nyomdája. 8r. 39 l. ára ?)

Lehr Benő. A vasuti távirda. Egészen átdolg. és bőv. 3-dik kiadás. Átdolg. ifj. Kiss József. II. rész. (Lampel R. 8r. 128 l. ára 1 frt 75 kr.)

Leírása, A zirci. pilisi, pásztói és sz.-gotthardi egyesült ciszterczi rendű apátság tulajdonát képező előszállási uradalom vázlatos —. (Veszprém. Az uradalom saját kiadása. 8r. 90 l.) — Ugyanaz, a ménes vázl. leírása. 17 l. — Ugyanaz. a gulya ismertetése. 7 l. — Ugyanaz. a juhászat leírása. 7 l.

Lendvay Pál. Közegészségünk miseriái, különös tekintettel a falvakra. (Zilahy Sámuel. 8r. 28 l. ára 30 kr.)

Lengyel Daniel. Orvosi tanácsadó városon és falun. II. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 424 l. ára 1 frt 50 kr.)

Lengyel Sándor. Gyakorlati számoló könyv polgári és kereskedelmi iskolák használatára számos feladattal. I. rész. 1. füzet. II. kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 127 l. ára 60 kr.)

Lenhossék József. Emlékbeszéd Davis József Bernát felett. (A magyar tud. akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. III. k. 7. sz. Akademia. 8r. 40 l. ára 20 kr.)

Lenhossék József. Progén koponyák. (Értekezések a természet-tudományok köréből. XV. kötet. 16. sz. Akadémia. 8r. 68 l. 6 táblával, ára 60 kr.)

Leszner Rezső. Hogyan tanítsuk az egészségtant a népiskolában ? (Sopron. Schwarz Károly. 8r. 33 l. ára 30 kr.)

Létmányi Nándor. Párhuzam Hunyady János és fia Mátyás közt, tekintettel hadvezéri képességeik és hadsikereikre. (Athenaeum r.-társulat nyomdája 8r. 37 l. ára ?)

Levelező, Magyar, mindenki számára. (Ruzitska Ármin. 8r. 156 l. ára 50 kr.)

Lexicon, Kis. Egyetemes ismerettár 12 füzetben. Szerkeszti Wekerle László. 1—7. füzet. (Pallas irod. és nyomdai részv. társ. 16r. 1108 hasáb. ára füzetenként 30 kr.)

Lindner Gusztáv Adolf. Psychologia vagyis lélektan mint tapasztalati tudomány. Fordította Klamarik János. II. kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 174 l. ára 1 frt 50 kr.)

Lipthay Sándor Kisfaludi. Vasutépítéstan. I. kötet. Általános rész. A szöveg közé nyomott 258 ábrával. (Kilián Frigyes. 8r. XII, 324 l. ára 5 frt 50 kr.)

Litschauer Lajos. A kutatás, mint a magyar bányajog tárgya. (Selmecbányán. Joerges Ágost özvegye. 8r. 61 l. ára 50 kr.)

Loczka József. Ásványelemzési közlemények. (Értekezések a természet-tudományok köréből. XV. kötet. 1. szám. Akadémia. 8r. 11 l. ára 10 kr.)

Logarithmusok, névjegyü. (Selmeczbánya. Joerges Ágost özvegye 4r. 23 l. ára 30 kr.)

Longfellow Henrik. Hiavata. Amerikai indus hitrege. Angolból fordította Tamásfi Gyula. (Olcsó könyvtár. 190. sz. Franklin-társulat. 16r. 224 l. ára 40 kr.)

Lo Presti Fontana D'Angioli család nemzedékrendje. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 65 l. három statistikai táblával; ára ?)

Losteiner Gyula. Parád gyógyhely Hevesmegyében, kénsavas, vasas, timsós fürdőkkel, égvényes kénes savanyúvizű forrásokkal. (Kilián Frigyes. 8r. 86 l. ára 40 kr.)

Lőri Ede. A garat, gége és légcső elváltozásai az emberi test különféle betegségeinél. (A magyar orvosi könyvkiadó társulat könyvtára. XLVIII. kötet. Franklin-társulat. 8r. I, 196 és III l. ára?)

Löw Imánuel. Montefiore Mózes. Gyászbeszéd. (Szeged. Traub B. és társa. 8r. 6 l. ára 25 kr.)

Löw Imánuel és **Kulinzi Zsigmond.** A szegedi zsidók. (Szeged. Endrényi Lajos és társa. 4r. XXVI, 373 l. ára 4 frt.)

Löw Lipót. Bibliai történet. Zsidó tanulók számára. Magyarra áttette Löw Tóbiás. V. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 182 l. ára kötve 50 kr.)

Löw Schwab. Emlékeztetés a vallásban nyert oktatásra. 4-ik kiadás. (Szeged. Traub B. és társa. 8r. 30 l. ára 10 kr.)

Luby Sándor. Tünő perczek. Költemények. (Légrády-testvérek. 8r. 127 l. ára 1 frt.)

Lukán. Fárzália, vagyis: polgár-harcz. Hősköltemény. Latinból fordította Márki József tdr. (Rudnyánszky A. nyomdája. 8r. 494 l. ára 2 frt.)

Luther Márton dr. kis kátéja. Ágost. hitv. evang. népisk. számára. Magyarázó jegyzetekkel ellátta Győry Vilmos. (Kókai Lajos. 8r. 107 l. ára 25 kr.)

Luttenberger Ágost. Számolókönyv. Feladatok a jegyzetekkel való számoláshoz az 1—30-ig terjedő számkörben. (Kókai Lajos. 8r. 75 l. ára 25 kr.)

Lutter Nándor. Betűszámtan a gymnasiumok használatára. VII. kiadás. II. füzet. Az V. oszt. számára. (Franklin-társulat. 8r. 72 l. ára 50 kr.)

Lutter Nándor. Közönséges számtan a középtanodák használatára. II. füzet. A II. osztály számára. VIII. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 63 l. ára 55 kr.)

Lyceum, A máramaros-szigeti h. h., történetének rövid vázlata. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 36 l. ára ?)

Mac-Carthy Justus. Anglia története korunkban. Fordította Szász Béla I. kötet. (A Magyar Tud. Akadémia könyvkiadó-vállalata. IV. cyclus. — Akadémia. 8r. VIII, 618 l. ára 3 frt.)

Máday Izidor. A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium intézeteinek és közegeinek kiállitása a mezőgazdasági csarnokban. Budapesti általános országos kiállítás 1885. (Weiszmann testvérek nyomdája. 8r. 110 l. ára ?)

Mágnás, Egy magyar. A klerikális politika leleplezése. (Tettey Nándor és társa. 8r. 25 l. ára 60 kr.)

Ifj. **Magyar Dávid**. A dicsőség napjai. Emlékkönyv. (A Tisza-jubileum áttekintése. Temesvár. Magyar testv. nyomdája. 8r. 197 l. ára?)

Magyarország. Általános utazási zsebkönyv. A Szent-István korona országainak területén levő valamennyi hajózási és vasutvonal állomás (városok, faluk) és vidékeinek részletes leiró ismertetése. Hiteles adatok s e czélból tett utazások alapján szerk. Takács L. (Nagy-Várad. Ifj. Berger Sámuel. 8r. X, 390 l. ára 2 frt 50 kr.)

Magyarország dohánytermelése és az egyedáruság kezelése. (M. kir. államnyomda. 8r. 11 l. ára?)

Magyarország állat-egészség-rendőri szervezetét, állattenyésztését és gazdasági szakoktatását ábrázoló térkép, rajzolta Hátsek Ignácz, kiadta a a földmivelés-, ipar és keresk. m. k. miniszterium. (Posner Károly Lajos műintézetéből. Fali nagy térkép. ára ?)

Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. Szerkeszti és kiadja az orsz. m. kir. statistikai hivatal. 1884. XI—XII. 1885. I—VII. füz. (Athenaeum nyomdája. 4r. 65 lapos füzetek, ára?)

Maizner János. A magyar orvostudományi irodalom 1770-ig. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« nyomdája. 8r. 32 l. ára?)

Majláth Béla. A szőnyi béke okmánytára. A m. tud. Akadémia történelmi bizottsága megbizásából. (Akadémia. 8r. 401. V l. ára 2 frt 50 kr.)

Majláth Béla. Az 1642-ik évi szőnyi békekötés története. (Értek. a történelmi tudományok köréből. XII. 5. — Akadémia. 8r. 122 l. ára 70 kr.)

Majomszinház. Képes-könyv. (Lauffer Vilmos. 4r. 12 l. ára 1 frt 80 kr.)

Mangold Lajos. Világtörténelem. Polgári iskolák számára. Képekkel és illusztrácziókkal. (Franklin-társ. 196 l. ára 1 frt.)

Mangold Lajos. Világtörténelem. Középtanodai használatra. III. kötet. Ujkor és legujabb kor. 2-ik kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 238 l. ára 1 frt 50 kr.)

Mangold Lajos. A magyarok története a középiskolák alsó osztályai és polgári iskolák használatára. Térképekkel és illustratiókkal. Mellékletül: Magyarország történeti térképe, rajzolta Helmár Ágost. (Franklin-társulat. 8r. 118 l. ára 80 kr.)

Maquet A. Szívek csatája. Regény francziából. I—II. kötet. (»Budapesti Hirlap« kiadása. 8r. 157, 108 l. ára?)

Marczali Henrik. Világtörténelem. Alapította Ribáry Ferencz. Földabroszokkal, arcz- és mivelődéstörténeti képekkel diszített kiadás. VIII. kötet. Ujkor. 1774—1830. (Méhner Vilmos. 8r. 756 l. ára?)

Marczali Henrik. Magyarország története II. József korában. I. köt. 2-ik jav. kiadás (Pfeifer Ferdinand. 8r. V. 442 l. ára 3 frt 60 kr.)

Márffy Ede. Az egyenes adótörvényekben és szabályokban előírt határidőknek átnézete. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 87 l. ára 50 kr.)

Margitay Dezső. A gentry marad. Válasz Censor »Társadalmunk és nemzeti hivatásunk« czímű röpiratára. (Aigner Lajos. 8r. 37 l. ára?)

Margitay József. Horváth nyelvtan. II. rész. Rendszeres nyelvtan. Beszédgyakorlatok. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 108 l. ára 80 kr.)

Mariska Vilmos. Az államgazdaságtan kézikönyve. (Franklin-társ. 8r. VII, 400 l. ára 3 frt 60 kr.)

Márki Sándor. Hunyady Mátyás. (Magyar Helikon 48. füzet. II. osztály. 2. kötet. 4. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 24 l. ára 20 kr.)

Márki Sándor. Mária, Magyarország királynéja. 1370—1395. (Méhner Vilmos. 8r. 191 l. és 9 melléklet, ára 2 frt 80 kr.)

Márki Sándor. Thököly Imre. (Magyar Helikon. 55 füzet. II. osztály. 2. kötet. 7. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 24 l. ára 20 kr.)

Márkus József. (Satanello.) Tisztességes asszonyok. Második kiadás. (Robicsek Zsigmond. 8r. 158 l. ára 1 frt.)

Marosi Kálmán. Mendemondák. Rajzok és elbeszélések. (Révai testvérek. 8r. 228 l. ára 1 frt 40 kr.)

Marriot Emil. A paphalál. (Aigner Lajos. 8r. VII, 354 l. ára 1 frt 50 kr.)

Marryat kapitány. Rüstig Zsigmond, a brémai kormányos. Uj Robinson. A magyar ifjúság számára fordítá Dulácska Géza. 3-ik kiadás 94 képpel. (Athenaeum r.-ny. 8r. II, 434 l. ára 2 frt.)

Marton János. Csipkerózsák. Tollrajzok s beszélyek. (Vinga. Koszilkov Lipót. 8r. 166 l. ára?)

Mártonffy Frigyes. Teljes franczia és magyar szótár. Dictionnaire complét des langues françaises et hongroises. I. kötet: Franczia magyar rész. 3-ik kiadás. (Franklin-társulat. 8r. VIII, 568 l. ára 2 frt.)

Masch A. Az időjárástan alapvonalai. Gyakorlati mezőgazdák és gazdasági tanintézetek tanulói számára. Fordította és átdolgozta Székely Mihály II. kiadás. (Grill Károly. 8r. 138 l. ára 1 frt 50 kr.)

Máthé Domokos bikafalvi. A legszükségesebb tudnivalók a fogak és a száj ápolásáról. 4-ik kiadás. (Pfeifer Ferdinánd. 8r. 90 l. ára 50 kr.)

Mátray Lajos. Petőfi Sándor élete versekben. (Nagy-Szombat. Winter Zsigmond. 8r. 24 l. ára 6 kr.)

Mátray Lajos. Feri. Költői beszély. (Buschmann Ferencz nyomdája. 8r. 154 l. ára 1 frt 50 kr.)

Matyasovszky Jakab, Mátyásfalvi és Petrik Lajos. Az agyag, üveg, cement és ásványfesték iparnak szolgáló magyarországi nyers anyagok részletes katalogusa. (Kilián Frigyes. 8r. 84 l. ára 1 frt 10 kr.)

Mauritz Rezső. Közönséges Számtan. A közép és polgári iskolák számára. Ötödik jav. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. IV, 123 l. ára 1 frt 20 kr.)

Mayer Miksa. »Elvitte az ördög!« vagy az érfalvi kincskeresők furcsa és szomoru kalandja. 2 képpel. Rajzolta Mannheimer Ágost. (Jó könyvek. Révai testvérek. 8r. 30 l. ára 6 kr.) 36.

Mayer Miksa. Rövid alkotmánytan népiskolák számára. 11-ik kiadás. (Lampel R. 8r. 30 l. ára 16 kr.)

Mayne Reid kapitány. A tüzföld. (Kalandok a Terra del Fuegon.) A serdültebb ifjúság számára. (Révai testvérek. 8r. 173 l. ára 2 frt.)

Meinhold-féle állattani táblák. I. Gyűjtemény. 1—6 füzet. (Pozsony. Stampfel Károly. 30 l. ára 3 frt.)

Meltzel Hugó. Palaeographiai és szövegkritikai észrevételek az Eddához, jelesen az Atlamál első részéhez. (Álomjelenet.) Két autogr. kőnyomatú táblával és az álomjelenet diplomatikai hű lenyomatával. (Kolozsvár. Szerző. 4r. 22, IV l. ára 1 frt 80 kr.)

Meltzl Hugó. Petőfi jelszava. Hat sorról hét czikk. Philosophiai aesthetikai tanulmány. (Kolozsvár. Szerző. 8r. 53 l. ára 1 frt.)

Memor. Tiz esztendő. 1875—1885. (Athenaeum részv.-ny. 8r. 216 l. ára 1 frt 50 kr.)

Ménard René. Az ókori művészet története. Francziából. (Történeti kézikönyvek. XI. Athenaeum r.-társulat. 8r. 164 l. ára 80 kr.)

Mendés Catulle. Boudoir-történetek. Ford. P. Zempléni Gyula. (Révai testvérek. 8r. 226 l. ára 1 frt 20 kr.)

Mentor, Magyar. Gymnásiumi és reáliskolai tanulók zsebnaptára az 1885—86. iskolai évre. Szerk. Mangold Lajos. VI. évfolyam. (Pozsony. Steiner Zsigmond. 16r. 190 l. ára 50 kr.)

Merényi Dezső. Magyar gyógyszerészeti törvények. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 259, V l. ára 2 frt 60 kr.)

Merényi Rezső. Magyar mezei gazdák érdekeire vonatkozó törvényeket és miniszteri rendeleteket ismertető gyakorlati kézikönyv, kimerítő betűrendes tárgymutatóval ellátva. (Nagel Ottó. 8r. 398, XXVIII, l. ára 2 frt 70 kr.)

Meschler M. Novena, azaz kilencznapi ájtatosság a lourdesi szent szüz tiszteletére. (Szüts és társa. 8r. 238 l. ára 60 kr.)

Mesék. Franczia után újra szerkeszté Czuczor Gergely. I—II. rész. (Vasárnapi könyvtár I—II. szám. II. évfolyam. Franklin-társ. 8r. 236 l. 58 képpel, egyes füzet ára 20 kr.)

Mészáros István. (Turi.) A nép nyelvének ügye a nyelvújítás óta. (Révai testvérek. 8r. 132 l. ára 1 frt 20 kr.)

Mészáros Kálmán. Egyházi beszéd a Szent-László-társulat védszentjének évünnepén 1885. junius 28. A budapesti szűz Már áról czímzett sz. Ferencziek templomában. (Athenaeum nyomdája. 8r. 14 l. ára ?)

Mészáros Kálmán. Áhítat koszorúja, vagyis ima- és énekeskönyv keresztény kathol. hivek használatára. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 704. XIII l. ára ?)

Methodus infirmos providendi ad rubricas ritualium exacta, pro commoditate curatorum et utilitate aegrotantium edita quatuor linguis. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 16r. 143 l. ára 70 kr.)

Meyne-Reid. A skalpvadászok. Regényes történet. Átdolgozta Kürty Emil (Révai testvérek. 8r. 205 l. számos fametszettel, ára 1 frt 40 kr.)

Michelet. A franczia forradalom története. Ford. De Gerando Antonia. III—IV. kötet. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 280, 262 l. ára 2—2 frt.)

Mihalik József. A csorbai tó. (Liptó-Szent-Miklós. Szerző. 8r. 60 l. ára 40 kr.)

Mihalkovits Géza. A gerinczes állatok kiválasztó és ivarszerveinek. Egy atlaszszal. (Knoll K. és társa. 8r. 380 l. és 9 tábla, ára 3 frt 50 kr.)

Mihók Sándor. Magyar Compass, pénzügyi évkönyv 1885. XIII. évfolyam. (Pesti könyvnyomdarészvénytársaság. 8r 567 l. bolti ára 4 frt.)

Miklós Gyula. Jelentése gróf Széchenyi Pál földmivelés-, ipar- és keresk. m. k. miniszterhez 1882—1884. évi hivatalos működéséről. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 140 l. ára ?)

Mikola László. Sámson. Költői elbeszélés. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8r. 125 l. ára 1 frt.)

Mikszáth Kálmán. A tekintetes vármegye. Igaz történetek. Mannheimer Ágost rajzaival. (Révai testvérek. 8r. 180 l. ára fűzve 3 frt.)

Mikszáth Kálmán. Nemzetes uraimék. (Mácsik a nagyerejü.) Regény. Uj kiadás. (Révai testvérek. 8r. 356 l. ára 2 frt 50 kr.)

Mikulik József. Magyar kisvárosi élet. 1526—1715. Történelmi tanulmány. Képekkel és hasonmásokkal. (Rozsnyó. Szerző. 8r. IV, 295 l. ára 2 frt 50 kr.)

Mikulik József. Magyar kisvárosi élet 1526—1715. Történelmi tanulmány. Képekkel és hasonmásokkal. (Ráth Mór. 8r. IV, 295 l. ára 2 frt 50 kr.)

Miskolczy Henrik. Öröm és bánat emlékei. Elbeszélések, rajzok. (Révai testvérek. 8r. 158 l. ára 1 frt.)

Močnik Ferencz. Számoló könyv a népiskolák I—V. osztálya számára. A 18-ik eredeti kiadás után átdolgozta s a m. kir. miniszteri tantervhez alkalmazta Orbók Mór. (Pozsony. Drodtleff Rezső. 8r. 46, 63, 48, 64 96 l. ára 20, 20, 24, 24, 40 kr.)

Močnik Ferencz. Számtan a középiskolák 1., 2., 3. oszt. számára. A 24. eredeti kiadás után a tanítás új tervéhez alkalmazta Schmidt Ágoston. 15-ik kiadás, (Lampel R. 8r. VIII, 240 l. ára 1 frt 20 kr.)

Mocsáry Sándor. Adatok Magyarország fürkészdarázsának ismertetéséhez. (Data ad cognitionem ichneumonidarium Hungariae.) I. Ichneumones Wesm. (Mathmatikai és természettudományi közlemények. XX. kötet. 2. sz. Akadémia. 8r. 51—144 l. 1 táblával, ára 60 kr.)

Id. **Mogyoróssy János.** Képes kalauz a békésmegyei múzeum érem- és régiségtárában elhelyezett tárgyak ismertetéséhez. Fametszvényekkel. (B.-Gyula. Dobay János nyomdája. 8r. 34 l. ára ?)

Molnár Albert. A lélek szomja. Egyházi beszéd a marosvásárhelyi ev. ref. templomban 1885. ápril 6. (Marosvásárhely. Imreh Sándor nyomdája. 8r. 13 l. ára ?)

Molnár György. Gyöngyök és homokszemek Molière Tartuffe vigjátéka és előadásáról. (Szeged. Szerző. 8r. 36 l. ára 50 kr.)

Molnár György. Gyöngyök és homokszemek Shakespere Othelló tragédiája és előadásáról. (Szeged. Szerző. 8r. 40 l. ára 50 kr.)

Molnár György. Gyöngyök és homokszemek Shakespere Lear király tragédiája és előadásáról. Második és bőv. kiadás. (Szeged. Szerző. 8r. 53 l. ára 50 kr.)

Molnár István. Szőlőművelési káté vinczellérek, gyakorlati szőlőművesek és kisebb szőlőbirtokosok használatára. (Szerző. 8r. 76 l. ára 50 kr.)

Molnár János. A bihar-diószegi ev. ref. egyház multja és jelene. (Nagyvárad. Laszky Ármin nyomdája. 8r. 321 l. ára 1 frt 50 kr.)

Molnár László. Atyai tanács, egyetlen leányoknak. (Szerző. 8r. 239 l. ára 1 frt 20 kr.)

Molnár Viktor. A hazai középiskolák reformja. A középiskolákról és azok tanárainak képesítéséről szóló 1883-ik évi XXX. t. cz. magyarázatokkal, jegyzetekkel és arra vonatkozó szabályzatokkal, utasításokkal és miniszteri rendeletekkel. (Lampel R. 8r. VII, 176, XI l. ára 1 frt 40 kr.)

Monarchia, Az osztrák-magyar —, irásban és képben. (Révai testvérek. 8r. 1. füzet, 32 l. ára füzetenkint 30 kr.)

Moncrieff. A szégyenlős. Vigjáték 2 felvonásban. Angolból ford. Csiky Gergely. (Olcsó könyvtár. 192. szám. Franklin-társulat. 16r. 61 l. ára 20 kr.)

Montépin Xavér. A szőke boszorkány. Párisi dráma. Francziából ford. M. V. 3 kötet. (Dobrowsky és Franke. 8r. 192, 192, 212 l. ára 1 frt 50 kr.)

Monumenta comitialia regni Hungariae. Magyar országgyűlési emlékek történeti bevezetésekkel. A m. t. Akadémia tört. bizottsága megbizásából szerk. Fraknói Vilmos és Károlyi Árpád. IX. kötet. 1598—1601. (Knoll K. és társa. 8r. 619 l. ára 3 frt.)

Monumenta Vaticana Hungariae. Vatikáni magyar okírattár. Első sorozat. Második kötet. Gentilis bibornok magyarországi követségének okíratai. 1307—1311. (Szent-István-társulat. 4r. CXX, 512 l. és 4 tábla. Hollandi papiron 10 frt. velin papiron 8 frt.)

Moulart Nándor. Az egyház és állam. A két hatalom eredete, egymáshoz való viszonya, jogai és hatásköre. A II. k. u. fordította a budapesti növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája. II. kötet. (Munkálatok, XLVIII. évfolyam. Buschmann Ferencz nyomdája, 8r. XXIII. 266 l. ára ?)

Munkácsi Kálmán. Hosszú estékre. Rajzok és elbeszélések. (Pallas részvénynyomda. 8r. 157 l. ára 1 frt 20 kr.)

Munkálatok. Kiadta a budapesti növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája. XLVIII. évfolyam. II. kötet. (Buschmann F. nyomdája. 8r. 168 l. ára ?)

Munkálatok. Kiadja a csanádi növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája. XVII. évfolyam. Sprinzl József. Az apostoli atyák theologiája. (Temesvár. Csanádegyházm. nyomda. 8r. 307 l. ára 1 frt.)

Muszkalay Tivadar. Költemények. (Sárospatak. Szerző. 8r. 184 l. ára 1 frt.)

Mutatója, A m. kir. honvédség rendeleti közlönye 1874 egész 1884-ki évfolyamaiban foglalt körrendeleteknek. Kiadja Mehrbrot Frigyes. (Grill K. 4r. 101 l. ára 1 frt 80 kr.)

Muzeumegylet, Az erdélyi, bölcselet-, nyelv- és történelemtudományi szakosztályának kiadványai. I. kötet. 4., II. k. 1. füzet. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 247—346., 1—80 l. egyes füzet ára ?)

Münster Tivadar Kassa város polgármesterének 1884. évi jelentése a törvényhatóság állapotáról. (Kassa. Ries Lajos nyomdája. 8r. 119 l. ára ?)

Nagy Dezső. Útmutató az 1885. évi budapesti általános országos kiállításra. (Pallas-részvénynyomda. 8r. 159 l. ára 30 kr.)

Nagy István. Téli estékre. Hasznos elbeszélések a nép számára. (Turócz-Szentmárton. Szerző. 8r. 72 l. ára 30 kr.)

Nagy János. Magyar nyelvkönyv a népiskolák III. oszt. számára. Második kiadás. (Szeged. Endrényi testvérek. 8r. 58 l. ára 20 kr.)

Nagy Kálmán. Földrajzi előfogalmak kérdések- és feleletekben a II. elemi o. számára. (Deés. Demeter és Kiss nyomdája. 8r. 32 l. ára ?)

Nagy Lajos. Egyházi beszédek vasánapokra. (Kókai Lajos. 8r. 142 l. ára 1 frt.)

Nagy Sándor. Szilágyi István és az ő irodalmi munkássága. Külön lenyomat a »Szilágyi Album«-ból. (Pesti könyvnyomda részvénytársaság. 8r. 27 l. ára ?)

Nagy Sándor. Biharország. Utirajzok. II. kötet. 1. rész: Nagyváradon. II. rész. Nyugaton és délkeleten. (Nagyvárad. Ifj Berger Sámuel. 8r. 300, IV l. ára 1 frt 50 kr.)

Nagy Sándor. Levélszerinti oktatás a franczia nyelv tanulására. Toussaint-Langenscheidt tanmódja szerint. I. folyam. 1—20. levél (Grimm Gusztáv. 8r. 1—384 l. ára 6 frt.)

Nagy Sándor. Levélszerinti oktatás a franczia nyelv tanulására. Toussaint-Langenscheidt tanmódja szerint. Az eredeti, 30-ik kiadás után átdolgozta —. 26—37 levél. (Grimm Gusztáv. 8r. 457—624 l. ára levelenkint 30 kr.)

Nala és Damajanti. Hindu rege, a Mahâ Bhâratából. Szanszkritból ford. Fiók Károly. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Franklin-társ. 8r. 201 l. ára 1 frt.)

Nautilus. (Csorba Ferencz.) Passautól Budapestig csónakon. (Grill K. 8r. 246 l. ára 1 frt 40 kr.)

Neményi Ambrus. A franczia forradalom hírlapjai és hírlapirói. (Olcsó könyvtár. 183. sz. Franklin-társulat. 8r. 80 l. ára 30 kr.)

Németh Antal. Zsebkönyv gimnáziumi és reáliskolai tanulók számára. (Lampel Róbert. 8r. 327 l. ára 1 frt 20 kr.)

Németh Lajos és Linder Károly. Olvasókönyv az ágost. hitv. elemi iskolák III. és IV. oszt számára. (Hornyánszky Viktor. 8r. 194, VI l. ára 36 kr.)

Némethy Károly. A párbaj. (Arad. Réthy L. és fia nyomdája. 8r. 101 l. ára ?)

Némethy Károly. Az első aradi önkéntes polgári tűzoltókarnak félszázados működése, 1834—1884. (Arad. Gyulai István nyomdája. 8r. 88 l. ára ?)

Némethy Lajos. Adatok árpádházi boldog Margit ereklyéinek történetéhez. (Rudnyánszky Albert nyomdája. 8r. 282 l. ára ?)

Némethy Lajos. A róm. kath. egyházi szertartások értelmező kézikönyve. Archaeologico-líturgica. 4-ik jav. 42 ábrával bővített kiadás. (Lampel R. XVI, 194, XXII l. ára 84 kr.)

Nendtvich Károly. A beregmegyében levő bilásovicsi Irma-forrás ásvány-vizének vegyelemzése. (Értek. a természettud. köréből. XV. köt. 6. szám. Akadémia. 8r. 8 l. ára 10 kr.)

Nendtvich Károly. A vámfalusi és turvékonyi ásványvizek vegyelemzése. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. kötet. 9. szám. Akadémia. 8r. 27 l. ára 20 kr.)

Nendtvich Károly. Magyarország ásványvizei. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. köt. 11. szám. Akadémia. 8r. 16 l. ára 10 kr.)

Népköltészet, Az erdélyi czigány. Gyűjtötte és fordította Wlisloczki Henrik. (Olcsó könyvtár. 189. sz. Franklin-társulat. 8r. 70 l. ára 20 kr.)

Névery Sándor. A középkori egyetemek. (Hittudori értekezés.) (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 37 l. ára ?)

Névkönyve, A magyar királyi honvédelmi és csendőrség, 1885. évre. Hivatalos kiadás. (Légrády testvérek. 8r. 265 l. ára ?)

Névkönyve, A magyar heraldikai és genealogiai társaság, 1885. évre. (Társaság. 8r. 51 l. ára ?)

Névtára, A magyarhoni ág. hitv. evangelikusok négy egyházkerületének egyetemes, 1885-ben. Az egy. gyülés megbizásából szerk. Haan Lajos (Hornyánszky Viktor. 8r. 228 l. ára 1 frt.)

Névy László. Stilisztika. Az irály és irásmű szerkezet általános szabályai. 4. kiadás. (Kókai Lajos. 8r. VIII, 284 l. ára 1 frt 40 kr.)

Névy László. Kereskedelmi levelező. Kereskedelmi iskolák és a kereskedő ifjuság használatára. (Kókai Kajos. 8r. VI, 230 l. ára 1 frt 50 kr.)

Névy László. Olvasmányok a poetikához. II. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 8r. 234 l. ára ?)

Ney Ferencz. Magyarhon ezredéve. Költemény három részben. (Wodianer F. nyomdája. 8r. 155 l. ára ?)

Nogely István. Idegen országok és népek. Ismeretterjesztő közlemények a földleirás és népélet köréből, tekintettel a kath. missiókra. (Eger. Szolcsányi Gyula. 8r. 207 l. ára 1 frt 20 kr.)

Nógrádmegye szervezete és szabályrendeletei. III. füzet. Kiadta Harmos Gábor. Hivatalos kiadás. (Balassa-Gyarmat. Kék László nyomdája. 8r. 80 l. ára ?)

Noldin J. Jézus szentséges szivének tisztelete. Fordította Lessenyey Ferencz. (Szathmár. Molnár János nyomdája. 8r. 255 l. ára 60 kr.)

Novák Lajos. A szegény gyermekek sorsa és társadalmi gondozása hazánkban. (Rudnyánszky nyomdája. 8r. 42 l. ára ?)

Novák Sándor. Feladatok a kereskedelmi számtanhoz. A kereskedelmi középtanodák, közép és felső osztályai számára, különös tekintettel a budapesti kereskedelmi Akadémia tantervére. Első fele. (Singer és Wolfner 8r. 1—136. l. ára 1 frt 80 kr.)

Novák Sándor. Az egyszerű és kettős könyvitel tankönyve. I. rész. II. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 272 l. ára 1 frt 60 kr.)

Nőképző-egyesület, Az országos, évkönyve 1884—85. évről. (Fanda József nyomdája. 8r. 35 l. ára ?)

Nyelvemléktár. Régi magyar codexek és nyomtatványok. Kiadja a magyar tudományos akadémia. Szerkesztik Budenz, Szarvas, Szilády. XIII. köt. Festetich-Pozsonyi-Keszthelyi codex. Miskolczi töredék. Közzéteszi Volf György. (Akadémia. 8r. 336 l. ára 2 frt.)

Nyelvtudományi közlemények. Kiadja a m. tud. Akadémia nyelvtud. bizottsága. Szerk. Budenz József. XIX. köt. 1—2. füz. (Akadémia. 8r. 1—160 l. ára 1 frt, 161—328 l. ára 1 frt.)

Nyiri Péter. Olvasmányok a III-ik elemi osztály számára Különféle kutfők után 2-dik kiadás. (Debreczen. Telegdy K. Lajos. 8r. 118 l. ára 30 kr.)

Nyiri Péter. Olvasmányok. 5-ik kiadás. (Debreczen. Telegdy K. Lajos. 8r. 96 l. ára 25 kr.)

Nyugdij- és gyámalap. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek az országos tanítói, 1884. évi állapotáról szóló jelentése. (M. kir. egyetemi nyomda. 4r. 40 l. ára?)

Ohnet György. Az élet harczai. A hámoros. Regény két kötetben. (Révai testvérek. 8r. 224, 222 l. ára a két kötetnek 2 frt 50 kr.)

Okirattára, A linczi béke. A m. tud. Akadémia történelmi bizottságának megbizásából szerkeszté s jegyzetekkel ellátta Szilágyi Sándor. (Akadémia. 8r. VI, 669 l. ára 4 frt.)

Oláh Gusztáv. A lángészről és az elmekórról. (Népszerű természettudományi előadások gyüjteménye. 47. füz. K. m. természettudományi társulat. 8r. 66 l. ára ?)

Oláh Károly. Gyakorlókönyv a népiskolai ének tanításhoz. II. kiadás. (Dobrowszky és Franke. 8r. 64 l. ára 25 kr.)

Ollendorf H. G. Kulcs Ollendorf uj rendszeréhez, mely szerint egy nyelvet hat hónap alatt irni és beszélni megtanulhatni. 3-ik kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 226 l. ára 80 kr.)

Onody A. D. Az együttérző rendszer fejlődése. Közlemény dr. Mihálkovich Géza nyilv. rendes tanár boncz- és fejlődéstani intézetéből. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. kötet. 19. szám. Akadémia. 8r. 52 l. 6 táblával; ára 50 kr.)

Ordódy Lajos. Mily növényeket termeljen a magyar gazda? A gazdakörben felolvasta 1885. márczius 18. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 33 l. ára?)

Ormay Lajos. Kutatás a polárreciprocitás tana körül. Tudori értekezés. (Rudnyánszky A. nyomdája. 8r. 38 l. ára?)

Ormós Zsigmond. Víssaemlékezések. I. Velencze. (Aigner Lajos. 8r. 468 l. ára 2 frt 50 kr.)

Országh Sándor. Budapest középítkezései 1868—1882. II. kiadás. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 248 l. ára?)

Ortvay Tivadar. Összehasonlító vizsgálatok a hazai és éjszakeurópai (dán, svéd, norvég) praehistorikus kőeszközök eredete és régisége körül. Első fele: a kőeszközök eredete. Második fele: a kőeszközök régisége. (Értekez. a tört. tud. köréből. XII. köt. 7—8. sz. Akadémia. 8r. 75—105 l. ára 40, 60 kr.)

Ossikovszky József. A bártfai fürdő ásványvizeinek chemiai elemzése. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. kötet. 8. szám. Akadémia. 8r. 30 l. ára 20 kr.)

Osváth Imre. Italmérési regalejog. A fogyasztási adók. továbbá a ven-

déglői üzletre vonatkozó összes törvények és rendeletek kapcsolatos ismertetése. (Nagy-Várad. Pauker Dániel. 8. 224 l. ára 2 frt.)

Osztály, Miként lehetne segíteni az általános iparos, jelenlegi nyomasztó helyzetén hazánkban? (Marosvásárhely. Imreh Sándor nyomdája. 8r. 39 l. ára 30 kr.)

Őrley László. A palaearktikus övben élő terrikoláknak revisioja és elterjedése. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. kötet. 18. sz. — Akadémia. 8r. 34 l. ára 20 kr.)

Őrley László. A Rhabditisek magánrajza orvosi és természetrajzi szompontból. (Mathematikai és természettudományi közlemények XXI. kötet. 1. szám. Akadémia. 8r. 134 l. 6 rajzlappal; ára 1 frt 20 kr.)

Ötvös Adolf. Egy pesti Don Juan. Regény. (Révai testvérek. 8r. II, 199 l. ára 1 frt 20 kr.)

Paál Árpád. Szeretve mind végig. (Pallas részvénytársaság nyomdája. 8r. 120 l. ára?)

Pálffy Albert. Egy mérnök regénye. 2 kötet. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Franklin-társ. 244, 288 l. ára 3 frt 60 kr.)

Pap Zsigmond. Emlékirat Fésűs Menyhértnek a nagybányai róm. kath. temetőben emelt siremlék 1885. május 28-án végbement felszentelése alkalmára. (Pozsony. Eder, Stampfel és társai nyomdája. 8r. 8 l. ára?)

Pápai Károly. A tudat fogalma. (Neuwald Illés nyomdája. 8r. 32 l. ára?)

Pártos Béla. Az öt éves mandatum ellen. (Aigner Lajos. 8r. 35 l. ára 50 kr.)

Paskay Gyula. A jurátus élet 1847—48-ban. Korrajz a pozsonyi utolsó hongyülés idejéből. (Szerző. 8r. 94 l. ára?)

Pasteiner Gyula. A művészetek története a legrégibb időktől napjainkig. (Franklin-társulat. 8r. XIII, 763 l. 352 ábrával; ára?)

Paszlavszky Sándor. B. Várkonyi Amade Antal XVIII. századbeli ismeretlen költő. Utánnyomat a »Figyelő« 1885. é. XVIII. kötetéből. (Rudnyánszky A. nyomdája. 8r. 41 l. ára?)

Pátkai (Seidel) **Pál.** Földrajz népiskolák számára, 14-ik kiadás. (Székesfehérvár. Klöckner Péter. 8r. 38 l. ára 16 kr.)

Pauer Imre. Phantasia. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 32 l. ára 30 kr.)

Paulekovich Gyula. Tudnivalók a magyar-osztrák monarchiára kiható érvénynyel biró kizárólagos szabadalmak elnyerésére, azok meghosszabbítására és átruházására. (Posner Károly. 8r. 27 l. ára?)

Pauler Tivadar. A budapesti magyar kírályi tudomány-egyetem története. I. kötet. 3-ik füzet. (Kilián Frigyes. 8r. 303—558. l. ára 50 kr.)

Pávlovits Simon. Zombor város közegészségi állapota 1884. évben. (Zombor. Bittermann Nándor nyomdája. 8r. 78 l. ára?)

Pawelka Ernő. Csik-Tusnád és gyógyforrásai. (Brassó. Szerző. 8r. 32 l. ára 50 kr.)

Péczely Ignácz. A fertőzés szomoru következményeinek kikerülhetése tekintetéből felvilágosítás: az ivarszervek élettani állapotáról. (Bartalits Imre nyomdája. 8r. 16 l. ára ?)

Perényi József. A divat mint az emberi test eltorzítója. (Buschmann Ferencz nyomdája. 8r. 87 l. ára 1 frt.)

Perényi Kálmán. Mezei virágok. (Hungaria nyomda. 8r. 173 l. ára ?)

Pesty Frigyes. Száz politikai és történeti levél Horvátországról. (Akadémia. 8r. VIII. 419 l. ára 3 frt.)

Pesty Frigyes. Krassó vármegye története. II. kötet. (Második rész.) Kiadja Krassó-Szörény vármegye közönsége. (Athenaeum részvénynyomda. 8r. 349 l. ára ?)

Petres József. Nevezetes férfiak kisded és gyermekkorából. (Székesfehérvár. Singer Ede. 8r. 110 l. ára 1 frt.)

Petrovszky József. A közigazgatási törvények és rendeletek kézikönyve. I—III. füzet. (B.-Csaba. Lepage Lajos. 8r. 1—520 l. ára füzetenkint 80 kr.)

Petz Gedeon. A magyar hunmonda. (Franklin-társulat. 8r. 101 l. ára 80 kr.)

Phaedrus. Aesopusi meséi. Mesegyöngyök az állatvilágból. Szabadon átdolgozta Hiador. (Jámbor Pál.) Számos képpel. (Benkő Gyula. 8r. VIII, 112 l. ára 1 frt 60 kr.)

Philalethes. Titkos csoda és népszerek a reclam piaczán. Közművelődési és egészségügyi tanulmány a nemzetközi sajtó hirdetései és saját tapasztalai alapján. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 32 l. ára 40 kr.)

Picard. Két házaspár. Vigjáték. Francziából fordította Csiky Gergely. (Olcsó könyvtár. 185. szám. Franklin-társulat. 8r. 56 l. ára 20 kr.)

Pikler Gyula. Ricardo. Jelentősége a közgazdaságtan történetében, érték és megoszlás tana. Külön lenyomat a »Nemzetgazd. Szemle 1885. évi folyamából. (Grill K. 8r. 190 l. ára 1 frt 20 kr.)

Pirchala Imre. Latin stilusgyakorlatok a gymnasium V. o. számára kapcsolatban Livius XXI. és XXII. könyvével. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 85 l. ára 70 kr.)

Pisztóry Mór. Emlékbeszéd Szlemenics Pál felett. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 15 l. ára 15 kr.)

Plautus vigjátékai. Fordította Csiky Gergely. Kiadja a Kisfaludy-társaság. I—IV. kötet. (Pfeifer Ferdinánd. 8r. 353, 362, 329, 380 l. ára ?)

Plautus. A kincs. (Trinummus.) A foglyok. (Captivi.) Fordította és magyarázta Csiky Gergely. A m. tud. akadémia által a gróf Karácsonyi alapítványból 400 aranynyal jutalmazott fordítás. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Pfeifer Ferdinánd. 8r. 79, 72 l. ára ?)

Plósz Sándor. A magyar polgári perrendtartás tervezete. A magyar igazságügyminiszter megbizásából. (Egyetemi nyomda. 4r. 160 két hasábos l. ára ?)

Polgár György. Szócsoportok Homérosból. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 37 l. ára 30 kr.)

Popp Antal. Magyar nyelvgyakorló a népiskolák. II. osztálybeli magyar és német ajku tanulói számára. 7-ik átdolg. és bőv kiadás. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 36 l. ára 15 kr.)

Pór Antal. Rónay Jáczint, pozsonyi prépost, életrajzi vázlat. (Kortársaink 6—7. füzete. Stampfel Károly. 8r. 60 l. ára 40 kr.)

Porzó. In hoc signo! Magyar és német kiadásban. (Athenaeum r.-társulat nyomdája. 8r. 31 l. ára ?)

Porzsolt Jenő. A korcsolyázás kézikönyve. (Herkules-könyvtár. II. Aigner Lajos. 8r. 83 l. ára 1 frt.)

Porzsolt Lajos. A magyar labdajátékok könyve. Botka József pályanyertes munkája után a magyar athleticai club megbizásából írta. Gróf Eszterházy Mihály előszavával. (Herkules-könyvtár. I. köt. Aigner Lajos. 8r. VII, 78 l. ára 1 frt.)

Pósa Lajos. Kis bokréta. Költemények jó gyermekek számára, 6 színes képpel. Képes könyv. (Singer és Wolfner. 4r. 6 l. ára 1 frt 60 kr.)

Posewitz Tivadar. Az indiai óceán cínszigetei. I. Bangka geologiája. Függelékül: a borneoi gyémántelőfordulás. (A magyar kir. földtani intézet évkönyve. VII. k. 4. f. Légrády-testvérek nyomdája. 8r. 145—180 l. két térképpel; ára ?)

Prantl K. Növénytan felsőbb tanintézetek és magánhasználatra. Az ötödik kiadás után ford. és a hazai viszonyokhoz alkalmazták Páter Béla és Lasz Samu. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. XVI, 379 l. 336 ábrával; ára 3 frt.)

Prém József. Kármán József és Faludi Ferencz. (Magyar Helikon. 51 füz. I. osztály. 4 kötet. 6 füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 22 l. ára 20 kr.)

Prém József. Szigligeti Ede. (Magyar Helikon. I. osztály. IV. kötet, 10. szám. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 23 l. ára 20 kr.)

Propper Ferencz. Rajzminták a »Mértékmutató« taneszközzel való első rajzgyakorlatokra. Nép- és ipariskolák számára. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 7 l. szöveg és 24 rajzminta, ára 50 kr.)

Puky Ákos. A sebek kezelése, különös tekintettel Lister scepticus módszerére, néhány történet kiséretében. Második jav. és bőv. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. II, 199 l. ára 2 frt.)

Pulszky Ágoston. A jog- és állambölcsészet alaptanai. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 348 l. ára 3 frt.)

Pulszky Ferencz. Életem és korom. 29—30. füzet. Vége. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. II. köt. 465—541. füzetje 20 kr.)

Pulszky Károly. Az ötvösség remekei Magyarországon, az 1884. évi Magyar történeti ötvösmű kiállításból. 1—4. füzet. (Grill K. 4r. 1—80 l. ára füzetenkint 10 frt.)

Purjesz Zsigmond. A belgyógyászat tankönyve orvosnövendékek és gyakorló orvosok számára. I—II. füzet a szöveg közé nyomott számos ábrával. (Franklin-társ. 8r. 1—172, 273—560 l. ára 2 frt. 40 kr.)

Püspöki Géza. A posta-takarékpénztári intézmény és annak meghonosítása Magyarországon. Bevezetéssel ellátta Láng Lajos. (Hornyánszky Viktor. 8r. 59 l. két táblával ; ára ?)

Rácz Vilmos. A buza a nemzetközi piaczon. (Grill K. 8r. VIII, 103 l. ára 1 frt 20 kr.)

Rádai Lajos. A házasságon kívül született gyermekek apasági keresete. (Pallas irod. és nyomdai részv. társaság. 8r. II, 103 l. ára 1 frt 20 kr.)

Radó Antal. Latin költők. Szemelvények magyar fordításban. Az írókat s műveiket ismertető bevezetésekkel. (Irodalomtörténeti Antologia I. Athenaeum. 8r. 272 l. ára 1 frt 80 kr.)

Radisics Jenő. Orsz. magyar iparművészeti muzeum. Képes kalauz a gyűjteményekben. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 76 l. ára ?)

Radisics Jenő. Orsz. magyar iparművészeti múzeum. Képes lajstroma az országos magyar iparművészeti múzeum galvanoplastikai másolatainak. A másolatokat készítette ifj. Herpka Károly. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 78 l. ára ?)

Rainer Simon. Gyakorlati összeállítása a szeszadó-törvényeknek kérdések és feleletekben. (Szeged. Várnai L. nyomdája. 8r. 95 l. ára ?)

Rákóczy Sámuel. Gyakorlati fölszint és bányaméréstan. A legujabb mérőműszerek : theodolithek, nivellázó műszerek, tachymeterek, Aneroid és holosterique barométerek leirása s alkalmazása. Utmutatás : gyűrűzeti, magassági és sik fölvételek térképezésében, helyi érdekű utak, vasutak, alagutak, vizvezetékek kijelölésében stb. Felmérő és építkező : bánya, kohó és erdőtisztek, bányahatósági tisztviselők használatára, a legujabb kutforrások nyomán közzéteszi és kiadja —. I. rész. 1—3. füzet. (Selmeczbánya. Joerges Ágost özvegye. 8r. 163 l. ára 3 frt.)

Rákosi Jenő. A legnagyobb bolond. 1—8. füzet. (Magyar Szalon könyvtár. 15, 17, 19, 21, 23, 29. füzet. Révai testvérek I. kötet. 1—189, II. köt. 1—211 l. ára füzetenkint 20 kr.)

Rákosi Jenő. Endre és Johanna. Történeti szomorújáték 5 felvonásban. (»Budapesti Hirlap« kiadóhivatala. 8r. 99 l. ára 50 kr.)

Rákosi Jenő. A báróné levelei. Bohóság. (Rudnyánszky A. nyomdája. 8r. 77 l. ára 50 kr.)

Rákosy Sándor. Nyelvtani birálat és még valami. Iskolai magyar nyelvtan mondattani alapon, irta Szinnyei József. (Szigeti nyomdája. 4r. 17 két hasábos l. ára ?)

Reál Encyclopaedia, gyógyszerészeti —. Gyógyszerészeti tudományos magyarázó szótár. Összeállította K. Rácz Károly. I. köt. 1—3. füzet. (Eggenberger-féle könyvk. 8r. 1—480 l. egy füzet ára 1 frt 50 kr.)

Reformja, A hazai középiskolák. A középiskolákról és azok tanárainak képesítéséről szóló 1883. évi XXX. törvényczikk magyarázatokkal és az

arra vonatkozó miniszteri rendeletekkel. Összeállította Molnár Victor. (Lampel Róbert. 8r. 176. XI l. ára 60 kr.)

Regék, Eredeti – és mesék az ifjúság számára. Hasznos szórakozásul. (Győr. Gross Gusztáv. 8r. 96 l. ára 80 kr.)

Regénytár, Egyetemes. I. évfolyam. 3. kötet. Mikszáth Kálmán. A Lohinai fű. Elbeszélés. Welten Oszkár. Egy éjszakára bezárva. Vig beszély. Németből fordítva. (Singer és Wolfner 8r. 158 l. ára 50 kr.)

Reizinger József. Alkotmánytan és a polgári jogok és kötelességek rövid ismertetése. (Győr. Máxa Ferencz. 8r. III, 54 l. ára 30 kr.)

Reizner János. Történelmi vizsgálatok a zsidók szegedi letelepülése körül. (Különnyomat: »A szegedi zsidók 1785—1885. irták Löw Immánuel és Kulinyi Zsigmond. Kiadja a szegedi zsidó hitközség.« czimű munkából. 15 l. ára?)

Remekirók, Római — magyar nyelven. I. Horatius Flaccus válogatott ódái. Folyó beszédben magyarítá Gyurits Antal. (Szathmár. Ungár József. 8r. VIII, 95 l. ára 60 kr.)

Reményi Ede. Nyelvjárási különbségek a Theocritos-féle költeményekben. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 31 l. ára?)

Rendeletek, Erdészeti, tára erdőbirtokosok és erdőtisztek számára. IV. évfolyam az 1884. évről. Kiadja az országos erdészeti egyesület. (M. k. államnyomda. 8r. 47 l. ára?)

Rendeletek, Igazságügyminiszteri 1884. (Franklin-társ. 8r. 70 l. ára 30 kr.)

Rendeletek, Magyarországi, tára. Tizenkilenczedik folyam. 1885. Kiadja a m. kir. belügyminiszterium. I—XII. füzet. (Nagel Ottó. 8r. CXXII, 2312 l. ára 6 frt 50 kr.)

Répássy János. Rövid fogalmazás, irály, költészet és szavalástan. Fi- és nőtanítóképezdék használatára, szemléltető példákkal. 3-ik jav. és bőv. kiadás. (Eger. Szolcsányi Gyula. 8r. 242 l. ára 1 frt 40 kr.)

Részvénytársaság, A rimamurány-salgótarjáni vasmű, kiállítási értesítője az 1885. évi általános országos kiállítás alkalmából. Ausstellungskatalog etc. (Athenaeum részv.-társ. nyomdája. 8r. 74 l. ára?)

Revisor. A gentry marad. Válasz Censor »Társadalmunk és nemzeti hivatásunk« czimű röpiratára. (Aigner Lajos. 8r. 37 l. ára 50 kr.)

Réthy László. Magyar styl. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 52 l. ára 60 kr.)

Révai Manó. Franczia nyelv és olvasókönyv. II. évfolyam. Közép és polgári iskolák számára. (Lampel R. 8r. 149 l. ára 1 frt.)

Révész Sámuel. Vasuti szótár. Két kötetben 3 rész. Német, magyar, franczia rész. (Kilián Frigyes. 8r. X, 429 l. ára 6 frt.)

Ribáry Ferencz. A magyar királyság földirata csillagászati és természettani földrajzi bevezetéssel. VI. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 142 l. ára 80 kr.)

Ribáry Ferencz. Kis földleirás. Elemi és felsőbb népiskolák számára. VII. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 83 l. ára kötve 30 kr.)

Ribáry Ferencz. Világtörténelem polgári iskolák számára. 3-ik kiad. Átnézte: Mangold Lajos. (Franklin-társ. 8r. 248 l. ára 1 frt.)

Ribáry Ferencz. Képes Világtörténet. 123—142. füzet. Marczali Henrik. Az ujkor. (Méhner Vilmos. 8r. II. kötet: 449—753 l. III. kötet: 1—496 l. ára füzetenként 30 kr.)

Ribáry Ferencz. A magyar királyság földírata. Csillagászati és természettani földrajzi bevezetéssel. 6-ik kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 142 l. ára 80 kr.)

Rieger György. A magyar malomipar az országos kiállítás idejében. (Külön lenyomat a »Nemzet« 1109., 1110., 1116, 1117. számaiból. Athenaeum részvénynyomda. 8r. 48 l. ára ?)

Robida. A huszadik század regénye. 1. füz. 1—16 l. 2. füz. 17—32 l. (Révai testvérek. K. 4r. ára füzetenként 25 kr.)

Robida. Száz év mulva. A huszadik század regénye. A szöveg közé nyomott 300 eredeti képpel és 38 képmelléklettel. (Révai testvérek. K. 4r. 345 l. ára kötve 9 frt.)

Róder Adolf. Levélszerinti oktatás a német nyelv tanulására. 2-ik jav. és tökéletesen átdolg. kiadás. Teljes 40 levél. (Grimm Gusztáv. 8r. 661 l. ára 6 frt.)

Róder Adolf. Levélszerinti oktatás a német nyelv tanulására. 2-ik jav. és tökéletesen átdolg. kiadás. II. folyam. 21—40. levél. (Grimm Gusztáv. 8r. 329 - 661 l. ára 4 frt.)

Róder Alajos. Bibliai történet iskolai könyvül középkorú gyermekek számára. 43-ik kiadás. (Szent István-társulat 8r. 136 l. ára 28 kr.)

Róder Alajos. Bibliai történet kisebb gyermekek számára. 46-ik kiad. (Szent István-társulat. 8r. 80 l. ára 21 kr.)

Róma, vagyis az örök város nevezetességei. (Szüts és társa. 8r. 63 l. ára 20 kr.)

Rónaky Kálmán. Gőzmozdony az országúton. Pècs-Drávai keskenyvágányú közuti gőzvonatu vaspálya. Külön lenyomat a »Pécsi Figyelő«-ből. (Pécs. Taizs József nyomdája. 8r. 15 l. ára ?)

Róth Samu. Az ásvány, kőzet és földtan alapvonalai a gymn. IV. o. számára. 3-ik kiadás. (Franklin-társulat. 8r. VII, 208 l. ára 1 frt 20 kr.)

Róth Samu. A növénytan alapvonalai. Középiskolák felső osztálya számára. Második kiadás 267 ábrával. (Franklin-társulat. 8r. VIII, 224 l. ára 1 frt 20 kr.)

Röser János. Váltóisme és váltógyakorlat. Számos magyar és német váltómintával. Kereskedelmi iskolai és magánhasználatra. (Kilián Frigyes. 8r. II, 164, VIII l. ára 1 frt 30 kr.)

Röser János. A százalék és kamatszámítás szabályai, valamint a folyó számlák tana. (Kilián Frigyes. 8r. 224 l. ára 2 frt 50 kr.)

Röser János. Könyvviteltan kereskedelmi, polgári, iskolai és magánhasználatra. 3-ik egészen átdolgozott kiadás. (Kilián Frigyes. 8r. III, VII, 218 l. ára 1 frt 60 kr.)

Ruttkay Emil Károly. Egy bódé rejtelme. Gentry-bohózat. (Légrády-testvérek. 8r. 63 l. ára 30 kr.)

Saárossy-Kapeller Ödön. A m. kir. államvasutak tiz évi működése.

a közgazdaság terén. A m. kir. államvasutak igazgatóságának hivatalos adatai nyomán. (Grill K. 4r. 80 l. és 10 melléklet, ára 2 frt.)

Salamon Ferencz. Budapest története. I. kötet: Budapest az Ó korban. (Athenaeum. 8r. VIII, 366 l. ára 2 frt 50 kr.)

Salamon Ferencz. Budapest története. II. kötet: Budavár 1458—1470-ki képével. (Athenaeum. 8r. VIII, 615 l. ára 4 frt.)

Salamon Ferencz. Budapest története. III. kötet: Kutfő birálatok. Buda, 1687-ki térrajzával. (Athenaeum. 8r. II, 381 l. ára 2 frt 50 kr.)

Salamin testvérek. Kulcs Ollendorf H. G. új rendszeréhez, mely szerint egy nyelvet hat hónap alatt írni és beszélni megtanulhatni. III. kiadás. (Laufer Vilmos. 8r. 226 l. ára 80 kr.)

Saling Géza. Szentes város rövid ismertetése. (Szentesen. Stark Nándor. 8r. 24 l. ára a város térképével 10 kr, Csográd megye térképével 26 kr.)

Sámi Lajos. Délafrikai utazások és fölfedezések. Különös tekintettel Magyar László, Liwingstone Dávid, Du Chaillon, Stanley, Grant, Speke és Kameron utazásaira 1—4. füzet. (A magyar nemzet családi könyvtára. Ráth Mór. 8r. 1—376 l. 1 térkép, ára füzetenkint 60 kr.)

Sand György. A perczemonti torony. Regény. Ford. Zichy Camilla. (Athenaeum. 8r. 304 l. ára 1 frt.)

V. Sárffy Ignácz. A nő. Regény. (Révai testvérek. 8r. 207 l. ára 1 fr.)

Sárközi Kálmán. Szülőföld ismeret. Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun megye földrajza a népiskolák III. o. számára. II. kiadás. (Tass. Szerző. 8r. 37 l. ára 14 kr.)

Sarmasagh Géza. Száz tanács ezer bajra. (A szülőknek és nevelőknek. Szathmár. Ungár József. 8r. 72 l. ára 40 kr.)

Saxlehner András, Hunyadi János keserűvízforrása. (Saxlehner András. 8r. 36 l. ára ?)

Schafarzik Ferencz. A magyar kir. földtani intézet minta kőzet-gyűjteménye magyarországi kőzetekből. (Földtani intézet. 8r. 20 l. ára ?)

Schenkl Károly. Görög elemi olvasókönyv Curtius görög nyelvtanához. A 12-ik eredeti kiadás. Ford. Ábel jenő. (Lampel R. 8r. II, 241 l. ára 1 frt 40 kr.)

Schenzl Guido. A meteorologiai és földdelejességi magy. kir. központi intézet évkönyvei. XIII. kötet, 1883. évfolyam. Jahrbrücher etc. (Egyetemi nyomda. 4r. 201 l. ára ?)

Schenzl Guido. A magyar korona országainak csapadék viszonyai. Egy esőzési térképpel. (Kilián Frigyes. 4r. 35 l. ára 1 frt 50 kr.)

Scherfel V. Aurél. A koronahegyi fürdő (Smerdzonka) kénesvizének vegyelemzése. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. kötet. 5. szám. Akadémia. 8r. 16 l. ára 10 kr.)

Scherfel V. Aurél. A tátrafüredi Hygiea-forrás vegyelemzése. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. kötet 4. szám. Akadémia. 8r. 10 l. ára 10 kr.)

Schiller Friedrich. Wallensteins Tod. Trauerspiel. Kiadta és Magyarázta Alexander Bernát. (Jeles irók iskolai tára. XXIII. Franklin-társulat. 8r. 213 l. ára 80 kr.)

Schlesinger Zsigmond. A dobhártya sérüléseiről. Különnyomat a »Gyógyászat« 1885. évi folyamából. (Egyetemi nyomda. 8r. 22 l. ára?)

Schmidt Ágoston. Politikai földrajz. 2-ik kiadás. (Lampel R. 8r. VII, 90, VI l. ára 80 kr.)

Schnierer Aladár. A bűntettekről és vétségekről szóló magyar büntetőtörvény (1878. V. t. cz.) magyarázata. II. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 666 l. ára 5 frt.)

Scholl E. F. gépész kalauza. A németszövegü 10-ik kiadás nyomán a magyar viszonyokhoz alkalmazta Liszkai Gusztáv. 424, a szövegbe nyomott fametszettel. (Selmeczbánya. Joerges Ágost özvegye. 8r. XXII, 701 l. ára 6 frt.)

Scholtz Albert. Politikai földrajz a gymnáziumok hetedik osztálya számára. II. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 180 l. ára 1 frt.)

Scholtz Albert. Földrajz a gymnáziumok használatára. I. rész. Magyarország s a földközi tengert környező országok. III. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 120 l. ára 80 kr.)

Schöber Emil. Adatok a Calonyction speciosum Chois. boncz- és szövettan ismeretéhez. (Buschmann Ferencz nyomdája. 8r. 41 l. hat tábla rajzzal. ára?)

Schőn és Marton. Bibliai történet izraelita népiskolák számára. I. rész. A világteremtésétől Mózes haláláig. II. rész. Józsuától a második templom lerombolásáig. Toldalékkal a hit és erkölcstan köréből. (Győr. Gross Gusztáv. 8r, II. 53 l. ára 30 kr.; 96 l. ára 40 kr.)

Schreiner Márton. Adalékok a bibliai szöveg kiejtésének történetéhez (Franklin-társ. 8r. 37 l. ára?)

Schubert Károly. A természettan alapelemei. Sajtó alá készítette Mayer Miksa. 74 fametszvénynyel. (Lampel R. 8r. 190 l. ára 80 kr.)

Schubin Ossip. Becsület. Regény. Ford. Báró O—y. (Atheneaum 8r. 388 l. ára 1 frt.)

Schulhof Lipót. Az 1873. VII. sz. Coggia-Winnecke-féle üstökös pályaszámítása. (Értekezések a mathemathikai tudományok köréből. XII. k. 10. sz. Akadémia. 8r. 51 l. ára 30 kr.)

Schultz Ferdinánd kissebb latin nyelvtana. Ford és átdolg. Dávid István. 2-ik jav. és bőv. kiadás. (Lampel R. 8r. 325 l. ára 1 frt 20 kr.)

Schumann Sándor. Magyar olvasó és nyelvkönyv német tannyelvü népiskolák számára. 2-ik jav. és bőv. kiadás. (Igló. Schmidt József. 8r. IV, 69 l. ára 30 kr.)

Schuster. A gerinczvelő bántalmak kórişméje. A II. kiadás után fordította Krick Árpád. (A magyar orvosi könyvkiadó társulat könyvtára. XLV. kötet. Franklin-társulat. 8r. 139 l. 7 famatszettel. ára?)

Schwarz Gyula. Montesquieu elmélete a monarchiai államformáról a »L'esprit des lois« első tiz könyvében és az európai alkotmányfejlődés. (Értek. a társad. tud. köréből. VIII. köt. 1. sz. — Akadémia. 8r. 48 l. ára 30 kr.)

Schwarz Gyula. Sallustios államformái és a görögök politikai irodalma. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből. VII. k. 8. füzet. Akadémia. 8r. 27 l. ára 20 kr.)

Schwartzer Ottó. (Babarcsi.) Előszó Krafft-Ebing Richárd, »A törvényszéki elmekórtan«. czimű tankönyvéhez. (Akademiai könyvkereskedés. 8r. 32 l. ára ingyen.)

Schwicker I. H. Német nyelv- és gyakorlókönyv. A középiskolák alsóbb osztályai számára. (Lauffer Vilmos. 8r. 160 l. ára 90 kr.)

Scipio Rudolf. Az inkák törzséből. Elbeszélés a délamerikai szabadságharcz korából. (Grill K. 8r. 133 l. ára 1 frt 50 kr.)

Sebesi Jób. Harasztok. Költemények. 2-ik kiadás. (Kolozsvár. Demjén László. 8r. 159 l. ára 1 frt 20 kr.)

Seemann Gábor. A növénytan alapvonalai. Polgári iskolák használatára. 96 ábrával. (Lauffer Vilmos. 8r. 140 l. ára 85 kr.)

Segédtáblázatok az ölmértékben kifejezett hosszuságok métermértékre való átváltoztatásához. Kiszámíttatott a m. kir. háromszögméreti hivatal által. Kiadja a m. kir. pénzügyminiszterium. (M. k. államnyomda 8r. 23 l. ára ?)

Seidel Pál. Képes természetrajz különös tekintettel a gazdászatra és az egészségtanra népiskolák számára. XI. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 56 l. ára kötve 25 kr. Számos fametszvénynyel.)

Semler Henrik. A gyümölcsértékesítés és gyümölcstermelés emelése. Németből fordította Gamauf Vilmos. (Országos gazdasági egyesület. 8r. 204 l. ára ?)

Serákné-Hentaller Elma. Köd előttem, köd utánam. Rajzok és elbeszélések. (Szerző. 8r. 78 l. ára 1 frt 20 kr.)

Seress Imre. Hári János iliásza. Travesztált éposz, 12 énekben. (Aigner Lajos. 8r. 115 l. ára 1 frt.)

Shakspere. A szent Ivánéji álom. Hamlet dán királyfi. János király. Fordította Arany János. (Ráth Mór. 8r. 475 l. ára 3 frt.)

Simkó Endre. Szabolcsmegye földrajza. A népiskolák III. oszt. számára. A miniszteri tanterv utasítása szerint. (Nyiregyháza. Piringer János. 8r. 42 l. ára 18 kr.)

Simonffy Imre. Debreczen város polgármesterének évi jelentése az 1884. évről. (Debreczen város nyomdája. 8r. 44 l. ára ?)

Singer S. Leo. A vallás eredete és hitvallásunk tizenhárom alapelve. (Székes-Fehérvár. Singer Ede és testvére. 8r. 40 l. ára ?)

Sipőcz Lajos. Nehány magyarhoni ritkább ásványfaj vegyi összetételéről. (Mathematikai és természettudományi közlemények. XX. köt. 4. szám. Akadémia. 8r. 168—205 l. ára 20 kr.)

Somló Sándor. Első szerelem. Vigjáték 3 felvonásban. A m. tud. Akadémia által 100 aranynyal jutalmazva. (Grill K. 8r. 215 l. ára 2 frt.)

Söndermann Antal. Olaf a parti rabló. Regény. Ford. Mártonffy Frigyes. 36 füzet. (Székely Aladár. 8r. 1614 l. ára 10 frt 80 kr.)

Spiegler Gyula Sámuel. Héber bölcsészet. (Aigner Lajos. 8r. 160 l. ára 1 frt 80 kr.)

Sportvilágból, A. Elbeszélések és versek. Irták Adorján Sándor, Balázs Sándor, Balogh István. Oláh Miklós, Porzsolt Kálmán, Szabó Bandi.

Sziklay János. (Herkules-könyvtár. IV. füzet. Aigner Lajos. 8r. 95 l. ára 1 forint.)

Sporzon Pál. Gazdasági becsléstan. Vezérfonal szántóföldek, rétek, szőlők stb. értékbecslésénél. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor nyomdája. 8r. 159 l. ára 2 frt.)

Stadler Károly. Bakony rózsája. Regény. (Zilahy Sámuel. 8r. 240 l. ára 1 frt 20 kr.)

Stayer. Telivérek és versenyek. (Tettey Nándor és társa. 8r. 11. l. ára 25 kr.)

Steinherz Jakab. Dunás ben Lábrát. Tudori értekezésül. (Márkus Samu nyomdája. 8r. 47 l. ára ?)

Stojanovics István. Magyar nyelvtan gyakorlati példákkal. Tekintettel a levélirásra. III. jav. kiadás. Átdolgozta Prámer Ágost. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 192 l. ára 1 frt.)

Suppan Vilmos. Rajzoló geometria reál- és polgári fiu iskolák I. és és II. osztálya számára. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 108 l. ára 70 kr.)

Szabadelvü. Centralismus a magyar. ev. ref. egyházban. (Baja. Kollár Antal. 8r. 70 l. ára 80 kr.)

Szabály a m. kir. honvédség katonai állományi tisztjei különleges személyi ügyeinek kezeléséről. (Grill K. 8r. 52 l. ára 20 kr.)

Szabályzat, Egészségügyi szolgálati, a m. kir. honvédség számára. I. rész. (Légrády-testvérek. 8r. 172. l. ára ?)

Szabályzat, a m. kir. honvédség és csendőrségnél alkalmazandó becsületügyi eljárásról. (Grill K. 8r. 61 l. ára 45 kr.)

Szabályzata, Budapest főváros lakbérleti. (Nagel Ottó. 8r. 40 l. ára 20 kr.)

Szabó Antal. Gyermekszinház. (Ifjuság könyvtára. 7.) (Lampel R. 16r. 95 l. ára 50 kr.)

Szabó József. Selmecz geologiai viszonyainak előzetes ismertetése. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. köt. 3. sz. Akadémia. 8r. 88 l. ára 50 kr.)

Szabó Károly. Régi magyar könyvtár. II. kötet. Az 1473-tól 1711-ig megjelent nem magyar nyelvü hazai nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. (Akademia. 8r. 754 l. ára 4 frt 50 kr.)

Szabó Mihály. Légtünettan tekintettel az időjóslásra és az 1882. képezdei tantervnek a természettan tanítását szabályozó követelményeire. (Szeged. Engel Adolf nyomdája. 8r. 46 l. ára ?)

Szabó Lajos. Első akkordok. Költemények. 1877—1885. (Aigner Lajos. 8r. 139 l. ára 1 frt 20 kr.)

Szabványai, A budapesti (budai) tanító-egylet. (Müller K. nyomdája. 8r. 31 l. ára ?)

Szádeczky Lajos. Báthory István. (Magyar Helikon. 42. füzet. II. oszt. 2. köt. 1. füzet. Stampfel Károly. Pozsony. 8r. 32 l. ára 30 kr.)

Szakácskönyv, Képes budapesti. Készítették Sz. Hilaire Josefa, Kovács Irma, Dorn Anna, Gombos Erzsi, Marossy Emilia és Moesz Gézáné. Függe-

léküt: A magyar gazdasszony házi kincstára. 4-ik jav. és bőv. az uj mérték alapján átdolg. kiadás. (Lampel Róbert. 8r. VII, 516, XXVII l. ára 1 frt 40 kr.)

Szalay Imre. Vitorlás kalandok a Balatonon. (Herkules-könyvtár III. Aigner Lajos. 8r. 33 l. ára 50 kr.)

Szalay József. II. Rákóczi Ferencz. (Magyar Helikon. 4. füzet. II. osztály. 2. kötet. 3. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 30 l. ára 20 kr.)

Szalay Sándor. Angyal és ördög. Függelékül: A poklok felé czimű pályanyertes beszélylyel. (Nagykanizsa. »Magyar irodalom és művészet-pártoló egyesület.« 8r. 238 l. ára 1 frt.)

Szalyovich József. Mértani rajz. Tankönyv a magyar kir. honvédségi Ludovica-akademia tisztképző tanfolyama számára. I. kötet. Mértani alaktan és szerkesztések a síkban. (Légrády testvérek. 8r. 207 l. ára 2 frt 20 kr.)

Szamosi János. Görög nyelvtan gymnasiumok számára. I. rész. Alaktan. II. kiadás. (Zilahy Sámuel. 8r. 208 l. ára 1 frt.)

Szamosi János. Görög olvasókönyv a gymnasiumi V. osztály számára. 2-ik kiadás. (Zilahy Sámuel. 8r. VIII, 155 l. ára 1 frt.)

Szamosi János. Latin olvasóköny a gymnasiumok I. és II. o. számára. (Zilahy Sámuel. 8r. 138 l. ára 1 frt.)

Szántó Kálmán. Elbeszélések. (Nádor Kálmán. 8r. 172 l. ára?)

Füleki **Szántó Lajos.** Szünórák. Költemények. (Kolozsvár. Stein János nyomdája. 8r. 156 l. ára?)

Szántó Menyhért. A takarmánytermesztés befolyása és jelentősége Ausztria-Magyarország jövendő gazdasági irányára. Tíz aranynyal jutalmazott pályamű. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor-féle könyvnyomda. 8r. 14 l. ára?)

Szathmáry György. Az amerikai verseny és a magyar mezőgazdaság. 2-ik (czím) kiadás. (Ráth Mór. 8r. 146 l. ára 1 frt.)

P. Szathmáry Károly. A honboldogítók. 1—10. füzet. (Magyar szalon-könyvtár. 26, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 45. füzet. Révai testvérek. 8r. I. kötet 1—163. II. kötet 1—290 l. ára füzetenkint 20 kr.)

P. Szathmáry Károly. Rosz asszony várat veszt. Regényes korrajz a XVII-ik századból. (Révai testvérek. 8r. 136 l. ára 1 frt 50 kr.)

P. Szathmáry Károly. Kurucz Péter az istenkáromló. Igaztörténet, 3 képpel. Rajzolta Roskovics Ignácz. (Révai testvérek. 8r. 20 l. ára 4 kr.)

Széchenyi-gyász. (Széchenyi István gróf halála alkalmából 1860. családjához intézett részvétnyilatkozatok; kiadta Széchenyi Béla. Franklin-társulat nyomdája. 2r. 314 l. ára?)

Szécsen Antal. Tanulmányok. 2-ik (czím) kiadás. (Ráth Mór. 8r. 394 l. ára 1 frt 40 kr.)

Szécsi Zsigmond. Az erdőhasználattan kézikönyve. 100 aranynyal jutalmazott munka. Kiadja az orsz. erdészeti egyesület. (M. kir. államnyomda. 8r. 714 l. 480 fametszettel, ára 8 frt.)

Székács József. A keresztyén vallástan katechismusa. Ziegenbein nyomán. 6-ik kiadás. (Kilián Frigyes. 8r. IV, 112 l. ára 70 kr.)

Székács József. Ziegenbein nyomán- A keresztyén vallástan katechismusa. VI. kiadás. (Kilián Frigyes. 8r. 111 l. ára?

Széll Lajos. Vezérkönyv az életmentés és egészségtanhoz. Pályamű. (Magyar kir. állam. 8r. 259. l. ára kötve 50 kr.)

Szemák István. Magyar mondattan a középiskolák II. osztálya számára. II. kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 116 l. 65 kr.)

Szemák István. Elméleti s gyakorlati német nyelvtan tanodai és magán használatra. II. évfolyam. IV. kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 256 l. ára 1 frt 30 kr.)

II. **Szemelvények** a kalocsai növendékpapság Szent-Ágoston egyletének munkálataiból. (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 175 l. ára ?)

Szemmáry József. Mire kell tekintettel lennünk a szántáskor? Kiadta: a »Szolnok-Doboka megyei gazdasági egylet.« (Deés. Demeter és Kiss nyomdája. 8r. 12 l. ára ?)

Szénássy Sándor latin mondattana al- és főgymnasiumok számára. III. kiadás. Sajtó alá rendezte Elischer József. (Athenaeum r.-társulat. 8r. 278 l. ára 1 frt 40 kr.)

Szénássy Sándor. Az álképletek kórismézése. (Grimm Gusztáv. 8r. 61 l. ára ?)

Szendrei János. A képzőművészet remekei. Eredeti metszetek után fényképnyomatokban készíti és kiadja Divald Károly. Szövegét irja. IV. kötet. III—XII. füzet. (Budapest és Eperjes. Divald Károly. 2r. Minden füzet 5 képpel és szöveggel. Egyes füzet ára 1 frt 20 kr.)

Szendrei János. Dürer Albert élete és művészete. Albrecht Dürer's Leben und Wirken. Uebersetzt von Béla Schack. Fényképnyomatokban készíti és kiadja Divald Károly. I. füzet. (Minden füzetben 5 kép. ivrét alakban. Magyarázó szöveggel, egyes füzet ára 1 frt 50 kr.)

Szentkirályi Sándor. Anyagi és eljárási magyar örökösödési jog. (Lugos. Szerző. 8r. 297 l. ára 2 frt.)

Szentkláray Jenő. A dunai hajóhadak története. (Akadémia. 8r. 433 l. ára 2 frt 60 kr.)

Szentkláray Jenő. Gróf Niczky Kristóf. (Magyar Helikon. 57. füzet. II. osztály. 2. kötet. 10. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Szepesi Imre latin nyelvtana. Mondattan. Átdolgozta Tóth György. (Zilahy Sámuel. 8r. II, 251 l. ára 1 frt 60 kr.)

Szépség, A női, fentartásának, ápolásának és növelésének titkai. II. kiadás. (Athenaeum r.-társulat. 8r. 288 l. ára füzve 1 frt 50 kr.)

Szerencs János. Magyarország és társországainak főrendei. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 126 l. ára ?)

Szigethy Károly. Az Astacus fluviatilis és Astacus leptodactylus átmeneti alakja. 4 táblával és 65 rajzzal. (Mathematikai és természettudományi közlemények. XX. kötet. 1. szám. Akadémia. 8r. 1—49 l. és 4 tábla, ára 60 kr.)

Szigethy Károly. A folyami rák zöld mirigyének boncz-, szövet- és élettana. (Értekezések a természettudományok köréből. XIV. köt. 7. szám. Akadémia. 8r. 18 l. két táblával, ára 20 kr.)

Sziklay János. Budapest összes látnivalóinak kimerítő kalauza. Füg-

geléktil: az 1885-iki országos kiállítás útmutatója. (Légrády testvérek. 8r. 96 l. egy térképpel, ára 60 kr.)

Sziklay János és **László Elek.** Útmutató az 1885. évi budapesti országos kiállításra. (Lampel Róbert. 8r. 108 l. egy térképpel, ára 40 kr.

Szilágyi Aladár. A Gabelsberger Markovits-féle gyorsírászat tankönyve. I. rész. Levelező irás. (Benkő Gyula. 8r. 80 l. ára 80 kr.)

Szilágyi-album. Irták Szilágyi István volt tanítványai. Kiadta Várady Gábor. (Pesti könynyomda-részvénytársaság. 4r. 175 l. ára ?)

Szilágyi Sándor. Bethlen Gábor. (Magyar Helikon. 46. füzet. II. osztály. 2. kötet. 2. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 28 l. ára 20 kr.)

Szilágyi Sándor. Egyetemes történet. Középtanodák, reáliskolák és magánintézetek számára. II. kiadás. II. füzet. (Pfeifer Ferdinánd. 8r. 164 l. ára?)

Szilli Benedek. Magyar nyelvtani gyakorlókönyv a népiskola II, III, IV. osztálya számára. (Győr. Gross Gusztáv. 8r. 31 l. ára 12 kr; 34 l. 18 kr; 51 l. ára 20 kr.)

Szilvássy János. Közegészségügyi szolgálat a községeknél és törvényhatóságoknál. Gyakorlati útmutatásokkal ellátva. Törvényhatósági, községi és körorvosok számára. (Grimm Gusztáv. 8r. 159 l. ára 1 frt 40 kr.)

Szinnyei József. Horváth Mihály és Szalay László. (Magyar Helikon. 50. füzet. I. osztály. 4. kötet. 5. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 22 l. ára 20 kr.)

Szinnyey József. Révai Miklós és Verseghy Ferencz. (Magyar Helikon. 49. füzet. I. osztály. 4. kötet. 5. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 24 l. ára 20 kr.)

Szinnyey József. Rendszeres magyar nyelvtan középiskolák számára. (Akadémia. 8r. 199 l. ára 1 frt 20 kr.)

Szinnyey József. Hazai és külföldi folyóiratok magyar tudományos repertóriuma. Történelem és segédtudományai. Második kötet. Hírlapok 1731—1880. I. rész. (Akadémia. 8r. VIII. 1647 két hasábos l. ára 5 frt)

Szirmai József. A tulterhelés és a Herbart Zilleristák. (Franklin-társ. 8r. 31 l. ára 20 kr.)

Szirmai József, Klein Lipót és Mayer Adolf. Héber nyelvképző iskola. Gyakorlókönyv a biblia tanításhoz. I., II. rész. (Nagy-Szombat. Horovitz Adolf. 8r. 21, 114 l. ára 15, 35 kr.)

Szirmai József, Klein Lipót és Mayer Adolf. Héber ABC. (Nagy-Szombat. Horovitz Adolf. 8r. 30 l. ára 15 kr.)

Szlávik Mátyás. A férfi- s női nem lélektani jellemzése. (Kassa. Bernovits Gusztáv nyomdája. 8r. 25 l. ára 15 kr.)

Szmida Lajos. A segesvári csatamező, mint Petőfi Sándor sírja. (Temesvár. Csanádegyházmegyei nyomda. 8r. 46 l. ára ?)

Szolcsányi Gyula. A magyar r. k. papság irodalmi munkásságának könyvészeti jegyzéke. 1850—1884. (Eger. Szolcsányi Gyula. 8r. 164 l. ára 60 kr.)

Szolcsányi Hugó. Európa államainak statistikája kiváló tekintettel Magyarországra. Ujabb adatok és kutforrások után. Szerző tulajdona. (Eger. Szolcsányi Gyula. 8r. VII, 419 l. ára 3 frt 50 kr.)

Szondi-Album. Drégeli emléklapok a Szondi-emlék-kápolna felavatása alkalmából. 1885. Szerkesztve s kiadva Pongrácz Lajos által. (Ipolyság. Neumann nyomdája. 4r. 72, 3 l. ára ?)

Szontagh Miklós. Képes kalauz a tátraalji fürdőkbe és a magas Tátra hegyvidékére. 19 képpel, 1 szines térképpel és 2 helyrajzi vázlattal. (Kassa. Maurer Adolf. 8r. III, 313 l. ára 2 frt.)

Sztehló Kornél. A házassági elválás joga Magyarországon és Erdélyben, különös tekintettel a magyar kir. Curia gyakorlatára. (Franklin-társulat. 8r. XV, 248 l. ára 2 frt 40 kr.)

Sztojanovits István. Magyar nyelvtan gyakorlati példákkal. 3-ik jav. kiadás. Átdolgozta Prámer Ágost. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 192 l. ára 1 frt.)

Szüzek a vásáron. (Az ujkori Babylonból.) A »Pall Mall Gazette« leleplezései. (Szeged. Endrényi testvérek. 8r. 82 l. ára 60 kr.)

Szvorényi József kisebb magyar nyelvtana. Az algymnáziumi s reáltanodai III. o. használatára. II. rész. Mondattan. V. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 111 l. ára 40 kr.)

Tafferner Béla. Szin és szinhármónia kiváló tekintettel a síkornamentikára és a műipar igényeire. A szinstyl és a szinharmónia történetének vázlatával. (Ifj Nagel Ottó. 8r X, 235 l. hat szintáblával; ára 3 frt 50 kr.)

Taine Hippolit Adolf. Az angol irodalom története. Ford. Csiky Gergely. Ötödik kötet. (Akadémia. 8r. 410 l. ára 2 frt 50 kr.)

Tamássy Géza. Emlékbeszéd nagybessenyői Vass Jenő felett. Nagy-Váradon, 1885. ápril 18. (Debreczen város nyomdája. 8r. 12 l. ára ?)

Táncsics Mihály művei. V, VI, VII, IX, X, kötet. (Központi Táncsics-bizottság. 8r. 155, 194, 188, 141, 165 l. ára kötetenkint 50 kr.)

Tankó János. Világtörténelem. I. rész. Ókor. II. rész. A közép és ujkor története a westfáliai békéig. (Lampel R. 8r. II, 172, 178, 1—86 l. ára 1 frt 40, 1 frt 10 kr.)

Tár, Evangyéliomi lelkészi, gyászesetekre, predikácziók, gyászbeszédek, imák háznál, templomban, sirnál. II. kötet. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8r. 188 l. ára 1 frt 50 kr.)

Tarczali Dezső. Vilmám könyve. (Búvirágok.) (Léva. Janson és Tarczali. 8r. 88 l. ára 80 kr.)

Tárgymutató, a Döntvénytár régi folyam XXVI—XXVIII. és új folyam I—X. köteteihez. Szerk. Fayer László. (Franklin-társ. 8r. XIV, 375 l. ára 2 frt. 80 kr.)

Tárgymutatója, A magyarországi rendeletek tára —. (1867—1883.) A m. kir. belügyminiszterium megbizásából szerkesztette Pettkó László. (Nagel Ottó. 8r. 466 l. ára 4 frt.)

Tarnai János. Huszonkét levél 1842-től 1854-ig terjedő időszakból. (Magyar jogászegyleti értekezések. XX. füzet. Franklin-társulat. 8r. 46 l. ára ?)

Társulat, A kir. magy. természettudományi, multja és jelene. A budapesti 1885. évi országos kiállítás alkalmára a választmány megbizásából összeállitotta a titkárság. (K. m. term. tud. társ. 8r. 32 l. ingyen.)

Társulat, A dunagőzhajózási. Visszapillantás keletkezésére és fejlődésére különösen Magyarországon. (Társulat. 8r. 56 l. ára?)

Tassy Pál. A magyar pénzügyi jog vezérfonala. (Pénzügyi törvényisme.) Jogtanulók és ügyvédi vizsgálatra készülők használatára. (Kecskemét. Gallia-féle könyvkereskedés. 8r. 217, VI l. ára 2 frt 30 kr.)

Távirdaintézet. A magy. kir., czím- és névtára 1885-ik január hó 1-én. Hivatalos kiadás. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 173 l. ára?)

Távirdák, A magyar korona területén levő állami és vasuti, statistikája az 1884. évről. Kiadja a közlekedésügyi m. kir. miniszterium. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 4r. 107 l. ára?)

Teleki Emma. Nemzeti katekizmus. Franczia után a magyar viszonyokhoz alkalmazva. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 72 l. ára 30 kr.)

Télfy Iván. Nyelvészeti mozgalmak a mai görögöknél. (Értek. a nyelv- és széptud. köréből. XII. köt. 8. sz. Akadémia. 8r. 29 l. ára 20 kr.)

Térképe, Aradmegye — és statistikája. Legujabb adatok szerint szerk. Remekházy Károly. (Grill. K. 1. l. ára 40 kr.)

Ternajgó Caesar. Emlékbeszéd. Az első aradi önkéntes polgári tűzoltókar ötven évi fennállásának orsz. megünneplése alkalmából 1885. évi szept. 14. az aradi 13 vértanu kivégzési helyére történt díszkivonuláskor. (Arad. Réthy L. és fia nyomdája. 8r. 12 l. ára 30 kr.)

Tersanczky József. A jó gazdasszonykodás alapelvei. Utmutatás a háztartás vezetésére. Nép- és polgári leányiskolák számára. III. kiadás. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 112 l. ára 40 kr.)

Tervezete, A magyar polgári perrendtartás —. A m. kir. igazságügyminiszter megbizásából készítette Plósz Sándor. (Pfeiffer Ferdinánd. 4r. 160 l. ára 1 frt 40 kr.)

Tervezete, Az általános magánjogi törvénykönyv —. Teleszky István. Öröklési jog. Indokolás. II. füzet. A m. kir. igazságügyi miniszterium megbizásából. (Pfeiffer Ferdinand. 4r. 119—253 l. ára 1 frt 10 kr.)

Teschler György. Ablepharus pannonicus Fitz. (Mathemathikai és természettudományi közlemények. XX. köt. 5. szám. Akadémia. 8r. 209—430 l. 11 rajztáblával; ára 1 frt 80 kr.)

Testvérek. Képeskönyv, apró versekkel. (Lampel R. 4r. 6 l. ára 30 kr.)

Thallóczy Lajos. Csömöri Zay Ferencz. 1505—1570. (Méhner Vilmos. 8r. 171 l. és 12 melléklet; ára 2 frt 80 kr.)

Thaly Kálmán. Irodalom- és miveltség-történeti tanulmányok a Rákóczi-korból. Toldalékul: Kuruczvilági kiadatlan költemények tára. (Ráth Mór. 8r. VIII, 412 l. ára?)

Thaly Kálmán. A székesi gróf Bercsényi család 1525—1835. Eredeti kézírati kutfőkből. Kiadja a M. tud. Akadémia tört. bizottsága. I. kötet: 1525—1689. (Akadémia. 8r. 354 l. ára 2 frt 30 kr.)

Than Károly. Emlékbeszéd Sainte Claire Deville H. felett. (A m. tud. Akadémia elhúnyt tagjai felett tartott emlékbeszédek. II. kötet. 9. sz. Akadémia. 8r. 22 l. és 1 fénykép; ára 35 kr.)

Than Károly. A szliácsi források chemiai elemzése. (Értekezések a természettudományok köréből. XV. kötet. 7. szám. Akadémia. 8r. 28 l. ára 20 kr.)

Theisz Gyula. Franczia nyelvkönyv. Olvasókönyv. Gyakorlókönyv. Nyelvtan. Szótár. Az uj tanterv értelmében. II. rész. A reálisk. IV. oszt. számára. (Franklin-társ. 8r. XXIII, 280 l. ára 1 frt 80 kr.)

Theuriet A. Aurélia néni. Regény. Francziából fordította P. L. (Olcsó könyvtár. 188. sz. Franklin-társulat. 8r. 336 l. ára 60 kr.)

Thewrewk István. Azok a lányok! Rajzokkal Jankó Jánostól. (Pallas részvénynyomda. 8r. 206 l. ára ?)

Thierry Amadé. Elbeszélések a római történetből az 5-ik században. A nyugoti birodalom végső napjai. Ford. Öreg János. (Akadémia. 8r. XXVIII, 520 l. ára 2 frt 40 kr.)

Thierry Amadé. Elbeszélések a római történetből az V. században. Alarik, a birodalom haldoklása. A m. t. Akadémia megbizásából fordította Öreg János. (Akadémia. 8r. 507 l. ára 3 frt.)

Thirring Gusztáv. Sopron és környékének hőmérsékleti viszonyai. Adalék Magyarország égalji viszonyainak ismeretéhez. (Szerző. 8r. 69 l. 5 grafikai táblával, ára ?)

Thomas Lajos. A nagyító üveg és a messzelátó cső. A mivelt magyar olvasó közönségnek oktató olvasmányul nyujtja Fésüs György. Külön lenyomat a »Legnevezetesebb találmányok« könyvéből. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 55 l. ára 50 kr.)

Thomas Lajos. Tarcsa és ásványvizei, természet-, vegy- és gyógytani tekintetben. Beszedits Ede leirása alapján. (Felső-Eőr. Schodisch Lajos nyomdája. 8r. 81 l. ára ?)

Thomas Lajos. Gőz, gőzgép, vasut, gőzhajó. A mivelt magyar olvasó közönségnek oktató olvasmányul nyujtja Fésüs György. Külön lenyomat a »Legnevezetesebb találmányok« könyvéből. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 104 l. ára 1 frt.)

Thomas Lajos. Az órás mesterség. 25, a szöveg közé nyomott képpel. (Pozsony Stampfel Károly. 8r. 34. ára 40 kr)

Thomas Lajos. A léghajózás. 23, a szöveg közé nyomott képpel. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 50 l. ára 50 kr.)

Thomas Lajos. A könyvnyomtatás és a rokon találmányok. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. III, 72 l. ára 60 kr.)

Thury József. A kasztamunii török nyelvjárás. (Értek. a nyelv és széptud. köréből XII. köt. 7. sz. Akadémia. 8r. 77 l. ára 50 kr.)

Timon Ákos. A párbér jogi természete. Válaszul dr. Kovács Gyula birálatára. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 32 l. ára 50 kr.)

Timon Ákos. A párbér Magyarországon, jogtörténeti fejlődése és jelen állása szerint oklevéltári nyomozások alapján. (Pallas-részvénynyomda. 8r. 411, 103 l. ára 4 frt.)

Tisza Kálmán ministerelnökségének tizedik évfordulója. 1885. november 29. (Athenaeum r. társulat. 8r. 148 l. ára 1 frt 20 kr.)

Tisza Kálmán belügyminister jelentése a törvényhozás mindkét házához az ország közegészségi viszonyaira vonatkozólag az 1882. évre. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 260 l. ára ?)

Toldy István. (Rokkant Huszár.) Menyecskék könyve. Adomák és apró történetek a menyecskék mulattatására, tisztelőik okulására összeszedte —. 2-ik (cim) kiadás. (Nádor Kálmán. 16r. 160 l. ára 50 kr.)

Tolnai Lajos. Dániel pap lesz. Regény. (Athenaeum. 8r. ára ?)

Tolnai Lajos. A nagy gróf komája. Elbeszélés 2 képpel. Rajzolta Mannheimer Ágoston. Jó könyvek. 38 (Révai testvérek. 8r. 23 l. ára 5 kr.)

Tolnai Lajos. A polgármester ur. Regény. 2 kötet. (Révai testvérek. 8r. 228, 250 l. ára 2 frt 50 kr.)

Tolsztoj Leo. Háboru és béke. Történelmi korrajz. 1—7. füzet. I—II. kötet. (Ráth Mór. 8r. 680, 208 l. ára füzetenként 60 kr.)

Tolsztoj Leo. Háboru és béke. Történelmi korrajz. Első rész. Tilsitt előtt. I. II. (Ráth Mór. 8r. 680 l. ára 3 frt.)

Tomor Ferencz és **Várady Antal.** Magyar olvasókönyv a középiskolai III. oszt. számára. Az uj tanterv és miniszteri utasítás értelmében. 3-ik kiadás. (Lampel R. 8r. VIII, 224 l. ára 1 frt 20 kr.)

Tompa Mihály összes költeményei. 1—27. füzet. (Méhner Vilmos. 8r. I. kötet: 379, II. kötet: 451, III. kötet: 435, IV. kötet: 386 l. ára füzetenkint 35 kr.)

Tormay Béla. Nádudvari uram vasárnapi beszélgetései. (Athenaeum részvénytársulat nyomdája. 8r. 156 l. ára 40 kr.)

Tóth Endre. A Bokor Erzsi története. Elbeszélés 2 képpel. Rajzolta Mannheimer Ágoston. Jó könyvek. 32. (Révai testvérek 8r. 30 l. ára 6 kr.)

Tóth József. A falu nótái. Elbeszélések. (Aigner Lajos. 8r. 224 l. ára ?)

Tóth Lőrincz. Fegyházi tanulmányok. I. Az illavai fegyház. (Értek. a a társad. tud. körből. VIII köt. 2. sz. Akadémia. 8r. 79 l. ára 50 kr.)

Tóth Mihály (Könyves) előterjesztése Szabadka sz. kir. város tek. tanácsához. Szabadka sz. kir. város háromszögös felvétele, lejtmérése, utczaszabályozása és csatorna tervezése ügyében. Egy db. vázlatrajzzal. (Kilián Frigyes. 8r. 62 l. és 1 térkép, ára 50 kr.)

Tóth Sándor. A ki senkié sem. Regény. (Révai testvérek. 8r. 202 l. ára 1 frt 20 kr.)

Török József. Emlékbeszéd Tarczy Lajos felett. (A magyar tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. III. kötet. 1. szám. Akadémia. 8r. 11 l. ára 10 kr.)

Török József. Sírvirágok. (Müller K. nyomdája. 8r. 122 l. ára ?)

Története, A világirodalom —. 18—20. füzet. (Tettey-féle kiadó-hivatal. 8r. I. köt. 481—514, XXIV l. II. k. 1—96 l. ára füzetenkint 30 kr.)

Törvény, A magyar kereskedelmi. (1875. évi XXXVII. t.-cz.) A budapesti kir. itélőtábla elvi jelentőségű határozataival ellátta Jancsó György. (Franklin-társ. 8r. 192 l. ára 1 frt.)

Törvényczikk, 1885. évi VI. a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877. évi XX. t. cz. némely intézkedéseinek módosításáról és pótlásáról. (Ráth Mór. 8r. 8, 16, 16 l. ára 60 kr.)

Törvényczikk, 1885. évi VI., a gyámság és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877. évi XX. t. cz. némely intézkedéseinek módosításáról és pótlásáról. (Ráth Mór. 8r. 8, 16, l. ára 60 kr. U. e. 16r. 16, 32, 32 l. ára 60 kr.)

Törvényczikk, 1885. IX. A m. kir. posta-takarékpénztárakról. Magyarázatokkal és jegyzetekkel. (Lampel R. 16r. 20 l. ára 20 kr.)

Törvényczikk, Az 1885. évi XI., az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjazásáról, kiegészítve a néptanítók és tanítónők nyugdíjazásáról szóló s a vonatkozó törvényekkel. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 56 l. ára 30 kr.)

Törvényczikk, 1885. XXIII. A vizjogról. Jegyzetekkel és magyarázatokkal. (Lampel R. 16r. 104 l. ára 40 kr.)

Törvényczikk, Az 1885. évi XXIII., a vizjogról. Kiegészítve a rávonatkozó törvényekkel s betűrendes tárgymutatóval. (Eggenberger-féle könyvkekereskedés. 8r. 90 l. ára 50 kr.)

Törvényczikkek, 1885. évi országgyülési. Szakférfiak közreműködése mellett jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátva. (Ráth Mór. 1—253 l. ára 80 kr.)

Törvényczikk, Az 1884-ik évi országgyűlési. (Eggenberger-féle könyvreskedés. 8r. 411 l. ára 2 frt.)

Törvények gyűjteménye, Az 1885. évi —. Jegyzetekkel és magyarázatokkal. 1. füzet. I—VI. tvczikk. (Lampel R. 16r. 1. 128 l. ára 40 kr.)

Törvények gyűjteménye, 1884. évi —. Jegyzetekkel és magyarázatokkal. (Lampel R. 16r. 597, III. l. ára 2 frt.)

Törvények, Egyházi ügyekre vonatkozó magyar országos, királyi és kormányrendeletek, magyar kir. curiai döntvények tára. 1715—1884. II. kiad. Összeállította Tokody Ödön. (Temesvár. Csanádegyházmegyei nyomda. 8r. 600 l. ára 3 frt.)

Törvények, Az 1885-ik évi, gyűjteménye. Kiadja a m. kir. belügyminiszterium. I—II. füzet. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 1—270 l. ára 25 kr.)

Törvényjavaslat, A szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvén alapulandó polgári törvénykezési rendtartás tárgyában. Dr. Emmer Kornél előadói tervezete. A m. kir. igazságügyminiszter megbizásából. (Pfeifer Ferdinand. 4r. 67 l. ára 60 kr.)

Törvénykönyv, Az általános magánjogi, tervezete. Öröklési jog. Indokolás. Készítette Teleszky István. II. füzet. (Egyetemi nyomda. 4r. 255 l. ára ?)

Törvénykönyv, Az általános magyar magánjogi, tervezetének megvitatása czéljából a kir. igazságügyministeriumban tartott értekezletek jegyzőkönyvei. Öröklési jog. (Egyetemi nyomda. 4r. 376 l. ára ?)

Törvénykönyv, Az általános magánjogi, tervezete. Indokolás a kötelmi jog különös részéhez Apáthy Istvántól. II. füzet. (Egyetemi nyomda. 4r. 231 l. ára ?)

Törvénytár, Révai-féle. Szerk. Barna Ignácz. I.: Kereskedelmi törvény (1875. XXXVII. t. cz.) A m. kir. Curia, a fennállott legfőbb itélőszék és a budapesti k. itélőtábla elvi jelentőségű határozataival feldolgozta dr. Barna Ignácz. (Révai testvérek. 8r. III, 392 l. ára 2 frt.)

Törvénytár, 1885-ik évi országos. (Corpus juris.) Kiadja a m. k. belügyminiszterium. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 174 l. ára 2 frt.)

Trefort Ágoston. Emlékbeszéd Guizot Ferencz a m. t. Akadémia kültagja felett. (A m. t. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. III. köt. 5. sz. Akadémia. 8r. 23 l. ára 10 kr.)

Trefort Ágoston. Emlékbeszéd Thiers Lajos Adolf felett. (A m. tud. Akadémia elhunyt tagjai fölöttt tartott emlékbeszédek. III. k. 2. sz. Akadémia. 8r. 13 l. ára 10 kr.)

Trefort Agoston. Emlékbeszéd Mignet Ferencz felett. (A m. tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. II. kötet. 10. sz. Akadémia. 8r. 14 l. ára 10 kr.)

Trux Hugó. (Rónaszéki.) A magyar örökösödési eljárás bíróságok előtt. (Pallas irod. és nyomd. részv. társ. 8r. XXIV, 103 l. ára 1 frt 80 kr.)

Turbucz Ferencz. Az emberi beszéd eredete és a magyar nyelv. (Aigner Lajos. 8r. 134 l. ára 1 frt.)

Turgenyev Szergejevics Iván. Egy vadász iratai. Oroszból fordította Csopey László. (Olcsó könyvtár. 187. szám. Franklin-társulat. 8r. 615 l. ára 1 frt 20 kr.)

Tüdős János. Magyar fordítási feladatok a latin nyelv gyakorlati tanulására. Gymn. III—VI. oszt. számára. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. 8r. 137 l. ára 80 kr.)

Ucsnay István, ifj. Nefelejtsek. Vegyes költemények. (Trencsén-Baán. Szerző. 8r. 94 l.)

Ujfalvy-Bourdon Mária. Ujfalvy Károly utazása Páristól Samarkandig. Számos fametszvénnyel. (Révai testvérek. 8r. ára füzve 6 frt.)

Utasítás a fa vágatására, átvételére és lerakodására nézve, valamint a bélyegbalták használata iránt. Instruction über die Schlägerung etc. des Holzes etc. (Athenaeum nyomdája. 8r. 77 l. ára ?)

Utasítás az 1868. XXXVIII. t. cz. értelmében létesített községi iskolai alapvagyon felügyelete, kezelése és jövedelmeinek felhasználása tárgyában. (Deés. Demeter és Kiss nyomdája. 8r. 8 l. ára ?)

Utasítás, Védtörvényi. Kiadja a magy. kir. belügyminiszterium. (Nagel Ottó. 8r. 1271—1746 l. ára 1 frt 50 kr.)

Utmutató. A magyar és közös közlekedési vállalatok hivatalos menetrendkönyve. IV. évfolyam. 1—7. füzet. Január—deczember. (Kilián Frigyes. 8r. XXV, 269 l. és 2 térkép minden füzetben; ára füzetenkint 50 kr.)

Utmutató, Posner-féle képes — a kiállításban és Budapesten. (Posner Károly Lajos. 16r. 256 l. és 1 térkép, ára 40 kr.)

Utmutató az 1885-ik évi budapesti országos kiállításra. Fővárosi kalauzzal. Szerkesztették Sziklay János és László Elek. (Lampel R. 8r. 108, IV l. és 1 térkép; ára 40 kr.)

Utmutató az 1885. évi budapesti országos kiállításra. Szerk. Sziklay János és László Elek. Második jav. kiadás. (Lampel R. 8r. 118, V l. és 1 térkép; ára 40 kr.)

Utmutató, Rövid. Budapesten és az országos kiállításon. (Tettey-féle kiadóhivatal. 8r. XVI, VII l. szöveg és 1 térkép; ára 50 kr.)

Ürmössy Lajos. Az erdélyi nemzetiségek. (Kolozsvár. Stein János nyomdája. 8r. 85 l. ára 70 kr.)

Vagács Caesár és Schiebinger Emil. Latin irályképző gyakorlatok főgymnasiumok és kis szemináriumok számára. VI. kiadás. (Győr. Hennicke Rezső. 334 l. ára 1 frt 40 kr.)

Vajda Ferencz. A rima-murány-salgótarjáni vasmű-részvénytársaság salgó-tarjáni gyári és bányaszemélyzet egészségügyi viszonyainak kimutatása. (Athenaeum nyomdája. 8r. 14 l. ára ?)

Vajda László. Szerény észrevételek a magyar közmivelődési egyletekről, a nemzetiségekről és a sajtóról. (Kolozsvár. Róm. kath. lyceum nyomdája. 8r. 70 l. ára 1 frt.)

Vajda Viktor. Művészet világa; évtized a Siposs Antal zeneakadémiájának életéből. (Athenaeum nyomdája. 8r. 191 l. ára ?)

Váli Ernő. A betegség és halál adója Magyaroszágon. (Külön lenyomat a »Természettudományi Közlöny« XVII. kötetéből. Khór és Wein nyomdája. 8r. 9 l. ára ?)

Vállalata, A magyar tudományos Akadémia könyvkiadó —. (L.: MacCarthy, Thierry, Dante Alighieri, Taine Hippolit Adolf, Concha Győző, Lavergne Leonce, Krafft-Ebing Richárd, Vámbéry Ármin.)

Vámbéry Ármin. A magyarok eredete és a finn-ugor nyelvészet. II. Válasz Budenz József birálati megjegyzéseire. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. XII. kötet, 5. szám. Akadémia. 8r. 74 l. ára 50 kr.)

Vámbéry Ármin. A török faj ethnologiai és ethnographiai tekintetben. (Akadémia. 8r. XVI. 768 l. ára 5 frt.)

Varga Ottó. A magyarok oknyomozó történelme. Tanterv és az utasítások alapján a középiskolák VIII. oszt. számára. (Franklin-társ. 8r. IV. 240 l. ára 1 frt 60 kr.)

Vargha Gyula. Magyarország pénzintézetei. Visszapillantás hitelviszonyaink fejlődésére és a hazai pénzintézetek négy évtized alatti működésére. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 4r. IV, 219 l. és 14 tábla ára 1 frt.)

Városy Mihály. Hitvirágok. (Költemények.) (Nagy-Kanizsa. Wajdits József nyomdája. 8r. 97 l. ára ?)

Varsányi Gyula költeményei. (Aigner Lajos. 8r. 111 l. ára 1 frt 20 kr.)

Vasuti politikánk és a közvélemény. (Akadémia. 8r. 156 l. ára 1 frt.(

Vass Mátyás és **Sziklay Ferencz.** Olvasókönyv. (ABC.) (Szeged. Traub B. és társa. 8r. 96 l. ára 16 kr.)

Védtörvények és az azok végrehajtására vonatkozó utasítás. Függelék: Életbeléptetési rendelet. Hivatalos kiadás. (Légrády testvérek. 8r. XIII. 487 l. ára 1 frt.)

Vékey Zsigmond. Utazásaim a föld körül. (Aigner Lajos. 8r. XVI, 312 l. ára 2 frt.)

Vékony Antal. A kincskeresők. Elbeszélés. 2 képpel. Rajzolta Gyulay László. (Jó könyvek. 35. Révai testvérek. 8r. 22 l. ára 5 kr.)

Vélemény a román kereskedelmi szerződés megujításáról. Az aradi keresk. és iparkamara felterjesztése a földmivelés-, ipar- és keresk. m. kir. miniszterhez. (Arad. Gyulai István nyomdája. 8r. 87 l. ára ?)

Verédy Károly. Paedagogiai encyclopaedia, különös tekintettel a népoktatás állapotára. Segédkönyv tanítók, nevelők, szülők és iskolai elöljárók számára. Ábrákkal. 13—17. füzet. (Athenaeum részvénynyomda. 8r. 577—816 l. egyes füzet ára 30 kr.)

Vereskövi. Képek. (Elbeszélések.) Kiadja Szombati László. (Miskolcz. Ferenczi Bernát. 8r. 214 l. ára 1 frt.)

Vermes Imre. Tinódi Sebestyén és Gyöngyösi István. (Magyar Helikon. 45. füzet. I. osztály. 4. kötet. 4. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Verne Gyula. Strogoff Mihály utazása Moszkvától Irkutskig. Átdolgozta Szász Károly. II. kiadás 54 képpel. (Franklin-társulat. 8r. 247 l. ára 1 frt 60 kr.)

Verne Gyula. Dél csillaga. A gyémántok hazája. Francziából fordította György Aladár. (Franklin-társulat. 8r. 289 l. ötven képpel; ára 1 frt 60 kr.)

Vértesi Arnold. A jegyző kisasszony. (Elbeszélés.) (Aigner Lajos. 8r. 114 l. ára 1 frt.)

Vértesi Arnold. Öngyilkosok. l. A kik életben maradnak. Második kiadás. (Aigner Lajos. 8r. II, 232 l. ára 1 frt.)

Vértesi Arnold. Páriák. Elbeszélések. (Aigner Lajos. 8r. 159 l. ára 1 frt.)

Verus. Nyilt levél igazságszolgáltatásunk tárgyában, Szentgyörgyi Imre ő méltóságához. (Zilahy Sámuel. 8r. 41 l. ára 50 kr.)

Veszprémi Soma. Könnyek. Költemények. (Veszprém. Szerző. 8r. 80 l. ára 1 frt.)

Vezér, A szent, s kis csapatja. Emlékül szent József pártfogása ünnepére. Kiadja a nagyobb congregatió. 1885. (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 68 l. ára ?)

Világnyelv. Ötödik kiadás. (Székesfehérvár. Klökner Péter. 32r. 102 l. ára 60 kr.)

Vincze Alajos. Vasárnapi és ünnepi egyházi beszédek. (Eger. Szolcsányi Gyula. 8r. XI, 606 l. ára 3 frt.)

Virgil Éneisze. 1. füzet. Fordította Márki József. 8r. 48 l. ára ?

Visi Imre. Tisza Kálmán. (Kortársaink 4—5. füzete. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 50 l. ára 40 kr.)

Visi Imre. Tisza Kálmán. Politikai jellemrajz. A tiz éves miniszterelnöki jubileum alkalmából. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 56 l. ára 1 frt.)

Vizmű, A fővárosi, kiterjesztésére vonatkozó tárgyalási iratok. I. füz. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 155 l. ára ?)

Volf György. Kiktől tanult a magyar irni, olvasni? (Értekezések a nyelvtudományok köréből. XII. k. 6. sz. Akadémia. 8r. 70 l. ára 50 kr.)

Vörösmarty összes munkái. Teljes kiadás. Rendezte és jegyzetekkel kisérte Gyulai Pál. 21—57. füzet. (Méhner Vilmos. 8r. 241—492, 460, 438, 384, 396, 414 l. ára füzetenkint 35 kr.)

Vutkovich Sándor. Petőfi Sándor életrajza, 2-ik jav. kiad. (Magyar Helikon. 5—8. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 96 l. ára 80 kr.)

Wagner E. A Bright-kór. Fordította ifj. Horvát Árpád. (A magyar orvosi könyvkiadó-társulat könyvtára. XLVII. kötet. Franklin-társulat. 8r. 350 l. ára ?)

Walter Gyula. A népiskola és az egészségügy. (Esztergom. Szerző. 8r. 150. VIII l. ára 1 frt.)

Wekerle László. Alba-Mária, mint Árpád sírja holfekvésének meghatározása. (Pallas-részvénynyomda. 8r. 190 l. Ó-Buda térrajzával; ára 2 frt.)

Wekerle László. Kis lexikon. Egyetemes ismerettár tizenkét füzetben. (L. Lexikon. 1—7. füzet.)

Wenzel Gusztáv. Az 1848. előtti magyar magánjog, tekintettel ujabb átalakítására. (Pfeiffer Ferdinánd. 8r. XX, 430 l. ára 2 frt.)

Wettstein H. Vegytan és ásványtan felső nép- és polgári iskolák számára. Fordította Pásthy Károly. III. kiadás. (Kecskemét. Gallia-féle könyvkereskedés. 8r. 99 l. ábrákkal, ára ?)

Wittné, De (Guizot Henriette). A keresztes hadak története középkori krónikákból. Francziából fordítva 12 képpel és egy térképpel. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. XII, 208 l. és 1 térkép, ára 1 frt 50 kr.)

Wlassics Gyula. A bűnvádi eljárás alapelvei. (Kilián Frigyes. 8r. 84 l. ára 1 frt.)

Wlassich Gyula. A bűnkisérlet és bevégzett bűncselekmény. A tettesség és részesség tana. A m. tud. Akadémia által a Sztrokay jutalommal koszoruzott pályamunka. I. köt. A tettesség és részesség tana. (Akadémia. 8r. VII, 580 l. ára 3 frt 50 kr.)

Wliszloczki Henrik. Az eredeti czigány népköltészet. Gyűjtötte és ford. —. (Olcsó könyvtár. 189. sz. Franklin-társulat. 16r. 70 l. ára 20 kr.)

Wohl Stefanie. Egy szerelem életrajza. 1—7. füzet. (Magyar szalon könyvtára, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43. füzet. Révai testvérek. 1—316 l. ára füzetenkint 20 kr.)

Wolf Gyula. A szeszadó; szerepe az adórendszerben, történeti fejlődése az egyes államokban és beszedésének módjai, főtekintettel a szeszadó reformjára Ausztria-Magyarországban. Fordította Bosányi Endre. (Orsz. m. gazdasági egylet. 8r. 447, XIII l. ára ?)

Woodhead, Sims G. Gyakorlati kórtan. Kézikönyv orvostanhallgatók és gyakorló orvosok számára. A második javított és bővített kiadásból fordította dr. Löte József. (A magyar orvosi könyvkiadó társulat könyvtára. XLIX. kötet. Franklin-társulat. N. 8r. XVI, 379 l. és XLVIII tábla; ára ?)

Zachár Gyula és Lengyel Sándor. Könyvviteltan iskolai és magánhasználatra. I. rész. (Légrády testvérek nyomdája. 8r. 128 l. ára ?)

Zachár Gyula. Kiállítási szemle. Fairbanks mérlegek az 1885. évi magyar országos kiállításon. Külön lenyomat a »Pesti Hirlap« 1885. évi máj. hó 5—8. számaiból. (Légrády-testvérek. 8r. 16 l. ára ?)

Zák R. József. Földrajz a fővárosi elemi népiskolák IV. osztálya számára. III. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 103 l. ára 44 kr.)

Zanathy Bódog. Magyar-latin szótár Schultz latin gyakorlókönyvéhez. 3-ik jav. kiadás. (Győr. Gross Gusztáv. 8r. 14 l. ára 20 kr.)

Záray Ödön. Német olvasó-nyelvkönyv. Népiskolai használatra. II.

füzet. II. s esetleg a IV. osztályban. (Arad. Gyulai István. 8r. 159 l. ára 40 kr.)

Zárszámadása, A magyar korona országainak állami —, az 1884. évre. 11. füzet. (Magyar kir. államnyomda. 4r. 201, 207, 139, 27, 233, 75, 79, 44, 21, 23, 119 l. ára ?)

Zendrey János. Az regisegh tudomanyanak hajdany allapotja, avagy a termézeth és myvézeth ritkasagjai. Némy nemü ábrázolatokkal. (Különnyomat a Pulszky-Albumból. Franklin-társulat nyomdája. 8r. 7 l. ára ?)

Zichy Jenő gróf. A felsőházi törvényjavaslatról. (Tettey Nándor és társa. 8r. 46 l. ára ?)

Ziegler Béla. Egyetértés-induló. Szövegét irta Várady Antal. (Athenaeum r.-társulat. 8r. 8 l. ára ?)

Zimmermann Jakab. Földrajz, kisebb tanulók számára. (Kecskemét. Gallia-féle könyvkereskédés. 8r. 23 l. ára 12 kr.)

Zola Emil. Egy polgárcsalád története. (Pot-Bouille.) Regény. Ford. K. Kovách László. 7—15. füzet. (Grimm Gusztáv. 8r. 273—302, 1—324 l. ára füzetenként 30 kr.)

Zola Emil. Egy polgárcsalád története. (Pot-Bouille.) Regény. Ford. K. Kovács László. 2 kötetben. (Grimm Gusztáv. 8r. ára 4 frt 50 kr.)

Zola Emil. Rougonék szerencséje. Regény. Ford. Tarnay Pál. (Athenaeum r.-társulat. 8r. 493 l. ára 2 frt.)

Zola Emil. Germinal. Regény. 1—3. füzet. (Révai-testvérek. 8r. 1—144 l. ára füzetenkint 25 kr.)

Zola Emil. A zsákmány. (La curée.) Francziából fordította Tarnai Pál. I—II. kötet. (Bartalits Imre. 8r. 220, 285 l. a két kötet ára 2 frt.)

Zsasskovszky Ferencz és Endre. Kis lantos. Vig, komoly, üdvözlő, s egyéb alkalmi dalok gyüjteménye. IV. füzet. 60 daltartalommal. 2-ik változatlan kiadás. (Eger. Szolcsányi Gyula. 8r. 63 l. ára 30 kr.)

Zsasskovszky Ferencz és Endre. Szent koszoru imák és énekekből füzve. 5. bőv. kiadás. (Eger. Szolcsányi Gyula. 16r. 304 l. ára 65 kr.)

Zsilinszky Mihály. Az 1637/8-iki pozsonyi országgyülés történetéhez. (Értek. a tört. tud. köréből. XII. köt. 3. sz. Akadémia. 8r. 51 l. ára 30 kr.)

HAZAI NEM-MAGYAR IRODALOM.

Abriss der deutschen Literatur-Geschichte. (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 30 l. ára ?)

Adressbuch der Stadt Hermannstadt und deren Umgebung, sowie der Städte Mediasch und Mühlbach. (Nagy-Szeben. Iparegylet. 8r. 123 l. ára ?)

Alexy Johann. Lehrbuch zum Selbstunterricht, nach welchem Damen in kurzer Zeit alle Gattungen Kleidungsstücke sich selbst zeichnen und anfertigen können. nebst Masstab und technische Mustertafeln zur Uebertragung

von Zeichnungen auf jede beliebige Körper-Grösse. X. Auflage. (Pesti könyvnyomdarészvénytársaság. 8r. 16 l. ára ?)

Alrune. Blüthen aus der Gedankenwelt deutscher zeitgenössischer Dichterinen. Gesammelt von Karl Schrattenthal. (Székesfehérvár. Schrattenthal. 8r. 234 l. ára ?)

Altenburger G., Rumbold B. Wappenbuch des Königreichs Ungarn und seiner Nebenländer. (Grimm Gusztáv. 7. füz. 53—56 l. és 20 tábla, ára 2 frt.)

Altmann Móritz. Methodische Schreibschule der deutschen Current-Schrift. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8 l. ára 15 kr.)

Andenken an die Budapester Landes-Ausstellung. (Robicsek Zsigmond. 8r. 132 l. ára 20 kr.)

Arany Johann. Frau Agnes. Ballade. Abhandlung von prof. Arpád v. Török. Aus dem ungarischen übersetzt v. Carl Göndör. (Heckenast Gustáv utóda. 8r. 42 l. ára 30 kr.)

Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde. Neue Folge. XX. Bd. 1. Heft. (Nagy-Szeben. Filtsch S. nyomdája. 8r. 1—202 l. ára ?)

Bárány Ignatz. ABC und Lesebuch für die katholischen Volksschulen, bearbeitet von Johann Fuchs. XIII. Ausgabe. (Szent-István-társulat. 8r. 67 l. ára kötve 10 kr.)

Barna J. Ungarisches Sprachbuch. I—II. Theil. (Pallas-részvényny. 8r. 127, 186 l. ára 80, 60 kr.)

Bauch Gustav. Dr. Johann Henkel, der Hofprediger der Königin Maria von Ungarn. (Kilián Frigyes. 8r. 31 l. ára 40 kr.)

Békessy Ladislaus. Uebersicht der landwirthschaftlichen Verhältnisse der kgl. Freistadt Debreczin und der Hortobágyer Haide. (Pallas-részvénynv. 8r. 24 l. ára ?)

Berán Josef Oskar. Beamten-Almanach für die Länder des Königreichs Ungarn. 1885. (Nagy-Szeben. Az »Amtmann« kiadókivatala. 8r. 158 l. ára ?)

Berathung in der Frage der Wiederherstellung der Josephinischen Akademie, abgehalten bei August Trefort Minister am 20-ten Dez. 1884. (Aus dem Ungarischen.) (Egyetemi nyomda. 8r. 77 l. ára ?)

Berichte, mathematische und naturwissenschaftliche, aus Ungarn. Mit Unterstützung der ung. Akademie der Wissenschaften und der königl. ungar. naturwissenschaftlichen Gesellschaft herausgegeben von B. L. Eötvös, J. König, J. Szabó, K. Szily, K. Than, redigirt von J. Fröhlich. II. Band. Juni 1883. juni 1884. Mit 10 Tafeln. (Kilián Frigyes. 8r. VIII, 482 l. ára 4 frt 50 kr.)

Boccaccio, der moderne —. Eine Sammlung pikanter und heiterer Erzählungen. Heft 16—20. (Grimm Gusztáv. 8r. 55, 51, 59, 55, 55 l. ára füzetenkint 60 kr.)

Courtisanen, die — des Alterthums. 2 Bände. (Grimm G. 8r. 176, 174 l. ára 3 frt.)

Courtisanen, die —, des Alterthums. II—IV. Lfg. (Grimm. 8r. 81—176. 1—112 l. egyes füzet ára 60 kr.)

Chyzer Kornel. Die Kurorte und Heilquellen Ungarns. Auszug aus dem ungarischen Originaltext. (S.-A.-Ujhely. »Zemplén«-nyomda. 8r. 92 l. ára ?)

Cymba. Privilegirtes Reisehandbuch. II. Theil. (Pozsony. Cymba. 8r. 96 l. ára ?)

Cymba Josef. Der Jungfrauen Tribut des modernen Babylon. Enthüllungen aus dem Englischen. (Pozsony. Szerző. 8r. 48 l. ára 60 kr.)

Dallos J. Praktischer Lehrgang zur schnellen und leichten Erlernung der ungarischen Sprache. Nach F. Ahn's Lehrmethode. I. Theil. (Lampel R. 8r. VI. 148 l. ára 36 kr.)

Denkschrift des Hermannstädter Bürger- und Gewerbevereins und des Hermannstädter Handelsgremiums betreffend die Erneuerung der Zoll- und Handelskonvention mit Romänien. (Nagy-Szeben. Krafft W. nyomdája. 8r. 24 l. ára ?)

Dichtungen, Französiche und magyarische, in metrischer Uebersetzung von Heinrich Melas. (Nagy-Szeben. Krafft W. nyomdája. 8r. 244 l. ára ?)

Donau-Dampfschiffahrts-Gesellschaft, Die. Rückblick auf ihre Entstehung und Entwickelung, namentlich in Ungarn. (Társulat. 8r. 58 l. ára ?)

Dynamitfabrik Pressburg der Dynamitactiengesellschaft. 1885-er Budapester allgemeine Landesausstellung. (Pozsony. Angermayer Károly nyomdája. 8r. 22 l. ára ?)

Ehrlich Moriz. Königthum und Staatswesen der alten Hebräer nach biblischen und talmudischen Quellen bearbeitet. (Szombathely. Bertalanffy József nyomdája. 8r. 120 l. ára ?)

Erläuterungen zur geologischen Specialkarte der Länder der ung. Krone. Koch Anton Dr. Umgebungen von Kolozsvár. (Kilián Frigyes. 8r. 24 l. ára 30 kr.)

Erzbrüderschaft des Rosenkranzes, zur Erinnerung des Lebens, Leidens und der Herrlichkeit Jesu Christi und seiner Mutter Maria. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8r. 197 l. ára ?)

Exiguus. Hat die jüdische Konfession ein Recht zu fordern, dass dieselbe in das neu zugestaltende Oberhaus ebenfalls berufen werde ? (Pallas-részvénynyomda. 8r. 31 l. ára ?)

Feitel Moritz. Reminiscenzen aus meinem Umgange mit Leopold Löw vom Jahre 1829 bis zu seinem Lebensende. Ein Beitrag zur Culturgeschichte. (Pápa. Schossberger S. 8r. 68 l. ára 1 frt.)

Félegyházy August. Die neuen Waaren-Usancen der Budapester Waaren- u. Effectenbörse. 2. Aufl. (Singer és Wolfner; ára 2 frt.)

Foith Karl. Das geologische Ungeheuer oder die Ableitung der Mineralmassen auf organischer Grundlage. (Kolozsvár. Stein János nyomdája. 8r. 42 l. ára ?)

Fonyó Paul. Kurzgefasster Unterricht über die Katholischen Ceremonien, zum Gebrauche der IV. und V. Classe der Volksschulen, sowie auch der Bürgerschulen und höheren Volksschulen. Mit oberhirtlicher Genehmigung. (Kalocsa. Wajdits Nándor. 8r. 38 l. ára 18 kr.)

Forbes G. Die Vertheilung der Elektricität. Auszug aus einer Vorlesung. (Gehalten in der Society of arts in London. Légrády-testvérek nyomdája. 8r. 18 l. ára ?)

Fraknói Wilhelm. Ungarn vor der Schlacht bei Mohács. (1524—1526.) Auf Grund d. päpstl. Nuntiatur-Berichte. (Lauffer Vilmos; ára 3 frt.)

Freund Leopold. Mohame Frommet. Sittenbild aus dem Anfang des gegenwärtigen Jahrhunderts. (Márkus Samu nyomdája. 8r. 170 l. ára ?)

Friedmann-Album II. Zur Erinnerung an die Feier der 25-jährigen Amtswirksamkeit des Moritz Friedmann als Obercantor der isr. Religionsgemeinde Budapest. (Ung. isr. Cultusbeamtenverein. 8r. 136 l. ára 1 frt.)

Friesenhof Gregor. Wetterlehre oder praktische Meteorologie. II. Aufl. (Nyitrai gazdasági egylet nyomdája. 8r. XXIII, 895, XXVIII l. 5 térkép; ára ?)

Friesenhof Gregor. Können Grubengas-Katastrofen verhütet werden? Zusammenhang der Grubengasexplosionen mit der Anziehung des Mondes. (Nyitravölgyi gazd. egylet nyomdája. 8r. 16 l. ára ?)

Früchte, Verbotene, gesammelt von einem schönen Mädchen. Mit vielen Illustrationen. (Budapest. Grimm Gusztáv. 8r. 91 l. ára 1 frt 50 kr.)

Fuchs Johann, Dölle Edmund und Krause Johann nach Ignatz Bárány. I., II., III., IV. Lesebuch für die kath. Volksschulen. VII., VIII., V. Auflage. (Szent-István-társulat. 8r. 58, 152, 246, 311 l. ára ?)

Fülek Heinrich, von Wittinghausen-Szathmárvár, über Streif-Commanden. Beleuchtet durch Beispiele aus der Kriegs-Geschichte. (Pozsony. Heckenast Gusztáv utóda. 8r. 68 l. 11 rajz, ára 1 frt.)

Führer durch die Ausstellung. Auf Grund officieller Daten redigirt von Wilhelm Balogh, Franz Toldy, Móriz Gelléri. (Grill K. 8r. 256 l. és 1 térkép; ára 50 kr.)

Führer, durch die Landes-Ausstellung. Mit einem kurzen Wegweiser von Budapest. Nach J. Sziklay und E. László. Deutsch von Georg Mayer. (Lampel R. 8r. 117, III l. ára 40 kr.)

Führer, durch die Landes-Ausstellung. Mit einem kurzen Wegweiser von Budapest. Nach J. Sziklay und E. László, deutsch von Georg Mayer. Zweite, vermehrte und verbesserte Auflage. (Lampel R. 8r. 132 l. és 1 térkép; ára 40 kr.)

Führer, durch die Reichshauptstadt Budapest. Mit Plan der Stadt. Führer durch die Ausstellung nebst Plan. Mit 12 Illustrationen. (Lampel R. 8r. 44 l. ára 40 kr.)

Führer, Posners illustrirter durch die Ausstellung und Budapest· (Posner Károly Lajos. 16r. 256 l. 1 térkép, ára 40 kr.)

Gaal Eugen. Die Frage der landwirthschaftlichen Krise. (Gazdasági egyesület. 8r. VI, 154 l. ára 1 frt 50 kr.)

Geschichten, Tolle, erzählt von der Verfasserin der »Verbotenen Früchte.« (Grimm Gusztáv. 8r. 91 l. ára 1 frt 50 kr.)

Geschichte der Entstehung und Entwickelung des Krankenhauses Bethesda und der damitverbundenen Diakonissen-Bildungsanstalt in Budapest. (Hornyánszky Viktor sajtója. 8r. 61 l. ára 30 kr.)

Gesetz-Artikel VI. vom Jahre 1885. (Ráth Mór. 10 l. ára 20 kr.)

Gesetz-Artikel VI. von Jahre 1885, és Geschäftsordnung für die Waisenstühle. (Ráth Mór. 8r. 10, 48, 16 l. ára 80 kr.)

Gesetz-Artikel XI. vom Jahre 1885 über die Pensionirung der staatlichen Beamten, Unterbeamten und Diener. (Ráth Mór. 8r. 35 l. ára 50 kr.)

Groller Max von Mildensee. Topographisch-geologische Skizze der Inselgruppe Pelagora im adriatischen Meere. Mit 3 lith. Tafeln. (Mittheilungen aus dem Jahrbuche der k. ung. geolog. Anstalt. VII. Band 3. Heft. Kilián Frigyes. 8r. 133—152 l. ára 40 kr.)

György Andreas. Die Mängel der Creditorganisation des Kleingrundbesitzers. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 79 l. ára ?)

Halfer Josef. Die Fortschritte der Marmorirkunst. Ein praktisches Handbuch für Buchbinder und Buntpapierfabrikanten. Nach technich-wissenschaftl. Grundlagen bearbeitet. (Szerző. 8r. 202 l ára 1 frt 50 kr.)

Hampel Josef. Der Goldfund von Nagy-Szent-Miklós, sogenannter »Schatz des Attila.« Beitrag zur Kunstgeschichte der Völkerwanderungs-Epoche. (Kilián Frigyes. 8r. 190 l. ára 3 frt.)

Haynald Ludwig. Denkrede auf Eduard Fenzl auswärtiges Mitglied der ung. Akademie der Wissenschaften, gelesen am 27. October 1884. Vom Verfasser autorisirte deutsche Ausgabe. (Franklin-társulat. 8r. 41 l. ára ?)

Heksch Alexander F. Illustrirter Führer durch Pressburg und seine Umgebungen, das Waagthal und die kleinen Karpathen. Mit 24 Illustrationen und eines Eisenbahnkarte. (Pozsony. Stamfel Károly. 8r. VIII, 238 l. és 1 térkép, ára 2 frt.)

Hermann Otto. Urgeschichtliche Spuren in den Geräthen der ungarischen Volksthümlichen Fischerei. Mit 34 Illustrationen. (Kilián Frigyes. 8r. 45 l. ára 20 kr.)

Hetzel S. Lesebuch für die vierte Kl. der Volkschule in Ungarn. (Temesvár. Csanádi egyházm. nyomda. 8r. 132 l. ára ?)

Inkey Béla. Nagyág u. seine Erzlagerstätten. Im Auftrage der k. u. naturwissensch. Gesellschaft bearb. (Kilián Frigyes. 4. VIII, 175 l. 23 szövegképpel, ára 3 frt.)

Instruction betreffend die Manipulation mit den Forst-verschleiss-Bolleten und die Führung der Forstverschleiss-Manuale. Utasítás az erdőtermény eladási bárczák kezelése stb. tárgyában. (Athenaeum nyomdája. 8r. 27 l. ára ?)

Instruction über den Kohlungs-Betrieb. Utasítás a szenítési üzemre nézve. (Athenaeum nyomdája. 8r. 103 l. ára ?)

Jahrbuch des siebenbürgischen Karpathenvereins. V. Jahrgang. 1885. Mit zwei Abbildungen. (Nagy-Szeben. Egylet. 8r. 289 l. ára 2 frt.)

Jahrbuch, Statistisches, der evang. Landeskirche A. B. in Siebenbürgen. II. Jahrgang. Herausg. v. Landesconsistorium. (Nagy-Szeben. 4r. 127 l. ára?)

Jausz Georg. Fibel. Vorzüglich nach der analytisch-synthetischen Lesemethode unter Mitwirkung von M. Schranz. Für das erste Schuljahr. X. Aufl. Mit vielen Originalbildern. (Aigner Lajos. 8r. 96 l. ára 30 kr.)

Jókai Maurus. Die weisse Frau von Leutschau. Historischer Roman in 5 Bänden. (Révai testvérek. 8r. 171, 128, 140, 129, 88 l. ára 7 frt 50 kr.)

Jónás Johannes. Ueber die sociale Frage. Vorlesung. (Aigner Lajos. 8r. 26 l. ára 30 kr.)

Jung F. Excursionen auf dem geistigen Gebiete in drei Vorträgen;

die Liebe, die überirdische Zukunft und der Selbstmord. (Pozsony. Szerző. 8r. 112 l. ára?)

Kakujay Karl. Hilfs- und Handbuch für den naturgeschichtlichen Unterricht in den Oberklassen der Volksschulen und den Mittelschulen. (Lampel R. 8r. VIII, 172 l. ára 60 kr.)

Katalog, Illustrirter, der Abtheilung der bildenden Künste der Budapester allgem. Landesausstellung. 1885. (Révai testvérek. 8r. 161 l ára 1 frt.)

Kayserling M. Rabb. Was ist die Religion des Judenthums? Eine Zeitpredigt gehalten am 1 Tage des Passah-Festes 5645. (1. März. 1885.) Nebst einem Anhange. (Lampel R. 8r. 16 l. ára 20 kr.)

Keleti Karl. Ungarn im Weltverkehr. Zur Statistik der Hypothekar-Schulden in Ungarn. Zwei Studien. (Kilián Frigyes. 8r. 55 l. ára 60 kr.)

Keutzler Josef. Gleichenberg topographische Scizzen des Curortes und der phisiologisch therapeutische Werth der Curmittel. (Grimm Gusztáv. 8r. 56 l. ára 50 kr.)

Klein Friedrich. Volksschulpädagogik und Mittelschulbildung. (Besztercze. Drucker Albert. 8r. 44 l. ára?)

Koch Anton. Die alttertiären Echiniden Siebenbürgens. (Seperatabdruck aus der k. ung. geol. Anstalt. Bd. VII. 2. Heft. Kilián Frigyes. 8r. 47—132 l. négy kőnyomatú táblával, ára 1 frt 20 kr.)

Koch Anton. Umgebungen von Kolosvár (Klausenburg). Blatt Zone 18./Col. XXIX. Erläuterungen zur geologischen Specialkarte der Länder der ungarischen Krone. (Magyar kir. földtani intézet. 8r. 24 l. ára?)

Koch Josef. Sendbriefe an unsere deutschen Bauern. 1885. (Ujvidék. Pajevits nyomdája. 8r. 19 ára?)

Kossuth's Ludwig Schriften aus der Emigration. Autorisirte deutsche Ausgabe mit dem Porträt des Verfassers. 2. billige Subscription. Vollständig. in 60 Lieferungen. I., II. Bnd. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 1—30. füzet. XXXIII, 560; XXI. 384 l. ára füzetenkint 20 kr.)

Környei Johann. Die bürgerl. Rechte und Pflichten. Kurzgefasste Darstellung der ung. Staatsverfassung, der Staatsverwaltung und der wichtigsten Gegenstände der Rechtspflege. Für Volks und Bürgerschulen. Aus dem Ungarischen. III. erweiterte und umgearbeitete Auflage von J. H. Schwicker. (Lampel R. 8r. 95 l. ára 40 kr.)

Kőrösi Josef. Die Kindersterblichkeit in Budapest während der Jahre 1876—1881. Separat-Abdruck aus dem Werke: »Die Sterblichkeit der Stadt Budapest in den Jahren 1876—1881 und deren Ursachen. (Pesti könyvnyomdarészvénytársaság. 8r. 72 l. ára 1 m. 60 f.)

Krizko Paul. Jahresbericht in Kremnitz über die technische und administrative Leitung der gewerkschaftlichen Etablissements im J. 1884. (Turócz-Szt-Márton. 8r. Részvénynyomda. 8—10 l. ára?)

Kropill Johann. Fibel für katholische Volksschulen. VI. verbess. Aufl. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 80 l. ára 25 kr.)

Kuncze Leo Ferd. Systematik der Veihmünzen. I. Hälfte. (Győr. Hennicke Rezső. 8r. 1—284 l. a teljes munka ára 5 frt.)

Kunharth Josef. Die Rechte der Militärpflichtigen. (Nagel Ottó. 8r. 64 l. ára 60 kr.)

Kuttner Alexander. Erster Unterricht in der Erdbeschreibung. Mit besonderer Berücksichtigung des Königreichs Ungarn. In Fragen und Antworten. Durchgesehen von Max Mayer. 19-te verbesserte Auflage. (Lampel R. 8r. 54 l. és 2 térkép; ára 30 kr.)

Landesaustellung, Allgemeine, Budapest 1885. K. ung. Ministerium für öffentl. Arbeiten et Communication. III. Section. I. Maschinenfabrik der k. ung. Staats-Eisenbahnen in Budapest. II. K. ung. Eisen- und Stahlwerk in Diósgyőr. (Légrády-testvérek. 4r. 62 l. ára ?)

Landesgesetz-sammlung für das Jahr 1885. Herausgegeben von kön. ung. Ministerium des Innern. 1. Heft. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 1—85 l. ára 35 kr.)

Láng Ludwig. Statistik der Bevölkerung Ungarns. Deutscher Auszug aus der in ung. Sprache erscheinenden Statistik Ungarns. (Athenaeum nyomdája. 8r. 193 l. ára 2 frt 50 kr.)

Langraf Moriz. Deutsche Sprachlehre mit 140 Uebungsaufgaben. Ein Handbuch für Schüller der Volks-Bürger und höheren Töchterschule. I. Theil: Die Wortlehre. II. Theil: Die Satzlehre. (Lampel R. 8r. 138, V, 138, 5 l. ára 36, 36 kr.)

Leonhardt E. R. und Melan J. Oeffentliche Neubauten in Budapest (Révai testvérek. N. 4r. 45 l. 8 táblával és 55 szövegábrával, ára 4 frt.)

Liebreitner Johann. Ungarische Sprachlehre für die Oberklassen deutscher Volkschulen. IV. Auflage. (Pozsony. 'Stampfel Károly. 8r. 140 l. ára 45 kr.)

Lindner Gustáv. Der Codex Altenberger. Text Abdruck der Hermannstädter Handschrift. (Kolozsvár. Stein János. N. 8r. XII, 300 l. 1 tábla, ára 4 frt.)

Lipp Wilhelm. Díe Gräberfelder von Keszthely. Mit 360 Illustratíonen und 3 Tafeln. (Kilián Frigyes. 8r. VIII, 121 l. és 3 tábla, ára 2 frt.)

Lukácsy Alexander. Die Rothhaarige. Volks-Schauspiel mit Gesang u. Tanz, in 3 Akten. Aus dem ungarischen für deutsche Bühnen bearbeitet von Leo Vécsey. (Kókay Lajos. 8r. 80 l. ára 1 frt.)

Méga Joh. Die Wein- und Fleischverzehrungssteuer nach den Gesetzen und Verordnungen. (Temesvár. Wettel F. J. 8r. 59 l. ára ?)

Máthé Dominik de Bikafalva. Der populäre Zahnarzt. Eine Anleitung zur Pflege der Zähne und des Mundes. Vierte Auflage. (Pfeifer Ferdinand. 8r. 90 l. ára 50 kr.)

Meisterwerke der bildenden Kunst in Phototypen nach Originalstichen verfertigt und herausgegeben von Carl Divald. Mit erläuterndem Texte von Johann Szendrei. (L. Szendrei Johann.)

Miethstatut der Hauptstadt Budapest. (Nagel Ottó. 8r. 40 l. ára 25 kr.)

Miklós Edmund. Katalog der internationalen Abtheilung der ungar. Landes-ausstellung vom Jahre 1885. III. Special-ausstellung. (Pesti könyv-nyomdarészvénytársaság. 8r. 137 l. ára 30 kr.)

Mikszáth Kolomann. Zwischen Einst und Jetzt. Erzählg. aus d. jüngsten Vergangenheit. Aus d. Ungarischen Robert Tábori. (Singer és Wolfner. 8r. ára 1 frt 50 kr,)

Milleker Felix. Die werschetzer Gegend im Altherthume. (Versetz. Özvegy Kirchnerné nyomdája. 8r. 34 l. ára ?)

Mittelmann's Handbuch zur Handels-Stilistik und kaufmännischen Correspondenz für Schulen und Comptoirs. (Lauffer Vilmos. 8r. 123 l. ára 1 frt 20 kr.)

Mittelmann's Leitfaden zur Sprachrichtigkeit in Stil und Conversation. (Lauffer Vilmos. 8r. 48 l. ára ?)

Mittheilungen aus dem Jahrbuche der k. ungarischen geolog. Anstalt. VII. Band. 2., 3., 4. Heft. (L. Koch Anton, Groller Max v. Mildensee, Posewitz Theodor. Kilián Frigyes. 8r. 45—192 l. ára 40 kr, 1 frt 20 kr, 1 frt.)

Monographie der röm. kath. Kirchengemeinde Gyertyámos. Herausg. anlässlich des hundert-jährigen Jubilaeums der Kirchen-Gemeinde Gyertyámos durch die Gemeindevorstehung. (Temesvár. 8r. 341 l. ára ?)

Müller Ernst. Licht und Wahrheit in der Heilkunde. (Ihrlinger és társai nyomdája. 8r. 14 l. ára ?)

Nendtwich C. M. Die Judenfrage in Oesterreich-Ungarn. Eine culturhistorische Studie. (Aigner Lajos. 8r. VI, 138 l. ára 1 frt.)

Neustadt Louis. Ungarns Verfall beim Beginn des sechzenten Jahrhunderts. (Kilián Frigyes. 8r. 59 l. ára 50 kr.)

Öffentliche Neubauten in Budapest. Aus Anlass der Studienreise im Jänner 1885 des Österreichischen Ingenieur- und Architekten-Vereines beschrieben von E. R. Lenhardt und J. Melan. Mit 8 Tafeln, und 53 Textfiguren. (Révai testvérek. 4r. 45 l. és 8 tábla; ára 4 frt.)

Orbók Maurus. Geographie für Volksschulen. (Szombathely. Özv. Seiler Henrikné. 8r. 64 l. ára 30 kr.)

Orendi G. Leitfaden zum Unterricht in der evangelischen Sittenlehre. (Nagy-Szeben. Drotleff József nyomdája. 8r. 97 l. ára ?)

Országh Alexander. Budapests öffentliche Bauten von 1868 bis 1882. (Nagel Bernáth. XII, 254 l. ára 1 frt.)

Pachner Anton. Das Armen- und Bettelwesen und die Armenpflege. (Nyitra. Schempek és Huszár nyomdája. 8r. 35 l. ára ?)

Péczely Ignatz. Aufklärung über den physiologischen Zustand der Geschlechtsorgane. Mit Betracht auf die Vermeidung der traurigen Folgen der Befleckung (Onanie.) (Bartalits Imre nyomdája. 8r. 20 l. ára ?)

Polster Johann. Geschichte des oedenburger Männergesangsvereines »Liederkranz,« von 1859 bis 1884. (Sopron. Litfass Károly nyomdája. 8r. 146 l. ára ?)

Posewitz Theodor. Die Zinninseln im indischen Oceane. I. Geologie von Bangka. Als Anhang: Das Diamantvorkommen in Borneo. (Mittheilungen aus dem Jahrbuche der kön. ungarischen geologischen Anstalt. VII. Bd. 4. Heft. Kilián Frigyes. 8r. 155—192 l. két kőnyomatu táblával; ára 1 frt.)

Publicationen der kön. ung. geologischen Anstalt. Böckh Johann. Die königlich ungarische geologische Anstalt und deren Ausstellungs-Objecte. In

der 1885. in Budapest abgehaltenen Ausstellung. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 42 l. ára ?)

Radics Emilián. Die orthodox-orientalischen Partikularkirchen in den Ländern der ungarischen Krone. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 112 l. ára ?)

Rápolty Karl. Grundzüge des Bodenkatasters nach eigenen Reform-Ideen. (Brassó. Alexi nyomdája. 8r. 107 l. ára ?)

Rechenschaftsbericht über die Sitzungsperiode der sächsischen Universität. 1883—1885. (Nagy-Szeben. Drotleff József nyomdája. 8r. 35 l. ára ?)

Romaisz Fr. Gebet- und Gesangbüchlein für die christkatholische Jugend. (Pallas-részvénynyomda. 8r. 159 l. ára 20 kr.)

Rozsondai J. Ungarisches Sprachbuch für Volksschulen mit deutscher Unterrichtssprache. I. Theil. III. Auflage. (Nagy-Szeben. Krafft Vilmos nyomdája. 8r. 52 l. ára 20 kr.)

Saárosy Kapeller Edmund. Die zehnjährige Thätigkeit der kön. ung. Staatseisenbahnen auf dem Gebiete der Volkswirthschaft. (Grill K. 8r. 100 l. és 10 tábla ; ára 2 frt.)

Sachsen, Die Siebenbürger —, und die Sprachenfrage, von V—y Z (Separatabdruck aus der »Banater Post.« Pancsova. Wittigschlager C. 8r. 35 l. ára 30 kr.)

Salih Prinz Mohammed aus Charezm. Die Scheibaniade. Ein özbégisches Heldengedicht in 76 Gesängen. Text, Übersetzung und Noten von Hermann Vámbéry. (Kilián Frigyes. 8r. XXI, 468 l. ára 15 frt.)

Schenzl Guido. Ueber die Niederschlagsverhältnisse in den Ländern der ungar. Krone. Mit einem Regen-Karte. (Kilián Frigyes. 2r. 35 l. ára 1 frt 50 kr.)

Schmidag Ed. Ag. Christliche Religionslehre nach Luther's kleinen Catechismus bearbeitet. Neue verm. Auflage. (Felső-Lövő. Schodisch Lajos nyomdája. 8r. 109 l. ára ?)

Schuller Friedrich. Grundzüge de Staatsverfassung Ungarns und der österreichisch-ungarischen Monarchie. Leitfaden zum Gebrauche im Mittelschulen etc. II. Auflage. (Nagy-Szeben. Krafft W. nyomdája 8r. 30 l. ára ?)

Schwicker J. H. Die ungarische Landesausstellung. (Kilián Frigyes. 8r. 63 l. ára 60 kr.)

Schwicker J. H. Geographie von Ungarn mit einem kurzen Abrisse der allgem. Geographie. Für Volksschulen bearbeitet. IX. Verbesserte Aufl. (Aigner Lajos. 8r. 94 l. ára 40 kr.)

Schwicker J. H. Deutsches Stilbuch. 3-te verbesserte Auflage. I. Theil. (Aigner Lajos. 8r. 119 l. ára 64 kr.)

Schwicker J. H. Deutsches Sprach- und Stilbuch für Volksschulen. 8-te verb. Auflage. (Aigner Lajos. 8r. 83 l. ára 44 kr.)

Siegmeth Karl. Kurzgefasster Führer für Kaschau das Abauj-Torna-Gömörer Höhlengebiet und die ungarischen Ostkarpathen. Mit einem Orientirungs-Karte, dem Plane der Aggteleker Höhle und 16 Illustrationen. (Kassa. Maurer Adolf. 9r. 176 l. ára 2 frt.)

Special-Katalog des Pavillons der Hauptstadt Budapest mit kurzer

Beschreibung der ausgestellten Gegenstände. Landes-Ausstellung in Budapest 1885. Unter Aufsicht und Leitung des Carl Gerlóczy, redigirt durch Carl Szabó. (Grill K. 8r. VIII, 139 l. ára 30 kr.)

Statistik der Bevölkerung Ungarns. Mit 20 Polychromischen Cartogrammen. (Athenaeum r.-nyomd. 8r. VII, 193 l. ára 2 frt 50 kr.)

Statutenentwurf des Munizipiums der kgl. Freistadt Werschetz. (Versetz. Özvegy Kirchnerné nyomdája. 8r. 56 l. ára ?)

Széll Ludwig. Anleitung zur Lebensrettungs- und Gesundheitslehre. Preisgekröntes Werk. Übersetzt durch Maximilian Mayer. (Egyetemi nyomda. 8r. 260, 84 l. ára kötve 50, 20 kr.)

Szendrei Johann. Meisterwerke der bildenden Kunst in Phototypen nach Originalstichen verfertigt u. herausgegeben von Carl Divald. Mit erläuterndem Texte von —. II. Band I—XII. (Divald Károly. 2r. Minden f. 5 képpel és magyarázó szöveggel; egyes f. ára 1 frt 50 kr.)

Sziklay J. u. **László C.** Führer durch die Landesausstellung. Mit einem Wegweiser von Budapest. Deutsch von Georg Mayer. (Lampel R. 8r. 117 l. ára 30 kr.)

Szirmay Josef, Klein Leop. und **Mayer Adolf.** Hebräische Sprachschule. Uebungsbuch zum Bibelunterrichte. I. Theil: Vorübungen. II. Theil. (Nagy-Szombat. Horowitz Adolf. 8r. 21, 114 l. ára 15, 35 kr.)

Szirmai Josef, Klein Leop. und **Mayer Adolf.** Leitfaden zum methodischen Unterrichte der hebräischen Sprache. (Nagy-Szombat. Horowitz Adolf. 8r. 86 l. ára 50 kr.)

Szirmai Josef, Klein Leop. u. **Mayer Adolf.** Hebräische Fibel. (Nagy-Szombat. Horowitz Adolf. 8r. 30 l. ára 15 kr.)

Szontagh Nikolaus. Illustrirter Führer in die Tátra-Bäder und die Hohe Tátra. Mit 19 Illustrationen, einen colorirten Tatrakarte und zwei Situationskarten. (Kassa. Maurer Adolf. 8r. 340 l. ára 2 frt.)

Tabakbau, Der —, in Ungarn und die Monopols-Verwaltung. (Magy. kir. államnyomda. 8r. 12 l. ára ?)

Thomas Ludwig. Der Curort Tatzmannsdorf (Tarcsa). Balneologische Skizze. Vom geologischen, physikalisch-chemischen und therapeutischen Standpunkte dargestellt. (Felső-Eőr. Schodisch Lajos nyomdája. 8r. 80 l. ára ?)

Tömösváry Edmund. Die Kolumbacser Mücke. Übersetzt von Johann Weny. (Fehértemplom. Hepke Theobald. 8r. 24 l. és 1 tábla, ára 40 kr.)

Török Árpád. Das älteste Bildniss Stefan Báthory's und des ungarischen Königs Ludwig des Zweiten im Berliner Museum. Nach seiner im Berliner ungar. Verein gehaltenen Vorlesung. (Heckenast Gusztáv utóda. 8r. 12 l. 1 m. ára 20 kr.)

Trefort August. Denkrede über Gr. Melchior Lónyai. Autorisirte deutsche Ausgabe. (Kilián Frigyes. 8r. 26 l. ára 30 kr.)

Trefort August. Denkrede über Ludwig Adolf Thiers, auswärtiges Mitglied der ung. Akademie. Gelesen in der Sitzung von 23. März 1885. (Kilián Frigyes. 8r. 16 l. ára 30 kr.)

Trefort August. Gedenkrede über Franz Guizot, auswärtiges Mitglied

der ungarischen Akademie. Gelesen in der Sitzung von 26. October 1885. (Kilián Frigyes. 8r. 20 l. 40 kr.)

Trefort August. Mignet und seine Werke. (Kilián Frigyes. 8r. 27 l. ára 40 kr.)

Tribut, Der Jungfrauen —, des modernen Babylon. (Enthüllungen der Pall-Mall-Gazette. Einzige vollständige deutsche Uebersetzung. (Grimm Gusztáv. 8r VIII, 104 l. ára 60 kr.)

Unterrichts-Wesen, Das ungarische —, in den Studienjahren 1882—84. (Egyetemi nyomda. 4r. 262 l. ára ?)

Vasili Paul Gr. Hof und Gesellschaft in Berlin. Vierte Auflage. (Grimm Gusztáv. 8r. 206 l. ára 2 frt.)

Vergangenheit, Die —, und Gegenwart der königlich ungarischen naturwissenschaftlichen Gesellschaft. (Társulat. 8r. 32 l. ára ?)

Verhandlungen der zwölften Landeskirchen Versammlung 1885. Herausgegeben vom Landes-Consistorium der evangel. Kirche A. B. in Siebenbürgen. (Nagy-Szeben. Michaelis Ferencz. 8r. 123 l. ára 1 frt.)

Weber S. Bilder aus der Kirchengeschichte. II. verbess. Auflage. (Igló. Schmidt József. 8r. VIII, 82 l. ára 40 kr.)

Wegier Franz. Das Cyrill-Method Fest und seine Bedeutung. (Athenaeum nyomdája. 8r. 15 l. ára ?)

Wegier Franz. Ungarn und die polnische Frage. (Athenaeum nyomdája. 8r. 16 l. ára ?)

Wegweiser im Austellungspavillon der Compossessorats-Herrschaft Árva. (Athenaeum nyomda. 8r. 8 l. ára ?)

Wellisch Sámuel. Wie man Privatsecretär wird. Lustspiel in 2 Acten. (Fehértemplom. Hepke Tibáld. 8r. 32 l. ára 40 kr.)

Wohlrath Jos. Das Trinkwasser der königl. ung. Freistadt Zombor. Nach den Untersuchungen von Jahre 1884—85. (Zombor. Bittermann Nándor nyomdája. 8r. 39 l. egy térképppel, ára ?)

Wortitsch Theobald. Das evangelische Kirchengebäude in Bistritz. Mit Originalzeichnungen von dem Verfasser. (Besztercze. Haupt könyvkereskedése. 4r. 38 l. ára ?)

Zola Emile. Nana. Roman in 2 Theilen. Aus dem Französischen von Armin Schwarz. Billige nicht Illustrirte Ausgabe. (Grimm Gusztáv. 8r. 1—240, 241—495 l. ára 1 frt 20 kr.)

Almanach mládeže slovenskej. Usporiadal a vydal Slovenský akad. spolok »Tatran« vo Viedni. I. (Turócz-Szent-Márton. Egylet. 8r. 276 l. ára 1 frt 20 kr.)

Bachat Daniel. Zbožne zvuky. (Bachat Dániel. 8r. 172, IV l. ára 50 kr.)

Bárány Ignác. Druhá Čitanka. Pre druhu triedu katolickych počiatočných škôl. Preložil Jozef Zelliger. (Szent-István-társulat. 8r. 116 l. ára ?)

Bežo Ján. Šlabikár a prvá, Čitanka pre školy evanjelicke a. v. III—IV vydanie. (Szakolcza. Nyitrai esperesség. 8r. 66 és 63 l. ára 20 kr.)

Bibliotéka, Románová. Redaktor Gustav Izsák. Dielu II. svazok 1. 3. Nový zemský pán. Roman od Móríca Jókaia. Preložil. Ižák. V Predvečer.

Roman od Turgeneva. Preložil Josef Škultéty. (Turócz-Szent-Márton. Moškóci F. 8r. 96, 240 l. egyes füzet ára 30 kr.)

Chrastek Michal. Nákresy z umučenia pána našeho Ježisa Krista v šiestich pôstnych Kázňach. (Odtisk z ročnika. »Kazatel'ne.« Szakolcza. Skarnitzl József nyomdája. 8r. 42 l. ára ?)

Falossni sväti, alebo nákaza nazarenská a horké pilulky proti nej. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8r. 23 l. ára 10 kr.)

Jacobaeus Jacobus. Lacrumae gentis slavonicae čili slzy národa slovenského s pochvalami priatel'ov. Preložil Lanček, vydal Iv. Zoch. (Turócz-Szent-Márton. 8r. 40 l. ára ?)

Katechismus pre počiatočnikov. (Szent-István-társulat. 8r. 44 l. ára fűzve 6 kr., kötve 9 kr.)

Katechismus, Maly, pre obecné školy. (Szent-István-társulat. 8r. ?6 l. ára fűzve 12 kr., kötve 18 kr.)

Knižnica slowenského l'udu. Rediguje : L. W. Rizner. Swäzok VIII. Zábavné večery. IV. (Szakolcza. Skarnitzl József. 8r. 95 l. egyes füzet ára 20 kr.)

Lauček Dániel. Sv. Cyrill a Method, jích význam v cirkos kresťanskej vôbec a v Slovanstve zvlášte. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8r. 72 l. ára ?)

Nový pryemyselný zákon XVII. z. č. 2r. 1884. Ktorého slovenský preklad sprostred kovalo vys. ministerium. a ktory s dókladnym a pilným vysvetlovánium zaopatril Josef Szitnyai. (Selmeczbánya. Joerges Ágost özvegye. 8r. 119 l. ára 60 kr.)

Osvald F. Richard. Reč o 25-tročnom jubilen kňazskom Neita Pristyák, a farára vo Vráblach dňa 19. aprila 1885. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8r. 20 l. ára ?)

Philadelphy Moriz K. J. Kázeň, kteran při pohřebni počestnosti Samuele Hlavács dne 26. juni 1885. zesnulého Německo-Lupčanském. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8r. 8 l. ára ?)

Poutnik mariánský. K. tisicileté slavnostni pamatce úmrti sv. Methoděje na Velehradě 1885. (Szakolcza. Skarnitzl József nyomdája. 8r. 64 l. az I. füzet ára 15 kr.)

Příhody a dobrodružství weselého sslechtice pána Prássila etc. (Szakolcza. Skarnitzl József nyomdája. 8r. 70 l. ára ?)

Sasinek Fr. V. Arpád a Uhorsko. I—II. Vydanie. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8r. 48, 48 l. ára ?)

Sasinek Fr. V. Litanie loretanské. Vydal Fr. Richard Osvald. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8r. 52 l. ára ?)

Sbierka krajinských zákonov na rok 1885. Vydaná Uhor. kr. ministerstvom vňutra. I—II. zväzok. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 35, 80, 284 l. ára ?)

Šlabikár pre katolické školy biskupstva košikcého. (Szent-István-társulat. 8r. 79 l. ára ?)

Szendrei Ján. Arcydzieła sztuki plastycznej. W fototypach według sztychów oryginalnych wykonane i wydane przez Karola Divalda. Z tekstem

objaśniajacym, w pézekladzie Bolestawa Spansty. Tom. I. Zeszyt V—XII. (Budapest és Eperjes. Divald Károly. 2r. Minden füzet 5 képpel és szöveggel; egyes füzet ára 1 frt 20 kr.)

Tennyson Alfreda. Enoch Arden. Poslovenčil Samo Bodicky. (Losoncz. Roth Simon. 16r. 45 l. ára 30 kr.)

Vůdce poutníků, čili; rukovět poutních pobožnosti, růženců, litanii, modliteb a písni, všem ctitelům panny Marie. (Szakolcza. 8r. 128 l. Skarnitzl József nyomdája, ára 15 kr. Sešit II.)

Wiseman Mikuláš. Fabiola, čili cirkev v katakombách. Slovenský podáva Martin Kollár. (Nagy-Szombat. Szent Adalbert-egylet. 8r. 460 l. ára 1 frt 30 kr.)

Zápisnica distriktualního ev. a. v. předdunajského v Prespurku dne 26—27 Augusta 1885. odbyvaného konventu. (Szakolcza. Skarnitzl József nyomdája. 2r. 22 l. ára ?)

Zaymus Gabriel. Weniec katolíckych cirkewných piesni etc. Obstaral Frantissek Tagányi. II. wydanie. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8r. 128 l. ára ?)

Zelliger Jozef. Abecedar a prvá čitanka pre katolické počiatočne školy. (Szent-István-társulat. 8r. 64 l. ára ?)

Žiwotopis swatých aposstolů slowanských Cyrilla a Methoda. (Szakolcza. Skarnitzl József nyomdája. 8r. 63 l. ára ?)

Alevi Ludovik. Delija-Devojka. Roman. Preveo Branko Mušiczki. (Biblijoteka odabranich romana. Sveska. V. Ujvidék. Pajevics. 171 l. ára 60 kr.)

Biblijoteka odabranich romana. Izdanje štamparije A. Pajevića. Sveska I—II. V. (L. One Žorž, Alevi Ludovik.)

Čitanka za narodne škole. V. Srpska čitanka za V—VI. razred narodne škole. (Egyetemi nyomda. 8r. 480 l. ára 64 kr.)

Emericzy Géza Marvo Geléri i Josif Péterfy-Jagócsky. Čitanka za I—II razred nižich zanatlijskich škola. Za upotrebi srpskich učenika zanatlijskich škola priredio Stevan V. Popovits. (Újvidék. Pajevics nyomdása. 306 l. ára 90 kr.)

Geteov Faust. Preveo Millan Savić I.... deo. (Újvidék. Pajević nyomdája. 8r. 1—220 l. ára ?)

Gramatike, Uputstvo u predavanju srpske. u I—IV. razredu narodne škole. (Egyetemi nyomda. 8r. 87, 157 l. ára 20, 40 kr.)

Kalaj Benjamin. Rúsija na Istoku. Historička czrta. Prevod s magyarskog originala. (Újvidék. Pajevics A. nyomdája. 8r. 114 l. ára ?)

Naczrt ustava municzipije kraljeve varosi Vršcza. (Versecz. Özvegy Kirchnerné nyomdája. 8r. 55 l. ára ?)

One Žorž. Jogunicza. (Maître de forge.) Roman u dva dela. Preveo Branko Mušiczky. I—II. deo. (Biblijoteka odabranich romana. Sveska I—II. Újvidék. Pajevics. 8r. 221 l. ára 60 kr.)

Vensan Žak. Merima. Roman. Preveo Branko Mušiczky. Biblijoteka odabranich romana. Sv. VI. (Újvidék. Pajevics nyomdája. 8r. 192 l. ára 60 kr.)

Verne Žil. Plovigrad. Priča, preveo Branko Mušiczky. (Ujvidék. Pajevics A. nyomdája. 8r. 192 l. ára 60 kr.)

Vežbenicza, Srpska gramatika, za II—III. i IV. razred narodne škole. (Egyetemi nyomda. 8r. 27, 108 l. ára 20 kr.)

Života, Iz, svetich Ugodnika bozjich. Sveska I—II. (Újvidék. Pajevics A. nyomdája. 8r. 174, 160 l. ára 60, 60 kr.)

Govori rečeni prigodom instalacije rektora na kr. hrv. svenčilištu Franje Josipa I. u Zagrebu za školsku godinu 1884–85 obavljene dne 4. studena. 1884. (Zágráb. Brusina A. nyomdája. 8r. 27 l. ára ?)

Katekizam, Mali, Za katoličku dicu. (Szent-István-társulat. 8r. 90 l. ára ?)

Katekizmuš, Sridnji, za katoličansku. školsku mladost, va ugarskom. krajlevstvu. (Szent-István-társulat. 8r. 160 l. ára k)

Naputci o provedbi zakonskoga članka XL. od godine 1868. ob obranbenoj sili i zakonskoga čl. XXXIX. od g. 1882. kojim se prvanji zakonski čl. preinačuje. Dodatak: okružnice. Službeno izdanje. (Légrády-testvérek nyomdájá. 8r. XIV, 502 l. ára ?)

Nedić Bono. Dva Zarobljenika, dogadjaj iz sedamna jestog vijeka. (Pécs. Taizs Mihály nyomdája. 8r. 107 l. ára 45 kr.)

Oblasti, Akademijske, osoblje i red predavanja na kr. svenčilištu Franje Josipa I. u Zagrebu u ljetrom poljeću 1884—85. (Zágráb. Granitz Ignátz nyomdája. 4r. 31 l. ára ?)

Perić Petar. Odgovor. Gospodinu Mati Glavanu inginieru na njegovo »priposlano« Sušak na tri kralja 1885. (Fiume. Karletzky Ferencz nyomdája. 8r. 15 l. ára ?)

Prevod vojničkoga kaznenoga postupnika. (Légrády testvérek. 8r. 151 l. ára ?)

Propisi odnoseći se na ustrojne i službovne odnošaje kr. ug. domobranskih upravnih ćastnikah i stožernih narednikah, nadalje na odnošaje promaka kr. ug. domobranskih upravnih častnikah. kao sto i na sastavljanje njihovih sposobnikah. Službeno izdanje. (Légrády testvérek nyomdája. 8r. 35, 13, 4 l. négy melléklettel; ára ?)

Popovič Joann. Mála katabácia, iza svaticha czerkovicha kniga. (Újvidék. Pajević A. 8r. 96 l. ára ?)

Actele, Din, sinodului protopresbiteral al Sibiiului tinut la 10 Maiu 1885. Editura sinodului protopresbiteral. (Nagy-Szeben. Részvény-nyomda. 8r. 32 l. két statistikai táblával, ára ?)

Alexi Theocar. Beiu, voda, domn. Roman istoric. Brosura 27. (Brassó. Szerző. 8r. 849 l. egyes füzet ára 20 kr.)

Biblioteca poporală a »Tribunei«. Nr. 15–16: Vlad şi catrina. Din bĕtrâni Poveste de Gr. Sima al lui Jón. (Nagy-Szeben. Részvény-nyomda. 8r. 16, 29 l. ára 5, 8 kr.)

Borgovan V. Gr. Indreptar teoretie şi practie pentru invĕtămĕntul intuitiv. (Szamosújvár. »Aurora« nyomda. 8r. 341 l. ára 1 frt. 70 kr.)

Bordovanu V. Gr. A treia carte de aritmetica pentru scólele poporale române. (Szamosújvár. Egyházmegye nyomdája. 8r. 100 l. ára 35 kr.)

Budiu Paulu. Cursu de limba maghiara pentru scolele gimnasiale,

reale inferióre, pedagogice si pentru privati Prelucratu dupa Töpler metoda lui ethu. (Brassó. Zeidner Henrik. 8r. 181 l. ára 1 frt.)

Carticica de rogatiuni si Cantari pentru pruncii scolari. (Szamos-Újvár. »Aurora«-nyomda. 8r. 48 l. ára ?)

Collectiunea legilor diu anul 1885. Editi unea ministeriului reg. ung. de interne. Fascicul. I—III. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 1—304 l. ára 50 kr.)

Conciliulu provincialu alu doilé alu provinciei bisericesci greco-catolice Alba-Juli'a si Fogarasiu tienutu la a. 1882. Concilium provinciale secundum provinciae ecclesiasticae gr.-cath. Alba-Juliensis et Fogarasiensis celebratum anno 1882. (Balásfalva. Egyházm. nyomda. 8r. 221 l. ára ?)

Frapporti Josifu. Resultatele filosofiei, si prelucrate in traducere libera de Joanu Papiu. (Szamos-Újvár. Egyházmegyei nyomda. 8r. 160 l. ára 60 kr.)

Inimióra adeca flórea poesiei naționale din cei mai buni scriitori romani adunata de Joan Popu Reteganul. (Nagy-Szeben. Krafft W. nyomdája. 8r. 184 l. ára ?)

Istori'a Ungariei pentru scolele poporale. Editiunea a II. (Balázsfalva. Görög kath papnövelde nyomdája. 8r. 52 l. ára 20 kr.)

Istoriculu reuniunei sodaliloru romani din clusiu si statutele ei. (Szamos-Újvár. Társulat. 8r. 20, 11 l. ára ?)

Kiss Áron. Istoria Ungariei pentru clasa V. dela scoal. poporale. Prelucrată de Artemie Feneșian. (Egyetemi nyomda. 8r. 138 l. ára 30 kr.)

Kiss și Mayer. Manuducere pentru instrucțiunea istoriei in scoalele poporale. Prelucrafa de Artemie Feneșean. (Egyetemi nyomda. 8r. 480 l. ára kötve 60 kr.)

Koppen A. Pușcașul. Manual petru subofițer in instruirea soldatului la pușcat. (Nagy-Szeben. Részvénynyomda. 8r. 56 l. ára 30 kr.)

Mera J. T. Ce n'a fost și nu va fi. Ediția. II. (Biblioteca poporală a »Tribuei.« Nr. 3. Nagy-Szeben. Részvény-nyomda. 8r. 8 l. ára 4 kr.)

Obradovicĭ Dositeĭ. Fabulele luĭ Demetriu Cichindealŭ în traducere nouă din originalulŭ sêrbescŭ de Joan Russu. (Arad. Görögkeleti román egyházmegye nyomdája. 8r. L, 213 l. ára 1 frt.)

Papiu I. Abecedariu pentru scólele confesiunali gr. catolice din dieces'a Gherlei. Ed. VI. (Szamos-Újvár. Egyházmegyei nyomda. 8r. 87 l. ára 20 kr.)

Papiu Joane. Orientele catolicu. Oriens catholicus sive traditioni, concordantie etc. Szamos-Újvár. »Aurora« nyomda. 8r. XXIV. 281 l. ára 2 frt.)

Papiu Joanu. Cuventari besericesci. Tom. III. (Szamos-Újvár. Egyházm. nyomda. 8r. 174 l. ára 1 frt 50 kr.)

Popea Joan. Carte de cetire pentru gimnasiĭ etc. Tom. I. (Nagy-Szeben. Szerző. 8r. 235 l. ára ?)

Popŭ Maximŭ. Manualŭ de gramatica limbei române pentru școlele poporali. (Szamos-Újvár. »Aurora«-nyomda. 8r. 89 l. ára ?)

Popu Nicolau. Geographia Ungariei si elemente din **Geografia** gene-

ralâ pentru scólele poporale. Editiune a cincia. (Brassó Zeidner Henrik. 8r. 64 l. ára 35 kr.)

Protocolulu despre siedintiele Sinodului eparchiale din dieces'a romana greco-orientala a Aradului, tienute in anulu 1885. (Arad. Román egyházm. nyomda. 8r. 99 l. ára ?)

Rousseau Joan Jacob. Despre contractul social séau principie de dreptul politic. Din limba francesa l'a tradus Georgiu Popa. Retiparit din »Luminatoriul«. 1885. (Temesvár. Egyházmegyei nyomda. 8r. 196 l. ára ?)

Tuducescu Ĭoan. Socóta teoretică şi practică pentru scólele primare. Partea I. Ediţia II. (Arad. Réthy Lipót és fia nyomdája 8r. 73 l. ára 20 kr.)

Tuducescu Ĭoanŭ. Exerciţiĭ intuitive, şi gimnastice manuatu pentru invĕtatoriĭ şcóleloŭ poporale române. Ediţia a dóua. (Arad. Réthy Lipót és fia nyomdája. 8r. 48 l. ára 30 kr.)

Coltivazione, La, del tabacco in Ungheria e l'amministrazione della privativa dei tabacchi. (M. kir. államnyomda. 8r. 11 l. ára ?)

Depoli Pasquale. La vendetta di Elisa, scene domestiche. (Fiume. Karletzky Ferentz nyomdája. 8r. 301 l. ára ?)

Babos Kálmán. Dictionnaire des langues françaises et hongroises. Toe. II. III. édition. Teljes magyar és franczia szótár stb. (Franklin-társulat. 8r. 473 három hasábos l. ára 2 frt.)

Berczik Árpád. La reine du bal. Comedie en un acte. Traduite par Hippolyte Pígeon. Publée dans la Gazette de Hongrie. (Grill K. 8r. 38 l. ára 20 kr.)

Chyzer Corneille. Les eaux minérales de la Hongrie. Extrait et traduction de l'original hongrois. (S.-A.-Ajhely. »Zemplén« nyomda. 8r. 111 l. ára ?)

Culture, La, des tabacs en Hongrie et l'administration du monopole. (M. kir. államnyomda. 8r, 12 l. ára?)

Gaal Eugén. La crise agricole. (Gazdasági egyesület. 8r. V, 149 l. ára 1 frt 50 kr.)

Guide illustré de l'exposition de Budapest. Rédigé d' aprés les données officielle, par G. de Balogh, Fr. Toldy, Maurice Gelléri. (Grill K. 8r. 288 l. és 1 térkép ; ára 50 kr.)

György Aladár. Statistique officielle de la Hongrie, son histoire et son développement. (Athenaeum nyomda. 8r. 111 l. ára ?)

György André. Défectuosités du crédit pour les petits propriétaires. (Pallas részvény-nyomda. 8r. 73 l. ára ?)

Karády Ignace. Manuel de conversation en français et en hongrois. Francia és magyar beszélgetések kézikönyve. VI. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 335 l. ára füzve 1 frt 20 kr.)

Kun M. S. A. Le programm de l'avenir. Observations raisonnées sur quelques passages du discours récent de Mgr Schlauch. (Szerző. 8r. 35 l. ára 50 kr.)

Máté Dominique. Notions élémentaire sur les soins les plus indispensables à donner aux dents et à la bouche. IV. édition. (Franklin-társulat. 8r. 87 l. ára ?)

Nouvelles hongroises. Publiées par la Gazette de Hongrie. (Grill K. 8r. 136 l. ára 1 frt.)

Trefort Auguste. Éloges de Lukács, de Mignet et de Thiers prononcés a l' Académie hongroise. Traduction de M. Arányi. (Grill K. 8r. 70 l. ára 40 kr.)

Bizonfy Franz. Handbook of englisch and hungarian conversations. Angol és magyar beszélgetések kézikönyve. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 292 l. ára fűzve 1 frt 20 kr.)

Edger Henry. Auguste Comte and the middle ages. (Pozsony. Angermayer Károly nyomdája. 8r. 115 l ára 6 kr.)

Bleszkány Franciscus. De re nummaria romanorum. Ad summos in philosophia honores ab amplissimo philosophorum ordine Budapestiensi rite impetrandos. (Kókai Lajos. 8r. 66 l. ára 60 kr.)

Breznay Adalbertus. Anecdotorum Petri cardinalis Pázmány specimina duo. Ad diem solemnem a condita reg. scient universitate semisaecularum quintum. (Aigner Lajos. 8r. 58 l. ára ?)

Circulares officii dioecesani Neosoliensis anni 1885. (Beszterczebánya. Machold Fülöp nyomdája. 4r. 46 l. ára ?)

Historiae hungaricae fontes domestici. Vol. IV. Chronica Minora. Recensuit et disquisitionem de anno natali S. Stephani regis adjecit M. Florianus. Auspiciis et sumptibus Academiae scientiarum Hungaricae. (Akadémia. 8r. VIII, 298 l. ára 2 frt.)

Monumenta Vaticana Hungariae. Acta legationis Cardinalis Gentilis. 1307—1311. (Franklin-társulat nyomdája. 4r. (XX. 510 l. négy facsimile; ára 10 frt.)

Norma missas celebrandi a Dominica I. Adventus anni 1885. usque Sabbatum post Dominicam ultimam post Pentecosten anni 1886. In usum dioecesis Cassoviensis. (Kassa. Werfer Károly nyomdája 8r. 127 l. ára ?)

Officium beatae Mariae Virginis. (Pozsony. Angermayer Károly nyomdája. 8r. 197 l. ára ?)

Platonis Apologia et crito. Scholarum in usum edidit Josephus Kral. Accedunt Phaedonis LXIV—LXVII. (Lampel R. 8r. XV, 57 l. ára 28 kr.)

Szentiványi Vincentius. Lux veritatis sive praesagia et monita. (Neuwald Illés nyomdája. 8r. 45 l. ára ?)

Valihora Augustinus. Interpretatio orationis montanae. Matth. V—VII. (Kalocsa. Holmeyer Ferencz nyomdája. 8r. 143 l. ára ?)

Zádori Joannes Ev. Fragmenta syntagmatis. Secundis curis auctoris. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 63 l. ára 80 kr.)

HAZÁNKAT ÉRDEKLŐ KÜLFÖLDI MUNKÁK.

Adressbuch für den Buch-, Kunst-, Musikalienhandel und verwandte Geschäftszweige d. österreichisch-ungarischen Monarchie nebst einem Anhange : Oester.-Ungar. Zeitungs-Adressbuch, Herausgeg. von Moritz Perles. 1885. XX. Jahrg. Mit dem Bildnissen von Theodor Demuth. (Bécs. Perles Móricz. 8r. 208 l. ára 2 frt.)

Anzeiger, Budapester Adressen und Wohnungs —. Auf Grund der officiellen Daten des hauptstädtischen Meldungsamtes. IV. Jahrg. 1885 – 86. (Bécs. Szelinsky György. 8r. XVIII. 808 l. ára 5 frt.)

Armee-Kalender, illustr. österr.-ungar, f. d. J. 1886. Herausgeg. v. d. Redaction d. »Armee- u. Marine-Zeitung.« I. Jahrg. (Bécs. Seidel W. és fia. 8r. III, 441 l. ára 1 frt 50 kr.)

Beiträge zur Paläontologie Oesterreich-Ungarns und des Orients. Herausgeg. von Mojsisovics E. és Neumayr M. V. Band. IV Hefte. Imp. 4. (Bécs. Hölder Alfréd. 1 füzet 14 l. 8 táblával ; ára 20 frt.)

Berg Gustav. Die Zoll-Novelle vom März 1885. und ihre Bedeutung für die Landwirtschaft Ungarns. Bericht aus dem Oedenburger landwirthschaftlichen Verein. Ungarische Ausgabe. (Bécs. Frick Vilmos. 8r. 63 l. ára 60 kr.)

Bergner Rudolf. Das Wächter-Haus von Suliguli und andere Karpathengeschichten. (München és Lipcse. Franz-féle kiadóhivatal. 8r. 184 l. ára 3 márka.)

Bergner Rudolf. Ungarische Culturbilder. In der Marmaros. (München. és Lipcse. Franz-féle kiadóhivatal. 8r. 279 l. egy térképpel; ára 4 márka 50 pfennig.)

Beschreibung der Herrschaft Tolna. (Bécs. Frick Vilmos. 8r. 32 l. egy térképpel ; ára 80 kr.)

Beszédes Friedrich. Ungarische Militär-sprache. Ein Handbuch für den Vorgesezten im Verkehre mit dem Untergebenen. 3. Auflage. (Bécs. Seidel L. W. és fia. 8r. 176 l. ára 80 kr.)

Bibliothek, Braumüller's Bade —. Nr. 17, 19, 71, 75, (Lásd Popoviciu, Mangold Heinrich, Weinberger, Vogel Gusztáv.)

Bielz Albert. Siebenbürgen. Ein Handbuch für Reisende nach eingenen zalhreichen Reisen u. Ausflügen in diesem Lande. 2. ergänzte und sehr erweiterte Auflage. (Bécs. Graesser Károly 8r. VIII, 415 l. 1 térkép ; ára 2 frt 80 kr.)

Bilanz, Die —. Jahrbuch für Banken, Sparkassen, Eisenbahn- und Verkehrs-Anstalten, Versicherungs-Anstalten, Industrie-Unternehmungen u. Genossenschaften in Österreich-Ungarn pro 1885. Herausgegeben von Conrad M. Menzel. III. Jahrgang. (Bécs. Perles Móricz. XXXIX, 1044 l. ára 4 frt.)

Budapest Im Jahre 1885. Illustrirter Führer für die Besucher der Allgemeinen Landes-Ausstellung in Budapest 1885. (Bécs. Hartleben A. 8r. VIII, 144 l. 30 kép, 2 térkép és Budapest 1 látképe, ára 80 kr.)

Clerus-Kalender, katholischer. Fromme's, Oesterreich-Ungarns, 1886. VIII. Jahrg. Redigirt von Berthold A. Egger. (Bécs. Fromme Károly. Zsebforma. 343 l. ára 1 frt 50 kr.)

Compass, financielles Jahrbuch für Oesterreich-Ungarn. Gegründet von Gustav Leonhardt. 1886. Herausgegeben von S. Heller. 19. Jahrg. (Bécs. Hölder Alfred. 8r. XXXV, 994 l. ára 5 frt.)

Conducteur, Der —. Officielles Coursbuch der österr.-ung. Eisenbahnen. Fahr-Pläne der österr.-ung. Eisenbahn-, Post-, und Dampfschiff-Course nebst den wichtigsten Eisenbahnverbindungen des Auslandes. mit einer Eisenbahnkarte von Mittel-Europa und einem Führer in den Haupstädten und an den Eisenbahnen, mit Plan v. Wien, Prag u. Budapest. XV. Jahrgang. Jänner—Deczember. 1885. (Bécs. Waldheim R. 8r. 284 l. ára füzetenként 50 kr.)

Coupon, Der. Hilfs- u. Nachschlagebuch f. österr.-ungar. Werthpapiere u. deren Coupons. 1886. II. Jahrg. Herausgeg. v, Emil E. v. Gunz u. Franz. Marschall. (Bécs. Manz. 8r. 371 l. ára 2 frt 40 kr.)

Coursbuch, Roth's, u. Jacob's Eisenbahnführer durch Oesterreich-Ungarn. Mit den Anschlüssen an das Ausland. Nach officiellen Quellen verfasst. Enthält sämmtliche Fahrpläne der Eisenbahnen u. Dampfschiffe, Bahn-Anschlüsse an das Ausland, eine grosse chomo-lithogr. Eisenbahnkarte von Oesterreich-Ungarn u. Routenkarte sammt Routenverzeichniss von Europa und einen Fremdenführer (Reisebeschreibung) nach den Bahn u. Schiffslinien geordnet. XXV. Jahrgang. 1885—1886. (Bécs. »Administration von Roth's Coursbuch und Jakob's Eisenbahrführer.« 8r. XXXIV, 338 l. ára füzetenként 50 kr.)

Czekelius Friedrich. Ein Bild aus der Zeit der Gegenreformation in Siebenbürgen. (Sammlung gemeinverständlicher wissenschaftlicher Vorträge, herausg. von Virchow u. Holtzendorff. XX. Serie. Heft 465. Berlin. Habel Károly. 8r. 40 l. ára 80 kr.)

Elevator d. Haupstadt Budapest, System Ulrich. Eine Beschreibg d. Gebäudes u. d. darin enthalten. Maschinen. Mit 24. Ansicht. a. Carton. (Bécs. Frick Vilmos. 2r. 58 l. ára 30 frt.)

Fahrordnung für den Personen-Verkehr auf den Linien der k. k. priv. Südbahn incl. der k. k. priv. Graz-Köflach-Wieserbahn, der ungarischen Westbahn und der Linien der österr. Alpenbahnen, der k. k. Direction für Staats-Eisenbahnbetrieb, incl. Arlbergbahn, 1885. Juni. Zusammengestellt von Ed. Freiheim. (Graz. Ciesler Pál. 12r. 126 l. ára 30 kr.)

Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen. Herausgeg. von der Abtheilung für Kriegsgeschichte des k. k. Kriegs-Archives. II. Serie, I. Band Spanischer Successions-Krieg. Feldzug 1708. Nach den Feldacten und anderen authentischen Quellen bearbeitet in der Abtheilung für Kriegsgeschichte von Alexander Kirchhammer, k. k. Major des Generalstabs-Corps. (Bécs. Gerold Károly fia. N. 8r. XVIII, 417 l. és 7 térkép, ára 15 frt.)

Fiala Alois. Neuer. Österr.-Ungar. Lotterie-Kalender für das Jahr 1885. (Bécs. Schmied Edmund. 8r. 40 l. ára 80 kr.)

Fodor, Etienne de —. Das Glühlicht, sein Wesen, und seine Erfordernisse. (Electrotechnische Bibliothek. Bd. XXVII. Bécs. Hartleben A. 8r. XVI, 217 l. mit 119 Abbildungen, ára 1 frt 65 kr.)

Frankl Ludwig August. Zur Biographie Nikolaüs Lenau's. Erinnerungen. Zweite vermehrte Auflage, mit dem Porträt des Dichters. (Bécs. Hartleben A. 8r. VII, 144 l. ára 80 kr.)

Fronius Fr. Bilder aus dem sächsischen Bauernleben in Siebenbürgen. Ein Beitrag zur deutschen Culturgeschichte. 3. Auflage. (Siebenbürgisch-deutsche Volksbücher. III. Band. Bécs. Graesser Károly. 8r. XV, 252 l. ára 1 frt 60 kr.)

Führer, Posner's Illustr., durch d. Ausst. in Budapest. (Bécs. Perles Móricz. 256 l. ára 40 kr.)

Fülek Heinrich von Wittinghausen-Szatmárvár, über Streif-Commanden. Beleuchtet durch Beispiele aus der Kriegsgeschichte. (Bécs. Seidel L. W. és fia. 8r. 67 l. 11 rajzzal, ára 80 kr.)

Gebete für die Neujahrstage. Mit deutscher Uebersetzung von S. G. Stern. (Bécs. Schlesinger Josef könyvkereskedése. 8r. 326 l. ára ?)

Gebühren Vorschrift. Für das k. k. Heer. I. Theil : Friedensgebührenhoch. XV, 240 l. II. Theil : Mobilitätsgebühren. 71 l. (Bécs. Cs. k. udv. és államnyomda. 4r. ára 80, 25 kr.)

Geschichten, Lustige, aus dem Tokayerland. Aus dem Ungarischen übersetzt von Adolf Kohut. (Berlin. Eckstein Richárd utóda. 8r. 223 l. ára 2 márka.)

Godeffroy, Professor Richard. Compendium der Pharmacie. Mit Berücksichtigung der Pharmacopoea Austriaca, Hungarica. Germanica u. d. österr. Militär-Pharmacopoe. 2. Auflage. (Bécs. Perles Móricz. 8r. 29—34. Lief. (Schluss.) 913—1098 l. ára füzetenkint 30 kr.)

Goethe J. Wfg. Faust. Eine Tragödie. Illustrirt im 50 Compositionen von Alex. Liezen-Mayer. (München. Stroefer. 4r. 254 l. ára 25 M.)

Grazie, M. E. delle. Die Zigeunerin. Eine Erzählung aus dem ungarischen Haidelande. (Bécs. Konegen Károly. 8r. 126 l. ára 70 kr.)

Haltrich Josef. Deutsche Volksmärchen aus dem Sachenlande in Siebenbürgen. 4. Auflage. (Siebenbürgisch-deutsche Volksbücher. II. Band. (Bécs. Graesser Károly. 8r. VIII, 316 l. 2 frt.)

Haltrich Josef. Zur Volkskunde der siebenbürger Sachsen. Kleinere Schriften in neuer Bearbeitung herausgegeben von J. Wolff. (Bécs. Graesser Károly. XVI, 535 l. ára 3 frt 50 kr.)

Handbuch, österreichisches statistisches, für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder. Nebst einem Anhange für die gemeinsamen Angelegenheiten der österr. der Monarchie. Herausgeg. von der k. k. statistischen Central Commission. IV. Jahrg. 1885. (Bécs. Hölder Alfred. 8r. 260 l. ára 3 frt 60 kr.)

Hannak Emmanuel. Lehrbuch der österr. Geschichte, der Verfassung und der Staatseinrichtungen der österr. ungar. Monarchie für Lehrer und Lehrerinnen-Bildungs-Anstalten. (Bécs. Hölder Alfréd. 8r. IX, 112 l. ára 60 kr.)

Hauer, Franz, Ritter v., u. Guido Strache, Geologie Siebenbürgens. Nach d. Aufnahmen d. k. k. geolog. Reichs-Anstalt u. literar. Hilfsmitteln zusammengest. Neue Ausg. (Bécs. Graesser Károly. 8r. X, 636 l. ára 4 frt.)

Heer, österr.-ungar. Das k. u. k. Neueste Uniformirung 1885. gezeichn. u. lithogr. v. A. Maly. 26 Bl. (Bécs. 2r. Neumann Th. 75 frt.)

Heksch A. F. Illustrirter Führer durch Budapest und Umgebungen. Zweite verbesserte Auflage. (Bécs. Hartleben A. 8r. XVI, 266 l. 40 kép és 7 térkép; ára 2 frt.)

Helfert Jos. Geschichte Oesterreichs vom Ausgange des Wiener October Aufstandes 1848. IV. Inh. Der Ungarische Winter Feldzug und die octroyirte Verfassung. II. Theil. (Prága. Tempsky F. 8r. XIV, 568 l. ára 6 frt.)

Hevesi Ludwig. Neues Geschichtenbuch. (Stuttgart. Bonz Adolf és tsa. 8r. 365 l. ára 4 márka.)

Hof- und Staatshandbuch der össterr.-ungar. Monarchie für 1885. (Bécs. Cs. k. udv. és állami nyomda. 8r. XXIV, 1033 l. ára 5 frt.)

Hoernes R. und M. Auinger. Gasteropoden der Meeres-Ablagerungen der I. u. II. Miocänen Mediterran-Stufe in der österr.-ungar. Monarchie. 5. Lief. (Bécs. Hölder Alfred. 4r. 193—232 l. 6 litogr. táblával; ára 8 frt.)

Hölzel's Eisenbahn-Karte von Oesterreich-Ungarn. (Erschienene Neuigkeiten des österr. Kunsthandels. Bécs. Hölzel Eduárd, ára 1 frt.)

Hönig Friedrich. Die össterr.-ungar. Lebensversicherungs-Gesellschaften im Jahre 1884. (Bécs. Gerold Károly és Cic. 8r. 24 l. 4 táblával, ára 50 kr.)

Huber Alfons. Die Gefangennehmung der Königinnen Elisabeth und Maria von Ungarn und die Kämpfe König Sigismunds gegen die neapolitanische Partei u. die übrigen Reichsfeinde in den J. 1386—1395. (Bécs. Holzhausen Adolf nyomdája. 8r. 42 l. ára 30 kr.)

Jahrbuch des Siebenbürgischen Karpathenvereines. V. Jahrg. 1885. (Bécs. Graesser Károly. N. 8r. 289 l. ára 2 frt.)

Jahrbuch, Eisenbahn der österr.-ungarischen Monarchie von Ignácz Konta (Kohn.) Neue Folge. VI. Jahrg. (Bécs. Spielhagen és Schurich. 8r. IX, 808 l. ára 5 frt.)

Jahresberichte der k. k. österr.-ungar. Consulatsbehörden. Zusammengestelt vom statist. Departement im k. k. Handelsministerium. XII. Jahrg. (Bécs. Cs. k. udv. és áll. nyomda. XXVII. kötet 8r. 756—838 l. ára 75 kr.)

Jahresberichte der k. k. österr. ungar. Consulatsbehörden. Zusammengestelt vom Statist. Departement im k. k. Handelsminiszterium. XIII. Jarg. (Bécs. Cs. k. udv. és áll. nyomda. XXX. kötet. 8r. 93—952 ára 1 frt 50 kr.)

Jekelfalussy Josef. Namens- und Wohnungsverzeichniss der Gewerbe und Handeltreibenden Ungarns auf Grund der zuletzt amtlich erhobenen gewerbestatistischen Daten unter Aufsicht des k. ungar. statistischen Landes-Bureaus. 2. Bde (Bécs. Szelinsky György. 8r. VIII, 1597 l. ára 15 frt.)

Jellinek Georg und Josef Plivnicz Das rechtliche Verhältniss Kroatiens zu Ungarn mit einem Anhange: die ungarischkroatischen Ausgleichgesetze. (Separat-Abdruck aus der Agramer Zeitung. Bécs. Albert A. Wenedict. 8r. 96 l. ára 70 kr.)

Jókai Maurus. Nach zehn Jahren. Roman. Uebersetzt von Ludvig Wechsler. (Lipcse. 8r. Deniche. 247. 282 l. a két kötet ára 6 márka.)

Jókai Maurus. Wir bewegen die Erde. Roman. II. Auflage. (Berlin. Janke Ottó. 8r. 383 l. ára 2 márka.)

Jókai Maurus. Der letzte Pascha von Ofen. Historischer Roman. Uebersetzung von Ludvig Wechsler. (Drezda és Lipcse. Minden Henrik. 8r. 257 l. ára 3 márka 50 pfennig.)

Jókai M. Durch alle Höllen. Historischer Roman. Mit einem biographischen Beitrag und dem Portrait des Verfassers. (Boroszló. Schottländer. 8r. 265 l. ára 5 márka.)

Juhász Josef, Der »Ring des Nibelungen.« Das Richard Wagner-Theater in Italien. 2. Auflage. (Berlin. Zipf Frigyes. 8r. 50 l. ára 1 márka.)

Kagelmacher Ernst. Filippo Maria Visconti und König Sigismund. 1413—1531. Ein Beitrag zur Geschichte des 15. Jahrhunderts. (Berlin, Siemenroth Ferencz. 8r. 121 l. ára 2 Márka 50 pfennig.)

Kállay Adolf, Illustrirter ärztlicher Almanach mit besonderer Berüchsichtigung der Curorte. (Bécs. Braumüller Vilmos. 16r. 178 l. ára 2 frt.)

Kilometerzeiger, officieller, mit Nebersichts-Skizzen zu den allgemeinen und Militär-Tarifen der österreichisch-ungarischen Eisenbahnen und Stations-Verzeichniss der ersten k. k. priv. Donau-Dampfschiff-Fahrts-Geselschaft.. III. Jahrg. 1885. (Bécs. Waldheim A. XXXVII, 396 l. ára 1 frt 60 kr.)

Klaić Vjekoslav. Geschichte Bosniens von den ältesten Zeiten bis zum Verfalle des Königreiches. Nach dem Kroatischen von Ivan Bojničić. (Lipcse. Friedrich Vilmos. 8r. 464 l. ára 10 márka.)

Klein Hugo. Im Pusztenlande. Novellen. (Berlin. Eckstein Rikhárd utódai. 8r. 230 l. ára 2 márka.)

Klöster, Die, in Oesterreich-Ungarn, verzeichnet von Gregor Novarow. (Brünn. Benedek-rendiek nyomdája. 8r. 44 l. ára 15 kr.)

Kodolányi A. Die Cultur und Zubereitung des Flachses. 4. Auflage. (Illust. landwirthschaftliche Volksbücher nr. 1. Bécs. Faesy Pál György. 8r. 61 l. 9 fametszettel; ára 50 kr.)

Konkoly Nik. v., Beobachtungen, angestellt am astrophysikalischen Observatorium in Ó-Gyalla. VII. Bd. (Halle. Schmidt. 4r. 92 l. ára 10 M.)

Korn Arthur. Joseph der Zweite. Ein Romanzenkranz. Dem Andenken des grossen Kaisers in Ehrfurcht und Liebe gewidmet. (Bécs. Carl Pohan's Nachfolger. 8r. 70 l. ára 80 kr.)

Kovács Karl. Neuester ungarischer Trichter oder der beredte Ungar. 2. Auflage. (Brünn. Karafiat Fr. 12°. 135 l. ára 45 kr.)

Kőrösi Josef. Die Kindersterblichkeit in Budapest während der Jahre 1876—1881. (Separatabdruck aus dem Werke: »Die Sterblichkeit der Stadt Budapest in den Jahren 1876—1881 und deren Ursachen.«—Berlin. Putkammer u. Mühlbrecht. 8r. 72 l. ára 1 márka 70 pfennig.)

Kőrösi Josef. Erläuternder Katalog zur Austellung des statistischen Bureaus der Hauptstadt Budapest. (Berlin. Puttkammer és Mühlbrecht. 8r. 61 l. ára ?)

Kőrösi Josef. Über den Einfluss der Wohlhabenheit und der Wohnverhältnisse auf Sterblichkeit und Todesursachen mit besonderer Berücksichtigung des Auftretens der infectiösen Krankheiten. (Stuttgart. Enke Nándor. 8r. 63 l. ára?)

Kriegs-Chronik Oesterreich-Ungarns. Militärischer Führer auf den

Kriegsschauplätzen der Monarchie. Verfasst im k. k. Kriegs-Archive. I. Theil. Der (nordwestliche) Kriegsschauplatz: Böhmen, Möhren u. Schlesien. (Bécs. Seidel L. W. és fia. 8r. 176 l. 1 táblával, ára 2 frt.)

Kunst, Die, in Oesterreich-Ungarn. Herausgeg. v. Wilhelm Lauser. Redig. v. G. Ramberg. II. Jahrg. (Bécs. Graesser Károly. 4r. 258 l. ára 10 frt.)

Landwirthschaftskalender, Fromme's, Oesterreichisch-ungarischer, für das Jahr 1886. XII. Jahrgang. Redig. von Guidó Krafft. (Bécs. Fromme Károly. zsebform. VIII, 092 l. Vászonkötésben ; ára 1 frt 60 kr.)

Lenau s Werke. Illustrirte Pracht Ausgabe. Herausgegeben von Heinrich Laube. I. Band, (Bécs. Bensinger Zsigmond. 8r. 393 l. ára 6 frt 60 kr.)

Lenau's Werke. Illustrirte Pracht-Ausgabe. Herausg. v. Heinrich Laube. Vollständig in ca 38 Lieferungen m. zahlreichen Illustrationen. Lief. 15—32. (Bécs. Bensinger Zsigmond. 8r. ára füzetenként 30 kr. I. köt. 337—391; II. köt. 1—343; III. köt. 1—32 l.)

Lenhossek Josef. Die Ausgrabungen zu Szeged-Öthalom in Ungarn, namentlich die in den dortigen ur-magyarischen, altrömischen und katholischen Gräbern aufgefundenen Skelette. 2. unveränderte Ausgabe. (Bécs. Braumüller W. 4r. XI, 251 l. 11 tábla és 10 rajz; ára 10 frt.)

Lentner Ferdinand. Grundriss des Staatsrechtes des österr. ungar. Monarchie. (Bécs. Seidel L. W. és fia. 8r. V, 255 l. ára 2 frt.)

Libansky Josef. Die Ausbildung der Blinden in der österr. ungar. Monarchie. (Bécs. Graesser Károly. 8r. 161 l. ára 80 kr.)

Magazin. Erstes österreichisch-ungarisches Lehr u. Lernmittel —. Herausgeg. von den Begründern der permanenten Lehrmittel-Ausstellung in Graz: G. Nickl, Fr. Kmetisch u. J. Lochbihler. 4. Jahrg. Oct. 1885 bis Sept. 1886. 12. Nummern (Graz. Cieslar Paul. 4r. ára 1 frt 20 kr.)

Mangold Heinrich. Der Curort Füred am Plattensee (Balaton-Füred) in historischer. physikalisch-chemischer. medicinischer, ökonomischer, und socialer Beziehung. 4 Auflage. (Braumüller's Badebibliothek Nr. 19. Bécs. Braumüller Vilmos. 8r. VI, 102 l. ára 80 kr.)

Maniu V. Zur Geschichtsforschung über die Romänen. Historisch-kritische und ethnologische Studien. Deutsch von P. Brosteanu. 2. Aufl. (Lipcse. Pfau Károly Ferencz. 8r. 168 l. ára 2 márka.)

Mayer Franz Martin Geographie der österr.-ungarischen Monarchie für die 4 Classe der Mittelschulen. (Prága. Tempsky F. 8r. 94 l. 21 szövegkép, 7 színes térkép, ára 85 kr.)

Melas Heinrich. Französiche und magyarische Dichtungen in metrischer Üebersetzung. (Bécs. Graeser Károly. 8r. VIII, 244 l. ára 1 frt 50 kr.)

Mentor, der österreichisch-ungarische. Kalender für Schülerinnen an Bürger-, Mittel- u. Fachschulen und Präparandien in Oesterreich-Ungarn. Für das Studienjahr 1886. XII. Jahrg. (Bécs. Perles Móritz, zsebformatum, 68 l. ára 50 kr.)

Meyer Salomon, Zur Reform des ung. Strafprocesses. Eine Codifications-Studie. Der Entwurf, der ungar. Strafprocess-Ordnung kritisch bespro-

chen mit Uebersetzung desselben in seinen wesentlichen Theilen. (Bécs. Manz cs k. udv. könyvkereskedése 8r. 163 l. ára 2 frt 50 kr.)

Mittheilungen, Archäologisch-epigraphische, aus Oesterreich-Ungarn. Herausgegeben von O. Benndorf, O. Hirschfeld und E. Bormann. IX. Jahrgang. 1885. (Bécs. Gerold Károly fia. 8r. 144 l. 4 tábla, ára 4 frt 50 kr.)

Mocsáry Alexander. Characteristische Daten zur Hymenopterenfauna Siebenbürgens. (Berlin. Friedländer u. Sohn. 8r. 9 l. ára 1 M.)

Mocsáry Alexander. Species generis Anthidium Fabr. regionis palaearcticae. (Berlin. Friedländer u. Sohn. 8r. 32 l. ára 2 M.)

Mohammed Salih. Die Scheïbaniade, ein özbegisches Helden-Gedicht in 76 Gesängen. Text, Übersetzung und Noten von Hermann Vámbéry. (Bécs. Fordító. 8r. XXI, 468 l. egy színes czímképpel ; ára 15 frt.)

Monarchie, Die österreichisch-ungarische —, in Wort und Bild. Auf Anregung u. unter Mitwirkung Seiner kaiserlichen und königlichen Hoheit, des durchlauchtigsten Kronprinzen Erzherzog Rudolf. (Vollständig in 14, bis 15 Bänden a 10 bis 15 Lieferungen. Bécs. Hölder Alfréd. 8r. 1—6. füzet. 1—96 l. ára füzetenként 30 kr.)

Müller Friedrich. Siebenbürgische Sagen. 2. veränderte Auflage. (Siebenbürgisch-deutsche Volksbücher. I. Bd. Bécs. Graeser Károly. 8r. XXXVII, 404 l. ára 2 frt 80 kr.)

Müller Friedrich. Siebenbürgische Sagen. 1—6. Heft. (Siebenbürgisch-deutsche Volksbücher. Bécs. Graeser Károly. 8r. 1—288 l. egyes füzet ára 25 kr.)

Myrdacz Paul. Sanitätsgeschichte der Bekämpfung des Aufstandes in der Hercegovina, Süd-Bosnien und Süd-Dalmatien im Jahre 1882. Mit einer Kartenskizze. (Bécs. Seidel L. W. és fia. 8r. 208 l. 1 térkép ; ára 2 frt 50 kr.)

Myskovszky Victor. Kunstdenkmale des Mittelalters und der Renaissance in Ungarn. 9—10. Lieferung. (Schluss.) (Bécs. Lehmann és Wentzel. 2r. Tafel LXXXI—C. in Mappe ; ára füzetenkint 4 frt 50 kr.)

Neelmeyer-Vukassowitsch H. Welttaschenbücher. Oesterreich-Ungarn. (Lipcse. Duncker Ferencz. 8r. 96 l. ára 50 pfennig.)

Neuwirth Josef. Albrecht Dürer's Rosenkranzfest. (Prag. Tempsky F. 8r. 75 l. ára 2 frt.)

Nočar Adolf, leichtfassliche Darstellung der Wechselrechtslehre nach den Gesetzen der österr.-ungar. Monarchie. Zum Gebrauche an Handels-Lehranstalten sowie zum Privatstudium. 2. erweiterte Auflage. (Prága. Calve J. G. cs. k. udv. és egyet. könyvkereskedés. n8r. XVI, 294 l. ára 2 frt 25 kr.)

Nosinich I. és Wiener L. Kaiser Josef II. als Staatsmann und Feldherr. Oesterreichs Politik und Kriege in den Jahren 1763—1790. Verfasst im k. k. Kriegs-Archive. (Bécs. Seidel L. W. és fia. n8r. 366, XIV. l. ára 3 frt.)

Petersen C. Aus und über Ungarn. (Separatabdruck aus der »Milchzeitung« 1885. Nr. 42 ff. Bréma. Heinsius nyomdája. 8r. 60 l. ára 1 márka 20 pfennig.)

Petőfi Alexander. Gedichte. Aus dem Ungarischen von Ladislaus Neugebauer. II. Auflage. (Lipcse. Wigand Ottó. 8r. 284 l. ára 5 márka.)

Plan von Budapest. Mit kurzem Wegweiser und Strassenverzeichniss in deutscher u. ungar. Sprache. 3. Aufl. Farbendruck. (Bécs. A. Hartleben ára 50 kr.)

Popoviciu A. Das Herkulesbad bei Mehadia in Siebenbürgen. (Braumüller's Badebibliothek. Nr. 17. Bécs. Braumüller W. 8r. 67 l. ára 70 kr.)

Preissverzeichniss der in der österr.-ungar. Monarchie und im Auslande erscheinenden Zeitungen und periodischen Druckschriften für das Jahr 1885, bearbeitet von der k. k. Postamtzeitungs-Expedition in Wien. (Bécs. Waldheim R. 8r. 163 l. ára 50 kr.)

Prochaska's Neue Eisenbahnkarte von Oesterreichs-Ungarn. XV. Jahrgang. In 7 Farben. 53. Auflage. (Teschen. Prochaska Károly. ára 1 frt.)

Prochaska's Verzeichniss aller Stationen des Post, Eisenbahn-, Telegraphen und Dampfschiffverkehres in Oesterreich-Ungarn. XIV. Jahrg. 19. Auflage. (Teschen. Prochaska Károly. 8r. 84 l. ára 60 kr.)

Reform, Die, des Ungarischen Oberhauses. (Bécs. Braumüller Vilmos. 8r. 15 l. ára 20 kr.)

Reimann's Taschen-Fahrplan für Oesterreich-Ungarn mit den Auschlüssen an das Ausland und einer Eisenbahnkarte. Nach officiellen Angaben bearbeitet. 1885. April—Mai. Taschenformat. (Bécs. Lechner Rud. 8r. 258 l. ára 30 kr.)

Reise-Courier, Internationaler, für Eisenbahn- und Dampfschiff-Fahrten von Oesterreich-Ungarn. (Bécs. Müller C. A. 8r. LVIII, 173 l. ára 40 kr.)

Rudolf, Erzherzog. Fünfzehn Tage auf der Donau. Jagd-Tagebuch. 2. Auflage. (Bécs. Bensinger Zsigmond. 8r. 174 l. ára 1 frt 50 kr.)

Rudolf, Kronprinz von Oesterreich. Eine Orientreise. Populäre Ausgabe. (Bécs. Cs. k. udv. és áll. nyomda. 8r. 1—15 Lief. 1—361 l. ára füzetenkint 30 kr.)

Ugyanez. (1 kötetben 361 l. ára 4 frt 50 kr.)

Sann, Hanns von der —. Die Schlacht bei St. Gotthard. Eine Erzählung aus der Zeit der Türkenkriege im 17. Jahrhunderte. (Rothaug's Jugendbibliothek. Prága. Tempsky F. 8r. 83 l. ára 40 kr.)

Saphier Carl. Eine hebräische Fibel zum Gebrauche israelitischer Schüler an Volks- und Bürgerschulen. (Bécs. Schlesinger József könyvkereskedése. 8r. 48 l. ára ?)

Saphir M. G. Declamations-Soirée für Ernst u. Scherz, Geist und Herz. Dritte durchgesehene Auflage. (Bécs. Hartleben A. 8r. XV, 263 l. ára 1 frt 65 kr.)

Schnell Eugén. Sanct Nicolaus der heilige Bischof und Kinderfreund, sein Fest und seine Gaben. I. Das deutsche Reich und die Schweiz. II. Oesterreich-Ungarn. III. Oesterreich-Ungarn. Salzburg, Tirol, Vorarlberg. (Brünn. Benedek-rendiek nyomdája. 8r. 270 l. ára 1 frt 80 kr.)

Schrattenthal Karl. Deutsche Dichterinnen und Schriftstellerinnen in Böhmen, Mähren u. Schlesien. Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Dichtung in Oesterreich-Ungarn. (Brünn. Irrgang Frigyes. 8r. 89 l. ára 1 frt.)

Schwiedland Friedrich. Elementarcurs der französischen Sprache für Mittelschulen und zum Selbst-Unterricht in 140 Uebungen. II. Theil in 70 Uebungen. (Bécs. Lechner Rudolf 8r. IV, 142 l. ára 75 kr.)

Siebmacher's J. grosses und allgemeines Wappenbuch in einer neuen reich vermehrten Auflage mit heraldischen und historisch-genealogischen Erläuterungen. Der Adel von Ungarn sammt den Nebenländern, bearbeitet von Ivan Nagy und Géza Csergheö, gezeichnet von Vid Irinyi. Lfg. 243, 246. (Nürnberg. Bauer et Raspe. 4r.)

Statistik der Bevölkerung Ungarns. Mit 20 polychronischen Cartogrammen. Deutscher Auszug aus der in ungarischer Sprache erscheinenden Statistik Ungarns. (Bécs. Szelinsky György. 8r. VIII, 193 l. ára 2 frt 50 kr.)

Supplement III. Zum officiellen Gestütsbuch für Oesterreich-Ungarn. Bearbeitet von C. Wakerow. (Bécs. Beck Frigyes. 8r. XV, 112 l. ára 2 frt.)

Taschenbuch, Genealogisches, der adeligen Häuser. 1885. (Brünn· Irrgang Frigyes. 8r. XXIV, 587 l. 2 rajzzal ; ára 4 frt.)

Thanhoffer Ludwig. Grundzüge der vergleichenden Physiologie und Histologie. (Stuttgart. Enke Nándor. 8r. XX, 752 l. 195 fametszettel ; ára 16 márka.)

Torkos Paul. Einiges über Ungarns volkswirthschaftliche Zustände. (Bécs. Wallishausser cs. k. udv. könyvkereskedése. 8r. 38 l. ára 35 kr.)

Uebersicht des gegenwärtigen Standes der k. k. österr.-ungar. Consularämter in sämmtlichen fremden Staaten. (Bis 31 Jänner 1885.) Zum amtl. Gebrauch. (Bécs. Cs. k. udvari és államnyomda. 8r. 19 l. ára 20 kr.)

Umlauft Friedrich. Die östererreichisch-ungarische Monarchie. Geographisch-statistisches Handbuch mit besonderer Rücksicht auf politische und Culturgeschichte für Leser aller Stände. 2., umgearbeitete und erweiterte Auflage. (Vollständig in 20 Lieferungen mit 150 Illustrationen. Bécs. Hartleben A. n 8r. 1—20 füzet, 1—967, XIV l. ára füzetenkint 30 kr.)

Umlauft Friedrich. Geographiches Namenbuch von Österreich-Ungarn. 1—6 Lfg. (Bécs. Hölder Alfréd. 8r. 304 l. egyes füzet ára 32 kr.)

Vámbéry Hermann. Das Türkenvolk in seinen ethnologischen Beziehungen geschildert. (Lipcse Brockhaus J. A. 8r. 638 l. két tábla és több fametszettel ; ára 18 márka.)

Vámbéry Hermann. Der Zukunftskampf um Indien. Aus dem englischen von Bruno Wolden. (Bécs. Gerold Károly fia. 8r. 158 l. 1 térkép ; ára 2 frt.)

Verzeichniss der Advokaten u. k. k. Notare in den im Reichsrathe vertretenen Königreichen und Ländern der österr.-ungarischen Monarchie 1885 mit statistischen Uebersichten herausgeg. v. k. k. Justizminist. II. Jarg. (Bécs. Cs. k. udv. áll. nyomda. 8r. 105 l. ára 60 kr.)

Vogel Gustáv. Der Karpathen-Curort Korytnica. (Braumüllers Badebibliothek. Nr. 75. Bécs. 8r. 101 l. ára 80 kr.)

Volksbücher, Siebenbürgisch-deutsche —. Sagen u. Märchen aus dem Bauernleben. Lief. 1—10. (Bécs. Graeser Károly. 8r. 1—404 l. ára füzetenkint 25 kr.)

Völker, Die Oesterrreich-Ungarns. Ethnographische und culturhistorische Schilderungen. II. Bd. Inhalt: Jos. Bendel, Die Deutschen in Böhmen, Mähren,

und Schlesien. II. Hälfte. (Teschen. Prochaska Károly. n 8r. 181—355 l. ára 1 frt 80 kr.)

Wanderbilder, Europäische. No 84. 85. 86. Budapest. Mit 44 Illustrationen und einem Plane der Stadt. Nebst einem Anhang über die budapester allg. Landesausstellung des J. 1885, mit einem Situationsplan u. fünf Illustrationen. (Zürich. Orell, Füssli és tsa. 8r. 108 l. ára 1 márka 50 pfennig.)

Wegweiser für den österr. ung. Handel mit dem Orient. Jahrg. 1885—1886. Redig. von Spizer. (Bécs. Perles Móricz. 8r. 216 l. ára 2 frt.)

Weinberger S. Der Curort Pistyán in Ungarn und seine Heilquellen mit Rücksicht auf Electricität und Massage. 2. Auflage. (Braumüller's Badebibliothek. Nr. 71. Bécs. Braumüller Vilmos. 8r. 52 l. ára 50 kr.)

Wien, Das bedrängte —. Eine politisch-financielle Studie. 2. Auflage. (Bécs. Konegen Károly. 8r. 76 l. ára 90 kr.)

Wirth Max. Ungarn und seine Bodenschätze. Statisches Handbuch ungarischer Landeskunde nach amtlichen Quellen. (Frankfurt am Main. Sauerländer J. D. 8r. 489 l. ára 8 márka.)

Woerl's Reisehandbücher: Führer durch Hermannstadt und Umgebung. Mit Plan der Stadt und Eisenbahnkarte. II. Auflage. (Würzburg. Bécs. Woerl Leó. 8r. 15, 13 l. ára 50—50 kr.)

Wolf. G. Aus der Revolutionszeit in Oesterreich-Ungarn. (1848—1849. Bécs. Hölder Alfréd. 8r. 122 l. ára 1 frt 20 kr.)

Würzbach Constant. Biographisches Lexicon des Kaiserthums Oesterreich. 51. 52. Bd. (Bécs. Cs. k. udv. és állam nyomda. 8r. 338, 314 l. ára egy kötetnek 3 frt.)

Zieglauer Ferd. Die politische Reformbewegung in Siebenbürgen zur Zeit Josef II. u. Leopold II. Neue Ausgabe. (Graeser Károly. Bécs. 8r. XVIII, 599 l. ára 6 frt)

Zsigmondy Emil. Die Gefahren der Alpen. Praktische Winke für Bergsteiger. Mit Illustrationen in Holzschnitt. (Lipcse. Frohberg Pál. 8r. 214 l. ára négy márka.)

L'Europe illustrée. Budapest. Avec un appendice concernant l'exposition nationale hongroise à Budapest en 1885. (Zürich. Orell, Füssli és tsa. 8r. 104 l. 49 képpel; ára 1 márka 50 pfennig.)

P. Joanne. Autriche-Hongrie, Tyrol, Bavière méridionale. (Hachette et Cie. 32r. ára 6 frt.)

Kőrösi Joseph. Catalogue raisonné de l'exposition du bureau de statistique de la ville de Budapest. (Berlin. Puttkammer és Mühlbrecht. 8r. 54 l. ára ?)

Montferrier H. G. Voyage de fantaisie politique en Autriche-Hongrie, en Serbie et en Bulgarie. (Páris. Calmann Lévy. 8r. 284 l. ára 3 frank 50 centime.)

Myskovszky Vict. Les monuments d'art du moyen âge et de la renaissance en Hongrie. (Bécs. Lehmann A. 2r. 10—10 tábla, 8—8 márka.)

Ujfalvy Ch. E. Étude comparée des langues ougro-finnoises. I. (Páris. Leroux Ernő. 8r. 106 l. ára 10 márka.)

Vámbéry Arminius. La lutte future pour la possession de l' Inde aperçu des progrés de la Russie dans l' Asie centrale etc. (Páris. Dentu. 8r. 294 l. egy térkép. ára 2 fr. 50 c.)

Xénopol A. D. Une énigme historique. Les roumains au moyen-âge. (Páris. Leroux Ernest. 8r. 238 l. ára 8 márka.)

Almanacco del Lloyd Austro-Ungarico. Annata III. (Trieszt. Dase Gyula. 12r. 250 l. táblával; ára 2 frt.)

Sanuto Marino. I Diarii. 65—74. fascicolo. (Velencze. Velenczei történelmi társulat. 4r. 652, 1—336 l. egyes füzet ára 5 lira.)

Statistica della navigazione e del commercio marittimo per l'anno 1884. Statistik der Seeschiffahrt etc (Triest. Morterra és társa nyomdája. 2r. 250 l. ára ?)

Bizonfy Ferencz. Handbook of English and Hungarian conversation. (Bécs. Szelinszki György. 8r. 202 l. ára 1 frt 20 kr.)

Duka Theodore. Life and Works of Alexander Csoma de Kőrös. A Biography compiled chiefly from hitherto unpublished Data etc. (London. Trübner et Co. 8r. 234 l. ára 11 márka.)

Service for the first two nights of Passover. (Bécs. Schlesinger József. 8r. 64 l. ára ?)

Bibliotheka, Česká rodinná. Výbor nejlepšich novel a povidek literatur slovanských i západnich. Pořádá Jan. V. Veselý. Ročnik II. Sv. 8: Baron Josef Eötvös. Vesnický notář. Přeložil Fr. Brábek. Dil. III. (Cseh családi könyvtár. Szerk. Vesely Jós. V. II. évf. 8. füzet. Prága. Hijnek Al. 8r. 266 l. ára 60 kr.)

Dóczi Ludvik. Hubička Veselohra o 4 jednánich. Z. mad'arského přeložil Frant. Brabek. 8r. 124 l. ára 80 kr.)

Rudolf, korunni princ rakouský, Cesta po zemich východnich Illustroval dle původnich kreseb Františck šlechtic Pausinger. České vydáni spořádal Jos. Štolba. Seš 100 dřovorytinami a mnoha zvláštnimi kartony. Seš 7—14. (Otto J. Prága. 8r. 74—168 l. ára füzetenkint 70 kr.)

Šereda. Povidka Morice Jókaie. Z mad'arského přeložil Fraut. Brabek. (Ustředni Knihovna. Redaktor. Fr. Zákrejs. Čislo 161. Prága. Kober J. L. k. 8r. 46 l. ára 10 kr.)

Densusianu Nic. Monumente pentru istoria tierei Fogarasiului. (Bukurest. Román akadémia nyomdája. 8r. 154 l. ára ?)

Bibliotheca scriptorum graecorum et romanorum edita curante Carolo Schenkl. Orphica. Recensuit Eugenius Abel. Accedunt Procli hymni, hymni Magici, hymnus in Isim, aliaque eiusmodi carmina. (Prága Lipcse. Tempsky J. Freytag G. 8r. 320 l. ára 3 frt.)

Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia. Series I. Tomus II, Acta legationis cardinalis gentilis 1307—1311. Series II. Tomus I, Relationes oratorum pontificorum 1524—1526. (Bécs. Woerl Leo. 4r. CXX. 512 l. 4 facsim.; CLIII, 472 l., 8 facsim.; ára 10—10 frt.)

Nilles Nicolaus. Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis in terris coronae s. Stephani. Maximam partem nunc primum ex variis tabulariis etc. erutae. Volumen I—II. (Innsbruck. Rauch Felician 8r. 1088 l. ára 6 frt 50 kr.)

Schur Johannes Ferdinand. Enumeratio plantarum Transsilvaniae. Nova editio. (Bécs. Graeser Károly. 8r. 984 l. ára 9 frt.)

NAPTÁRAK AZ 1885-ik ÉVRE.

A „Budapest" nagy képes naptára az 1885. évre. Szerkeszté Gracza György. (»Budapest kiadóhivatala. 4r. 98 l. ára 60 kr.)

A „Budapest" kis képes naptára az 1885. évre. Szerk. Gracza György. IV. évfolyam. (Lampel R. 8r. XV, 63, XXV l. ára 30 kr.)

Alföldi naptár, legujabb, Krisztus urunk születése után 1885-ik közöns. évre. (Debreczen. Telegdi K. Lajos. 8r. 31, IX l. ára 20 kr.)

A magyar nép naptára 1885. Szerkeszti Ifj. Tatár Péter. (Franklin-társulat. 8r. 40 l. ára ?)

A magyar nők házi naptára 1885 évre. Szerk. Beniczky Irma. XVII. évf. (Franklin-társulat. 4r. 88, XVI. l. ára 60.)

A „Nép zászlója" naptára 1885-ik évre. A magyar nép számára szerk. Áldor Imre. (Franklin-társ. 4r. 64. XVI l. ára 40 kr.)

Antisemita-párt naptár, Országos. 1885. közöns. évre. II. évf. Szerk. és kiadja Nagy Imre. (»Függetlenség« kiadó hivatala 8r. 260 l. ára 50 kr.)

Aradi kalaúz. Naptár 1885. évre. (Arad. Bettelheim testvérek. 8r. 102 l. ára 80 kr.)

A szent család képes népnaptára az 1885. évre. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József nyomdája. n. 8r. 81. XVII. ára 36 kr.)

A Szent-István-társulat naptára 1885. évre. (Társulat. 8r. 192. XLVI l. ára ?)

Az Athenaeum nagy képes naptára az 1885. évre. Szerkeszti Concha Károly. (Athenaeum. 8r. 263. LVII l. ára 1 frt.)

Bartalits Imre kis képes naptára az 1885. évre. (Bartalits J. 8r. 32 l. ára ?)

Bereg és Ugocsa megyei képes naptár. 1885. évre. A két megye teljes czimtárával, hasznos tudnivalókkal és mulattató tartalommal. Szerk. Ekkel Elemér. A naptári részt szerzé Monte Degoi Albert Ferencz. (Beregszász Havas Tivadar. 8r. XXXII, 108 l. ára 35 kr.)

Borászati naptár 1885. évre. Szerkeszti Nyáry Ferencz. (Franklin-társulat. 8r. 80 l. ára ?)

Bucsánszky Alajos képes honvéd-naptára 1885. köz. évre. XVII évf. (Rózsa Kálmán és neje. 4r. XXVIII, 54. XVIII l. ára 36 kr.)

Bucsánszky Alajos képes Kossuth naptára 1885. közöns. évre. XVI. évf. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32, 16 l. ára 20 kr.)

Bucsánszky Alajos keresztyén képes naptára 1885. köz. évre. XXXVII. évf. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32, 16 l. ára 20 kr.)

Bucsánszky Alajos kis képes naptára 1885. köz. évre. XXXVII évf. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32, 16 l. ára 20 kr.)

Bucsánszky Alajos nagy képes naptára az 1885. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 128 l. ára 40 kr.)

Családi képes naptár 1885. közönséges évre. VI. évfolyam. (Méhner Vilmos. 4r. 144, XII l. ára 60 kr.)

Családi képes naptára 1885. évre. (Rózsa Kálmán és neje 8r. 107 l. ára ?)

Csokonai naptár 1885. köz. évre. Mulattató és érdekes olvasmányokkal. (Debreczen. Telegdi K. Lajos. 8r. 63, IX l. ára 20 kr.)

Czettel szab. előjegyzési naptára 1885. XV. évfolyam. (Posner Károly Lajos. Papir kerettel. 75 kr., fakerettel 2 frt 50 kr.)

Czettel szab. jegyzék-naptára 1885. évre. XV. évfolyam. (Posner Károly Lajos. papirkerettel 75 kr., fakerettel 2 frt.)

Dongó naptár 1885. közöns. évre. Gondüző tréfás olvasmány a nép számára. (Debreczen. Telegdi K. Lajos. 8r. 31, IX l. ára 20 kr.)

Egri naptár a nép számára 1885. évre. XXI. évi folyam. Szerk. Luga László. Az egri érseki-lyceumi könyvnyomda tulajdona. (Eger. Szolcsányi Gyula. 8r. XVI, 58 XXII l. ára 25 kr.)

Erdélyi közhasznu képes naptár 1885-ik közöns. évre. XXVI évf. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 80 l. ára 30 kr.)

Erdészeti zsebnaptár. az 1885. évre. Kiadja az országos erdészeti egyesület. Szerkeszti Horváth Sándor. (Magyar. k. államnyomda 8r. 298 l. ára ?)

Fali naptár, az 1885 évre. (Méhner Vilmos, nagy ívrét ; ára 20 kr.)

Fali naptár, az 1885 évre, (Méhner Vilmos, kis ivrét; ára 15 kr.)

Falusi gazda naptára 1885. Szerkeszti Sporzon Pál. (Franklin-társulat. 8r. 96 l. ára ?)

Gazdák zsebnaptára 1885. Szerkeszti Ordódi Lajos. (Légrády-testvérek 8r. 205. 19 l. ára ?)

Gazdasági könyvviteli naptár az 1885-ik évre. Szerkesztőtulajdonos Kodolányi Antal. IX évf. (Pozner K. L. 4r. XV, 34, VII, 95, XV l. ára 1 frt 50 kr.)

Gazdasági zseb-naptár 1885-re. XXV. évfolyam. Szerkesztőtulajdonos Kodolányi Antal. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 16r. XXX 206 IV 324 l. ára 2 frt.)

Határidő naptár, mindennemü hivatalnokok, ügyvédek, orvosok, gazdatisztek, jegyzők, utazók és üzérek számára. (Franklin-társulat. 16r. XIV és 367 üres lap ; ára 1 frt 20 kr.)

Havi boldogasszony nagy képes naptára 1885. I. évfolyam. (Szeged. Traub B. és társa. 4r. 56 l. ára 30 kr.)

Házi naptár. 1885. Hasznos tudni valókkal és mulattató tartalommal. Szerk. Scarron. XII. évf. (Légrády testvérek. 8r. 128, XXVI l. ára 50 kr.)

Honvéd-naptár az 1886. évre. (Egyuttal katonai Naptár.) A magyar nép számára. Szerk. Áldor Imre. XVIII évf. (Franklin-társ. 4r. 80. XVI l. ára 60 kr.)

Honvéd naptár, Magyar, 1885. közöns. évre. (Debreczen. Telegdy K. Lajos. 8r. 63, IX l. ára 30 kr.)

Hölgyek naptára 1885-re. Szerkeszti Scarron. (Mikszáth Kálmán.) (Légrády-testvérek. 8r. 192 l. ára ?)

Igazmodó kalendáriom. Krisztus urunk születése után 1885. közöns. évre. (Debreczen. Telegdi K. Lajos. 8r. 31, IX l. ára 20 kr.)

István bácsi naptára 1885. évre. Alapítá Majer István. Szerk. Kőhalmi K. (Franklin-társulat. 8r. 88 l. ára ?)

Jász-Kun képes naptár, Legujabb, az 1885. közöns. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32, 16 l. ára 20 kr.)

Jegyzék-napló gazdák számára 1885. Szerk. Ordódi Lajos. VIII. évf. (Légrády-testvérek. 16r. 205 l. és napló ; ára 1 frt 60 kr.)

Jegyzék-napló mindenki számára. 1885. XIII. évfolyam (Légrády-testv. 16r. 64 l. és napló, ára 1 frt 20 kr.)

Jegyzéknapló ügyvédek, közjegyzők, birák és birósági végrehajtók számára 1885. Szerkeszti Siegmund Vilmos. (Légrády testvérek. 8r. 221, 19 l. ára ?)

Jogász-naptár 1885. évre. Ügyvédek. birák és közjegyzők számára. Szerk. Szántó József. IX. évfolyam (Tettey-féle kiadó hivatal. 16r. 140, 58 l. és napló ; ára 1 frt 20 kr.)

Képes családi naptár 1885. évre. (Méhner Vilmos. 4r. 112 l. ára 60 kr.)

Képes naptár Jézus és a boldogs. szüz szent szivének tiszteletére. 1885. IV. évfolyam. (Szeged. Traub B. és társa. 4r. 56 l. ára 30 kr.)

Képes népnaptár az 1885. évre. (Zeisler M. nyomdája. 8r. .29. VIII l. ára 20 kr.)

Képes tündérnaptár 1885. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára ?)

Kiállitási naptár az 1885-ik évre. Szerk. Gelléri Mór és J. Péterffy József. (Posner Károly Lajos. 8r. XVI, XXXII l. ára ?)

Kis fali naptár 1885 évre. (Rózsa Kálmán és neje. 1 l. ára 15 kr.)

Kis képes naptár, Magyar és Erdélyországi legujabb, 1885. közöns. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 74 l. ára. 15. kr.)

Kossuth naptár, Debreczeni, az 1885. közöns. évre. (Debreczen. Telegdy K. Lajos. 8r. 63, IX l. ára 30 kr.)

Kossuth-naptár 1885. évre. (Franklin-társulat. 8r. 64 l. ára ?)

Közhasznu erdélyi képes naptár 1885-ik évre. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 80 l. ára 30 kr.)

Közhasznu nagyenyedi naptár 1885. évre. Szerkeszti Spielenberg Lajos. (Kolozsvár Stein János nyomdája. 8r. 64 l. ára 30 kr.)

Közhasznu zsebnaptár 1885-re Hasznos tudnivalókkal és naplóval az év minden napjára. IV. évf. (Tettei-féle kiadóhiv. 16r. 18, 40 l. és napló, ára 1 frt 20 kr.)

Közhasznu zsebnaptár 1885-re XII. évf. (Légrády-testvérek. 16r. 52 l. ára 24 kr.)

Közigazgatási nemzeti kalendárium hivatali és irodai használatra 1885-ik évre. Hivatalos adatok nyomán. V. évf. (Tettey-féle kiadóhiv. 4r. 42. 28, 18, 12. 28, 40, 84, 44 és 60 kéthasábos lap ; ára 1 frt.)

Lapnaptár 1885. évre. XIX. évf. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. 1 lap. ára 16 kr.)

Legujabb jászkun képes naptár az 1885. évre. (Rózsa Kálmán és neje nyomdája. 8r. 32 l. ára ?)

Lidércznaptár 1885. évre. (Franklin-társulat. 8r. 88 l. ára ?)

Magyar alföldi legujabb kalendáriom 1885. esztendőre. (Arad. Réthy Lipót és fia. 8r. 64 l. ára ?)

Magyar általános fali naptár. 1885. (Posner Károly Lajos. 1 lap. 60 kr.)

Magyar ember naptára 1885. közöns. évre. (Telegdi K. Lajos. 8r. 63, IX l. ára 30 kr.)

Magyar- és erdélyországi uj és ó kalendáriom 1885. esztendőre. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 64 l. ára ?)

Magyar- és erdélyországi új és ó kalendáriom 1885. esztendőre. (Komárom-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 64 l. ára 20 kr.)

Magyar feljegyzési naptár az 1885-ik évre. Gazdák, kereskedők és iparosok számára az országos vásárok hivatalos jegyzékével. VIII. évf. (Posner K. L. 4r. 45 l. 60 kr.)

Magyar gazdák évkönyve. A »gazdasági zsebnaptár« melléklete. 1885. Szerkeszti Kodolányi Antal. (Eggenberger-féle könyvker. 8r. 324 l. ára a zsebnaptárral együtt 2 frt.).

Magyar háziasszonyok naptára az 1885-ik évre. Szerk. Vértess József. (Révai-testvérek. 4r. 47, 111. 38 l. ára 1 frt. kötve 2 frt.)

Magyar kis fali naptár 1885. (Posner Károly Lajos. 1 lap. ára 25 kr.)

Magyar középnagy fali naptár 1885. (Posner Károly Lajos. 1 lap ára 30 kr.)

Magyar levél naptár 1885. 1 lap. ára 20 kr. (Posner Károly Lajos.)

Magyar munkás-naptár az 1885. évre. (Magyarországi munkáspárt. 84 l. ára 25 kr.)

Magyar népbarát. Ó és uj kalendáriom 1885. közönséges évre. (Méhner Vilmos. 8r. 71 l. ára 20 kr.)

Magyar szabadsághősök képes emléknaptára az 1885. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára ?)

Mátyás király naptára 1885. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára ?)

Méhésznaptár 1885-ik évre. Szerkesztette Dömötör László (Szerző. 8r. 105 l. ára ?)

Méhner Vilmos keresztény képes naptára az 1885. évre. (Méhner V. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Méhner Vilmos kis képes népnaptára az 1885. esztendőre. (Méhner V. 8r. 32 l. ára ?)

Méhner Vilmos közhasznu nagy képes naptára az 1885-ik esztendőre. (Méhner V. 8r. 112 l. ára ?)

Méhner Vilmos magyar képes népnaptára az 1885. köz. évre. (Méhner V. 4r. 48, XVI l. ára 30 kr.)

Méhner Vilmos mulattató képes naptára az 1885. évre. Egy kicsit csipkedő, sokat nevettető kalendáriom. II. évf. (Méhner V. 4r. 48, XVI l. ára 30 kr.)

Méhner Vilmos regélő bácsi naptára az 1885-ik évre. (Méhner V. 8r. 128 l. ára ?)

Nagy fali naptár, 1885. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 1 lap ára 20 kr.)

Nagyszombati naptár 1885. évre. Tyrnauer Kalender. (Nagy-Szombat. Winter Zsigmond nyomdája. 8r. 100 l. ára 36 kr.)

Nemzeti kalendáriom, megbőv. közhasznú, 1885. köz. évre. LXXIV. évf. (Rózsa Kálmán és neje. 4r. XXVI. 212, 18 l. ára 80 kr.)

Nemzeti nagy képes naptár 1885-ik évre. Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal. Szerk. Áldor Imre. XVII. évf. (Franlin-társ. 4r. 144, XVI, l. ára 1 frt.)

Nevessünk ! Új humorisztikusnaptár 1885. (Franklin-t. 8r. 96 l. ára 40 kr.)

Orvosi zsebnaptár az 1885. évre Szerkeszti Lőrinczi Ferencz. (Légrády-testvérek. 8r. 156. 19 l. ára ?)

Orvosok zsebnaptára az 1885. évre. Szerkeszti Idősb Purjesz Zsigmond. (Eggenberger-féln könyvk. 8r. 166. 12 l. ára ?)

Pécs-baranyai nagy képes naptár 1885. közöns. évre. I. évf. (Traub B. és társa Pécsett. 4r. 56, XVI l. ára 30 kr.)

Pécsi kis képes naptár 1885. közöns. évre. (Pécs. Traub B. és társa. 8r. 55 l. ára 20 kr.)

Peleskei nótárius naptára, vagyis : sok képpel és képtelenséggel teljes igazmondó és szomoruságkergető kalendáriom az 1885. mihaszna esztendőre. Nagyzajtai Zajtay István tulvilágról küldözött utasításai szerint megcselekedte ifj. Baczúr Gazsi. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 48 l. ára ?)

Pénzügyi tárczanaptár 1885. évre. A pénz- és biztosító- intézetek, a tőzsde és kereskedelem részére. Szerkeszti Zachár Gyula. (Légrády-testvérek nyomdája. 8r. 126. 19 l. ára ?)

Petőfi naptár az 1885. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 38 l. ára ?)

Pikáns naptár. 1885. Szerk. Satanelló. (Robicsek Zsigmond bizom. 8r. 160 l. ára 1 frt.)

Poszkiszli naptár az 1885. bátorságos esztendőre. Rátanát Mihaszna András. (Athenaeum nyomdája. 8r. 144. XXXVI l. ára neki 1 igaz forint.)

Protestáns uj képes naptár 1885 évre. Szerkesztette Dúzs Sándor. (Franklin-társulat. 8r. 80 l. ára 50 kr.)

Református naptár 1885-ik közöns. évre. (Telegdy K. Lajos. 8r. 31, IX l. ára 20 kr.)

Somogymegyei naptár. Képpekkel. 1885-ik évre. Kalauz Somogymegye közönség részére. IV. évfolyam. Szerk. Láng Sándor. (Székesfehérvár. Számmer Imre. 8r. 136, XXX l. ára 30 kr.)

Szabadelvűpárti naptár az 1885. évre. Szerkeszti Szathmáry György. (Légrády-testvérek. 8r. 300 l. ára 80 kr.)

Szegedi kis képes naptár 1885. közöns. évre. VIII. évf. (Szeged. Traub B. és társa. 8r. 55 l. ára 18 kr.)

Székelyegyleti képes naptár az 1885. évre. (Franklin-társulat. 8r. 80 l. ára 40 kr.)

Székely naptár az 1885. évre. Szerkeszti és kiadja Lőcsey Sp. Imre. (Marosvásárhely. Imreh Sándor nyomdája. 8r. 48 l. ára ?)

Székesfehérvári naptár. Képekkel. 1885. évre. Kalauz Fejérmegye és Székesfehérvár város közönsége részére. XIII. évf. Szerk. Számmer Imre. (Székésfehérvár. Számmer Imre. 8r. 136, XXX l. ára 30 kr.)

Szűz Mária nagy képes népnaptára az 1885-ik évre. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 96. XVI l. ára?)

Szűz Mária kis képes népnaptára az 1885. évre. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 36 l. ára?)

Tanári zsebnaptár 1884/5-re. Második évfolyam. (Tettey-féle kiadóhivatal. 8r. 90 l. és napló; ára 1 frt 40 kr.)

Tanitók zsebnaptára az 1885. évre. Szerkeszti György Aladár. (Légrády-testvérek. 8r. 174, 19 l. ára?)

Tanulók naptára az 1885/86. iskolai évre. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 76 l. ára 50 kr.)

Tárcza-naptár 1885. évre. (Méhner Vilmos. 32 l. ára 20 kr.)

Tárcza-naptár. 1885 évre. XIX. évf. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. 16r. 3 l. ára 20 kr.)

Telegdi Lajos alföldi képes naptára, 1885. közöns. évre. XXVII. évi folyam. (Debreczen. Telegdi K. Lajos 8r. 63, IX. l. ára 30 kr.)

Telegdi Lajos kis képes naptára, 1885. közöns. évre. XXVII. évf. (Debreczen. Telegdi K. Lajos. 8r. 31, IX l. ára 20 kr.)

Tiszavidéki nagy képes naptár 1885 közöns. évre. VII. évf. (Szeged. Traub B. és társa. 4r. 56 l. ára 30 kr.)

15 kr.-os naptár az 1885. évre. (Zeisler M. nyomdája. 8r. 24. VIII l. ára 20 kr.)

Tolnamegyei naptár. Képekkel. 1885. évre. Kalauz Tolnamegye közönsége számára. III. évfolyam. (Székesfehérvár. Számmer Imre. 8r. 80, XXXII, XXX l. ára 30 kr.)

Törökmagyar naptár az 1885. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 48 l. ára 25 kr.)

Trattner-féle megbővített közhasznu nemzeti kalendárium az 1885. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 210 l. ára 80 kr.)

Tündér naptár, képes, 1885. köz. évre. III. évf. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32, 16 l. ára 20 kr.)

Uj fali naptár 1885-ik évre. (Franklin-társ. 1 lap, ára 20 kr.)

Uj honvéd naptár 1885. Szerkeszti Áldor Imre. (Franklin-társulat. 8r. 80 l. ára?)

Ügyvédi zsebnaptár 1885. évre. Szerk. Szántó József. IX. évf. (Tettey-féle kiadóhiv. 16r. 140, 58 l. és napló; ára 1 frt 20 kr.)

Veszprémmegyei naptár, képekkel, 1885. évre. Kalauz Veszprémmegye közönsége részére. IV. évfolyam. (Székesfehérvár. Számmer Imre. 8r. 136, XXX l. ára 30 kr.)

Wajdits József nagy képes magyar népnaptára 1885. évre. (Nagy-Kanizsa. Wajdits J. 8r. 96, XVI l. ára?)

Wajdits József kis képes magyar népnaptára 1885. évre. (N.-Kanizsa. Wajdits J. 8r. 36. l. ára?)

Zalamegyei naptár. Képekkel. 1885. évre. Kalauz Zalamegye közön-

sége részére. II. évfolyam. Szerk. Láng Sándor. (Székesfehérvár. Számmer Imre. 8r. 116, XXX l. ára 30 kr.)

Bistrizer Handkalender auf das Jahr 1885. Mit Lesebeiträgen von Jakob Friedrich Gräf. (Beszterczе. Stolzenberg Frigyes. K. 8r. 72 l. ára ?)

Bucsánszky's Christlicher Bilder-Kalender für das Gemeinjahr 1885. XXXVII Jahrgang. (Rózsa Kálmán és neje. 8r, 31, IX l. ára 20 kr.)

Bucsánszky's grosser Bilder Kalender für das Gemeinjahr 1885. XXXVII. Jahrg. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. XXVIII, 135 l. ára 40 kr.)

Bucsánszky's kleiner Bilder-Kalender für das Gemeinjahr 1885. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 31 l. ára 20 kr.)

Bucsánszky's kleiner Kossuth-Kalender für das Gemeinjahr 1885. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 31 l. ára 20 kr.)

Budapester Bote. Grosser Bilder-Kalender auf das Gemeinjahr 1885. (Méhner Vilmos. 8r. 112 l. ára 40 kr.)

Christlicher Bilder-Kalender, auf das Jahr 1885. III. Jahrg. (Méhner Vilmos. 8r. 32, XVI l. ára 20 kr.)

Gr.-Becskereker Haus-Kalender auf das Jahr 1885. (Nagy-Becskerek. Pleitz Pál. 4r. 32 l. ára 20 kr.)

Grosser Wand-Kalender für 1885. (Rózsa Kálmán és neje. 1 l. ára 20 kr.)

Illustrirter Werschetzer Haus-Kalender auf das Gemeinjahr 1885. (Wersetz. Özvegy Kirchnerné. 4r. 92 l. ára 30 kr.)

Kleiner Bilder-Kalender auf das Jahr 1885. (Méhner Vilmos. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Kleiner Kossuth-Kalender für das Gemeinjahr 1885. Mit vielen Bildern. (Méhner Vilmos. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Kleiner Wand-Kalender für 1885. (Rózsa Kálmán és neje. 1 l. ára 15 kr.)

Neuer Illustrirter Volks-Kalender für Ungarn und Siebenbürgen auf das Gemeinjahr 1885. (Franklin-társ. 4r. 80, XVI l. ára 50 kr.)

Neuer Wand-Kalender für 1885. (Franklin-társ. 1 lap. ára 20 kr.)

Pester Schreib- und Haus-Kalender auf das Gemeinjahr 1885. XVIII. Jahrg. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 31 l. ára 20 kr.)

Pressburger Wegweiser auf das Gemeinjahr 1885. Versehen mit einem Adressenbuche Pressburg's. (Pozsony. Angermayer Károly nyomdája. 8r. 260 l. ára ?)

Schodisch's Illustrirter Volks-Kalender für das Gemeinjahr 1885. (Felső-Őr. Schodisch Lajos. 8r. 57 l. ára 20 kr.)

Wand-Kalender für das Gemeinjahr 1885. (Méhner Vilmos. Kis ívrét, 15 kr.; nagy ívrét, ára 20 kr.)

Kossuthovsky Kalendár na rok 1885. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára ?)

Kresťanský obrázowský kalendár na rok 1885. (Rózsa Kálmán és neje 8r. 32 l. ára ?)

Malý obrázkowý kalendár na rok 1885. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára ?)

Národni kalendár na rok 1885. (Szakolcza. Skarnitzl József. 8r. 72 l. ára 30 kr.)

Nový malý obrázkový kalendár na rok 1885. (Méhner Vilmos. 8r. 32 l. ára ?)

Ordo, veliki ilustrovani kalendar za godinu 1885. (Ujvidék. Pajevics. 4r. 127 l. ára 50 kr.)

Pútnik svätovojtešský. Kalendár na rok 1885. Redaktor: Martin Medňánsky. (Szakolcza. Szent-Adalbert egylet. 8r. 96 l. ára 30 kr.)

Slowenský obrázkowý kalendár na rok 1885. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8r. 93 l. ára ?)

Amicul poporului. Calindar pe anul 1885. (Nagy-Szeben. Filtsch S. nyomdája. 8r. 112 l. ára 50 kr.)

Calendariulu Aurorei pre anulu 1885. Adausu la calendariulu: Almanachulu Aurorei. (Szamosujvár. »Aurora«-nyomda. 8r. 24, 56 l. ára ?)

Calendariu re anul 1885. (Arad. Román egyházmegye nyomdája. 8r. 78 l. ára 50 kr.)

Calendariu paedagogicu pre anulu 1885. Urmatu de Almanachulu reuniunei mariane. (Szamosujvár. Mária-egylet. 8r. 24. 128 l. végén csonka, ára 40 kr.)

Noul călindar de casă pe anul 1885. (Brassó. Alexi nyomdája. 8r. 87 l. ára 30 kr.)

Czaritsch. Maly kalendar sa slikama za 1885. (Ujvidék. Pajevits. 8r. 64 l. ára 20 kr.)

Pančevac. Kalendar za narod za 1885. God. XIV. Saviše slika. (Pancsova. Jovanovics. 8r. 64 l. ára 30 kr.)

Katolički Kolendar sa slikami za godinu 1885-od Vjekoslava Bucsansky-a. (Rózsa Kálmán és neje. 32 l. ára ?)

Kalendarium Romano-seraphicum ad usum fratrum Minor. s. F. observantium in provincia Rosnae Argentinae degentium, dispositum pro a. 1885. (Pécs. Taizs Mihály nyomdája. 8r. 72 l. ára ?)

Egyházi névtárak és Directoriumok 1885. évre

A dunántuli református egyházkerület névtára 1885. évre. (Pápa. Debreczeny K. nyomdája. 8r. 123 l. ára ?)

A magyarországi kegyes tanítórend névtára az 1884—85-diki tanévre. (Hungária-nyomda. 8r. 55 l. ára ?)

A szombathelyi püspöki megye papságának névtára 1885. (Szombathely. Bertalanffy József nyomdája. 8r. 178 l. ára ?)

A zirczi, pilisi, pásztói és szent-gothardi egyesült apátságokba keblezett ciszterci szent rend személyzetének névtára az 1884—85. tanévre. (Veszprém. »Szent-István«-intézet. 8r. 50 l. ára ?)

Névkönyv az erdélyi ev. ref. egyházkerület számára. 1885. Szerkesztette Bodor Géza. (Kolozsvár. Stein János nyomdája. 8r. 163 l. ára 60 kr.)

Directorium divini officii in usum fratrum Minorum s. Francisci stric-

tioris observantiae provinciae ss. salvatoris in Hungaria, pro anno 1885. (Eger. Érseki lyceum nyomdája. 8r. 94 l. ára?)

Directorium liturgicum ad usum ff. Minorum seraphici fratris s. Francisci Capucinorum provinciae Croatiae pro anno 1885. (Fiume. Karletzky Ferencz nyomdája. 8r. 43 l. ára?)

Directorium officii divini pro anno 1885 ad usum fratrum Minorum sancti Francisci observantium provinciae s. Joannis a Capistrano. (Temesvár. Csanádegyházmegyei nyomda. 8r. 104 l. ára?)

Directorium pro divino officio persolvendo ad usum fratrum Minorum strictioris observantiae in provincia s. crucis Croatiae — Carnioliae pro anno 1885. (Görz. Tartományfőnökség. 8r. 58 l. ára?)

Directorium Romano-nitriense pro anno 1885. in usum dioecesis Nitriensis. (Nyitra. Özvegy Neugebauer Anna nyomdája. 8r. 117 l. ára?)

Directorium seu ordo missas celebrandi et horas canonicas recitandi in usum Benedictinorum archi-coenobii s. Martini, in s. monte Pannoniae Deo famulantium, pro a. 1885. (Komárom. Ziegler Károly nyomdája. 8r. 136 l. ára?)

Ordo divini officii recitandi sacrique peragendi pro anno 1885. in usum cleri et ecclesiarum dioecesis Szathmáriensis editus. (Szathmár. Nagy Lajos nyomdája. 8r. 138 l. ára?)

Ordo officii divini peragendi anno 1885 in usum dioecis Csanádiensis. (Temesvár. Csanádegyházmegyei nyomda. 8r. 209 l. ára?)

Ordo officii divini ac Missarum juxta ritum Breviarii et Missalis Cisterciensis abbatiarum unitarum de Zircz, Pilis, Pásztó et ad s. Gotthardum pro a. 1885. (Veszprém. »Szent-István«-nyomda. 8r. XX. 140 l. ára?)

Ordo peragendi officii divini in usum dioecesis Neosoliensis pro anno 1885. editus. (Beszterczebánya. Machold Fülöp nyomdája. 8r. 124 l. ára?)

Schematismus cleri archidioecesis Strigoniensis pro anno a Christo nato 1885. (Esztergom. Buzarovits Gusztáv. 8r. XXII, 249, 40 l. ára 1 frt 50 kr.)

Schematismus cleri archidioecesis Strigoniensis pro anno 1885. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv nyomdája. 8r. 249, 40 l. ára?)

Schematismus cleri archidioecesis Zagrabiensis pro a. 1885. (Zágráb. Albrecht Károly nyomdája. 8r. 276 l. ára?)

Schematismus cleri archidioecesis Agriensis ad annum 1885. (Eger. Érseki lyceum nyomdája. 8r. 192, 31 l. ára?)

Schematismus cleri archidioecesis Colocensis et Bacsiensis ad annum 1885. (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 139, 62 l. ára?)

Schematismus cleri dioecesis Alba-regalensis ad annum 1885. (Székesfehérvár. Számmer Kálmán nyomdája. 8r. 138 l. ára?)

Schematismus cleri dioecesis Cassoviensis ad annum 1885. (Kassa. Werfer Károly nyomdája. 8r. 254. XXV. l. ára?)

Schematismus cleri dioecesis Nitriensis pro anno 1885. (Nyitra. Schempek és Huszár nyomdája. 8r. 79 l. ára?)

Schematismus cleri dioecesis Quinqueecclesiensis pro a. 1885. (Pécs. Püspöki lyceum nyomdája. 8r. 228 l. ára?)

Schematismus cleri dioecesis Vaciensis pro anno 1885. (Vácz. Mayer Sándor nyomdája. 8r. 160 l. 71 l. ára ?)

Schematismus cleri dioecesis Szathmáriensis ad annum 1885. (Szathmár. Molnár János nyomdája. 8r. 206 l. ára ?)

Schematismus ordinis s. Joannis de Deo provinciae Hungaricae ab immaculata virgine deipara nuncupatae pro anno 1885. (Pozsony. Stampfel, Eder és társa. 8r. 39 l. ára ?)

Schematismus provinciae Hungariae reformatae nunc sanctae Mariae nuncupatae ordinis Minorum s. Francisci ad annum 1884—85. (Pozsony. Wigand Károly nyomdája. 8r. XIX 45. l. ára ?)

Schematismus provinciae s. Joannis a Capistrano ordinis Minorum s. Francisci regularis observantiae ad annum 1885. (Temesvár. Csanádegyházmegye nyomdája. 8r. 50. XX, l. ára ?)

Schematismus provinciae s. Joannis a Capistrano ordinis Minorum s. Francisci regularis observantiae ad annum 1885. (Temesvár. Csanádegyházmegyei nyomda. 8r. 50. XXIV. l. ára ?)

Schematismus provinciae Hungariae reformatae ordinis Minorum s. Francisci ad annum 1885—86. (Pozsony. Wigand Károly nyomdája. 8r. 45. XIX l. ára ?)

Schematismus provinciae ss. salvatoris in Hungaria ordinis Minorum s. Francisci strictioris observantiae pro anno 1885. (Eger. Érseki lyceum nyomdája. 8r. 59 l. ára ?)

Schematismus provinciae divi Ladislai regis ordinis Minorum s. Francisci seraphici regularis, observantiae ad annum 1885. (Pécs. Taizs Mihály nyomdája. 8r. 48 l. ára ?)

Schematismus provinciae s. crucis Croatiae-Carnioliae ordinis Minorum s. Francisci strictioris observantiae anno 1885. (Görz. Tartományfőnökség. 8r. 30 l. ára ?)

ISKOLAI ÉRTESITŐK AZ 1883—84. TANÉVRŐL.[1]

Az **alsó-lendvai** államsegélylyel föntartott polgári fiu-iskola tizenkettedik értesitője az 188³/₄. iskolai évről. Közzéteszi dr. Bartha Gyula. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József 8r. 39 l.)

Az **aradi** királyi főgymnásiumnak és az ezzel összekapcsolt állami főreáliskolának értesítője az 1883—84. iskolai évről. Közli Kuncz Elek igazgató. (Arad. Gyulai István. 8r. 140 l. Értekezés: A rövidlátás okai és azok elhárítása. Boros Vidától.)

Az **arad-városi** nyilvános polgári iskola jelentése (tizenkettedik tudósítványa) az 188³/₄-ik tanévről. (Közli Millig József igazgató. Arad. Gyulai István. 8r. 34 l.)

A cisterci rend **bajai** kath. főgymnásiumának értesítője az 1883—4. iskolai évről. (Baja. Streintz és Eschenlohr. 8r. 127 l. Értekezés: Studia artis et usus dicendi. Irta Lázár Virgil.)

A **bajai** m. kir. állami tanító képző-intézet XI. értesitője az 1883—4. (14-ik tanévről. Közli Dr. Bartsch Samu. (Baja. Nánay Lajos. 8r. 36 l.) —

Évi tudositó a Miasszonyunkról nevezett iskolanénék vezetése alatt álló **bajai** kath. leánytanoda növendékeinek viseletéről és előhaladásáról az 1883—4. tanévben. XIII. (Kalocsa. Holmeyer Ferencz. 8r. 19 l.)

Értesítő a **bakabányai** állami elemi leány- és fiu-népiskola. II. évfolyam 1883—84. tanévről. Kiadta a godnokság. (Selmeczbánya. A »Selmeczbányai Hiradó« könyvnyomója. 8r. 23 l.)

A **balassa-gyarmati** államilag segélyezett községi polgári fiuiskola kilenczedik évi értesítője az 1883—4. évről. Közli Tomeskó Nándor. (B.-Gyarmat. Kék László. 8r. 26 l.)

A **balassa-gyarmati** államilag segélyzett községi polgári leányiskola második évi értesitője az 1883—4. évről. Közli Tomesko Nándor. (B. Gyarmat. Kék László. 8r. 17 l.)

Értesitő a **balassa-gyarmati** állami elemi népiskola 1883—4. és fennállásának tizedik évfolyamáról. Közli Kemény Gábor. (B.-Gyarmat. Kék László. 8r. 30 l.)

Értesítvény a **balassa-gyarmati** római katholikus elemi leányiskoláról az 188³/₄ év végén. (Balassa-Gyarmat. Kék László. 8r. 8 l.)

A **balassa-gyarmati** izraelita elemi népiskola értesítője az 1883—4. B.-Gyarmat. Kék László. 8r. 20 l.)

[1] A »Magyar Könyv-Szemle« 1884-ki folyamából. Szerk.

Balázsfalva. Program a Gimnasiului superioru, Preparandiei, Normèi sî scolei populare de fetitiè din Blasiu pre anulu scolastecu 1883—4. (Balázsfalva. Főegyházmegyei papnövelde nyomdája. 8r. 100 l. Értekezés: Istori'a constitutiunei romane. Irta Antonelli J.)

A **bánffy-hunyadi** m. kir. állami elemi és felső népiskolák gondnokságának, tanító és tanuló személyzetének kimutatása az $1883/_4$-ik tanévről. Kiadta Pál Károly igazgató. (Kolozsvárt. Stein János. 8r. 18 l.)

Banyaluka. Prvi gosdisiú izveštaj srpske pravoslavne osnovne muške i ženske u Bańojluci za $1883/_4$. skolsku godinu. (Ujvidék. Pajevics A. 8r. 28 l.)

A **bártfai** kath. kis-gymnásium $1883/_4$-ik tanévi értesitője. Közli Hunka Emanuel. (Kassa. Bernovits Gusztáv. 8r. 34 l.)

A **békési** helv. hitv. VI osztályu gymnásium értesitője az $1883/_4$. iskolai évről. Közli Török Gábor. (Békés. Povázsai László. 8r. 24 l.)

A **békés-csabai** ág. hitv. ev. algymnasium XIX. értesitője 1883—4 Közli Horváth János. (Békés-Csaba. Povázsay testvérek. 8r. 38 l.)

Értesitvény a **belényesi** gör. kath. főgymnásiumról $1883/_4$. tanévre. Reportu etc. (Belényes. »Aurora«-nyomda. 8r. 63 l.)

Beregszász város államilag segélyzett polgári fiiskolájának tizedik évi jelentése tanév 1883—4. Szerk. Katinszky János. (Beregszász. Nagy Lajos és Sallay Gyula. 8r. 115 l.)

A »**Beregszász** és vidéki nőegylet« által fentartott államilag segélyzett polgári leányiskolának és nőipartanodának értesitője az 1883—84. tanévről. Szerk. Engelthiler Róza. (Beregszász. Nagy Lajos és Sallay Gyula. 8r. 35 l.)

Beszterce. Programm des evang. Obergymnasiums A. B. und der damit verbundenen Lehranstalten, dann der evang. Mädchenhauptvolksschule A. B. Zu **Bistritz** (Siebenbürgen). Am Schlusse des Schuljahres $1883/_4$ veröffentlicht von Georg. Fischer. (Besztercze. Botschar Theodor. 4r. 91 l.)

Beszterce. X. Jahresbericht der Gewerbeschule zu **Bistritz** in Siebenbürgen. Zum Schlusse des Schuljahres 1883—4 veröffentlicht von Albert Silex. (Beszterczc. Botschar Tivadar. 8r. 80 l.)

A **beszterczebányai** kir. főgymnasium értesitője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi Szakmáry József. (Beszterczebánya. Machold Fülöp. 8r. 82 l. Értekezés: Adatok Beszterczebánya és vidékének flórájához. Irta Szakmáry Fülöp.)

A **beszterczebányai** ág. h. ev. algymnásium értesítője az 1883—4. tanévről. Közzéteszi Hlavatsek András. (Beszterczebánya. Machold Fülöp. 8r. 19 l.)

A **bethleni** állami elemi népiskola értesítője az 1883—4. iskolai évről. Kiadta Szabó Sándor. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 8 l.)

A Tolna-Baranya-somogyi ág. hitv. ev. egyházmegye **bonyhádi** algymnasiumának értesítője az $1883/_4$-iki tanévről. Közzéteszi Arndt János ez idei igazgató. (Pécs. Taizs Mihály. 8r. 42 l.)

A **brassai** róm. kat. főgymnásium értesítője 1883—4. tanévről. (Brassó. Römer és Kammer. 8r. 76 l. Értekezés. Herodotus földrajza. Az iró műve alapján összeállította Bournáz Ernő.)

A **brassói** m. kir. állmi elemi, polg. és ipar-iskolák IX. értesítője az

1883—4-ik tanév végén. A gondnokság megbizásából kiadta Orbán Ferencz igazgató. (Brassó. Alexi. 8r. 84 l. Értekezés: A vulkánok. Dániel Györgytől.)

A **budapesti** kir. magyar tudomány-egyetem almanachja 1883—4-ről. (Franklin-társulat. 8r. 129 l.)

Budapest. A királyi József-műegyetem programmja az 1883—84. tanévre. (Athenaeum-nyomda. 8r. 42 l.)

A **budapesti** II. kerület kir. egyetemi kath. főgymnásium évi értesítője az 1883—4. tanévről. Közli Smidt József. (Franklin-társulat. 8r. 67 l. Értekezések. I. Az első Keppler-féle törvénynek egy az elemi mennyiségtan alapján eszközölhető levezetéséről. Irta Mialovich M. II. A geografiai oktatás eredményessége érdekében. Irta Bayer József.)

Tudósítvány a kegyes tanítórendiek **budapesti** főgymnasiumáról az 1883—4. tanévben. (»Hunyadi Mátyás« intézet. 8r. 98 l. Értekezés: Görög régiségek Goethe »Iphigenie auf Tauris« czimű drámájában. Irta: Maywald.)

A **budapesti** ág. hitv. evang. főgymnasium értesítője. 1883—84. (Franklin-társulat. 8r. 72 l. Értekezés: A tornai plató és környéke. Scholtz Alberttől.)

A **budapesti** kir. kath. főgymnasium értesítője 1883—84. iskolai évről. Közli dr. Corzan Avendano Gábor. (Poldini Ede és társa. 8r. 36 l.)

Budapest. A m. kir. tanárképző intézet gyakorló főgymnasiumának értesítője az 1883—84. időszakról. Közzéteszi Bartal Antal, a tanárkepző-intézet gyakorló főgymnasiumának igazgatója. (Rudnyánszky A. 8r. 46 l. Értekezés: Nehány óra a rómaiak történelmének tanításából a IV-ik osztályban. Dr. Berkeszy Istvántól.)

A **budapesti** VII. ker. m. kir. állami gymnasium harmadik értesítője 1883—84-ről. Közli Köpesdy Sándor. (Franklin-társ. 8r. 47 l. Értekezés: A test nevelése. Az ifjúság játékai. Irta Szedlacsek. L.)

Értesítő a **budapesti** reform. főgymnasiumról az 1883—84. tanévben. Szerk. Vámossy Mihály. (Hungaria könyvnyomda. 8r. 101 l.)

A **budapesti** II. ker. állami reáliskolának huszonnyolczadik évi jelentése az intézet fönállásának 29-ik évében. Az 1883—84. tanév végén. Szerk. Mayer József. (Pesti könyvnyomda-részvénytárs. 8r. 111 l. Értekezés: A franczia kiejtésről. Irta Palóczy Lipót.)

A **budapesti** V. ker. állami főreáliskolájának tizenkettedik évi értesítője. Az 1883—84. tanév végén szerk. Hofer Károly. (Légrády-testvérek. 8r. 83 l.)

A **Budapest** főváros IV. ker. (belvárosi) községi nyilvános főreáltanoda harminczadik tudósítványa az 1883—84. tanév végén. Szerk. Ney Ferencz. (Pesti könyvnyomda-részvény-társ. 8r. 124 l. Egy nevelő intézet. Ifjúsági dráma.)

A **Budapest** főváros VIII. ker. (Józsefvárosi) községi nyilvános főreáliskola tizenharmadik tudósítványa az 1883—84. tanév végén. Szerk. Felsmann József. (Pesti könyvnyomdarészvény-társ. 8r. 118 l. Értekezés: A franczia nyelv története. Irta Könnye Nándor.)

Budapest. Dr. László Mihály nyilvános főgymnasiuma, főreáliskolája és nevelőintézete. (Az orsz. köznevelési egyesület nyilv. minta-középtano-

dája.) Értesítő az 1883—84. tanévről. Közli dr. László Mihály. (Franklin-társulat. 8r. 41 l.)

A **budapesti** kereskedelmi akadémia huszonhetedik évi jelentése az 1883—84. tanév végén. Közli Lewin Jakab. (Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 84 l. Értekezés: A nemzetközi kereskedelemről. Irta: dr. Sebestyén Jenő.)

Értesítő a **budapesti** állami közép ipartanoda 1883—84. ötödik tanévéről. Szerkeszté Hegedüs Károly. (Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 261 l.)

Értesitő a **budapesti** m. kir. állami felsőbb leányiskola 1883—84. tanévéről. Közli Berecz Antal. (Fanda József. 8r. 126 l.)

Budapest. Az országos nőképző-egylet tanitézetének értesítője az 1883—84. tanévről. Kiadja az igazgatóság. (Fanda József. n. 8r. 58 l.)

Budapest. Az orsz. nőiparegylet évkönyve az 1883-ik évről. Tizenharmadik évfolyam. Az igazgatóság megbizásából szerk. Gelléri Mór és Szukováthy István. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 51 l.)

Budapest. Az országos magy. kir. zeneakadémia évkönyve az 1883—84. tanévről. (Athenaeum-nyomda. 8r. 57 l.)

Budapest. A József-főherczeg ő fenségének fővédnöksége alatt álló nemzeti zenede évkönyve az 1883—84. iskolai évre. (Rózsa K. és neje. 8r. 74, 35 l.)

A **budapesti** ágostai hitv. evang. magyar-német gyülekezet nép- és polgári iskolájának évi értesítője az 1883—84. tanévről. V. évfolyam. (Müller K. 8r. 46 l.)

Programm der Volks- und Bürgerschulen der deutsch-ungarisch evangelischen Kirchengemeinde A. C. in **Budapest** für das Schuljahr 1883—84. V. Jahrgang. (Müller K. 8r. 48 l.)

A **Budapest** fővárosi I. kerületi nyilvános községi polgári leányiskola harmadik tudósítványa az 1883—84. tanév végével. Szerk. Póra Ferencz. (Pesti könyvnyomda-részvénytárs. 8r. 20 l.)

A **budapesti** II. ker. községi nyilvános hat oszt. polgári fiú-iskola XI. értesítője az 1883—84. tanév végével. Szerk. Lengyel Sándor. (Pesti könyvnyomda-részvény-társ. 8r. 33 l.)

A **Budapest** fővárosi II. ker. nyilv. községi polgári leányiskola kilenczedik tudósítványa az 1883—84. tanév végével. Szerk. Tausz Ferencz. (Pesti könyvnyomda-részvénytárs. 8r. 26 l.)

A **Budapest** főváros III. ker. nyilv. községi polgári fiu-iskola tizenkettedik tudósítványa az 1883—84. tanév végén. Szerk. Weiczenfeld Lipót. (Pesti könyvnyomda-részvénytárs. 8r. 23 l.)

A **Budapest** fővárosi IV. ker. nyilvános községi polgári leányiskola tizennegyedik értesítője az 1883—84. tanév végével. Szerk. Sztojanovics István. (Pesti könyvnyomda-részvénytárs. 8r. 34 l.)

A **Budapest** fővárosi V. kerületi nyilvános községi polgári leányiskola nyolczadik értesítője az 1883—84. tanév végével. Szerk. dr. Gyulay Béla. (Pesti könyvnyomda-részvénytárs. 8r. 35 l.)

A **Budapest** főváros VI. kerületi nyilvános községi polgári fiúiskola

tizennegyedik értesítője az 1883—84. tanév végével. Szerk. Roller Mátyás. (Pesti könyvnyomda-részvénytárs. 8r. 42 l.)

A **Budapest** fővárosi VII. kerületi nyilvános községi polgári leányiskola tizenegyedik tudósítványa az 1883—84. tanév végével. Szerk. Vajdafy Ernő. (Pesti könyvnyomda-részvénytárs. 8r. 35 l.)

A **Budapest** fővárosi VIII. kerületi nyilvános községi polgári leányiskola harmadik értesítője az 1883—84. tanév végével. Szerk. Wittinger János. (Pesti könyvnyomda-részvénytárs. 8r. 28 l.)

A **Budapest** főváros IX. ker. nyilv. községi polgári fiú-iskola nyolczadik tudósitványa az 1883—84. tanév végével. Szerk. Pillinger Károly. (Pesti könyvnyomda-részvénytárs. 8r. 37 l.)

A **budapesti** orsz. rabbiképző-intézet értesítője az 1883—84. tanévről. (M. kir. egyetemi nyomda. 8r. 186, 20 l. Értekezés : Az érzékek. Adalékok a középkor physiologiája- és psychologiájának történetéhez, héber és arab forrásokból. Irta dr. Kaufmann Dávid.)

Jahresbericht der Landes-Rabbinerschule in **Budapest** für das Schuljahr 1883—84. (Egyetemi nyomda. 8r. 199, 21 l. Értekezés : Die Sinne. Beiträge zur Geschichte der Physiologie u. Psychologie im Mittelalter aus hebräischen u. arabischen Quellen. Irta dr. Kaufmann Dávid.)

A **csabrendeki** magyar kir. állami elemi népiskola VIII. értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Gosztony József. (Keszthely. Grünbaum Márk. 8r. 16 l.)

A **csáktornyai** m. kir. állami tanító-képezde értesítője az 1883—84. tanévről. Összeállítá : Samu József. (Csáktornya. Fischel Fülöp. 8r. 32 l.)

A **Csáktornya városi** államilag segélyezett polgári fiúiskola tizenkettedik évi értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Valló Vilmos. (Csáktornya. Fischel Fülöp. 8r. 26 l.)

A **Csáktornya** városi községi elemi népiskola értesítője az 1883—84. tanévről. XV. évfolyam. Közli : Jeney Gusztáv. (Csáktornya. Kardos Gábor. 8r. 28 l.)

A **csiksomlyói** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közli Imets F. Jákó. (Csik-Szereda. Szabó Lajos. 8r. 66 l.)

A **csongrádi** államilag segélyezett községi polgári fiuiskola tizenegyedik évi értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi Farkas Béla igazgató. (Szeged. Burger Gusztáv és társa. 8r. 25 l. és 1 tábla.)

A **csurgói** ev. ref. főgymnasium (XX.) I. évi értesítője az 1883—84. tanévről. Közli Héjas Pál. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 94 l. Értekezés : A tenger áramlásai. Közli : Kalocsay Endre.)

A **czeglédi** államilag segélyezett községi nyilvános polgári fiú- és leányiskola értesítője az 1882—83. és az 1883—84. tanévekről. Közli : Elefánti József igazgató. (Czegléd. Gebei N. R. 8r. 41 l.)

1883—84-diki évkönyv a reformátusok **debreczeni** főiskolájának akadémiai tanszakairól. Közli Kassay Sámuel. (Debreczen. Város könyvnyomd. 8r. 120 l.)

A **debreczeni** ref. főgymnasium értesítője az 1883—84. iskolai évről. Közzéteszi : Békési Gyula. (Debreczen. A város könyvnyomdája. 8r. 64 l.)

Értesítő a reformátusok **debreczeni** collegiumában a **tanítóképezdéről**

és az elemi iskolákról az 1883—84. iskolai évről. Szerk. Joó István. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8r. 39 l.)

Értesítő a kegyes tanító-rendiek **debreczeni** algymnasiumáról az 1883—84. iskolai évben. Közzéteszi Vőneky Pál. (Debreczen. Városi könyvny. 8r. 48 l.)

A **debreczeni** városi főreáltanoda értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Fazekas Sándor. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8r. 48 l.)

A **debreczeni** kereskedelmi tanintézet értesítője az 1883—84. tanévről. Szerk. Propper N. János. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8r. 119 l.)

A **debreczeni** m. kir. gazdasági tanintézet és az azzal összekapcsolt földmíves iskola értesítője az 1883—84. tanév végén. Közli : Domokos Kálmán. (Debreczen. Város könyvnyomdája. 8r. 19 l.)

Évi jelentés **Debreczen** sz. kir. város iparos iskolájáról az 1883—84. iskolai évről. Szerk. Dóczy Gedeon. (Debreczen. Város könyvnyomdája. 8r. 34 l.)

Tizedik jelentés a **debreczeni** ev. ref. egyház nyolcz osztályú leánynevelő-intézetéről és az ezzel egybekötött varró osztályról az 1883—84. iskolai év végén. Szerk. Dóczy Gedeon. (Debreczen. Város könyvnyomdája. 8r. 29 l.)

A **debreczeni** kereskedelmi-felsőbb tanodával kapcsolatos kereskedelmi-ismétlő-iskola növendékeinek érdemsorozata 1883—84. tanév végén. (Debreczen. Városi könyvny. 2r. 4 l.)

Értesítő a **debreczeni** ev. ref. egyház elemi fiú- és leányiskoláiról az 1883—84. tanév végén. Összeállította : Némethi Lajos. (Debreczen. A város könyvnyomdája. 8r. 78 l.)

A **deési** államilag segélyezett polgári fiú- és leányiskola értesítője 1883—84. tanévről. Kiadta Pfeifer János. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 39 l.)

A **deési** ev. ref. elemi fiúiskola értesítője az 1883—84. iskolai évről. Szerk. Szentesi Áron. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 8 l.)

A **deési** községi elemi leány- és vegyes-iskola 1883—84. évi értesítője. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 2 l.)

A **dévai** m. kir. állami főreáliskola tizenharmadik évi értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi Téglás Gábor. (Déva. Hirsch Adolf. 8r. 55 l. Értekezés : Üdülő-helyek Hunyad vármegyében. (Boholt, Gyógy, Vácza.) Irta : dr. Hankó Vilmos.)

Rendezett tanácsú **Dobsina** bányaváros községi iskolájának értesítője az 1883—84. tanévről. Közli Klein Samu igazgató. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 8r. 20 l. Értekezés : Adatok Dobsina tanügyének fejlődéséhez.)

Az **egri** érseki joglyceum évkönyve. Az 1883—84. tanévről. (Az évkönyv IV. évi folyama) (Eger. Érsek-lyceumi könyvnyomda. 8r. 22 l.)

A cist. rend **egri** kath. főgymnasiumának értesítője 1883—84. iskolai évről. (Eger. Érsek-lyceumi könyvnyomda. 8r. 119 l. Értekezés : Az élet Isten nélkül. Közli : dr. Berger Máté.)

Az **egri** érseki róm. kath. fi-tanítóképzőintézet értesítője az 1883—84. tanévről. (Eger. Érsek-lyceumi könyvnyomda. 4r. 16 l. Elől : Zsasskovszky Endre. 1824—1882. . . . . . y . . . . . f.-től.)

Az **eperjesi** kir. kath. főgymnasium 1883—84. tanévi értesítője. Közzéteszi Lasztókay László. (Eperjes. A bankegylet könyvnyomdája. 8r. 83 l. Értekezés : Eperjes alakulása és hajdani jogi szervezete. Irta : Ágoston Károly.)

Az **eperjesi** ker. ev. collegium értesítője az 1883—84. isk. évről. Közli: Bancsó Antal. (Eperjes. A bankegylet könyvnyomdája. 8r. 57 l.)

Az **érsekujvári** róm. kath. algymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Tallay Nándor. (Érsekujvár. Winter Zsigmond. 8r. 63 l.)

Eszék. Izvješće o kralj. Velikoj realci u Osieku koncem školske Godine 1883—84. (Eszék. Pfeiffer Gy. 8r. 148 l.)

Értesítő a pannonhalmi Sz. Benedek-rend **esztergomi** főgymnasiumáról az 1883—84. tanév végén. Közzéteszi: Villányi Szaniszló. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 118 l. Értekezés: Az Árpádház nemzetiségfája és családi viszonyai. Irta: Horváth Bálint.)

Sz. kir. **Esztergom** városi nyilvános reáltanoda 1883—84. tanévi értesítője. (Esztergom. Laiszky János. 8r. 46 l.)

Főmagasságú bibornok, hg.-primás és eszt. érsek ur kegyes pártfogása alatt levő és az irgalmas nővérek vezetése alatt álló **esztergomi** leánynevelde és tanodák értesítvénye az 1883—84. tanévről. (Esztergom. Laiszky János. 8r. 32 l.)

A **fehértemplomi** m. kir. állami főgymnasium IX. értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi: Töreky Gábor. (Fehértemplom. Wunder Gyula. 8r. 74 l. Értekezés: Horatius életbölcselete. Irta: dr. Bászel Aurél.)

A **felső-lövői** ág. hitv. ev. nyilvános tanintézetek (tanítóképezde. gymnasium és reáliskola) értesítője az 1883—84. tanévről. Programm etc. (Felső-Eőr. Schodisch Lajos. 4r. 59 l. Értekezés: Antiphons's Vertheidigungsrede gegen die Verwandten des Herodes. Irta: J. Maliak.)

A **fiumei** m. k. állami kereskedelmi akadémia értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Matcovich Pál igazgató. — Programma degli studi e notize scolastiche della Reg. Ung. Accademia di Commercio in Fiume publicato alla fine dell' anno scolastico 1883—84. (Fiume. Tipografia dell' »Avenire.« 8r. 97 l. Értekezések: I. Rendite limitate ad un terminato di anni. II. Vitalizî. L. Bresinger.)

A **fiumei** m. kir. állami főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Szerk. Dr. Erődi Béla. Programma etc. (Fiume. Mohovich E. 8r. 84 l.)

Fiume. Izvješće kr. velike gymnasije na **Rieci** koncem školske godine 1883—84. (Zagrab. »Narodnih Novinah.« 8r. 134 l.)

A **fogarasi** magyar királyi állami fiú és leány polgáriskolák értesítője az 1883—84-ik iskolai évről. Szerkesztette Váró Benjámin igazgató. (Fogaras. Thierfeld Lipót. 8r. 47 l.)

A **gyergyó-ditrói** róm. kath. polgári fiu-iskola értesítője az 1882 83. és 1883—84. tanévről. Közzéteszi: Kelemen Károly. (Csikszereda. György Jakab Márton. 8r. 26 l.)

A **gyergyó-szent-miklósi** államilag segélyezett községi polgári fiú-iskola kilenczedik értesítője az 1883—84. tanév végén. Szerk. Kuncz Kornél. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 36 l.)

A **gyöngyösi** kath. nagygymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Vágó Ferencz. (Gyöngyös. Kohn Mór. 8r. 30 l. Értekezés: Saár és kegyurának Aba Sámuelnek története. Irta: Mihályi Caesar.)

A **gyönki** ev. reform. gymnasium értesítője az 1883—84. iskolai évről. Közzéteszi : Varga István. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 21 l.)

Értesítő a pannonhalmi sz. Benedek-rend **győri** főgymnasiumáról az 1883—84. tanév végén. (Győr. Özv. Sauervein Gézáné. 8r. 248 l. Értekezés : I. Ulászló magyar király esküszegése és a várnai veszedelem. Irta : Vaszary Kolos.)

A **győri** m. kir. állami főreáliskola tizenegyedik évi értesitője az 1883 - 84. tanévről. Közli : Kerényi Nándor. (Győr. Özv. Sauervein Gézáné. 8r. 92 l.)

A **gyula-fehérvári** róm. kath. nagy-gymnasium értesítője az 1883- 84. tanévről. (Gyulafehérvár. Lőwy B. püspöki lyc. nyomda. 8r. 46 l.)

A **hajdu-böszörményi** polgári iskolával kapcsolt hat osztályu ev. ref. gymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. (Debreczen. Város könyvnyomdája. 8r. 52 l. Értekezés : Az emlősök fogazata boncz-, szövet- és fejlődéstani tekintetben. Irta : Török Péter.)

A **hajdú-szoboszlói** polgári iskolával kapcsolt algymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Szerk. Kovács Gábor. (Debreczen. Város könyvnyomdája. 8r. 32 l.)

Évi értesítő a Deme-féle leánynevelő-intézetből **Hatvanban** az 1883—84. tanévben. Közrebocsátja · Deme Károly. (Müller K. 8r. 22 l.)

A **hód-mező-vásárhelyi** reform. főgymnasium 1883—84. tanévi értesítője. Közzéteszi az igazgatóság. (Szeged. Traub B. és társa. 8r. 58 l.)

Az **iglói** ág. hitv. evang. főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Zimann János. (Igló. Schmidt József könyvnyomdája. 8r. 62 l.)

Az **iglói** ág. hitv. ev. népiskola és polgári leányiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Bömisch Ede. (Igló. Schmidt József könyvnyomdája. 8r. 45 l.)

Az **ipolysági** államilag segélyezett községi polgári leányiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Varga Berta igazgató. (Ipolyság. Neumann Jakab. 8r. 16 l.)

A **jászberényi** kerületi kath. főgymnasium évi értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Baranyi Balázs. (Jászberény. Brünauer Adolf. 8r. 58 l. Értekezés : A hő- és viznek földünkre gyakorolt hatásairól. Irta : Esztrenga István.)

A Jézus-társasági **kalocsai** érseki főgymnasium értesítője az 1883 - 84. iskolai évről. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 75 l. Értekezés : Quomodo Virgilius imitatus sit Theocritum. Irta : Tomcsányi Lajos.)

A **kalocsai** kir. r. kath. tanítóképezde értesítvénye (1884.) Összeállította Mócsy Antal. (Kalocsa. Holmeyer Ferencz. 8r. 24 l.)

A Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanénék vezetése alatt álló **kalocsai** érseki tanítóképző-intézetek, nőnövelde, árvaház, elemi népiskola és és óvoda értesítője az 1880—81. és 1883—84. iskolai évekről. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 23 l.)

A **kalocsai** városi fi- és pusztai vegyes-osztályu róm. kath. elemi iskolákba járó tanonczok érdemsorozata 1883—84. tanévben. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 16 l.)

A **kalocsai** izr. népiskola első értesítője az 1883—84. tanévről. Szerk Weinberger Jakab. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 8 l.)

A **kaposvári** államgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. (Kaposvár. Hagelmann Károly. 8r. 65 l. Értekezés : Minő pályára neveljük gyermekeinket. Irta : Vaszary Mihály.)

A **kaposvári** izr. hitközségi népiskola értesítője az 1883—84. tanévről. (Kaposvár. Jeiteles Herman. 8r. 9 l.)

A **karánsebesi** m. kir. polg. iskola értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkesztette Ogonovsky Ferencz igazgató. (Karánsebes. Traunfellner János. 8r. 16 l.)

A **karánsebesi** m. kir. elemi fiúiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Közli Ogonovsky Ferencz, igazgató. (Karánsebes. Traunfellner János. 8r. 11 l.)

Igazgatói jelentés a **karánsebesi** m. kir. áll. elemi leányiskoláról a lefolyt 1883—84. iskolaévben, Ogonovsky Ferencz igazgatótól. (Karánsebes. Traunfellner János. 1 ív.)

A **karczagi** négy osztályú ev. ref. gymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. IX. évf. Szerk. Fogarasi Gábor. (Karczag. Sződi S. 8r. 22 l.)

Karlovicz. Program srpske velike gimnazije **Karlovicke** za skolsku godinu 1883—84. (Ujvidék. Pajevics A. 8r. 69 l.)

A jászóvári prémontréi kanonokrend **kassai** főgymnasiumának évi jelentése 1883—84. tanévről. Közli Benedek Ferencz. (Kassa. Pannonia könyvnyomda. 8r. 112 l. Értekezés : C. Valerius Catullus. Irta : Kosztka V. Victor.)

A **kassai** állami főreáiskola értesítője az 1883—84. évről az intézet 25 éves történetével (1858—1883.) Közli : Mauritz Rezső. (Kassa. Bernovits Gusztáv. 8r. 110 l. Értekezés : Az intézet 25 éves története.)

A **kassai** állami gépészeti közép-ipariskola tudósítványa az 1883—84. tanévről. Közli : Szakkay József. (Kassa. Bernovits Gusztáv. 8r. 70 l. Értekezés : Kovácsvas és aczélnak delejtű segélyével való megvizsgálásáról. Irta : Tetmajer Károly.)

A **kassai** magyar kir. gazdasági tanintézet értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkesztette dr. Rodiczky Jenő, igazgató. (Kassa. Werfer Károly. n. 8r. 46 l.)

Kassa szab. kir. város községi polgári fiú- és leányiskolájának XI. értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Mártonfy Márton, igazgató. (Kassa. Bernovits Gusztáv. n. 8r. 46 l. Értekezés : A légköri villámosságról. Strohbach Gézától.)

Kassa szab. kir. város községi elemi iskoláinak értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Sudy Kapisztrán János, igazgató. (Kassa. Bernovits Gusztáv. n. 8r. 56 l. Értekezés : A nőnevelés kérdéséhez. Sudy K. J.-tól.)

A **kecskeméti** reform. főiskolai jog- és államtudományi kar évkönyve 1883—84. IX. évf. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 61 l. Értekezés : A XIII-ik ikerlegio története. Irta : Beliczay Jónás.)

A **kecskeméti** reform. főgymnasium értesítvénye. 1883—84. Szerkesztette : Csabai Imre, igazgató. (Kecskemét. Sziládi Lajos. 8r. 48 l.)

A kegyes-tanítórend **kecskeméti** főgymnasiumának értesítője az

1883—84. tanévről. Közli: Tóth Antal. (Kecskemét. Tóth László könyvnyomdája. 8r. 66 l. Értekezés: A lyrai költők Kisfaludy »Aurorá«-jában. Irta: Pintér Kálmán.)

A **kecskeméti** m. kir. állami főreáltanoda 1883—84. évi értesítője. Kiadta: Szarka Mihály. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 29 l.)

A **Kecskemét** városi államilag segélyezett gazdasági szakoktatással egybekapcsolt felső népiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Összeállította: Máté Sándor. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 23 l.)

A **kecskeméti** államilag segélyezett polgári és elemi leányiskola IX. értesítője az 1883—84. iskolai évről. Szerk. Pásthy Károly. (Kecskemét. Tóth László nyomd. 8r. 41 l.)

Jelentés **Kecskemét** sz. kir. város ipariskolájáról az 1883—84. iskolai év bevégeztével. Szerk. Szakács István. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8r. 30 l.)

Igazgatói zárjelentés a **kecskeméti** községi népiskolákról 1883—84. tanévben. Szerk. Pásthy Károly, igazgató. Kiadta: Kecskemét város. (Kecskemét. Tóth László nyomd. 8r. 14, VIII l.)

A **késmárki** evang. kerületi lyceum értesítvénye az 1883-84. évre. (Késmárk. Sauter és Schmidt. n. 8r. 42 l.)

A **keszthelyi** magyar királyi gazdasági tanintézet értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkeszté: Balás Árpád, igazgató. (Franklin-társulat. 8r. 36 l.)

A **keszthelyi** róm. kath. gymnasium értesítője 1883—84. Közzéteszi: dr. Lipp Vilmos. (Szombathely. Özv. Seiler Henrikné nyomd. 8r. 31 l.)

A **keszthelyi** áll. segélyen fönntartott hat osztályú polgári iskola értesítője az 1882—83. és 1883—84. iskolai évekről. Közli: Udvarhelyi Gyula. (Veszprém. »Szent-István« könyvnyomda. 8r. 28 l.)

A **keszthelyi** községi elemi népiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Szerk. Bányai Károly. (Keszthely. Grünbaum Márk. 8r. 22 l.)

A minorita-rendiek vezetése alatt álló **kézdivásárhely-kantai** róm. kath. algymnasium értesítvénye az 1883—84. tanév végén. (Kézdi-Vásárhely. Szabó Albert nyomd. 8r. 38 l.)

A **Kézdi-Vásárhely** városi államilag segélyezett községi elemi népiskola értesítője az 1883—84. iskolai évről. IV. évf. Szerk. M. Székely János. (Kézdi-Vásárhely. Szabó Albert nyomd. 8r. 38 l. Értekezés: Minő befolyása van a rossz házi nevelésnek az iskolára és a társadalomra? Irta: M. Székely János.)

A **kis-kun-félegyházai** városi kath. algymnasium értesítője az 1883-84. évről. Közzéteszi: Agócs János, igazgató. (K.-K.-Félegyháza. »Petőfi«-részv.-nyomda. 8r. 32 l. Értekezés: A rokonértelmű szavakról. Dr. Káplány Antaltól.)

A **kis-kun-félegyházai** m. kir. állami tanító-képzőintézet értesítője az 1882—83 és 1883—84. tanévről. Az igazgató-tanács megbizásából és a tanári kar közreműködésével összeállította: Zajzon Dénes igazgató. (Kun-Félegyháza. »Petőfi«-nyomda. 8r. 51 l.)

A **kis-kun-halasi** helv. hitv. lyceum értesítője az 1883—84. tanévről. Szerk. Csontó Lajos. (Halas. Práger Ferencz. 8r. 47 l.)

A **kis-szebeni** kegyes-tanítórendi kis-gymnasium értesítője az 1883—84. tanévben. (Eperjes. Bankegylet könyvnyomdája. 8r. 19 l.)

A **kis-ujszállási** hat osztályú ref. gymnasium értesítője az 1883—84. iskolai évről. Összeállította György Lajos. (Debreczen. Város könyvnyomdája. 8r. 27 l.)

A **kis-várdai** állami elemi népiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Szerk. Beke Márton. (Kis-Várda. Berger Ignácz. 8r. 27 l.)

A **kolozs-monostori** magyar kir. gazdasági tanintézet értesítője az 1883—84. tanévről. XV. tanév. Szerk. Vörös Sándor. (Kolozsvár. Gámán János örökösei. 8r. 84 l.)

A **kolozsvári** magyar királyi Ferencz József-tudományegyetem almanachja MDCCCLXXXIII—LXXXIV-ről. (Kolozsvár. A »Magyar Polgár« nyomdája. n. 8r. 61 l.)

A **kolozsvári** magy. kir. Ferencz-József-tud.-egyetem tanrendje. Az MDCCCLXXXIII—IV. tanév I-ső felére. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« könyvnyomdája. 8r. 32 l.)

A **kolozsvári** magy. kir. Ferencz-József-tud.-egyetem tanrendje. Az MDCCCLXXXIII—IV. tanév II-ik felére. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« könyvnyomdája. 8r. 35 l.)

XIII. Értesítvény a **kolozsvári** m. kir. állami tanítóképezde tizenharmadik évéről. 1883—84. Összeállította : Paal Ferencz. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 27 l.)

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **kolozsvári** r. kath. főgymnasium 1883—84. tanévi értesítője. Közli : dr. Vajda Gyula. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« könyvnyomda. 8r. 101 l. Értekezés : A tulajdonképi Csikhegy s vizrajzi rövid vázlata, tekintettel a Tatros és Olt völgyére. Irta : Dániel Joakim.)

A **kolozsvári** evang. reform. collegium értesítője az 1883—84. évről. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 88 l.)

Kolozsvár. Értesítő az unitárius vallásközönség iskoláiról az 1883—84. tanévben. Szerk. Kovács János. V. évf. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« könyvnyomdája. 8r. 66 l.)

Értesítő a **Kolozsvár** városi államilag segélyezett felsőbb leányiskola 1883—84. iskolai évről. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 37 l.)

A **kolozsvári** állami segélyt élvező s nyilvánossági joggal felruházott felsőbb kereskedelmi iskola hatodik évi értesítője az 1883—84. tanévről. A felügyelő bizottság megbízásából szerkesztette : Kiss Sándor igazgató. (Kolozsvár. Gámán János örökösei. 8r. 84 l.)

A **Kolozsvár** városi nyilv. községi polgári fiú-iskola negyedik értesítője az 1883—84. tanév végén. Szerk. dr. Ferenczi Zoltán. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 40 l.)

Értesítő a pannonhalmi sz. Benedek-rend rév-**komáromi** kath. kisgymnásiumáról az 1883—84. tanév végén. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 86 l. Értekezés : Adatok a komáromi sz. András-templom történetéhez. Irta : Magyary Sulpicz.)

Szab. kir. Rév-**Komárom** város községi népiskolájának évkönyve az

1883—84. tanévről. Szerk. Siposs Elek. XIV. évfolyam. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 88 l.)

Értesítő a rév-**komáromi** róm. kath. elemi fiúiskoláról az 1883-84. év végén. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 11 l.)

Kőhalom. XI. Jahresbericht der Gewerbeschule in **Reps**. Nach Schluss des Schuljahres 1883—84. veröffentlicht von Michael Binder. (Nagy-Szeben. Filtsch S. 8r. 9 l.)

A **Körmöcz** sz. kir. és főbányavárosi községi polgári leányiskola harmadik értesítője az 1883-84. tanévről. (Turócz-Szt-Márton. Könyvnyomda-részvénytársulat. 8r. 18 l.)

A **körmöczbányai** m. kir. állami főreáltanoda tizennegyedik évi értesítője 1883—84. Szerkeszté : Schröder Károly, királyi igazgató. (Rudnyánszky A. 8r. 67 l. Értekezés : Adatok az »Actias Selene« tenyésztéséhez. Feschler Györgytől.)

Körmöczbányai sz. kir. város községi elemi fi- és leánytanoda értesítvénye az 1883--84. tanévről. (Turócz-Szent-Márton. Könyvnyomda-részvénytársulat. 8r. 12 l.)

Értesítő a **kőszegi** kath. kis gymnasiumról. 1883—84. Szerk. Stern Pál. (Kőszeg. Id. Feigl Frigyes. 8r. 45 l. Értekezés : A nevelésről. Irta : Reznyák Albert.)

Kőszeg sz. kir. város államsegélylyel fentartott polgári fiú- és leányiskolájának értesítője 1883-84. tanévről. Közzéteszi : az igazgató. (Kőszeg. Leitner Nándor. 8r. 23 l.)

A **lévai** kegyes-tanítórendi nagygymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Szabady Gyula. (Léva. Dukesz Lipót. 8r. 67 l. Értekezés : A tanulás megkedveltetése. Irta : Vas Károly.)

A **lippai** m. k. áll. polgári iskola ifjuságának érdemsorozata az 1883—84. iskolaévről. (Lippa. Seiner W. 4r. 2 lev.)

A **losonczi** m. kir. állami főgymnasium értesítője 1883-84. Közli : Gresits Miksa. (Losoncz. »Kármán-társulat.« 8r. 82 l. Értekezés : Quaedam ex jure Attico et quidem de litibus instituendis. Irta : Ihnátko György.)

A **losonczi** áll. elemi iskola értesítője az 1883—84. tanévről. Nyolczadik évfolyam. Közli : Nagy József. (Losoncz. Roth Simon. 8r. 14.)

Kovárcz-Haszper Alvin **losonczi** városi felügyelet alatt álló női felsőbb iskola értesítője 1883—84. Közli : Kovárcz-Haszper Alvina, ig. tulajdonosnő. (Losoncz. Róth Simon. 8r. 20 l.)

A **lőcsei** kir. kath. főgymnasium 1883—84. tanévi értesítője. Szerk. Halász László. (Lőcse. Reiss József. 8r. 87 l. Értekezés : Pindarosz ethikája. Irta : Mortenson Ede.)

A **lőcsei** m. kir. állami főreáliskola értesitője az 1883—84. tanévről. XV. szám. (Lőcse. Reiss József. 8r. 76 l.)

A **lőcsei** m. kir. áll. felsőbb leányiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Dr. Szántó Károly, igazgatótól. III. évf. (Lőcse. Reiss József 8r. 47 l.)

A **lugosi** róm. kath. magy. főgymnasium értesítője az 1883-84. tanévről. Közli : Billmann Márton. (Lugos. Wenczely János és fia. 8r. 44 l. Értekezés : Mutatvány Krassó vármegye 500 év előtti földrajzából.)

A **magyar-láposi** állami elemi népiskola tantárgyai, fiú- és leánynövendékei s tanítói személyzetének az 1883—84. tanévről i kimutatása, valamint az év végén tartandó közvizsgák rendje. Kiadta Magyar-Láposon, 1884. évi junius havában Lebedi János, igazgató. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 8 l.)

A **magyar-óvári** m. kir. gazdasági akadémia az 1883—84. tanévben. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor-féle könyvnyomda. 8r. 27 l.)

A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **magyar-óvári** algymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor-féle nyomda. 8r. 94 l. Értekezés : Az egyházi és világi lovagrendek. Irta : Alleker Lajos.)

A **magyar-óvári** községi fiú- és leányiskolák (népiskola) XIV. értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Merényi Kálmán. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor-féle könyvnyomda. 8r. 12.)

A **makói** államilag segélyezett községi polg. leányiskola értesítője az 1883—84. tanévről. IV. évfolyam. Közzéteszi : Sárkány Jenő, igazgató. (Makó. Gaál és Gömöry. 8r. 22 l.)

A **máramaros-szigeti** helvét hitv. lyceum értesítője az 1883—84. évről. Harmadik folyam. Első év. Kiadta : Szilágyi István, igazgató. (Máramaros-Sziget. Máramarosi részvénynyomda. 4r. 43 l. Emlékbeszéd : Lugosy József emlékezete. Géresy Imrétől.)

Értesítő a **máramaros-szigeti** kegyes tanítórendi algymnasiumról az 1883—84. tanév végén. (M.-Sziget. Máramarosi részvénynyomda. 8r. 46 l. Értekezés : A görög-római forradalmak czélja és eredménye. Irta : Fehérváry István.)

A **máramaros-szigeti** m. kir. állami felsőbb leányiskola s vele kapcsolatos elemi iskola értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Marikovszky Menyhért. (M.-Sziget. Máramarosi részvénytársulat. 8r. 42 l.)

A **marosvásárhelyi** evang. reform. collegium értesítője az 1883—84. iskolai évről. (Marosvásárhely. Imreh Sándor nyomd. 8r. 112 l.)

A **marosvásárhelyi** róm. kath. nagy-gymnasium értesítője az 1883—84. iskolai évről. (Marosvásárhely. Szabó Gyula. 8r. 32 l.)

Medgyes. Programm des evang. Gymnasiums A. B. zu **Mediasch** und der damit verbundenen Lehranstalten für das Schuljahr 1883—84. veröffentlicht vom Rector Gustav Fr. Schuller. (Nagy-Szeben. Filtsch S. 4r. 85 l.)

A **mezőtúri** ev. ref. gymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi : Bodolay László. (Mező-Tur. Gyiko K. 8r. 39 l.)

A **miskolczi** ev. ref. főgymnasium értesítője az 1883—84-ik tanévről. Szerkesztette Kun Pál ez évi igazgató. (Miskolcz. Forster Rezső. 8r. 77 l. Értekezés : M. Tullius Cicero »De officiis« irodalomtörténelmi szempontból. G. Miháltz Ödöntől.)

A **miskolczi** minorita rendi kisgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. (Miskolcz. Özv. Sártoryné és Mercse. 8r. 24 l.)

A **miskolczi** ágostai hitv. ev. algymnasium és elemi iskolák értesítője az 1883—84. iskolai évről. (Miskolcz. Özv. Sártoryné és Mercse. 8r. 31 l.)

A **miskolczi** államilag segélyezett polgári fiu- és leányiskola értesítője az 1883—84. iskolai évről. Szerk. Gállffy Ignácz (Miskolcz. Özv. Sártoryné és Mercse. 8r. 24 l.)

A **Modor** városi államilag segélyezett nyilvános polgári fiu- és leányiskola IX. értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi Baltzár Ágoston. (Pozsony. Stampfel, Eder s társai. 8r. 14 l.)

A **mohácsi** róm. kath. elemi népiskolákban járó növendékek érdemsorozata 1883—84 évre. (Mohács. Blandl János. 8r. 19 l.)

A **munkácsi** m. kir. állami gymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Fankovich Sándor. (Munkács. Grosz Ignácz. 8r. 48 l. Értekezés: Földünk alkata és annak főbb kiemelkedései. Irta Simsa Kornél.)

A **munkácsi** állami elemi népiskola értesítője az 1883—84. tanévről. X. évfolyam. A gondnokság megbizásából Szerkesztette Sárkány Gábor áll. isk. igazgató. (Munkács. Blayer Pinkász. I. 8r. 55 l. Értekezés: Iskolánk keletkezésének és fejlődésének történelme. 1872—1884.)

A minorita-rendiek vezetése alatt álló **nagybányai** r. kath. főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi: Zsuffa Fausztin. (Nagy-Bánya. Molnár Mihály. 8r. 70 l.)

Értesítő a **nagy-becskereki** főgymnasiumról az 1883—84. tanév végén. Közli: Arányi Béla. (Nagy-Becskerek. Pleitz Fer. Pál. 8r. 76 l.)

Értesítő a **nagy-becskereki** községi nép-, ipar- és kereskedelmi iskoláról az 1883—84. tanévben. Közli: Baaden Károly. (Nagy-Becskerek. Pleitz Ferencz. 8r. 62 l.)

A **nagy-bittsei** Freund-féle nyilvános polgári fiúiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: az intézeti igazgatóság. (Nagy-Szombat. Horovitz Adolf. 8r. 36 l. Értekezés: A modern paedagogiának vázlata példabeszédekkel kísérve. Freund Bernáttól.)

A **nagyenyedi** állami segélylyel fentartott községi polg. fiu és leányiskola s mindkét iskolához csatolt előkészítő osztályainak értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkesztette Dancs Samu igazgató. (Nagy-Enyed. Wókál János gyorssajtója. 8r. 30 l.)

A **nagy-enyedi** ev. ref. Bethlen-főiskola 1883—84. tanévi értesítője. (Nagy-Enyed. Wokál János. 8r. 106 l. Melléklet: Irodalmunk legállandóbb jellemvonásáról. Tanári székfoglaló beszéd, tartotta Váró Ferencz.)

A **nagy-kállói** m. kir. állami főreáliskola értesítője 1883—84. tanévről. Közzéteszi: Schurina István. (Nyiregyháza. Jóba elek. 8r. 55 l.)

A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **nagy-kanizsai** kath. főgymnazium értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi: Pap János. (Nagy-Kanizsa Wajdits József. 8r. 88 l. Értekezés: Néhány állat és növény szereplése a mythologiában és a költészetben. Irta: Pap János.)

A **nagy-kanizsai** államilag segélyezett községi nyilvános polgári fiuiskola tizenkettedik értesítője az 1883—84 tanévről. Szerkeszté Morgenbesser János igazgató. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. N. 8r. 37 l.)

A **nagy-kanizsai** izr. nyilvános hatosztályu fiu- és leányiskola valamint az ezzel egybekötött kereskedelmi iskola értesítője az 1883—84. tanévről. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 40 l. Értekezés: A járadék-számítás némely ritkábban előforduló esete. Irta: Bún Samu.)

A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **nagy-károlyi** róm. kath. nagygymnasium értesítője az 1883—84. iskolai évről. Közzéteszi Malonyay

István. (Nagy-Károly. Gönyey I. örökösei. 8r. 69 l. Ertekezés: A görög jog és törvénykezés fejlődése különös tekintettel az attikaiaknak a főbenjáró bünöknél alkalmazott perrendtartására. Irta: Csertő Antal.)

A **nagy-kikindai** nagygymnasium értesítője az 1883—84 tanévről. Közli: Domokos Jenő. (Nagy-Kikinda. Jokly Lipót. 8r. 46 l. Értekezés: Az angol-skót balladák. Irta: Hegedüs Pál.)

Tudósítás az evang. reform. **nagykőrösi** főgymnásiumról az 1883-84. tanévben. Szerk. Ádám Gerzson. (Nagy-Kőrös. Ottinger E. 8r. 32 l.)

Értesítő a **nagy-kőrösi** ref. tanítóképző intézet és népiskolák állásáról az 1883—84. tanévben. Összeállította Hegymegi Kiss Kálmán, igazgató tanár. (Nagy-Kőrös. Ottinger E. n. 8r. 32 l.)

A **nagy-szalontai** polgári iskolával összekötött községileg segélyezett nagy-gymnasium értesítője az 1883—84. isk. évről. Közli: Katona Mihály. (N.-Szalonta. Rozenzweig R. 8r. 47 l.)

A **nagyszebeni** magyar királyi jogakadémia tanrendje az 1883—84. tanév első (téli) felére (Nagy-Szeben. Steinhaussen Tivadar örökösei. 8r. 7 l.)

A **nagy-szebeni** magyar királyi jogakadémia tanrendje az 1883—84. tanév második (nyári) felére. (Nagy-Szeben. Reissenberger Adolf. 8r. 7 l.)

A **nagy-szebeni** állami főgymnasium értesítvénye az 1883—84. tanévben. Szerk. Veress Ignácz. (Nagy-szeben. Reissenberger Adolf. 8r. 63 l. Értekezés: Homeros Odysseájának második éneke. Dr. Boros Gábor.)

Nagy-Szeben Programm des ev. Gymnasiums A. B. und der mit demselben verbundenen Realschule, sowie der ev. Bürgerschule A. B. Zu **Hermannstadt** für das Schuljahr 1883—84. (Nagy-Szeben. Closius örökösei. 8r. 59 l. Értekezés: Ueber die Entwicklung des Zeichenunterrichts. Irta: Dörschlag Károly.)

A **nagy-szombati** érseki főgymnasium értesítője az 1883—84. tanév végén. Közli: Graeffel János. (Nagy-Szombat. Winter Zsigmond. 8r. 166 l. Az érseki főgymnasium könyvtárának czímjegyzéke. VI. közlés.)

Nagy-Szombat sz. kir. város felekezetnélküli fiúiskolájának ötödik értesítője 1883—84. Közli: Goldberger Soma, igazgató. (Nagy-Szombat. Winter Zsigmond. 8r. 23 l.)

A **nagy-szőllősi** állami polgári fiu- és leányiskola 1883—84. tanévi értesítője az állami elemi iskolára vonatkozó függelékkel. Közli Láng Mihály igazgató. (Beregszász. Nagy Lajos és Sallay Gyula. 8r. 77 l.)

A **nagyváradi** kir. jog- és államtudományi kar almanachja 1883—84. X. évf. (Nagyvárad. Hügel Ottó. 8r. 43 l.)

A **nagyváradi** kir. jog- és államtudományi kar tanrendje az 1883—84. tanév első felére. (Nagyvárad. Hügel Ottó. 8r. 8 l.)

A **nagyváradi** kir. jog és államtudományi kar tanrendje az 1883—84. tanév második felére. (Nagyvárad. Hügel Ottó. 8r. 8 l.)

A prémontrei kanonok-rend **nagyváradi** kath. főgymnasiumának értesítője az 1883-84. tanévről. Közli: Várszély Ármin. (Nagy-Várad. Hollósi Jenő. 8r. 92 l. Értekezés: Kutatások a nagyváradi várban. Irta: Cséplő Péter.)

A **nagy-váradi** m. kir. állami főreáliskola értesítője az 1883—84. tanévről. Közrebocsátja: Vidovich Bonaventura. (Nagy-Várad. Hügel Ottó. 8r.

62 l. Értekezés: A pragmatica sanctio, mint az európai politika sarkpontja. Irta: Talapkovics Antal.)

Nagyvárad város községi, polgári, felső leány- és elemi iskoláinak értesítője az 1883—84 tanévről. Kiadta a községi iskolaszék. (Nagyvárad. Hügel Ottó. 8r. 135 l. Értekezés: Miképen mozdíthatják elő iskoláink az ifjuság önállóságát és tetterejét?)

A **nagy-váradi** róm. kath. népiskolának tizenötödik értesítője az 1883—84. tanév végén. (Nagy-Várad. Hollósy Jenő. 8r. 67 l. Értekezés: Az élet és a nevelés. Irta: Kovalik János.)

Naszód. Reportulu alu XV-lea despre gimnasiulu superioru gr.-cat. romanescu din Nasendu pre anulu scolastecu 1883—84. (Eszék »Aurora« nyomda. 8r. 79 l. Értekezés: Educatiunea si Instructiunea in gimnasiu. Irta Pletosu Gergely.)

A **nyiregyházi** ág. hitv. evang. hatosztályu gymnasium XX. értesítője az 1883—84. iskolai évről. Közli: Leffler Sámuel. (Nyiregyháza. Jóba Elek. 8r. 63 l.)

A **nyitrai** róm. kath. főgymn. 1883—84. iskola évi tudósítványa. Közzéteszi: Dr. Csősz Imre. (Nyitra. Schempek és Huszár. 8r. 58 l. Praesagium ad millenarium Hungariae. Budavári J.-től.)

Ó-Kanizsa nagyközség területén létező római kath., gör. kel. és mózesvallású nyilv. elemi népiskolák községi torna- és kisdednevelő intézetek értesítője az 1883—84. tanévről. Szerk. Katona Sándor. XVIII. évfolyam. (Szabadka. Bitterman József. 8r. 35 l.)

Az **oraviczabányai** állami segélylyel fentartott fiuiskola hetedik értesítője az 1883—84. iskolai évről. Szerk. Bánfi János. (Temesvár. Csanád-egyházmegyei könyvnyomda. 8r 48 l.)

A **pancsovai** m. kir. állami reálgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszei Tordai György. (Pancsova. Beck és Koszanics. 8r. 84 l. Értekezés: Szulejmann első hadjárata Magyarország ellen. Irta: Kiss Lajos.)

A dunántuli ref. egyházkerület **pápai** főiskolájának értesítője az 1883—84. tanévről. Összeállította Antal Gábor. (Pápa. Debreczeny K. 8r. 89 l. Értekezések: I. A nyelvészetnek s a latin nyelvnek viszonya a történelemhez. Irta Kis Ernő. II. A positiv és negativ mennyiségekről. Irta: Sebestyén Dávid. III. Szükséges-e nekünk magyaroknak a német nyelv tudása? Dr. Fischer Lajostól.)

A panonhalmi szent Benedek-rendiek vezetése alatt álló **pápai** kath. kis gymnasium értesítője az 1883—84. iskolai évről. Közzéteszi: Ocsovszky Kázmér. (Pápa. Debreczeny K. 8r. 52 l. Értekezés: Pannonia. Irta: Wendler László.)

A **pápai** államilag segélyezett községi polgári leányiskola értesítője az 1883--84. tanévről. Szerkesztette Sághy igazgató. (Pápa. A ref. főtanoda betűivel. 8r. 15 l.)

A cziszterczi-rend **pécsi** kath. főgymnasiumának értesítője az 1883—84. iskolai évről. Közrebocsájtja Dr. Szalay Alfréd. (Pécs. Taizs József. 8r. 49 l. Értekezés: A Szépről. Irta: Dr. Szalay Alfréd.)

A **pécsi** m. kir. állami főreáliskola évi értesítője az 1883—84. tanév

végén. Közli: Dischka Győző. (Pécs. Ramazetter K. 8r. 53 l. Értekezés: Az aesthetikai nevelés általános eszközei. Irta Dr. Gerecze Péter.)

Pécs sz. k. város összes községi népiskoláiba járó tanúlók érdemsorozata az 1883--84. tanévre. (Pécs Lyceumi nyomda. n. 8r. 58 l.)

Pécs sz. k. város polgári leányiskolájának harmadik értesítője az 1883—84. tanévre. (Pécs. Lyceumi könyvnyomda. 8r. 18 l.)

A **pécsi** izr. hitközségi népiskola értesítője az 1883—84. tanévre. Közli: Strauszer Henrik iskolaszéki jegyző. (Pécs. Lyceumi nyomda. [Fesztl Károly.] 8r. 16 l.)

Pécs. Liebscher Vilma leánynevelő és tanintézetének értesítője. (Pécs. Lyceumi nyomda [Fesztl K.] 8r. 2 l.)

A **pécsi** püspöki lyceum jog és államtudományi karának tanrendje. Az 1883—84. tanév első felére. (Pécs. Lyc. nyomda. Fesztl Károly 8r. 8 l.)

A **pécsi** püspöki lyceum jog és államtudományi karának tanrendje. Az 1883—84. tanév második felére. (Pécs. Lyc. nyomd. Fesztl Károly. 8r. 8l.)

A **podolini** kegyes-tanitórendiek vezetése alatt álló r. kath. kis-gymnasium értesítvénye az 1883—84. tanévről. (Késmárk. Sauter és Schmidt. 8r. 16 l.)

A **pozsonyi** királyi jogakadémia személyzeti létszáma és tanrende az 1883—84. tanév első felére. (Pozsonyban. Stampfel, Éder és társai. 8r. 21 l.)

A **pozsonyi** királyi jogakadémia személyzeti létszáma és tanrende az 1883—84. tanév második felére. (Pozsony. Stampfel, Éder és társai. 8r. 21 l.)

A **pozsonyi** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévben. Közli Kolmár József. (Pozsony. Stampfel. Eder és társai. 8r. 79, 25 l. Értekezés: Nehány tanítás-óra Homéros alaktanából szöveg alapján. Irta Polgár György.)

A **pozsonyi** ágostai hitvallású evang. lyceum értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi: Michaelis Vilmos. (Pozsony. Wigand F. K. 8r. 63 l. Értekezés: A determinansok alkalmazása a linearis (elsőfoku) egyenlet-rendszerek feloldásánál. Irta Hirschmann Ferdinánd.)

Pozsony sz. kir. városa vegyes vallású főreáliskolájának értesítője 1883—84. iskolai évről. Közli: Samarjay Mihály. (Pozsony. Stampfel, Éder s társai. 8r. 66 l.)

A **pozsonyi** m. kir. állami tanítónő-képző intézet tizenharmadik értesítője az 1883—84. tanévről. Közli Uhrl Józsa. (Pozsony. Angermayer Károly. 8r. 39 l.)

A **pozsonyi** m. kir. állami felsőbb leányiskola első értesítője az 1883—84. tanévről. Közli Ghyczy József. (Pozsony. Stampfel, Éder és társai. 8r. 53 l. Értekezés: Otthon vagy iskolában taníttassuk gyermekeinket. Ghyczy József.)

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **pozsony-szent-györgyi** róm. kath. gymnasium értesítője az 1883—84. iskolai évről. Közzéteszi: Géczy Benedek. (Pozsony. Stampfel, Éder s társa. 8r. 23 l.)

A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **privigyei** r. kath. algymna-

sium értesítője az 1883—84. évről. Közzéteszi Furdek Nándor. (Nyitra. Schempek és Huszár. 8r. 47 l.)

Ismertető dr. Szabó Alajos magán finevelő és tanintézetéről **Rákos-Palotán.** Közli dr. Szabó Alajos. (Budapest. Athenaeum r.-társulat. 8r. 19 l.)

A **rettegi** állami népiskola 1883—84. tanévi zárvizsgáinak és tanúlóinak értesítője. Összeállította Szentpétery János. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 4 l.)

A **rimaszombati** egyesűlt prot. gymnasium XXXI-dik értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Fábry János. (Rima-Szombat. Náray J. A. 8r. 40 l.)

A **rimaszombati** nyilv. felsőbb leányiskolának 1883—84. (tizenhatodik) évi értesítője. Közzéteszi : Fábry János. (Rima-Szombat. Náray J. A. 8r. 16 l.)

A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **rózsahegyi** kath. algymnasium értesítője az 1883—84. tanév végén. (Kassa. Bernovits Gusztáv. 8r. 36 l. Értekezés : Nevetség (comicum) a költészetben. Irta : Vécsey Bekény.)

A **rozsnyói** kath. főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi : Nátafalussy Kornél. (Kassa. Pannonia kőnyomda. 8r. 77 l. Értekezés : Hollók Imre rozsnyói nagyprépost-kanonok irodalmi müködése. Irta : Gődér István.)

Értesítő a **rozsnyói** állam. segélyezett ág. hitv. ev. kerületi főgymnasiumról az 1883—84. tanévben. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 8r. 31 l.)

A **rozsnyói** államilag segélyezett községi. IV oszt. elemi fi-, és VI oszt. elemi leányiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Wittchen Aurél. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 8r. 13 l.)

A **rozsnyói** római kath. elemi fiiskola értesítője az 1883—84. tanévről. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 8r. 7 l.)

Jelentés a **sárospataki** ref. főiskola (akadémia és gymnasium) állapotáról az 1883—84. iskolai évben. Összeállították : Radácsi György akadémiai, Molnár Lajos gymnasiumi igazgatók. XXVIII. évfolyam. (Sáros-Patak. A ref. főiskola betűivel. n. 8r. 144 l. Függelék : Emlékbeszéd Hegedüs László felett. Emődy Dánieltől.)

A **sárospataki** állami tanító-képezde értesítője az 1881—84. tanévekről. Összeállitotta : Dezső Lajos. (Sáros-Patak. Steinfeld Béla. 8r. 52 l.)

A kegyesrendiek vezetése alatt álló **sátoralja-újhelyi** r. kath. nagygymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. (S.-A.-Újhely. »Zemplén« könyvnyomda. 8r. 35 l.)

A **sátoralja-ujhelyi** három osztályú róm. kath. elemi népiskolába járó ifjúságnak értesítője az 1883—84. tanévről. (S.-A.-Újhely. Zemplén-nyomda. 8r. 20 l.)

Programm des ev. Gymnasiums A. B. in **Schässburg** und der damit verbundenen Lehranstalten. Zum Schlusse des Schuljahres 1883—84. veröffentlicht vom Direktor Daniel Höhr. (Szászváros. Horeth. Fr. J. 4r. 36, 28 l. Értekezés : Der Lateinunterricht in den drei unteren Klassen der Mittelschulen nach den Lehrbüchern von H. Perthes.)

A **selmeczbányai** kir. kath. nagygymnasium értesítője az 1883—84.

tanévről. Közli : Müllner Pál. (Selmeczbánya. Joerges Á. özvegye. 8r. 59 l. Értekezés : Egy philosophus római császár. Irta : Schambach Gyula.)

A **selmeczbányai** ág. hitv. evang. kerül. lyceum értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi: Breznyik János. (Selmeczbánya. Joerges Á. özvegye. 8r. 64 l. Értekezés : A gymnasiumi tanterv reformjának kérdéséhez. Irta : Rombauer Emil.)

A **sepsi-szt-györgyi** ev. reform. Székely-Mikó-collegium értesítője az 1883—84. iskolai évről. Szerk. : Benke István. (Sepsi-Szt-György. Jókai-nyomda-részvénytársulat. 8r. 70 l. Értekezés : Zwingli Ulrik nevelés-oktatási elvei.)

A **sepsi-szt-györgyi** államilag segélyezett műlakatos tanműhelylyel kapcsolatos polgári fiuiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Szerk. : dr. Szász István. (Sepsi-Szt-György. Jókai-nyomda-részvény-társulat. 8r. 48 l.)

A **siklósi** községi polgári fiúiskola harmadik értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Szabó Ferencz. (Pécs. Jaizs József. 8r. 29 l.)

A **siklósi** izr. hitközségi népiskola értesítője az 1883—84. tanévre. Közli : Kellner Ignácz, iskolaszéki tag. (Pécsett. Taizs Mihály. 8r. 10 l.)

A **somorjai** államilag segélyezett polgári fiú- és felső-leányiskola tizenkettedik értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi : Ivánfi Béla, igazgató. (Pozsony. Angermayer Károly. 8r. 28 l.)

A dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerületi **soproni** lyceum és tanítóképezde értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszik : Müllner Mátyás, Kapi Gyula. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 69 l.)

A pannonhalmi sz. Benedek-rend **soproni** kath. főgymnasiumának értesítője az 1883—84. iskolai évről. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 93 l. Értekezés : Közlemények a görög és római remek-irók műveinek olvasásáról.)

A **soproni** m. kir. állami főreáliskola 9-ik évi értesítője 1883—84. Közli : Salamin Leo. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 76 l.)

Sopron. A Csöndes-féle nyilv. tan- és nevelő-intézet értesítője az 1883—1884. tanévről. XXI. tanév. Közli : Matavovszky B. Antal. (Sopron. Romwalter K. és fia. 8r. 28 l.)

31-ik évi értesítője a Lähne-intézetnek **Sopronban**. 1883—84. (Sopron. Romwalter K. és fia. 8r. 29 l. (Értekezés : Ciceró mint nevelő. Irta : Latkóczy Mihály.)

A **soproni** m. kir. állami felsőbb leányiskola harmadik értesítője az 1883—84. tanévről. XIII. évfolyam. Közli : Jausz György. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 56 l. Értekezés : A tornáról. Irta Józsa Menyhért.)

A **soproni** tiszt. Orsolya-szüzek összes leányiskoláinak értesítője az 1883—84. iskolaévről. Közli Hahnekamp György, szentszéki ülnök, igazgató. Jahresbericht über sämmtliche Schulen der E. E. Ursulinerinnen zu Oedenburg für das Schuljahr 1883—84. Herausgegeben von Georg. Hahnekamp, Consistorialrath, Direktor. (Oedenburg. Buchdruckerei von Carl Litfass. 8r. 31 l.)

A **Sümeg** városi államilag segélyezett reáliskola XXVII. értesítője az 1883—84. tanévről. Közli : Ádám Iván, reáliskolai igazgató. (Szombathely.

Bertalanffy. 8r. 72 l. Értekezés: Stanley közép-afrikai útazásának eredménye. Földi Jánostól.)

Sümegh városi r. kath. elemi tanoda értesítője az 1883—84. tanévről. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. n. 8r. 16 l.)

Szabadka sz. kir. város községi főgymnasiumának értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Haverda Mátyás. (Szabadka. Schlesinger Sándor. 8r. 97 l. Értekezés: Vitkovics Mihály élete és munkái. Vitkovits ifjúsága. Irta: Toncs Gusztáv.)

A **szakolczai** kir. kath. algymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Lukavszky Alajos. Szakolcza. Skarnitzl József. 8r. 24, 12 l.)

A **szakolczai** községi felső leány-népiskola ötödik értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Kopcsay János. (Szakolcza. Skarnitzl József. 8r. 21 l.)

A **szakolczai** községi elemi néptanoda mindkét nembeli ifjúságának érdemsorozata 1883—84. tanévben. (Szakolcza. Skarnitzl József. 4r. 20 l.)

A szab. kir. **Szamosújvár** városi örmény-kath. nyilvános algymnasium IX. tudósítványa az 1883—84. tanév végén. (Szamosújvár. Auróra-könyvnyomda. 8r. 112 l. A hazai örmények vezeték- és keresztnevei. Irta: Szongott Kristóf.

A békési ágost. hitv. evang. egyházmegye patronatusa alatt álló **szarvasi** főgymnasium évi értesítője 1883-84. tanévről. Közzéteszi: Benke Gyula. (Szarvas. Szikes Antal. 8r. 60 l. Értekezés: Adalék helyneveink magyarázásához. Irta: Mihálfi József.)

Szász-Régen. Programm des vierklassigen evangelischen Gymnasiums A. B. und der mit demselben verbundenen Lehranstalten in **Sächsisch-Régen** am Schlusse des Schuljahres 1883-84. Veröffentlicht vom Rector Wilhelm Hellwig. (N.-Szeben. Filtsch S. 4r. 73 l. Értekezés: Private u. politische Bedeutung des Götterkultus bei den Römern. Von Prof. Joh. Plattner.)

Szász-Sebes. Programm des vierklassigen evang. Gymnasiums und der damit verbundenen Elementarschule in Mühlbach für das Schuljahr 1883—84. Veröffentlicht vom Rektor J. Wolff (N.-Szeben. Filtsch S. 8r. 49 l. Értekezés: Die Durlacher u. Hanauer Transmigranten in Mühlbach. Von Chr. Möckel.)

A **szatmári** kir. kath. főgymnasium 1883—84. évi értesítője. (Szatmár. »Szabadsajtó«-könyvnyomda. 8r. 68 l. Értekezés: Száz tanács ezer bajra. Irta: Sarmaságh Géza.)

A **szatmár-németi** h. h. gymnasium 1883—84. évi (XIV-ik) értesítője. Szerkesztette: Szathmáry Sámuel, ez időszerinti igazgató-tanár. (Szathmár. Nagy Lajos. 8r. 48 l.)

A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **szegedi** városi főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi: Magyar Gábor. (Szeged. Endrényi Lajos és társa. 8r. 142 l. Értekezés: Szeged sz. kir. város földrajzi és meteorologiai viszonyai. Irta Bertalan Alajos.)

A **szegedi** állami főreáltanoda értesítvénye az 1883—84. tanévről.

Közzéteszi: Hoffer Endre. (Szeged. Burger Gusztáv és társa. 8r. 42 l. Értekezés : Az ember a műveltség legalsóbb fokán. Irta : Bezeghy Miklós.)

Szeged sz. kir. város Szillér-sugárúti községi elemi fiú- és leány-iskolájának értesitője az 1883—84. tanévben. Összeállította: Gönczy Lajos, igazgató-tanító. Kiadja a tanító-testület. II. évfolyam. Szeged. Várnai L. 8r. 17 l.)

A **Szeged** városi polgári fiúiskola tizenegyedik évi értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi : Nagy János, igazgató. (Szeged. Endrényi Lajos és társa. 8r. 29 l.)

Értesítő a **Szeged** belvárosi tanító-testület vezetése alatt álló községi népiskolákról 1883—84. Összeállította: Ferenczi János. (Szeged. Burger Gusztáv és társa. 8r. 18 l.)

Negyedik tanügyi értesítő a **szegedi** apácza iskolákról. Közzéteszi : Oltványi Pál. (Szeged. Endrényi Lajos és társa. 8r. 28 l.)

A **szegszárdi** államilag segélyezett községi fiú- és felső leányiskola nyolczadik értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszik: Krammer János polg. isk. igazgató, Szarukán Ida felső leányisk. ideigl. igazgatónő. (Szegszárd. Ujfalusy Lajos. 8r. 33 l.)

A **székely-udvarhelyi** evang. ref. collegium 1883—84. tanévi értesítője. Szerkesztette : Gönczi Lajos. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 56 l.)

A **székely-udvarhelyi** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 62 l. Értekezés: Beszélgetés tanítványaimmal a rationalis lélektanból. Irta: Koródy Endre.)

A **székely-udvarhelyi** kir állami főreáliskola XIII. évi értesítője az 1883—84. iskolai év végén. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 66 l. Értekezés : Adatok a földrajztanítás módszeréhez. Irta: Laukó Albert.)

Értesítő a zircz-cziszterczi rend **székesfehérvári** kath. főgymnasiumáról az 1883—84. tanév végén. (Székes-Fehérvár. »Vörösmarty«-könyvnyomda. 8r. 125 l. Értekezés: A Horváth-ünnep története. Irta: Vass Bertalan.)

A **székesfehérvári** m. kir. állami főreáliskola évi értesítője az 1883—84. tanévről az intézet fennállásának 30. évében. Szerkesztette: Valkovszky Miklós, főreáliskolai kir. igazgató. (Székes-Fehérvár. Számmer Imre, 8r. 54 l. Értekezés: Az igeragozás a »Chanson de Roland«-ban. Sz. S.)

A **székesfehérvári** polgári leányiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkesztette: Gobel János György igazgató. (Székes-Fehérvár. Számmer Imre. 8r. 54 l. Értekezés: Növendékeinkhez. Göbel János Györgytől.)

A **székesfehérvári** kereskedő-társulat által fentartott és államilag segélyezett kereskedelmi középtanoda és az ezzel egybekapcsolt vasárnapi iskola értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkesztette: Berndorfer Kálmán igazgató. (Székes-Fehérvárott. Nyom. a »Székes-Fehérvár és Vidéke« könyvnyomdájában. 8r. 24 l.)

Szent-Ágota. Elfter Jahresbericht über den Stand und die Fortentwickelung der Gewerbeschule in Agnetheln im Schuljahr 1883—84. Veröffentlicht v. Michael Csáki. (Nagy-Szeben. Filtsch S. 8r. 11 l.)

1883—84. tanévi értesítő a **Szentes** városi VI. osztályú gymnasiumi

tanfolyammal egybekötött polgári fiúiskoláról és a két osztályú polgári leányiskoláról. Összeállította: Zsolnay Károly igazgató. (Szentes. Balázsovits Norbert. 8r. 71 l.)

A minorita-rendiek vezetése alatt álló **szilágysomlyói** róm. kath. magán gymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Tapody Tamás. (Szilágy-Somlyó. Nyomda-részvénytársaság. 8r. 32 l.)

A sz. Ferencz-rendnek vezetése alatt álló **Szolnok** városi kath. nagygymnasium értesítője 1883—84. iskolai évre. Közli: Varga Emil. (Szolnok. Perényi I. 8r. 69 l. Értekezés: A lét kérdéséhez. Irta: Karkecz Alajos.)

Jelentés a »**szolnoki** ipartársulat« 1883. évi működéséről. Az ipariskola jelentése az 1883—84. tanévről. (Szolnok. Hay Lipót. 8r. 58 l.)

A **szolnoki** összes községi elemi népiskolák 1883—84. tanévi értesítője. Összeállította Ujházy László. (Szolnok. Hay Lipót. 8r. 59 l.)

Értesítvény a **szombathelyi** királyi kath. főgymnasiumról 1883—84. Szerk. dr. Kunc Adolf. (Szombathely. Bertalanffy József. 8r. 80 l. Értekezés: pénz. Irta: Modly Krizsó.)

A **szombathelyi** községi elemi fiú- és leányiskola XI. és az államilag segélyezett I. fokú ipariskola I. évfolyamának értesítője az 1883—84. tanévről. Közli Zagróczky Tivadar. (Szombathely. Bentalanffy József. 8r. 20 l.)

A **Szombathely** városi államilag segélyezett polgári leányiskola VII-ik értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkeszté Pálffy Boldizsár igazgató. (Szombathely. Bertalanffy József. 8r. 31 l.)

A magyarországi kegyes-tanítórend **tatai** algymnasiumának értesítője az 1883—84. tanévről. (Tata. Özv. Kopasz Józsefné. 8r. 56 l. Értekezés: A delphii Amphiktyoniáról. Irta Holczinger Imre.)

A **temesvári** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévre. (Temesvár. Csanád-egyházmegyei könyvnyomda. 8r. 63 l. Értekezés: Resicza vidéke és vasipara. Irta: Véber Antal.)

A **temesvári** m. kir. állami főreáliskola értesítője az 1883—84. tanévről· Szerk.: dr. Laky Mátyás. (Temesvár. Uhrmann E. 8r. 54 l.)

Temesvár sz. kir. városa községi néptanodáinak tizenkettedik értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkesztette: Tietz Ferencz. (Temesvár. Steger Ernő. 8r. 51 l.)

A **temesvári** közép-kereskedelmi, polgári és kereskedelmi vasárnapi iskola értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkeszté: Wiessner Ferencz, igazgató. — Jahres-Bericht der Handels-Mittelschule, Bürger- und Handels-Sonntags-Schule in Temesvár, am Schlusse des Schuljahres 1883—84, erstattet vom Director Franz Wiessner. (Temesvár. Steger Ernő. 8r. 38 l.)

A **trencséni** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közzéteszi: Pfeiffer Antal. (Trencsén. Skarnitzl X. Ferencz. 8r. 55 l.) Értekezés: Trencsénmegye népe. Irta: N. Pechány Adolf.)

A **trencséni** m. kir. állami felsőbb leányiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Manyák Alajos igazgató. (Trencsén. Skarnitzl X. Ferencz. 8r. 48 l. Értekezés: A felsőbb leányiskola czéljai s nevelési irányelvei.)

A **trsztenai** kir. kath. gymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Csáka Károly. (Budapest. Rudnyánszky A. 8r. 47 l.)

Az **ujpesti** állami polgári leányiskola első értesítője az 1883—84. tanévről. Szerk.: Rózsa Iván. (Budapest. »Hunyadi Mátyás« intézet nyomása. 8r. 28 l.)

Tizenharmadik évi tudósítás az **ujverbászi** pártfogósági nyilv. algymnasiumról az 1883—84. tanévben. Közli: Kovalszky Lajos. (Kula. Berkovits Márk. 8r. 29, 3 l.)

Az **ujvidéki** kir. kath. magyar főgymnasium tudósítványa az 1883—84. tanévről. Közli: Frankl István. (Ujvidék. Dimitrijević Nikola. 8r. 67 l Értekezés: Gvadányi József »Időtöltései.« Irta: dr. Badics Ferencz.)

Az **ujvidéki** magyar kir. állami polgári leányiskola negyedik értesítvénye az 1883—84. tanévről. Összeállította a tanító-testület szíves közreműködésével Száhr Erzsébeth, igazgató. (Ujvidéken. Fuchs Á. 8r. 35 l. Értekezés: Az ének az iskolában és életben. Kirschbaum Lajos.)

Ujvidék. Izvestaj o srpskoj velikoj gimnaziji u Novom Sadu za skolsku godinu 1883—84. (Ujvidék. Dimitrijević Nikola. 8r. 56 l.)

Az **ungvári** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Szieber Ede. (Ungvár. Id. Fésüs József. 8r. 140 l.)

Értesítő a kegyes-tanítórendiek **váczi** főgymnasiumáról az 1883—84 tanévben. Közli: Panek Ödön. (Vácz. Mayer Sándor. 8r. 77 l. Értekezés A magyar aesopi mese történeti fejlődése. Irta: Szántó József.)

A **vágujhelyi** izr. nyilvános alreáltanoda értesítője az 1883—84. tanévről· Közli: dr. Mahler Miksa. (Nagy-Szombat. Horovitz Adolf. 8r. 24 l.)

A **verseczi** községi polgári fiúiskola értesítője a községi népiskolákról szóló függelékkel. Az 1883—84. tanév végén. (Versecz. Kirchner J. E. 4r. 28 l.)

A kegyes-tanítórendiek **veszprémi** kath. nagygymnasiumának értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Lévay Imre. (Veszprém. »Szent-István« könyvnyomda. 8r. 47 l.)

Veszprém rend. tan. város iparos iskolájának értesítője az 1883—84. tanév végén. Közli: Meszes Polykárp. (Veszprém. »Szent-István« nyomda. 8r. 16 l.)

A **veszprémi** róm. kath. elemi iskoláknak értesítője az 1883—84. tanévről. (Veszprém. »Szent-István« nyomda. 8r. 12, 6 l.)

A **zala-egerszegi** községi népiskola növendékeinek név- és érdemsorozata az 1883—84. tanévről. (Zala-Egerszeg. Özv. Tahy Rozália. 8r. 11 l.)

A **zala-egerszegi** polgári fiú- és felső leányiskola XI. értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkesztette: Udvardy Ignácz. (Zala-Egerszeg. Tahy R. 8r. 36 l.)

A **Zenta** városi községi gymnasium nyolczadik értesitője az 1883—84. tanév végén. Szerkesztette: dr. Kuthy József. (Zenta. Schwarz Sándor. 8r. 68 l.)

A **zilahi** ev. ref. collegium értesítője az 1883—84. iskolai évről. Szerkesztette: Berényi János. (Zilah. Takáts Gyula és társa. 8r. 63 l.)

A **zilahi** m. kir. állami tanítóképezde tizenharmadik értesítvénye. 1883—84. tanév. Szerkesztette: Faluvégi Albert. (Zilah. Takáts Gyula és társa. 8r. 50 l.)

A **zilahi** államilag segélyezett községi polgári fiiskola kilenczedik értesítvénye az 1883—84. tanévről. Kiadta: Kerekes Sándor. (Zilah. Takáts Gyula és társa. 8r. 40 l.)

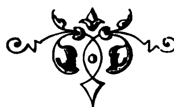
A **znióváraljai** m. kir. állami tanítóképezde 1883—84. tanévi V-ik értesítője. Szerkesztette: Arányi Antal. (Losoncz. Kármán-társulat. 8r. 100 l.)

Zólyom szab. kir. város népoktatási intézeteinek értesítője az 1883—84. tanévről. A tantestület közremüködésével összeállította Folkmann János, igazgató-tanító. Harmadik évfolyam. (Franklin-társulat. 8r. 38 l. Értekezés: A községi iskola életrevalósága. Paed. czikk. Hecser Jánostól.)

A **zombori** állami főgymnasium XII. évi értesítvénye az 1883—84. tanévről. Közzéteszi: Radics György. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 160 l.) Értekezés: A szép, mint agyideg tevékenység. Irta: dr. Simon József. Nándor.)

A **zsolnai** kir. kath. gymnasium. értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: Rozsnyai Károly. (Beszterczebánya. Machold Fülöp. 8r. 34 l.) [1]

[1] Ezen rovatban számításunk szerint még 29 iskolai értesítőt kellett volna felsorolnunk. Mivel azonban ez iskolai évben 9 iskola egyátalában nem adott értesítőt, 20 iskolának értesítőjét pedig ismételt reclamatiónk daczára sem sikerült a muzeumi könyvtárnak megszereznie, ezért ezeknek jegyzékét a jelen sorozatba fel nem vehettük. Szerk.

ISKOLAI ÉRTESITŐK AZ 1884—85. TANÉVRŐL.

A **alsó-lendvai** államsegélylyel fenntartott polgári fiúiskola tizenharmadik értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közzéteszi: dr. Bartha Gyula, igazgató. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 31 l.)

Az **alsó-metzenzéfi** állami felső-népiskola és a vele kapcsolatos vasipar-tanműhely értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Lévay István L. (Kassa. Werfer Károly. 8r. 36 l.)

Az **apatini** államilag segélyezett alsó-fokú ipariskola értesítője az 1885. tanévről. Közli: Rauschenberger János. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 27 l.)

Az **aradi** kir. főgymnasium és az ezzel összekapcsolt állami főreáliskolának értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közli: Kuncz Elek. (Arad. Gyulai István. 8r. 93, 56 l. Értekezés: A franczia meg a spanyol Cid-dráma. Háhn Adolftól.)

Az **Arad** városi nyilvános polgári iskola jelentése az 1884—85. iskolai évről. Közli: Millig József, igazgató. (Arad. Gyulai István. 8r. 30 l.)

A pestmegyei ág. h. esperesség pártfogása alatt álló **aszódi** evang. négy osztályu gymnasium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közzéteszi az igazgatóság. (Budapest. Franklin-társulat. 8r. 24 l.)

A **bajai** m. kir. tanítóképző-intézet XII. értesítője az 1884—85. (15-ik) tanévről. Közli: Bartsch Samu. (Baja. Nánay Lajos. 8r. 99 l.)

A cisterci rend **bajai** kath. főgymnasiumának értesítője az 1884—85. iskolai évről. (Baja. Streintz és Eschenlohr. 8r. 114 l. Értekezés: Az ember érzelmei. (Psychologiai tanúlmány.) Irta: Kéry Vidor.)

Évi tudósító a miasszonyunkról nevezett iskolanénék vezetése alatt álló **bajai** kath. leánytanoda növendékeinek viseletéről és előhaladásáról az 1884—85. tanévben. XIV. (Kalocsa. Holmeyer Ferencz. 8r. 20 l.)

Értesítő a **b.-gyarmati** állami elemi népiskola 1884—85. XI. évfolyamáról. Közli: Kemény Gábor. (Balassa-Gyarmat. Kék László. 8r. 17 l.)

Értesítvény a **balassa-gyarmati** római katholikus elemi leányiskoláról az 1884—85. év végén. (Balassa-Gyarmat. Kék László. 8r. 4 l.)

A **balassa-gyarmati** izraelita elemi népiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Brett Mór. (Balassa-Gyarmat. Kék László. 8r. 17 l.)

A **balassa-gyarmati** államilag segélyezett községi polgári fiúiskola tizedik évi értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Tomesko Nándor. (Balassa-Gyarmat. Kék László. 24 l.)

A **balassa-gyarmati** államilag segélyezett községi polgári leányiskola harmadik évi értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Tomeskó Nándor. (Balassa-Gyarmat. Kék László. 16 l.)

Balázsfalva. Program'a gimnasiului superioru, preparandici, normei sî scolei populare de fetitie din Blasiu pre anulu scolastecu 1884—85. (Balázsfalva. Egyházmegyei papnövelde könyvnyomdája. 8r. 79 l.)

A **bánffi-hunyadi** m. kir. állami elemi- és felső-népiskolák értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk.: Huszár Lajos. (Kolozvár. Gámán János örökösei. 8r. 60 l.)

A **bártfai** kath. gymnasium 1884—85. tanévi értesítője. Közli: Hunka Emánuel. Bártfa. Blayer M. 8r. 32 l.)

Bazin szab. kir. városi (Pozsonymegye) államilag segélyezett alsó fokú ipariskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Zách Károly ig. tanító. I. évfolyam. (Bazin. Iskolai bízottság. 4r. 22 l. Értekezés: Az idegen ajkú tanonczok magyar nyelvbeni fejlesztése az ipariskolában. Ertel Dánieltől.)

A **békési** helv. hitv. VI. osztályú gymnasium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közli Török Gábor igazgató. (Povázsay László. 8r. 25 l.)

A **békés-csabai** ág. hitv. ev. algymnasium XX. értesítője 1884—85. Közl: Horváth János. (Békés-Csaba. Povázsay testvérek. 8r. 26 l.)

Értesitvény a **belényesi** gör. kath. főgymnasiumról 1884—85. tanévre. (Arad. Hügel Ottó. 8r. LIV, 23 l. Értekezés: Cateva observatiuni la cestiuni ortografiei. Irta: Buteanu János.)

A **beregszászi** állami polgári fiúiskola XI-ik évi értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette: Katinszky János. (Beregszász. Nagy Lajos és Sallay Gyula. 8r. 43 l. Értekezés: A szabadság népszerű magyarázata. Katinszky Jánostól.)

A »**Beregszász** és vidéki nőegylet« által fentartott és államilag segélyezett polgári leányiskolának és nőipartanodának értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette: Engelthaler Róza. (Beregszász. Nagy Lajos és Sallay Gyula. 8r. 33 l.)

Besztercze. XI. Jahresbericht der Gewerbeschule zu Bistritz in Siebenbürgen. Veröffentlicht von Albert Silex. (Nagy-Szeben. Drotleff József. 8r. 23 l.)

Beszterczc Jahresbericht der Ackerbauschule zu Bistritz vom Schuljahre 1884—85. (Besztercze. Botschar Th. 8r. 11, 5 l.)

Beszterczc. Programm des evang. Obergymnasiums A. B. und der damit verbundenen Lehranstalten, dann der evang. Mädchenhauptvolksschsule A. B. zu **Bistritz** (Siebenbürgen). Veröffentlicht von Georg. Fischer. (Beszterczc. Botschar Tivadar. 4r. 71 l. Értekezés: Geschichte Ungarns mit besonderer Berücksichtigung der siebenbürg. Verhältnisse. Vom Gymnasialprofessor Albert Dengler.)

A **beszterczebányai** kir. főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Spitkó Lajos. (Beszterczebánya. Machold Fülöp. 8r. 60 l. Értekezés: Salustius Jugurthájának 17—19. fejezete az iskolában tárgyalva. Irta: dr. Keleti Vincze.)

A **beszterczebányai** ág. hitv. ev. algymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Hlavatsek András e. é. igazgató-tanár. (Beszterczebányán. Machold Fülöp. 8r. 28 l.)

A **bethleni** állami elemi népiskola értesítője az 1884—85. iskolai évről. Kiadta: Szabó Sándor. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 8 l.)

A tolna-baranya-somogyi ág. hitv. ev. egyházmegye **bonyhádi** algymnasiumának értesítője az 1884—85 tanévről. Közzéteszi Arndt János (Bonyhád. Fein könyvnyomdája. 8r. 21 l.)

A **brassai** róm. kath. főgymnásium értesítője 1884—85. tanévről. (Brassó. Römer és Kamner. 8r. 73 l. Értekezés: A bölcseleti előtan segédtanszakai a gymnásiumon. Vargyasi Ferencztől.)

A **brassói** magyar királyi állami elemi és polgári iskolák X. értesítője az 1884—85. tanév végén, visszatekintéssel az iskolák tíz éves múltjára. A gondnokság megbizásából szerkesztette Orbán Ferencz igazgató. (Brassó. Alexi. 8r. 128 l.)

Brassó. Program des evangelischen Gymnasiums A. B. zu Kronstadt und der damit verbundenen Lehranstalten. Am Schlusse des Schuljares 1884—85 veröffentlicht von Ludwig Korodi. Értekezés: Demosthenes. (Zweite Hälfte.) Irta Schiel Albert.)

A **Budapesti** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közli: Dr. Corzan Avendano Gábor. (Budapest. Id. Poldini Ede és társa. 8r. 68 l. Értekezés: A legujabb katholikus költészetről. Irta Kürcz Antal.)

Tudósítvány a kegyes tanitó-rendiek **budapesti** főgymnáziumáról az 1884—85. tanévben. (Budapest. »Hunyadi Mályás« intézet. 8r. 88 l. Értekezés: Adalékok a középiskolai természettanhoz. Irta: Dr. Schmidt Ágoston.)

Értesítő a **budapesti** református főgymnasiumról az 1884—85. tanévben. Szerk. Vámossy Mihály. (Budapest. Buschman F. 8r. 70 l. Értekezés: A túlterheltetésről és játékokról. Molnár Sándortól.)

Budapest. Dr. László Mihály nyilv. főgymnasiuma, főreáliskolája és nevelőintézete. Értesítő az 1884—85. tanévről. Közli: Dr. László Mihály. (Budapest. Franklin-társulat. 8r. 48 l. Értekezés: A történet, mint a nevelés egyik eszköze. Hummer Nándortól.)

A **budapesti** II. ker. kir. egyetemi kath. főgymnasium évi értesítője az 1884—85. tanévről Közzéteszi Lutter János. (Budapest. Franklin társulat 8r. 85 l. Értekezés: A vallástanítás és a világi tudományok mint segédeszközei. Irta Schmidt József.)

A **budapesti** II. kerületi állami reáliskolának huszonkilenczedik évi jelentése az intézet fönállásának 30-ik évében. Az 1884—85. tanév végén. Szerk. Mayer József. (Budapest. Pesti Könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 94 l. Elől: dr. Say Móricz életrajza Tiber Ágosttól. Arczképpel.)

A **Budapest** fővárosi IV. kerületi (belvárosi) községi nyilvános főreáliskola harminczegyedik értesítvénye az 1884—85. tanév végén. Szerk. Ney

Ferencz és Báthory Nándor. (Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társulat. 8r. 99 l. Értekezés: Ányos és a világfájdalom. Irta Gellért Jenő.)

A **budapesti** V. kerületi állami főreáliskolának tizenharmadik évi értesítője. Az 1884—85. tanév végén. Szerk. Hofer Károly. (Budapest. Légrády testvérek. 8r. 114 l.)

A **budapesti** VII. ker. m. kir. állami gymnasium negyedik évi értesítője 1884—85. Közli: Köpesdy Sándor. (Budapest. Fanda József. 8r. 60 l. Értekezés: A régi görög gyermekjátékok. Irta Fináczy Ernő.)

Budapest fővárosi VIII. kerületi községi nyilvános főreáliskola tizennegyedik tudósítványa az 1884—85. tanév végén. Szerk. Felsmann József. (Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 113 l. Értekezés: A régi Római oktatás ügye. Irta: Dr. Wutz Albert.)

A **Budapest** fővárosi I. kerületi községi nyilvános polgári leányiskola negyedik tudósítványa az 1884—85. tanév végével Szerk. Póra Ferencz. (Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 22 l.)

A **budapesti** II. ker. nyilvános községi polgári és kereskedelmi iskola XII. értesítője az 1884—85. tanév végén. Szerk. Lengyel Sándor. (Budapest. Pesti könyvnyomda-részv.-társaság. 8r. 45 l.)

A **Budapest** fővárosi II. ker. községi nyilvános polgári leányiskola tizedik tudósítványa az 1884—85. tanév végével. Szerk. Kozma Gyula. (Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 43 l.)

A **Budapest** fővárosi III. kerületi nyilvános községi polgári fiuiskola tizenharmadik tudósítványa az 1884—85. tanév végével. Szerk. Weiczenfeld Lipót. (Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társ. 8r. 44 l. Értekezés: Nyelv és nemzetiség. Irta dr. Krausz Jakab.)

A **Budapest** fővárosi IV. ker. nyilvános községi polgári leányiskola tizenötödik értesítője az 1884—85. tanév végével. Szerk. Sztojanovits István (Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság 8r. 37 l.)

A **Budapest** fővárosi V. kerületi nyilvános községi polgári leányiskola kilenczedik értesítője az 1884—85. tanév végével. Szerk. Dr. Gyulay Béla. (Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 37 l.)

A **Budapest** fővárosi VI. ker. nyilvános községi polgári fiu- és kereskedelmi iskola tizenötödik értesítője az 1884—85. tanév végével. Szerk. Roller Mátyás. (Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 45 l.)

Budapest fővárosi VII. kerületi községi nyilvános polgári leányiskola tizenkettedik értesítője az 1884—85. tanév végével. Szerk. Vajdafy Ernő. Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 37 l.)

A **Budapest** fővárosi VIII. kerületi nyilvános községi polgári leányiskola értesítője az 1884—85. tanév végével. Szerk. Wittinger János.. Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 29 l.)

A **Budapest** fővárosi IX. kerületi nyilvános községi polgári fiuiskola kilenczedik tudósítványa az 1884—85. tanév végével. Szerk. Tillinger Károly. (Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 42 l.)

A **budapesti** kir. magy. tud.-egyetem almanachja MDCCCLXXXIV—LXXXV-ről. (Budapest. Egyetemi könyvnyomda. 8r. 132 l.)

Budapest. Ordo praelectionum in regia scientiarum universitate

Budapestinensi pro semestri hiberno anni scholastici 1884—85. Budapestini Typis regiae universitatis scientiarum. 8r. 15 l.)

Budapest. A királyi József-műegyetem programmja az 1884—85 tanévre. (Athenaeum részvény-társulat. 8r. 56 l.)

A **budapesti** kereskedelmi akadémia huszonnyolczadik évi jelentése az 1884—85. évről Közli: Dr. Ghyczy Géza. A budapesti kereskedelmi akadémia kiadása. (Budapest. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8r. 138 l. Közlemények: I. Lewin Jakab emlékezete. Névy Lászlótól. — II. A könyvvitelről és tanításáról. Novák Sándortól.)

Budapest. A m. kir. tanárképző intézet gyakorló főgymnasiumának értesítője. Az 1884—85. időszakról. Közzéteszi: Bartal Antal. Budapest. Rudnyánszky A. 8r. 40 l. Értekezés: Latin lyricusok tárgyalása az V-ik osztályban. Kiáltossy Józseftől.)

Budapest. Az országos nőképző-egylet tanintézetének értesítője az 1884—85. tanévről. Kiadja az igazgatóság. (Budapest. Fanda József. 8r. 59 l.)

Értesítő a **budapesti** állami középipartanoda 1884—85. hatodik tanévéről. Szerk. Hegedüs Károly. (Budapest. Franklin-társulat.8r. 109+XCVII+III—157 l.)

Értesítő a **budapesti** m. kir. állami felsőbb leányiskola 1884—85. tanévéről. Közli: Berecz Antal. (Budapest. Fanda József. 8r. 71 l.)

A **budapesti** ágostai hitv. evang. magyar-német gyülekezet nép és polgári iskolájának évi értesítője az 1884—85. tanévről. VI. évf. (Budapest. Müller K. 8r. 48 l. Értekezés: A szülői szeretet kinövései. Irta: Kardevan Vilmos.)

Programm der Volks- und Bürgerschulen der Deutsch-Ungarischen evangelischen Kirchengemeinde A. C. in **Budapest** für das Schuljahr 1884—85. VI. Jahrg. (Budapest. Müller K. 8r. 51 l. Értekezés: Auswüchse elterlicher Liebe. Irta: Kardevan Vilmos.)

Budapest. A nemzeti zenede növendékeinek sorozata az 1884—85. tanévben. (Budapest. Rózsa K. és neje. 8r. 35 l.)

Budapest. A József főherczeg ő fenségének fővédnöksége alatt álló nemzeti zenede évkönyve az 1884—85. iskolai évre. XLVI. évfolyam Szerkesztette Vajdafy Emil, a nemzeti zenede titkára. (Rózsa K. és neje. 8r. 35 l.)

Budapest. Az országos magyar királyi zeneakadémia évkönyve az 1884—85. tanévről. Az igazgatóság utasítására szerk. Dr. Peregriny János. (Budapest. Athenaeum r.-társaság. 8r. 233 l.)

Budapest. Az országos izraelita tanítóképző-intézet értesítője. 1867/8—1884/5. Megelőzi: A misnâh methodológiája vagy a módszer, mely szerint a tudomány biztosan megszerezhető. Adalék a nevelő-tanítás történetéhez. Irta: Deuts Henrik. (Budapest. Athenaeum r. társulat. 8r. 131 l. és 1 tábla.)

Jahresbericht der Landes-Rabbiner-Schule in **Budapest** für das Schuljahr 1884—85. Varangeht: Leben und Werke des Abulwalîd Merwân Ibn Ganâh (R. Jona und die Quellen seiner Schrifterklärung. Von Prof. Dr. Wilhelm Bacher. (Budapest. Athenaeum részv.-társaság. 8r. 107, 21 l.)

A **budapesti** országos rabbi képző-intézet értesítője az 1884—85. tanévről. Megelőzi: Abulvalîd Mervân Ibn Ganâh (R. Jóná) élete és munkái és

szentirásmagyarázatának forrásai. Irta: dr Bacher Vilmos. (Budapest. Athenaeum r. társulat. 8r. 98, 24 l.)

A **budapesti** szünidei gyermektelep-egyesület második évi értesítője az 1885. évre. Közli: Szabó József. (Athenaeum részvény nyomda. 8r. 28 l.)

A **csabrendeki** magyar kir. állami elemi népiskola IX. értesítője az 1884—85. tanévről. Közli Gosztony József. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 14 l.)

A **csáktornyai** államilag segélyezett községi nyilvános polgári fiuiskola tizenharmadik értesítője az 1884—85. iskolai évről. Szerk. Pálya Mihály. (Csáktornya. Fischel Fülöp. 8r. 32 l.)

A **Csáktornya** városi községi elemi népiskola értesitője az 1884—85. tanévről. XVI. évfolyam. Közli Jeney Gusztáv. (Csáktornya. Fischel Fülöp. 8r. 17 l.)

A **csíksomlyói** róm. kath főgymnazium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Imets F. Jákó. (Csik-Szereda György J. M. 8r. 68 l. Értekezés: A csiksomlyói r. kath. finövelde alapítványai.)

A **csongrádi** államilag segélyezett községi polgári fiuiskola tizenkettedik évi értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Farkas Béla igazgató. (Szeged. Burger Gusztáv és társa. 8r. 26 l. Értekezés: A vallás-erkölcsös nevelés fontosságáról. Márk Balázstól.)

A **Csongrád** városi államilag segélyezett alsófokú ipariskola első értesítője az 1883—84. és 1884—85. évekről. Szerkesztette Farkas Béla igazgató. (Szeged. Burger Gusztáv és társa. 8r. 26 l. Értekezés: Az ipariskolák fontossága, a rajzolás szükségessége az iparosoknál. Bányász Mihálytól.)

A **csurgói** ev. ref. főgymnasium (XXI.) III. évi értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közli Vida Károly. (Csurgó. Weisz A-né és fia. 8r. 83 l. Értekezés: A légköri villamosság eredete, eloszlása és tüneményei. Irta: Bodola László.)

A **czeglédi** állami polgári fiu és leányiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Elefánti József (Czegléd. Gebey R. 8r. 51 l.)

1884—85. Évkönyv a **debreczeni** ev. ref. főiskola akadémiai tanszakairól. Szerk. Csiky Lajos. (Debreczen. A város könyvnyomdája. 8r. 131 l. Közlemények: Beszédek, melyek Bethlendi Endre hittanár hivatalba állítása alkalmával tartattak.)

A **debreczeni** ref. főgymnasium értesítője az 1884—85 iskolai évről. Közzéteszi: Tüdős János igazgató. (Debreczen. Város nyomdája. 8r. 102 l. Közlemények: dr. Öreg János, Sinka Sándor és Karai Sándor székfoglaló beszédek.)

A **debreczeni** városi főreáltanoda értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Fazekas Sándor. (Debreczen. A város Könyvnyomdája. 8r. 63 l.)

Értesítő a reformátusok **debreczeni** főiskolájában a tanítóképezdéről és az elemi iskolákról az 1884—85. iskolai évről. Szerk. Joó István. (Debreczen. A város könyvnyomdája 8r. 68 l. Értekezés: A villamos szélnek egy uj kimutatási módjáról. Hang által. Dr. Fodor Ferencztől.)

Értesítő a kegyes tanító-rendiek **debreczeni** algymnasiumáról az 1884—85. iskolai évben. Közzéteszi: Vőneky Pál. (Debreczen. A város könyv-

nyomdája. 8r. 50 l. Értekezés: A gerinczes állatok csontrendszerének fejlődéséről. Laczkó Dezsőtől.)

A **debreczeni** m. kir. gazdasági tanintézet és az azzal összekapcsolt földmives-iskola értesítője az 1884—85. tanév végén. Közli: Domokos Kálmán igazgató (Debreczen. Város nyomdája. 8r. 70 l. Függelékben az intézet által az 1885. évi országos kiállításon bemutatott tárgyak jegyzéke.)

A **debreczeni** magy. kir. gazdasági tanintézet és az azzal összekapcsolt földmives iskola tanulóinak névjegyzéke az 1884—85. tanévben. (Debreczen. A város könyvnyomdája. 8r. 4 l.)

Tizenegyedik jelentés — értesítő — a **debreczeni** ev. ref. egyház nyolcz osztályu leánynevelő-intézetéről és az ezzel egybekötött varró osztályról az 1884—85. iskolai év végén. Szerk. Dóczi Gedeon. (Debreczen. Városi nyomda. 8r. 22 l.)

A **debreczeni** kereskedelmi tanintézet értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk. Propper N. János. (Debreczen. A város könyvnyomdája. 8r. 107 l. Értekezés: A sociális kérdés történetéből, annak gazdasági oldalát tekintve. Irta: Dr. Szántó Sámuel.)

A **debreczeni** kereskedelmi felsőb-tanodával kapcsolatos alsófoku kereskedelmi-iskola növendékeinek érdemsorozata 1884—85. tanév végén. (Debreczen. A város könyvnyomdája. 4r. 4 l.)

Évi jelentés **Debreczen** szab. kir. város iparos iskolájáról az 1884-85. iskolai évről. Szerk. Dóczy Gedeon. (Debreczen. A város könyvnyomdája 8r. 27 l. Értekezés: A vegytan az alsófoku ipariskolában. Irta: Piribauer Alajos.)

Deési államilag segélyezett polgári fiu- és leányiskola értesítője 1884—85. tanévről. Szerk. Pfeiffer János. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 81 l.)

A **deési** polgári fiu- és leányiskola 1884—85. évi nyilvános zárvizsgálatainak sorrendje és a növendékek névsora. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 7 l.)

A **deési** állami segélyel fentartott alsób foku ipariskola értesítője az 1883—84. és 1884—85. tanévekről. Szerk. Pfeiffer János. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 26 l.)

A **deési** alsóbb foku ipariskola 1884—85. évi nyilvános zárvizsgálatainak sorrendje és a növendékek névsora. (Deés. Demeter és Kis 8r. 3 l.)

A **deési** ev. ref. elemi fiuiskola értesítője az 1884—85. iskolai évről. Szerk. Szentesi Áron. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 8 l.)

A **deési** ev. ref. elemi leányiskola értesítője 1884--85. tanévről. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 4 l.)

Értesítés a **deési** római katholikus elemi fiu- és leányiskola személyzetéről, tantárgyairól és a folyó 1884—85. tanév. II. felében tartandó közvizsgálatok rendjéről. (Deés. Demeter és Kis. 8r. 4 l.)

A **deési** községi elemi leány és vegyes iskola 1884—85. évi értesítője. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 1 levél.)

A **dévai** m. kir. állami főreáliskola tizennegyedik évi értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi Téglás Gábor. (Déva. Breier Adolf. 8r. 57 l. Értekezés: Az árgesi zárda mondája és annak egy hunyadmegyei variátiója Irta: Mailand Oszkár.)

Rendezett tanácsu **Dobsina** bányaváros községi iskolájának értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Klein Samu. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 8r. 16 l.)

A cisterci rend **egri** kath. főgymnasiumának értesítője az 1884—85. isk. évről. (Eger. Érseki lyceum. 8r. 111 l. Értekezés: Erkölcs és műveltség. Irta: Kassuba Domokos.)

Az **egri** érseki joglyceum évkönyve. Az 1884—85. tanévről. V. évi folyam. (Eger. Érseklyceumi könyvnyomda. 8r. 22 l.)

Az **egri** érseki róm. kath. fitanító-képzőintézet értesítője az 1884—85. tanévről. (Eger. Érsek lyceumi nyomda. 4r. 12 l.)

Az **eperjesi** kir. kath. főgymnasium 1884—85. tanévi értesítője. Közzéteszi Schlott Gyula. (Eperjes. Kósch Árpád. 8r. 72 l. Értekezés: Egy pár észrevétel a német nyelv és irodalom tanításához a gymnasiumokban. Vida Aladártól.)

Az **eperjesi** ker. evang. collegium értesítője az 1884—85. isk. évről. Közli Hörk József. (Eperjes. Kósch Árpád. 8r. 71 l. Közlemények: Hörk József coll. ig. évnyitó beszéde. Hörk József coll. ig. beszéde Vandrák András felett. Strauch Béla beszéde Vandrák András felett. Bohus Pál bucsubeszéde Vandrák András felett. Hörk József beszéde Otrokocsi Végh Dániel felett. Balló Rudolf beszéde Otrokocsi Végh Dániel felett. Küry Albert beszéde Otrokocsi Végh Dániel felett.)

Az **érsekujvári** róm. kath. algymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli Jakubovich János. (Érsekujvárott. Winter Zsigmond. 8r. 38 l. Értekezés: A calcit, mint kőzet.)

Az **erzsébetvárosi** róm. kath. raphaeli gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről Közli Markovich Jakab. (Kolozsvár. Lyceumi nyomda. 8r. 15 l.)

Eszék. Izvješće o kralj. velikoj realci u Osieku koncem školske Godine 1884—85. (Eszék. Pfeiffer Gyula. 8r. 107 l. Értekezés: Jean Baptiste Poquelin-Molière· Irta Orešković Alfred.)

Értesítő a pannonhalmi sz. Benedek-rend **esztergomi** főgymnasiumáról az 1884—85. tanév végén. Közzéteszi Villányi Szaniszló. (Esztergom. Laiszky János. 8r. 106 l. Értekezés: Q. Horatius Flaccusnak a Pisokhoz intézett levele. Irta: Samu Ferencz.)

A sz. kir. **Esztergom** városi nyilvános reáltanoda 1884—85. tanévének értesítője. Közli: Az igazatóság. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 35 l.)

Főmagasságu bibornok, herczegprimás és esztergomi érsek ur kegyes pártfogása alatt levő és az irgalmas nővérek vezetése alatt álló **esztergomi** leánynevelde és tanodák értesítvénye az 1884—85. tanévről. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 27 l.)

A **fehértemplomi** m. kir. állami főgymnasium X. értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi Simon Péter. (Fehértemplom. Wunder Gyula. 8r. 94 l. Értekezés: A magyar nyelv a magánélet terén 1711—1790-ig. Irta: dr. Berkeszi István.)

A **felső-lövői** ág. hitv. ev. nyilvános tanintézetek (tanítóképezde, gymnasium és reáliskola) értesítője az 1884—85 tanévről. (Felső-Eőr. Schodisch Lajos. 4r. 58 l.)

Fiume. Izvješće kralj. velike gimnazije na Rieci (Fiume) koncem školske Godine 1884—85. (Zágráb. Narodnih Novinah szerkesztősége. 8r. 92 l. Értekezés: Prilozi poznavanjn hrvatskih opnokrilaca. Irta: Korlević Antal.)

A **fiumei** m. kir. állami főgymnasium értesítője az 1884—85 tanévről. Szerk. Dr. Erődi Béla, főgymn. igazg. (Fiume, Mohovich E.. 8r. 112 l. Értekezés: Delle forma e della grandezza della Serra e degli sforzi piú recenti per determinarne piuesattamente la forma. Irta: Pizzeti Rocco.)

A **fiumei** m. kir. állami kereskedelmi akadémia értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Matcovich Pál, igazgató. (Fiume. Mohovich E. 8r. 77 l. Értekezés: Delle assicurazioni sulla vita dell' uomo. Irta: Luigi Brésiger.)

A **fiumei** magy. kir. állami elemi és polgári fiúiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Berecz Gyula. Jerouscheg G. 8r. 35 l. Értekezés: Néhány szó a polgári iskolák czéljáról. Irta: Berecz Gyula.)

A **fogarasi** m. kir. állami polgáriskolák és elemi népiskola 1884-85. évi értesítője. Szerk. Váró Benjamin. (Fogaras. Thierfeld Lipót. 8r. 55 l.)

A **galgóczi** állami polgári fiú- és leányiskola ötödik értesítője az $188^{1}/_{2}$—$188^{4}/_{5}$. tanévekről. Közli: Robonyi Géza. (Nyitra. Schempek E. és Huszár J. 8r. 90. 11 l. Értekezés: A polgári iskola és az iparoktatás.)

A **gyergyó-ditrói** róm. kath. polgári fiúiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: dr. Kelemen Károly. (Csik-Szereda. György Jakab-Márton. 8r. 24 l.)

A **gyergyó-szent-miklósi** államilag segélyezett községi iparos-tanoncz iskola értesítője az 1883—84. és 1884—85. tanévről. Szerk. Kuncz Kornél. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 30 l.)

A **gyergyó-szent-miklósi** államilag segélyezett községi polgári fiúiskola tizedik értesítője az 1884—85. tanév végén. Szerk. Kuncz Kornél. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 34 l.)

A **gyöngyösi** kath. nagy-gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Vágó Ferencz. (Gyöngyös. Kohn Mór. 8r. 34 l. Értekezés: Hogyan mentheti meg az iskola az ifju nemzedéket a kor vészes áramlatától.)

A **gyönki** ev. reform. gymnasium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közzéteszi: Varga István. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 22 l.)

Értesítő a pannonhalmi szt. Benedek-rend **győri** főgymnasiumáról az 1884—85. tanév végén. (Győr. Özv. Sauervein Gézáné. 8r. 215 l. Értekezés: Adatok az 1830-ki országgyűlés történetéhez. Irta: Vaszary Kolos.)

A **győri** m. kir. állami főreáliskola tizenkettedik évi értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Kerényi Nándor. (Győr. Özv. Sauervein Gézáné. 8r. 120 l.)

A **gyula-fehérvári** róm. kath. nagy-gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. (Gyula-Fehérvár. Löwy B. 8r. 78 l. Értekezés: Kiméljük a hasznos állatokat. Irta: dr. Cserni Béla.)

A **hajdu-böszörményi** polgári iskolával kapcsolt hat osztályú ev. ref. gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi az igazgatóság. (Debreczen. A város könyvnyomdájában. 8r. 23 l.)

A **hajdu-szoboszlói** polgári iskolával kapcsolt algymnasium értesítője

az 1884—85. tanévről. Szerk. Kovács Gábor. (Debreczen. A város könyvnyomdája. 8r. 36 l.)

II. évi értesítő Deme Károly nyolcz osztályu nyilvános felső leánynevelő-intézetéről **Hatvanban**, az 1884—85-iki tanévben. Közrebocsátja: Deme Károly, igazgató. (Gyöngyös. Herzog Ernő Ármin. 8r. 16 l. Értekezés: A nőnevelés irányai. Irta: Deme Károly.)

A **hód-mező-vásárhelyi** reform. főgymnasium 1884—85. tanévi értesítője. Közzéteszi az igazgatóság. (Szeged. Traub B. és társa. 8r. 62 l. (Közlemény: Igazgatói beszámoló beszéd.)

Az **iglói** ág. ev. főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Zimann János. (Igló. Schmidt József. 8r. 139 l.)

Az **iglói** ág. hitv. ev. népiskola és polgári leányiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Bömisch Ede. (Igló. Schmidt József. 8r. 40 l.)

A **jászberényi** kerületi kath. főgymnasium évi értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Polgár György. (Jászberény. Brünauer Adolf. 8r. 59 l.)

A Jézus-társasági **kalocsai** érseki főgymnasium értesítője az 1884—85. iskolai évről. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 60 l. Értekezés: Odonata Fabr. Adatok Kalocsa vidéke rovarfaunájának ismertetéséhez. Irta: Thalhammer János.)

A **kalocsai** kir. róm. kath. tanító-képezde értesítője. (1885.) Összeállította: Mócsy Antal. (Kalocsa. Holmeyer Ferencz. 8r. 12 l.)

A **kalocsa** városi államilag segélyezett elsőfokú ipariskola értesítője az 1884—85. tanévben. Szerk. Petrovácz József. I. évf. (Kalocsa. Holmeyer Ferencz. 8r. 23 l.)

A Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanénék vezetése alatt álló **kalocsai** érseki tanítónőképző-intézetek, nőnövelde, árvaház, elemi népiskola és ovoda értesítője az 1884—85. iskolai évről. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 50 l.)

A **kalocsai** városi fi- és pusztai vegyes osztályú róm. kath. elemi iskolákba járó tanonczok érdemsorozata 1884—85. tanévben. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 15 l.)

A **kaposvári** izr. hitközségi népiskola értesítője az 1884—85. tanévről. (Kaposvár. Jeiteles Herman. 8r. 11 l.)

A **kaposvári** állami főgymnasium értesítője az 1884—85. évre. Közli: Lenner Emil. (Kaposvár. Hagelman Károly. 8r. 97 l. Értekezés: Jorius Pál élete és Magyarországra vonatkozó történetének ismertetése. Irta: Okányi Pál.)

A **kaposvári** izr. hitk. népiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Kiadja az izr. hitközség. (Kaposvárott. Jeiteles Hermann. 8r. 11 l.)

A **karánsebesi** m. kir. polgári iskola értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk. Ogonovsky Ferencz. (Lugos. Traunfellner Károly. 8r. 16 l.)

A **karánsebesi** m. kir. elemi fiúiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Ogonovsky Ferencz. (Lugos. Traunfellner Károly. 2r. 1 lev.)

Igazgatói jelentés a **karánsebesi** m. kir. áll. elemi leányiskoláról az 1884—85. tanévről. (Lugos. Traunfellner Károly. 2r. 2 levél.)

A jászóvári prémontrei kanonokrend **kassai** főgymnasiumának évi

jelentése az 1884—85. tanévről. Közli : Benedek Ferencz. (Kassa. Ries Lajos. 8r. 114 l. Értekezés : Bocatius. Irta : dr. Tóth Lőrincz.)

A **kassai** állami főreáliskola értesítője az 1884—85. évről. Közli : Mauritz Rezső. (Kassa. Bernovits Gusztáv. 8r. 64 l. Értekezések : Klimkovics Béla. Irta : Szikay Lipót. — Kassa város középkori erődítményeiről. Irta : Myskovszky Viktor.)

A **kassai** állami gépészeti középiskola tudósítványa az 1884—85. tanévről. Közli : Szakkay József. (Kassa. Bernovits Gusztáv. 8r. 70 l. Értekezés : Az iparos- és munkásosztály műveltsége. Irta : Hinsenkamp Bernát.)

Kassa szab. kir. város községi polgári fiú- és leányiskolájának XII. értesítője az 1884—85. tanévről. (Közli : Mártonfy Márton. Kassa. Bernovits Gusztáv. 8r. 51 l. Értekezés : A vármegyék elnevezéseinek eredetéről. Fabinyi Gyulától.)

Kassa szab. kir. város községi elemi iskoláinak értesítője az 1884—85. tanévről. Közli : Sudy Kapisztrán János. (Kassa. Werfer Károly. 8r. 50 l. Értekezés : Család és iskola. Irta : Sudy K. János.)

A **kassai** m. kir. gazdasági tanintézet évkönyve az 1884—85. tanévről. Első füzet : Elméleti és gyakorlati oktatás. Szerk. Dr. Rodiczky Jenő. (Kassa. Werfer Károly. 8r. 37 l.)

A **kecskeméti** reform. főgymnasium értesítvénye 1884—85. Szerk. Csabai Imre. (Kecskemét. Sziládi László. 8r. 64 l. Értekezés : Darwin és a darwinismus. Irta : Irta : Nagy Ferencz.)

A **kecskeméti** reform. főiskolai jog és államtudományi kar évkönyve 1884—85-ről. Tizedik évfolyam. Kiadatott az igazgatóság által. (Kecskemét. Sziládi László. 8r. 74 l. Értekezések : dr. Kovács Pál székfoglalója.)

A kegyes tanítórend **kecskeméti** főgymnasiumának értesítője az 1884—85. tanévről. Közli : Tóth Antal. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 80 l. Értekezés : A magyar királyok koronázásához kötött politikai föltételek története. Irta : Nyilassy Károly.)

A **Kecskemét** városi államilag segélyezett gazdasági szakoktatással egybekapcsolt felsőbb népiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Összeállította : Máthé Sándor. (Kecskemét. Sziládi László. 8r. 23 l.)

Jelentés **Kecskemét** szab. kir. város alsófokú ipar- és kereskedelmi iskolájáról az 1884—85. iskolai év bevégeztével. Szerk. Szakács István. (Kecskeméten. Sziládi László. 8r. 38 l. Értekezés : Olvasás és fogalmazás az alsófokú ipariskolában. Irta : Szakács István.)

A **kecskeméti** államilag segélyezett polgári és elemi leányiskola X-ik értesítője az 1884—85. iskolai évről. Kiadta a felügyelő bizottság. Szerk. Pásthy Károly. (Kecskemét. Sziládi László. 8r. 45 l. Értekezés : A család mint nevelőintézet. Irta : Pásthy Károly.)

A **kecskeméti** magy. kir. állami főreáltanoda 1884—85. értesítője. Kiadta : Szarka Mihály. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 27 l.)

A **késmárki** evang. kerületi lyceum értesítvénye az 1884—85. évre. Grósz Ernő, igazgató. (Késmárk. Sauter és Schmidt. 8r. 44 l. Értekezés : Késmárk és Lőcse városok versengése a XVI-ik században. Irta : Grósz Ernő. — Fürész Ferencz tanár emlékezete. Irta : Palcsó István.)

A **keszthelyi** róm. kath. gymnasium értesítője 1884-85. Közzéteszi: dr. Lipp Vilmos. (Keszthely. Kardos Gábor. 8r. 57 l. Értekezés: Az anarchisták Rómában. Irta: Győrffi Endre.)

A **keszthelyi** alsófokú ipariskola értesítője az 1884—85. isk. évről. (Keszthely. Kardos Gábor. 8r. 20 l. Értekezés: Van-e szükség az iparos tanulók iskoláztatására?)

A **keszthelyi** községi elemi fiú- és leányiskolák értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Bányai Károly. (Keszthely. Kardos Gábor. 8r. 26 l.)

A **keszthelyi** magy. kir. gazdasági tanintézet (1865—1885.) évkönyve, az itt fennállott Georgicon (1797—1848.) rövid történeti vázlatával. Szerk. Deininger Imre. (Keszthely. Kardos Gábor. 8r. 231 l.)

A minorita-rendiek vezetése alatt álló **kézdivásárhely-kantai** róm. kath. algymnasium értesítvénye az 1884—85. tanév végén. (Kézdi-Vásárhely. Szabó Albert. 8r. 35 l.)

A **Kézdi-Vásárhely** városi államilag segélyezett községi elemi népiskola értesítője az 1884—85. iskolai évről. Ötödik évfolyam. Szerk. M. Székely János. (Kézdi-Vásárhely. Szabó Albert. 8r. 46 l. Értekezés: Nehány adat az egészségtan köréből. Irta: Demeter Róbert.)

A **kis-kun-félegyházi** városi kath. algymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Agócs János. (Kis-Kun-Félegyháza. Petőfi könyvnyomda. 8r. 45 l. Értekezés: Nehány szó gymnasiumunk történetéről. Irta: Holló László.)

A **kis-kun-félegyházi** m. k. állami tanítóképző-intézet értesítője az 1884—85. tanévről. Összeállította: Zajzon Dénes. (Losoncz. Kármán-társulat. 8r. 34 l. Értekezés: A tanítóképzők nehány reformkérdése. Felméri Alberttől.)

A **kis-kun-halasi** helv. hitv. lyceum értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk. Csontó Lajos. (Halas. Prager Ferencz. 8r. 61 l.)

A **kis-szebeni** kegyes tanítórendi gymnasium értesítője az 1884—85. isk. évről. Közli: Rappensberger Vilmos. (Eperjes. Kósch Árpád. 8r. 20 l.)

A **kis-várdai** állami elemi népiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk. Beke Márton. (Kis-Várda. Berger Ignácz. 8r. 23 l.)

A **kolozs-monostori** magy. kir. gazdasági tanintézet értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk. Vörös Sándor. (Kolozsvár. Gámán János örököse. 8r. 75 l.)

A **kolozsvári** magyar királyi Ferencz-József-tudomány-egyetem almanachja MDCCCLXXXIV—MDCCCLXXXV-ről. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« könyvnyomdája. 8r. 62 l.).

A **kolozsvári** magy. kir. Ferencz-József-tudomány-egyetem tanrendje az MDCCCLXXXIV—V. tanév első felére. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« könyvnyomdája. 8r. 35 l.)

A **kolozsvári** magy. kir. Ferencz-József-tudomány-egyetem tanrendje MDCCCLXXXIV—V. tanév második felére. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« könyvnyomdája 8r. 44 l.)

A **kolozsvári** evang. ref. kollégium értesítője az 1884—85. évről. Az előljáróság megbízásából kiadja az igazgatóság. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 72 l. Közlemény: Igazgatói megnyitó és záró beszéd, tartotta Hegedüs István.)

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **kolozsvári** róm. kath. főgymnasium 1884—85. tanévi értesítője. Közli: dr. Vajda Gyula. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« nyomdája. 8r. 106 l. Értekezés : A messzelátó. Irta : Tóth Jenő.)

XIV. értesítvény a **kolozsvári** m. kir. állami tanítóképezde tizennegyedik évéről. 1884 szeptember — 1885 augusztus. Összeállította: Paal Ferencz. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 26 l.)

Kolozsvár. Értesítő az unitárius vallásközönség iskoláiról az 1884—85. tanévben. Szerk. Kovács János. VI. évfolyam. (Kolozsvár. »Magyar Polgár« könyomdájában. 8r. 66 l. Tartalom : Kolozsvári főtanoda, Tordai középtanoda és elemi iskola, Székely-keresztúri középtanoda.)

Jelentés a **Kolozsvár** szab. kir. városában állami segélylyel fentartott városi ipariskolák jelen állásáról, visszapillantással az intézet 10 éves multjára. Szerk. Kiss Sándor. (Kolozsvár. Gámán János örökösei. 8r. 105 l.)

Értesítő a **Kolozsvár** városi államilag segélyezett felsőbb leányiskola 1884—85. iskolai évéről. Kiadja az igazgatóság. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 65 l. Értekezés : Tanulmányi jegyzetek az olasz és franczia felsőbb leányiskolákról. Irta : De Gerando Antonina.)

A **Kolozsvár** városi nyilvános községi polgári fiúiskola ötödik értesítője az 1884—85. tanév végén. Szerk. dr. Ferenczi Zoltán. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 56 l. Értekezés : A kolozsvári nyilvános fiúiskola történelme 1853—1884.)

A pannonhalmi sz. Benedek-rend **komáromi** négy osztályu katholikus gymnasiumának értesítője az 1884—85. iskolai évről. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 109 l. Értekezés : Az ókori philosophusok tanítása az istenség mivoltáról M. Tullius philosophiai művei nyomán. Irta : Gergye Lénárt.)

Szab. kir. Rév-**Komárom** város községi népiskoláinak évkönyve az 1884—85. tanévről. Szerk. Sipos Elek. XVI. évfolyam. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 93 l.)

Értesítő a rév-**komáromi** róm. kath. elemi leányiskoláról az 1884—85. év végén. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 9 l.)

A **komáromi** kereskedelmi iskolaegyesület által fentartott alsófokú kereskedelmi iskola értesítője az 1884—85. iskolai évről. Szerk. Nemes Soma. I. évf. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 56 l.)

Értesítő **Komárom** szab. kir. város ipariskolájának 1884—85. második tanévéről. Szerk. Sipos Elek. (Komárom. 8r. 89 l.)

A rév-**komáromi** ág. h. evang. egyház értesítője 1885. évről. Összeállította : Kemény Károly. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 11 l.)

Kőhalom. XII. Jahresbericht der Gewerbeschule in Reps. Nach Schluss des Schuljahres 1884—85. Veröffentlicht von Michael Binder. (Nagy-Szeben. Filtsch S. 8r. 11 l.)

A **Körmöcz** sz. k. és főbányavárosi községi polgári leányiskola értesítője az 1884—85. tanévről. (Turócz-Szent-Márton. 8r. 23 l.)

A **körmöczbányai** m. kir. állami főreáiskola tizenötödik évi értesítője 1884-85. Szerk. Schröder Károly. (Rudnyánszky A. 8r. 75 l. Értekezés : Czéh testületek és iparos élet Körböczbányán a XV, XVI és XVII. században. Irta : Hlatky József.)

Körmöczbányai sz. kir. város községi elemi fi- és leánytanoda értesítvénye az 1884—85. tanévről. (Turócz-Szent-Márton. 8r. 12 l.)

Értesítő a **kőszegi** kath. kis gymnasiumról 1884—85. Szerk. Freh Alfonz. (Kőszeg. Id. Feigl Frigyes. 8r. 40 l. Közlemény : dr. Stern Pál. Irta : Zanathy Bódog. — Az ítélő tehetség nevelése. Irta : Reznyák Albert.)

Kőszeg sz. kir. város államsegélylyel fentartott polgári fiú- és leányiskolájának értesítője 1884—85. tanévről. (Kőszeg. Leitner Nándor. 8r. 24 l.)

A **lévai** kegyes tanítórendi nagy-gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli : Szabady Gyula. (Léva. Nyitrai és társa. 8r. 66 l. Értekezés: Történelmi jegyzetek Léva multjából. Irta : Bakó István.)

A **lippai** m. kir. állami polgári iskola értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közli : Dölle Gyula. (Arad. Gyulai István. 8r. 94 l.)

A **losonczi** magy. kir. áll. főgymnasium értesítője 1884—85. Közli : Gresits Miksa. (Losoncz. Kármán-társaság. 8r. 137 l. Értekezés : Vázlatok a losonczi gymnasium háromszázados életéből. Irta : Ambrus Mór.)

A **losonczi** áll. elemi iskola értesítője az 1884—85. tanévről. Kilenczedik évfolyam. Közli : Nagy József. (Losoncz. Roth Simon. 8r. 19 l. Értekezés : Családi nevelés.)

A **lőcsei** kir. főgymnasium 1884—85. tanévi értesítője. Szerk. Halász László. (Lőcse. Reiss József. 8r. 75 l. Értekezés : A hajcsövesség elmélete. Irta: Hadik Rikárd.)

A **lőcsei** magy. kir. állami főreáliskola értesítője az 1884—85. tanévről. XVI. szám. (Lőcse. Reiss József. 8r. 63 l. Értekezés : A levegő, népszerű értekezés az egészségtan köréből. Irta : Borostyány Béla.)

A **lőcsei** m. kir. áll. felsőbb leányiskola értesítője az 1884—85. tanítás évről. Dr. Szántó Károly. IV. évfolyam. (Lőcse. Reiss József. 8r. 42 l.)

A **lugosi** róm. kath. magy. főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli : Billmann Márton. (Lugos. Wenczely János és fia. 8r. 38 l. Értekezés : Csongor és Tünde kútforrása és aestheticai értéke. Irta : dr. Breán Kázmér.)

A **magyar-láposi** állami elemi népiskola tantárgyai, fiú- és leánynövendékei s tanítói személyzetének az 1884—85. tanévről i kimutatása, valamint az ez év végén tartandó közvizsgák rendje. Kiadta : Lebedi János. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 8 l.)

A **magyar-óvári** magyar királyi gazdasági akadémia értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk. Balás Árpád. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor. 8r. 76 l.)

A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **m.-óvári** algymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor. 8r. 59 l. Értekezés : A Bakony. Irta : Schmidt Ágoston.)

A **magyar-óvári** állami segélylyel fentartott községi alsó foku ipariskola I. értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk. Merényi Kálmán. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor. 8r. 28 l. Értekezések : Jegyzetek Velencze ipartörténetéből. Irta : Merényi Kálmán.)

A **m.-óvári** községi fiú- és leányiskolák (népiskola) XV. értesítője az 1884—85. tanévről. Közli : Merényi Kálmán. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor. 8r. 12 l.)

A **makói** államilag segélyezett községi polgári leányiskola értesítője az 1884—85. tanévről. V. évfolyam. Közzéteszi: Sárkány Jenő. (Makó. Gaal és Gömöri. 8r. 22 l.)

Értesítő a **máramaros-szigeti** kegyes tanítórendi algymnásiumról az 1884—85. tanév végén. (M.-Sziget. Részvénynyomda. 8r. 45 l. Értekezés: Minők voltak Cicero nézetei az Istenségről s miképen egyeznek azok a keresztény vallással? Irta: Novák Béla.)

A **máramaros-szigeti** m. kir. állami felsőbb leányiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Marikovszky Menyhért. (Máramaros-Sziget. Részvénynyomda. 8r. 164 l. Értekezés: A láncztörtek fogalma és felosztása.)

A **máramaros-szigeti** helv. hitv. lyceum értesítője az 1884—85. évről. Harmadik folyam. Második év. Kiadta Szilágyi István, igazgató. (M.-Sziget. Részvénynyomda. 4r. 50 l. Közlemények: Igazgatói jelentés. Szilágyi István. — Szőllősy László emlékezete. Vékony Antal. — Bucsu-beszéd. Czébel Gusztáv.)

A **maros-vásárhelyi** evang. reform. kollégium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Kiadta az igazgatóság. (Maros-Vásárhely. Imreh Sándor. 8r. 64. Közlemény: A maros-vásárhelyi ev. ref. kollégium ismertetése. (Folytatás.) 113—176 l. Irta: Koncz József.)

A **maros-vásárhelyi** róm. kath. nagy-gymnasium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közli: Karácson Márton. (Maros-Vásárhely. Krausz K. 8r. 52 l. Értekezés: A phantasia az álomban. Irta: Bodó Ádám.)

A **Maros-Vásárhely** sz. kir. város által fentartott és állami segélyt élvező I. fokú ipartanoda értesítője az 1884—85. iskolai évről. (Szerk. Szentgyörgyi István. (Maros-Vásárhely. Imreh Sándor. 8r. 48 l. Értekezés: A magyar nyelv. Irta: Szentgyörgyi István.)

Medgyes. Programm des evang. Gymnasiums A. B. zu Mediasch und der damit verbundenen Lehranstalten für das Schuljahr 1884—85. Veröffentlicht vom Rector Gustav Fr. Schuller. (Nagy-Szeben. Filtsch S. 4r. 21 l.)

A **mezőtúri** ev. református gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Bodolay László. (Mező-Túr. Gyikó K. 8r. 35 l.)

A **miskolczi** ev. ref. főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk. Halmy Gyula. (Miskolcz. Forster Rezső. 8r. 75 l.)

A **miskolczi** minorita rendi kis gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. (Miskolcz. Özv. Sártoryné és Dullházy. 8r. 35 l. Értekezés: Vulkanismus. Irta: Bajay Armand József.)

A **miskolczi** ág hitv. ev. gymnasium és elemi iskolák értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közlik: Horváth Sándor, Wolfgang Lajos. (Miskolcz. Özv. Sártoryné és Dullházy. 8r. 31 l.)

A **miskolczi** államilag segélyezett polgári fi- és leányiskola értesítője az 1884—85. iskolai évről. Szerk. Gálffy Ignácz. (Miskolcz. Forster Rezső. 8r. 63 l. Értekezés: Kazinczy Ferencznek, mint költőnek és próza-irónak jellemzése. Irta: Kovács Lajos.)

A **miskolczi** alsó fokú iparos iskola 1884—85. évi (első) értesítője. Szerk. Gálffy Ignácz. (Miskolcz. Forster Rezső. 8r. 52 l. Értekezés: Adalékok Miskolcz XVII. és XVIII. századbeli ipartörténetéhez. Irta: Brosz Károly.)

A **miskolczi** ipariskola története és szervezete. (1874—1885.) Irta: Gálffy Ignácz. (Miskolcz. Forster Rezső. 8r. 30 l.)

A **Modor** városi államilag segélyezett nyilvános polgári fiú- és leányiskola X. értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Baltzár Ágoston. (Pozsony. Stampfel, Éder és társai. 8r. 16 l.)

Mosony mezőváros alsó fokú ipariskolájának értesítője az 1884—85. tanévben. Szerk. Horváth Ferencz. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor. 8r. 20 l. Értekezés: Az irálytan tanításának fontossága az ipariskolában. Horváth Ferencz.)

A **munkácsi** m. kir. állami gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. (Munkács. »Kárpát« könyvnyomda. 8r. 37 l. Értekezés: A vér és vérkeringés a gerinczes állatoknál. Irta: Burger József.)

A **munkácsi** állami elemi fiú- és leányiskola, iparos-tanoncz-iskola és állami kisdedóvodák értesítője az 1884—85. tanévről. XI. évf. Szerk. Sárkány Gábor. (Munkács. »Kárpát« könyvnyomda. 8r. 49 l. Értekezés: A rajz fontossága. Irta: Kabáczy Mihály.)

A minorita-rendiek vezetése alatt álló **nagybányai** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Zsuffa Fausztin. (Nagy-Bánya. Molnár Mihály. 8r. 96 l. Értekezés: A római család belélete, különös tekintettel jogi és erkölcsi viszonyaira. Irta: Benő J. Berard.)

Értesítő a **negy-becskereki** város-községi nép- és kereskedelmi iskoláról az 1884—85. tanévben. Közli Baaden Károly. (Nagy-Becskerek. Pleitz Ferencz Pál. 8r. 69 l. Értekezés: A szülők figyelmébe. Irányelvek a nevelésről, a gyermek tanköteles koráig. Irta: Rédl Ferencz.)

Értesítő a kegyes tanítórend vezetése alatt álló **nagy-becskereki** községi főgymnasiumról az 1884—85. tanév végén. Közli: Arányi Béla. (Nagy-Becskerek. Pleitz Fer. Pál. 8r 73 l.)

A **nagy-bittsei** Freund-féle nyilv. polgári fiúiskola értesítője az 1884—85. tanévről. (Nagy-Bittse. 8r. 26 l. Értekezés: Stilistika a psychologia alapján. Irta: Freund Bernát.)

A **nagy-enyedi** ev. ref Bethlen-főiskola 1884—85. tanévi értesítője. (Nagy-Enyed. Wokál János. 8r. 112 l. Értekezés: A ledőlt oszlop, Zeyk Károlynak a Bethlen-kollégium főgondnokának emlékezete. Váró Ferencztől.)

A **nagy-enyedi** állami segélylyel fentartott községi polgári fiú- és leányiskola s mindkét iskolához csatolt előkészítő osztályainak és az ipariskolának értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk. Dancs Samu. (N.-Enyed. Wokál János. 8r. 51 l.)

A **nagy-ilondai** állami elemi iskola 1884—85. évi értesítője. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 2 l.)

A **nagy-kállói** m. kir. állami főreáliskola értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közzéteszi Schurina István. (Nyiregyháza. Jósa Elek. 8r. 58 l. Közlemény: Madarász Gusztáv.)

A **nagy-kanizsai** izr. nyilvános hatosztályu elemi fiú- és leányiskola, valamint az ezzel egybekötött kereskedelmi iskola értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk. Bún Samu. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 45 l. Értekezés: Iskola és szülőház. Irta: Bún Samu.)

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **nagy-kanizsai** katholikus főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi : Pap János. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp· 8r. 88 l. Értekezés : Vázlatok a magyar nyelvészet köréből. Irta : Erdélyi Károly.)

A **nagy-kanizsai** államilag segélyezett községi nyilvános polgári fiuiskola tizenharmadik értesítője az 1884—45. tanévről. Szerk. Morgenbesser János. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 34 l.)

A kegyes tanító-rendiek vesetése alatt álló **nagy-károlyi** róm. kath. nagy-gymnasium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közzéteszi Malonyay István. (Nagy-Károly. Litteczky és társa. 8r. 58 l. Értekezés: A rabszolgák helyzete Athenében és Romában. Irta: Haáz János.)

A **nagy-kikindai** gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli : Domokos Jenő (N.-Kikinda. »Hungaria« könyvnyomda. 8r. 43 l.)

Értesítő a **nagy-kőrösi** ev. ref. tanító-képző intézet és népiskolák állásáról az 1884—85. tanévben. Összeállította Hegymegi Kiss Kálmán. (Nagy-Kőrös. Ottinger E. 8r. 35 l.)

Tudósítás az ev. reform. **nagy-kőrösi** főgymnasiumról az 1884—85. tanévben. Szerk. Ádám Gerzson. (Nagy-Kőrös. Ottinger E. 8r. 32 l.)

A **n.-szalontai** polgári iskolával összekötött községileg segélyezett felekezeti jelleg nélküli nagy-gymnasium értesitője az 1884—85. isk. évről. Közli : Kovács István. (N.-Szalonta. Rosenzweig R. 8r. 36 l.)

A **nagy-szebeni** állami főgymnasium értesítvénye az 1884—85. tanévben. Szerk. Veress Ignácz. (Nagy-Szeben. Reissenberger Adolf. 8r. 57 l. Értekezés: A magyar név- és igejelző. Irta: Veress Ignácz.)

Nagy-Szeben. Dreizehnter Jahresbericht der Gewerbeschule in Hermannstadt (Lehrlingsschule) am Schlusse des Schuljahres 1884—85. Veröffentlicht vom Karl Albrich. (Nagy-Szeben. Filtsch S. 8r. 38 l. Értekezés : Die Organisation des gewerblichen Fachunterrichtes in Oesterreich-Ungarn. Irta : Albrich Károly.)

Nagy-Szeben. Programm des evang. Gymnasiums A. B. und der damit verbundenen Realschule, sowie der ev. Elementarschule A. B. zu Hermannstadt für das Schuljahr 1884—85. (Nagy-Szeben. Closius örökösei nyomdája. 4r. 60 l. Értekezés: Zur Pädagogik ausser der Schule. Irta: Schuller Gusztáv.)

A **nagyszombati** érseki főgymnasium értesítője az 1884—85. tanév végén. Közli : Graeffel János. (Nagy-Szombat. Winter Zsigmond. 8r. 185 l. A könyvtár czimjegyzéke. Szerk. : Melcsiczky Lajos.)

A **nagyszőllősi** műasztalossági és gazdászati szaktanfolyamokkal egybekötött állami polgári fiú-, és az állami polgári leányiskolának 1884—85. tanévi értesítője az áll. elemi iskolákra vonatkozó függelékkel. Összeállította : Láng Mihály. (Szatmár. A »Szabadsajtó« könyvnyomdája. 8r. 91 l.)

A **nagyváradi** róm. kath. népiskolának tizenhatodik értesítője az 1884—85. tanév végén. (Nagy-Várad. Hügel Ottó. 8r. 79 l. Értekezés : **Lázár** Miklós. Irta : Kovalik János.)

A **nagyváradi** m. kir. állami főreáliskola értesítője az 1884—85. tan-

évről. Közrebocsátja Vidovich Bonaventura. (Nagy-Várad. Hollósy Jenő. 8r. 53 l. Értekezés: Haraszti Gyula. A franczia classicusok tanításáról.)

A prémontrei kanonok-rend **nagyváradi** kath. főgymnasiumának értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Várszély Ármin. (Nagy-Várad. Hügel Ottó. 8r. 100 l. Értekezés: Szent László. Irta: Cséplő Péter.)

A **nagyváradi** kir. jog- és államtudományi kar almanachja 1884—85. tanévről. XI. évf. (Nagy-Várad. Hügel Ottó. 8r. 47 l.)

A **nagyváradi** kir. jog- és államtudományi kar tanrendje az 1884—85. tanév első felére. (Nagy-Várad. Hügel Ottó. 8r. 8 l.)

A **nagyváradi** kir. jog- és államtudományi kar tanrendje az 1884—85. tanév második felére. (Nagyvárad. Hügel Ottó. 8r. 8 l.)

Nagyvárad város községi-, polgári, felső leány- és elemi iskoláinak értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk.: Winkler Lajos. (Nagyvárad. Hügel Ottó. 8r. 142 l. (Értekezés: A pedagogiai sajtó az iskola, a szülői ház és a közönség szolgálatában.)

Naszód. Reportolu alu XVI-lea despre gymnasiulu superioru gr. cat. romanescu din Naseudu pre anulu scolastecu 1884—85. (Szamos-Ujvár. »Aurora« nyomda. 8r. 99 l.)

A **nyiregyházi** ág. hitv. evang. hatosztályu gymnasium XXI. értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közlik: Chotvás Ágost, Kovács János. (Nyiregyháza. Jóba Elek. 8r. 33 l.)

A **nyiregyházai** alsófoku ipariskola értesítője az 1884—85. iskolai évről. Szerk. Pazár Isván. (Nyiregyháza Jóba Elek. 8r. 16 l. Értekezés: A történet tanítása az ipariskolákban.)

A **nyitrai** róm. kath. főgymnasium 1884—85. iskola évi tudósítványa Közzéteszi: Dr. Csősz Imre. (Nyitra. Schempek és Huszár. 8r. 63 l.)

A **nyitrai** nyilvános polgári fiu- és leányiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Hirn Lajos. (Nyitra. Schempek és Huszár. 8r. 27 l.)

A **Nyitra** városi róm. kath. elemi fiu- és leányikolák értesítője az 1884—85. tanévről. (Nyitra. Schempek és Huszár. 8r. 26 l.)

Ó-Kanizsa nagyközség területén létező összes róm. kath., gör. keleti és izraelita nyilvános elemi népiskolák, községi torna és kisdednevelő intézetek értesítője az 1884—85. tanévről. Tizenkilenczedik évfolyam. (Ó-Kanizsa. Schwarz Sándor. 8r. 32 l.)

Az **oraviczabányai** állami segélylyel fentartott polgári fiuiskola nyolczadik értesítője az 1884—85. iskolai évről. Szerk. Bánfi János. (Oravicza. Wunder Gyula. 8r. 58 l. Közlemény: Bélszky Ferencz Irta: Bánfi János.)

A **pancsovai** m. kir. állami reálgymnasum értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Tordai György. (Pancsova. Wittigschlager Károly. 8r. 74 l. Értekezés: Egyszerü geographiai fokhálózatok szerkesztése. Irta: Szirtes Ignácz.

A pannonhalmi Sz. Benedek-rendiek vezetése alatt álló **pápai** kath. gymnazium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közzéteszi Ocsovszky Kázmér. (Pápa. Ev. ref. főiskola. 8r. 60 l. Értekezés: A néptribunusok hatásköre Irta: Hunfalvi B.)

A **pápai** államilag segélyezett községi polgári leányiskola értesítője az

1884—85. tanévről. Szerk. Sághy Béla. (Pápa. Az ev. ref. főtanoda betűivel ny. Debreczeny K. 8r. 16 l.)

A zirc-ciszterczi-rend **pécsi** főgymnáziumának jelentése 1885. (Pécs. Taizs József. 8r. 97 l. Értekezés: A mennyiségtan módszeres kezelése a gymnasiuban. Irta: Incédy Ágoston.)

A **pécsi** m. kir. állami főreáliskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli Dischka Győző. (Pécs. Lyceumi nyomda. 8r. 78 l. Értekezés: Lenau M. élete- s költészetéről. Irta: Kosztka György.)

A **pécsi** nyilv. három osztályu kereskedelmi középiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Porges Ede. (Pécs. Taizs József. 8r. 30 l. Mire képesít a kereskedelmi középiskola? Irta: Gerecze Péter.)

Pécs szab. kir. város összes községi népiskoláiba járó tanulók érdemsorozata az 1884—85. tanévre. (Pécsett. Lyceumi könyvnyomda. 8r. 64 l.)

A **pécsi** izr. hitközségi népiskola értesítője az 1884—85. tanévre. Közli: Wessel Ábrahám. (Pécs. Lyceumi nyomda. 8r. 15 l.)

A **pécsi** püspöki lyceum jog. és államtudományi karának tanrendje az 1884—85. tanév első felére. (Pécs. Lyceumi nyomda. 8r. 8 l.)

A **pécsi** püspöki lyceum jog- és államtudományi karának tanrendje az 1884—85. tanév második felére. (Pécs. Lyceumi nyomda. 8r. 8 l.)

A **podolini** kegyes tanító-rendiek vezetése alatt álló róm. kath. algymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi Vékony József. (Késmárk. Sauter és Schmidt. 8r. 16 l.)

A **pozsonyi** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1884—85 iskolai évről. Közli: Malmosi Károly. (Pozsony. Stampfel, Éder és társa. 8r. 48, 24 l. Értekezés: A nap, a mi életerőnk. Irta Polikeit Károly.)

A **pozsonyi** ág. hitvallásu evang. lyceum értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Michaelis Vilmos. (Pozsony. Wigand F. K. 8r. 119 l. Értekezés: Adatok a dr. Schimkó Dániel-féle érem és régiség gyüjteményhez. Irta: Győrik Márton.)

Pozsony sz. kir. városa vegyes vallásu főreáliskolájának értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közli: Samarjay Mihály. (Pozsony. Stampfel, Éder s társa 8r. 73 l. Értekezés: Adalékok a magyar nemzet eredetének kérdéséhez. Irta: Hódoly László. A másodrendü kup- és henger-felületek áthatási görbéi. Irta: Klug Lipót.)

A **pozsonyi** m. kir. állami tanítónő-képző intézet tizennegyedik értesítője az 1884—85. tanévről. Közli Uhrl Józsa. (Pozsony. Angermayer Károly. 8r. 41 l. Értekezés: A nő természeti rendeltetése és társadalmi hivatása jelen korunkban. Irta: Uhrl Józsa.)

A **pozsonyi** m. kir. állami felsőbb leányiskola második értesitője az 1884—85. tanévről. Közli: Ghyczy József. (Pozsony. Stampfel, Éder és társai. 8r. 62 l. Értekezés: Az idegen nyelvek tanításáról általában. Irta: Vollmann Elma.)

A **pozsonyi** kir. Akadémia személyzeti létszáma és tanrende az 1884—85. tanév első felére (Pozsony. Stampfel Éder és társai 8r. 21 l.)

A **pozsonyi** kir. Akadémia személyzeti létszáma és tanrende az 1884—85. tanév második felére. (Pozsony. Stampfel, Éder és társai. 8r. 21 l.)

A kegyes tanító-rendiek vezetése alatt álló **pozsony-szent-györgyi** róm. kath. gymnasium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Közzéteszi: Géczy Benedek. (Pozsony. Stampfel, Éder és társai. 8r. 31 l.)

A kegyes tanító-rendiek vezetése alatt álló **privigyei** róm. kath. algymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi Kádek István. (Nyitra. Schempek és Huszár. 8r. 64 l.)

A **privigyei** ipariskola 1884—85. tanévi értesítője. (Nyitra. Schempek és Huszár. 8r. 11 l.)

Ismertető Dr. Szabó Alajos magán fiunevelő és tanintézetéről **Rákos-Palotán** Közli: Dr. Szabó Alajos. (Athenaeum. 8r. 25 l.)

A **rettegi** állami népiskola 1884—85. tanévi értesítője. Szerk. Szentpétery János. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 8 l.)

A **rimamurány-salgó-tarjáni** vasmű részvény-társaság népiskoláinak értesítője. Szerk. Porázik György. (Athenaeum. 8r. 48 l.)

A **rimaszombati** egyesült protestáns főgymnasium XXXII. értesitője az 1884—85. tanévről. Közli: Baksay István. (Rimaszombat. Rábely Miklós. 8r. 36 l. Értekezés: A XVIII. század utolsó negyede és egy iránymű. Dr. Veres Samu.)

A kegyes tanító-rendiek vezetése allatt álló **rózsahegyi** kath. algymnasium értesítője az 1884—85. tanév végén. (Liptó-Szent Miklós. Löw és Steiner. 8r. 31 l. Értekezés: A természettudományok haladása.)

A **rozsnyói** kath. főgymnasium értesitője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Nátafalussi Kornél. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 8r. 73 l. Értekezés: Gömör-Kis-Hont vármegye természeti viszonyainak leirása. Irta: Ráth Evermód.)

Értesítő a **rozsnyói** államilag segélyezett ág. hitv. ev. kerületi főgymnasiumról az 1884—85. tanévben. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 8r. 30 l.)

Jelentés a **sárospataki** ref. főiskola (Akadémia és gymnásium) állapotáról az 1884—85. iskolai évben. Összeállították: Dr. Szántó Gyula akad. Molnár Lajos. gymn. igazgatók. (Sárospatak a ref. főiskola betüivel. 8r. 147 l.)

A kegyes tanító-rendiek vezetése alatt álló **sátoralja-ujhelyi** róm. kath. gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről (S.-A.-Ujhely. »Zemplén« könyvnyomda. 8r. 43 l. Értekezés: A szállásadókról. Irta: Tremmer Gyula.)

A **sátoralja-ujhelyi** három osztályu róm. kath. elemi népiskolába járó ifjuságnak értesítője az 1884—85. tanévről. (S.-A.-Ujhely. »Zemplén«-nyomda. 8r. 23 l.)

Segesvár. Programm des evang. Gymnasiums A. B. in Schässburg und der damit verbundenen Lehranstalten. zum Schlusse des Schuljahres 1884—85. veröffentlicht vom Direktor Daniel Höhr. (Szászváros. Horeth Frigyes J. 4r. 63, 16 l. Értekezés: Ergebnisse entomologischer Excursionen im Gebiete Schässburgs. Von Carl Petri.)

A **selmeczbányai** kir. kath. nagy-gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről· Közli: Mühlner Pál. (Selmeczbánya. Joerges Ágost özvegye. 8r. 52 l. Értekezés: A család, iskola és társadalom. Irta: Blanár Ödön.)

A **selmeczbányai** ágost hitv. ev. kerül. lyceum értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Breznyik János. (Selmeczbánya. »Selmeczbányai Híradó« könyvnyomdája. 8r. 56 l.)

A **sepsi-szentgyörgyi** evang. reform. Székely-Mikó-kollegium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Szerk : Benke István. (Sepsi-Szent-György. Jókai-nyomda-részvénytársulat. 8r. 69 l. Értekezés : A Székely-Mikó-kollegium 25 éves történeti vázlata 1859—1884. Benke Istvántól.)

A **sepsi-szentgyörgyi** államilag segélyezett műlakatos tanmühelylyel kapcsolatos polgári fiúiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette : Dr. Szász István. (Sepsi-Szent-György. Jókai-nyomda-részvénytársulat. 8r. 52 l.)

A **siklósi** községi polgári fiuiskola negyedik értesítője az 1884—85. tanévről. Közli : Szabó Ferencz. (Pécs. Taizs József. 8r. 31 l.)

A **somorjai** államilag segélyezett polgári fiú- és felső leányiskola tizenharmadik értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi : Ivánfi Béla. (Pozsony. Angermayer Károly. 8r. 28 l.)

A dunántuli ág. hitv. ev. egyházkerületi **soproni** lyceum és tanítóképezde értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszik : Müllner Mátyás, Kapi Gyula. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 65 l.)

A pannonhalmi sz. Benedek-rend **soproni** kath. főgymnasiumának értesítője az 1884—85. iskolai évről. (Sopron. Romwalter K. és fia. 8r. 57 l. Értekezés : A sugárzó hő és fénymozgás azonossága. Irta : dr. Halász Kelemen.)

A **soproni** m. kir. állami főreáliskola 10-ik évi értesítője 1884—85. Közli : Salamin Leo. (Soprony. Litfass Károly. 8r. 70 l. Közlemény : Köpe Dezső 1861—1885. Dr. Kárpáti Károlytól.)

Sopron. A Csöndes-féle nyilvános tan- és nevelő-intézet értesítője az 1884—85. tanévről. XX. tanév. Közli : Matavovszky B. Antal. (Sopron. Romwalter K. és fia. 8r. 23 l.)

A **soproni** m. kir. állami felsőbb leányiskola negyedik értesítője az 1884—85. tanévről. XIV. évfolyam. Közli : Jausz György. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 63 l. Értekezés : Az egészség ápolása a leányiskolákban. Intő szózat az anyához. Irta : Jausz György.)

A **soproni** róm. kath. 6 osztályú főelemi fitanodának és 3. osztályú római kath. elemi fi- és leány-tanodának értesítője az 1884—85. tanévről. Kiadta : Hahnenkamp József. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 52 l.)

A **soproni** állami kereskedelmi középiskola értesítője. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 7 l.)

A **soproni** állami közép-kereskedelmi iskola első évi jelentése az 1884—85. tanévről. Közli : Salamin Leo. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 28 l.)

A **soproni** Orsolya-szüzek tan- és nevelő-intézetének főelemi és felső-leányiskolai értesítője az 1884—85 iskolai évről. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 23 l.)

A **soproni** Orsolya-szüzeknél levő róm. kath. 6 osztályu főelemi leányiskola 1884—85. iskolaévi értesítője. Jahresbericht. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 24 l.)

32-ik évi értesítője a Lähne-intézetnek **Sopronban** 1884—85. (Sopron. Romwalter K. és fia. 8r. 16 l.)

A **Sümegh** városi államilag segélyezett reáliskola XXVII. értesítője az

1884—85. tanévre. Közzéteszi: Ádám Iván. (Szombathely. Bertalanffy József. 8r. 38 l. Közlemény: A kettős tétel. Irta: Orbán Lajos.)

Sümegh városi róm. kath. elemi tanoda értesítője az 1884—85. tanévről. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 15 l.)

Sümegh városi ipar-iskola értesítője az 1884—85. tanévről. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 8 l.)

Szabadka sz. kir. város községi főgymnasiumának értesítője az 1884—85 tanévről. Közli: Haverda Mátyás. (Szabadka. Bittermann Ede. 8r. 136 l. Értekezés: Vörösmarty »Zalán futása« mese és szerkezet szempontjából: Eszthetikai tanulmány. Tones Gusztávtól.)

A **szakolczai** kir. kath. algymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Lukavszky Alajos. (Szakolcza. Skarnitzl József. 8r. 35 l.)

A **szakolczai állami** elemi néptanoda mindkét nembeli ifjúságának érdemsorozata az 1884—85. tanévben. (Szakolcza. Skarnitzl József. 8r. 23 l.)

A szab. kir. **Szamos-Újvár** városi örmény-kath. nyilv. algymnasium X. tudósítványa az 1884—85. tanév végén. (Szamos-Ujvár. »Aurora« könyvnyomda. 8r. 44 l. Értekezés: A sétatéri tó véres vizéről. Dr. Mártonfi Lajostól.)

Szamos-Ujvár sz. kir. város alsófoku ipariskola I. értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette: Szongott Kristóf. (Szamos-Ujvár. »Aurora« könyvnyomda. 8r. 25 l.)

A békési ágost. hitv. evang. egyházmegye patronátusa alatt álló **szarvasi** főgymnasium évi értesítője 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Benka Gyula. (Szarvas. Szikes Antal. 8r. 61 l.)

Szász-Régen. Programm des vierklassigen evangelischen Gymnasiums A. B. und der mit demselben verbundenen Lehranstalten in Sächsich-Regen am Schlusse des Schuljahres 1884—85. Veröffentlicht vom Rector Wilhelm Hellwig. (Nagy-Szeben. Filtsch S. 4r. 71 l. Értekezés: Private u. politische Bedeutung des Götterkultus bei den Römern. Von Johann Plattner.)

Szász-Sebes. Programm des vierklassigen evang. Gymnasiums und der damit verbundenen Elementarschule in Mühlbach (Siebenbürgen) für das Schuljahr 1884—85. Veröffentlicht vom J. Wolf. (Nagy-Szeben. Filtsch S. 8r. 67 l. Értekezés: Beiträge zur siebenbürgisch-deutschen Agrargeschichte. Von J. Wolff.)

A **szatmári** kir. kath. főgymnasium 1884—85. évi értesítője. (Szatmár. »Szabadsajtó«-könyvnyomda. 8r. 37 l.)

A **szatmár-németi** evang. ref. gymnasium 1884—85. évi (XV-ik) értesítője. Szerkesztette: Szathmáry Sámuel. (Szatmár. Nagy Lajos. 8r. 46 l.)

A **szatmári** alsófoku kereskedelmi iskola 1884—85. évi értesítője. (Szatmár. Molnár János. 8r. 14 l.)

A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **szegedi** városi főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Magyar Gábor. (Szeged. Burger Gusztáv és társa. 8r. 103 l. Értekezés: A zene az ethnographiában. Irta: Czirbusz Géza.)

A **szegedi** állami főreáltanoda értesítvénye az 1884—85. tanévről,

Közzéteszi: Hoffer Endre. (Szeged. Burger Gusztáv és társa. 8r. 60 l. Értekezés: A szegedi bor. Irta: Csonka Ferencz.)

Ötödik tanügyi értesítő a **szegedi** apácza-iskolákról. Közzéteszi: Oltványi Pál. Szeged. Endrényi Lajos és társa. 8r. 20 l.)

Szeged szab. kir. város Szillér súgáruti községi elemi fiú- és leányiskolájának értesítője az 1884—85. tanévben. Összeállította Gönczy Lajos. III. évfolyam. (Szeged. Várnai L. 8r. 16 l.)

A **székely-keresztúri** m. kir. állami tanító-képezde III. értesítvénye az 1875/6—1884/5-ig bezárólag terjedő tiz évről. Összeállította: Kozma Ferencz. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 135 l.)

A **székely-kereszturi** állami segélylyel fenntartott alsófokú ipar- és kereskedelmi iskola értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette: Belle László. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 18 l. Értekezés: Gombos Samu: Az izlés fejlesztése.)

Székelykereszturi unitárius középtanoda. (L. Értesítő az unitárius vallás közönség iskoláiról az 1884—85. tanévben. Szerkesztette: Kovács János. Kolozsvártt.)

A **székely-udvarhelyi** ev. ref. collegium 1884—85. tanévi értesítője. Szerkesztette: Bod Károly. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 81 l. Solymossi Endre: Székfoglaló értekezés.)

A **székely-udvarhelyi** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 56 l. Értekezés: A porphyros kőzetekről. Irta: Tamás Albert.)

A **székely-udvarhelyi** kir. állami főreáliskola XIV. évi értesítője az 1884—85. iskolai év végén. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 143 l. Közlemények: A székely-udvarhelyi kir. állami főreáliskola története 1871/2—1884/5. Irta: Barabás Domokos. — Az iskola tanári könyvtárának jegyzéke.)

A **Székely-Udvarhely** városi községi felsőbb leányiskola értesítője az 1884—85. tanévről. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 13 l.)

A **székely-udvarhelyi** alsófoku államilag segélyezett ipar és kereskedelmi iskola értesítője az 1884—85. iskolai évről. Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 16 l. Értekezés: A szellemi és anyagi munka. Irta: Zankó Albert.)

A cisterci-rend **székesfehérvári** kath. főgymnasiumának értesítője 1884—85. iskolai évről. Franklin-társulat. 8r. 92 l. Értekezés: Jogvédelem és emberi élet a régi görögöknél. Irta: Vincze Ambro.)

A **székesfehérvári** m. kir. állami főreáliskola évi értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette Valkovszky Miklós. (Székes-Fehérvár. Számmer Imre. 8r. 56 l. Értekezés: A svédországi lappok között. Irta: Halász Ignácz.)

A **székesfehérvári** városi államilag segélyezett polgári leányiskola értesítője az 1884-85 tanévről. Szerkesztette Göbel János György. (Székes-Fehérvár. Számmer Imre. 8r. 56 l. Közlemény: Say Rudolf emlékezete. Irta: Göbel János György.)

A **Székes-Fehérvár** városi államilag segélyezett I. foku ipariskola érte-

sítője az 1884--85. tanévről. Szerkesztette. Göbel János György. (Székes-Fehérvár. Számmer Imre. 8r. 38 l. Értekezés: Az ipariskolai oktatás fontossága. Irta: Göbel János György.)

A **székesfehérvári** kereskedő-társulat által fentartott és államilag segélyezett kereskedelmi középtanoda és az ezzel egybekapcsolt vasárnapi iskola értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette: Faludi Miksa. (Székes-Fehérvár. A »Székes-Fehérvár és Vidéke« könyvnyomdája. 8r. 40 l. Értekezés: Carmen Sylvia. Irta: Weisz Károly.)

Értesítő a **székesfehérvári** városi iskolákról az 1884—85. tanév végén. Szerkesztette: Göbel János György. (Székes-Fehérvár. Számmer Imre. 8r. 197 l. Say Rudolf emlékezete. Irta: Göbel János György.)

A **szeniczi** államilag segélyezett ipar-iskola értesítője az 1884—85. iskolaévről. Közli Horcsin Antal. (Wodiáner F. 8r. 12 l.)

A **szeniczi** m. kir. állami polgári fi- és leányiskola első értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette: Horcsin Antal. (Wodianer F. 8r. 31 l.)

Sz.-Ágota. Zwölfter Jahresbericht über den Stand und die Fortentwickelung der Gewerbeschule in Agnetheln im Schuljahr 1884—85. Veröffentlicht von Michael Csáki. (Nagy-Szeben. Filtsch S. 8r. 15 l.)

1884—85. tanévi értesítő a **Szentes** városi- VI. osztályú gymnasiumi tanfolyammal egybekötött polgári fiúiskoláról. Összeállította: Zolnay Károly. (Szentes Síma Ferencz. 8r. 58 l.)

A minorita-rendiek vezetése alatt álló **szilágysomlyói** róm. kath. magán gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Tapody Tamás. (Szilágy-Somlyó. Szilágysomlyói nyomda-részv.-társ. 8r. 64 l.)

A **szilágysomlyói** államilag segélyezett községi elemi népiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Kiadta a községi iskolaszék. (Szilágy-Somlyó. Nyomda-részvénytársaság. 8r. 24 l.)

A Szent-Ferencz rendiek vezetése alatt álló **Szolnok** városi kath. nagygymnasium értesítvénye az 1884—85. iskolai évre. Közli: Varga Emil. (Szolnok. Bakos és Perényi könyvnyomdája. 8r. 75 l. Értekezés: A görög népmondák és regék Sophocles színműveiben. Lassu Piustól.)

A **szolnoki** ipartestület által állami és városi segélyiyel fentartott ipar- és rajziskola értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette: Szontágh Jenő. (Szolnok. Hay Lipót nyomdája. 8r. 46 l. Értekezés: Az új ipartörvény hatása a szolnoki ipariskolára. Irta: Szontágh Jenő.)

A **szolnoki** összes községi elemi népiskolák 1884—85. tanári értesítője. Összeállította: Ujházy László. (Szolnok. Hay Lipót. 8r. 60 l.)

Értesítő a **szombathelyi** kir. kath. főgymnasiumról. 1884—85. Szerk.: Kőfalvi Vidor. (Szomathely. Bertalanffy József. 8r. 143 l. Értekezés: Wieland »Oberon«-ja. Irta: Stronsky Ágost.)

A **Szombathely** városi államilag segélyezett polgári leányiskola IX. értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette: Pálffy Boldizsár. (Szombathely. Özv. Seiler Henrikné. 8r. 32 l.)

A **szombathelyi** községi elemi fiú- és leányiskola XII. értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Zágróczky Tivadar. (Szombathely. Özv. Seiler Henrikné. 8r. 28 l.)

A magyarországi kegyes tanító-rend **tatai** algymnasiumának értesítője az 1884—85. tanévről. (Tata. Kopasz József. 8r. 55 l. Értekezés: A delphii amphiktyonia szerepköre a görög történelemben. Irta: Holczinger Imre.)

A **temesvári** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévre. Közli: Horváth Pius. (Temesvár. Hössler Emil. 8r. 88 l. Értekezés: Az értelmi megismerés elmélete aquinói sz. Tamás nyomán. Irta: Martin Péter.)

A **temesvári** m. kir. állami főreáliskola értesítője az 1884—85. tanévről. Szerkesztette: dr. Laky Mátyás. (Temesvár. Uhrmann E. 8r. 50 l. Értekezés: Arany János az iskolában. Irta: Benedek Albert.)

A **temesvári** m. kir. állami felsőbb leányiskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Valló Vilmos. Temesvár. Hössler Emil. 8r. 40 l)

A **temesvári** közép-kereskedelmi, polgári és alsóbb fokú keresk. iskola értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk.: Wiessner Ferencz. (Temesvár. Steger Ernő. 8r. 51 l.)

Temesvár szab. kir. városa községi néptanodáinak tizenharmadik értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk.: Tietz Ferencz. (Temesvár. 8r. 79 l. Értekezés: Az emlékező tehetség művelése. Közli: Tietz Ferencz.)

A **titeli** m. kir. állami polg fiúiskola első értesítője az 1884—85. tanévről, az áll. elemi fiú- és leányiskolára vonatkozó függelékkel. Közli: Kuyasko Lajos. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 28 l.)

Tordai unitárius középtanoda és elemi iskola. (L. Értesítő az unitárius vallás közönség iskoláiról az 1884—85. tanévben. Szerkesztette: Kovács János. Kolozsvár.)

A **trencséni** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közzéteszi' Pfeiffer Antal. (Trencsén. Skarnitzl X. Ferencz. 8r. 47 l. Értekezés: Nehány geologiai adat Trencsén legközelebbi környékéről. Irta: dr. Telbisz Benedek.)

A **trsztenai** kir. kath. gymnasium évi értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Csáka Károly. (Rudnyánszky A. 8r. 65 l. Értekezés: Nemzetgazdászati nézetek Magyarországban Mária Terézia korában. Irta: Csáka Károly.)

A **turócz-szent-mártoni** m. kir. állami polgári fiú- és leányiskola, valamint az ezzel kapcsolatos elemi fiú- és leányiskola s kisdedóvó értesítője az 1882—83, 1883—84, 1884—85. tanévekről. Szerk.: Boldis Ignácz. (Franklin-társulat. 8r. 98 l.)

Az **újpesti** állami polgári leányiskola második értesítője az 1884—85. tanévről. (»Hunyadi Mátyás« intézet. 8r. 33 l.)

Tizennegyedik évi tudósítás az **ujverbászi** pártfogósági nyilv. algymnasiumról az 1884—85. tanévben. (Kula. Berkovits Márk. 8r. 23, 24 l.)

Ujvidék. A Razrednica učenika i učenica srbske osnovne škole subotičke za školská godinu 1884—85. (Ujvidék. Pajevics A. 8r. 11 l.)

Az **ujvidéki** kir. kath. magyar főgymnasium tudósitványa az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Frankl István. (Ujvidék. Jojkits Mladen. 8r. 77 l.)

A Miasszonyunkról nevezett szegény iskolanénék vezetése alatt álló

ujvidéki kath. leánytanoda értesítője az 1884—85. iskolai évről. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 16 l.)

Ujvidék. Vierter Jahresbericht über die vom Vereine zur Förderung des gewerblichen und commerciellen Unterrichtes gegründete und erhaltene Neusatzer Gewerbe- und Handelsschule für das Schuljahr 1884—85. (Ujvidék. Pajević A. 8r. 29 l.)

Az **ujvidéki** m. kir. állami polgári leányiskola ötödik értesítvénye az 1884—85. tanévről. Szerkesztette: Nemessányi Adél. (Ujvidék. Fuchs Ágoston. 8r. 46 l.)

Az **ungvári** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Szieber Ede. (Ungvár. Id. Fésüs József. 8r. 122 l. Értekezés: Rousseau nevelési elvei. Irta: Sirokai Albert.)

Értesítő a kegyes-rendiek **váczi** főgymnasiumáról az 1884—85. tanévben. Közli: Panek Ödön. (Vácz. Mayer Sándor. 8r. 212 l. A determinansok alkalmazása Dostor G. szerint.)

Értesítő a **váczi** római katholikus elemi népiskolákról az 1884—85. tanévben. (Vácz. Mayer Sándor. 8r. 40 l.)

A **vágújhelyi** izr. reáliskola értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Mahler Miksa. (Nagy-Szombat. Horovitz Adolf. 8r. 34 l.)

A **verseczi** községi polg. fiúiskola értesítője a községi népiskolákról szóló függelékkel az 1884—85. tanév végén. (Versecz. Kirchner J. E. 2r. 25 l.)

A kegyes tanítórendiek **veszprémi** róm. kath. főgymnasiumának értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Lévai Imre. (Veszprém. Szent-István könyvnyomda. 8r. 60 l.)

A **Veszprém** rend. tan. város államilag segélyezett első foku iparos iskolájának értesítője az 1884—85. tanév végén. Közli: Meszes Polikárp. (Veszprém. »Szent-István« könyvnyomda. 8r. 30 l.)

A **veszprémi** róm. kath. elemi iskoláknak értesítője az 1884—85. tanév végén. (Veszprém. »Szent István« könyvnyomda. 8r. 19 l.)

Zágráb. Akademijske oblasti osoblje i red predavanja na kr. sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. U. Zimskom poljeću 1884—85. (Zágráb. Granitz Ignácz. 4r. 31 l.)

A **zala-egerszegi** polgári fiú- és felső leányiskola XII. értesítője az 1884—85. tanévről. Szerk.: Udvardy Ignácz. (Zala-Egerszeg. Özv. Tahy R. 8r. 36 l.)

A **zala-egerszegi** rend. tan. város községi népiskolája fiú és leány növendékeinek név- és érdemsorozata az 1884—85. tanévről. (Zala-Egerszeg. Özv. Tahy Rozália. 8r. 15 l.)

A **Zenta** városi községi gymnasium kilenczedik értesítője az 1884—85. tanév végén. Szerk.: Dr. Kuthy József. (Zenta. Schvarcz Sándor. 8r. 66 l.)

A **zentai** államilag segélyezett községi ipariskola első értesítője az 1884—85. tanév végén. Összeállította Czehe Győző. (Zenta. Bittermann A-né. 8r. 66 l.)

Zenta város községi népiskoláinak tizenhetedik értesítője az 1884—

85. tanév végén. Összeállította Czehe Győző. (Zenta. Bittermann A-né. 8r. 109 l.)

A zilahi m. kir. állami tanítóképezde tizennegyedik 1884—85. tanévi értesítvénye. Szerkesztette: Faluvégi Albert. (Zilah. Takács Gyula és társa. 8r. 30 l.)

A zilahi m. kir. állami felső leányiskola értesítvénye. 1884—85. tanév. Szerk.: Schreiber Cornelia. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 25 l.)

A zilahi államilag segélyezett községi polgári fiiskola tizedik értesítője az 1884—85. tanévről. Irta: Kovács Dénes. (Zilah. Takáts Gyula és társa. 8r. 67 l. Értekezés: Szilágymegye és a magyar ügy állapota, tekintettel a megye lakóit alkotó nemzetiségek történeti fejlődésére és fajunk pusztulására. Irta: Fodor Dániel.)

A zilahi ev. ref. collegium értesítője az 1884—85. iskolai évről. Az előljáróság megbizásából kiadja az igazgatóság. (Zilah. Takáts Gyula és társa. 8r. 104 l. Közlemény: A zilahi ev. ref. főtanoda történetének rövid vázlata. (Folytatás.) Irta: Somogyi Jenő.)

Zombor Razrednica somborske srbske više devojačke škole na kraju školske godine 1884—85. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 6 l.)

A zombori állami főgymnasium XIII. értesítvénye az 1884—85. tanévről. Közzéteszi: Radics György. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 138 l. Közlemény: A gymnasium felszerelése, a tanári könyvtár. Összeállította: Bäumel Ede.)

Zombor szabad kir. város alsófoku ipar- és kereskedelmi iskolájának értesítője az 1884—85. tanévben. Szerk.: Radics György. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 27 l.)

A zsolnai kir. kath. gymnasium értesítője az 1884—85. tanévről. Közli: Rozsnyai Károly. (Besztercebánya. Machold Fülöp. 8r. 33 l.) [1]

[1] Ezen rovatban számításunk szerint még 31 iskolai értesítőt kellett volna felsorolnunk. Mivel azonban ez iskolai évben 11 iskola egyátalában nem adott értesítőt, 20 iskolának értesítőjét pedig ismételt reclamatiónk daczára sem sikerült a múzeumi könyvtárnak megszereznie, ezért ezeknek jegyzékét a jelen sorozatba fel nem vehettük.

Szerk.

MAGYAR KÖNYV-SZEMLE.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára ezen czím alatt 1876-ban folyóiratot indított meg, mely a magyarországi könyvészet és a hazai könyvtárak közlönye óhajtott lenni.

E folyóirat a jelen évben XI. folyamába lép.

Közölni fog a régibb magyarországi bibliographia körébe tartozó értekezéseket és az újabb felfedezésekről szóló értesítéseket, ismertetni fogja a hazai könyvtáraknak történetét, szervezetét, nevezetesebb tudományos kincseit és szerzeményeit. Figyelemmel fogja kisérni a külföldi könyvtárakban létező hungaricákat, s tudomást vesz a külföldi bibliographia hazánkat érdeklő nevezetesebb mozzanatairól. Továbbá összeállítja a magyarországi sajtó irodalmi érdekű termékeinek és a hazánkat érdeklő külföldi munkáknak lehetőleg teljes jegyzékét.

Készséggel megnyitja hasábjait a könyvtárnokok és könyvgyüjtők felszólalásainak, javaslatainak és kérdéseinek; számít mindazoknak szives közreműködésére, kiket hivatalos állásuk és irodalmi foglalkozásuk ezen térre vezet.

A „Könyv-Szemle“ megjelenik évenkint 30 ívnyi terjedelemben, időhöz nem kötött füzetekben, több műmelléklettel, díszes kiállításban.

Előfizetési ára egész évre bérmentes szétküldéssel együtt 1886-tól fogva 4 forint.

Az első évfolyam elfogyott; a II., III., IV., V., VI., VII., VIII-ik és IX. folyam külön a rendes évi áron, együtt véve pedig **16** frton kapható.

Az előfizetési pénzek **Hornyánszky Viktor, a M. Tud. Akadémia könyvárusi üzletébe,** egyéb küldemények és irodalmi közlemények a **Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába** küldendők.

Budapest, 1886. szeptember 1-én.

Csontosi János,
könyvtári segédőr, mint a „M.-Könyv-Szemle“ szerkesztője.

A M. T. Akadémiának legujabb kiadványai,

kaphatók

HORNYÁNSZKY VIKTOR akadémiai könyvárus által

BUDAPESTEN.

